

อตถกามวคฺควณณา

โลสกชาติกัม

โย อตถกามสฺสาติ อิทํ สตถา เขตวเน วิหรนฺโต
โลสกตีสฺสตุเถโร นาม อารพุก กเถสิ ฯ
โก ปเนส โลสกตีสฺสตุเถโร นามาติ ฯ โกสตรภุเจ เอโก
อตฺตโน กุลวินาสโก เกวภุจฺจปฺโต อลาภี ภิกฺขุสฺส ปพฺพชฺชิตฺโต ฯ
โส กิร นิพฺพตฺตภุจฺจานโต จวิตฺวา โกสตรภุเจ เอกสฺมี
กุลสฺสทฺสวาเส เกวภุจฺจกามเม เอกิสฺสาเย เกวภุจฺจติฏฺฐิตยา กุจฺฉิสฺมี
ปฏฺฐิสฺนุชฺชํ คณฺหิ ฯ ตสฺส ปฏฺฐิสฺนุชฺชกฺกมทิวเส ตํ กุลสฺสทฺสํ
ชาลหตฺถํ นทฺธิยญฺจ ตพากาทิสฺส จ มจฺเจ ปรีเยสนฺตํ เอกํ
ชฺชทฺทกมจฺจมฺปิ นาลตฺถ ฯ ตโต ปฏฺฐาย จ เต เกวภุจฺจ
ปรีหายนฺตฺติเยว ฯ ตสฺมี หิ กุจฺฉิกเตเยว เนสํ กามो สตฺต
วารอ อคฺคินา ทชฺชโฆ สตฺต วาเร รณฺณา ทณฺหฺชิตฺโต ฯ
เอวํ อญฺญกเมน ทฺถคฺคตา ชาตา ฯ เต จินฺตยฺสิสฺส ปฺพเพ
อมฺหากํ เอวรूपํ นตฺถิ อิทานิ ปน ปรีหายาม อมฺหากํ
อนฺตเร เอกาย กาทพคณฺณิยา ภวิตฺตพฺพํ เทวภากา โหมาติ ฯ
ปญฺจ ปญฺจ กุลสฺตานิ เอกโต อहेสิ ฯ ตโต ยตฺถ ตสฺส
มาตาปิตโร โส โกภุจฺจาโส ปรีหายติ อิตโร วชฺชตฺติ ฯ
เต ตมฺปิ โกภุจฺจาสํ ทฺวิธา ตมฺปิ ทฺวิธาติ เอวํ ยาว ตเมว

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณฺณนา หน้า 2

กฺลึ เอกํ อโหสิ ตาว วิภชิตฺวา เตสํ กภาพกณฺณภาวํ ญตฺวา
โปเถตฺวา นิกฺกทฺตํสิสุ ๑ อถสฺส มาตาปิตโร กิจฺเณ ชีวมานา
ปริปกฺเก คพฺเณ เอกสฺมี จาเน วิชายี ๑ ปจฺฉิมภวีกสฺตตํ น
สกกฺกา นาสตํ อนุโตฆณฺเณ ทีโป วีย หิสฺส ทหเย อรหตฺตสฺส
อุปนิสฺสโย ชลติ ๑ สาทํ ทารกํ ปฏฺิซฺคฺคิตฺวา อาชาวิตฺวา
ปริชาวิตฺวา วิจรณฺกालเ เอกมสฺส กปาลกํ หตฺเถ ทตฺวา
ปฺตฺต เอกํ ฆรํ ปวิสฺสตี เปเสตฺวา ปลาตา ๑ โส ตโต
ปฏฺุจาย เอกโกว หุตฺวา ตตฺถ ตตฺถ กิกฺขํ ปริเยสิตฺวา เอกสฺมี
จาเน สยติ น นฺหายติ น สริริ ปฏฺิซฺคฺคิตฺวา ปัสฺสปีสาจโก
วีย กิจฺเณ ชีวิตํ กปฺเปสิ ๑ โส อนุกฺกเมน สตฺตวสฺสโก
หุตฺวา เอกสฺมี เภทฺทวเร อุกฺขลิโรชนสฺส นทฺทิตฺถจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
วีย เอเกกํ สิตฺถกํ(๑) อฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ

อถ นํ ฆมฺมเสนาปติ สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาย จรมาโน
ทิสฺวา อยํ สตฺโต อติการุญฺญปฺตฺโต กตฺรคามวาสีโก น
โชติ ตสฺมี เมตฺตจิตฺตํ วทฺเทตฺวา เอหิ เรติ อาห ๑ โส
อาคนฺตฺวา เถรํ วนฺทิตฺวา อฏฺุจาสี ๑ อถ นํ เถโร
กตฺรคามวาสีโกสิ กหํ วา เต มาตาปิตโรติ ปุจฺฉิ ๑ อหํ
ภนฺเต นิปฺปจฺจโย มยฺหํ มาตาปิตโร ตํ(๒) นิสฺสาย กิลนฺตมฺหาคี
มํ นทฺเทตฺวา ปลาตาคี ๑ อปิจ ปน ปพฺพชิสฺสสีติ ๑ ภนฺเต
๑. ภตฺตสีตฺถิ ๑ ๒. ม. มํ ๑

เล่มที่ 29 โลกษชาตกั หน้า 3

อหิ ตาว ปพพะเชยฺย มาทิสํ ปน กปณํ โก ปพพาเชสฺสตีติ ฯ
เถโร อหิ อหิ ปพพาเชสฺสามีติ ฯ สาธุ ฆนฺเต ปพพาเชธ
มนฺติ ฯ เถโร ตสฺส ขาทนียํ โภชนียํ ทตฺวา ตํ วิหารํ
เนตฺวา สหตฺถเนว นฺหาเปตฺวา ปพพาเชตฺวา ปริปฺนฺณวสฺสํ
อุปสมฺปาเทสิ ฯ โส มหุลลกกาเล โลกตฺติสฺสตฺเถโรติ ปณฺณายิตฺถ
นิปฺปญฺโวลเ อปฺปลาโก ฯ เตน กิร อสทิสทานนปี กุจฺฉิปฺุโร
น ลทฺชปฺุโพ จีวิตฺตมฺนฺมตฺตกเมว ลพฺภติ ฯ ตสฺส หิ ปตฺเต
เอกสฺมิณฺเณว ยาคฺอุลฺลงฺเก ทินฺเนน ปตฺโต สมนฺติตฺติโก วिय หุตฺวา
ปณฺณายติ ฯ อถ มนฺุสฺสา อิมสฺส ปตฺโต ปฺุโรติ เหฏฺฐา
ยาคฺุ เทนฺติ ฯ ตสฺส ปตฺเต ยาคฺุทานกาเล มนฺุสฺसानํ ภาชเน
ยาคฺุ อนฺตรชายตีติปี วทฺนฺติ ฯ ชชฺชกาทีสุปี เอสฺว นโย ฯ
โส อปรน สมเยน วิปฺสุสนํ วทฺเมตฺวา อคฺคผลเ อรหตฺเต
ปตฺติจฺุติปี อปฺปลาโก อโหสิ ฯ อถสฺส อนฺุปฺพเพน आयฺสฺขารेषฺ
ปริหีนेषฺ ปรีนิพฺพานทิวโส สมฺปาปฺณิ ฯ

ธมฺมเสนาปติ อวชฺเชนฺุโต ตสฺส ปรีนิพฺพานภาวํ ญตฺวา
อຍ โลกตฺติสฺสตฺเถโร อชฺช ปรีนิพฺพายิสฺสตี อชฺช มยา
เอตสฺส ยาวทตฺถํ อาหารํ ทาตุํ ฆฺุฏฺฐตีติ ตํ อาทาย สาวตฺถิ
ปีณฺุทาย ปาวิสิ ฯ เถโร ตํ นิสฺสาย ตาว พหุมนฺุสฺสาย
สาวตฺถิยา หตฺถํ ปฺสาเรตฺวา วนฺทนฺมตฺตมฺปิ นาลตฺถ ฯ อถ
นํ เถโร คจฺฉาวโส อาสนสาธายํ นิสฺทาติ อฺุยโยเชสิ (๑) ฯ
๑. ม. อฺุยโยเชตฺวา คโต ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณณนา หน้า 4

ตโต อากตเมว มนุสฺสา อโยโย อากโตติ อาสเน นิสีทาเปตฺวา
โกเชนฺติ ฯ เถโรปี อิมํ ภตฺตํ โลสฺกติสฺสตุเถรสฺส เทถาติ
ลทฺฐาหาริ เปเสสิ ฯ ตํ คเหตุวา(๑) คตา โลสฺกติสฺสตุเถริ
อสุสริตฺวา สยเมว ภูณฺชีสุ ฯ อถ เถรสฺส อฏฺฐาย วิหาริ
คมนกาถ โลสฺกติสฺสตุเถโร คนฺตฺวา เถริ วนฺติ ฯ เถโร
นิวตฺติตฺวา จิตฺโกว ลทฺฐนฺเต อาวุโส ภตฺตนฺติ ปุจฺฉิ ฯ
ลภิสฺสาม โน ภนฺเตติ ฯ เถโร สํเวคปฺปตฺโต กาลิ โอลเกสิ ฯ
กาโล อนตฺติกนฺโต(๒) ฯ เถโร โหตฺวาวุโส อิวฺ นิสีทาติ
โลสฺกติสฺสตุเถริ อาสนสาลาโย นิสีทาเปตฺวา โกสฺสรณฺโณ นีเวสนํ
อคมาสิ ฯ ราชา เถรสฺส ปตฺตํ คาทาเปตฺวา ภตฺตสฺส อกาโลติ
ปตฺตปฺริ จตฺตมฺมธฺริ ทาเปสิ ฯ เถโร ตํ อาทาย คนฺตฺวาเอหาวุโส
ติสฺส อิมํ จตฺตมฺมธฺริ ปรีภฺยชาติ วตฺวา ปตฺตํ คเหตุวาว
อฏฺฐาสิ ฯ โส เถรสฺส (๓) คารเวณ ลทฺฐิตฺโต น ปรีภฺยชาติ ฯ
อถ นํ เถโร เอหาวุโส ติสฺส อหิ ปตฺตํ คเหตุวาว
จสฺสามิ ตฺวํ นิสีทิตฺวา ปรีภฺยชฺ สเจ อหิ ปตฺตํ หตฺถโต
มฺญฺเจยฺยํ กิลฺลิจิ น ภเวยฺยชาติ อาห ฯ อถายสุมา
โลสฺกติสฺสตุเถโร อคฺคสาวเก ชฺมมเสนาปติมฺหิ ปตฺตํ คเหตุวา
จิตฺเต จตฺตมฺมธฺริ ปรีภฺยชฺ ฯ ตํ เถรสฺส อริยิทฺธิพฺเลน น ปรีภฺยชฺ
อคมาสิ ฯ ตทา โลสฺกติสฺสตุเถโร ยาวทตฺถํ อูทฺรปฺริ กตฺวา
๑. ม. อากนฺตฺวา ฯ ๒. ม. อตฺติกนฺโต ฯ ๓. ม. เถเร ฯ

ปริภุจชิ ตั ทิวสเมว อนุปาทิสเสสาย นิพฺพานชาตฺยา
ปริณิพฺพายิฯ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ ตสฺส สนฺติเก จตฺวา สรีรฺนิกฺเขปปี
การเสสิฯ ชาตฺโย คเหตุวา เจตฺยิ กรีสุฯ

ตทา ภิกฺขุ ชมฺมสภายิ สนฺนิปตฺติวา อาวุโส อโห
โลกตฺติสฺสตุเถโร อปฺปปลฺลฺโย อปฺปปลาภี เอวรฺูเปณ นาม
อปฺปปลฺลฺเณน อปฺปปลาภินา กถิ อริยชฺมโม ลทฺุโรติ กเถนฺตา
นินฺสีทิสฺสุฯ สตฺถา ชมฺมสภายิ คนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺตฺินฺนาติ ปฺจุฉิฯ เต อิมาย นาม
ภนฺเตติ อาโรเจสุฯ สตฺถา ภิกฺขเว เอโส ภิกฺขุ อตฺตโน
อปฺปปลาภิกาวณฺจ(๑) อริยชฺมมฺลภิกาวณฺจ อตฺตนาเว อกาสิ อยฺยหิ
ปฺพุเพ ปเรสิ ลากนฺตฺรายิ กตฺวา อปฺปปลาภี ชาโต อนิจฺจ
ทฺุภัง อนตฺตาติ วิปฺสฺสนาย ยุตฺตภาวสฺส พลเณ (๒) อริยชฺมมฺลภี
ชาโตติ วตฺวา อตีตํ อหริฯ

อตีเต กสฺสปฺสมฺมาสมฺพุทฺธกาเล อณฺฺตโร ภิกฺขุ
เอกั กุณฺฺมพิทัก นิสฺสาย คามกาวาเส วสฺติ ปกตฺตุโต สีลวา
วิปฺสฺสนาย ยุตฺตปฺปยฺตุโตฯ อเถโก จินฺนาสวตฺเถโร หิมวณฺเต (๑)
วสฺมาโน อนุปฺพุเพน ตสฺส ภิกฺขุโน อฺปฺภูจากรากุณฺฺมพิทักสฺส
วสนคามํ สมฺปตฺตุโตฯ กุณฺฺมพิโก เถรสฺส อิริยาปเถยเว ปสฺสีทิตฺวา
ปตฺตํ อาทาย ฆริ ปเวเสตฺวา สกฺกจฺจํ โภเชตฺวา โถกั
๑. ม. อลาภิกาวณฺจฯ ๒. ม. พลเณฯ ๓. ม. สมวตฺตมาสิฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณฺณนา หน้า 6

ธมฺมกถํ สุตฺตวา เถโร วนฺทิตฺตวา ฆนฺตเต อมฺหากํ ชฺรวิหฺรเมว
คจฺจถ มยฺ สยณฺหสมเย คนฺตฺตวา ปสฺสิสฺสสามาติ อาห ฯ
เถโร วิหฺรํ คนฺตฺตวาเนวาสิกตฺเถโร วนฺทิตฺตวา อาปฺจฺจิตฺตวา
เอกมฺนตฺตํ นิสฺสีทึ ฯ โสปี เตน สทฺธิํ ปฏฺฐิสฺนฺจาร์ กตฺตวา ลทฺโธ
เต อาวุโส ภิกฺขุหาโรติ ปฺจฺจิตฺตํ ฯ อาม ลทฺโธติ ฯ กหํ นาม
ลทฺโธติ ฯ ตมฺหากํ ชฺรคามे กุญฺญมฺพิภมฺเรติ ฯ เอวญฺจ ปน
วตฺตวา อตฺตโน เสนาสนํ ปฺจฺจิตฺตวา ปฏฺฐิซคฺคิตฺตวา ปตฺตจิวโร
ปฏฺฐิสามตฺตวา ฆานสฺสฺเชน ผลสฺสฺเชน วิตฺตนาเมนฺโต นิสฺสีทึ ฯ
โส กุญฺญมฺพิโก สยณฺเห คนฺธมฺลลญฺจ ปทฺธิปเตลลญฺจ คหาเปตฺตวา
วิหฺรํ คนฺตฺตวา เนวาสิกตฺเถโร วนฺทิตฺตวา ฆนฺตเต เอโก
อาคณฺตฺตเถโร อตฺถิ อาคโต นฺ ไซติ ปฺจฺจิตฺตํ ฯ อาม
อาคโตติ ฯ อิทานิ กหฺนฺติ ฯ อสฺสฺกเสนาสเน นามาทึ ฯ โส
ตสฺส สนฺตํกํ คนฺตฺตวา วนฺทิตฺตวา เอกมฺนตฺตํ นิสฺสินฺโน ธมฺมกถํ
สุตฺตวา สิตฺลเวลาย เจตฺตยญฺจ โพธิยญฺจ ปุเชตฺตวา ทีเป ชาเลตฺตวา
อุโภปี ชเน นิมฺนเตตฺตวา คโต ฯ เนวาสิกตฺเถโรปี โข อยฺ
กุญฺญมฺพิโก ปรีภินฺโน สจายํ ภิกฺขุ อิมสฺมี วิหฺรเ วสฺสฺสตี
น มํ เอส กิสฺมิลฺลิจิ คณฺยิสฺสตีติ เถเร อนตฺตมฺนตฺตํ อาปฺชฺชิตฺตวา
อิมสฺมี วิหฺรเ เอตฺตสฺส อวสนากาโร มยา กาคฺตุํ วญฺญตีติ
เตน อุปฺภุจฺจานเวลาย อาคเตน สทฺธิํ กิลฺลิจิ น กเถสิ ฯ
ชีณาสวตฺเถโร ตสฺส อชฺฌาสยฺ ชานิตฺตวา อยฺ เถโร มม

เล่มที่ 29 โสสกชาตกั หน้า 7

กุลเถ วา ลาภเถ วา คณเถ วา อปฺลิตฺพุทฺธภาวํ น ชานาตีติ
อตุตฺตโน วสณฺญจानํ คนฺตุวา ฆานสฺสฺเสน ผลสฺสฺเสน วิตฺตินาเมสิ ฯ
เนวาสิโกปิ ปุณฺทิวเส นขปฺปิฏฺเจน คณฺฑี ปฺหริตฺวา นฺชน
ทวารํ อาโกญฺเจตฺวา กุญฺมฺพิกสฺส เคหํ อคฺมาสิ ฯ โส ตสฺส
ปตฺตํ คเหตุวา ปฺลยฺตฺตาสเน นิสิตฺทาเปตฺวา อากนฺตฺกตฺเถโร
กหํ ฆนฺเตติ ปุจฺฉิ ฯ นานํ ทว กุลฺลปฺกสฺส ปวฺตฺตี ชานามิ
คณฺฑี ปฺหรนฺนฺโต ทวารํ อาโกญฺเจนฺโต ปโปเชตฺถุ นาสกฺขี หิยฺโย
ตว เกเห ปณฺธิตโกชนํ ฆุญฺชิตฺวา ชีราเปตฺถุ อสฺสโกนฺโต อิทานิ
นิตฺถํ โอกกนฺโตเยว ฆวิสฺสติ ตวํ ปสฺสีทมาโน เอวรฺูเปสฺสฺเยว
จानสฺสฺ ปสฺสีทสฺสิติ อาห ฯ ชินฺนาสวตฺเถโรปิ อตุตฺตโน ฆิกฺขฺวาจรรเวถฺ
สฺลลฺกฺเขตฺวา สรฺริํ ปฏฺิษกฺกิตฺวา ปตฺตจิวรรมาทาย อากาเส
อุปฺปตฺติตฺวา อณฺฺยตฺถ อคฺมาสิ ฯ

โส กุญฺมฺพิกโก เนวาสิกตฺเถโร สปฺปมฺมรฺุสฺสกฺกรากิสฺสฺขตฺ
ปายาสํ โภเชตฺวา ปตฺตํ คนฺรฺจฺจณฺเณหิ อุพฺพตฺเตตฺวา ปุเรตฺวา
ฆนฺเต โส เถโร มกฺกกิลนฺโต ฆวิสฺสติ อิทมฺสฺส หรธาติ
อทาสิ ฯ อิตโร อปฺปฏฺิภฺิขิปิตฺวา ว คเหตุวา คจฺจณฺโต สเจ
โส ฆิกฺขุ อิมํ ปายาสํ ลฆิสฺสติ (๑) คีวายํ คเหตุวา
นิกฺกทฺตฺติมมาโนปิ น คมฺิสฺสติ สเจ ปนาหํ อิมํ ปายาสํ
มฺนุสฺสฺสฺส ทสฺสํ ปากฺกํ เม กมฺมํ ฆวิสฺสติ สเจ อุทเก
๑. ม. ปวิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณณนา หน้า 8

โอปีลาเปสฺสามิ อุทกปิฏฺเจ สปิปี ปญฺญาธิสฺสติ สเจ ภูมฺมียํ
ฉนฺทฺเทศฺสามิ กากสนฺนิปาเตน ปญฺญาธิสฺสติ กสฺมึ (๑) นฺ โข
อิมํ ฉนฺทฺเทยฺยนฺติ อุปฺชาเรนฺโต เอกํ ฉามกฺเขตฺตํ ทิสฺวา
องฺคารํ วิยฺหิตฺวา ตตฺถ ปกฺขิปิตฺวา อุปฺริ องฺคารเหหิ
ปฏฺิจฺฉนาเทตฺวา วิหารํ คโต ตํ ภิกฺขุํ อทิสฺวา จินฺเตสิ อทฺธา
โส ภิกฺขุ ชีณาสโว มม อชฺฉมาสยํ วิทิตฺวา อญฺจตฺถ คโต
ภวิสฺสติ อโห มยา อุทฺรเหตุ อญฺจตฺตํ กตฺนฺติ ฯ ตาวเทวสฺส
มหนฺตํ โทมนสฺสํ อุทฺปาที ฯ ตโต ปฏฺุจายเวย มนฺุสฺสเปโต
หุตฺวา นจิริสฺเสว กาลิํ กตฺวา นิริเย นิพฺพตฺติ ฯ

โส พหฺนฺนิ วสฺสสฺตสฺสทฺสฺตานิ นิริเย ปจิตฺวา ปกฺกาวเสเสน
ปฏฺิปาฎฺิยา ปญฺจ ชาติสฺตานิ ยกฺโข หุตฺวา เอกทิวสฺสปี อุทฺรปฺุริ
อาหารํ น (๒) ลภฺติ เอกทิวสฺมฺปน กพฺภกฺมลํ อุทฺรปฺุริ ลภฺติ ฯ
ปนฺ ปญฺจ ชาติสฺตานิ (๓) สฺนฺโข อโหสิ ตทาปี เอกทิวสฺ
ภคฺตวมนํ อุทฺรปฺุริ ลภฺติ ฯ เสสกาเล ปนฺ เตน อุทฺรปฺุโร
อาหาโร นาม น ลทฺฐปฺุพฺโพ ฯ สฺนฺขโยนิโต ปนฺ จวิตฺวา
กาสิรรุเจ เอกสฺมึ ทฺุคฺคตฺถุเล นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺส นิพฺพตฺติโต
ปฏฺุจาย ตํ กุลิํ ปนฺ ปรมฺทฺุคฺคตฺเมว ชาตํ ฯ นาทิโต อุทฺธ
อุทฺทกฺกณฺชิกมฺตฺตมฺปิ น ลภฺติ ฯ ตสฺส ปนฺ มิตฺตวินฺทโกติ (๔)
นามิ อโหสิ ฯ มาตาปีตโร ฉาตกฺทฺุภํ อธิวาเสตฺตุ อสฺกโกนฺดา
๑. ม. กตฺถ ฯ ๒. ม. ลภฺติ ฯ ๓. ม. ปญฺจชาติสฺเตสฺสุ ฯ
๔. ม. มิตฺตวินฺทโกติ ฯ

คจจ กภาพกณณิถิตี ตั โปเถตวา นีหรีสุฯ โส อปปฏิสรโณ
วิจรนุโต พารานสี อคมาสีฯ ตทา โพธิสตุโต พารานสีย
ทิสปาโมกโข อจริโย หุตวา ปญจมาณวกสถานัน สิปป์
วาเจสีฯ ตทา พารานสีวาสิโน ทุกคตานิ ปรีพพยั ทตวา
สิปปี สิขยาเปนุติฯ อยมปี มิตตพินทุโก โพธิสตุตตส สนุติเก
สิปปี สิขยติฯ โส ผรุโส อโนวาทกขโม ตั ตั ปหรนุโต
วิจรติ โพธิสตุเตน โอวาทิยมาโนปี โอวาทัน กณหาติฯ ตั
นิสฺสาย อาโยปิสฺส มนุโท ชาโตฯ อถ โส มานวเกหิ สทฺธิ
ภณฺฑิตวา โอวาทัน อคณฺหนุโต [๑] ปลายิตวา อาหิณฺฑนุโต
เอกั ปจฺจนตคามัน คนฺตวา ภตฺติ กตวา ชีวิติฯ โส ตตถ
เอกาย ทุกคติตฺถิยา สทฺธิ สํวาลัน กปฺเปสิฯ สทา ตั นิสฺสาย
เทว ทารเก วิชยิฯ คามวาสิโน อมฺหากัน สฺสสาสนัน
ทฺสสาสนัน อาโรเจยฺยาสีติ มิตตพินทุกสฺส ภตฺติ ทตวา ตั
คามทฺวารเ กุณฺธิยา วสาเปสิฯ ตมฺปน มิตตพินทุกั นิสฺสาย
เต ปจฺจนตคามวาสิโน สตฺตกฺขตฺตุนุ ราชทณฺฑัน อคมฺสฺสุฯ
สตฺตกฺขตฺตุนุ เตสฺส เคนานิ ฉายีสฺสุฯ สตฺตกฺขตฺตุนุ ตพากัน กิษฺชิฯ
เต จินฺตยีสฺสุ อมฺหากัน ปุพฺเพ อิมสฺส มิตตพินทุกสฺส
อนาคมนกาลเ เอวรูปัน นตฺถิ อิทานิ ปนสฺส อาคตกาลโต
ปฏฺจาย ปรีหายามาติ ตั โปเถตวา นีหรีสุฯ โส อตฺตโน
๑. ม. เอตฺถนตฺเร ตโตติ ทิสฺสติฯ ๒. ม. กุณฺธิกายฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณณา หน้า 10

ทารเก คเหตุวา อณฺณตถ คจฺจนฺโต เอกํ อมนุสฺสปรึคฺคหิตํ
อฏฺฐวี ปาวีสี ฯ ตตฺถสฺส อมนุสฺสา เทว ทารเก จ ภริยณฺจ
มาเรตฺวา มํลํ ขาทิสฺสุ ฯ

โส ตโต ปลายิตฺวา ตโต ตโต อาหิณฺฑนฺโต เอกํ
คณฺธีรํ นาม ปฏฺญานคามํ นาวาวิสฺสชฺชนทิวเสเยว ปตฺวา
กมฺมกโร หุตฺวา นาวํ อภิรุหิ ฯ นาวา สมฺมทฺทปฺปิฏฺเจ สตฺตาหํ
คณฺฑวา สตฺตเม ทิวเส สมฺมทฺทมชฺเฌ อาโกณฺฑตฺวา จปีตา วีย
อฏฺฐจาสิ ฯ เต กาฬคณฺณิสฺสลาภํ วิจारेถฺสุ ฯ สตฺตกฺขตฺตํ ฯ
मितฺตพินฺทุทกฺสเสว ปาปฺณิ ฯ มนุสฺสา ตสฺเสกํ เวพฺพลาปํ ทตฺวา
หตฺถे คเหตุวา สมฺมทฺท(๑) ขิปีสุ ฯ

ตสฺมี ขิตฺตมตฺเต นาวา อคฺมาสิ ฯ มิตฺตพินฺทุโก
เวพฺพลาเป นิปชฺชิตฺวา สมฺมทฺทปฺปิฏฺเจ คจฺจนฺโต กสฺสปสมฺมา-
สมฺมทฺทชฺคาเล รกฺขิตฺตีสฺส สฺส เพลน สมฺมทฺทปฺปิฏฺเจ เอกสฺมี
ผลิกวิมานे จตฺสฺโส เทวธิตโร ปฏฺธิภิตฺวา ตาสํ สนฺติเก สฺขํ
อนฺภวมาโน สตฺตาหํ วสิ ฯ ตา ปน วิมานเปติโย สตฺตาหํ
สฺขํ อนฺภวานฺติ ฯ สตฺตาหํ ทฺกขํ อนฺภวิตฺถุ คจฺจนฺมาโน ยาว
มยฺ อากจฺจาม ตาว อิเชว โหหิติ วตฺวา อคฺมฺสุ ฯ มิตฺตพินฺทุโก
ตาสํ คตฺทกาเล เวพฺพลาเป นิปชฺชิตฺวา ปฺรโต คจฺจนฺโต
รชตฺวิมานे อฏฺฐ เทวธิตโร ลภิ ตโตปิ อปฺริ คจฺจนฺโต
๑. ม. สมฺมทฺทปฺปิฏฺเจ ฯ

มณวิมาน โสฬส กนกวิมาน ทวตฺตีส เทวธิตโร ลภิ ตาสปี
วณัน อกตฺวา ปฺรโต คจฺจนฺโต อนฺตรทีปเก เอกั ยฺกขนฺคร
อทฺทส ๑ ตตฺถเกกา ยฺกขินี อชฺรฺเพน วิจฺรติ ๑ มิตฺตพินฺทุโก
ตสฺสา ยฺกขินีภาวํ อชานนฺโต อชมัสฺส ขาทิสฺสามิติ ตํ ปาท
อคฺคเหสิ ๑ สทา ยฺกขานฺภาเวน ตํ อุกฺขิปิตฺวา จิปี ๑ โส
ตาย จิตฺโต สมฺมทฺมตฺถเกน กนฺตฺวา พาราณสียํ ปรีกฺขาปฏฺเจ
เอกสฺมี กณฺฏกคฺคฺมตฺถเก ปตฺติตฺวา ปวตฺตมาโน ภูมียํ
ปตฺติจฺจาสี ๑ ตสฺมิลฺลจ สมเย ตสฺมี ปรีกฺขาปฏฺเจ รณฺโณ อชิกา
จรมานา โจรา หรณฺติ ๑ อชิกโคปกา โจเร กณฺหิสฺสามาติ
เอกมฺนตํ นิลินา อญฺจิสฺสุ ๑ มิตฺตพินฺทุโก ปวตฺติตฺวา ภูมียํ จิตฺ
ตา อชิกา ทิสฺวา จินฺเตสิ อหํ สมฺมทฺเท เอกสฺมี ทีปเก
เอกั ปาท กเหตุวา ตาย จิตฺโต อีธ ปตฺติโต สเจ อิทานิ
เอกั ปาท กเหตุสฺสามิ สทา มํ ปฺรโต สมฺมทฺทปฏฺเจ วิมาน-
เทวตฺตานํ สนฺติเก ขิปิตฺสฺสตีติ ๑ โส เอวํ อโยนิโส มนสิกริตฺวา
อชิกํ ปาท กณฺหิ ๑ สทาปี คหิตมตฺตา วิริวํ ๑ อชิกโคปกา
อิตฺโต จิตฺโต จ อากนฺตฺวา [๑]เอตฺตํ กาลํ ราชกฺุเล อชิกาย
ขาทโก เอส โจโรติ ตํ โกฏฺเฏตฺวา พนฺธิตฺวา รณฺโณ สนฺติกํ
เนนฺติ ๑ ตสฺมี ขณฺเณ โพรสิตฺโต ปญฺจสตฺมาณวปรีวโต นครา
นิกฺขมฺม นฺหายิตฺตุ คจฺจนฺโต มิตฺตพินฺทุกํ ทิสฺวา สยฺชานิตฺวา
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ตํ กเหตุวาติ ทิสฺสตี ๑

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณณา หน้า 12

เต มนุสฺเส อาห ตาตา อัย อมฺหากํ อนุตฺวาสิโก กสฺมา
นํ คณฺหถาติ ฯ อชฺชกโจโรโก อยฺย เอกํ อชฺชํ ปาเท คณฺหิ
ตสฺมา คหิโตติ ฯ เตนฺเหตํ อมฺหากํ ทาสํ กตฺวา เทถ อมฺเห
นิสฺสาย ชีวิสฺสตีติ ฯ เต สาธุ อยฺยาติ ตํ วิสฺสชฺเชตฺวา
อคมฺสฺสุ ฯ อถ นํ โพชฺสตุโต มิตฺตพินฺทุโก ตฺวํ เอตฺตํ กาลํ
กหํ วสฺสีติ ปุจฺฉิ ฯ โส สพฺพํ อุตฺตนา กตฺกมฺมํ อาโรเจติ ฯ
โพชฺสตุโต อุตฺตกามานํ วจฺนํ อกโรนฺโต เอวํ ทุกฺขํ ปาปฺปณาตีติ
วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๔๑] โย อุตฺตกามสฺส หิตานุกมฺปิโน

โหวชฺชมาโน น กโรติ สาสนํ

อชาย ปาทํ โอลฺลพฺภ(๑) มิตฺตโก วย โสจตีติ ฯ

ตตฺถ อุตฺตกามสฺสาติ วุฑฺฒี อิจฺฉนฺตสฺส ฯ หิตานุกมฺปิโนติ
หิตน อนุกมฺปมานสฺส ฯ โหวชฺชมาโนติ มุทุเกน หิตจิตฺเตน
โหวทียมาโน ฯ น กโรติ สาสนนฺติ อนุสิญฺจฺจํ น กโรติ ทุพฺพโจ
อโนวาทโก โหติ ฯ มิตฺตโก วย โสจตีติ ยถา อัย มิตฺตพินฺทุโก
อชาย ปาทํ กเหตุวา โสจติ กิลมฺติ เอวํ นิจฺจกาลํ โสจตีติ
อิมาย คาถาย โพชฺสตุโต รมฺมํ เทเสสิ ฯ

เอวํ เตน เถเรน เอตฺตเก อทฺธาเน ตีสุเยว อุตฺตภาเวสุ
กุจฺฉิปฺปโร ลทฺฐปฺปโป ยกฺเขน หุตฺวา เอกทิวสํ คพฺภมลํ

๑. สฺยา. ม. อชฺชา ปาทโมลฺมภ ฯ ๒. ม. อนุสิญฺจํ ฯ

ชาตกฏจกถา ๒ เอกนิปาตวณณนา (๒) - หน้าที่ 13
เล่มที่ 29 กโปตชาตกั หน้า 13

ลทุธิ์ สุนเขน หุตฺวา เอกทิวสั ฤตฺตวมนั ปรีนึพฺพานทิวเส
ชมฺมเสนาปติสฺसानุภาเวน จตฺมมฺมธฺรึ ลทุธิ์ เอวั ปรีสฺส
ลาภนฺตรายกรณั นาม มหาโทสนฺติ เวทิตพฺพั ฯ ตสฺมี ปน
กาลเ โสปี อจารึโย มิตฺตพินฺทุโกปี ยถากมฺมึ คโต ฯ

สตฺถา เอวั ภิกฺขเว อตฺตโน อปฺปลาภิกาวญฺจ อริย-
ชมฺมลาภิกาวญฺจ สยเมว เอโส อกาสิตี อิมั ชมฺมเทสนั
อาหริตฺวา อนฺุสนฺธิ์ จมฺเฏตฺวา ชาตกั สโมธานสิ ตทา
มิตฺตพินฺทุโก โลสกติสฺสฺตฺเถโร อโหสิ ทิสปาโมกฺโข อจารึโย
ปน อหเมวาทิ ฯ

โลสกชาตกั ปจฺมึ ฯ

กโปตชาตกั

โย อตฺถกามสฺสชาติ อิทั สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺุโต
อญฺญตรึ โลลภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺส โลลภาโว นวณิปาเต กากชาตเก (๑) อารีภวิสฺสตี ฯ
ตทา ปน ตั ภิกฺขุ อัย ฆนฺเต ภิกฺขุ โลโลติ สตฺถ
อารเเจสุ ฯ อถ นั สตฺถา สจฺจึ กิร ตฺว ภิกฺขุ โลโลติ
ปฺุจฺฉิ ฯ อาม ฆนฺเตติ ฯ สตฺถา ปุพฺเพปี ตฺว ภิกฺขุ โลโล
โลลการณา ชีวิตฺกฺขยั ปตฺโต ปณฺฑิตาปี ตั นิสฺสาย อตฺตโน

๑. พุ.ชา. ๒๙/๕๖๓/๒๐๕ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อุดกามวคฺควณณา หน้า 14

วสนภูจฺจนา ปรีหีนาคี วตฺวา อตีตํ อหารี ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต

โพธิสตุโต ปาราวตโยนียํ นิพฺพตฺติ ฯ ตทา พาราณสีวาสิโน

ปฺลฺลณกามตฺยา ตสฺมี ตสฺมี จานเ สกฺขณํ สุขวสนตฺถาย

ถุสฺปจฺฉิโย โอลมฺพนฺติ ฯ ตทา พาราณสีเสฏฺฐิโนปิ ภตฺตการโก

อนฺโตมฺหานเส เอวํ (๑) ถุสฺปจฺฉี โอลมฺเพตฺวา จเปตี ฯ โพธิสตุโต

ตตฺถ วาสํ กปฺเปตี ฯ โส ปาโตว นิกฺขมิตฺวา โคจรเ จริตฺวา

สายํ อากนฺตฺวา ตตฺถ วสนฺโต กาลํ เขเปตี ฯ อเถกทิวสํ

เอโก กาโก มฺหานสมตฺถเกน กจฺฉนฺโต อมฺพิทานมฺพิทมจ-

ฉมฺसानํ รุปนฺวาสํ ฌายิตฺวา โลภํ อุปฺปาเทตฺวา ก็ นฺ โข (๒)

นิสฺสาย อิมํ มจฺฉมฺสํ ลภิสฺสามิตี อวิทฺฐเร นิสฺสีทิตฺวา

ปรีคฺคณฺหนฺโต สายํ โพธิสตุตํ อากนฺตฺวา มฺหานสํ ปวิสฺนตํ

ทิสฺวา อิมํ ปาราวตํ นิสฺสาย มฺสํ ลภิสฺสามิตี ปฺนทิวเส

ปาโตว อากนฺตฺวา โพธิสตุตฺสฺส นิกฺขมิตฺวา โคจรรคฺชนตฺถาย

คมนกาเล ปิฏฺฐิจิโต ปิฏฺฐิจิโต อคฺมาตี ฯ อถ นํ โพธิสตุโต

กสฺมา ตฺวํ สมฺม อมฺเหหิ สทฺธี จรสีตี อห ฯ สามิ ตุมฺหากํ

กิริยา มยฺหํ รุจฺจตี อีโต ปฏฺฐาย ตุมฺเห อุปฏฺฐหิสฺสามิตี ฯ

สมฺม ตุมฺเห อถฺยโคจฺรา มยฺ อถฺยโคจฺรา ตุมฺเหหิ ตุมฺหากํ

อุปฏฺฐานํ ทฺถกฺรณฺติ ฯ สามิ ตุมฺหากํ โคจฺริ คตกาเล อหฺมปี

๑. ม. เอตํ ฯ ๒. ม. ก็ นฺ โข ฯ ๓. ม. มจฺฉมฺสํ ฯ

โคจร คเหตุวา คุมเหหิ สทฐีเยว คมิสสามิติ ฯ สาธุ เกวลั
เต อปฺปมตฺตเคน ภวิตพฺพนฺติ เอว โปธิสตุโต กากั โอวทิตฺวา
โคจรเ จรฺนฺโต ตินพีชาทีนึ ขาทติ ฯ โปธิสตุตฺตสฺส ปน
โคจรคหณกาเล กาโก คนฺตุวา โคมยปิณฺฑํ อปเนตฺวา ปาณเก
ขาทิตฺวา อุทฺธํ ปุเรตฺวา โปธิสตุตฺตสฺส สนฺตึกั อากนฺตุวา สามิ
คุมฺเห อติเวลั จรธ อติพฺหุภฺกฺเขน นาม ภวิตฺตึ น วฏฺฏตีตี
วตฺวา โปธิสตุเตน โคจร คเหตุวา สายั อากจฺจนฺเตน สทฐีเยว
มหานลั ปาวิสิ ฯ ภตฺตการโก อมฺหากั กโปโต อณฺณปี
คเหตุวา อากโตตี วตฺวา กากสฺสาปี ปจฺณี จเปสิ ฯ ตโต
ปฏฺจาย เทว ชนา วสนฺติ ฯ

อถกทิวลั เสฏฺฐิสฺส พหุ มจฺจมัลลั อหารีสุ ฯ ตั อาทาย
ภตฺตการโก มหानเส ตตฺถ ตตฺถ โอลคฺเคสิ ฯ กาโก ตั
ทิสฺวา โลภั อฺปปาเทตฺวา เสว โคจรภูมึ อคนฺตุวา มยา
อิทเมว ขาทิตพฺพนฺติ รตฺตี นิฏฺฐนฺนฺโต นิปชฺชิ ฯ ปฺนทิวเส
โปธิสตุโต โคจราย คจฺจนฺโต เอหิ สฺมม กากาติ อห ฯ
สามิ คุมฺเห คจฺจนฺต มยฺหํ กุจฺฉิโรโค อตฺถิตฺติ ฯ สฺมม กากานั
กุจฺฉิโรโค นาม น กทาจิ ภูตปฺพุโป รตฺตี ตีสุ ยามเส
เอเกกสฺมึ ยาม มุจฺฉิตา โหนฺติ ทีปวฏฺฏิกิถิตกาเล ปน
เตลั มฺหุตฺตํ ติตฺติ โหติ ตฺวํ อิมํ มจฺจมัลลั ขาทิตฺกาโม
๑. โอลมเพสิ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณฺณา หน้า 16

ภวิสฺสตี เอหิ มนุสฺสปริโกโค นาม ตุมหากํ อปริภุชฺชโย
มา เอวรूपํ อกาสิ มยา สทฺธิเยว โจราย คจฺฉาหิตี ฯ
น สกฺโกมิ สามิตี ฯ เตนหิ ปญฺญาอิสฺสตี สเคน กมฺเมน
โลภวสํ อคนฺตฺวา อปฺปมตฺโต โหหิตี ตํ โอวทิตฺวา โพรธสฺสโต
โจราย คโต ฯ ฆตฺตการโก นานปฺปการํ มจฺฉมํสฺวิกตี
สมฺปาเทตฺวา อุตฺตมํ นิพฺพาปนตฺถํ ภาชนานิ โลกํ วิวริตฺวา
รสปริสฺสวานกโรฎฺฐี ภาชนมตฺถเก จเปตฺวา พหิ นิกฺขมิตฺวา
เสทํ ปุณฺณมาโน อฏฺฐาสิ ฯ ตสฺมี ขณฺเณ กาโก ปจฺฉินฺโต สีสํ
อูกฺขิปิตฺวา ฆตฺตเคหํ โอโลเกนฺโต ตสฺส นิกฺขนฺตภาวํ ญตฺวา
อยนฺทานิ มยฺหํ มโนเรถํ ปุเรตฺวา มํสํ ขาทิตฺกามา กิณฺนุ
โฆ มหามํสํ ขาทามิ อฺทาทุ จฺฉนฺณิกํ มํสนฺติ จินฺเตตฺวา
จฺฉนฺณิกมฺเสน นาม ขิปปํ กุจฺฉี ปุเรตฺตํ น สกฺกา มหนตฺ
มํสขณฺทํ อahrtิตฺวา ปจฺฉินฺยํ นิกฺขิปิตฺวา ขาทมาโน
นิปฺชฺชิสามิตี ปจฺฉินฺโต อฺปฺปตฺติตฺวา รสทโรฎฺฐิยํ นิลียิ ฯ โส
กิริตี สทฺทหมกาสิ ฯ ฆตฺตการโก ตํ สทฺทํ สุตฺวา กิณฺนุ
โฆ เอตฺนฺติ ปวิฏฺฐโธ กากํ ทิสฺวา อัยํ ทฺฐจฺจกาโก มหาเสฏฺฐจฺฉินฺ
ปทฺถมํสํ ขาทิตฺกามา อหํ โฆ ปนฺ เสฏฺฐจฺฉี นิสฺสาย ชีวามิ
น อิมํ พาลํ ก็ เม อิมินาติ ทฺวารํ ปิธาย กากํ
คเหตฺวา สกฺลสรฺเร ปตฺตตานิ ลฺลยฺจิตฺวา อลฺลสฺสิงฺคิเวรํ โลณฺชฺรกาย
โกฏฺฐเฏตฺวา อมฺพิลตฺตฺเกน อาโลเพตฺวา เตนฺสฺส สกฺลสรฺริ

มกฺเขตฺวา ตั กากั ปจฺฉิย จิปี ฯ โส อธิมตฺตาย เวทนายาภิกฺขุโต
นิฏฺฐนฺนุโต นิปชฺชิ ฯ โพรธิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
พฺยสนปฺปตฺตํ ทิสฺวา โลถกาท มม วจันํ อกฺตฺวา ตว โลกั
นิสฺสาย มหาทฺกขั ปตฺโตตีตี วตฺวา อิมั คาทมาห

[๔๒]โย อตฺตกามสฺส หิตานุกมฺปิโน

โอรุชฺชมาโน น กโรตี สาสัน

กโปตกสฺส วจันํ อกฺตฺวา

อมิตฺตหตฺตตฺถกโตว เสตีตี ฯ

ตตฺถ กโปตกสฺส วจันํ อกฺตฺวาติ ปาราวตสฺส (๑) หิตานุสฺสานี
วจันํ อกฺตฺวา (๒) ฯ อมิตฺตหตฺตตฺถกโตว เสตีตี อมิตฺตานัน
อนตฺถการกานัน ทฺกขุปฺปาทกปฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
อัย กาทโก วีย โส ปุคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
เสตีตี ฯ

โพรธิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส อิมั คาทั วตฺวา อิทานิ มยาปี (๑) อิมสฺมี
จแอน น สกฺกา วสฺติณฺนุติ อณฺณตฺถ กโต ฯ กาทโกปี ตตฺถเอว
ชีวิทกฺขยั ปตฺโต ฯ อถ นั ภตฺตการโก สทฺธิ ปจฺฉิยา คเหตฺวา
สงฺการญฺจแอน จทฺทเทสิ ฯ

สตฺถาปี น ตฺวํ ภิกฺขุ อิทาเนว โลโล ปุพฺเพปิ
โลโลเยว ตณฺจ ปน เต โลลั นิสฺสาย ปณฺทิตาปี สกฺมหา
๑. สี่. ยู. ปารายตสฺส ฯ ๒. ม. หิตานุสฺสานวจันํ อกฺตฺวา ฯ
๓. ม. มยา จ ฯ ๔. ม. โลลยั ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณฺณนา หน้า 18

อาวาสา(๑) ปรีหีนาคิ อิมํ ชมฺมเทศนํ อหริตฺวา สจฺจานิ
ปกาสเสติ ฯ สจฺจปรีโยसानเ โส ภิกฺขุ อนาคามิผลํ ปตฺโตติ ฯ
สตุถา อนุสนฺธิํ ฆญฺเฏตฺวา ชาตกํ สโมธานเสติ ตทา กากิ
โกลภิกฺขุ อโหสิ ปาราวโต อหเมวาทิ ฯ
กโปตชาตกํ ทุตฺติยํ ฯ

เวพฺพกชาตกํ

โย อุตถกามสฺสาติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
อณฺณตริํ ทฺพพฺพจํ ภิกฺขุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตํ หิ ภควา สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ ทฺพพฺพโจติ ปุจฺฉิตฺวา
สจฺจํ ฆนฺเตติ วุตฺเต น ตฺวํ ภิกฺขุ อิทาเนว ทฺพพฺพโจ
ปฺพเพปิ ทฺพพฺพโจเยว ทฺพพฺพจตาเยว จ ปณฺชิตานํ วณฺํ อกตฺวา
สปฺปมฺเข ชีวิตกฺขยํ ปตฺโตตฺตีสิติ วตฺวา อตฺติตํ อหริ ฯ

อตฺติตเ พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปชิสตุโต
กาสิรรุเจ มหาโกกกุเล นิพฺพตฺโต วิญฺญุตํ ปตฺวา กามesu
อาทินฺวํ เนกฺขมฺเม จ อานิสฺสํ ทิสฺวา กามे ปหาย หิมฺวณฺตํ
ปวิสิตฺวา อสิปฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา กสิณฺปริกมฺมํ กตฺวา ปญฺจา-
ภิญฺญาอภฺภูสฺมาปตฺติโย อุปฺปาเทตฺวา ฆานสุเขน วิตฺตินาเมตฺวา
อปรภาเค มหาปรีวาโร ปญฺจหิ ตาปสฺสเตหิ ปรีวฺโต คณฺสตุถา
๑. ม. สกาวาสา ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อตถกามวคคณณา หน้า 20

ปสาเรติ ฯ อาสีวิโส ทวีหิ ตีหิ นิราหารตาย กุชมิตฺวา
ปสารถิตฺตํ ํสิตฺวา ตาปสํ ตตฺถเว ชีวิตฺกขยํ ปาเปตฺวา
อรณฺญํ ปาวีสี ฯ ตาปสา ตํ ทิสฺวา โภชิตตฺตสฺส อาโรเจสุ ฯ
โภชิตตฺโต ตสฺส สรีริกจฺจํ การेतฺวา อีสิกณฺสฺส มชฺฌ
นีสิตฺตฺวา อีสินํ โอวาทวเสน อิมํ คถมาห

[๔๗]โย อตถกามสฺส หิตานุกมฺปิโน

โอวชฺชมาโน น กโรติ สาสนํ

เอวํ โส นิหโต เสติ เวพฺภกสฺส ยถา ปิตาติ ฯ

ตตฺถ เอวํ โส นิหโต เสตีติ โย หิ อีสินํ โอวทํ
น คณฺหาติ โส ยถา เอส ตาปโส อาสีวิสุมฺเข ปฺุตฺติภาวํ
ปตฺวา นิหโต สยติ เอวํ มหาวินาสํ ปตฺวา นิหโต เสตีติ
อตุโถ ฯ

เอวํ โภชิตตฺโต อีสิกณฺํ โอวทิตฺวา จตฺตารो พุรหฺมวิหาเร
ภาเวตฺวา อายุหฺปรีโยसाने พุรหฺมโลเก อูปฺปชฺชติ ฯ

สตุถาปี น ตฺวํ ภิกฺขุ อิทาเนว ทฺพฺพโจ ปุพฺพเพปี
ทฺพฺพโจ ทฺพฺพจภาเวน จ อาสีวิสุมฺเข ปฺุตฺติภาวํ ปตฺโตสตีติ
อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆณฺเฑตฺวา ชาตกํ สโมธานสฺสิ
ตทา เวพฺภกปีตา ทฺพฺพจภิกฺขุ อโหสิ เสสฺปริสา พุทฺธปริสา
คณฺสตุถา ปน อหเมวาทิ ฯ

เวพฺภกชาตกํ ตติยํ ฯ

มกสชาตกั

เสยโย อมิตโตติ อิทํ สตุถา มกเชสุ จาริกํ จรมาโน
อณฺฺณตรสุมี คามเก พาลมนุสฺเส อารพุก กเถสิ ฯ

ตถาคโต กิร เอกสุมี สมเย สาวตฺถิโต มกชรภูจํ
คนฺฺตุวา ตตฺถ จาริกํ จรมาโน อณฺฺณตรํ คามํ สมฺปาปฺณิ ฯ
โสปี คามโก เขภฺยเยน อนุชพาลมนุสฺเสหิเยว อุตฺสนฺโน ฯ
อถกทิวสํ อนุชพาลมนุสฺสา สนนฺิปติตฺวา โภ อมฺเห
อรณฺฺณํ ปวิสิตฺวา กมฺมํ กโรนฺฺเต มกสา ขาทนฺฺติ ตปฺปจฺจยา
อมฺหากํ กมฺมจฺเจโท โหติ สพฺเพว ธนฺฺนิ เจว อาวุชานิ
จ อาทาย คนฺฺตุวา มกเสหิ สทฺธิ ฺยฺชฺฉิตฺวา สพฺเพ มกเส
วิชฺฉิตฺวา นินฺฺทิตฺวาว มาเรสุสามาติ มนฺฺตยิตฺวา อรณฺฺณํ
คนฺฺตุวา มกเส วิชฺฉิตฺสุสามาติ อณฺฺณมณฺฺณํ วิชฺฉิตฺวา ปหริตฺวา
จ ทฺกฺขปฺปตฺตา อากนฺฺตุวา อนุโตคามे จ คามมชฺฉเ จ
คามทฺวारे จ นิปชฺชีสุ ฯ สตุถา ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต ตํ คามํ
ปิณฺฺชทาย ปาวิสิ ฯ อวเสสา ปณฺฺชิตมนุสฺสา ภควนฺฺตํ ทิสฺวา
คามทฺวारे มณฺฺชปํ กಾರೆตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส
มหาทานํ ทตฺวา สตุถารํ วนฺฺทิตฺวา นิสฺสีทิสฺสุ ฯ ตทา สตุถา
ตฺสฺมี ตฺสฺมี จานเ ปติเต มนุสฺเส ทิสฺวา เต อฺปาสเก ปุจฺฉิ
พฺหุ อิมे กิถานมนุสฺสา กิ เอเตหิ กตฺนฺฺติ ฯ ภนฺฺเต เอเต
มนุสฺสา มกสยฺพุทฺธิ กริสฺสุสามาติ คนฺฺตุวา อณฺฺณมณฺฺณํ วิชฺฉิตฺวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณณา หน้า 22

สยํ คิลานา ซาตาดิ ๗ สตุถา น อิทาเนว อนุชพาลมนุสฺสา
มกเส ปหริสฺสามาติ อุตฺตานิ ปหฺรนฺติ ปุพฺเพปิ มกฺสํ
ปหริสฺสามาติ ปริ ปหฺรณกมนุสฺสา อหฺสสเยวาติ วตฺวา ตฺวณฺหิ
อโหสิ เตหิ มนุสฺเสหิ ยาจิโต อตีตํ อหริ ๗

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โปชิสฺตุโต
วณฺชิซฺชาย ชีวิกํ กปฺเปติ ๗ ตทา กาสีรณฺฺเจ เอกสฺมี ปจฺจนฺตคาม
พหฺว วฑฺฒกึ วสนฺติ ๗ ตตฺถโก ชลฺลาตวฑฺฒกึ (๑) รุกฺขํ กจฺฉติ
อถสฺส เอโก มกฺโส ตมฺพโลหถาลกปิณฺฺจิสฺสทิสฺเส สีสฺเส นิสฺสิทฺวา
สตุติยา ปหฺรนฺโต วิย สีสํ มุขตฺตฺวณฺเกน วิชฺฉมิ ๗ โส อุตฺตโน
สนฺติเก นิสฺสินฺนํ ปฺตฺตํ อห ตาต มยฺหํ สีสํ มกฺโส
สตุติยา ปหฺรนฺโต วิย วิชฺฉติ มารฺเห นนฺติ ๗ ตาต
อชฺวาเสหิ เอกปฺปหารนฺ ตํ มารฺเสสฺสามิติ ๗ ตสฺมี สมเย
โปชิสฺตุโตปิ อุตฺตโน ภาณํ ปฺริเยสฺมาโน ตํ คามํ ปตฺวา
ตสฺส วฑฺฒกึสาลาย นิสฺสินฺโน โหติ ๗ อถ โส วฑฺฒกึ ปฺตฺตํ
อห ตาต อิมํ มกฺสํ วาเรหิติ ๗ โส วาเรสฺสามิ ตาตาดิ
ติจฺฉิณฺ มหาพรฺสํ อุกฺขิปิตฺวา ปิตฺ ปิณฺฺจิปฺสฺเส จตฺวา มกฺสํ
ปหริสฺสามิติ ปิตฺ มตฺถกํ ทฺวิธา ภินฺทิ ๗ วฑฺฒกึ ตตฺถเว
ชีวิตกฺขยํ ปตฺโต ๗

โปชิสฺตุโต ตสฺส ตํ กมฺมํ ทิสฺวา ปจฺจามิตฺโตปิ

๑. ม. ขลิตวฑฺฒกึ ๗

ปณฺหิตโต เสยฺโย โส หิ ทณฺฑทกเยนาปี น มนุสฺสํ (๑)มาเรสฺสตีติ
จินฺเตตฺวา อิมํ คถมาห

[๔๔] เสยฺโย อมิตฺโต มติยา อุเปโต
น เตวว มิตฺโต มติวิปฺปหีนโน
มกฺกํ วธิสฺสนฺติ หิ เอลมฺโมโค
ปฺตุโต ปิตฺต อพฺภิตา อุตฺตมํกนฺติ ฯ

ตตฺถ เสยฺโยติ ปวโร อุตฺตโม ฯ มติยา อุเปโตติ ปณฺญา
สมนฺนาคโต ฯ เอลมฺโมโคติ ลาลามฺโมโค(๒) พาลो ฯ ปฺตุโต ปิตฺ
ตฺต อพฺภิตา อุตฺตมํกนฺติ อตฺตโน พาลตฺต ปฺตุโตปี หุตฺวา ปิตฺ
อุตฺตมํกํ มตฺตํ มกฺกํ มาเรสฺสามิตี ทฺวิธา กิณฺหิ ตสฺมา
พาลมิตฺตโต ปณฺหิตโต อมิตฺโตว เสยฺโยติ ฯ

อิมํ คถํ วตฺวา โพธิสฺสโต อฏฺฐาย ยถากมฺมํ คโต ฯ
วทฺตมกิสฺสาปี ฉาตกา สรรริกัจฺจ อํกํสุ ฯ

สคฺถา เอวํ อฺปาสกา ปุพฺเพปี มกฺกํ ปหริสฺสามาติ
ปรี ปหริณฺณกมนุสฺสา อหฺสสยฺเววติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา
อนุสฺสนฺธี ฆณฺเฑตฺวา ชาตกํ สโมธานฺสิ ตทา คถํ วตฺวา
ปฏกนฺโต ปณฺหิตฺวาณิโช ปน อหเมว อโหสิตี ฯ

มกสชาตกั จตฺตํ ฯ

๑. ม. มนุสฺสเส ฯ ๒. ม. ลาลานฺนุโข ฯ

โรหิณีชาตกัม

เสยโย อมิตโตติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต เอกัง
อนาถปิณฑิกเสฏฺฐิโน ทาสี อารพฺภ กเถสิ ฯ

อนาถปิณฑิกสุส กิร เอกา โรหิณี นาม ทาสี
อโหสิ ฯ ตสุสา วิหิปปุหฺรณญฺจานเน อากนฺตุวา มหฺลลิกา มาตา
นิปฺชชฺชิ ฯ ตํ มกฺขิกา สมฺปริวาเรตุวา สฺฐิจยา วิชฺฌิมมานา
วีย ขาทนต์ิ ฯ สทา ชีตฺริ อหา อมฺม มกฺขิกา มํ ขาทนต์ิ
เอตา วาเรหิตฺติ ฯ สทา วาเรสุสามิ อมฺมาติ มุสลํ อุกฺขิปิตฺวา
มาตุ สรีเร มกฺขิกา มาเรตุวา วินาสํ ปาเปสุสามิตฺติ มาตฺริ
มุสเลน ปหฺริตุวา ชีวิตกฺขยํ ปาเปสิ ฯ ตํ ทิสฺวา มาตา
เม มตาติ โรทิตฺตุ อารภิ ฯ ตํ ปวุตฺตี เสฏฺฐิสุส อารโจะสิ ฯ
เสฏฺฐิ ตสุสา สรีริกัจจํ กามเรตุวา วิหารํ กนฺตุวา สพฺพิ
ปวุตฺตี สตุถุ อารโจะสิ ฯ สตุถา น โข กหฺปติ เอสา
มาตุ สรีเร มกฺขิกา มาเรสุสามิตฺติ อิทาเนว มุสเลน ปหฺริตุวา
มาตฺริ มาเรสิ ปุพฺเพปิ มาเรสิเยวาติ วตุวา เตน ยาจิโต
อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กามเรเนเต โปชิสตุโต
เสฏฺฐิกุเล นิพฺพตฺติตฺวา ปิตุ อจฺเจเนน เสฏฺฐิญฺจานํ สมปาปฺปณิ ฯ
ตสุสาปิ เอกา โรหิณีเยว นาม ทาสี อโหสิ ฯ สทาปิ อตฺตโน
วิหิปปุหฺรณญฺจานํ อากนฺตุวา นิปนฺนํ มาตฺริ มกฺขิกา เม
อมฺม วาเรหิตฺติ วุตฺตา เอวเมว มุสเลน ปหฺริตุวา มาตฺริ

ชีวิตกขัย ปาเปตวา โรหิตุ อารภี ๑ โพธิสตุโต ตั ปวตุตี
สตุวา อมิตโตปี หิ อิมสุมิ โลเก ปณฺหิตโตว เสยฺโยติ จินฺเตตฺวา
อิมิ คากมาห

[๔๕]เสยฺโย อมิตโต เมธาวิ ยลฺเจ พาลานุกมฺปกิ

ปสฺส โรหิณิกั ชมฺมึ มาตฺรึ หนตุวาน โสจตีติ ๑

ตตุถ เมธาวิตติ ปณฺหิตโต ฌาณิ วิภาวิ ๑ ยลฺเจ

พาลานุกมฺปกิติ เอตถ ยนฺติ ลิงฺควิปฺลลาโส กโต ๑ เจติ

นามตฺถะ นิปาโต ๑ โย นาม พาโล อณุกมฺปกิ ตโต

สตุคฺเคน สหสฺสคฺเคน ปณฺหิตโต อมิตโต โหนฺโตปี เสยฺโยเยวาทิ

อตฺโต ๑ อถวา ๑ ยนฺติ ปฏฺฐิสฺสตุถะ นิปาโต ๑ โน เจ

พาลานุกมฺปกิติ อตุโถ ๑ ชมฺมินฺติ ลามิกั ทนฺธึ ๑ มาตฺรึ

หนตุวาน โสจตีติ มกฺขิกั มาเรสฺสามิติ มาตฺรึ หนตุวา อิทานิ

อยิ พาลา สยเมว โรหติ ปรีเทวติ ๑ อิมินา การณฺน

อิมสุมิ โลเก อมิตโตปี ปณฺหิตโตว เสยฺโย โหตีติ ๑ โพธิสตุโต

ปณฺหิตั ปัสฺสนฺโต อิมาย คากาย ชมฺมึ เทเสสิ ๑

สตุถา น โข คหปติ เอสา อิทาเนว มกฺขิกา

มาเรสฺสามิติ มาตฺรึ ฌาเตสิ ปุพฺเพปิ ฌาเตสิเยวาทิ อิมิ

ชมฺมเทสนั อหริตฺวา อณุสนฺธิ ฌมฺเฏตฺวา ชาตกั สโมธานสิ

ตทา มาตาเยว มาตา อโหสิ ธีตาเยว จ ธีตา มหาเสฏฺฐิ

ปน อหเมว อโหสีติ ๑

โรหิณีชาตกั ปญฺจัม ๑

อารามทุสทกชาตกั

น เว อนตถกุตเตนาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อณฺณตรสฺมี โกสลคามเก อุตฺตยานทุสทกั อารพฺภ กเถสิ ฯ

สตุถา กิร โกสลเสตุ จาริกณฺจรมานโน อณฺณตรํ คามกั
สมฺปาปฺปณฺนิ ฯ ตตฺถเอโก กุฏุมฺพโก ตถาคตํ นิมนฺเตตฺตวา อตฺตโน
อุตฺตยานเน นิสีทาเปตฺตวา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทานํ (๑) ทตฺตวา
ภนฺเต ยถารุจิยา อิมสฺมี อุตฺตยานเน วิจรถาติ อาห ฯ ภิกฺขุ
อุฏฺฐาย อุตฺตยานปาลั คเหตฺตวา อุตฺตยานเน วิจรนฺตา เอกั
องคณฺณจฺานันํ ทิสฺวา อุตฺตยานปาลั ปุจฺฉิสฺสุ อุปาสก อิมํ อุตฺตยานัน
อณฺณตถ สณฺฑทจฺฉายั อิมสฺมี ปน จานเน โกจิ รุกฺโข วา
คจฺโฆ วา นตฺถิ กิ นุ โข การณฺนตฺติ ฯ ภนฺเต อิมสฺส
อุตฺตยานสฺส โรปนกาเล เอโก คามทวารโก อุทกั สิญฺจนุโต
อิมสฺมี จานเน รุกฺขโปตเก อุทฺธมฺมุลํ กตฺตวา มุลปฺปมาณฺเนน อุทกั
สิญฺจิ เต รุกฺขโปตกา มิตายิตฺตวา มตา อิมินา การณฺเนน
อิทํ จานันํ องคณฺณํ ชาตฺตุนฺติ ฯ ภิกฺขุ สตุถาริ อุปสงฺกมิตฺตวา
เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ ฯ สตุถา น ภิกฺขเว โส คามทวารโก
อิทาเนว อารามทุสทโก ปุพฺเพปิ อารามทุสทโกเยวาทิ วตฺตวา อตฺติต्तํ
อาหริ ฯ

อตฺตีเต พาราณสียิ พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนเต

๑. ม. มหาทานัน ฯ

พาราณสีขี นกขตุตัม โฆสยีสุ ฯ นกขตุตเถริสททสุสวนกาลโต
ปฏุชาย สกถนครวาสีโน นกขตุตนิสสิตกา หุตวา วิจรนุติ ฯ
ตทา รณโฬ อุษยานเน พหุ มกุกฎา วสนุติ ฯ อุษยานปาโล
จินเตสิ นคร นกขตุตัม สงฆุญจัม อิเม วานเร อุทกัม
สิณจถาติ วตุวา อหัม นกขตุตัม กิฬิสสามิติ เชฏฐกวานรัม
อุปสงกมิตวา สมม วานรเชฏฐก อิทัม อุษยานัน ตุมหากมปิ
พหุปรการัม ตุมเห เอตุถ ปุปผลปลลวานิ ขาทถ นคร
นกขตุตัม สงฆุญจัม อหัม นกขตุตัม กิฬิสสามิ ยาวาหัม น
อากจณามิ ตาว อิมสมิ อุษยานเน รุกขโปตเกสุ อุทกัม สินจิติ
สทกขิสถาติ ปุจณิ ฯ สาธุ สินจิสสามาติ ฯ เตนहि อุปปมตดา
โหถาติ อุทกัม สินจันตถาย เตสั จมมญญเ จเว ทารุญญเ จ
ทตุวา คโต ฯ วานรา จมมญญเ จเว ทารุญญเ จ คเหตุวา
รุกขโปตเกสุ อุทกัม สินจันติ ฯ อถ เน วานรเชฏฐโก เอวมาห
โกนุโต วานรา อุทกัม นาม รุกขิตพพิ ตุมเห รุกขโปตเกสุ
อุทกัม สินจันตา อุปปาญเตวา อุปปาญเตวา มุลล โอลเกตุวา
คมภีรคเตสุ มุเลสุ พหุ อุทกัม สินจถ อคมภีรญญาเนสุ (๑)อุปปี ปจณา อมหากัม อุทกัม ทุลลัม
ภวิสตีติ ฯ เต สาธุติ
สมปฏิจจิตวา ตถา อกัม ฯ

ตสมิ สมเย เอโก ปณตติปริโส ราชุษยานเน เต วานเร

๑. ม. อคมภีรคเตสุ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณณา หน้า 28

ตถา กโรนฺเต ทิสฺวา เอวมาห โภนฺโต วานรา กสฺมา ตุมฺเห
รูกฺขโปตเก อุปฺปาญฺเฐตฺวา มฺลปฺปมาณน อุกฺกํ สิญฺจถาติ ฯ
เต เอวํ วานรเชฏฺฐโก โอวทตฺติ อาหํสุ ฯ โส ตํ วจฺนํ
สุตฺวา อโห วต โภ พาลา อปฺนฺชิตฺวา อตฺถํ กริสฺสามาติ
อนตฺถเมว กโรนฺตฺติ จินฺเตตฺวา อิมํ คาถมาห

[๔๖]น เว อนตฺถกฺสเลน อตฺถจริยา สุขาวหา

หาเปติ อตฺถํ ทุมฺเมโช กปี อารามิโก ยถาติ ฯ

ตตฺถ เวติ นิปาตมตฺตํ ฯ อนตฺถกฺสเลนาติ อนตฺถเ อนายตเน

กฺสเลน อตฺถเ आयตเน การณ อกฺสเลน วาติ อตฺถโธ ฯ

อตฺถจริยาติ วุฑฺฒิกิริยา ฯ สุขาวหาติ เอวรูปน อนตฺถกฺสเลน

กายิกเจตสิกสุขสงฺฆาตสฺส อตฺถสฺส จริยา น สุขาวหา น

สกกา อาวหิตฺตุนฺติ อตฺถโธ ฯ กิจการณา ฯ เอกนฺเตเนว हि

หาเปติ อตฺถํ ทุมฺเมโชติ พาลปฺกฺคโล อตฺถํ กริสฺสามิติ อตฺถํ

หาเปตฺวา อนตฺถเมว กโรติ ฯ กปี อารามิโก ยถาติ ยถา

อาราเม นิยฺตฺโต อารามรูกฺขนโก มกฺกโณ อตฺถํ กริสฺสามิติ

อนตฺถเมว กโรติ เอวํ โยโกจิ อนตฺถกฺสโล เตเน น สกกา

อตฺถจริยํ อาวหิตฺตุํ โส ตณฺเณว อตฺถํ หาเปติยฺเววาติ ฯ เอวํ

โส ปนฺชิตฺตปฺริโส อิมาย คาถาย วานรเชฏฺฐกํ วิกฺรหิตฺวา

อตฺตโน ปฺริสํ อาทาย อฺยยานา นิกฺขมิ ฯ

ชาตกฤชกถา ๒ เอกนิปาตวณณา (๒) - หน้าที่ 29
เล่มที่ 29 วารุณีชาตกั หน้า 29

สตถาปี น ภิกขเว เอส คามทารโก อิทาเนว อารามทุสโก
ปุพฺเพปี อารามทุสโกเยวาติ อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา अनुสนธิ
จฺมฺเฏตฺวา ชาตกั สโมธานสิ ตทา วานรเชฏฺจโก
อารามทุสกกคามทารโก อโหสิ ปณฺฑิตปุริโส ปน อหเมวาติ ฯ
อารามทุสกกชาตกั จฺภูจि ฯ

วารุณีชาตกั

น เว อนตฺถกฺกุสเลนาคิ อิทํ สตฺถา เซตฺวเน วิหรนฺโต
วารุณีทุสกั อารพฺภ กเถสิ ฯ

อนาถปิณฺฑิกสุส กิร สหาโย เอโก วารุณีพาณิไซฺหฺมฺติณฺ
วารุณี โยเซตฺวา หิรณฺยสุวณฺณาทีนํ คเหตุวา วิกุกิณฺนโต
มหาชเน สนฺนิปติเต ตาต ตฺวํ ทาทพฺพมฺมุตํ คเหตุวา วารุณี
เทหิติ อนฺเตवासิกํ อาณาเปตฺวา สยํ นฺหาयิตฺตุํ อคฺมาสิ น
อนฺเตवासิกโก มหาชนสุส วารุณี เทนฺโต เต มนฺสุเส
อนฺตรนฺตรรา โลณฺสกฺกรํ อหฺราเปตฺวา ขาทนฺเต ทิสฺวา สุรา
อโลณฺิกา ภวิสฺสติ โลณฺเมตฺถ ปกฺขิปิสุสामीติ สุราจฺญิย
นาพิมฺตฺตํ โลณฺํ ปกฺขิปิตฺวา เตสํ สุรํ อทาสิ ฯ เต มฺข
ปุเรตฺวา จทฺเทตฺวา กิณฺเต กตฺนฺติ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ ตุมฺहे สุรํ
๑. ม. โลณฺสกฺกรา ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อตถกามวคฺควณณนา หน้า 30

ปีวิตุวา โลณํ อหฺราเปเนเต ทิสฺวา โลณฺเนน โยเชสิณฺติ ฯ
เอวรูปํ นาม [๑] วารุณํ นาสฺสํ พาลาติ ตํ ครหิตฺวา
อุฏฺฐายอุฏฺฐาย ปกฺกมณฺติ ฯ วารุณฺวาณิโช อคฺนตุวา เอกมฺปิ
อทิสฺวา วารุณิปปายกา กหํ คตฺตาติ ปุจฺฉิ ฯ โส ตมตฺถํ
อาโรเจสิ ฯ อถ นํ อจฺริโย พาล เอวรูปา นาม วารุณิ เต
นาสิตาติ ครหิตฺวา คฺนตุวา อิมํ การณํ อนาถปิณฺฑทิกสฺส
อาโรเจสิ ฯ อนาถปิณฺฑทิกโก อตฺถิทานิ เม กถาปาภคณฺติ
เชตวันํ คฺนตุวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา เอตมตฺถํ อาโรเจสิ ฯ
สตฺถา น เอส กหฺปติ อิทาเนว วารุณิทฺสโก ปุพฺเพปิ
วารุณิทฺสโกเยวาทิ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหฺริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต
พาราณสีเสฏฺฐิ อโหสิ ฯ ตํ อุปนิสฺสาย เอโก วารุณิพาณิโช
ชีวติ ฯ โส ติจิณฺํ สฺริ โยเชตฺวา อิมํ วิกุกิณฺหาหิตี อนฺเตวาสิกํ
วตฺวา นฺหายิตฺถํ คโต ฯ อนฺเตวาสิกโก ตสฺมี คตมตฺเตเยว
สุราย โลณํ ปกฺขิปีตฺวา อิมินาว นเยน สฺริ วินาสฺสํ ฯ
อถสฺส อจฺริโย อคฺนตุวา ตํ การณํ ญตฺวา เสฏฺฐิสฺส
อาโรเจสิ ฯ เสฏฺฐิ อนตฺถกฺสลา นาม พาลา อตฺถํ กริสฺสามาติ
อนตฺถเมว กโรนฺตีติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๔๗]น เว อนตฺถกฺสเลน อตฺถจฺริยา สุขาวหา

หาเปติ อตฺถํ ทุมฺเมโช โกณฺฑทฺยโล วารุณิ ยถาติ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร มหาปณฺติ ทิสฺสติ ฯ

ตตุถ โกณฺทญฺโธ วารุณึ ยถาติ ยถา อัย โกณฺทญฺญ-
นามโก อนฺเตวาสิโก อตุถั กริสฺสามิติ โลณฺ ปกฺขิปิตฺวา
วารุณึ หาเปสิ ปรีหาเปสิ วินาเสสิ เอวํ สพุโปปี อนฺตฺตฺกฺสโล
อตุถั หาเปตีติ ฯ โพรสิสฺตฺโต อิมาย คาถาย ฅมฺมํ เทเสสิ ฯ

สตุถาปี น เอโส คหปติ อิทาเนว วารุณฺทฺสโก
ปฺพุเพปี วารุณฺทฺสโกเยวาทิ วตุวา อนฺุสนฺธิ ฅมฺเฏตุวา ชาตกั
สโมชานะสิ ตทา วารุณฺทฺสโก [๑] วารุณฺทฺสโกว อโหสิ
พารานฺตีเสฏฺฐี ปน อหเมวาทิ ฯ

วารุณฺทฺสกชาตกั สตุตฺมํ ฯ

เวทพพชาตกั

อนฺุปาเยน โย อตุถฺนฺติ อิทํ สตุถา ฅตฺวเน วิหรนฺโต
ทฺพพจกิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตญฺหิ กิกฺขุ สตุถา น ตวํ กิกฺขุ อิทาเนว ปฺพุเพปี
ทฺพพโจเยว เตเนว การเณน ปณฺทิตานํ วจัน อกตุวา
ติณฺเهن อสินา ทฺวิธา กตุวา ฉินฺโน หตุวา มคฺเค นิปติตุถ
ตญฺจ เอกกํ นิสฺสาย ปฺริสสหสฺสํ ชีวิตกฺขยํ ปตุตฺนฺติ วตุวา
อตีตํ อารี ฯ

อตีเต พารานฺตียํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเณเต เอกสุมี
คามเก อญฺจตโร พฺราหฺมโณ เวทพฺพิ นาม มนฺตํ ชานาติ ฯ
๑. ม. เอตุถฺนฺตเร อิทานิปีติ ทิสฺสติ ฯ ๒. สี่.ย. เวทพฺพิ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณฺณนา หน้า 32

โส กิร มนุโต อนคฺโข มหารโห นกฺขตฺตโยเค ลทฺเช ตํ
มนฺตํ ปรีวตฺเตตฺวา อากาเส โอลฺโลกิเต(๑) อากาสโต สตฺตรตฺนวสุสํ
วสุสิ (๒) ฯ ตทา โปธิสฺตฺโต ตสฺส พุราหฺมณฺสฺส สฺนฺติเก สิปฺปี
อุคฺคณฺหาติ ฯ อเถกทิวสํ พุราหฺมโณ โปธิสฺตํ อาทาย
เกนจิเทว กรณฺเียน อตฺตโน คามา นิกฺขมิตฺวา เจตฺริภฺจํ (๓)
อคฺมาสิ ฯ อนฺตรามคฺเค จ เอกสฺมี อรณฺณภฺจฺจาเน ปณฺจสฺตา
เปสฺนกโจรา นาม ปนฺถมฺมาตํ กโรนฺติ ฯ เต โปธิสฺตฺตลฺลจ
เวทพฺพพุราหฺมณฺลฺลจ คณฺหีสฺสุ ฯ กสฺมา ปเนเต เปสฺนกโจราติ
วฺจฺจนฺติ ฯ เต กิร เทว ชเน คเหตุวา เอกํ ธนาหฺรณฺตฺถาย
เปสฺนฺติ ตสฺมา เปสฺนกโจราเตว วฺจฺจนฺติ ฯ เตปี จ เอกสฺมี
อรณฺณภฺจฺจาเน จิตฺตา ปีตาปฺตฺเต คเหตุวา ปีตริํ ตฺวํ อมฺหากํ
ธนํ อหฺริตฺวา ปฺตฺตํ คเหตุวา ยาหิตี วทฺนฺติ ฯ เอเตนฺปาเยน
มาตาธิตโร คเหตุวา มาตริํ วิสฺสชฺเชนฺติ เชฏฺฐกกนิฏฺฐเจ
คเหตุวา เชฏฺฐกภาตีกํ วิสฺสชฺเชนฺติ อจฺริยนฺเตวาสิเก คเหตุวา
อนฺเตวาสีกํ วิสฺสชฺเชนฺติ ฯ

เต ตสฺมีปี กาลे เวทพฺพพุราหฺมณฺณํ คเหตุวา โปธิสฺตํ
วิสฺสชฺเชสฺสุ ฯ โปธิสฺตฺโต อจฺริยํ วทฺนฺติวา อหฺเมกาหฺทฺวิหฺจฺเยน
อากมฺิสฺสามิ ตุมฺเห มา ภายิตฺถ อปีจ โข ปน มม
วจฺนํ กโรถ อชฺช ธนฺวสุสาปนกนกฺขตฺตโยโค ภวิสฺสติ มา
๑. ม. อุลฺโลกิเต ฯ ๒. ม. วสุสติ ฯ ๓. ม. เจตฺริภฺจํ ฯ เอวฺมฺปรีปี ฯ

โฆ ตุมเห ทุกข์ อสหนตา มนุติ ปริวตเตตวา ฌนั วสุสาปยิตถ
สเจ วสุสาเปสฺสธ ตุมเห จ วินาสั ปาปฺณิสฺสธ อิเม จ
ปญฺจสตา โจรา ฆาเตสฺสนฺตฺติ เอวั อาจริยั โอวิทฺตวา ฌนตฺถาย
อคมาสิ ฯ โจราปี สุริเย อฏฺสงฺกเต พฺราหฺมณั พนฺธิตฺวา
นิปฺชชาเปตฺสุ ฯ ตั ฆณฺณเวยว ปาจันโลกธาตฺโต ปรีปฺณณ-
จนฺทมณฺฑลั อฏฺฐหิ ฯ พฺราหฺมโณ นกฺขตฺตํ โอลเณนฺโต
ฌนวสุสาปนกนกฺขตฺตโยโค ลทฺโฆ ก็ เม ทุกฺเขน อนฺภูเตน
มนุติ ปริวตเตตฺวา รตนวสุสิ วสุสาเปตฺวา โจรานั ฌนั ทตฺวา
ยถาสฺมุหิ คมิสฺสามิตี จินฺนเตตฺวา โจเร อามนฺเตสิ โภณฺโต โจรา
ตุมเห มั กิมตฺถาย คณฺหธาติ ฯ ฌนตฺถาย อาจริยาติ ฯ
สเจ โภ ฌเนน อตฺโถ จิปปิ มั พนฺธนา โมเจตฺวา
สิสิ นฺหาเปตฺวา อหตฺวตฺถานิ อจฺฉาทาเปตฺวา กนฺเชหิ
วิลิมนฺปาเปตฺวา ปุปฺพานิ ปิลนฺธาเปตฺวา จเปธาติ ฯ โจรา ตสฺส
กถิ สุตฺวา ตถา อํสุ ฯ พฺราหฺมโณ นกฺขตฺตโยคิ ฌตฺวา
มนุติ ปริวตเตตฺวา อากาสั โอลเเกสิ ฯ ตาวเทว อากาสา (๒)
รตนานิ ปตีสุ ฯ โจรา [๓] ฌนั สงฺกทฺตฺติตฺวา อุตฺตราสงฺเกสุ
ภณฺฑิกิ กตฺวา ปายีสุ ฯ พฺราหฺมโณปี เตสิ ปจฺจโตว
อคมาสิ ฯ อถ เต โจเร อญฺเวยว ปญฺจสตา โจรา คณฺหีสุ ฯ
กิมตฺถิ อมฺเห คณฺหธาติ จ วุตฺเต ฌนตฺถายาติ อหํสุ ฯ
๑. ม. โว ฯ ๒. ม. อากาสโต ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร ตนฺติ ทิสฺสตี ฯ
๔. ม. วุตตา ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณณนา หน้า 34

ยทิ โว ธเนนตฺโต เอตํ พฺราหฺมณํ คณฺหถ เอโส อากาสํ
โธโลเกตฺวา (๑) ฐนํ วสุสาเปติ อมฺหากํ เจตํ เอเตเนว ทินฺนุนฺติ ฯ
โจรา โจเร วิสฺสชฺเชตฺวา อมฺหากมฺปิ ฐนํ เทหิติ พฺราหฺมณํ
คณฺหีสฺสุ ฯ พฺราหฺมโณ อหํ ตมฺหากํ ฐนํ ทเทยฺยํ ฐนวสุสา-
ปนกนฺกษตฺตโยโค ปน อิตฺโต สํวจฺจรมตฺถเก ภวิสฺสติ ยทิ
โว ธเนน อตฺโต อธิวเสถ ตทา ฐนวสุสํ วสุสาเปสฺสามิติ
อาห ฯ โจรา กุชฺฌิตฺวา อมฺโภ ทฺภุจฺพฺราหฺมณ อณฺเณสํ
อิทาเนว ฐนํ วสุสาเปตฺวา อมฺเห อณฺณํ สํวจฺจริ อธิวสาเปสฺสีติ
ติณฺนฺเหเน อสินา พฺราหฺมณํ ทฺวิธา นิณฺทิตฺวา มคฺเค ฉทฺเทตฺวา
เวเคน อนฺุพนฺธิตฺวา เตหิ โจเรหิ สทฺธี ยุชฺฌิตฺวา เต สพฺเพปิ
มาเรตฺวา ฐนํ อาทาย ปฺน เทว โภกฺกฺจาสา หุตฺวา อณฺณมณฺณํ
ยุชฺฌิตฺวา อทฺตเตยฺยานิ ปฺริสฺสตานิ ฆาเตตฺวา เอเตนฺุปาเยน
ยาว เทว ฆนา อวสิกฺกฺจา อहेสฺสุ ตาว อณฺณมณฺณํ
ฆาตยีสฺสุ ฯ เอวนตฺตํ ปฺริสฺสทฺสสฺสํ วินาสํ ปตฺตํ ฯ

เต ปน เทว ฆนา อฺุปาเยน ตํ ฐนํ อหริตฺวา
เอกสฺมี คามสฺมีเป คหนฺกฺจान ฐนํ ปฺฏิจฺจาทฺเตตฺวา เอโก
ขคฺคํ กเหตุวา รกฺขนฺุโต นิสฺสีทิ เอโก ตณฺุทฺทเล กเหตุวา
ภตฺตํ ปจาเปตฺตํ คามํ ปาวิสฺสี ฯ โลโก จ นามโส
วินาสมฺลเมวาทิ ฯ ฐนสนฺติเก นิสฺสินฺโน จินฺเตสฺสี ตสฺมี อากเต
๑. ม. อฺุโลเกตฺวา ฯ

อิทํ ฌนํ เทวโกฏฐาสํ ภวิสฺสติ ยนฺนุนาหํ ตํ อากตมตฺตเมว
ขกุเคน ปหริตฺวา ฆาเตยฺยนฺติ ฯ โส ขกุคํ สนฺนยฺหิตฺวา ตสฺส
อากมฺนํ โอลเณนฺโต นิสีทึ ฯ อิตโรปี จินฺเตสิ ตํ
ฌนํ เทวโกฏฐาสํ ภวิสฺสติ ยนฺนุนาหํ ภตฺเต วิสํ ปกฺขิปิตฺวา
ตํ ปุริสํ โภเชตฺวา ชีวิตฺกฺขยํ ปาเปตฺวา เอกโกว ฌนํ
คณฺเหยฺยนฺติ ฯ โส นิฏฺฐิจิตฺ ภตฺเต สยํ ภูณฺชิตฺวา เสสเก
วิสํ ปกฺขิปิตฺวา ตํ อาทาย ตตฺถ อคฺมาสิ ฯ ตํ ภตฺตํ
โอดาเรตฺวา จิตมตฺตเมว อิตโร ขกุเคน ทฺวิธา ฉินฺทิตฺวา
ปฏฺิจนฺนฺนฺนฺจ
ชีวิตฺกฺขยํ ปาปฺณิ ฯ เอวํ ตํ ฌนํ นิสฺสาย สพฺเพ วินาสํ
ปาปฺณิสฺสุ ฯ

โพธิสฺสโตปี โข เอกาหฺทฺวิหฺจฺเยนปี ฌนํ อาทาย อากโต
ตสฺมี จาเน อจฺริยํ อทิสฺวา วิปฺปกิณฺณํ ปน ฌนํ ทิสฺวา
อจฺริเยน มม วจฺนํ อกฺตฺวา ฌนํ วสฺสาปีตํ ภวิสฺสติ สพฺเพหิ
วินาสํ ปตฺเตหิ ภวิตพฺพนฺติ มหามคฺเค ปายาสิ ฯ คจฺจฺจฺจฺจฺจ
อจฺริยํ มหามคฺเค ทฺวิธา ฉินฺนํ ทิสฺวา มม วจฺนํ อกฺตฺวา
มโตติ ทารุณี อุทฺทริตฺวา จิตกํ กตฺวา อจฺริยํ ฆาเปตฺวา
วนปฺปุเฬหิ ปุเชตฺวา ปุโรโต (๑)คจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ปุโรโต อทฺตเมยฺยสฺเตติ อนุกฺกเมน อวसानเ เทว ฌเน ชีวิตฺกฺขยํ
๑. สี่. ยู. ปุโรโต ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อตถกามวคฺควณณนา หน้า 36

ปตเต ทิสฺวา จินฺเตสิ อิมํ ทวีหิ โอนํ ปุริสสหัสฺสํ วินาสํ
ปตฺตํ อณฺเณหิ ทวีเหว โจเรหิ ภวิตพฺพํ เตปี สฺนุณฺมกฺคิ
น สกฺขิสฺสนฺตฺติ กหํ นฺุ โข เต คตฺตาติ คจฺจนฺุโต เตสมฺปิ
ตํ ฐนํ อาทาย คหณฺุจฺจํ ปวิญฺจฺมคฺคํ ทิสฺวา คจฺจนฺุโต
ภณฺุทฺทิกพฺนฺุชฺส ฐนฺุชฺส ราสี ทิสฺวา เอกํ ภตฺตปาฎี อวตฺถริตฺวา
มตํ อทฺทส ๑ ตโต อิทํ นาม เตหิ กตํ ภวิสฺสตีติ สพฺพํ
ณฺุตฺวา กหํ นฺุ โข โส ปุริโสติ วิจฺฉินฺุโต ตมฺปิ
ปฏฺิจฺจนฺุณฺุจฺจํเน อปวิญฺจํ ทิสฺวา อมฺหากํ อจฺริโย มม
วณฺํ อกตฺวา อตฺตโน ทพฺพจฺภาเวน อตฺตนาปี วินาสํ ปตฺโต
อปริปี เตน ปุริสสหัสฺสํ วินาสิตํ อนฺุปาเยน วต อการณฺเณ
อตฺตโน วุฑฺฒิ ปญฺุชฺชมานา อมฺหากํ อจฺริโย วิย มหาวินาสเมว
ปาปฺณิสฺสนฺตฺติ จินฺเตตฺวา อิมํ คาถมาห

[๔๘]อนฺุปาเยน โย อตฺถํ อิจฺฉติ โส วิหฺณฺุณฺติ

เจตา หนิํสุ เวทพฺพํ สพฺเพ เต พุยฺสนมฺชฺฉกฺคฺติ(๑) ๑

ตตฺถ โส วิหฺณฺุณฺตีติ โส อนฺุปาเยน อตฺตโน อตฺถํ

วุฑฺฒิํ สฺขํ อิจฺฉามิติ อกาเล วายามํ กโรนฺุโต ปุคฺคโล วิหฺณฺุณฺติ
กิลมฺติ มหาวินาสํ ปาปฺณฺาติ ๑ เจตฺตาติ เจตฺติรฺกฺจฺวาสิโน โจรา ๑
หนิํสุ เวทพฺพนฺุติ เวทพฺพนฺุตฺวเสน เวทพฺโพติ ลทฺฐนํ
พฺุราหฺมณฺํ หนิํสุ ๑ สพฺเพ เต พุยฺสนมฺชฺฉกฺคฺติ เตปี จ

๑. พุยฺสนมฺชฺฉกฺคฺติ ๑

สพเพ อนวเสสา อณวมณณั ฆาตยมาณา พุยสนั อธิคจันีสุ
ปฏิลภีสุ ฯ

เอวั โพธิสตุโต ยถา อมุหากั อจารियो อนุปาเยน
อฏฺฐาเน ปรกุกมั กโรนุโต ฐนั วสุสาเปตฺวา อตฺตนาปี
ชีวิตกฺขยั ปตุโต อณฺเณสณฺจ ปณฺจนฺนมุปี ฆนสตาณั
วินาสปจฺจโย ชาติ เอวเมว โย อณฺโณปี อนุปาเยน อตฺตโน
อตุถั อิจฺจนุโต วายามั กริสฺสตี สพุโพ โส อตฺตนา
วินสฺสิสฺสตี ปเรสณฺจ วินาสปจฺจโย ภวิสฺสตีติ วนั อุนฺนาเทตฺวา
เทวตาสุ สารุกาโร ทพมานาสุ อิมาย คาถาย ฆมมึ เทเสตฺวา
ตั ฐนั อฺปาเยน อตฺตโน เกหุ อหริตฺวา ทานาทีนิ ปฺลฺลณานิ
กตฺวา(๑) ยาวตาญฺกั จตฺวา ชีวิตปริโยसानเ สคฺคปถั ปฺรยมาโน
อคมาสี ฯ

สตุถาปี น ตฺวํ ภิกฺขุ อิทาเนว ทพฺพโจ ปุพฺเพปี
ทพฺพโจว ทพฺพจตุตา ปน มหาวินาสั ปตุโตสีตี อิมั ฆมฺมเทสนั
อหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆณฺเฑตฺวา ชาติกั สโมธานสี ตทา
เวทพพพฺราหฺมโณ ทพฺพจภิกฺขุ อโหสี อนุเตวาสิโก ปน
อหเมวาทิ ฯ

เวทพพชาติกั อฏฺฐมึ ฯ

๑. ม. กโรนุโต ฯ

นกุขตตชาตกั

นกุขตตัม ปฏิมานนตุนติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อณฺญตรํ อาชีวกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิยํ กิร เอํ กุถีตรํ ชนปเท เอโก กุถปฺตุโต
อตุตโน ปฺตุตสฺส วาเรตฺวา อสุกทิวเส นาม คณฺหิสฺสามาติ
ทิวสํ จเปตฺวา ตสฺมี ทิวเส สมฺปเต อตุตโน กุถปฺกํ อาชีวกํ
ปฺจุจฺฉิ ฆนฺเต อชฺช มยฺ เอํ มงฺคลํ กริสฺสาม โสภณํ
นุ โข นกุขตตุนติ ฯ โส อยฺ มํ ปจฺมํ อปฺจุจฺฉิตฺวา
ทิวสํ จเปตฺวา อิทานิ ปฏฺิปปฺจุจฺฉติ โหตุ สิขฺขาเปสฺสามิ นนฺติ
กุขฺฉิตฺวา อชฺช อโสภณํ นกุขตตัม มา อชฺช มงฺคลํ กริตฺถ
สเจ กริตฺถ(๑) มหาวินาโส ภวิสฺสตีติ อาห ฯ กุถมนฺนุสฺสา(๒) ตสฺส
สทฺทหิตฺวา ตํ ทิวสํ น กจฺฉิสฺสุ ฯ นกรวาสีโน สพฺพํ มงฺคลกิริยํ
กตฺวา เตสํ อนาคมนํ ทิสฺวา เตหิ อชฺช ทิวโส จปีโต
โน จ โข อาคตา อมฺหากมฺปิ พหุํ ขยฺ กมฺมํ กตฺ(๓) กิณฺโน
เตหิ อมฺหากํ ธีตรํ อณฺญสฺส ทสฺสามาติ ขถากเตเนว มงฺคเลน
ธีตรํ อณฺญสฺส กุถสฺส อทฺสุ ฯ อิตเร ปฺนทิวเส อากนฺตฺวา
เทถ โน ทาริกนฺติ อาหฺสุ ฯ อถ เต สาวตฺถิวาสีโน
ชนปทวาสีโน นาม ตุมฺเห ฉินฺนคคหปติกา(๔) ปาปมนฺนุสฺสา ทิวสํ
จเปตฺวา อวณฺญาช น อาคตา อากมนมคฺเคเนว ปฏฺิคจฺฉถ
๑. ม. กริสฺสถ ฯ ๒. ม. ตสฺมี กุเถ มนฺนุสฺสา ฯ
๓. ม. พหุ วยกมฺมํ กตฺ ฯ ๔. ม. คหปติกา ฯ

อมุเหหิ อณฺณสฺส (๑) ทาริกา ทินฺนาติ ปริภาสีสุ ฯ เต เตหิ
สทฺฐี กถหิ กตฺวา ทาริกํ อลภิตฺวา ยถาคตมกุเณน
คตา ฯ เตนปี อาชีวเกน เตสํ มนุสฺसानํ มงฺคลนฺตรายสฺส
กตภาโว ภิกฺขุณฺโณ อนฺตเร ปากโฏ ชาโต ฯ เต จ
ภิกฺขุ ชมฺมสภายํ สนนฺิปตฺติตฺวา อาวุโส อาชีวเกน กุสฺส
มงฺคลนฺตรายो กโตติ กถยมาณา นิสีทิสฺสุ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา
กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺิตินฺนาติ ปุจฺฉิ ฯ
เต อิมาย นามาทิ กถยีสฺสุ ฯ น ภิกฺขเว อิทาเนว อาชีวโก
ตสฺส กุสฺส มงฺคลนฺตรายํ กโรติ ปุพฺเพปิ [๒]เอเตสํ กุชฺฉิตฺวา
มงฺคลนฺตรายํ อกาสิยฺเววาทิ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต
นกรวาสีโน ชนปทวาสีโน ชีตริ วาเรตฺวา ทิวสํ จเปตฺวา
อตฺตโน กุลุปกํ อาชีวกํ ปุจฺฉีสฺสุ ภาเน อชฺช อมฺหากํ เอกา
มงฺคลกิริยา โสภณํ นุ โข นกขตฺตุนฺติ ฯ โส อิเม อตฺตโน
รุจฺฉิยา ทิวสํ ววฏฺจเปตฺวา อิทานิ มํ ปุจฺฉนฺตฺติ กุชฺฉิตฺวา
อชฺช เนสํ มงฺคลนฺตรายํ กริสฺสามีติ จินฺเตตฺวา อชฺช อโสภณํ
นกขตฺตํ สเจ กโรถ มหาวินาสํ ปาปฺณิสฺสธตฺติ อาห ฯ
เต ตสฺส สทฺฐหิตฺวา น คมีสุ ฯ ชนปทวาสีโน เตสํ อนาคมนํ
ถตฺวา เต อชฺช ทิวสํ จเปตฺวาปี น อากตา กิณฺโน เตหิ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณณา หน้า 40

อญฺเณสํ ธีตฺรํ ทสฺสามาติ อญฺเณสํ ธีตฺรํ อํทฺสู ๑ นครวาสีโน
ปฺนทิวเส อาคนุตฺวา ทาริกํ ยาจีสู ๑ ชานปทา ตุมฺเห
นครวาสีโน นาม ฉินฺนุณกคหปติกา(๑) ทิวสํ จเปตฺวา ทาริกํ น
คณฺหถ มยํ ตุมฺหากํ อนาคมนภาเวน อญฺเณสํ อทฺมฺหาติ ๑
มยํ อาชีวกํ ปุจฺฉิตฺวา นกฺขตฺตํ น โสภนฺนติ นาคตา เทถ
โน ทาริกนฺติ ๑ อมฺเหหิ ตุมฺหากํ อนาคมนภาเวน อญฺเณสํ
ทินฺนุนา อิทานิ ทินฺนุทาริกํ กถํ ปฺน อาเนสฺสามาติ ๑

เอวนฺเตสฺ อญฺณมณฺณํ กถํ กโรนฺเตสฺ เอโก นครวาสี
ปณฺฑิตปฺริโส เอเกน กมฺเมน ชนปทํ คนุตฺวา เตสํ นครวาสีโน
มยํ อาชีวกํ ปุจฺฉิตฺวา นกฺขตฺตสฺส อโสภนภาเวน นาคตาติ
กถณฺตานํ สุตฺวา นกฺขตฺเตน โโก อตุโถ นนฺ ทาริกาย
ลทฺฐภาโว นกฺขตฺตฺนฺติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๔๕]นกฺขตฺตํ ปฏฺิมาเนนฺตํ อตุโถ พาลํ อฺปจฺจกา

อตุโถ อตุถสฺส นกฺขตฺตํ กิ ภิรสิสฺสฺนฺติ ตารกาติ ๑

ตตฺถ ปฏฺิมาเนนฺตฺนฺติ โอลเณนฺตํ อิทานิ นกฺขตฺตํ ภิรสิสฺสฺติ
อิทานิ ภิรสิสฺสฺตีติ อาคมยมานนฺติ อตุโถ ๑ อตุโถ พาลํ
อฺปจฺจกาติ เอตํ นครวาสีกํ พาลํ ทาริกปฏฺิลาภสงฺขาโต อตุโถ
อติกกฺนฺโต ๑ อตุโถ อตุถสฺส นกฺขตฺตฺนฺติ ยํ อตุถํ ปรีเยสนฺโต
จฺรติ โส ปฏฺิลาทฺโร อตุโถว อตุถสฺส นกฺขตฺตฺนฺนาม ๑ กิ

เล่มที่ 27 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณณา หน้า 42

วิษณุจฺจานานํ นิปฺพตฺตี ปาปฺณิ ฯ อถสฺส ปิตา อุปรชฺชํ
อทาสิ ฯ ตสฺมี สมเย พาราณสียํ มนุสฺสา เทวตตามงฺคฺลิกา
โหนฺติ เทวตํ นมสฺสนฺติ พหู อเชพกุกฺกุฏฺฐูกราทโย
วธิวฺวา นานปฺปการเหหิ ปุปฺพคนฺเชหิ เจว มํสโลหิตฺเทหิ จ
พลิกมมํ กโรนฺติ ฯ โโพธิสฺสโต จินฺเตสิ อิทานิ สตฺตา
เทวตตามงฺคฺลิกา ปาณวธํ กโรนฺติ มหาชนฺ เภยฺเยน
อธมฺมสฺมีเยว นิวิฏฺโจะ อหํ ปิตุ อจฺเจน รชฺชํ ลภิตฺวา
เอกมปี อภิถเมตฺวา อุปาเยเนว ปาณวธํ กาคฺตุํ น ทสฺสามิตฺติ ฯ
โส เอกทิวสํ รถํ อภิรฺยฺห นครา นิกฺขมฺนฺโต อทฺทส เอกสฺมี
มหนฺเต วฏฺฐุเก มหาชนํ สนฺนิปตฺตี ตสฺมี รุกฺเข
นิพฺพตฺตเทวตาย สนฺติเก ปุตฺตตฺติยฺสธนาทิสฺสํ ยํ ยํ อิจฺฉติ
ตํ ตํ ปฏฺเจนฺตํ ฯ โส รธา โอรฺยฺห ตํ รุกฺขํ อุปสงฺกมิตฺวา
คนฺชรปฺปฺเพหิ ปุชฺเตว อุกฺเกน อภิเสกํ กตฺวา รุกฺขํ ปทกฺขิณฺ
กตฺวา เทวตตามงฺคฺลิกอ วิย หุตฺวา เทวตํ นมสฺสิตฺวา รถํ
อภิรฺยฺห นครเมว ปาวิสิ ฯ ตโต ปฏฺจาย อิมินาว นียาเมน
อนฺตรนฺตเร ตตฺถ คนฺตฺวา เทวตตามงฺคฺลิกอ วิย ปุชฺชํ กโรติ ฯ
โส อปรน สมเยน ปิตุ อจฺเจน รชฺเช ปตฺติจฺจาย
จตฺสฺโส อคฺติโย วชฺเชตฺวา ทส ราชธมฺเม อโกเปนฺโต ธมฺเมน
รชฺชํ การเณโต จินฺเตสิ มยฺหํ มโนโรถ มตฺถกํ ปตฺโต
๑. ม. เอกถนฺตเร ตํ ทิสฺวาติ ทิสฺสติ ฯ

รชเช ปติญฺจิตฺตสมิ ยํ ปนาหิ ปุพฺเพ เอกํ อตฺถํ วิจินฺตยิ
อิทานิ ตํ มตฺถกํ ปาเปสฺสามิตี ๑ อมฺจเจ จ พุราหุณ-
คหฺปติกาทโย จ สฺนุณีปาตาเปตฺวา อามนฺเตสิ ชานาถ โภ
มยา เกน การณน รชฺชํ ปตฺตฺนฺติ ๑ น ชานาม เทวาติ ๑
อหิ อสฺกนฺนาม วฏฺฐกํ ๑ คนฺธาทีหิ ปุเชตฺวา อลฺขลึ ปกฺคเหตฺวา
นมนฺสฺมาโน ทิฏฺฐปฺพุโพติ ๑ อาม เทวาติ ๑ ตทาหิ ปญฺจัน
อกาสิ สเจ รชฺชํ ปาปฺณิสฺสามิ พลิกมฺมนฺเต กริสฺสามิตี ๑
มยา ตสฺสา เทวตฺยา อานฺุภาเวน อิํ รชฺชํ ลทฺธํ อิทานิ
ตสฺสา พลิกมฺมํ กริสฺสามิ ตุมฺเห ปปฺลจํ อกฺตฺวา จิปรึ
เทวตฺยา พลิกมฺมํ สชฺเชธาติ ๑ ก็ คณฺหาม เทวาติ ๑ โภนฺโต
อหิ เทวตฺยา อายาจมาโน เย จ มยฺหิ รชฺเช ปาณาติ-
ปาตาทีนึ ปฺลจฺวิรฺทฺสฺสึลกมฺมานิ ทส อกฺุสฺลกมฺมปฺเถ สฺมาทาย
วตฺตฺติสฺสนฺติ เต ฆาเตตฺวา อนฺตฺวฏฺฐิมฺสฺโลหิตาทีหิ พลิกมฺมํ
กริสฺสามิตี อายาจี ตสฺมา ตุมฺเห เอวํ เภริณฺจาราปฺเถ
อมฺหากํ ราชา อฺุปฺราชกาเลเยว เอวํ อายาจี สจาหิ รชฺชํ
ปาปฺณิสฺสามิ เย เม รชฺเช ทฺสฺสึลา ภฺวิสฺสนฺติ เต สพฺเพ
ฆาตาเปตฺวา พลิกมฺมํ กริสฺสามิตี โส อิทานิ ปฺลจฺวิรฺ
ทฺสฺสึลกมฺมํ (๑) สฺมาทาย วตฺตฺมานานํ ทฺสฺสึลานํ สหสฺสํ
ฆาตาเปตฺวา เตสิ หทยมฺสาทีนึ คาหาเปตฺวา เทวตฺยา พลิกมฺมํ
๑. ม. ทสฺวิรฺ อกฺุสฺลกมฺมปฺถิ ๑

เล่มที่ 27 เอกนิปาเต อุตถกามวคฺควณณา หน้า 44

การาเปตฺกานิ เอวํ นครวาสินํ ชานนฺตฺตํ ๑ เอวญจ ปน
วตฺวา ยะทานิ อิตฺโต ปฏฺจาย ทฺสฺสึลลกมฺเม วตฺติสฺสณฺตํ เตลฺลํ
สทฺสฺสํ ฆาเตตฺวา ยลฺลํ ยชิตฺวา อายาจนฺโต มุจฺจิสฺสามิตี
เอตมตฺถํ ปกาเสนฺโต อิมํ คาลมาห

[๕๐]ทุมฺเมชานํ สทฺสฺเสน ยลฺลโณ เม อุปฺยาจิตฺโต

อิทานิ โขหํ ยชิตฺสามิ พหุ อธมฺมิโก ชโนติ ๑

ตตฺถ ทุมฺเมชานํ สทฺสฺเสนาติ อิทํ กมฺมํ กาคฺคํ วฏฺฏติ
อิทํ น วฏฺฏติตี อชานนภาเวน ทสฺสุ วา ปน อกฺุสลกมฺมปฺเถสุ
สมาทาย วตฺตนภาเวน ทุมฺเมชา เอเตสนฺติ ทุมฺเมชา เตลฺลํ
ทุมฺเมชานํ นิปฺปญฺจณํ พาลปฺกฺคณํ คณฺติตฺวา กหิตฺเตน
สทฺสฺเสน ๑ ยลฺลโณ เม อุปฺยาจิตฺติ มยา เทวตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา
เอวํ ยชิตฺสามิตี ยลฺลโณ ยาจิตฺโต ๑ อิทานิ โขหํ ยชิตฺสามิตี
โส อหํ อิมินา อายาจเนน รชชฺสฺส ปฏฺิลทฺชตฺตา อิทานิ
ยชิตฺสามิ ๑ กิการณา ๑ อิทานิ หิ พหุ อธมฺมิโก ชโน
ตสฺมา อิทาเนว นํ คเหตุวา พลิกมฺมํ กริตฺสามิตี ๑

อมจฺจา โปธิสฺตฺตสฺส วจฺนํ สุตฺวา สาธุ เทวาคิ

ทฺวาทสโยชนิกิ พาราณสีนคเร เภริญจาราเปลฺลํ ๑ เภริยา อาณํ
สุตฺวา เอกมฺปิ ทฺสฺสึลลกมฺมํ สมาทาย จิตฺโต เอกปฺริโสปี
นาโหสิ ๑ อิติ ยาว โปธิสฺตฺโต รชชฺ การสิ ตาว
เอกปฺกฺคโลปี ปญฺจสุ วา ทสฺสุ วา ทฺสฺสึลลกมฺเมสุ เอกมฺปิ

กมมึ กโรนุโต น ปณายิตถ ๑ เอว โภธิตตโต เอกปุกคตมปิ
อกิตมนุโต สกตรภูจวาสิน สิล รุกขาเปตวา สยมปิ ทานาทินิ
ปญณานิ กริตวา ชีวิตปรีโยसानเ อตตโน ปรีสิ อาทาย
เทวนกรึ ปุเรนุโต อคมาสิ ๑

สตถาปี น ภิกขเว ตถาคโต อิทาเนว โลกสส อตถึ
จรติ ปุพเพปิ จริเยวติ อิมั ชมมเทสนั อหริตวา अनुสนธิ
จग्เฏตวา ชาติกั สโมธานสิ ตทา ปรีสา พุทฐปรีสา อเหตุ
พารานสิราชา ปน อหเมวติ ๑

ทุมเมธชาติกั ทสมั ๑
อตถกามวคโค ปณจโม ๑
ปจมี ปณณาสกั ๑

ตสสุททานั

อถ มิตตคมาตุ กโปตวโร
ตถา เวพุก เอลมุโค โรหิณี
กปี วารุณี เจตจรา จ ปุณ
ตถา ตารก ขณณวเรน ทส (๑) ๑

-
๑. ม. โลสสกตีสสาโกโปต เวพุกั มกสมปิ จ
โรหิณี อารามทูลิ วารุณีทูลเวทพุพิ ๑
นกุขตติ มุทเมธั ทสาคิ ๑

อาสีสวคควณณา (๑)

มหาสีสวชาตกั

อาสีเสถว (๒) ปุริโสติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
โอสสุฏจวิริยั ภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

ตึ หิ สตุถา สจจึ กิร ตวั ภิกขุ โอสสุฏจวิริโยติ
ปุจฉิตวา(๓) อาม ภนุเตติ วุตเต กสมมา ตวั ภิกขุ เอวรูเป
นियยานิกสาสเน ปพพชิตวา วิริยั โอสสุชชึ ปุพเพ ปณชิตา
รชชชา ปรีหายิตวาปี อตตโน วิริเย จตุวาว นฏจุมปี ยถั
ปุน อุปปาทยีสูติ วตุวา อตีตึ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหุมตเต รชชั การนุเต โโพธิสตุโต
รณโณ อคคมเหสิยา กุจฉิมุหิ นิพพตุโต ฯ ตสส นามกหณทิวเส
สีลวกุมมาโรติ นามั อังสุ ฯ โส โสพสวสุสุทเทสิโก สพพสิปเปสุ
นิปพตตี ปตุวา อปรภาเค ปิตุ อจเจเนน รชชเช ปติฏจิติ
มหาสีลวราชา นาม อโหสิ ฌมมิโก ฌมมราชา ฯ โส นครสุส
จตุสุ ทวารesu จตสุโส มชฌเอ อัง นิเวสนทวารเอ เอกนติ
ณ ทานสาลาโย การตุวา กปณทฐิกานัน ทานัน เทติ สีลั
รกุขติ อุโปสถกมมัม กโรติ ขนุติเมตตานุททยสมปโน โองเก
นินินัน ปุตุตึ ปรีโตสยมาโน วีย สพพสตุเต ปรีโตสยมาโน
๑. ม. อาสีสวคควณณา ฯ ๒. ม. อาสีเสถว ฯ เอวมุปรีปี ฯ
๓. ม. ปุจฉิ ฯ

ชมเมน รัชช์ การลสิฯ ตสเสโก อมจโจ อนเตปุเร ปทุสสิตฺวา
อปรภาเค ปากโฏ ชาโตฯ อมจจา รณโย อาโรเจสิฯ
ราชา ปริกคณฺหนโต อตฺตนา ปจฺจกฺขโต ฌตฺวา ตํ อมจฺจํ
ปกฺโกสาเปตฺวา อนฺธพาล อยฺตฺตฺนเต กตํ น ตฺวํ มม
วิชิตฺเว วสิตฺตุ อรหสิ อตฺตโน ฌนญจ ปุตฺตทารญจ คเหตุวา
อณฺตฺตยยาหิตี รฏฺฐา ปพฺพาเชสิฯ

โส กาสีรฏฺฐํ อติกกมฺม โกสลชนปทํ คนฺตฺวา
โกสลราชานํ อฺปฏฺฐนฺโต อนุกฺกเมน รณโย อพฺภนฺตเร(๑)
วิสฺสาสิโก ชาโตฯ โส เอกทิวสํ โกสลราชานํ อห เทว
พาราณสีรัชช์ นาม นิมนฺกจิกมรฺฐปฏฺฐสทิสํ ราชา อติมฺหุโก
อฺปฺเปเนว พลวาทเนน สกฺกา พาราณสีรัชช์ คณฺหิตฺนฺติฯ
ราชา ตสฺส วณฺํ สุตฺวา พาราณสีรัชช์ นาม มหา
อณฺจ อฺปฺเปเนว พลวาทเนน สกฺกา พาราณสีรัชช์ คณฺหิตฺนฺติ
อห กิ นฺ โข ปยฺตฺตกโจโร สียาติ จินฺเตตฺวา
ปยฺตฺตโกสิ มณฺเฑติ อหฯ นาทิ เทว ปยฺตฺตโก สจฺจเมว
วทามิ สเจ เม น สทฺทหฺล มนฺุสฺเส เปเสตฺวา ปจฺจนฺตคามํ
หนาทเปตฺ เต มนฺุสฺเส คเหตุวา อตฺตโน สนฺตกํ โจรานํ
ธนํ ทตฺวา วิสฺสชฺเชสฺสตีติฯ ราชา อยฺ อติวีย สฺุโร
หุตฺวา กเถสิ วิมฺสิสฺสามิ ตาว นนฺติ อตฺตโน ปฺริเส เปเสตฺวา
๑. ม. อพฺภนฺตริโกฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อาสึสวควณณา หน้า 48

พารานสิรณโณ ปจจนตคามิ หนาเปลิ ฯ เต โจเร
คเหตุวา พารานสิรณโณ ทสเสสิ ฯ ราชา เต ทิสวา ตาตา
กสุมมา คามิ หนถาติ ปุจจิติ ฯ ชีวิทฺ อสกุโกนตา เทวาติ
วุตเต ราชา อถ กสุมมา มม สนตีกิ น อาคมิถถ อิตทานิ
ปฏุจาย เอวรूपิ มา กริตถาติ เตสิ ฌนํ ทตุวา วิสสชเชสิ ฯ
เต คนตุวา โกสตรณโณ ตํ ปวตฺตี อารอเจสิ ฯ โส เอตุตเคนาปี
คนตุ อวิสหโต ปุน มชฺเฒ ฌนปํทํ หนาเปลิ ฯ เตปี
โจเร ราชา ตถเว ฌนํ ทตุวา วิสสชเชสิ ฯ โส เอตุตเคนาปี
อคนตุวา ปุน เปเสตุวา อนตรวธิ วิลุมปาเปลิ ฯ ราชาปี
เตสิ โจรานํ ฌนํ ทตุวา วิสสชเชสิเยว ฯ ตทา โกสตราชา
อติวिय ฌมฺมิโก ราชาคิ ถตุวา พารานสิรชฺชํ คหเสสามิติ
พลวาหนํ อาทาย นิยุยาสิ ฯ

ตทา ปน พารานสิรณโณ มตฺตวาระเนปี อภิมุขํ
อากจจนเต อนิวตฺตนชฺมมา อสุนิยาปี สีเส ปตฺนุตฺติยา
อสนฺดาสนสภาวา สีลวมหาราชสฺส รุจฺจยา สติ สกลชฺมพฺพิเป
รชฺชํ คเหตุํ สมตฺถา สหสฺสมตฺตา อภชฺชวรสฺสุรา มหาโยธา
โหนติ ฯ เต โกสตราชา คจฺจตีติ สุตฺวา ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา
เทว โกสตราชา กิร พารานสิรชฺชํ คณฺหิสฺสามิติ อากจฺจติ
คจฺจนาม มยํ อมฺหากํ รชฺชสิมํ อโนกฺกนฺตเมว นํ โปถตุวา
คณฺหามาติ วทิสฺสุ ฯ ราชา ตาตา มํ นิสฺสาย อญฺเฒสิ

กิลมนกัจจํ นตฺถิ รชชตฺถิโก รชชํ คณฺหตุ มา คมิตฺถาติ
นิวาเรตี ฯ โกสลราชา รชชสีมํ อติกกมิตฺวา ชนปทมชฌํ
ปาวีสี ฯ อมจฺจา ปุณฺปี ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา ตเถว
วทีสุ ฯ ราชา ปุริมฺนเยเนว นิวาเรตี ฯ โกสลราชา พหิฺนคเรเยว
จตุวา รชชํ วา เทตฺถ ยฺยทฺธํ วาติ สึลวมหาราชสฺส สาสนํ
เปเสตี ฯ ราชา ตํ สุตฺวา นตฺถิ ตยา (๑) สทฺธิ ยฺยทฺธํ รชชํ
คณฺหตุติ ปฏฺฐิสาสนํ เปเสตี ฯ ปุณฺปี อมจฺจา ราชานํ
อุปสงฺกมิตฺวา เทว น มยํ โกสลรณฺโโล นครํ ปวีสีตฺถํ
เทม พหิฺนคเรเยว โปเถตฺวา คณฺหามาติ อาหํสุ ฯ ราชา
ปุริมฺนเยเนว นิวาเรตฺวา นครทวารานิ อวาปุราเปตฺวา (๒) สทฺธิ
อมจฺจสทฺสเสน มหาตเล ปลฺลตฺถกมชฺเฒ นิสีตี ฯ โกสลราชา
มหนฺตฺเตน พลวาทเนน พาราณสี ปาวีสี ฯ โส เอกํปี ปฏฺฐิสตฺถํ
อุปสฺสสนฺโต รณฺโโล นิเวสนทวารํ คนฺตฺวา อมจฺจคณฺปริวฺโต
อปารุตทฺวารเ นิเวสเน อลงฺกตปฏฺฐิตฺถํ มหาตลํ อารุยฺห
นิสินฺนํ นิรปราริ สึลวมหาราชานํ สทฺธิ อมจฺจสทฺสเสน
คณฺหาเปตฺวา คจฺจล อิมํ ราชานํ สทฺธิ อมจฺเจหิ ปจฺฉาพาหุ
คาพฺพหพฺพชฺฉนํ พนฺธิตฺวา อามกสฺสสานํ เนตฺวา คลปฺปมาเ
อวาเวจฺจ ฆณฺตีตฺวา ยถา เอโกปี หตฺถํ อุกฺขิปิตฺถํ น สกฺโกติ
เอวํ ปัสฺสุ ปกฺขิปิตฺวา นิกฺขณฺถ รตฺถี สีกาลา อากนฺตฺวา
๑. ม. มยา ฯ ๒. ม. วิวราเปตฺวา ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อาสีสวคควณณนา หน้า 50

เอเตลั กตตพพยุตตกั กริสฺสนุตีติ อาห ๗ มนุสฺสา โจรฺรณฺโณ
อาณั สุตฺวา ราชานั สทฺธิ อมฺจุเจหิ ปจฺญาพาหุ (๑) คาพฺหพนฺชนั
พนฺธิตฺวา นิกฺขมีสุ (๒) ๗

ตสฺมีปี กाले สีลวมหาราชา โจรฺรณฺโณ อาฆาตมตฺตมฺปี
นากาสิ ๗ เตสุปี อมฺจุเจสุ เอวํ พนฺธิตฺวา นียมานฺสุ เอโกปี
รณฺโณ วจนั ภินฺทิตฺตุ สมฺตฺโต นาม นาโหสิ ๗ เอวํ สุวินิตา
กิสฺส ปริสา ๗ อถ เต ราชปฺริสา สามจฺจํ สีลวมหาราชานั
อามกฺสุสานั เนตฺวา กลปฺปมาเณ อาวาญฺเฆ ขณฺติตฺวา
สีลวมหาราชานั มขฺเณ อุโกสุ ปสฺเสสุ เสสอมฺจุเจ สพฺเพปี
อาวาญฺเฆสุ โอตารेतฺวา ปัสฺสุ อากิริตฺวา ฆนั อาโกญฺเฆตฺวา
อาคมีสุ ๗ สีลวมหาราชา อมฺจุเจ อามนฺเตตฺวา โจรฺรณฺโณ
อุปฺริ โกปี อกตฺวา เมตฺตเมว ภาเวถ ตาตาทิ โอวทิ ๗

อถ อพฺตฺมรตฺติกสมฺเย มนุสฺสมัถั ขาทิสฺสามาติ สีกาลา
อาคมีสุ ๗ เต ทิสฺวา ราชา จ อมฺจุจา จ เอกปฺปหารเนว
สทฺทมกัสุ ๗ สิงฺกาลา ภิตา ปลาयीสุ ๗ เต นีวตฺติตฺวา
โอลเณตฺวา ปจฺจโต กสฺสจิ อนาคมนภาวํ ฌตฺวา ปุณ
ปจฺจาอากมีสุ ๗ อิตเรปี ตเถว สทฺทมกัสุ ๗ เอวํ ยาวตฺติย
ปลาयीตฺวา ปุณ โอลเณตฺวาเตสฺส เอกสฺสาปี อนาคมนภาวํ
ฌตฺวา วชฺฌปฺปตฺตา เอเต ภวิสฺสนุตีติ สุรา หุตฺวา นีวตฺติตฺวา

ปุ่น เตสุ สททํ กโรนุเตสุปี น ปลาฮีสุฯ เชฏฐกสิคาโล
ราชานํ อุปคจฺฉิฯ เสสา เสสานํ สนฺตํ อคมํสุฯ
อุบายกุสโล ราชา ตสฺส อตฺตโน สนฺตํ อากตภาวํ ฌตฺวา
ทํสิตฺถํ โอกาสํ เทนฺโต วิย คีวํ อุกฺขิปิตฺวา ตํ คีวํ ยํ ทํสมานํ
หนฺกฏฺฐิเกน อากทฺฐิตฺวา ยนฺเตน ปกฺขิปิตฺวา วิย คาพหํ
คณฺหิฯ นาคพเลน รณฺณา หนฺกฏฺฐิเกน อากทฺฐิตฺวา คีวํ ยํ
ทพฺพหคหิตสิงฺคาโล อตฺตานํ โมเจตฺถํ อสฺกโกนฺโต มรณฺภยตฺตชฺชิตฺโต
มหาวิรวํ วิรวิฯ อวเสสา สิกาลา ตสฺส ตํ สททํ (๒) สฺตฺวา
เอเตน ปฺริเสเนส คหิตฺโต ภวิสฺสตีติ อมจฺเจ อุปสงฺกมิตฺถํ
อสฺกโกนฺตา มรณฺภยตฺตชฺชิตฺตา สพฺเพ ปลาฮีสุฯ รณฺโโล
หนฺกฏฺฐิเกน ยนฺเตน ปกฺขิปิตฺวา วิย ทพฺพํ กตฺวา คหิตฺตสิกาลเ
อปรปรํ สณฺจรณฺเต ปัสฺสํ สิตฺถิลา อโหสิฯ โสปี สิงฺคาโล
มรณฺภยภิตฺโต จตฺถิ ปาเทหิ รณฺโโล อฺปริภาเค ปัสฺสํ อปพฺยุหติฯ
ราชา ปัสฺสนํ สิตฺถิภาวํ ฌตฺวา สิกาลํ วิสฺสชฺเชตฺวา นาคพโล
ถามสมฺปนฺโน อปรปรํ สณฺจาเลนฺโต อฺโภ หตฺเถ อุกฺขิปิตฺวา
อาวาณฺมุขวณฺณฺญิยํ โอลุพฺภ วาตจฺฉินฺนวลาหโก วิย นิกฺขมิตฺวา
จิตฺโต อมจฺเจ อสฺสาเสตฺวา ปัสฺสํ วิยฺหิตฺวา เต สพฺเพ อฺทฺทฺชริตฺวา
อมจฺจปฺริวฺโต อามกฺสุसानเ อฏฺฐาสิฯ

ตฺสฺมี สมเย มนฺุสฺสา เอกํ มตฺมณฺุสฺสํ อามกฺสุसानเ

๑. ม. ยนฺเตฯ ๒. ม. อฏฺฐาสฺสรํฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อาสีสวคควณณา หน้า 52

ฉทุเทนุตา ทูวินัน ยุกขานัน สีมุนตริกาย ฉทุเทสิ ๆ เต ยุกขา
ตัม มนุสสิ ภาเชตุ อสกุโกนุตา วิวาทมกิส มยิม อิม
ภาเชตุ น สกุโกม อยิม สีสวมหาราชา ฐมมิโก เอส โน
ภาเชตุวา ทสสตี เอตสส สนุติกัม กจณมาติ ตัม มตมมุนสสิ
ปาเท คเหตุวา อากทุฒนุตา รณโล สนุติกัม คนตุวา
เทว อมหากัม ภาเชตุวา ทเทยิม อปริสทุทฐสิโร ปนมหิ
นุหายิสสามิ ตาวาติ ๆ ยุกขา โจรรณโล จปีตัม วาสิตอูทกัม
อตุตโน อานุภาเวน อหริตุวา รณโล นุหาปนตถาย อทำสุ ๆ
นุหาตุวา จิตสส จสส สหริตุวา จปีเต โจรรณโล สากูเก
อหริตุวา อทำสุ ๆ เต นิวาเสตุวา จิตสส จตุชาตियคนฐสมุคัม
อหริตุวา อทำสุ ๆ คนเช วิลิมปีตุวา จิตสส สุวณณสมุคเค
มณิตาลวณณเส จปีตานิ นานาปุปฺพานิ อหริตุวา อทำสุ ๆ
ปุปฺพานิ ปิลนุชิตฺวา จิตกาเล อณณัม กิ กโรมาติ ปุจฺฉิสสุ ๆ
ราชา อตุตโน ฉาตกาการ์ ทสเสสิ ๆ เต ยุกขา คนตุวา
โจรรณโล สมปาทิตัม นานคฺครสโกชนัน อหริตุวา อทำสุ ๆ
ราชา นุหานานุติตุโต สุมณฺฑิตปฺปสาธิตโต นานคฺครสโกชนัน
ภุญชิ ๆ ยุกขา โจรรณโล จปีตัม วาสิตปานีโย สุวณณ-
ภิงฺกาเรเนว สุวณณสรเกนปี สทุธิ อหริตุวา อทำสุ ๆ
อตุตส ปานีโย ปิวิตฺวา มุขํ วิกฺขาลेतฺวา หตุเถ โชริวิตฺวา
๑. ม. อยิม ปาโจ นตุติ ๆ

จิตกาเล โจรรณโธ สมปาทิต์ ปญจสุคนฺธิกปริวาริ (๑) ตมพุลิ
 อหริตฺวา อํสิสุฯ ตํ ขาทิตฺวา จิตกาเล อณฺณํ ก็ กโรมาติ
 ปุจฺฉิสฺสุฯ คนฺตฺวา โจรรณโธ อุตฺตีสเก นิกฺขิตฺตํ มงฺคลขคฺคํ
 อหรรถาติฯ เต ตมปี คนฺตฺวา อหริสฺสุฯ ราชา ตํ ขคฺคํ
 กเหตุวา ตํ มตมฺนุสฺสํ อชฺชํ จเปตฺวา มตฺถกมฺชฺเณ อสินา
 ปหริตฺวา เทว โภจฺจฺวาเส กตฺวา ทฺวินฺนํ ยกฺขานํ สมวิกิตฺตเมว
 วิภิจิตฺวา อทาสิ ทตฺวา จ ปน ขคฺคํ โชวิตฺวา สนฺนยฺหิตฺวา
 อญฺจาสิฯ อถ เต ยกฺขา มนฺุสฺสมํสํ ขาทิตฺวา สฺสูหิตา
 หุตฺวา ตฺวญฺจจิตฺตา อณฺณํ เต มหาราช ก็ กโรมาติ
 ปุจฺฉิสฺสุฯ เตนฺหิ ตฺวมฺเห อตฺตโน อานฺุภาเวน มํ โจรรณโธ
 สิริคพฺเภ โอตฺาเรถ อิมํ จ อมจฺเจ อตฺตโน เกเหตุ
 ปตฺติญฺจาเปถาติฯ เต สาธุ เทวาติ สมฺปฺญิจิตฺวา ตถา
 อํสิสุฯ

ตฺสฺมี สมเย โจรรราชา อลฺงกตฺสิริคพฺเภ สิริสยฺนปฺญฺเจ
 นิปฺนโน นินฺทฺทายติฯ ราชา ตฺสฺส ปมตฺตตฺสฺส นินฺทฺทายนฺตฺสฺส
 ขคฺคตฺเลน อุทฺริ ปหริฯ โส ภิโต ปพฺุชฺฉิตฺวา ทิปาโลเกน
 สึลวมหาราชานํ สยฺขานิตฺวา สยฺนโต อญฺจาย สตี
 อุปฺญฺจเปตฺวา จิโต ราชานํ อห มหาราช เอวรฺูปาย รตฺติยา
 คหิตารกฺเข ปิหิตทฺวาเร ภวเน อารกฺขมฺนุสฺเสหิ นิโรกาเส
 # ๑. ม. ปญจสุคนฺธิกสุปริภาวิตํฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อาสีสวคควณณนา หน้า 54

จานเน ขคคิ สนนยหิตุวา อลงกตปฏियตุโต กถนนาม ตุวั
อิมิ สยนปฏิจจ อากโตติ ฯ ราชชา อตุตโน อากมนการณ
สพพิ วิตุถารโต กเถสิ ฯ ตั สุตวา โจรรราชา สัวิกุคมานโส
มหาราช อหิ มนุสสุตปิ สมานิ ตุมหากิ कुणे न चानामि
ปเรत्ति लोहितमंसि चातगेहि पन्न गगुखपेहि मरुसेहि यगुखेहि
त्व कुणा णाता न อิทานาहि नรินुท เอवरुเป สिलสมปनुเน
ตยि พุพพิสุสามิติ ขคคิ อาทाय สปลั กตุวา ราชาน
ขมาเปตุวา มหาสยเน นิปชชาเปตุวา อตุตโน ขุทุทกมณจเก
นิปชชิตุวา ปภาตาย รตติยา อุกุจिते सुरिये गेरिणजारापेतुवा
सपुपसेनियो ज ओमजपुराहमणकहपदिगे ज सन्ननिपातापेतुवा
तेत्ति पुरतो आकासे पुण्णजनुत्ति ओगुचिपनुतो विय सिलवरणुलो
कुणे गेत्तुवा प्रिसमखेमेवे पुन ราชानं चमापेतुवा रश्च
पण्णिजापेतुवा ओतो पण्णाय ตุมหากิ ओपनुโน
โจरुपทุทโว मयहि गारो मया कहितारगुखा तुमुहे रश्च
कारेताति वत्तुवा पेसुण्णकारकसुส आणं गत्तुवा(॑) अत्तुतो
पल्लवान्हि आटाय सगरण्णमेव कतो ฯ

สिलวมหาราชาปิ โข อลงกตปฏियตุโต เสตจจตุตตสุส
हेणुजा सरणपाथगे गाणजनपल्लुगे निสินुโน अत्तुतो सम्पत्ति
ओलोकेत्तुवा ओयणजे เอवरुपा सम्पत्ति ओमजसहससुส ज
๑. ม. กારेतฺตฺวา ฯ

ชีวิตปฏิลาโก มยิ วิริยั อกโรนุเต กิณจิ น อภวิสุส
วิริยพลเน ปนาหิ นภุจณจ อิมิ ยสณจ ปฏิลภี อมจจสหัสสสุส
จ ชีวิตทานิ อทาสี อาสจฺเจทํ วัต อกตุวา วิริยเมว กตฺตพฺพิ
กตวิริยสุส หิ ผลิ นาม เอวํ สมิชฺฌตีติ จินฺเตตุวา อุทาน-
วเสน อิมิ คาถมาห

[๕๑]อาสึเสถเว ปุริโส น นิพฺพินฺทุเทยฺย ปณฺฑิโต

ปฺสุสามิ โวหิ อตฺตานํ ยถา อิจฺฉี ตถา อหฺมุติ ฯ

ตตฺถ อาสึเสถวาติ เอวาหิ วิริยั อารภฺนฺโต อิมฺมหา
ทุกฺขา มุจฺจิตฺสามิตี อตฺตโน วิริยพลเน อาสิ กโรเถว ฯ น
นิพฺพินฺทุเทยฺย ปณฺฑิโตติ อุบายกฺสโล ยุตฺตปฺปยุตฺตภูจฺาน
วิริยั กโรนฺโต อหิ อิมฺสุส วิริยสุส ผลิ น ลภิสฺสามิตี
น อุกฺกณฺเจยฺย อาสาจฺเจทกมฺมํ น กรเยยฺยาคิ อตฺโถ ฯ ปฺสุสามิ
โวหิ อตฺตานนฺติ เอตฺถ โวติ นิปาตมตฺตํ อหิ อชฺช อตฺตานํ
ปฺสุสามิ ฯ ยถา อิจฺฉี ตถา อหฺมุติ อหิ หิ อาวาณฺเณ นิกฺขาทิ
ตมฺหา ทุกฺขา มุจฺจิตฺวา ปฺน อตฺตโน รชฺชสมฺปตฺตี อิจฺฉี
โสหิ อิมิ สมฺปตฺตี ปตฺตํ อตฺตานํ ปฺสุสามิยเถวาหิ ปุพฺเพ
อิจฺฉี เตเว เม อตฺตา ชาโตติ ฯ

เอวํ โปธิสฺสุโต อโห วัต โภ สึลสมฺปนฺนํ วิริยผลิ
นาม สมิชฺฌตีติ อิมาย คาถาย อุทานิ อุทานेतฺวา ยาวชีว
ปฺลฺญาณิ กริตฺวา ยถากมฺมจฺกโต ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อาสีสวคฺควณฺณา หน้า 56

สตฺถาปี อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สตฺถานิ ปกาเสตี ฯ
สตฺถปรียสฺสเน โอสฺสฏฺฐวิริโย ภิกฺขุ อรหตฺเต ปตฺติฏฺฐาตี ฯ
สตฺถา อนฺุสนฺุธี จมฺเฏตฺวา ชาตกํ สโมชานะตี ตทา ทุฏฺฐามจฺโจ
เทวทฺโต อโหสี อมจฺจสทฺสสา พุทฺธปริสา สีลวมหาราชา ปน
อหเมวาทิ ฯ

มหาสีลวชาตกํ ปจฺมํ ฯ

จฺพชนกชาตกํ

วายเมเถว ปฺริโสตี อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
โอสฺสฏฺฐวิริยเมว อารพฺภ กเถตี ฯ
ตตฺถ ยํ วตฺตพฺพิํ ตํ สพฺพิํ มหาชนกชาตเก(๑) อาวิกฺกิสฺสติ ฯ
ราชา ปน เสตจฺจตฺตสฺส เหนฺจฺจา นิสินฺุโน อิมํ คาถมาห
[๕๒]วายเมเถว ปฺริโส น นินฺุพินฺุเทยฺย ปณฺุฑฺฒิตฺโต
ปฺสฺสามิ โวหํ อตฺตานิ อฺุทกา ถลมฺพฺภตฺนฺุติ ฯ
ตตฺถ วายเมเถวาทิ วายามิ กโรเถว ฯ อฺุทกา ถลมฺพฺภตฺนฺุติ
อฺุทกโต ถลมฺพฺภตฺนฺุณฺิ ถเล ปตฺติฏฺฐิตํ อตฺตานิ ปฺสฺสามิติ ฯ
อิทานิ โอสฺสฏฺฐวิริโย ภิกฺขุ อรหตฺตํ ปตฺโต ชนกราชา
สมฺมาสมพฺพุโ อโหสีตี ฯ

จฺพชนกชาตกํ ทุติยํ ฯ

ปุณฺณปาติชาตํ

ตเถว ปุณฺณปาติโยติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
วิสวารุณฺี อารพุก กเถสิ ฯ

เอกํ สมยํ สวตฺถิยํ สุรารุตฺตา สนนฺิปตฺตฺวา มนฺตยีสฺสุ
สุรามฺมํ โน จิณฺํ กหํ นฺุ โข ลภิสฺสามาติ ฯ อเถโก
กขพฺพชฺชุตฺโต อาห มา จินฺตยิตฺถ อตฺถเอโก อุปาโยติ ฯ กตโร
อุปาโย นามาติ ฯ อนาถปิณฺฑทิกโก องฺคุลิมฺพฺทิกา ปิลนฺธิตฺวา
มฏฺฐสาณฺุกนฺิวตฺโต ราชฺูปฏฺฐานํ คจฺฉติ มยํ สุรจาณฺุยิ (๑)
วิสลฺยณฺิกรณฺเกสชฺชํ ปกฺขิปิตฺวา อาปานํ สชฺชชฺชว นิสฺสีทิตฺวา
อนาถปิณฺฑทิกสฺส อากมนฺกาเล อิตฺโต เอหิ มหาเสณฺุจฺฉิตฺติ
ปกฺโกสิตฺวา ตํ สุรํ ปาเยตฺวา วิสลฺยณฺิภฺทสฺส องฺคุลิมฺพฺทิกา
จ สาณฺุเก จ คเหตฺวา สุรามฺมํ กริสฺสามาติ ฯ เต สาณฺุติ
สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา ตถา กตฺวา เสณฺุจฺฉิสฺส อากมนฺกาเล ปฏฺิมคฺคํ
คณฺุตฺวา สามิ อิตฺโต ตาว อากจฺฉนฺถ อยํ อมฺหากํ สนฺตฺติเก
อติมนฺาปา สุรา โถกํ ปิวิตฺวา คจฺฉนฺถาติ วทิสฺสุ ฯ โสตาปนฺโน
อริยสวโก ก็ สุรํ ปิวิสฺสติ อนตฺถลิกโก สมนฺาโนปี ปน
อิเม ชฺชุตฺเต ปรีคฺคณฺุหิสฺสามิติ เตสํ อาปานณฺุมี คณฺุตฺวา เตสํ
กิริยํ โอลเกตฺวา อยํ สุรา อิเมหิ อิมินา นาม การณฺเณ
โยชิตาติ คตฺวา อิตฺตทานิ ปฏฺุจาย อิเม อิตฺโต ปลาเปสฺสามิติ
จินฺเตตฺวา อาห อเร ทฏฺฐชฺชุตฺตา ตุมฺเห สุรจาณฺุยิ เกสชฺชํ
๑. ม. สุราปาติยํ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อาสีสวคควณณนา หน้า 58

ปกฺขิปิตฺวา อากตาคเต ปาเยตฺวา วิสณฺณีกตฺวา วิลุมฺปิสุสามาติ
อาปานมณฺฑลํ สขฺเชตฺวา นิสินฺนา เกวลํ อิมํ สุริํ วนฺณณ
เอโกปี โโก(๑) อุกฺขิปิตฺวา ปิวิตฺตํ น อุตฺสหติ สเจ อัยํ อโยชิตา
อสฺส ตุมฺเหว ปิเวยฺยาถาติ ฯ เต ชฺชุตฺเต ตชฺเชตฺวา ตโต
ปลาเปตฺวา อตฺตโน เหนํ คนฺตฺวา ชฺชุตฺเตหิ กตการณํ ตถาคตฺส
อาโรเจสฺสามิติ [๒] เชตวันํ คนฺตฺวา สตฺถ อารोเจติ ฯ สตฺถา
น อิทานว ตาว กหปติ เต ชฺชุตฺตา ตํ วนฺนเจตฺูกามา ซาตา
ปฺพเพปิ ปณฺฑิตฺเตปิ วนฺนเจตฺูกามา อเหสนฺติ วตฺวา เตน ยาจิโต
อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปชิสฺสโต
พาราณสีเสฏฺฐิ อโหสิ ฯ ตทาเปเต ชฺชุตฺตา เอวเมว สมฺมนฺเตตฺวา
สุริํ โยเชตฺวา พาราณสีเสฏฺฐิสฺส อากมนกาเล ปฏฺิมคฺคํ คนฺตฺวา
เอวเมว กถียิสฺส ฯ เสฏฺฐิ อนตฺถิโกปี หุตฺวา เต ปรีคฺคณฺหิตฺูกาโม
คนฺตฺวา เตลํ กิริยํ โอลเกตฺวา อิํ นาม เอเต กาคูกามา
ปลาเปสฺสามิ เน อิตฺติ จินฺเตตฺวา เอวมาห โภณฺโต
ชฺชุตฺตา สุริํ ปิวิตฺวา ราชกฺลํ คนฺตฺตํ นาม น ยุตฺตํ ราชานํ
ทิสฺวา ปฺน อากจฺจนฺโต ซานิสฺสามิ ตุมฺเห อีเชว นิสิตฺถาติ
ราชปฏฺุจานํ คนฺตฺวา ปจฺจาคณฺนิ ฯ ชฺชุตฺตา อิตฺ เอถ
สามิติ ฯ โส ตตฺถ คนฺตฺวา เกสชฺเชน ลโยชิตา จาฏฺิโย
๑. ม. ตํ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร จินฺเตนฺโตติ ทิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อาสีสวคฺควณณา หน้า 60

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ ตทา
ชฺชุตฺตา เอตฺรหิ ชฺชุตฺตา พาราณสีเสฏฺฐิ ปน อหเมวาทิ ฯ
ปฺปณฺณปาติชชาตกํ ตตฺถิ ฯ

ผลชาตกํ (๑)

นายํ รุกฺโข ทูรารุโหติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
เอกํ ผลกฺสลํ อุปาสกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
เอโก กิร สวตฺถิวาสี กุญฺมพิโก พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ
นิมนฺเตตฺวา อตฺตโน อารามे นิสีทาเปตฺวา ยาคฺชชฺชกํ ทตฺวา
อุยฺยานปาถํ อาณาเปสิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ อุยฺยานเ วิจริตฺวา
อุยฺยานํ อมฺพาทีนํ นานาผลานิ เทหิตํ ฯ โส สาธฺตฺติ
ปฺปฺภิสฺสุมิตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ อาทาย อุยฺยานเ วิจรนฺโต รุกฺขํ
โอโลเกตฺวา เอตํ ผลํ อามํ เอตํ น สุปกํ เอตํ สุปกฺกนฺติ
ชานาติ ฯ ยํ โส วทติ ตํ ตเถว โหติ ฯ ภิกฺขุ คนฺตฺวา
ตถาคตฺสฺส อารโจะสุ ฆนฺเต อยํ อุยฺยานปาโถ ผลกฺสโล
ภุมิยํ จิโตว รุกฺขํ โอโลเกตฺวา เอตํ ผลํ อามํ เอตํ น
สุปกํ เอตํ สุปกฺกนฺติ ชานาติ ยํ โส วทติ ตํ ตเถว
โหติติ ฯ สตฺถา น ภิกฺขเว อยเมว อุยฺยานปาโถ ผลกฺสโล
ปฺปฺพเพปี ปณฺจิตาปี ผลกฺสลา อเหสนฺติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อติเต พาราณสียิ พรหมทตเต รชชั กาเรนเต โพธิสตุโต
สตถวาหกุเล นิพพุตติตวา วยปุตโต ปญจหิ สกฏสเทหิ วณิซชั
กโรนุโต เอกสมิ กाले महवत्तनोण्वी पत्तुवा ओण्वीमुखे जत्तुवा
सपुपे मनुससे सननिपातापेतुवा इमिसुसा ओण्विया विसरुग्खा
नाम होनुदि विसपत्तानि विसपुप्फानि विसफलानि विसमच्चुनि
होनुदियेव पुपुपे तुमहेहि अपरिगुत्तं यङ्गिल्लजि पत्तं वा
फलं वा पुप्फं वा पल्लवं वा मं अनापुञ्जित्तुवा मा
खातिज्जाति आह ५ ते साच्चुत्ति सम्पण्णित्तुवा ओण्वी
ओत्तरीसु ५ ओण्वीमुखे ज ओकस्सि कामत्तुवारे किफलरुग्गो नाम
ओत्तुत्ति तत्तस चन्द्रसाखापलासपुप्फफलानि सपुपानि ओम्पस-
थिसानेव होनुदि न केवलं वण्णसच्चुत्तानतो कच्चरसेहि
जत्तुत्त ओम्पकुकानि फलानि ओम्पफलसथिसानेव खातिजानि पन
हलाहलविसं विय तं चच्चियेव चिचित्तुक्खं पापेनुत्ति ५ पुत्ततो
कच्चुत्तनुत्ता ओकच्च ओल्लपुत्तिसा ओम्पत्तुक्कओ ओयनुत्ति सच्चुत्तय
फलानि खात्तिसु ओकच्च ओत्तुत्तुवाह पुञ्जित्तुवाव खात्तिसुसामात्ति
हतुत्तेन कहेत्तुवा ओण्वीसु ५ ते स्टत्तुवाहे ओकत्ते ओय्य
ओमानि ओम्पफलानि खात्तामात्ति पुञ्जित्तु ५ पोत्तिसत्तुतो नायं
ओम्पत्तुक्कओत्ति तत्तुवा किफलरुग्गो नामेत्त नायं ओम्पत्तुक्कओ
मा खात्तात्ति वारेत्तुवा ये खात्तिसु तेपि वमापेतुवा
१. सी. यु. सेणुत्तुत्तुत्ते ५

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อาสีสวคควณณา หน้า 62

จตุมมฐริ ปาเยตวา อโรคัม(๑) อกาสิ ฯ

ปุพเพ ปน อิมสมี รุกขมูเล มนุสสา นิวาสึ กปเปตวา
อมุพพลานีติ อิมานิ วิสพลานิ ขาทิตฺวา ชีวิตกฺขยั
ปาปุณฺณติ ฯ ปุณฺทิวเส คามวาสีโน นิกฺขมิตฺวา มตฺตมนุสเส
ทิสฺวา ปาเท คณฺหิตฺวา ปฏิจฺจนฺนฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
สทฺธิเยว สพฺพํ เตสึ สนฺตกั คเหตฺวา กจฺจนฺติ ฯ เต ตั
ทิวสึปี อรุณฺค
มยฺหํ สกฺกั มยฺหํ ภาณฺทฺนฺติ เวเคน ตั รุกฺขมฺลํ กนฺตฺวา
มนุสฺเส นีโรเค ทิสฺวา กถึ ตฺมฺเห อิมํ รุกฺขํ นายั
อมฺพรุกฺโขติ ชานิตฺถาติ ปุจฺฉีสุ ฯ เต มยฺ น ชานาม
สคฺตฺวาหเชฏฺจโก โน ชานาตีติ อาหึสุ ฯ มนุสฺสา โปธิสคฺตึ
ปุจฺฉีสุ ปณฺชิต กิณฺติ กตฺวา ตฺวํ อิมสฺส รุกฺขสฺส
นอมฺพรุกฺขภาวํ อณฺญาสีติ ฯ โส ทฺวีหิ การณฺเห อณฺญาสีนฺติ
วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๕๔] นายั รุกฺโข ทูรารุโห นปี คามโต อารกา

อาการเคน ชานามิ นายั สารุผลโต ทฺโมติ ฯ

ตคฺถ นายั รุกฺโข ทูรารุโหติ อยั วิสrukฺโข น ทฺกฺขารุโ
โหติ อุกฺขิปิตฺวา จปีตนิสฺเสณิ วิย สฺเชน อาโรหิตฺุ สกฺกาติ
วทตี ฯ นปี คามโต อารกาติ คามโต ทูเร จิตฺปี น

ชาตกฎจกถา ๒ เอกนิปาตวณณา (๒) - หน้าที่ 63
เล่มที่ 29 ผลชาตกั หน้า 63

โหติ คามทวารเ จิตฺตยเววติ ทีเปติ ฯ อาการเกน ชานามิติ
อิมินา ทุพฺพิเชน การณนาหิ อิมิ รุกฺขํ ชานามิ ฯ
กีนฺติ ฯ นายิ สาธุผลโต ทฺโมติ สเจ หิ อัยิ มชฺฐผลโต
อมฺพรุกฺโข อภวิสฺส เอวํ สุขารุพฺเห อวิทฺฐเร จิตฺเต เอตฺตมิมิ
เอกมปี ผลํ น ติญฺเจยฺย ผลขาทกมฺนุสฺเสหิ นิจฺจปริวฺโตว
อสฺส เอวํ อหิ อตฺตโน ฌาณเณน ปริจฺจินฺทิตฺวา อิมสฺส
วิสฺรูกฺขภาวํ อณฺเณสินฺติ ฯ มหาชนสฺส ฌมฺมํ เทเสตฺวา
โสตฺถิกมฺนํ คโต ฯ

สตฺถาปี เอวํ ภิกฺขเว ปุพฺเพปี ปณฺฑิตา ผลกฺสลา
อเหสนฺติ อิมิ ฌมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา อนฺนสนฺธิ อมฺเฏตฺวา ชาตกั
สโมชานสิ ตทา ปริสา พุทฺธปริสา อเหตุํ สตฺถวาโ
ปน อหเมวาทิ ฯ

ผลชาตกั จตฺตถิ ฯ

ปญจาวุชชาตกั

โย อลีเนน จิตฺเตนาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
เอกั โอสฺสฏฺฐวิริยั ภิภุํ อารพุก กเถสิ ฯ

ตํ ภิภุํ สตุถา อามนฺเตตฺวา สจฺจํ กิร ตฺวํ
ภิภุขุ โอสฺสฏฺฐวิริโยติ ปุจฺฉิตฺวา สจฺจํ ภควาติ วุตฺเต ภิภุขุ
ปุพฺเพปิ ปณฺทิตา วิริยั กาคูํ ยุตฺตฏฺฐาเน วิริยั กตฺวา
รชฺชสมฺปตฺตี ปาปฺณิสฺสูติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนเต โปชิสฺสูโต
ตสฺส รณฺโถ อคฺคมहेลียา กุจฺฉิสฺสูมิ นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺส
นามกหณทิวเส อฏฺฐสฺเส(๑) พุราหฺมณฺเ สพฺพกามะหิ สนฺตปฺเปตฺวา
ลกฺขณานิ ปฏฺฐิปุจฺฉิสฺสู ฯ ลกฺขณกุสลา พุราหฺมณา ลกฺขณสมฺปตฺตี
ทิสฺวา ปุณฺณสมฺปนฺโน มหาราช กุมาโร ตุมฺหากั อจฺจเยน
รชฺชั ปาปฺณิสฺสูติ ปญฺจาวุชกมฺเมน ปญฺญาโต ปากโฏ
สกลชมฺพุทฺธิเป อคฺคปฺริโส ภวิสฺสูตีติ พุยากริสฺสู ฯ ราชา
พุราหฺมณานั วณฺํ สุตฺวา กุมารสฺส นามั คณฺหนฺโต
ปญฺจาวุชกุมารโติ นามั อํสุ ฯ อถ นั วิญฺญุตํ ปตฺวา
โสฬสวสฺสุทฺเทเส จิตฺ ราชา อามนฺเตตฺวา ตาต สิปฺปี
อुकฺคณฺหาหีติ อห ฯ กสฺส สนฺติเก คณฺหามิ เทวาติ ฯ คจฺฉ
ตาต คณฺหารรฏฺฐเจ ตกฺกสิลาเนเร ทิสฺวาปาโมกฺขสฺส อจฺจริยสฺส
๑. สี่. อฏฺฐสฺสูติ ฯ ๒. ม. ปญฺจาวุชกมฺเม ฯ ๓. ม. โสฬสวสฺสุทฺเทเส ฯ

เล่มที่ 29 ปณจาวุทธชาตกั หน้า 65

สนฺตฺเก สิปฺปี อุกฺคณฺห อิทฺถจฺสฺส อจฺริยภาคํ ททฺยยาสิตี
สทฺสฺสํ ทตฺวา อฺยฺโยเชตี ฯ โส ตตฺถ คนฺตฺวา สิปฺปี สิกฺขิตฺวา
อจฺริเยน ทินฺนํ ปณจาวุธํ คเหตฺวา อจฺริยํ วนฺทิตฺวา
ตทกฺกสิลาณครโต นิทฺทมิทฺวา สนนฺทฺรปณจาวุโธ พาราณสีมคฺคํ
ปฏฺธิปชฺชิตฺวา โส อนฺตรามกฺเค สิลฺลสโลมยกฺเขน นาม อธิทฺถจฺจิตํ
เอกํ อฏฺฐวี ปาปฺปณฺนิ ฯ อถ นํ อฏฺฐวีมฺมุเข มนฺุสฺสา ทิสฺวา
โก มาณว มา อิมํ อฏฺฐวี ปาวีสี สิลฺลสโลมยกฺโข นามตถ
อตฺถติ โส ทิทฺถจฺจิทฺถมฺนุสฺเส ชีวิทกฺขยํ ปาเปตีติ นิวารยีสฺสุ ฯ

โพธิสฺสโต อตฺตานํ ตทกฺเกนฺโต อสมฺภีโต เกสรสีโห วิย
อฏฺฐวี ปาวีสีเยว ฯ ตสฺมี อฏฺฐวีมฺมุชฺฉํ สมฺปตฺเต โส ยกฺโข
ตาลมตฺโต หุตฺวา กุฎฺฐาคารมตฺตํ สีลํ จกฺกปฺปมาณานิ อกฺขิณิ
กทฺทลิมกฺลุมตฺตา เทว ทาธา จ มาเปตฺวา เสตมฺมุโข กพรกฺขจฺฉิ
นึลหตฺถปาโท หุตฺวา โพธิสฺสตฺสฺส อตฺตานํ ทสฺเสตฺวา กหํ
ยาสิ ตฺถิทฺถ ภาทฺโฆสี เมติ อาห ฯ อถ นํ โพธิสฺสโต ยกฺข
อหํ อตฺตานํ ตทกฺเกตฺวา อธิ ปวิทฺฐโจ ตวํ อปฺปมตฺโต หุตฺวา
มํ อฺปคฺจฺฉเยยฺยาสิ วิสปีเตน หิ สเรณ ตํ วิชฺฉิตฺวา ตตฺถเว
ปาเตสฺสามิตี สนนฺทฺรชฺเชตฺวา หลาหลวิสปีตํ สรํ สนนฺยฺหิตฺวา
มฺมุจฺฉิตฺวา โส ยกฺขสฺสฺส โลเมสฺสุเยว อตฺถลียิตฺวา ตโต อณฺณํ ตโต
อณฺณนฺนติ เอวํ ปณฺณาส สเร มฺมุจฺฉิตฺวา สพฺเพ ตสฺส โลเมสฺสุเยว
๑. ม. ปตฺตปฺปมาณานิ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อาสีสวคควณณนา หน้า 66

อลลียีสูฯ ยกโข สพเพปี เต สเร โปเจตวา อตฺตโน
ปาทมูลเยว ปาเตตวา โพธิสตุตฺตํ อุปสงฺกมิฯ

โพธิสตุตฺโต ปุณฺปิ ตํ ตชฺเชตฺวา ขคฺคํ กทฺตฺเตตฺวา
ปฺหริฯ เตตฺตีสํกุลาโยโต ขคฺโค โลเมสุเยว อลลียิฯ อถ นํ
กณฺเยน ปฺหริฯ โสปี โลเมสุเยว อลลียิฯ ตสฺส อลฺลีนภาวํ
ณตฺวา มุคฺคเรน ปฺหริฯ โสปี โลเมสุเยว อลลียิฯ ตสฺส
อลฺลีนภาวํ ณตฺวา กุณฺเตน ปฺหริฯ โสปี โลเมสุเยว อลลียิฯ
ตสฺส อลฺลีนภาวํ ณตฺวา โภ ยกฺข น เต อหํ ปญฺจาวุชฺฌมาโร
นามาติ สุตฺตฺพุโป อหํ ตยา อธิฏฺฐิตํ อฏฺฐวี ปวิสนฺโต
น ธนฺนาทีนํ ตกฺเกตฺวา ปวิฏฺฐโ จ อชฺช ตํ โปเถตฺวา
จฺจนฺณวิจฺจนฺณํ กริสฺสามิติ (๑)อภิตฺตีหนาทำ นาม ทสฺเสนฺโต
อุณฺนทิตฺวา(๑) ทกฺขิณฺหตฺเถน ยกฺขํ ปฺหริฯ หตฺโถ โลเมสุ
อลลียิฯ วามหตฺเถน ปฺหริฯ โสปี อลลียิฯ ทกฺขิณฺปาเทน
ปฺหริฯ โสปี อลลียิฯ วามปาเทน ปฺหริฯ โสปี อลลียิฯ
สีเสน ตํ โปเถตฺวา จฺจนฺณวิจฺจนฺณํ กริสฺสามิติ สีเสน ปฺหริฯ
ตมฺปิ โลเมสุเยว อลลียิฯ โส ปญฺจสุ จาเนสุ พทฺโธ
โอลมฺพนฺโตปี นิพฺภโย นิสุตฺตารชฺโชว อโหสิฯ

ยกโข จินฺเตสิ อัยฺ เอโก ปุริสสีโหว ปุริสาชานํโย
น ปุริสมตฺโตว มาทิสฺเสน นามสฺส ยกฺเขน กหิตฺตฺส
สนฺตาสมตฺตมฺปิ น ภวิสฺสติ มยา อิมฺสุมี มคฺเค หนนฺเตน
เอโกปี เอวรูปฺโป ปุริโส น ทิฏฺฐพุโป กสฺมา นฺ โข

เล่มที่ 29 ปญจาวุธชาตกัม หน้า 67

เอส น ภายตีติ ฯ โส ตัม ขาทิตุ อวิสหนโต กสุมา
นุ โข ตวั มาณว มรณภยํ น ภายตีติ ปุจฺฉิ ฯ กิการณา
ยกุข ภายิสฺสามิ เอกสุมี หิ อตฺตภาเว เอตํ มรณํ นียตเมว
อปิจ มยฺหํ กุจฺฉิมฺหิ วชิราวุรฺธํ อตฺถิ สเจ มํ ขาทิสฺสตี
ตัม อาวุรฺธํ ชีราเปตุํ น สกฺขิสฺสตี ตนฺเต อนฺตานิ ขณฺหาขณฺหิกํ
ฉินฺนิตฺตวา ชีวิตกุขยํ ปาเปสฺสตี อิติ อุโภปี นสฺสิสฺสาม อิมินา
การณฺนาหํ น ภายามีติ ฯ อิทํ กิร โปธิสฺสโต อตฺตโน
อพฺภนฺตเร ฅาณาวุรฺธํ สนฺธาย กเถสิ ฯ ตํ สุตฺวา ยกุโฆ
ฉินฺนเตสิ อยํ มาณโว สจฺจเมว ภณฺติ อิมสฺส ปุริสฺสีหสฺส
สรีโรโต มุคฺคพิชฺมตฺตมฺปิ มํสขณฺหํ มยฺหํ กุจฺฉิ ชีราเปตุํ น
สกฺขิสฺสตี วิสฺสชฺเชสฺสามิ นนฺติ มรณภยภีโต โปธิสฺสตํ
วิสฺสชฺเชตฺวา มาณว ปุริสฺสีโห ตวั น เต อหํ มํสํ ขาทิสฺสามิ
ตวั อชฺช ราหุมุขา มุตฺโต จนฺโท วิย มม หตฺถโต มุจฺฉิตฺวา
ฅาตีสฺสุหชฺชมณฺฑลํ โดเสนฺโต ยาหิติ อาห ฯ

อถ นํ โปธิสฺสโต อาห ยกุข อหํ ตาว คมิสฺสามิ
ตวั ปน ปุพฺเพปิ อกุสลํ กตฺวา ลุฑฺโท โลหิตปาณิ
ปรุหิรมํสกุโฆ หุตฺวา นิพฺพตฺโต สเจ อีธาปี จตฺวา อกุสลเมว
กริสฺสตี อนฺธการา อนฺธการํ คมิสฺสตี มํ ทิฏฺฐกาลโต ปญฺจาย

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อาสีสวคควณณนา หน้า 68

ปน น สกกา ตยา อกุสล กาคู ปาณาติปาตกมมนนาม
นิริเย ตริจจนโยนิย เปตติวิสเย อสุรกายะ จ นิพพตเตติ
มนุสเสสุ นิพพตตจฺจนเณ อปฺปายุกถวตฺตนิกั โหตีติ
เอวมาทินา นเยน ปญฺจนันํ ทุสสีลกมฺมานันํ อาทีนํ ปญฺจนันํ
สีลานันํ อานิสฺสํ กเถตฺวา นานาการณเหิ ยกฺขํ ตชฺเชตฺวา
ธมฺมํ เทเสตฺวา ทเมตฺวา นิพฺพิเสวณันํ กตฺวา ปญฺจสุ สีเลสุ
ปติจฺญาเปตฺวา ตสฺสาเยว นํ อญฺวิยา พลิปฺปฏิคฺคาหํ เทวตํ
กตฺวา อปฺปมาเทน โอวทิตฺวา อญฺวิโต นิกฺขมฺนฺโต อญฺวีเม
มนุสฺसानันํ อาจิกฺขิตฺวา สนนฺทฺรปญฺจาวัโร พาราณสี กนฺตฺวา
มาตาปิตโร ทิสฺวา อปรภาเค รชฺเช ปติจฺจาย ธมฺเมน รชฺชํ
การณฺโต ทานาทินิ จ ปุณฺณานิ กตฺวา ยถากมฺมจฺกโต ฯ

สตฺถาปี อิมํ ธมฺมเทสนันํ อahrtฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา
อิมํ คาถมาห

[๕๕]โย อลีเนน จิตฺเตน อลีนมฺนโส นโร

ภาเวติ กุสลํ ธมฺมํ โยคกฺเขมฺมสฺส ปตฺติยา

ปาปุณฺเณ อนฺุพุเพน สพุพลโลชนกฺขยฺนฺติ ฯ

ตฺตรายํ ปิณฺฑตฺโต โย ปุริโส อลีเนน อสงฺกฺจิตฺเตน

จิตฺเตน ปกฺติยา อลีนมโน อลีन्छมาสโยว หุตฺวา อนวชฺชญฺเณ

กุสลํ สตฺตตีสโพรธิปกฺขियเกทํ จตุหิ โยเคหิ เขมฺมสฺส นิพฺพานสฺส

ปตฺติยา โส เอวํ สพุพลสงฺขารสฺส อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตาติ

ชาตกฎจกถา ๒ เอกนิปาตวณณา (๒) - หน้าที่ 69
เล่มที่ 29 ปญจาวุทธชาตกั หน้า 69

ติลกขณั อารโเปตฺวา ตฺรณฺวิปฺสฺสนโต ปฏฺจาย อฺปฺปนฺเน
โพธิปฺกฺขิยฺชฺมเม ภาเวนฺโต อนฺุพฺพฺเพน เอกสัโยชนมฺปิ
อนวเสเสตฺวา สพฺเพสั สัโยชนานั ขยกรสฺส จตฺตมคฺคสฺส
ปฺริโยसानเ อฺปฺปนฺนตฺตา สพฺพสัโยชนกฺขโยติ สขฺขั คตฺติ
อรหตฺตํ ปาปฺญเยยฺยาติ ฯ

เอวั สตฺถา อรหตฺเตน ชฺมมเทสฺนาย กุณฺ्हี กเหตุวา
มตฺตเก จตฺตาริ สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปฺริโยसानเ โส
ภิกฺขุ อรหตฺตํ ปาปฺญิ ฯ สตฺถาปิ อนฺุสนฺธิ ฆณฺเฑตฺวา ชาตกั
สโมชานสิ ตทา ยกฺโข องฺคุลิมาโล อโหสิ ปญฺจาวุทธกฺมาโร
ปน อหเมวาทิ ฯ

ปญฺจาวุทธชาตกั ปญฺจมั ฯ

กายนกขนุชชาตกั

โย ปหุญเณ จิตเตนาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อณฺณตรํ ภิกขุํ อารพุก กเถสิ ฯ

เอโก กิร สวตถึวาสี กุลปฺตฺโต สตุถุ ฌมฺมเทสนํ สุตฺวา
รตนสาสเน อูร์ ทตุวา ปพฺพชฺชํ อถสฺส อัจริยฺปชฺฌายา
อวฺวโส เอกวิเชน สีลนฺนาม ทฺวิเชน ติวิเชน จตุวิเชน
ปญฺจวิเชน ฉพฺพิเชน สตุตฺติวิเชน อฏฺฐวิเชน นววิเชน ทสฺวิเชน
พหฺวิเชน สีลนฺนาม อิทํ จุฬสีลนฺนาม อิทํ มชฺฌิมสีลนฺนาม
อิทํ มหาสีลนฺนาม อิทํ ปาฏิโมกฺขสํวรสีลนฺนาม อิทํ
อินฺทริยสํวรสีลนฺนาม อิทํ อาชีวปาริสฺสุทฺธิสีลนฺนาม อิทํ
ปจฺจยปฏฺิเสวณสีลนฺนามาติ สีลํ อัจิกฺขนฺติ ฯ โส จินฺเตสิ
อิทํ สีลนฺนาม อติพฺหุํ อหํ เอตฺตํ สฺมาทาย วตฺติตุํ น
สกฺขิสฺสามิ สีลํ ปุเรตุํ อสกฺโกนฺตสฺส จ นาม ปพฺพชฺชาย
โก อตุโถ อหํ คิหิํ หุตฺวา ทานาทีนํ ปุญฺญานํ กริสฺสามิ
ปฺตฺตทารญฺจ โปเสสฺสามิติ เอวํ ปน จินฺเตตุวา ฆนฺเต
อหํ สีลํ รกฺขิตฺตุํ น สกฺขิสฺสามิ อสกฺโกนฺตสฺส จ นาม
ปพฺพชฺชาย โโก อตุโถ อหํ หีนายาวตฺติสฺสามิ ตุมฺหากํ
ปตฺตจิวํรํ คณฺเถาติ อาห ฯ อถ นํ อัจริยฺปชฺฌายา อหํสฺสุ
อวฺวโส เอวํ สนฺเต ทสฺพลํ วนฺทิตฺวา ยาหิตี ฯ เต ตํ อาทาย
สตุถุ สนฺตํ ฌมฺมสํ อคมฺสฺสุ ฯ

สตุถา ตั ทิสฺวาว กิ ภิกฺขเว อนตฺถิกั ภิกฺขุ

อาทาย อาคตฺตถาติ อาห ๑ ฆนฺเต อัย ภิกฺขุ อหิ สิลั
รกฺขิตฺตึ น สกฺขิสฺสสามิตฺติ ปตฺตจิวริ นียฺยาเทติ อถ นั มยิ
คเหตุวา อาคตฺตติ ๑ กสฺมา ปน ตุมฺเห ภิกฺขเว อิมสฺส
ภิกฺขุโน พหุ สิลั อจิกฺขถ ยตฺตกั เอส รกฺขิตฺตึ สกฺโกติ
ตตฺตกเมว รกฺขิสฺสติ อิตฺโต ปฏฺจาย ตุมฺเห เอตฺติ มา กิณฺจ
อวจฺจตุถ อหเมว กตฺตพฺพิ ชาณิสฺสสามิตฺติ เอหิ ตฺวํ ภิกฺขุ กิ
เต พหฺนา สิลเณ ตินฺนเยว สิลานิ รกฺขิตฺตึ น สกฺขิสฺสตีติ ๑
สกฺขิสฺสามิ ฆนฺเตติ ๑ เตนหิ ตฺวํ อิตฺโต ปฏฺจาย กายทฺวาริ
วจิตฺวาริ มโนทฺวารนฺติ ตินฺน ทฺวารานิ รกฺข มา กายเณ
ปาปกมฺมํ กริ มา วาจา ย มา มนสา กจฺจ มา หินายาวตฺติ
อิมานิ ตินฺนเยว สิลานิ รกฺขาติ ๑ เอตฺตาวตฺตา โส ภิกฺขุ
ตฺถจฺจมานโส สาธุ ฆนฺเต รกฺขิสฺสามิ อิมานิ ตินฺน สิลานินฺติ
สตุถาริ วนฺทิตฺวา อจฺริยฺปชฺฌาเยหิ สทฺธิเยว อคฺมาสิ ๑ โส
ตานิ ตินฺน สิลานิ ปุเรนฺโตว อณฺญาสิ อจฺริยฺปชฺฌาเยหิ
มยฺหิ อจิกฺขิตฺติ สิลมฺปิ เอตฺตกเมว เต ปน อตฺตโน
อพฺุทฺทภาเวน มํ พุชฺฌาเปตฺตึ นาสกฺขีสุ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ อตฺตโน
พุทฺทสุพุทฺทตฺตาย อนฺตฺตรธมฺมราชตฺตาย เอตฺตกั สิลั ติสฺสุเยว
ทฺวารเอสฺส ปกฺขิปิตฺวา มํ คณฺหาเปสิ อวสฺสโย วต เม
๑. ม. อหเมตฺถ ๑

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อาสีสวคฺควณฺณนา หน้า 72

สตุถา ชาโตติ วิปฺสฺสนํ วัฑฒเตตฺวา กติปาเหเนว อรหตฺเต
ปติฏฺฐาสิ ฯ ตํ ปวุตฺตี ฌตฺวา ฌมฺมสภายํ สนนฺิปติตฺวา(๑)
ภิกฺขุ อวฺโส ตํ กิร ภิกฺขุํ สีลานิ รกฺขิตฺตํ น สกฺโกมีติ
หีนายาวณฺฺณนฺตํ สพฺพสีลานิ ตีหิ โภฏฺฐาเสหิ สงฺขิปิตฺวา (๒)
คาหาเปตฺวา สตุถา อรหตฺตํ ปาเปสิ อโห พุทฺธา นาม
อจฺฉริยมนุสฺสาติ พุทฺธคฺเณ กเถนฺตา นิสฺสีทิสฺสุ ฯ สตุถา
อาคณฺตฺวา กาย นฺตฺต ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนาติ
ปฺจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว อติครุโกปี
ภาโร โภฏฺฐาสวเสน ภาเชตฺวา ทินฺโน ลหุโก วย โหติ
ปฺพเพปี ปณฺชิตา มหนฺตํ กาณฺจนกฺขนฺธํ ลภิตฺวา อุกฺขิปิตฺตํ
อสกฺโกนฺตฺวาปี วิภากํ กตฺวา อุกฺขิปิตฺวา อคมฺสฺสูติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โปธิสตุโต
เอกสฺมี คามเก กสโก อโหสิ ฯ โส เอกทิวสํ อณฺฺณตฺรสฺมี
ฉนฺฺชิตคามกฺเขตฺเต กสิ กสติ ฯ ปฺพเพปี ตสฺมี คามเอโก
วิภวสมฺปนฺโน เสฏฺฐิ อูรมตฺตปฺริมาณํ จตฺตฺถายามํ กาณฺจนกฺขนฺธํ
นินฺทิตฺวา กาลมกาสิ ฯ ตสฺมี โปธิสตุตฺตสฺส นงฺคถํ ลกฺขิตฺวา
อฏฺฐาสิ ฯ โส มุลสนฺตานกํ ภวิสฺสตีติ ปัสฺสู วยุหนฺโต ตํ
ทิสฺวา ปัสฺสุนา ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา ทิวสํ กสิตฺวา อฏฺฐจฺงคเต สฺริเย

ยคนงุคลาทีนิ เอกมนุเต นิคุชิปีตวา กาญจนกษนุชั คณหิตวา
คจณิสสามิติ ตั อุกุชิปีตु नासकुชิ อสกุโกนุโต นิสีหิตวา
เอตตุกั กุจณิภรณาย ภวิสสุติ เอตตุกั นินทหิตวา จเปสุสามิ
เอตตุเคน กมฺมนุเต ปโยเชสุสามิ เอตตุกั ทานาทีปฺลฺลณกิริยาย
ภวิสสุตตี จตฺตารโ โกฎฺจาเส อกาสิ ฯ ตสฺเสว วิทตฺตกาเล
โส กาญจนกษนุชั สลฺลหุโก วีย อโหสิ ฯ โส ตั อุกุชิปีตวา
ฌริ เนตฺวา จตฺตฺธา วิชิตฺวา ทานาทีนิ ปฺลฺลณานิ กตฺวา
ยถากมฺมงฺคโต ฯ

อิติ ภควา อิมั ฌมฺมเทสนั อหริตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ
หุตฺวา อิมั กาดมาห

[๕๖]โย ปหฺนฺเจน จิตฺเตน ปหฺนฺจมนโส นโร

ภาเวติ กุสลั ฌมฺมึ โยคกุเขมสุส ปตฺติยา

ปาปุณฺเณ อนฺุปฺพุเพน สพุพฺปลัโยชนกษนุชติ ฯ

ตตฺถ ปหฺนฺเจนาติ วินีวรณฺน ฯ ปหฺนฺจมนโสติ ตายเอว
วินีวรณฺตาย ปหฺนฺจมนโส สุวณฺณั วีย ปหฺสิตฺวา สมฺมุชฺชิตฺต-
สฺปฺปภาสกุคตจิตฺโต(๑) หุตฺวาติ อตฺถโธ ฯ

เอว สตฺถา อรหตฺตนิฏฺเณน เทสนั นิฏฺเฐเปตฺวา อนฺุสนฺุธี
ฌณฺเฑตฺวา ชาติกั สโมธานฺสิ ตทา กาญจนกษนุชลทฺทฺปริโส
อหเมว อโหสิตี ฯ

กาญจนกษนุชชาติกั ญฺุจึ ฯ

๑. สมฺมุชฺชิตฺตสฺปฺปภาสจิตฺโต ฯ

วานรินุทธชาตกัม

ยสุเสเต จตุโร ชมมาติ อิหํ สตุถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตสุส วชาย ปริสกกนฺ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺมี สมเย สตุถา เทวทตฺโต วชาย ปริสกกตฺติ
สุตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว เทวทตฺโต มยฺหํ วชาย ปริสกกตฺติ
ปฺพุเพปิ ปริสกกิเยว ตาสมตฺตมฺปิ กาคฺคฺ นาสกฺขิตฺติ วตฺวา
อตฺตํ อหาริ ฯ

อติเต พาราณสิยํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โโพธิสตุโต
กปิโยนियํ นิพฺพตฺติตฺตวา วุฑฺฒิมนฺวาย อสุสโปตปฺปมาโน
ถามสมฺปนฺโน เอกจโร หุตฺวา นทีตีเร วิจรติ (๑) ฯ ตสฺสา ปน
นทिया เวมชฺเฒ เอโก ทิปโก นานปฺปการเหหิ อมฺพ ปนสาทีหิ
ผลรูกฺเขหิ สมฺปนฺโน ฯ โโพธิสตุโต นาคพลโล ถามสมฺปนฺโน
นทिया โอรัมตีโรโต อุปฺปตฺติตฺตวา ทิปกสุส โอโรโต นทิมชฺเฒ
เอโก ปิฏฺฐิปาสาโน อตฺถิ ตสฺมี ปตฺติ ตโต อุปฺปตฺติตฺตวา
ตสฺมี ทิปเก ปตฺติ ตตฺถ นานปฺปการานิ ผลานิ ขาทิตฺตวา
สายํ เตนว อุปาเยน ปจฺจาคนฺตฺวา อตฺตโน วสนนฺฐจฺาน
วสิตฺตวา ปฺนทิวเสปี ตเถว กโรติ อิมินา นียาเมเนว ตตฺถ
วาสํ กปฺเปสิ ฯ ตสฺมี ปน กาลเ เอโก กุมฺภิโล สปฺชาปติโก
ตสฺสา นทिया วสติ ฯ ตสฺส ภริยา โโพธิสตุตฺ อปฺราปฺริ
๑. ม. วิหฺรติ ฯ

คจจนต์ ทิสวา โพธิสตุตตสฺส หทยมฺเส โทหพิ อุปฺปาเตตฺวา
กมุภิลล อห มยฺหิ โข อยฺย อิมสฺส วานรินฺทสฺส หทยมฺเส
โทหโพ อุปฺปนฺโนติ ฯ กมุภิลล สาธุ ภาตฺเต ลจฺจสีติ วตฺวา
อชฺช ตํ สายํ ทีปกโต อากจฺจนฺตเมว คณฺหิสฺสามิติ คณฺตฺวา
ปิฏฺจิปาสาณ นิปชฺชิ ฯ

โพธิสตุโต ทิวลล จริตฺวา สายณฺหสมเย ทีปกเก จิตฺวา
ปาสาณํ โอลเกตฺวา อยฺ ปาสาโณ อิทานิ อจฺจตโร ขายติ
กิณฺนุ โข การณฺนติ จินฺเตสิ ฯ ตสฺส กิร อุทกปฺปมาณญจ
ปาสาณปฺปมาณญจ สุวฏฺฐาปิตเมว โหติ ฯ เตนฺสฺส เอตทโหสิ
อชฺช อิมิสฺสา นทียา อุทกํ เนว หายติ น วทฺฐติ
อด จ ปนายํ ปาสาโณ มหา หุตฺวา ปญฺญาติ กจฺจิ
นุ โข เอตฺถ มยฺหิ คหณฺตถาย กมุภิลล นิปฺปนฺโนติ ฯ
โส วิมฺบิสฺสามิ(๑) ตาว นนฺติ ตตฺถเวว จตฺวา ปาสาณน
สทฺฐี กเถนฺโต วิย โภ ปาสาณาคิ วตฺวา ปฏฺวิจฺฉนํ
อลกฺนฺโต ยาวตฺติยํ ปาสาณาคิ อห ฯ ปาสาโณ ก็ ปฏฺวิจฺฉนํ
ทสฺสติ ฯ ปุณฺปิ นํ วานโร ก็ โภ ปาสาณ อชฺช มยฺหิ
ปฏฺวิจฺฉนํ น เทสิติ อห ฯ กมุภิลล สุตฺวา อทฺธา อญฺเณสุ
ทิวเสสุ อยฺ ปาสาโณ วานรินฺทสฺส ปฏฺวิจฺฉนํ อทาสิ
ทสฺสามิทานิสฺส วจฺฉนฺติ จินฺเตตฺวา ก็ โภ วานรินฺทาคิ
๑. ม. วิมฺบิสฺสามิ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อาสีสวคควณณา หน้า 76

อาห ๑ โกลี ตวนฺติ ๑ อหิ กุมภีโลติ ๑ กิมตุถิ เอตถ
 นิปนฺโนสตี ๑ ตว ททยมฺลํ ปฏฺจยมาโนติ ๑ โพธิสตุโต จินฺเตสิ
 อญฺโฆ เม คมนมฺกุโค นตุถิ อชฺช มยา เอส กุมภีโล
 วญฺเจตพุโพติ ๑ อถ นํ เอวมาห สมฺม กุมภีล อหิ อตฺตานํ
 ตฺยหํ ปริจฺจชิสฺสามิ ตฺวํ มุขํ วิวริตฺวา มํ ตว สนฺตํ
 อากตกาเล คณฺหาหีตี ๑ กุมภีลानญฺหิ มฺเข วิวญฺเฏ อุกฺขิณิ
 นิम्मิลนฺติ ๑ โส ตํ การณํ อสฺลลฺกฺเขตฺวา มุขํ วิวริ ๑
 อถสฺส อุกฺขิณิ ปิถิยฺสฺ ๑ โส มุขํ วิวริตฺวา อุกฺขิณิ นิम्मิลฺเลตฺวา
 นิปชฺชิ ๑ โพธิสตุโต ตถากาวิ ญตฺวา ทีปกา อุปฺปติโต คนฺตฺวา
 กุมภีลสฺส มตฺถกํ อุกฺกมิตฺวา ตโต อุปฺปติโต วิชฺชุตฺตา วิย
 วิชฺโชตฺมาโน ปฺรตีเร อญฺจาสี ๑

กุมภีโล ตํ อจฺจริยํ ทิสฺวา อิมินา วานรินฺเทน
 อติอจฺจเรกรํ กตฺนฺติ จินฺเตตฺวา โภ วานรินฺท อิมสฺมี โลเก
 จตฺตฺหิ ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ปุคฺคโล ปจฺจามิตฺเต อภิภวตี เต
 สพฺเพปี ตฺยหํ อพฺภนฺตฺเร อตุถิ มญฺเฒติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๕๗]ยสฺเสเต จตุโร ฐมฺมา วานรินฺท ยถา ตว

สจฺจํ ฐมฺโม ฐิติ จาโก ทิฏฺฐํ โส อตีวตฺตตีตี ๑

ตตฺถ ยสฺสาตี ยสฺส กสฺสจฺจ ปุคฺคลสฺส ๑ เอเตตี อิทานิ
 วตฺตพฺเพ ปจฺจกฺขโต นินฺทิตฺตี ๑ จตุโร ฐมฺมาตี จตฺตาโร
 คุณฺนา ๑ สจฺจจฺจตี วีสจฺจํ มม สนฺตํ อากมิตฺสามีตี วตฺวา

ชาตกฤษกถา ๒ เอกนิปาตวณณา (๒) - หน้าที่ 77
เล่มที่ 29° วานรินทชาตกั หน้า 77

มุตาวาทิ อกตุวา อากโตยเววติ เอตนุเต วจีตจัจ ๗ ฌมโมติ
วิจารณ์ปญญา เอวั กเต อิทธิ นาม ภวิสฺสติ เอสา เต
วิจารณ์ปญญา ๗ ฐิตฺติ อพฺโพจฺฉินฺนวิริยิ วุจฺจติ เอตมฺปิ
เต อตฺถิ ๗ จาโคติ อตฺตปริจฺจาโค ตฺवं อตฺตานิ ปริจฺจชิตฺวา
มม สนฺตํ อากโต ยํ ปนาหิ คณฺหิตุํ นาสกฺขี มยฺหเมเวโส
โทโส ๗ ทิฏฺฐนฺติ ปจฺจามิตฺตํ ๗ โส อตีวตฺตตีติ ยสฺส ปุคฺคสฺส
ยถา ตว เอวั เอเต จตฺตาริ ฌมฺมา อตฺถิ โส ยถา
มํ อชฺช ตฺवं อตฺถิกนฺโต ตเถว อตฺตโน ปจฺจามิตฺตํ อตฺถิกมฺติ
อภิภวตีติ ๗

เอวั กุมฺภีโล โปธิสฺสตํ ปัสสีตฺวา อตฺตโน วสนฺภูจฺฉานํ
กโต ๗

สตุถาปี น ภิกฺขเว เทวทฺตโต อิทาเนว มยฺหิ
วราช ปริสกฺกติ ปุพฺเพปิ ปริสกฺกิยเววติ อิมิ ฌมฺมเทสนํ
อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฌมฺมุตฺวา ชาตกั สโมธานสิ ตทา กุมฺภีโล
เทวทฺตโต อโหสิ ภริยาปิสฺส จิตฺตจฺฉานวิกา วานรินฺโท ปน
อหเมวติ ๗

วานรินทชาตกั สตุตมํ ๗

ตโยธมมชาตัก

ยสเสเต จ ตโย ธมมาติ อิหิ สตุถา เวพฺวเน วิหรนฺโต
วธาย ปรีสทกนเมว อารพฺภ กเถสิ ฯ

อติเต พาราณสียํ พุรหุมทตเต รชฺชํ การเนเต เทวทตฺโต
วานรโยนียํ นิพพตฺติตฺวา หิมวณฺตปฺปะเทเส ยฺยํ ปรีหรนฺโต
อตุตฺตานิ ปฏิจฺจ ชาตานิ วานโรตฺตกานํ วุฑฺฒิปฺปะตฺตานิ(๑) อิม
ยฺยํ ปรีหเรยฺยุนฺติ ภเยน ทนฺเตหิ ทํสฺสิตฺวา เตสํปี พิชานี
อุปฺปาณฺเฑตี ฯ ตทา โพธิสตุตฺโตปี ตณฺเณว ปฏิจฺจ เอกิสฺสา
วานรียา กุจฺฉิสฺมี ปฏิสนฺธิ กณฺหิ ฯ อถ สว วานรี
กพฺภสฺส ปตฺติฏฺจิตฺถาวํ ญตฺวา อตุตฺตโน กพฺภํ อนุรทฺขมานา
อณฺณํ ปพฺพตฺตปาทํ อคฺมาสิ ฯ สว ปรีปกฺกกพฺภา โพธิสตุตฺ
วิชายิ ฯ โส วุฑฺฒิมนฺวาย วิญฺญุตํ ปตฺโต ถานสมฺปนฺโน
อโหสิ ฯ โส เอกทิวสํ มาตฺรํ ปุจฺฉิ อมฺม มยฺหํ ปีตา
กหนฺติ ฯ ตาต อสุกฺสฺมี นาม ปพฺพเต(๒) ยฺยํ ปรีหรนฺโต
วสฺตฺตีติ ฯ อมฺม ตสฺส มํ สนฺติกํ เนหิตฺติ ฯ ตาต น สกฺกา
ตยา ปิตุ สนฺติกํ กนฺตุํ ปีตา หิ เต อตุตฺตานิ ปฏิจฺจ
ชาตานิ วานโรตฺตกานํ ยฺยํปรีหรณฺภเยน ทนฺเตหิ ทํสฺสิตฺวา
พิชานี อุปฺปาณฺเฑตีติ วทติ ฯ อมฺม เนหิ มํ ตตุถ อหิ
ชานิสฺสามิตฺติ ฯ สว ปุตฺตํ อาทาย ตสฺส สนฺติกํ อคฺมาสิ ฯ
๑. วุฑฺฒิปฺปะตฺตา ฯ ๒. ม. ปพฺพตฺตปาเท ฯ

โส วานโร อุตตโน ปุตุตฺ ติสุวา อัย วฑุฒนุโต
มยฺหิ ญฺถึ ปฺริหฺริตุํ น ทสฺสติ อิทาเนว มาเรตพุโพ(๑) เอตํ
อาลิงฺคนุโต วยิ คาพฺหิ ปิเพตฺวา ชีวิตกฺขยิ ปาเปสฺสามิติ
จินฺเตตฺวา เอหิ ตาต เอตฺตํ กาลํ กหิ คโตสฺสีติ โโพธิสฺตฺตํ
อาลิงฺคนุโต วยิ นิปฺปีเพสิ ฯ โโพธิสฺตฺโต ปน นาคพโล
ถามสมฺปนฺโน โสปี นํ นิปฺปีเพสิ ฯ อถสฺส อฏฺฐิณิ
ภิชฺชนาการปฺปฺตฺตานิ อเหตุํ ฯ อถสฺส เอตทโหสิ อัย วฑุฒนุโต
มํ มาเรตฺสฺสติ เกน นุ โข อุปาเยน ปฺเรตฺรณฺเวย
มาเรยฺยนฺติ ฯ ตโต จินฺเตสิ อัย อวิฑูเร รกฺขสฺปฺริคฺคหิโต
สโร [๒] ตตฺถ นํ รกฺขเสน ขาทาเปสฺสามิติ ฯ อถ นํ เอวํ
อาห ตาต อหิ มหฺลลโก อิมิ ญฺถึ[๓] นิยฺยาเทมิ อชฺเชว
ตํ รานํ กโรมิ อสฺกสฺสมี นาม จานเ สโร อตฺถิ ตตฺถ
เทว กุมฺภินิโย ติสฺโส อุปฺปฺลิตฺติโย ปญฺจ ปทุมิณิโย จ ปุปฺพนฺติ
คจฺจ ตโต ปุปฺพานิ อาราติ ฯ โส สาธุ ตาต อหฺริสฺสามิติ
คนฺตฺวา สหสา อนฺตริตฺวา สมฺนฺตา ปทํ ปฺริจฺฉินฺนุทฺโต
โอดิณฺณปทฺถเวย อทฺทส น อุตฺติณฺณปทํ ฯ โส อิมินา สเรน
รกฺขสฺปฺริคฺคหิเตน ภวิตพฺพิ มยฺหิ ปิตา อุตฺตนา วธิตุํ
อสฺกโกณฺโต รกฺขเสน มํ ขาทาเปตฺกาโม ภวิสฺสติ อหิ อิมญฺจ
๑. ม. มาเรตพุโพติ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร อตฺถิตฺติ ติสฺสติ ฯ
๓. ม. เอตฺถนฺตเร ตฺยฺหนฺติ ติสฺสติ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อาสีสวคฤควณณนา หน้า 80

สรํ น โอตริสสามิ ปุปุผานิ จ คเหตุสามิติ นิรุทกฤจัน
คनुตวา เวคํ คเหตุวา อุปฺปติตฺวา ปุโรโต คจฺจนฺโต นิรุทเก
โอกาสเ (๑) จิตาเนว เทวว ปุปุผานิ คเหตุวา ปฺรติเร ปติ
ปฺรตีรโต โอริมตีริ อากจฺจนฺโต เตเนวฺปาเยน เทว คณฺหิ ๑
เอวํ อุโกสุ ปสฺเสสุ ราสี กโรนฺโต ปุปุผานิ จ คณฺหิ
รกฺขสฺสจ จ อาณฤจันํ น โอตริ ๑

อถสฺส อิตฺ อุตฺตรี อุกฺขิปิตฺํ น สกฺขิสสามิติ ตานิ
ปุปุผานิ [๒] เอกสมิ จาเน ราสี กโรนฺตสฺส โส รกฺขโส
มยา เอตฺตํ กาลํ เอวฺรูโป ปณฺณวา อจฺฉริยปฺริโส น
ทิกฺขจฺปุพฺโพ ปุปุผานิ จ ยาวทิจฺฉกํ คหิตานิ มยฺหลจ
อาณฤจันํ น โอตินฺโณติ อุกํ ทฺวิธา กิณฺทนฺโต อุกทโต
อฺจฺจาย โปธิสฺตตฺตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา วานรินฺท ยสฺส อิมสมิ โลก
ตโย ฃมฺมา อตฺถิ โส ปจฺจามิตฺตํ อภิภวติ เต สพฺเพปิ
ตว อพฺพนฺตเร อตฺถิ มณฺเฑติ วตฺวา โปธิสฺตตฺตสฺส อุตฺติ กโรนฺโต
อิมํ คาถมาห

[๕๘] ยสฺเสเต จ ตโย ฃมฺมา วานรินฺท ยถา ตว

ทกฺขิยํ สุริยํ ปณฺณวา ทิกฺขจํ โส อตีวตฺตตีติ ๑

ตตฺถ ทกฺขิยนฺติ ทกฺขภาโว ๑ สมฺปตฺตภยํ วิธมิตฺุ ฃานน-
ปณฺณาย สมฺปยุตฺตอฺตฺตมวิริยสฺเสตํ นามํ ๑ สุริยนฺติ สุรภาโว ๑

นิพุกยภาวสุเสตติ นามิ ๗ ปญญาติ ปญญาปนปญฺจนาย (๑) อุบาย-
ปญญาเขตติ นามิ ๗

เอว โส ทกรกฺขโส อิมาย คากาย โปธิสตุตฺตสฺส ภูติ
กตุวา อิมานิ ปุปฺผานิ กิมตุถิ หรสีติ ปุจฺจฺจ ๗ ปีตา มํ
ราชานํ กาทุกาโม เตน การณฺน หรามิตฺติ ๗ น สกฺกา
ตาทิเสน อุตฺตมปุริเสน ปุปฺผานิ วหิตฺตุ อหํ วหิตฺตฺตํ
อุกฺขิปิตฺวา ตสฺส ปจฺจฺจโต อคฺมาสิ ๗ อตฺตสฺส ปีตา
ทฺวโรโต ตํ ทิสฺวา อหํ อิมํ รกฺขสภคฺคํ ภวิสฺสตีติ ปหิณฺตี
โสทานฺส รกฺขสํ ปุปฺผานิ วหาเปฺนโต อากจฺจติ อิทานิมฺหิ
นญฺโจติ จินฺเตนโต สตุตฺตรา หทยผาลนํ ปตุวา ตตฺถเว
ชีวิตกฺขยํ ปตุโต ๗ เสสา วานรา สนฺนิปตฺตฺวา โปธิสตุตฺตํ
ราชานํ อกํสุ ๗

สตฺถาปี อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา อนุสนฺนฺธี ฌญฺตฺวา
ชาตกั สโมธานฺสิ ตทา ยฺยูปติ เทวทฺตฺโต อโหสิ ยฺยูปติปฺตุโต
ปน อหเมวติ ๗

ตโยธมมชาตกั อฏฺฐมํ ๗

๑. ปญญาปนปญฺจนาย ๗

ภริวาทชาตกั

ธเม ธเมติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต อญญตรั
ทพพจ อารพุก กเถสิ ฯ
ตลหิ ภิกขุ สตุถา สจจ กิร ตวั ทพพโจสึติ
ปจฺจิตฺวา สจจ ภควาติ วุตเต น ตวั ภิกขุ อิทาเนว
ทพพโจ ปุพเพปิ ทพพโจเยวาติ วตุวา อตีต อหริ ฯ
อตีเต พาราณสิยั พุรหุมทตเต รชชั การนเต โปชิสตุโต
ภริวาทกกุเล นิพพตฺติตฺวา กามเก วสติ ฯ โส พาราณสิยั
นภขตฺติ สงฺฆุญฺญนฺติ สตุถวา สมชชมนฺทเถ ภริ วาทตฺวา
ชนั อหริสฺสามีติ ปุตฺติ อาทาย ตตฺถ คนฺตฺวา ภริ วาทตฺวา
พหุ ชนั ลภิ ตั อาทาย อตฺตโน คามั กจฺจนฺโต โจรอญฺวี
ปตฺวา ปุตฺติ นิรฺนตรั ภริ วาทนฺตึ วาเรสิ ตาต นิรฺนตรั
ภริ อวาทตฺวา มคฺคปฏฺธิปฺนฺนอิสฺสรภริ วิย อนฺตรนฺตรา
วาทหิตี ฯ โส ปิตฺรา วาริยมาโนปิ ภริสทฺเทเนว โจร
ปลาเปสฺสามีติ วตุวา นิรฺนตรเมว วาเทติ ฯ โจรา ปจฺมณฺเณว
ภริสทฺทึ สตุถวา อิสฺสรภริ (๑) วิย ภวิสฺสตีติ ปลายิตฺวา
อติวิย เอกापทฺธึ สทฺทึ สตุถวา นายั อิสฺสรภริ ภวิสฺสตีติ
อากนฺตฺวา อุปฺชาเรนฺตา เทวเยว ชเน ทิสฺวา โปเถตฺวา
วิลุมฺปีสุ ฯ โปชิสตุโต กิจฺเณน วต โน ลทฺธชฺชนั เอกापทฺธึ
๑. ม. อิสฺสรภริ ฯ

ชาตกฎรอกถา ๒ เอกนิปาตวณณา (๒) - หน้าที่ 83
เล่มที่ 29 เกรวาทชาตกั หนา 83

กตวา วาเทนุโต นาเสสีตี วตวา อิมั คาถมาห

[๕๕]ชเม ชเม นาตีชเม อตีชนตุ หี ปาปกั

ชมนุเตน สตั ลทุชั อตีชนเตน นาสีตनुตี ๑

ตตุถ ชเม ชเมตี ชเมยย โน น ชเมยย เกรี

วาเทยย โน น วาเทยยาตี อตุโถ ๑ นาตีชเมตี อตีกุกมิตวา

ปน นีรनुตเรว กตวา น วาเทยย ๑ กัการณา ๑ อตีชนตุ

หี ปาปกनुตี นีรनुตริ เกรวาทัน อิทานี อมุหากั ปาปกั

ลามกั ชาตั ๑ ชมนุเตน สตั ลทุชनुตี นคเร เกรวาทเนน

กหาปณสตั ลทุชั ๑ อตีชนเตน นาสีตनुตี อิทานี ปน เม

ปุกเตน วจัน อกตวา ยั อัท อฏวียั อตีชนตุ เตน

อตีชนเตน สพพิ นาสีตनुตี ๑

สตุถา อิมั ชมุเมเทสนั อahrtิวา अनुสนธิ ชมฏตวา

ชาตกั สโมชานะสี ตทา ปุกโต ทุพพจกิกขุ อโหสี ปิตา

ปน อหเมวาคี ๑

เกรวาทชาตกั นวมั ๑

๑. ม. ชนเตน หี ๑

สงขมณฑตกั

ธเม ธเมติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต ทุพพจเมว
อารพุก กเถสิ ๑

อติเต พารานสิยั พุรหุมทตเต รชชั การเนเต โปธิสตุโต
สงขมกเถ นิพพตติตวา พารานสิยั นกขตเต สงขมูเจ ปิตริ
อาทาย สงขมณฑกมเมเน ธนั ลกิตวา อากมณฑกาเถ โจรอภูวियั
ปิตริ นิรนุตริ สงขมณฑตั วาเรสิ ๑ โส สงขสทเทเน โจเร
ปลาเปสสามิติ นิรนุตระเมว ธมิ ๑ โจธา ปุริมเนเนว อากนตุวา
วิลุมปีสุ ๑ โปธิสตุโต ปุริมเนเนว กาทมาห

[๖๐]ธเม ธเม นาทิธเม อติธนตั หิ ปาปกั

ธนุเตนาริทธา โภกา เต ตาโต วิธมิ ธมณฑติ ๑
ตตุถ เต ตาโต วิธมิ ธมณฑติ เต สงขั ธมิตวา
ลทุชโภเก มม ปิตา ปุณปุณั ธมณฑโต วิธมิ วิทุชเสสิ
วินาเสสิติ ๑

สตุถา อิมิ ธมมเทสนั อหริตวา อนุสนธิ ฆญเจตวา
ชาตกั สโมธานะสิ ตทา ปิตา ทุพพจกิกขุ อโหสิ ปตุโต
ปน อหเมวาติ ๑

สงขมณฑตกั ทสมั ๑

อาสิสวคโค ฉญุโจ ๑

ชาตกฏกถา ๒ เอกนิปาตวณฺณา (๒) - หน้าที่ 85
เล่มที่ 29 ตสุสฺสทฺทานํ หน้า 85

ตสุสฺสทฺทานํ

ยถา อิจฺฉิ ตถาหุ ทกา ถลา
สุร สาทฺสโวลอ สินมโน
สํปหฺนฺจมนโน จตุโร จ ตโย
สตลทฺชกโกคมเนน ทส (๑) ฯ

๑. ม. มหาสีลวชนกํ ปุณฺณปาติ จ กิฬลํ
 ปญฺจาวุชกถญจนกฺขนธํ วานรินฺทํ ตโยชฺมมํ
 เกริวาทสงฺขมฺนฺติ ฯ

อิติถิวควณณา

อสาตมนุตชาตกั

อสา โลกิตถิโย นามาติ อิทธิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อุกุกณจิติ ภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

ตสฺส วตฺถุ อุมมาทยนฺติชาตเก อาวิภวิสฺสติ ฯ ตํ ปน
สตุถา ภิกขุ อิทธิโย นาม อสาตา(๑) อสฺติโย ลามิกา ปจฺจนิมิกา
ตฺวํ เอวรूपํ ลามิกํ อิทธิ นิสฺสาย กสฺมา อุกุกณจิตฺติ วตฺวา
อติตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหุมทตเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต
กนฺธารรฎฺเฐ ตกุกสิลาโย พุราหุมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญตํ
ปตฺโต ติสฺสุ เวทสฺสุ สพฺพสิปฺเปสฺสุ จ นิพฺพตฺติ ปตฺโต
ทิสปาโมกฺโข อจฺริโย อโหสิ ฯ ตทา พาราณสิยํ เอกสฺมี
พุราหุมณฺกุเล ปุตฺตสฺส ชาตทิวเสเยว อคฺคิ คเหตฺวา
อนิพฺพายนฺตํ ฐปฺยีสฺสุ ฯ อถ ตํ พุราหุมณฺกุมารํ โสฬสวสฺสกาเล
มาตาปิตโร อหํสฺสุ ปุตฺตก มยํ ตว ชาตทิวเส อคฺคิ คเหตฺวา
ฐปฺยิมฺหา สเจ พุรหุมโลกปรายโน ภวิตฺกาโม ตํ อคฺคิ
อาทาย อรณฺณํ ปวิสิตฺวา อคฺคิ ภควนฺตํ นมสฺสนฺโต
พุรหุมโลกปรายโน โหหิ สเจ อकारํ อชฺฌาวสิตฺกาโม ตกุกสิลํ
๑. สี่. อสา ฯ ย. อสา ฯ

คนุตวา ทิสปาโมกษสฺส อจฺริยสฺส สฺนฺติเก สิปฺปี อุกฺกณฺหิตฺวา
กุกฺกมฺพํ สณฺจเปหฺติ ฯ มาณโว นาหิ สกฺขิสฺสํ อรณฺเณ
อฺคฺคิ ปริจฺริตุํ กุกฺกมฺพเมว สณฺจเปสฺสํมาติ มาตาปิตโร วนฺทิตฺวา
อจฺริยภาคํ สหสฺสํ กเหตุวา ตกฺกสิถํ คนุตฺวา สิปฺปี
อุกฺกณฺหิตฺวา ปจฺจาคมิ ฯ

มาตาปิตโร ปนสฺส อนตฺถิกา ฆราวาเสน อรณฺเณ
อฺคฺคิ ปริจฺราเปตฺกามา โหนฺติ ฯ อถ นํ มาตา อิตฺถินํ
โทสํ ทสฺเสตฺวา อรณฺณํ เปเสตฺกามา โส อจฺริโย ปณฺฑิโต
พฺยตฺโต สกฺขิสฺสํติ เม ปุตฺตสฺส อิตฺถินํ โทสํ กเถตฺนฺติ
จินฺเตตฺวา อห อุกฺกหิตนฺเต ตาต สิปฺปนฺติ ฯ อาม
อมฺมาติ ฯ (๑) อสาดมนตปิ เต อุกฺกหิตาติ ฯ น อุกฺกหิตา
อมฺมาติ ฯ ตาต ยทิ เต อสาดมนตา น อุกฺกหิตา น
นาม เต สิปฺปี อุกฺกหิตํ กจฺจ อุกฺกณฺหิตฺวา เอหิติ ฯ โส
สาธฺติ ปุณฺ ตกฺกสิลาภิมฺโข ปายาสิ ฯ ตสฺสาปิ อจฺริยสฺส
มาตา มหฺลิกา วิสวสฺสสติกา ฯ โส ตํ สหฺตฺถา นฺหาเปนฺโต
โกเชนฺโต ปาเยนฺโต ปฏฺิขกฺคฺติ ฯ อณฺเณ มนฺุสฺสา นํ ตถากโรนฺตํ
ชฺิคุจฺจนฺติ ฯ โส จินฺเตสิ ยนฺนฺนาหํ อรณฺณํ ปวิสิตฺวา ตตฺถ
มาตริํ ปฏฺิขกฺคฺนฺโต วิหเรยฺยนฺติ ฯ อเถกสฺมี วิวิตฺเต อรณฺเณ
อฺทกผาสฺกฺกฺจฺจเน ปณฺณสาลํ การเหตุวา สิปฺปี ตณฺุทฺลาทีนํ
๑. ม. อสาดมนตปิ เต อุกฺกหิตาติ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวควณณา หน้า 88

อาหาราเปตฺวา มาตฺริ อุกฺขิปิตฺวา ตตฺถ กนฺตฺวา มาตฺริ

ปฏฺิษคฺคนฺโต วาสึ กปฺเปสึ ฯ

โสปิ โข มาณโว ตกฺกสึถึ กนฺตฺวา อจฺริยึ อปฺสฺสนฺโต
กหึ อจฺริยฺติ ปุจฺฉิตฺวา ตํ ปวฺคฺตึ สฺตฺวา ตตฺถ กนฺตฺวา
วณฺทิตฺวา อฏฺฐาสึ ฯ อถ นํ อจฺริยฺ กึ นฺ โข ตาต
อติสฺสํ อากฺโขสึติ ฯ นนฺ อหึ ตุมฺเหหิ อสฺตมฺนฺโต นาม
อุกฺกณฺหาปิตฺติ ฯ โก ปนฺ เต อสฺตมฺนฺเต อุกฺกณฺหิตฺพฺเพ
กตฺวา กเถสึติ ฯ มยฺหึ มาตา อจฺริยาติ ฯ โพชิสฺสฺโต จินฺเตสึ
อสฺตมฺนฺตา นาม เกจि นตฺถิ อิมฺสฺส ปนฺ มาตา อิมํ
อิตฺถิโทสึ(๑) ชานาเปตฺกามา ภวิสฺสฺตีติ ฯ อถ นํ สาธุ ตาต
ทสฺสามิ เต อสฺตมฺนฺเต ตวํ อชฺชาที กตฺวา มมฺ จาเน
จตฺวา มมฺ มาตฺริ สหตฺถา นฺหาเปนฺโต โภเชนฺโต ปาเยนฺโต
ปฏฺิษคฺคาหิ หตฺถปาทสึสปีฏฺจิสฺมฺพาหนาทีนึ จสฺสา กโรนฺโต
อยฺเย ชฺริ ปตฺตกาเลปี ตาว เต เอวฺรูปฺ สรึริ ทหฺรกาเล
กึทิสฺ อโหสึติ ปริกฺมฺมกรณฺกาเล (๒) หตฺถ ปาทาทีนํ วณฺณํ
กเถยฺยาสิ ยญฺจ เต มมฺ มาตา กเถติ ตํ อลชฺชนฺโต
อนิคุหนฺโต มยฺหึ อโรเจสิ เอวํ กโรนฺโต อสฺตมฺนฺเต ลจฺฉสิ
อกโรนฺโต น ลจฺฉสึติ ฯ โส สาธุ อจฺริยาติ ตสฺส วจฺนํ
สมฺปฏฺิฉิตฺวา ตโต ปฏฺฐาย สพฺพิ ยถาวตฺตฺวิธานํ อกาสิ ฯ
๑. ม. อิตฺถิโทเส ฯ ๒. ม. หตฺถปาทปริกฺมฺมาทิกฺรณฺกาเล ฯ

อถสุสา ตสุมิ มาณเว ปุณปุณั วณณยมาเน อัย
มยา สหุธิ อภิรมิตุกาโม ภวิสสุตตีติ อนุชาย ชราชิตฺตณาย
อพกนฺตเร กิเลโส อุปฺปชฺชชฺ ๗ สา เอกทิวสั อตฺตโน สรีรวณณั
กถยมานัน มาณโว อาย มยา สหุธิ อภิรมิตุ อิจฺฉสตีติ ๗
อຍຍေ อหิ [๑] อติอิจฺฉเยยฺย อจาริโย ปนฺ ครุโกติ ๗ สเจ
มํ อิจฺฉตี ปุตฺตํ เม มาเรหิตี ๗ อหิ อจาริยสฺส สนนฺติเก
เอตฺตํ สิปปํ อุกฺกณฺหิตฺวา กิเลสมตฺตํ นิสฺสาย กิณฺติ กตฺวา
อจาริยฺ มาเรสุสามีติ ๗ เตนฺหิ สเจ มํ น ปริจฺจชฺชติ อหเมว
นํ มาเรสุสามีติ ๗ เอวํ อิตฺถิโย นาม อสาดตา ลามิกา ปจฺฉิมิกา
ตถารูเป นาม วຍေ จิตฺตา รากจิตฺตํ อุปฺปาเทตฺวา กิเลสั
อนฺวตฺตมานา เอวํอุปการิ ปุตฺตํ มาเรตฺกกามา ชาตา ๗

माणโว สพฺพํ ตํ กถิ โภทิสฺสทฺตสฺส อารੋเจสิ ๗ โภทิส-
สฺสทฺโต สุกฺกจฺจ เต มาณว กถิ มยฺหิ อารೋเจนฺเตนาติ วตฺวา
มาตุ อายฺสงฺขาริ โอลเอนฺโต อชฺเชว มริสฺสตีติ ๗ กตฺวา
เอหิ มาณว วิมฺสิสฺสามิ นนฺติ เอกํ อุกฺกมฺพรรุกฺขํ จินฺนิตฺวา
อตฺตโน ปมาณนฺ กุญฺจรูปกํ กตฺวา สรีริ (๒) ปารุปีตฺวา อตฺตโน
สยฺนญฺจानฺ อตฺตทานันฺ นิปชฺชาเปตฺวา รชฺชุกํ พนฺชิตฺวา
อนฺเตवासิกํ อาย ตาตฺ ผรฺสู อายาศศฺ คนฺตฺวา มม มาตุ
สญฺญํ เทหิตี ๗ มาณโว คนฺตฺวา อຍຍေ อจาริโย ปณฺณสาถาย

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อติถิวควณณา หน้า 90

อตุตโน สยนฏฺจาเน นิปนฺโน รชชุตถญา เม พนฺธา อิมํ
ผรลฺลํ อาทาย คนฺตุวา สเจ สกฺโกถิ มาเรหิ นนฺติ อาห ๑
ตุवं มํ น ปริจฺจชิตฺตสึติ ๑ กิการณา ปริจฺจชิตฺตสึติ ๑
ธา ผรลฺลํ อาทาย ปเวชมาณา อฏฺฐาย รชชุตถญา คนฺตุวา
หตุเถน ปรามสิตุวา อัย เม ปุตุโตติ สลญา ย กฏฺฐรูปกสฺส
มุขโต สากฺกํ อปนตุวา ผรลฺลํ อาทาย เอกปฺปหารเนว
มาเรสฺสสึติ กิวยเมว ปหริตุวา ถทฺชสทฺเท อฺปนเน
รูกฺขภาวํ อณฺดาสิ ๑ อถ โปชิตฺตเตน กิ กโรติ อมฺมาติ
วตุเต วณฺจิตมฺหิติ ตตุเถว มริตุวา ปติตา ๑ อตุตโน
กิริ ปณฺณสาลา ย นิปนฺนายปี ตํ ขณฺเวย มริตพฺพเมว

โส ตสฺสา มตภาวํ ลตุวา สริริกฺจํ กตุวา อาหพนํ (๒)

นิพฺพาเปตุวา วณฺปุเปหิ ปุเชตุวา มาณวํ อาทาย ปณฺณ-
สาลาทฺวาเร นิสึทิตฺวา ตาต ปาฏฺเวยกฺกา อสาตมนฺตา นาม
นตุถิ อติถิโย อสาตา จ นาม ตว มาตา อสาตมนฺเต
อูกฺคณฺหาติ มม สนฺติกํ เปสยมาณา อติถินํ โทสํ ชานนตุถิ
เปเสสิ อิทานิ ปน เต ปจฺจกฺขโตว มม มาตุ โทสา ทิฏฺฐา
อิมินา การเณน อติถิโย นาม อสาตา ลามิกาทิ ชานเยยาสึติ
ตํ โอวทิตฺวา อฺยโยเชสิ ๑ โสปี อาจริยํ วณฺทิตฺวา มาตาปีตฺถนํ

ชาตภุจกถา ๒ เอกนิปาตวณณา (๒) - หน้าที่ 91
เล่มที่ 29° อสาดมนุตชาตกั หน้า 91

สนตักิ อคมาสิ ฯ อถ นั มาตา ปุจฺนิ อุกฺคณฺหิตา
เต อสาดมนุตาคิ ฯ อาม อมฺมาติ ฯ อิทานิ ก็ กริสฺสสิ
ปพฺพชิตฺวา อคฺคิ วา ปริจฺริสฺสสิ อการมชฺเฌ วา วสิสฺสสิตี ฯ
มาณโว มยา อมฺม ปจฺจกฺขโต อิตฺถินั โทสา ทิฏฺฐา
อการณ เม กิจฺจํ นตฺถิ ปพฺพชิตฺสามหนฺติ อตฺตโน อธิปฺปายั
ปกาสเนโต อิมิ คาลมาห

[๖๑]อาสา โลกิตฺถิโย นาม เวลา ตาสั น วิชฺชติ
สารตฺตา จ ปคพฺภา จ สิจิ สพฺพมฺโส ยถา
ตา หิตฺวา ปพฺพชิตฺสามิ วิเวกมนฺพฺรุหฺยนฺติ ฯ
ตตฺถ อาสาติ อสฺติโย ลามิกา ฯ อถวา ฯ สาคั วุจฺจติ
สุขั ตั ตาสั นตฺถิ อตฺตนิ ปฏฺิพฺพชิตฺตานั อสาดเมว
เทนฺตีคิปี อสาดา ทุกฺขา ทุกฺขวตฺตฺถุฏฺฏาคิ อตฺถิโย ฯ อิมสฺส
ปนตฺถสฺส ทีปนตฺถาย อิทํ สุตฺตํ อหริตพฺพิ

มายา เจตา มรีจิจ โสกา โรคา จุปฺพุทฺวา
ขราว พนฺธนา เจตา มจฺจุปฺปาสา คฺุหาสยา
ตาสฺ โย วิสฺสเส โปโส โส นเรสุ นราธโมติ (๒) ฯ

โลกิตฺถิโยติ โลก อิตฺถิโย ฯ เวลา ตาสั น วิชฺชตีติ
อมฺม ตาสั อิตฺถินั กิเลสฺูปฺตตี ปตฺวา เวลา ลัวโร มรียาทา
ปมาณนฺนาม นตฺถิ ฯ สารตฺตา จ ปคพฺภา จาคิ เวลา

๑. สฺยา. ๖ ฯ ๒. พุ.ชา. ๒๘/๒๑๐/๗๕-๘๐ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวควณณา หน้า 92

จ เอตาสึ นตฺถิ ปญฺจสุ กามคฺเชสุ สารตฺตา อลฺลึนา
ตถา กายปาคพฺภิกฺเขน วาจาปาคพฺภิกฺเขน มโนปาคพฺภิกฺเขนาติ
ติวฺริเชน ปาคพฺภิกฺเขน สมฺนุํนาคตฺตฺตา ปคพฺภิกฺขา เจตาฯ เอตาสึ
หิ อพฺภนฺตฺเร กายทฺวาราทินิ ปตฺวา สํวโร นาม นตฺถิ
โลลา กากปฺปฏิกฺกาตติ ทสฺเสตฺติฯ สิจิ สพฺพมฺโส ยถาติ อมฺม
ยถา ชาลสิขาย สิจิตี สงฺขุํยํ กโต อคฺคิ นาม อุกฺกตาทีเกทํ
อสุจิมฺปิ สปฺปิมฺรฺฆาณิตาทีเกทํ สุจิมฺปิ อิกฺกมฺปิ อนิกฺกมฺปิ ยํ
ยเทว ลกฺขิตํ สพฺพํ ฆสฺสตี ขาทติ ตสฺมา สพฺพมฺโสติ
วฺจฺจติ ตเถว อิตฺถิโยปิ หตฺถิเมณฺฑลโกเมณฺฑลาทโย วา โหนฺตุ
หีนชฺจจา หีนกมฺมนฺตา ขตฺติยาทโย วา โหนฺตุ อุกฺกตมกมฺมนฺตา
หีนุกกฏจกาวิ อจินฺเตตฺตฺวา โลกสฺสาทวเสณ กิเลสสนฺนเว
อุปฺปนฺเน ยํ ยํ ลกฺขนฺติ สพฺพเมว เสวนฺตฺติติ สพฺพมฺสสิขิสฺสทิสาว
โหนฺติ ตสฺมา สิจิ สพฺพมฺโส ยถา ตเถวตฺตาติ เวทิตพฺพาฯ
ตถา หิตฺวา ปพฺพชิสฺสสามิตติ อหํ ตถา ลามิกกา ทุกฺขวตฺตฺตฺตฺตฺตา
อิตฺถิโย หิตฺวา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา อสิปพฺพชฺหํ ปพฺพชิสฺสสามิฯ
วิเวกมฺนุพฺพุหฺยนฺติ กายวิเวโก จิตฺตวิเวโก อุปฺปวิเวโกติ ตโย
วิเวกา เตสุ อีธ กายวิเวโกปิ วญฺญติ จิตฺตวิเวโกปิฯ อิทํ
วฺจฺจติ โหติ อหํ อมฺม ปพฺพชิตฺวา กสิณปฺริกมฺมํ กตฺวา
อญฺจ สฺมาปตฺติโย ปญฺจ อภิญฺญาโย จ อุปฺปาเทตฺวา คณฺโถ
กายํ กิเลสฺหิ จ จิตฺตํ วิเวเจตฺวา อิมํ วิเวกํ พฺรุหนฺโถ

ชาตกฤชกถา ๒ เอกนิปาตวณณา (๒) - หน้าที่ 93
เล่มที่ 29° อัญญาตชาตกั หน้า 93

วทุฒนุโต พุรหุมโลกปราชโน ภวิสสามิ อลัม เม อคาเรนาติ ฯ

เอวํ อิตถิโย ครหิตฺวา มาตาปิตโร วนฺทิตฺวา ปพฺพชิตฺวา
วุตฺตปฺปการํ วิเวกํ พุรฺนุโต พุรหุมโลกปราชโน อโหสิ ฯ

สตถาปี เอวํ ภิกฺขุ อิตถิโย นาม อสาตา ลามิกา
ปจฺฉิมิกา ทุกฺขทายิกาติ อิตถินํ อคฺคณํ กเถตฺวา สจฺจანი
ปกาสเสสิ ฯ สจฺจปริโยसानเ โส ภิกฺขุ โสตาปตฺติมเเล ปตฺติจฺจาสติ ฯ
สตถาอนุสนฺธิ ฆฏฺฐวา ชาตกั สโมชานเสติ ตทา มาตา
ภทฺทกาปิลานี ปิตา มหากสฺสโป อโหสิ อนุตฺวาสิโก อานนฺโท
อาจริโย ปน อหเมวาทิ ฯ

อสาตมฺนตชาตกั ปจฺฉมํ ฯ

อัญญาตชาตกั

ยํ พุราหุมโณ อวาเทสิตี อิทํ สตถา เขตวเน วิหรนฺโต
อุกฺกณฺจิตเมว อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตํ หิ สตถา สจฺจํ กิร ภิกฺขุ อุกฺกณฺจิตฺตีสีตี ปุจฺฉิตฺวา
สจฺจํ ฆนฺเตติ วุตฺเต ภิกฺขุ อิตถิโย นาม อรกฺขิยา ปุพฺเพ
ปณฺหิตา อิตถี คพฺภโต ปญฺจาย รกฺขนฺตาปี รกฺขิตฺุ นาสกฺขีสูติ
วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โปธิสตฺโต
ตสฺส อคฺคมเหสิยา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปโต สพฺพสิปฺเปสุ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวควณณา หน้า 94

นปฺพตฺตี ปตฺวา ปิตฺ อจฺเจน รชเช ปติฏฺจาย ฌมฺเมน รชฺชํ
การสิ ๑ โส ปุโรหิตน สทฺธิ ชฺหิตํ กิพฺติ กิพฺนุโต ปน

สพฺพานํ ที่ วฏฺกคตา(๑) สพฺเพ กฏฺจมยา วนา

สพฺพิตฺติโย กร ปาปํ ลพฺภมานํ นีวาตเกติ

อิมํ ชฺหิตํ คายนุโต รชตผลเก สุวณฺณปาสเก จิปติ ๑

เอวํ กิพฺนุโต ปน ราชา นิจฺจํ ชินาติ ๑ ปุโรหิตํ ปน

ปราชียติ ๑

โส อนุกฺกเมน ฌรวิภเว ปริกฺขยํ กจฺจนฺเต จินฺเตติ

เอวํ สนฺเต สพฺพํ อิมสฺมี ฌเร ฌนํ จิยิสฺสติ ปฺริเยสิตฺวา

ปฺริสนฺตรํ อคตํ เอกํ มาตฺคามํ ฌเร กริสฺสามิติ ๑ อถสฺส

เอตทโหสิ อณฺณปฺริสํ ทิฏฺฐปฺพํ อิตฺถิ รกฺขิตุํ น สกฺขิสฺสามิ

คพฺภโต ปฏฺจายกํ มาตฺคามํ รกฺขิตฺวา ตํ วยปฺปตฺตํ วเส

จเปตฺวา เอกปฺริสิกํ กตฺวา คาพฺหํ อารกฺขํ สํวิทฺหิตฺวา

ราชกฺลโต ฌนํ อหริสฺสามิติ ๑ โส จ อํกุวิชฺชาย เณโก

โหติ อถกํ ทฺกคฺคิตฺถิ คพฺภินิํ ทิสฺวา ธีตรํ วิชายิสฺสตีติ

ณตฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ปฺริพฺพยํ ทตฺวา ฌเรเยว วสาเปตฺวา

วิชาตกาเล ฌนํ ทตฺวา อญฺโยเชตฺวา ตํ กุมาริกํ อณฺเณสํ

ปฺริสํ ทฏฺฐํ อทตฺวา อิตฺถินฺเยว หตฺเถ ทตฺวา โปสาเปตฺวา

วยปฺปตฺตกาเล ตํ อตฺตโน วเส จเปสิ ยาว เจสา น

๑. ม. วฏฺกคตี ๑ ๒. พ. ชา ๒๘/๓๐๖/๑๑๕ ๑

วทุตติ ตาว รณณา สทุธิ ชุตฺ น กิพติ ตมฺปน
วเส จเปตฺวา มหาราช ชุตฺ กิพามาติ อห ๑
ราชา สาสฺตติ ปุริมินิยาเมเนว กิพิ ๑ ปุโรหิตฺ รณฺโณ
คายิตฺวา ปาสกั ชิปนกาลล จเปตฺวา มาณวิกนฺติ อห ๑
ตโต ปญฺจาย ปุโรหิตฺ ชินาติ ๑ ราชา ปราชียติ ๑

โพธิสฺสโต อิมสฺส ฆเร เอกปุริสฺสิกาย เอกาย อิตฺถิยา
ภวิตพฺพนฺติ ปริกคณฺหาเปนฺโต อตฺถิภาวํ ญตฺวา สีสฺมสฺสา
ภินฺทาเปสฺสามิติ เอกํ ชุตฺตํ ปกฺโกสาเปตฺวา สกฺขิสฺสสิ
ปุโรหิตสฺส อิตฺถิยา สีสํ ภินฺทิตฺนฺติ อห ๑ สกฺโกมิ เทวาติ ๑
อถสฺส ราชา ฌนํ ทตฺวา เตนฺหิ ชิปปํ นิญฺจาเปหิติ ตํ
ปหิณฺ ๑ โส รณฺโณ สนฺติกา ฌนํ อาทาย คนฺธรูป-
จฺณณกปฺปฺราทีนฺิ (๑) คเหตุวา ตสฺส ฆรโต อวิทุเร สพฺพคฺนฺธาปณฺ
ปสฺสเรสิ ๑ ปุโรหิตสฺสาปี เคหํ สตฺตตฺตฺมิกํ สตฺตทวารโกญฺจกั
โหติ ๑ สพฺพเพสุ จ ทวารโกญฺจเกสุ อิตฺถินฺนฺเวย อารกฺขา
จเปตฺวา ปน พุราหฺมณฺณํ อยฺโณ ปุริโส เคหํ ปวิสิตฺตุํ ลภฺนฺโต
นาม นตฺถิ ๑ กจฺจรรจฺจทฺทนปจฺฉิปี โสเชตฺวาเยว ปเวเสนฺติ ๑
ตํ มาณวิกํ ปุโรหิตฺ เจว ทญฺฺจํ ลภฺติ ตสฺสา จ เอกา
ปฺริจาริกา อิตฺถิ ๑ อถสฺสา ปฺริจาริกา คนฺธรูปฺปมฺมูลํ
คเหตุวา คจฺจณฺตํ ตสฺส ชุตฺตสฺส อาปณฺสมิเปน คจฺจติ ๑
๑. ม. คนฺธรูปฺปมฺมูลกปฺปฺราทีนฺิ ๑

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อิติวควณณา หน้า 96

โส อัย ตสสา ปริจาริกาทิ สฎฐุ ฌตฺวา เอกทิวสํ ตํ
 อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา อาปณา วุฏฺฐาย ฌนฺตฺวา ตสสา ปาทมฺมฺล
 ปตฺติตฺวา อุโภหิ ปสฺเสหิ ปาทเ ทาพฺหํ ฌเหตุวา อมฺมฺ เอตฺตํ
 กาลํ กหํ ฌตาสีตติ ปรีเทวิ ฯ อวเสสาปี ปยุตฺตกฐตฺตา
 เอกมฺนฺตํ ฌตฺวา หตฺถปาทมฺขสณฺจฺจานเหิ จ อากปฺเปน จ
 มาตาปุตฺตา เอกสทิสฺยาเววติ อาหํสุ ฯ สฺวา อิตฺถิ เตสุ เตสุ
 กเถนฺเตสุ อุตฺตโน สทฺทหิตฺวา อัย เม ปุตฺโต ภวิสฺสตีติ
 สยมฺปิ โรทิตฺตุ อารภิ ฯ เต อุโภปี ฌนฺทิตฺวา โรทิตฺวา
 อณฺณมณฺณํ อาลิจฺจิตฺวา อฏฺฐิสฺสุ ฯ

อถ โส ฌตฺโต อาห อมฺม กหํ วสฺสีติ ฯ ฌินฺนรฺลีสฺสพฺพาย (๓)
 สมานาย รุปลโสกฺกคปฺตฺตาย ปุโรหิตฺสฺส ทหฺริตฺถิยา อฏฺฐจฺจานํ
 ฌูรฺมานา วสามิ ตาตฺตติ ฯ อิทานิ กหํ ยาสิ อมฺมาติ ฯ
 ตสฺสา ฌนฺธฺมาลาทีนํ อตฺถายาติ ฯ อมฺม ฌินฺเต อณฺณตฺถ
 คเตน (๔) อิตฺโต ปฏฺฐาย มเมว สนฺตํ (๕) หฺราติ มฺลํ อคเหตุวาว
 พฺหุณี ตมฺพุลตฺกโกลกาทีนํ เจว นานาปฺปฺพานิ จ อทาสิ ฯ
 มาณฺวิกา พฺหุณี ฌนฺธปฺปฺพาทีนํ ทิสฺวา กิ อมฺม อชฺช
 อมฺหากํ พฺราหฺมโณ ปสนฺโนติ อาห ฯ ฌสฺมา เอวํ วทฺสีติ ฯ
 อิเมสํ พฺหุภาวํ ทิสฺวาติ ฯ น พฺราหฺมโณ พหุ มฺลํ อทาสิ

- # ๑. ม. หตฺถเหิ ฯ ๒. ม. อสทฺทหิตฺวา ฯ
- # ๓. สฺ. ย. ฌินฺนรฺลีสฺสย ฯ ม. ฌินฺนรฺลีสฺสย ฯ
- # ๔. ม. คตฺตย ฯ ๕. ม. สนฺติกา ฯ

มยา ปเนตัม มยหัง ปุตตสฺส สนฺติกา อากตฺนฺติฯ ตโต ปฏฺจาย
สา พุราหฺมณฺณ ทินฺนํมฺลํ อตฺตนาเว คเหตุวา ตสฺเสว
สนฺติกา คนฺธปฺปฬาทินิ อahrtiฯ ชฺชโต กติปาหฺจเยน
กิลานาลยํ กตฺวา นิปชฺชิฯ สา ตสฺส อापณฺทวารํ คนฺตฺวา
ตํ อทิสฺวา กหํ เม ปุตฺโตติ ปุจฺฉิฯ ปุตฺตสฺส เต อผาสฺกั
ชาตฺนฺติฯ สา ตสฺส นิปนฺนญฺจานํ คนฺตฺวา นิสฺสิทิตฺวา ปิฏฺฐิ
ปริมชฺชนฺตี กิ เต ตาต อผาสฺกนฺติ ปุจฺฉิฯ โส ตฺนฺนํ
อโหสิฯ กิ น กเถสิ ปุตฺตาทิฯ อมฺม มรฺนฺเตนาปี คฺยหํ
กเถตุํ น สกฺกาทิฯ มยหัง อกเถตฺวา กสฺส กเถยฺยาสิ
กเถहि ตาตาทิฯ อมฺม มยหัง อผาสฺกั นตฺติ ตสฺสา ปน
มาณฺวิกาย วนฺณํ สฺสฺตฺวา ปฏฺทิพฺทชฺจิตฺโตสฺมิ ชาโต ตํ ลภฺนฺโต
ชีวิสฺสามิ อลภฺนฺโต อิเชว มริสฺสามิติฯ ตาต มยหัง เอส
ภาโร มา คฺวํ เอตํ นิสฺสํสา ยินฺตยิตี ตํ อสฺสาเสตฺวา
พฺหุณี คนฺธปฺปฬาทินิ อาทาย มาณฺวิกาย สนฺติกั คนฺตฺวา
ปุตฺโต เม อมฺม มม สนฺติกา ตว วนฺณํ สฺสฺตฺวา ปฏฺทิพฺทชฺจิตฺโต
ชาโต กิ กาดพฺพนฺติฯ สเจ อานตฺตุํ สกฺโกถ มยา
กโตกาโสเยวาทิฯ สา ตสฺสา วจฺนํ สฺสฺตฺวา ตโต ปฏฺจาย
ตสฺส เคหสฺส กณฺธกณฺเณहि พหุํ กจฺวริํ สงฺกทฺตฺมิตฺวา
อารกฺขิตฺถิยา อุปฺริ ฉทฺเทติฯ สา เตน อญฺญิยมาณา
อเปติฯ อิติ สา(๑) เตเนว นียาเมน ยา ยา กิณฺจิกิ กเถติ
๑. ม. อิตฺรา ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อติถิวควณณา หน้า 98

ตสสา ตสสา อุปริ กจวริ ฉทเทสิ ฯ ตโต ปฏจาย ยี
สา อหริติ วา นีหริติ วา ตํ ตํ น กาจิ โสเชตุ
อุสสหติ ฯ

ตสมี กाले सा तं चतुत्तं पुप्फपञ्जियं निपञ्चापेतुवा
माणविकाय सनुत्तिकं อภิหริ ฯ चतुत्तो माणविकाय तीळं गिनुत्ति
เอกาहतुर्वीहं पासातेयेव ओहोสิ ฯ पुโรहिते पหิ निगुञ्जेते
อุโก अग्रिमनुत्ति ฯ तसमी आकते चतुत्तो नितियत्ति ฯ अถ नं
सा एकाहतुर्वीहजयेन सामि อิทานิ ตว(๑) कनुत्तु वणुत्ति
आह ฯ ओहं पुराहुमन्निं पหริत्तुवा कनुत्तुगाโมत्ति ฯ सा ऐवं
โหत्तुत्ति चतुत्तं นितियापेतुवा पुरาहुमन्ने आकते ऐवमाह ओहं
अय्य कुम्भेस्स वीणिं वातेनेस्स नज्जित्तुं อिज्जामित्ति ฯ सा
अणुत्ते नज्जस्सुत्ति वीणिं वातेสิ ฯ कुम्भेस्स ओलोकेनेस्स लञ्चामि
मुञ्चं पन ते साणुकेन पणुत्तित्तुवा नज्जิสसामित्ति ฯ सजे लञ्चसि
ऐवं กโรत्तित्ति ฯ माणविका ञ्जनसाणुक्कं कहेत्तुवा तस्स अग्गि
पित्तमाना मुञ्चं पणुत्ति ฯ पुराहुमन्ने मुञ्चं पणुत्तापेतुवा वीणिं
वातेสิ ฯ सा मुहुत्तं नज्जित्तुवा अय्य ओहं ते ऐकवारं
तीसे पหริत्तुगाมาत्ति आह ฯ अत्तिโลलो पुराहुमन्ने กियञ्जि การณं
अञ्चाननुत्तो पहरात्ति आह ฯ माणविका चतुत्तस्स สवณं
अทาสि ฯ โส สनुत्तिकं आकनुत्तुवा पुरาहुमन्नेस्स ปิणुत्तिปस्सेว

จตุวา สีเส กปฺปุเรน ปหริ ฯ อุกฺขินิ ปตนาการปฺตฺตฺตานิ
อเหตุ ฯ สีเส คณฺโฑ อุกฺขหิ ฯ โส เวทนาปฺตฺโต หุตฺวา
อาหฺร เต หตฺถนฺติ อาหฺร ฯ มาณวิกา อตฺตโน หตฺถิ อุกฺขิปิตฺวา
ตสฺส หตฺถे จเปตี ฯ พฺราหฺมโณ หตฺถิ มุทฺโถ ปหาโร
ปน ถทฺโรติ อาหฺร ฯ ชฺตฺโต พฺราหฺมณฺ ปหริตฺวา นิลียิ ฯ
माणวิกา ตสฺมี นิลียนฺเต พฺราหฺมณฺสฺส มุขโต สากฺกั โมเจตฺวา
เตลฺลํ อาทาย สีลํ ปริสฺมฺพาหิ ฯ พฺราหฺมणे พหิ นิกฺขนฺเต
ปฺน สฺวา อิตฺถิ ชฺตฺตํ ปจฺฉิยํ นิปชฺชาเปตฺวา นีหริ ฯ โส
รณฺโณ สนฺติกั คนฺตฺวา สพฺพิ ตํ ปวฺตฺตี อโรเจตี ฯ

ราชา อตฺตโน อฺปฺนฺจํ อากตฺติ พฺราหฺมณฺ อาห
ชฺตฺติ กิพาม พฺราหฺมณาติ ฯ สาธุ มหาราชาติ ฯ ราชา
ชฺตฺตมณฺทลํ สชฺชาเปตฺวา ปฺริมนเยเนว ชฺตฺตํ คายิตฺวา ปาสเก
จิปตี ฯ พฺราหฺมโณ มาณวิกาย ตปฺสฺส ภินฺนภาวํ อชานนฺโต
จเปตฺวา [๑] มาณวิกนฺติ อาหฺร ฯ เอวํ วทนฺโตปิ ปราชิตฺเยว ฯ
ราชา ชินิตฺวา ตวํ พฺราหฺมณ กิ วเทสิ มาณวิกาย
เต ตโป ภินฺโน ตวํ มาตฺคามํ คพฺภโต ปญฺจาย รกฺขนฺโต
สฺตฺตสฺส จาเนสฺส อารกฺขํ กโรนฺโต รกฺขิสฺสามิตี (๒) มณฺณสิ
มาตฺคาโม นาม กุจฺฉิยํ ปกฺขิปิตฺวา จรณฺเตนาปี รกฺขิตฺตํ น
สฺกกา เอกปฺริสฺติกา อิตฺถิ นาม นตฺถิ ตว มาณวิกา
๑. ม. เอตฺถนฺตเร มมาตี ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. รกฺขิตฺตํ สกฺขิสฺสามิตี ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิติวคฺควณฺณา หน้า 100

นจฺจิตฺตคามมฺหิตฺติ วตฺวา วิณฺํ วาเทฺนตฺสฺส ตว สากฺกเกน มฺขํ
พนฺธิตฺวา อตฺตโน ชาริ ตว สีเส กปฺปุเรน ปฺหฺราเปตฺวา
อฺยฺโยเชติ อิทานิ กิํ เจปฺสีติ วตฺวา อิมิ คาทมาห

[๖๒]ยํ พฺราหฺมโณ อวาเทสิ วิณฺํ สมฺมุขเวจฺจิตฺ

อณฺฑกฺคา ภาตา ภริยา ตาสฺ โโก ชาตฺ วิสฺเสติ ฯ

ตตฺถ ยํ พฺราหฺมโณ อวาเทสิ วิณฺํ สมฺมุขเวจฺจิตฺติ ฯ

เยน การณฺน พฺราหฺมโณ จฺนสากฺกเกน สห มฺเขน เวจฺจิตฺ
หฺตฺวา วิณฺํ วาเทสิ ตํ การณฺํ น ชานาตีติ อตฺถโถ ฯ

ตณฺหิ สวา วญฺเจตฺตกา มา เอวมกาสิ ฯ พฺราหฺมโณ ปน ตํ

อิตฺถินิ(๑) พหุมายาภาวํ อชานนฺโถ มาตฺตคามสฺส สทฺทหิตฺวา มํ

เอสา ลชฺชตีติ เอวํสณฺณิ อโหสิ เตนสฺส อณฺฎาณภาวํ

ปกาเสนฺโถ ราชา เอวมมาห อยเมตฺถ อธิปฺปาโย ฯ อณฺฑกฺคา

ภาตา ภริยาติ อณฺฑํ วุจฺจติ พิชํ พิชฺชกฺคา มาตฺต กุจฺจติ

อนิกฺขนฺตกาเลเยว อากฺคา อานีตา ฯ ภาตาติ วา ปุญฺจาติ

อตฺถโถ ฯ กา สวา ฯ ภริยา ปชาปติ ปาทปริจาริกา ฯ สวา

หิ ภตฺตวตฺถาเทหิ ภริตพฺพตาย ภินฺนสํวรตาย โลกธมฺเมหิ

ภริตพฺพตาย จ(๒) ภริยาติ วุจฺจติ ฯ ตาสฺ โโก ชาตฺ วิสฺเสติ

ชาตฺติ เอกํสาธิวจฺนํ ฯ ตาสฺ มาตฺต กุจฺจติ ปุญฺจาย

รกฺขิยมานาสุปี เอวํ วิการิ อปชฺชนฺตีสฺสุ ภริยาสุ โโก

๑. ม. อิตฺถิ ฯ ๒. ม. วา ฯ

นาม ปณฺธิโต ปุริโส เอกฺเสน วิสฺเสส นิพฺพิการา เอตา
มยฺยิตี โภ สทฺทเหตุยฺยติ อตุโธ ๑ อสทฺทมฺมวเสน หิ อามนฺตเกสฺสุ
นิมฺนตฺเตสฺสุ วิชฺชมาเนสฺสุ มาตุคฺคาโม นาม น สกฺกา
รกฺขิตฺตุนฺติ ๑

เอวํ โภชิตฺตฺโต พุราหฺมณฺสฺส ชฺมมํ เทเสสิ ๑ พุราหฺมโณ
โภชิตฺตฺตฺสฺส ชฺมมเทสนํ สุตฺวา นิเวสนํ คนฺตฺวา ตํ มาณวิกํ
อาห ตยา กิร เอวรूपํ ปาปกมฺมํ กตฺตุนฺติ ๑ อยฺย โภ เอวมอาห
น กโรมิ อหเมว ปหรี น อญฺโฆ โภจि สเจ น
สทฺททถ อหํ ตฺมฺเห จเปตฺวา อญฺญสฺส ปุริสฺสฺส หตฺถสมฺพฺสฺสํ
น ชานามิตี สจฺจกิริยํ กตฺวา อคฺคิ ปวิสิตฺวา ตฺมฺเห
สทฺททาเปสฺสามิตี ๑ พุราหฺมโณ เอวํ โหตุตฺติ มหนฺตํ ทารุราสี
กาเรตฺวา อคฺคิ ทตฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา สเจ อตฺตโน
สทฺททสิ อคฺคิ ปวิสฺสตี อาห ๑

माणวิกา จ อตฺตโน ปริจาริกํ ปจฺมเมว ลิกฺขาเปสิ
อมฺม ตว ปุตฺตํ ตตฺถ คนฺตฺวา มม อคฺคิ ปวิสฺนกาเล หตฺถคฺคหณฺ
กาตุํ วเทหิตฺติ ๑ สา คนฺตฺวา ตถา อวจ ๑ ฐตฺโต อาคนฺตฺวา
ปริสฺมชฺเฒ อญฺจาสี ๑ สา มาณวิกา พุราหฺมณฺํ วญฺเจตฺตฺกามา
มหาชนมชฺเฒ จตฺวา พุราหฺมณฺ ตํ จเปตฺวา อญฺญสฺส ปุริสฺสฺส
หตฺถสมฺพฺสฺสํ นาม น ชานามิ อิมินา สจฺจเณน อยฺย อคฺคิ
มา มํ ฉาเปสิตี อคฺคิ ปวิสฺสิตุ อารทฺธา ๑ ตสฺมี ขณฺ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวคฺควณฺณนา หน้า 102

ฐตุโต ปสฺสธ โภ ปุโรหิตพฺราหฺมณสฺส กมฺมํ เอวรูปํ
มาตุคามํ อคฺคี ปเวสาเปตฺติ คนฺตุวา ตํ มาณวิกํ หตฺเถ
คณฺหิ ฯ สว หตฺถํ วิสฺสชฺษาเปตฺวา ปุโรหิตํ อห อยฺย
มม สจฺจกิริยา ภินฺนา น สกฺกา อคฺคี ปวิสฺตฺนฺติ ฯ
กึการณฺาติ ฯ อชฺช มยา เอว (๑) สจฺจกิริยา กตา จเปตฺวา
มม สามิกํ อณฺุสฺส ปฺริสฺสฺส หตฺถสมฺพฺสฺสํ น ชานามิตฺติ
อทานิ จมฺหิ อิมินา ปฺริเสน หตฺเถ คหิตาติ ฯ พฺราหฺมโณ
วณฺฺจโิต อหํ อิมายาติ ญตฺวา ตํ โปเถตฺวา นิหฺราเปสิ ฯ
เอวํ อสทฺทฺมมสมฺนฺนาคตา กิเรตา อิตฺถิโย [๒] มหนฺตํ ปาปกมฺมํ
กตฺวา อตฺตโน สามิกํ วณฺฺเจตฺตํ นาหํ เอวรูปํ กโรมิติ
ทิวสมฺปิ สปลํ กุรฺมานา นานาจิตฺตาว โหนฺติ ฯ เตน วุตฺตํ
 โจรินํ พหุพฺพุทฺธินํ ยาสุ สจฺจํ สฺพุทฺถกํ
 ถินํ ภาโว พฺราชาโน มจฺจสฺเสโวทเก คตฺ(๓) ฯ
 มุสา ตาสํ ยถา สจฺจํ สจฺจํ ตาสํ ยถา มุสา
 คาโว พหุติณฺสฺเสว(๔) มม สนฺติ วริ วริ ฯ
 โจริโย กจินาเหตา วาพา จปลสฺกฺขรา
 น ตา กิณฺจि น ชานนฺติ ยํ มนฺุสฺเสสุ วณฺฺจนฺติ (๕) ฯ
 สตุถา เอวํ อรฺกฺขิโย มาตุคาโมติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ
๑. ม. เอวรูปา ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตาวาติ ทิสฺสติ ฯ
๓. พ. ชา. ๒๘/๓๑๒/๑๒๕ ฯ
๔. สฺยา. ม. พหิ ติณฺสฺเสว โอมสนฺติ ฯ ๕. พ. ชา. ๒๘/๓๑๑/๑๒๓ ฯ

อาหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปรีโยसानเ อุกฺกณฺจิตฺตํภิกฺขุ
โสตฺยาปตฺตนิสฺเส ปตฺติภฺจฺหิ ฯ สตฺถาปี อนฺุสนฺธิ ฆมฺเมตฺวา ชาตกั
สโมธานสิ ตทา พาราณสีราชา อหเมว อโหสิตี ฯ
อณฺุทฺทชาตกั ทฺุติยํ ฯ

ตกกชาตกั (๑)

โกธนา อกตณฺญ จาติ อิทํ สตฺถา เซตฺวเน วิหรนฺโต
อุกฺกณฺจิตฺตํภิกฺขุณฺเวย อารพฺภ กเถสิ ฯ

สตฺถา สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ อุกฺกณฺจิตฺตํ
ปฺุจฺฉิตฺวา สจฺจนฺติ วุตฺเต อิตฺถิโย นาม อกตณฺญ
มิตฺตทฺุพฺภา กสฺมา ตา นิสฺสาย อุกฺกณฺจิตฺตํ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พฺุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสฺตฺโต
อิสิปฺพชฺชํ ปฺุพฺพชิตฺวา กงฺคาย ตีเร อสฺสํ มาเปตฺวา
สมาปตฺติโย จ อภินฺญา จ นิพฺพตฺเตตฺวา ฆานรตฺติสฺเสน
วิหาสิ ฯ ตสฺมี สมนฺเย พาราณสีเสฏฺฐิฉีตา ทฺุฏฺฐกฺุมาริ นาม
จณฺุทฺทา อโหสิ ผรฺุสา ทาสกมฺมกเร อุกฺโกสตี [๗] ปฺุหฺรตี ฯ
อถ นํ เอกทิวสํ ปรีวารมนฺุสฺสา กเหตุวา กงฺคาย กิฬิสฺสามาติ

๑. ม. ตกกปณฺุทิตชาตกวณณนา ฯ เอวมฺุปรีปี ฯ

๒. ม. วิหฺรตี ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺุตเร ปรีภาสตีตี ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวคฺควณฺณนา หน้า 104

อคมฺสฺ ๑ เตลฺลํ กิพฺพนฺตานํเยว สุริยภุจฺจกฺมนเวลา ชาตา เมโฆ
อุภุจฺหิ ๑ มนุสฺสา เมฆํ ทิสฺวา อิตฺโต จิตฺโต จ เวเคน
ปลาญฺสิ ๑ เสฏฺฐิธฺมฺมํ ทาสกมฺมกรรา อชฺช อมฺเหหิ เอตฺติสฺสา
ปิภุจฺสิ ปรสฺสิตฺตํ ภูฏฺฐิตฺติ ตํ อนฺโตอุทกสฺมิณฺณเวว ฉทฺเตตฺวา
อุตฺตริสฺ ๑ เทโว ปาวสฺสิ ๑ สุริโยปี ภูจฺจกฺโต ๑ อนฺธการิ
ชาตํ ๑ เต ตาย วินาว เคนฺหิ คนฺตฺวา กหิ สาทิ วุตฺเต
กฺงฺคาโต ตาว อุตฺตนิณฺณา อก นํ น ชานาม กหิ
คตฺวาติ ๑ ฅาตกา วิจินฺตฺวาปี น ปรสฺสิสฺ ๑

สา มหาวีรวิ วิรวนฺติ อุทเคน วุขฺหมานา อทฺต-
รตฺติกสมเย โภทิสฺตตฺตสฺส ปณฺณสาลาย สมิปํ ปาปฺญิ ๑ โส
ตสฺสา สทฺทํ สุตฺวา มาตุคามสฺส สทฺโท เอส ปรีตฺตาณมฺสฺสา
กริสฺสามิติ ตินฺนุกํ อาทาย นทีติริ คนฺตฺวา ตํ ทิสฺวา มา
ภายิ มา ภายิตฺติ อสฺสาเสตฺวา นาคพฺโล ฅามสมฺปนฺโน นที
ตฺรมาโน คนฺตฺวา ตํ อุภุจฺปิตฺวา อสฺสมปฺทํ อาเนตฺวา อคฺคิ
กตฺวา อทาสิ สีเต วิคเต มธฺรานิ ผลาผลานิ อุปฺนาเมสิ
ตานิ ขาทิตฺวา จิตฺตํ กตฺถ วาสิกา กถญฺจ กงฺกาย ปตฺติตาสีติ
ปฺุจฺญิ ๑ สา ตํ ปวฺตฺติ อโรเจสิ ๑ อถ นํ ตฺวํ เอตฺถเว
วสฺวาติ ปณฺณสาลาย วสาเปนฺโต ทฺวิหตีหิ สยํ อพฺุโกกาเส
วสิตฺวา อิทานิ คจฺฉาติ อาห ๑ สา อิมํ ตาปฺลํ สีสฺสเกทํ

ปาเปตฺวา คเหตุวา คมิสฺสามิติ น คจฺจติ ฯ อถ คจฺจนฺเต
กาเล อิตฺถีกุคฺคํ อิตฺถิลีฬหํ ทสฺเสตฺวา ตสฺส สีลเกทํ กตฺวา
ณฺนํ อนุตฺตราเปสิ ฯ โส ตํ คเหตุวา อรณฺเณเยว วสติ ฯ
อถ นํ สฺวา อาย อยฺย กิณฺโน อรณฺณวาเสน มนุสฺสปลํ
คมิสฺสามาติ ฯ โส ตํ อาทาย เอกํ ปจฺจนฺตคามํ คนฺตฺวา
ตกฺกภตฺติยา ชีวิตํ กปฺเปตฺวา ตํ โปเสติ ฯ ตสฺส ตกฺกํ
วิกฺกิตฺตฺวา ชีวิตฺติ ตกฺกปณฺฑิโตติ นามํ อํกํสุ ฯ อถสฺส
คามวาสีโน ปริพฺพชฺชํ ทตฺวา อมฺหากํ สุยฺยตฺตํ พุยฺยตฺตํ วา
อาจิกฺขนฺโต เอตฺถ วสาคิ คามทฺวารเ กุญฺชีย วาเสสิ ฯ

เตน จ สมเยน โจรา ปพฺพตา โอรุยฺห ปจฺจนฺตํ
ปหรนฺติ ฯ เต เอกทิวสํ ตํ คามํ ปหริตฺวา คามวาสีเกหิเยว
ภณฺฑานํ อุกฺขิปาเปตฺวา คจฺจนฺตา ตมฺปิ เสฏฺฐิฉีตฺริ คเหตุวา
อตุตฺตโน วสนภฺจฺจนํ คนฺตฺวา เสสชนํ วิสฺสชฺเชสิ ฯ โจรเชฏฺฐโก ปน ตสฺสา รูเป พชฺฉิตฺวา
ตํ อตุตฺตโน ภริยํ อกาสิ ฯ

โพธิสฺสโต อิตฺถนฺนามา กหนฺติ ปุจฺฉิตฺวา โจรเชฏฺฐเกน
คเหตุวา อตุตฺตโน ภริยา กตาคิ สุตฺวาปี น สฺวา ตตฺถ
มยา วินา วสิสฺสตี ปลายิตฺวา อากจฺฉิสฺสตีตี ตสฺสา อากมณํ
โอโลเกนฺโต ตตฺถเวย วสิ ฯ เสฏฺฐิฉีตาปี จินฺเตสิ อหํ อิช
สุขํ วสามิ กทาจิ มํ ตกฺกปณฺฑิโต กิณฺจิทฺเวว นิสฺสาย

๑. ม. ภณฺฑิกา ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวคฺควณฺณนา หน้า 106

อาคนตุวา อิโต อาทาย คจฺเจยฺย อถ เอตสฺมา สุขา
ปริหายิสฺสามิ ยนฺนุนาหิ สมฺปิยามานา วิย ตํ ปกุโกสาเปตฺวา
จมาตาเปยฺยนฺติ ฯ สา เอกํ มนุสฺสํ ปกุโกสิตฺวา อหิ อธิ
ทูกุขํ ชีวามิ ตกฺกปณฺฑิโต อาคนตุวา มํ อาทาย คจฺจตุติ
สาสนํ เปเสสิ ฯ โส ตํ สาสนํ สุตฺวา สทฺทหิตฺวา ตตฺถ
คนตุวา กามทฺวารे จตฺวา สาสนํ เปเสสิ ฯ สา นิกฺขมิตฺวา
ตํ ทิสฺวา อยฺย สเจ มยฺ อิทานิ คจฺฉิสฺสามิ โจรเชฏฺจโก
อนุพฺพนฺธิตฺวา อุโกปี อมฺเห จมาเตสฺสตี รตฺติภาเถ คมฺิสฺสามาติ
ตํ อานตฺวา โภเชตฺวา โภจฺจเก นิสิตฺทาเปตฺวา สายํ
โจรเชฏฺจกสฺส อาคนตุวา สุริํ ปิวิตฺวา มตฺตกาเถ สามิ
สเจ อิมาย เวลาย ตว สจฺจํ ปสฺเสยฺยาสิ กิณฺติ นํ
กเรยฺยาสีติ อาท ฯ อิทญฺจิทญฺจ กริสฺสามิติ อาท ฯ กิ ปน
โส ทฺวเร นนุ โภจฺจเก นิสินฺโนติ ฯ โจรเชฏฺจโก ขคฺคํ (๒)
อาทาย ตตฺถ คนตุวา ตํ ทิสฺวา คเหตฺวา เคหมชฺฌ
ปาเตตฺวา ทญฺจทกปฺปฺราทีหิ ยถารุจํ โปเถสิ ฯ โส โปถิยมาโน
อญฺฉํ กิณฺจ อวตฺวา โภชนา อกตญฺญ จ ปิสฺสนา
मितฺตทฺพุกิภาติ เอตฺตกเมว วทติ ฯ โจอโรปี ตํ โปเถตฺวา
พฺพนฺธิตฺวา นิปฺชฺชาเปตฺวา สายมาสิ ญฺญชิตฺวา สยิตฺวา(๔) ปพฺพุโ
ชिณฺณาย สุราย ปฺนํ ตํ โปเถตุํ อารภิ ฯ โสปี ตานาว
๑. สี่. ย. สปตฺตํ ฯ ๒. อุกุกํ ฯ ๓. ม. มิตฺตเกทิกาทิ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ
๔. ม. สยิ ฯ

จตุตารี ปทานิ วทติ ฯ

โจโร จินเตสิ อัย เอวั โปถิยมาโนปี อญลั กิณจิ
อวตวา อีมานเว จตุตารี จ ปทานิ วทติ ปุจฺฉิสฺสามิ นนฺติ
จินเตตฺวา[๑] ตั ปุจฺฉิ อมฺโก ปุริส ตวั เอวั โปถิยมาโนปี
กสฺมา เอตानเว ปทานิ วทสิตี ฯ ตกฺกปณฺฑิตเ ตินหิ
สุณานีตี ตั การณั อาทิตเ ปุจฺจาย กเถสิ อหิ ปุพฺเพ
อรณฺวาสิโก เอโก ตาปโส ฉานลาภิ สุวาทิ เอตัง กงฺคาย
วฺยฺหมานัน อุตฺตารेतฺวา ปุจฺฉกฺคิ อถ มํ เอสา ปโลเกตฺวา
ฉานา ปรีหาเปสิ สุวาทิ อรณฺลั ปหาย เอตัง โปเสนฺนโต
ปจฺจนตคามเก วสามิ อเถสา โจเรหิ อิชฺ อานีตา อหิ ทฺกขั
วสามิ อากนฺตฺวา มํ เนตฺติ มยฺหิ สาสนั เปเสตฺวา อิทานิ
ตว หตฺเถ ปาเปสิ อิมินา การณฺนาหิ เอวั กเถมีตี ฯ

โจโร จินเตสิ ยา เอสา เอวฺรุเป กุณสมฺปนฺเน อูปการเก
เอวั วิปฺปฏิปชฺชิ สา มยฺหิ กตฺรณฺนาม อูปทฺทวํ กเรยฺย
มาเรตฺพุพา เอสาตี ฯ โส ตกฺกปณฺฑิตัง อสุสาเสตฺวา ตั
ปโปเชตฺวา ขคฺคิ อาทาย นิกฺขมิตฺวา เอตัง ปุริสั คามทฺวารเ
ฉาเตสุสามาตี วตฺวา ตาย สทฺธิ พหิกามั คนฺตฺวา เอตัง หตฺเถ
คณฺหาตี ตั ตาย หตฺเถ กาหาเปตฺวา ขคฺคิ อาทาย
ตกฺกปณฺฑิตัง ปหรนฺนโต วิย ตั ทฺวิธา ฉินฺทิตฺวา สีสั(๒) นฺหาตฺวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวคฺควณฺณนา หน้า 108

ตฺกฺกปณฺฑิตํ กติปาหํ ปณฺธิตโกชเนน สนฺตปฺเปตฺวา อิทาเนว
กหํ คมิสฺสสํตี อาห ฯ ตฺกฺกปณฺฑิตโต ฆรราวาเสน เม กิจฺจํ
นตฺถิ อิติปฺพพฺชฺชํ ปฺพพฺชิตฺวา ตตฺถเว อรณฺญเณ วสิสฺสามິติ
อาห ฯ เตนหิ อหฺมปิ ปฺพพฺชิสฺสามິติ ฯ อุโภปิ ปฺพพฺชิตฺวา
ตํ อรณฺญายตฺนํ คนฺตฺวา ปญฺจาภิญฺญา อภฺจฺจ สฺมาปตฺติโย
จ นิพฺพตฺเตตฺวา ชีวิตฺปริโยसानเ พุรหฺมโลภฺปฺรายนา(๑) อเหตุํ ฯ

สฺตฺถา อิมานิ เทว วตฺถุณิ กเถตฺวา [๒] อภิสฺมพฺพุโ
หฺตฺวา อิมํ คากฺมาห

[๖๓]โกธนา อกตฺถญฺจ ปิสุณฺนา จ วิภะทิกกา (๓)

พุรหฺมจฺริยํ จร ภิกฺขุ โส สฺขํ น วิหาหิสีติ ฯ

ตฺตฺรารํ ปิณฺฑตฺโต ภิกฺขุ อิตฺถิโย นามเตตา โภธนา
อุปฺปนฺนโกธํ นิวาเรตฺตํ น สกฺโกนฺติ อกตฺถญฺจ อติมหนฺตฺมปิ
อุปฺการิ น ชานนฺติ ปิสุณฺนา จ เปสฺสญฺญภาวกรณฺเมว กถํ
กเถนฺติ วิภะทิกกา มิตฺเต ภินฺทนฺติ มิตฺเตภทฺนถํ กถนสีลาเยว
เอวฺรุเปหิ ปาปชฺมเมหิ สมนฺนาคตา เอตา กิณฺเต เอตาหิ
พุรหฺมจฺริยํ จร ภิกฺขุ อัยฺหิ เมถุนฺนวิริติ ปฺริสฺพุทฺฐญฺเจน
พุรหฺมจฺริยํ นาม ตํ จร ฯ โส สฺขํ น วิหาหิสีติ โส
ตฺวํ เอตํ พุรหฺมจฺริยวาสิ วสนฺโต ฌานสฺขํ มคฺคสฺขํ ผลสฺขญฺจ
๑. ม. พุรหฺมโลภฺปฺคา ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร อุนฺสนฺธิ ฆมฺเภตฺวาติ
ทิสฺสตี ฯ ๓. ม. ปิสุณฺนา มิตฺเตภทิกกา ฯ

น วิหาหิสิ เอตัง สุขัง น วิชหิสฺสสิ เอตฺตฺมา สุขา น
ปรีหายิสฺสสิติ อตุโถ ๗ น ปรีหายิสฺสิติปิ(๑) ปาโจ อยเมว อตุโถ ๗
สตฺถา อิมัง ชมฺมเทสนัง อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสสิ ๗
สจฺจปรีโยसानเ อุกกณฺจติภิกฺขุ โสตาปตฺติผลเ ปติญฺจหิ ๗
สตฺถาปิ ชาตกั สโมชานะสิ ตทา โจระชฺชฏฺโง อานนฺโท
อโหสิ ตกฺกปณฺฑิโต ปน อหเมวาทิ ๗
ตกฺกชาตกั ตติยํ ๗

ทูราชานชาตกั

มา สุ นนฺทิ อิจฺฉติ มนฺติ อิํ สตฺถา เขตฺวเน
วิหรนฺโต เอกัง อุปาสกั อารพฺภ กเถสิ ๗
เอโก กิร สวตฺถิวาสี อุปาสโก ติสฺสุ สรณฺสุ ปญฺจสุ
สิเลสุ ปติญฺจิตฺโต พุทฺทมามโก ชมฺมมามโก สงฺฆมามโก ๗
ภริยา ปนสฺส พุสฺสึลา ปาปชฺชมา ยํ ทิวสั มิจฺฉาจารย์
จรติ ตั ทิวสั สตกัิตทาสี วีย โหติ มิจฺฉาจารย์สฺส ปน
อกตทิวเส สามินี วีย โหติ จณฺฐา ผรุสา ๗ โส ตสฺสา
ภาวํ ชานิตฺตํ น สกฺโกติ ๗ อถ ตาย อุพฺพาพุโห พุทฺธูปญฺจานัน
น คจฺฉติ ๗ อถ นํ เอกทิวสั คนฺธปฺปผาทินิ อาทาย
อาคนฺตฺวา วนฺทิตฺวา นิสินฺนํ สตฺถา อาห กิณฺนุ โข ตฺวํ
๑. ม. น ปรีหาหิสิติปิ ๗

เลมที่ 29 เภนินปาเต อิตถิวควณณนา หนา 110

อุปาสก สตตฎฐทิวเส พุทฐุปฎฐานัน นากจณสีติฯ ฆรณิ เม
ภนุเต เอกสมิ ทิวเส สตถิตทาสี วีย [๑] เอกสมิ สามินิ
วีย จณฐา ผรุสา อหิ ตสสา ภาว ซานิตุ น สกโกมิ
สวาทิ ตาย อุพพาพุโ หุทฐุปฎฐานัน นากจณามิติฯ อถส
วณัน สุตวา สตุถา อุปาสก มาตุคามสส ภาโว นาม
ทุชซาโน ปุพเพปิ เต ปณฐิตา กถยีสู ตวั ปน ต
ภวสงเขปคตตตา สลลภเขตุน สกโกสีติ วตุวาเตน ยาจิต
อตีต อหาริ ฯ

อตีเต พารานสิขิ พุรหมทตเต รชช การนเต โพธิสตุโต
ทิสปาโมกโข อจริโย หุตวา ปณจมาณวคตานิ สิปปี
สิกขาเปสิฯ อเถโก ติโรธฐวาสิโก พุราหมณมานโว อากนตุวา
ตสส สนตเท สิปปี อุกคณนุโต เอกาย อิตถียา ปฎิพทฐจิตโต
หุตวา ต ภริย กตุวา ตสมิเยว พารานสินคเร วสนโต
เทว ติสโส เวลา อจริยสส อุปฎฐานัน น กจณติฯ ส
ปนสส ภริยา ทุสสีลา ปาปฐมา มิจณาจาร์ จินณทิวเส
ทาสี วีย โหติ อจินณทิวเส สามินิ วีย จณฐา ผรุสา
โหติฯ โส ตสสา ภาว ซานิตุ อสกโกนุโต ตาย อุพพาพุโ
อากุลจิตโต อจริยสส อุปฎฐานัน น กจณติฯ อถ น
สตตฎฐทิวเส อติภุมิตวา อากต กิ มานว น ปณณายสีติ
๑. ม. เอตถนุตเร โหตีติ ทิสสติ ฯ

อาจริโย ปุจฺฉิ ฯ โส ภริยา มํ อาจริย เอกทิวสํ อิจฺฉติ
ปฏฺเจติ ทาสี วีย นิหตฺมานา โหติ เอกทิวสํ สามินี วีย
ถทฺธา จณฺฐา ผรุสา อหํ ตสฺสา ภาวํ ชานิตฺตํ น
สกุโกมิ ตาย อพฺพาพฺโห อากุลจิตฺโต ตุมฺหากํ อุปฺภูจฺฉานํ
นาคโตมฺหิตี ฯ อาจริโย เอวเมตํ มาณว อิตฺถิ นาม ทุสฺสีลา
อนาจารี จิณฺณทิวเส สามิกํ อนฺวตฺตติ ทาสี วีย นิหตฺมานา
โหติ (๑) อิจฺฉณทิวเส (๒) ปน มาณตถทฺธา หุตฺวา สามิกํ น
คณฺเฑติ (๓) เอวํ อิตฺถิโย นามเตตา อนาจารา ทุสฺสีลา ตาสี
ภาโว นาม ทุชฺชานโน ตาสุ อิจฺฉนฺตีสฺสปี อนิจฺฉนฺตีสฺสปี
มชฺฉตฺเตเนว ภวิตพฺพนฺติ วตฺวา ตสฺโสวาทวเสน อิมํ กถมาห

[๖๔] มา สฺ นนฺทิ อิจฺฉติ มํ มา สฺ โสจิ น อิจฺฉติ (๔)

ถินํ ภาโว พุราชานโน มจฺฉสฺเสโวทเก คตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ มา สฺ นนฺทิ อิจฺฉติ มนฺติ สฺกาโร นิปาตมตฺตํ
อัย อิตฺถิ มํ อิจฺฉติ ปฏฺเจติ มยิ สินฺนํ กโรตฺติติ มา
ตุสฺสี ฯ มา สฺ โสจิ น อิจฺฉตฺติติ อัย มํ น อิจฺฉตฺติติปิ
มา โสจิ ฯ ตสฺสา อิจฺฉมานาย นนฺที อนิจฺฉมานาย โสกํ
อกตฺวา มชฺฉตฺโตว โหตฺติติ ทิปฺเตติ ฯ ถินํ ภาโว พุราชานโนติ
อิตฺถินํ ภาโว นาม อิตฺถิมายาย ปฏฺิจฺฉนฺตฺตา พุราชานโน ฯ
ยถา กิ ฯ มจฺฉสฺเสโวทเก คตฺนฺติ ยถา มจฺฉสฺส คมนํ
๑. ม. โหนฺติ ฯ ๒. ม. อนาจิณฺณทิวเส ฯ
๓. ม. น คณฺเฑนฺติ ฯ ๔. ม. มา สฺ โสจิ นมิจฺฉติ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อิติวคฺควณฺณนา หน้า 112

อุทเคน ปฏิจฺจนฺนตฺตา พุชฺชานํ เตเนว โส เกวภูญฺเฐ อากเต
อุทเคน คมนํ ปฏิจฺจนาเทตฺวา ปลายติ อตฺตानํ คณฺหิตุํ น
เทติ เอวเมว อิติโย มหฺนตฺมปิ พุสฺสีลกมฺมํ กตฺวา มยํ
เอวรูปํ น กโรมาติ อตฺตนา กตฺกมฺมํ อิติมายาย ปฏิจฺจนาเทตฺวา
สามิเก วญฺเจนฺติ เอวํ อิติโย นามเตตา ปาปชฺมมา ทูราจารา
ตาสุ มชฺชตฺโตเยว สุจิตฺโต โหตีติ ฯ

เอวํ โปชิสฺสโต อนฺเตวาลิกสฺส โอวาทํ อทาสี ฯ ตโต
ปฏฺจาย โส ตสฺสา อุปริ มชฺชตฺโต อโหสี ฯ สปิ สฺส ภริยา
อาจริเยน กิร เม พุสฺสีลภาโว ฅาโตติ ตโต ปฏฺจาย น
อนาจาริ จรติ (๑) ฯ

ตสฺสาปิ (๒) อุปาสกสฺส อิติ สมนฺมาสมฺพุทฺเทน กิร มยํ
ทูราจาราภาโว ฅาโตติ ตโต ปฏฺจาย ปาปกมฺมํ นาม น
อกาสี ฯ

สตฺถาปิ อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา สจฺจานิ ปกาเสตี ฯ
สจฺจปริโยसानเ อฺปาสโก โสตาปตฺติผล ปติฏฺจหิ ฯ สตฺถา
อนุสนฺธิ ฃญฺเฐตฺวา ชาตกํ สโมชานเสี ตทา ชายปติกาเยว
ชายปติกา อาจริโย ปน อหเมว อโหสีติ ฯ

ทูราชานชาตกํ จตฺตถิ ฯ

๑. ม. จริ ฯ ๒. ม. สปิ ตสฺส ฯ

อนภริตติชาตัก

ยถา นที จ ปนุโธ จาติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ตถารูปญญเวว อุปาสกั อารพุก กเถสิ ฯ

โส ปน ปริคคณหนุโต ตสสา ทุสสีลภาวึ ฉตฺวา
จณฺหิโกโต (๑) จิตฺตพฺยาकुตตาย สตุตภุจทิวเส อุปญฺจัน น
อคมาสี ฯ โส เอกทิวสึ วิหารึ คนฺตฺวา ตถาคตึ วนฺทิตฺวา
นินฺโน กสฺมา สตุตภุจทิวสานิ นาคโตสึตี วุตฺเต ภริยา
เม ภนฺเต ทุสสีลา ตสสา อุปริ พฺยาकुตจิตฺตตาย นาคโตมฺหึตี
อาห ฯ สตุถา อุปาสก อิตุถิสฺสู อนาจารา เอตาคิ โกปี
อกตฺวา มชฺฌตฺเตเนว ภวิตฺตุ วญฺญติ (๒) ปุพฺเพปิ เต ปญฺชิตา
กถยิสฺสู ตฺว ปน ภวนฺตเรน ปญฺจิจฺจนฺตฺตา ตํ การณึ
น สลฺลุกเขสิตี วตฺวา เตน ยาจิตฺโต อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยึ พุรหุมทตฺเต รชฺชึ การเนตฺเต โปธิสตุโต
ปุริมเนยเนว ทิสปาโมกุโข อจฺริโย อโหสิ ฯ อถสฺส อนฺเตवासึโก
ภริยาย โทสึ ทิสฺวา พฺยาकुตจิตฺตตาย กติปาหึ อนาคนฺตฺวา
เอกทิวสึ อจฺริเยน ปุจฺฉิตฺโต ตํ การณึ นิเวเทสิ ฯ อถสฺส
อจฺริโย ตาต อิตุถิ นาม สพุพสาธารณา ตาสฺ ทุสสีลา
ปาปชฺมมา เอตาคิ ปญฺชิตา โกปี น กโรนฺตึตี โอวาทวเสน
อิมึ คาทมาห

๑. ม. ภณฺหิโกโต ฯ ย. ภณฺหิเกโต ฯ ๒. ม. วญฺญติตี ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตฺถิวคฺควณฺณนา หน้า 114

[๖๕]ยถา นที จ ปนฺโถ จ ปานาคารี สภา ปปา

เอวํ โลกิตฺถิโย นาม นาสํ กุชฺฌนฺตฺติ ปณฺฑิตฺตาติ ฯ

ตตฺถ ยถา นทีติ ยถา อเนกตฺถิญา นที นุหฺนตฺถาย
สมฺปตฺตสมฺปตฺตทานํ จณฺฑาทาทินมฺปิ ขตฺติยาทินมฺปิ สาธารณา
น ตตฺถ โกจิ นุหฺนยิตฺถํ น ลภติ นาม ฯ ปนฺโถติอาทิสฺ
ยถา มหามคฺโคปิ สพฺเพสํ สาธารโณ น โกจิ เตน คนฺตํ
น ลภติ ฯ ปานาคารนฺตฺติ สุราเคหํ สพฺเพสํ สาธารณํ โย
โย ปาตุกาโม สพฺโพ ตตฺถ ปวิสฺเตว ฯ ปุณฺณตฺถิเกหิ ตตฺถ
ตตฺถ มนุสฺसानํ นิวาสนตฺถาย กตา สภาปี สาธารณา น
ตตฺถ โกจิ ปวิสิตฺถํ น ลภติ ฯ มหามคฺเค ปานียจฺฉิโย จเปตฺวา
กตา ปปาปี สพฺเพสํ สาธารณา น ตตฺถ โกจิ ปานีย
ปวิสิตฺถํ น ลภติ ฯ เอวํ โลกิตฺถิโย นามาติ เอวเมว ตาต
มาณว อิมสฺมี โลเก อิตฺถิโย สพฺพสาธารณา เตนว
สาธารณญฺเจน นทีปนฺนปานาคารสภาปปา สทิสฺสา ฯ ตสฺมา
นาสํ กุชฺฌนฺตฺติ ปณฺฑิตฺตาติ เอตาสํ อิตฺถินํ ลามิกา เอตา
อนาจารา ทุสฺสีลา สพฺพสาธารณาติ จินฺเตตฺวา ปณฺฑิตา
เลกา พุทฺธิสมฺปนฺนา น กุชฺฌนฺตฺติติ ฯ

เอวํ โโพธิสฺตฺโต อนฺนเตวาสิกสฺส โอวาทํ อทาสี ฯ โส
ตํ โอวาทํ สุตฺวา มชฺฌตฺโต อโหสิ ฯ ภริยาปีสฺส อจฺริเยน
กิริมฺหิ ฌาตาติ ตโต ปญฺจาย ปาปกมมํ นากาสี ฯ

ตฺสสาปี อุปาสกฺสฺส ภริยา สตฺถารา กิรมฺหิ ฌาตาคิ
ตโต ปญฺจาย ปาปกมฺมํ นากาสี ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อahrtฺวา สจฺจანი ปกาเสตี ฯ
สจฺจปรีโยसानเ อุปาสโก โสตาปตฺติผลเ ปตฺติฏฺฐหิ ฯ สตฺถาปี
อนุสนฺธิ ฌมฺมุตฺวา ชาติกั สโมธานเสตี ตทา ชายปตฺติกา
เอตฺรหิ ชายปตฺติกาเยว อจฺจริยพฺุราหฺมโณ ปน อหเมว
อโหเสตี ฯ

อนกิริตฺชาติกั ปญฺจมํ ฯ

มุทฺลกขณชาติกั

เอกา อิจฺฉา ปฺเร อาเสตี อิทํ สตฺถา เซตฺวเน วิหรนฺโต
สงฺกิลเสตี อารพฺก กเถตี ฯ

เอโก กิร สาวตฺถีวาสิ กุลปฺตฺโต สตฺถุ ฌมฺมเทสนํ สุตฺวา
รตนสาสเน อูริ ทตฺวา ปพฺพชิตฺวา ปฏฺิปนฺนโก โยคาวจโร
อวิสฺสฏฺจกมฺมฏฺจानโ หุตฺวา เอกทิวสํ สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาย
จรมานโ เอกํ อลงฺกตปฏฺิยตฺตํ อิตฺถี ทิสฺวา สฺภวเสน อินฺทฺริยานิ
ภินฺทิตฺวา โอลเเกตี ฯ ตฺสฺส อพฺภนฺตเร กิเลโส จลฺล วาสียา
อาโกฏิตฺธีรฺรูกฺโข วิย อโหตี ฯ โส ตโต ปญฺจาย กิเลสฺวสีโก
หุตฺวา เนว กายสฺสาทํ น จิตฺตฺสฺสาทํ ลภิ ภนฺตมิกสฺปปฏฺิภาโค
สาสเน อนกิริโต ปฺรพฺุหเกสโลโม ทิฆนฺโข กิลิฏฺจจิวโร

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวคฺควณฺณนา หน้า 116

อโหสิ ฯ อถสฺส อินฺทริยวิการิ ทิสฺวา สหายกา ภิกฺขุ กิณฺนุ
โฆ เต อาวุโส น ยถา โปราณานิ อินฺทฺริยานิตี ปุจฺฉีสุ ฯ
อนภฺริโตมฺหิ อาวุโสติ ฯ อถ นํ เต สตฺถุ สนฺตํกํ นยีสฺสุ ฯ
สตฺถา ก็ ภิกฺขเว อนิจฺจมานํ ภิกฺขุํ อาทาย อาคตฺตฺถาติ
ปุจฺฉิ ฯ อยํ ภนฺเต ภิกฺขุ อนภฺริโตติ ฯ สจฺจํ กิร ตฺวํ
ภิกฺขุ อนภฺริโตติ ฯ สจฺจํ ภควาติ ฯ โโก ตํ อุกฺกณฺจาเปสีตี ฯ
อหํ ภนฺเต ปิณฺฑทาย จรฺนฺโต เอกํ อิตฺถี ทิสฺวา อินฺทฺริยานิ
ภินฺทิตฺวา โอลฺลเกสี อถ เม กิเลโส จติ เตนมฺหิ
อุกฺกณฺจโตติ ฯ อถ นํ สตฺถา อนจฺฉริยเมตํ ภิกฺขุ ยํ
ตฺวํ อินฺทฺริยานิ ภินฺทิตฺวา วิสภาการมฺมณํ สุภวเสน โอลฺลเกนฺโต
กิเลเสหิ กมฺปิโต ปุพฺเพ ปญฺจาภิญฺญาอภฺยจฺจมาปตฺติลาภิโน
ฉานพฺเลน กิเลเส วิภขมฺเภตฺวา วิสุทฺถจิตฺตา คคนตลจฺรา
โพธิสตฺตฺตฺตํ อินฺทฺริยานิ ภินฺทิตฺวา วิสภาการมฺมณํ โอลฺลกย-
มานา ฉานา ปรีหายิตฺวา กิเลเสหิ กมฺปิตา มหาทฺกฺขํ อณุภวิสฺสุ
น หิ สินฺธุรฺอุปฺปาณฺนกวาโต หตฺถิมตฺตมฺมุชฺชาปฺพพตฺตํ มหาชมฺพุ-
อุมฺมุลกวาโต ฉินฺนตฺถฺเญ วิรฺุพฺหคจฺจกํ มหาสมฺมุทํ วา ปน
สุสฺสณกวาโต ชุทฺทกตฺตพาทํ กิสมิณฺจเทว คณฺหติ เอวํ
อุตฺตมพฺพุทฺธินํ นาม วิสุทฺถจิตฺตานํ โพธิสตฺตฺตํ อญฺญาณภาวจฺรา
กิเลสา ตยิ ก็ ลชฺชิสฺสณฺนติ วิสุทฺธาปี สตฺตฺตา สงฺกิลิสุสฺสนฺติ
๑. ม. โสสนกวาโต ฯ

อุตุตมยสสมงคิโนปี อยลั ปาปฺพนตติ วตุวา อติตํ อหริ ฯ

อติเต พารานลสิยั พรหมทตเต รชชั การนเต โโพธิสตุโต
กาสิรรุเจ เอกสฺส มหาวิภวสฺส พรหมณสฺส กุเล นิพฺพตฺติตุวา
วิญญุตํ ปตฺโต สพฺพลิปฺปานั ปาริ คนฺตุวา กามे ปหาย
อิสิปฺพพชฺชั ปพฺพชิตฺวา กสิณปริกมมํ กตุวา(๑) อภิญญา จ
สมาปตฺติโย จ (๑) อุปาเทตุวา ฌานสุเขน วิตฺตินาเมนฺโต
หิมวณฺตปฺปเทเส วาลั กปฺเปสิ ฯ โส เอกสมิ์ กाले
โลณมฺพิลเสวณตฺถิ หิมวณฺตา โอตริตุวา พารานลสิ ปตุวา
ราชุชฺชยานे วสิตุวา ปฺนทิวเส กตสิริรปฺภูชคฺคโน รตฺตวากมยั
นิวาสนปารุปนั สณฺจเปตุวา อชินจมมํ เอกํสงฺกตุวา(๒)
ชฎามณฺทลั พนฺธิตุวา ขาริกาชมาทาย (๓) พารานลสิยั ภิกฺขาย
จรมานो รลฺโย ฌรทวาริ ปาปฺณิ ฯ ราชา ตสฺส อิริยาปเถเยว
ปสิทิตฺวา ปกฺโกสาเปตุวา มหารहे อาสเน นิสิตาเปตุวา
ปณฺิเตน ขาพฺนิเยน โภชนิเยน สนฺตปฺเปตุวา ตํ กตานุโมทนั
อุชฺชยานे วสนตฺถาย ยาจิ ฯ โส สมฺปฏฺิจฺฉิ(๔) ฯ ราชเคहे ภูณฺชิตฺวา
ราชกุลั โอวทมาโน ตสฺมิ์ อุชฺชยานे โสพส วสุธานี วสิ ฯ
อเถกทิวลั ราชา กุปฺปีตํ ปจฺจนตํ วุปฺสเมตฺถุ กจฺจนฺโต
มุทลภุชณณนาม อคฺคมहेสิ อปฺปมตฺตา อยฺยสฺส อุปฺภูจानั

๑. ม. ปญจ อภิญญา จ อฏฺจ สมฺปาตฺติโย จ ฯ

๒. ม. เอกสมิ์ อึเส กตุวา ฯ

๓. ม. ภิกฺขาภาชนมาทาย ฯ ๔. ม. สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา ฯ

กโรหิตี วตฺวา อคฺมาสี ฯ

โพธิสฺสโต รัญโย คตฺกาลโต ปฏฺจาย อตฺตโน รุจฺนเวลาย
เคหิ (๑) คจฺฉติ ฯ อถฺเกทิวสํ มุทฺลกฺขณฺนา โพธิสฺสตฺสฺส อหฺาริ
สมฺปาเทตฺวา อชฺช อโยโย จิรายตีติ คฺนุโรทเกน นุหฺายิตฺวา
สพฺพาลงฺการปฏฺิมนฺตฺติตา มหฺาตเล จุพฺสยํ ปญฺญเปตฺวา
โพธิสฺสตฺสฺส อคฺมนํ โอลอยมานา นิปชฺชิ ฯ โพธิสฺสโตปิ
อตฺตโน เวลํ สลฺลกฺเขตฺวา ฌานา วุฏฺจาย อากาเสเนว
ราชนิเวสนํ อคฺมาสี ฯ มุทฺลกฺขณฺนา วากจิริสทฺทํ สุตฺวา อโยโย
อากโตติ เวเคน อญฺฺจหิ ฯ ตสฺสา เวเคน อญฺฺจหนฺตฺติยา
มญฺฺจสาฎฺโก ภสฺสิ ฯ ตาปโส สีหปญฺชเรน ปวิสฺนโต เทวียา
วิสภากฺรปฺารมฺมณํ ทิสฺวา อินฺทฺริยานิ ภินฺทิตฺวา สุกฺวเสน
โอลเกสิ ฯ อถฺสฺส อพฺภนฺตเร กิเลโส จลิ วาสียา ปหฺญจิริรุกฺโข
วีย อโหสิ ฯ ตาวเทวสฺส ฌานํ อนฺตรธาโย ฯ ฉินฺนปฺกฺโข
กาโก วีย อโหสิ ฯ โส จิตฺโกว อหฺาริ คเหตฺวา อญฺฺจชิตฺวา ว
กิเลเสหิ กมฺปิโต ปาสาทา โอรุยฺห อญฺฺยานํ คฺนุตฺวา ปณฺณสาลิ
ปวิสิตฺวา ผลกตฺตรกสฺยนสฺส เหญฺจฺจา อหฺาริ จเปตฺวา วิสภากา-
รมฺมณพฺนฺโร กิเลสคฺคินา ทฺยหฺมาโน นีราหฺารตฺาย สฺสสฺมาโน
สฺสตฺต ทิวสานิ ผลกตฺตรเก นิปชฺชิ ฯ

สฺสตฺตเม ทิวเส ราชา ปจฺจนฺตํ วุปฺสเมตฺวา อากโต นคฺริ

๑. ม. ราชเคหิ ฯ

ปทกขิณั กตุวา นิเวสนั อคนตุวาว อຍຍိ ปสสิสสามิติ
อຍຍานั คนตุวา ปณณสาลั ปวิสิตุวา ตั นิปนุนกั ทิสฺวา
เอกั อผาสุกั ชาตั มณเณติ ปณณสาลั โสธาเปตุวา ปาเท
ปริมชฺชนุโต ก็ อຍຍສສ อผาสุกนุติ ปุຈ္ຈີ ๗ มหาราช
อณณั เม อผาสุกั นตุถิ กิเลสวเสน ปนมหิ ปฎิพทฺชจิตฺโต
ชาโตติ ๗ กหิ ปฎิพทฺชนุเต อຍຍ จิตฺตุนุติ ๗ มุทลภุณนาย
มหาราชชาติ ๗ สาธุ อຍຍ อหิ มุทลภุณณั ตุมหากั ทมฺมีติ
ตาปสิ อาทาย นิเวสนั ปวิสิตุวา เทวี สพฺพาลงการปฎิมนุฑิตั
กตุวา ตาปสສສ อทาสิ ททมาโนเยว จ มุทลภุณนาย
สณณั อทาสิ ตยา อตุตโน พเลน อຍຍิ รกขิจิ
วายमितพฺพนุติ ๗ สาธุ เทว รกขิสฺสามิติ ๗ ตาปโส เทวี
คเหตุวา ราชนิเวสนา โอตริ ๗ อถ นั มหาทวารโต
นิกฺขนุตกาเล อຍຍ อมฺหากั [๑] เกหิ ลทฺฐิ วณฺณุติ คจฺจ
ราชานั เกหิ ยาจหิตี อห ๗ ตาปโส คนตุวา เกหิ
ยาจิ ๗ ราชานั มนุສฺสานั วจฺจกฺฎิกิจฺจိ สาชยมานั เอกั
ณทฺทิตเคหิ ทาเปสิ ๗ โส เทวี คเหตุวา ตตุถ อคมาสิ ๗
สา ปวิสิตุ น อิจฺฉิ ๗ กิการณา น ปวิสสิติ ๗
อสุจิกาวณาติ ๗ อิทานิ ก็ กโรมีติ ๗ ปฎิขคฺคาหิ นนุติ
วตุวา รณฺโณ สนุติกั เปเสตุวา คจฺจกฺฎทฺทาลิ อห
๑. ม. เอตุถนุตเร เอกนุติ ทิสฺสติ ๗

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวคฺควณฺณนา หน้า 120

ปจฺฉิ อหฺรติ อหฺรเปตฺวา อสุจิจฺจ สงฺการณฺจ ฉชฺชทา-
เปตฺวา โคมยฺ อหฺรเปตฺวา วิติมฺปาเปตฺวา ปฺนปี คจฺฉ
มณฺจํ อหฺร ปิจฺ [๑]อหฺรติ เอกเมกํ อหฺรเปตฺวา ปฺน
อุทกาหฺรณฺาที่นํ อตฺถาย อาณฺาเปติ ฯ โส ฃญฺ อาทาย อุทกํ
อหฺรติวา จาญฺี ปฺเรตฺวา นฺหาโนทกํ สชฺเชตฺวา สยนํ
อตฺถริ ฯ อถ นํ สยเน เอกโต นิสินนํ ฆาสุกาสุ คเหตฺวา
อากทฺชฺติตฺวา ตว สมณฺภาวํ วา พฺราหฺมณฺภาวํ วา น
ชานาสีติ โอนาเมตฺวา อตฺตโน อภิมุขํ อากทฺชฺติ ฯ โส ตสฺมี
กาเล สตี ปฏฺิถิ ฯ เอตฺตกมฺปน กาลํ อณฺุณานิ อโหสิ ฯ
เอวํ อณฺุณณกรณฺา กิเลสํ นาม (๒)กามจฺฉนฺทนีวฺรณฺิ ภิกฺขเว
อนุชฺรณฺิ อณฺุณณกรณฺฺนติ อาทิเจตฺถ(๒) วตฺตพฺพิ ฯ

โส สตี ปฏฺิถิตฺวา จินฺเตสิ อยํ ตณฺหา วชฺชตฺตมานา
มม จตฺุหิ อุปาเยหิ สีลํ อุกฺขิปิตฺุ น ทสฺสติ อชฺเชว มยา
อิมํ รยฺโเว นียฺยาเทตฺวา หิมวณฺฺตํ ปวีสิตฺุ วฏฺฺฐตีติ ฯ โส
ตํ อาทาย ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา มหาราช ตว เทวีย
มยฺหํ อตฺถโถ นตฺถิ เกวลํ เม อิมํ นิสฺสาย ตณฺหา วชฺชิตฺาติ
วตฺวา อิมํ คาทมาห

[๖๖]เอกา อิจฺฉา ปฺเร อาสิ อลทฺธา มฺหุลกฺขณฺิ

ยโต ลทฺธา อพารกฺขี อิจฺฉา อิจฺฉํ วิชายถาติ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร อตฺถรณฺิ อหฺร จาญฺี อหฺร ฃญฺ อหฺรติ ทิสฺสติ ฯ

๒. ส. มหา. ๑๕/๕๐๑/๑๓๖ ฯ

ตตุรายั ปิณทุโต มหาราช มยหิ อิมิ ตว เทวี
มุทลภุจกถา อลภิตวา ปุเร อโห วตาคิ เอติ ลภุยุนติ
เอกา อิจฉา อาสิ เอกาว ตณฺหา อุปฺปชฺช ยโต ปน
เม อัย อพารกฺขิ วิสาลเนตฺตา โสภนโลจนา ลทฺธา อถ เม
สา ปุริมิกา อิจฉา เกหตณฺหิ อุปฺภรณตณฺหิ อุปฺภกตณฺหุนติ
อุปรุปริ อณฺณํ นานปฺปการิ อิจฉํ วิชายนฺ ชเนสิ อุปฺปาเทสิ
สา โข ปน เม เอวํ วฑฺฒมานา อิจฉา อปายโต สีลํ
อุกฺขิปิตุํ น ทสฺสติ อลํ เม อิมาย ภริยาย ตฺวํเยว
ตว ภริยํ คณฺห อหฺมฺปน หิมวณฺติ คมิตฺสสามิติ ฯ ตาวเทว
นญฺจ ฌานํ อุปฺปาเทตฺวา อากาเส นิสินฺโน ฌมฺมํ เทเสตฺวา
รณฺโณ โอวาทิ ทตฺวา อากาเสเนว หิมวณฺติ คณฺตฺวา ปฺน
มนุสฺสปลณฺนาม นาคมาสิ พุรหฺมวิหารเ ปน ภาเวตฺวา
อปรินิหฺนชฺฌาโน พุรหฺมโลเก นิพฺพตฺติ ฯ

สตฺถา อิมิ ฌมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ
สจฺจปรีโยसानเ โส ภิกฺขุ อรหฺตตผลเ ปตฺติภุจาสิ ฯ สตฺถาปิ
อนุสนฺธิ ฌญฺตฺวา ชาติกํ สโมธานสิ ตทา ราชา อานนฺโท
อโหสิ มุทลภุจกถา อุปฺปลวณฺณา อิติ ปน อหเมวาคิ ฯ

มุทลภุจกถา ญญํ ฯ

อุจจนฺกชาตกั

อุจจนฺเก เทว เม ปุตุโตติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อณฺตริ ชนปทิตฺถิ อารพุก กเถสิ ฯ

เอกสฺมี หิ สมเย โกสตรญฺเจ ตโย ชนา อณฺตรสฺมี
อฏฺวิมุเข กสนฺติ ฯ ตสฺมี สมเย อนฺโตอฏฺวิยิ โจรา มนฺสเส
วิลมฺปีตฺวา ปลาเยิสฺสุ ฯ มนฺสสา เต โจเร ปริเยสฺติตฺวา อปฺสฺสนฺตา
ตํ จานํ อากมฺม คฺมุเห อฏฺวิยิ วิลมฺปีตฺวา อิทานิ กสกา
วีย โหถาติ ฯ เต โจรา อิมฺติ พนฺธิตฺวา อาเนตฺวา โกสตรญฺโ
อํสฺสุ ฯ อถกา อิตฺถิ อากนฺตฺวา อจฺฉาทนํ เม เทถาติ
ปริเทวนฺติ ปฺนปฺปฺนํ ราชนิเวสนํ ปริยาติ ฯ ราชา ตสฺสา
สทฺทํ สฺมุติตฺวา [๑] เทถิมิสฺสา อจฺฉาทนฺนฺติ อาห ฯ มนฺสสา
สาฏฺกํ กเหตุวา อํสฺสุ ฯ สาทํ ทิสฺวา นาทํ เอตํ อจฺฉาทนํ
ยาจามิ สามิกจฺฉาทนํ ยาจามิติ อาห ฯ มนฺสสา คนฺตฺวา
รญฺโ นีเวทียิสฺสุ น กิเรสา อิมํ อจฺฉาทนํ กเถติ
สามิกจฺฉาทนํ กเถตฺติ ฯ อถ นํ ราชา ปกฺโกสาเปตฺวา ตฺว
กิริ สามิกจฺฉาทนํ ยาจาสีติ ปุจฺฉิ ฯ อาม เทว อิตฺถิยา
หิ สามิกอ อจฺฉาทนฺนฺนาม สามิกเ หิ อสฺติ สหฺสฺสมฺมฺลฺมฺปี
สาฏฺกํ นีวตฺถา อิตฺถิ นคฺคาเยว นามาติ ฯ อิมฺสฺส ปนฺตฺถสฺส
สาธนฺตฺถิ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตฺเร คจฺฉถาติ ทิสฺสฺติ ฯ ๒. ม. อาโรจยีสฺสุ ฯ

นคฺคา นที โอนทกา(๑) นคฺคั รฎุจึ อราชิกั (๒)

อิตุถึปี วิธวา นคฺคา ยสุสาปี ทส ภาตโรติ (๒)

อิทํ วตุถึ อหริตพพิ ฯ

ราชา ตสุสา ปสนุโน อิม เต ตโย ชนา กึ (๓)

โหนตึติ ปุจฺฉิ ฯ เอโก เม เทว สามิโก เอโก ภาตา

เอโก ปุตฺโตติ ฯ ราชา อหนเต ตฎุโจ อิมสุ ตึสุ เอกั

เทมิ กตมํ อิจฺฉตึติ ปุจฺฉิ ฯ สวา อห อหํ เทว ชีวมานา

เอกั สามิกั ลภิสฺสามิ ปุตฺตมปิ ลภิสฺสามิ มาตาปีตุนํ ปน

เม มตตฺตา ภาตาว ทุลลโก ภาตริ เม เทหิ เทวาติ ฯ

ราชา ตสุสิตฺวา ตโยปี วิสฺสชฺเชติ ฯ เอวนุตฺตึ เอกิกั นิสฺสาย

ตโย ชนา ทุกฺขโต มุตฺตา ฯ ตํ การณํ ภิกฺขุสงฺฆเม ปากฺกั

ชาติ ฯ อถกทิวสํ ภิกฺขุ ชมฺมสภายั สนนฺิปตฺติวา อวฺโส

เอกั อิตุถึ นิสฺสาย ตโย ชนา ทุกฺขโต มุตฺตาติ ตสุสา

คฺณกถาย นิสึทึสุ ฯ สตุถา อากนฺตฺวา กาย นุตฺถ ภิกฺขเว

เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ

วุตฺเต น ภิกฺขเว เอสา อิตุถึ อิทาเนว ตโย ชเน

ทุกฺขา โมเจสิ ปุพฺเพปิ โมเจสิเยวาติ วตฺวา อตฺตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนเต ตโย

๑. สึ. ย. โอนทกา ฯ ม. อนุทกา ฯ ๒. ขุ. ชา. ๒๘/๑๐๕๓/๓๘๖ ฯ

๓. ม. เก ฯ ๔. ม. สนนฺิปตฺติตา ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวคฺควณฺณนา หน้า 124

ชนา อฏฺวิมุเข กสนฺตฺติ สพฺพํ ปุริมสทิสเมว ฯ ตถา ปน
รณฺณา ตีสฺสุ ชเนสุ กํ อิจฺฉสฺสีติ วุตฺเต สว อห ตโยปี
ทาตุํ น สกฺโกถ เทวติ ฯ อาม น สกฺโกมีติ ฯ สเจ
ตโย ทาตุํ น สกฺโกถ ภาตฺร เม เทวติ ฯ ปฺตุตฺติ วา
สามีกํ วา คณฺห กิณฺเต ภาตฺราติ จ วุตฺตา เอเต
นาม เทว สฺลภา ภาตา ปน เม ทุลฺลโกติ วตุวา อิมํ
คาถมาห

[๖๗] อฺจฺฉนฺเจ เทว เม ปฺตุโต ปเถ ชาวนฺติยา ปติ

ตลฺลจ เทสํ น ปสฺสามิ ยโต โสทรียมานเยติ ฯ

ตตฺถ อฺจฺฉนฺเจ เทว เม ปฺตุโตติ เทว มยฺหํ ปฺตุโต
อฺจฺฉนฺเจยว ยถา หิ อรณฺณํ ปวิสิตุวา อฺจฺฉนฺกํ กตุวา
ทากํ อฺจฺฉนฺติตุวา ตตฺถ ปกฺขิปนฺติยา อฺจฺฉนฺเจ ทากนฺนาม
สฺลภํ โหติ เอวํ อิตฺถิยาปี ปฺตุโต สฺลภอ อฺจฺฉนฺเจ ทากสทิสฺสว
เตน วุตฺตํ อฺจฺฉนฺเจ เทว เม ปฺตุโตติ ฯ ปเถ ชาวนฺติยา
ปติติ มกฺคํ อารุຍฺห เอกิกาย คจฺฉนฺมานายปี อิตฺถิยา ปติ
นาม สฺลภอ ทิฏฺฐทิฏฺฐเจยว โหติ เตน วุตฺตํ ปเถ ชาวนฺติยา
ปติติ ฯ ตลฺลจ เทสํ น ปสฺสามิ ยโต โสทรียมานเยติ
ยสฺมา ปน เม มาตาปิตโร นตฺถิ ตสฺมา อิทานิ ตํ
มาตุกฺขณฺนิสงฺขาตํ อณฺณํ เทสํ น ปสฺสามิ ยโตหํ สมาน
อฺทเร ชาตตฺตา สอฺทรียสงฺขาตํ ภาตฺร อานเยย ตสฺมา

ภาตริเยว เม เทถาติ ฯ

ราชา สจจึ เอสา วทตีติ ตุฏจจติโต ตโยปี ชเน
พนุชนาการโต อานตวา อทาสี ฯ สาทโยปี ชเน กเหตุวา
คตา ฯ

สตถาปี น ภิกุขเว อิทาเนว ปุพเพเปสา อิเม
ตโย ชเน ทุกุขโต โมเจสิเยวติ อิมั ชมมเทสนั อหาริตวา
อนุสนธิ์ ฆฎตวา ชาตกั สโมชานะติ อตีเต จตฺตาโรว
เอตฺรหิ จตฺตาโร ราชา ปน อหเมว เตน สมเยนาติ ฯ
อจฺจนฺจชาตกั สตฺตมึ ฯ

สาเกตชาตกั

ยสฺมี มโน นีวีสตีติ อิทั สตฺถา สาเกตั นิสฺสาย
อญชนเว วิหรนฺโต เอกั พุราหุณฺณ อารพุก กเถสิ ฯ
ภควโต กิร ภิกุขสงฆปริวุตฺตสฺส สาเกตั ปิณฺทาย
ปวิสนกาเล เอโก สาเกตนคฺรวาสี มหุลลกพุราหุณฺโณ นครโต
พหิ กจฺจนฺโต อนุตฺรทฺวารे ทสพลั ทิสฺวา ปาเทสุ ปตีตฺวา
โคปฺพเกสุ กาพฺหิ กเหตุวา ตาต นนุ นาม ปุตฺเตหิ
ชิณฺณกาเล มาตาปิตโร ปฏิชคฺคิตพฺพา กสฺมา เอตฺตกั กาลั
อมุหากั อตฺตานัน น ทสฺเสสิ มยา ตาว ทิฏฺฐโจสิ มาตริ
ปน ปสฺสตีตฺถุ เอหีติ สตฺถาริ กเหตุวา อตฺตโน เกหิ อคฺมาสิ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวคฺควณฺณนา หน้า 126

สตฺถา ตตฺถ คนฺตฺวา นิสฺสีทิ ปญฺจตฺตาสเน สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเมณ ฯ
พฺรหฺมณฺปิ อิทานิ เม ปฺตุโต อากฺโตติ อากนฺตฺวา สตฺถ
ปาเทสุ ปติตฺวา ตาตฺเตตฺถ กาลิ กหิ คโตสิ นนุ
นาม ปฺตุเตน มาตาปิตโร มหฺลลกกาเล อุปฺภุจาทพฺพาติ ปรีเทวิ
ปฺตุตฺตโรปิ เอธ ภาตฺริ วนฺทถาติ วนฺทาเปสิ ฯ อุโภ
ตฺถจฺจมานสา มหฺทาหํ อํสฺสุ ฯ สตฺถา ภตฺตกิจฺจํ นิฏฺฐาเปตฺวา
เตสํ ทฺวินฺนํปิ ชนํ ชราสฺสํ กเถสิ ฯ สุตฺตปริโยसानเ
อุโภปิ อนาคามิผลे ปติฏฺฐหฺสิ ฯ สตฺถา อุฏฺฐายาสนา
อณฺชวณฺเมว อคฺมาสิ ฯ

ภิกฺขุ ชมฺมสภายิ สนฺนิสินฺนา กถิ สมฺภุจาเปสฺสุ อาวุโส
พฺรหฺมโณ ตถาคตฺสส ปิตา สฺพุทฺโธโน มาตา มหฺมายาติ
ชานาติ ชานนฺโตว สทฺธิ พฺรหฺมณฺยา ตถาคตฺติ อมฺหากิ
ปฺตุโตติ วทฺติ สตฺถาปิ อธิวาเสสิ กิณฺนุ โข การณฺนติ ฯ
สตฺถา เตสํ กถิ สุตฺวา ภิกฺขเว อุโภเปเต อตฺตโน ปฺตุตฺเมว
ปฺตุโตติ วทฺนฺตีติ วตฺวา อตีตํ อหริ ภิกฺขเว อยิ พฺรหฺมโณ
อตีเต นิรฺนตฺริ ปญฺจชาติสฺตานิ มยฺหิ ปิตา อโหสิ
ปญฺจชาติสฺตานิ จุลลปิตา ปญฺจชาติสฺตานิ มหฺापิตา เอสापิ
พฺรหฺมณฺนิ นิรฺนตฺรเมว ปญฺจชาติสฺตานิ มาตา อโหสิ
ปญฺจชาติสฺตานิ จุลลมาตา ปญฺจชาติสฺตานิ มหฺามาตา เอวํ
๑. สฺ. ย. มหฺลลกา ฯ ๒. พ. ส. ๒๕/๔๑๓/๔๕๒ ฯ

ทียทตฺตชาตีสหสฺสํ พุราหุมนสฺส หตฺเถ ลัวทฺโฒ ทียทตฺตชาตีสหสฺสํ พุราหุมนิยา หตฺเถ ลัวทฺโฒติ ตีณิ ชาตีสหสฺसानิ กเถตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หตฺวา อิมํ คาถมาห

[๖๘]ยสฺมี มโน นีวีสติ จิตฺตญจาปี ปสฺสตีติ

อทิฏฺฐปฺพุพฺเพ โปเส กามํ ตสฺมีปี วิสฺสเสตี ฯ

ตตฺถ ยสฺมี มโน นีวีสตีติ ยสฺมี ปุคฺคเถ ทิฏฺฐมตฺเตเยว จิตฺตํ ปติฏฺฐาติ ฯ จิตฺตญจาปี ปสฺสตีติติ ยสฺมี ทิฏฺฐมตฺเต จิตฺตมฺปี ปสฺสตีติ มุทฺกํ โหตี ฯ อทิฏฺฐปฺพุพฺเพ โปเสตี ปกตฺติยา ตสฺมี อตฺตภาเว อทิฏฺฐปฺพุพฺเพปี ปุคฺคเถ ฯ กามํ ตสฺมีปี วิสฺสเสตี อญฺญตฺพุพฺพลีเนหฺวเสเนว ตสฺมีปี ปุคฺคเถ เอกํเสน วิสฺสเส วิสฺสาสํ อาปชฺชตีเยวตี อตฺโถ ฯ

เอวํ สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา อนุสนฺธิ อญฺญตฺวา ชาตกํ สโมชานตี ตทา พุราหุมนิ จ พุราหุมนิ จ เอเตเอว อเหตุํ ปุคฺคโตปี อหเมวตี ฯ

สาเกตชาตกัม อญฺญมํ ฯ

วิสวนตชาติกั

ชิตตฺถ ตั วิสั วนฺตฺนติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
ชฺมมเสนาปตี อารพฺภ กเถสิ ฯ

เถรสฺส กิร ปิฏฺฐชชฺชกขาทนกาเถ มนฺุสฺสา สงฺฆสฺส
พหุ ปิฏฺฐขาทนียํ กเหตฺุวา วิหาริ อากมฺิสุ ฯ ภิกฺขุสงฺฆสฺส
คหิตาวเสสํ พหุ อติริตฺตํ อโหสิ ฯ มนฺุสฺสา ฆนฺเต
อนฺุโตคามคตฺตานมปิ คณฺุหธาติ อหํสุ ฯ ตสฺมิ ฆณฺเณ เถรสฺส
สทฺฐิวิหาริกทหโร อนฺุโตคามํ กโต โหติ ฯ ตตฺถ โภจฺจาตี
กเหตฺุวา ตสฺมิ อนาถจฺฉนฺุเต อติทิวา โหติติ เถรสฺส อหํสุ ฯ
เถเรณ ตสฺมิ ปริภุตฺเต ทหโร อคมาสิ ฯ อถ นํ เถโร
มยํ อาวุโส ตฺยหํ จปิตฺขาทนียํ ปริภุตฺติมฺหธาติ อห ฯ โส
มรฺุรณฺนาม ฆนฺเต กสฺส อปฺปิยนฺติ อห ฯ มหาเถรสฺส สํเวโค
อุปฺปชฺชิ ฯ โส อโธ ปฏฺุจาย ปิฏฺฐขาทนียํ น ขาทิสฺสามิติ
อชฺฐิจฺหิ ฯ ตโต ปฏฺุจาย กิร สารีปฺุตตฺถเถเรณ ปิฏฺฐขาทนียํ
นาม น ขาทิตฺปฺุพฺพิ ฯ ตสฺส ปิฏฺฐขาทนียํ อขาทนภาโว
ภิกฺขุสงฺฆเม ปากโฏ ขาโต ฯ ภิกฺขุ ตํ กถํ กถนฺุตา ชฺมมสฺสภายํ
นีสึทึสุ ฯ อถ สตฺถา กาย นฺุคฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
สนฺุณิสฺสินฺุนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุคฺเต น ภิกฺขเว
สารีปฺุตโต เอกวาริ ชหิตกํ ชีวิตํ ปริจฺจชนฺุโตปิ ปฺุณ
คณฺุหติเยวาทิ วุตฺวา อติตํ อหริ ฯ

อดีตเต พาราณสียํ พรหมมตฺเต รชฺชํ การเนเต โภชิตฺโต
วิสเวชชฎเณ นิพฺพตฺติตฺวา เวชชกมฺเมน ชีวิกํ กปฺเปสิ ฯ อเถกํ
ชนปทมฺนุสฺสํ สปฺโป ํหสิ ฯ ตสฺส ฌาตกา ปมาทํ อกฺตฺวา
จิปฺปี เวชฺชํ อานยีสฺสุ ฯ เวชฺโซ ก็ ตาว โอสเรน ปริภาวิตฺวา
วิสํ หรามิ ทฺฐสฺสปฺปี อาวาเหตฺวา ทฺฐจฺญานโต เตเนว
วิสํ อากทฺฐาเปมิตฺติ อห ฯ สปฺปี อาวาเหตฺวา วิสํ
อากทฺฐาเปหิตฺติ ฯ โส สปฺปี อาวาเหตฺวา ตยา อยํ ทฺฐโจติ
อห ฯ อาม มยาติ ฯ ตยา ทฺฐจฺญานโต ตฺวึเยว มฺเขน
วิสํ อากทฺฐาหิตฺติ ฯ มยาเอกวาริ ชหิตกํ ปฺน น กหิตปฺพุพฺ
นาคํ มยา ชหิตํ วิสํ อากทฺฐิสฺสามิตฺติ ฯ โส ทารุณิ
อาหฺราเปตฺวา อคฺคิ กตฺวา [๑] สเจ อตฺตโน วิสํ นากทฺฐลสิ
อิมํ อคฺคิ ปวิสาดิ ฯ สปฺโปปี อคฺคิ ปวิสามิ น จตฺตนา
เอกวาริ ชหิตํ วิสํ ปจฺจาวมิสฺสามิตฺติ วตฺวา อิมํ กาถมาห

[๖๕] ธีรตฺถุ ตํ วิสํ วนฺตํ ยมํ ชีวิตการณา

วณฺตํ ปจฺจาวมิสฺสามิ มตํ เม ชีวิตา วรณฺติ ฯ

ตตฺถ ธีรตฺถุติ ครหตฺถเณ นิปาโต ฯ ตํ วิสฺนฺติ ยมํ
ชีวิตการณา วณฺตํ วิสํ ปจฺจาวมิสฺสามิ ตํ วิสํ ธีรตฺถุ ฯ
มตํ เม ชีวิตา วรณฺติ ตสฺส วิสฺสส ปจฺจาวมนการณา
ยํ อคฺคิ ปวิสิตฺวา มรณํ ตํ มม ชีวิตโต วรณฺติ อตฺถโถ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร อาหาคิ ทิสฺสติ ฯ

๒. ม. ปจฺจาวมิสฺสามิตฺติ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวคฺควณฺณา หน้า 130

เอวณฺจ ปน วตฺวา อคฺคิ ปวิสิตฺถุ ปายาสิ ฯ อถ นํ
เวชฺโซ นิวาเรตฺวา ตํ ปุริสํ โอสเชหิ จ มนฺเตหิ จ นิพฺพิสํ
อโรคํ กตฺวา สปฺปสฺส สีสานิ ทตฺวา อีโต ปฏฺจาย มา
กณฺจ วิหะเสสิตฺติ วิสฺสชฺเชสิ ฯ

สตุถา น ภิกฺขเว สาริปฺพุโต เอกวารํ ชหิตกํ ชีวิตํ
ปริจฺจชนฺโตปิ ปุณฺณ คณฺหตฺติ อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา อนฺุสนฺธิ
จฺมฏฺเตตฺวา ชาตกํ สโมชานะสิ ตทา สปฺโป สาริปฺพุโต อโหสิ
เวชฺโซ ปน อหเมวาคิ ฯ

วิสวณฺตชาตกํ นวมํ ฯ

กุกุทาลชาตกํ

น ตํ ชิตํ สารุ ชิตนฺติ อิมํ สตุถา เชตวเน วิหรนฺโต
จิตฺตหตฺถสสาริปฺพุตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร สาวตฺถิยํ เอโก กุลทารโก อถกทิวสํ กสิตฺวา
อากจฺจนฺโต วิหารํ ปวิสิตฺวา เอกสฺส เทรสฺส ปตฺตโต สนิทฺธิ
มธฺรปฺปณฺธิโกชนํ ลภิตฺวา จินฺเตสิ มยํ รตฺตินฺทิวํ สหตฺถน
นานากมฺมานิ กุรฺมานาปิ เอวรूपํ มธฺรหารํ น ลกาม มยาปิ
สมณฺณ ภาวิตพฺพนฺติ ฯ โส ปพฺพชิตฺวา มาสพฺพตฺตมาสจฺจเยน
อโยนิโสป มนสิกรโนโต กิเลสวสิโก หุตฺวา วิพฺภมิตฺวา ปุณ
ภตฺเตน กิลมนฺโต อากนฺตฺวา ปพฺพชิตฺวา อภิธมฺมํ อุกฺคณฺหิ

อิมินา อุปาเยน ฉ วาเร วิพภมิตฺวา ปพฺพชิตฺ สุตฺตเม
ภิกฺขุภาเว สุตฺตปฺปกรณิโก หุตฺวา พหุณฺณํ ภิกฺขุณฺ (๑) ฌมฺมํ
วาเจนฺโต วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ อถสฺส
สหายกา ภิกฺขุ กิ นฺุ โข อาวุโส จิตฺตหตฺถ ปุพฺเพ
วีย เต เอตฺรหิ กิเลสํ น วฑฺฒนฺตีติ ปฺริหาถํ กรีสุ ฯ
อาวุโส อภพฺโปทานาหิ อิติ ปฏฺจาย คิหิภาวายาติ ฯ

เอวํ ตสฺมี อรหตฺตํ ปตฺเต ฌมฺมสภายิ กถา อุทฺปาหิ
อาวุโส เอวรฺูปฺสฺส นาม อรหตฺตสฺส อุปฺนิสฺสเย สติ อายสฺมา
จิตฺตหตฺถสวริปฺตฺโต นกฺขตฺตํ อุปฺปพฺพชิตฺ อโห มหาโทโส
ปฺลฺุชฺชนภาโวติ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา กาย นฺุตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนฺุณิสนฺุณาติ ปฺจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ
วุตฺเต ภิกฺขเว ปฺลฺุชฺชนจิตฺตํ นาม ลหุํ ทฺุณฺุณิคฺคหิ อารมฺมณ-
วเสน คนฺตฺวา อลฺุสิยติ เอกวาริ อลฺุสินํ น สกฺกา โหติ
จิปฺปี โมเจตฺุ เอวรฺูปฺสฺส จิตฺตสฺส ทมโถ สารุ ทนฺตเมว
หิตํ สฺุขํ อวหตีติ วตฺวา อาห

ทฺุณฺุณิคฺคหสฺส ลหุโน ยตฺถกามนิปาติโน

จิตฺตสฺส ทมโถ สารุ จิตฺตํ ทนฺตํ สฺุขาวหนฺุติ (๒) ฯ

ตสฺส ปน ทฺุณฺุณิคฺคหณฺตาย ปฺุพฺเพปิ ปณฺุทิตา เอติ กุฑฺทาลกั
นิสฺสาย ตํ ชหิตฺุ อสฺกุโกณฺุโต โลภวเสน นกฺขตฺตํ อุปฺปพฺพชิตฺวา

๑. ม. พหุ ภิกฺขุ ฯ ๒. พ.ธ. ๒๕/๑๗/๑๕ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวคฺควณฺณนา หน้า 132

สตฺตเม ปพฺพชิตภาเว ฌานํ อุปฺปาเตตฺวา ตํ โลกํ นิคฺคณฺหีสุตฺติ
วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การุเนเต โปชิตฺตโต
มณิกฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วิณฺญตํ ปาปฺปณิ ฯ กุฑฺฑทาลกปณฺฑชิตฺติสฺส
นามํ อโหสิ ฯ โส กุฑฺฑทาลเกน ภูมิปริกมฺมํ กตฺวา ฑากณฺเจว
อลาพุกฺุมภณฺฑฑเอลาพุกาทีนํ จ วปีตฺวา ตานํ วิกุกฺิณฺนโต
กปณฺชิวีกํ กปฺเปสิ ฯ ตณฺหิสฺส เอกํ กุฑฺฑทาลกํ จเปตฺวา อณฺณํ
ชนํ นาม นตฺถิ ฯ โส เอกทิวสํ จินฺเตสิ ก็ เม ฆราราเสน
นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิสฺสามิติ ฯ อเถกทิวสํ ตํ กุฑฺฑทาลกํ
ปฏฺิจจนฺนญฺจानเ จเปตฺวา อิติปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ตํ กุฑฺฑทาลกํ
อนุสฺสริตฺวา โลกํ ฆินฺนิตฺตุํ อสฺกโกนฺโต กุณฺจกุฑฺฑทาลกํ นิสฺสาย
อุปฺปพฺพชิ ฯ เอวํ ทุตฺติยมฺปิ ตตฺติยมฺปิติ จ วาเร ตํ กุฑฺฑทาลกํ
ปฏฺิจจนฺนญฺจานเ นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิตฺวา เจว อุปฺปพฺพชิตฺวา จ
สตฺตเม วาเร จินฺเตสิ อหํ อิมํ กุณฺจกุฑฺฑทาลกํ นิสฺสาย
ปฺนปฺปฺนํ อุปฺปพฺพชิตฺวา อิทานํ นํ มหานทฺธิยํ ปกฺขิปิตฺวา
ปพฺพชิสฺสามิติ นทฺตีริ คนฺตฺวา สจฺจสฺส ปตฺติตฺถฺจานํ ปสฺสิสฺสามิ
ปฺนํ อาคนฺตฺวา อุทฺทริตฺตฺกามตา ภวฺยยาติ ตํ กุฑฺฑทาลกํ ทณฺฑเท
คเหตฺวา นาคพฺโถ ฌามสมฺปนฺโน สีสฺสสฺส อุปริภาเค ติกฺขตฺตํ
อาวิชฺฌิตฺวา (๑) อุกฺขิณิ นิมฺมิเตตฺวา นทฺิมชฺฌเ จิปิตฺวา ชิตํ เม ชิตํ
๑. สี่. อาวิชฌิตฺวา ฯ

เมติ ติกุขตุตฺถุ นาทิ (๑) นทิก ๗ ตสฺมี ขณเ พาราณสีราชา
ปจฺจนตฺถิ วุปลเมตฺวา อากโต นทียา สีสํ นุหายิตฺวา สพฺพา-
ลงการปฏิมณฺฑลิตอ หตฺถิกุขนฺเรน คจฺจมาโน ตํ โพธิสตุตฺตสฺส
สทฺทํ สุตฺวา อัย ปุริโส ชิตํ เม ชิตํ เมติ วทติ โก
นุ โข เอเตน ชิตอ ปกฺโกสถ นนฺติ ปกฺโกสาเปตฺวา โภ
ปุริส อหํ ตาว วิชิตสงฺคาโม อิทานิ ชยํ คเหตุวา อากจฺจามิ
ตยา ปน โก ชิตอติ ปุจฺฉิ ๗ โพธิสตุโต มหาราช ตยา
สงฺคามสทฺมปี สงฺคามสทฺสมปี สงฺคามสทฺสทฺสมปี ชินนฺเตน
ทฺชชิตเมว กิเลสํ อชิตตฺตา อหฺมปน อพฺพนฺตเร โลกํ
นิกฺคณฺหนฺโต กิเลสํ ชินนฺติ กเถนฺโต มหานที โอลเณนฺโต
อาไปกสิณฺชฺฆานํ นิพฺพตฺเตตฺวา ฆานสมาปตฺตานูภาเวน(๒) อากาเส
นีสิตฺตฺวา รลฺโย รมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาคมาห

[๗๐]น ตํ ชิตํ สาธุ ชิตํ ยํ ชิตํ อวชียติ

ตํ โข ชิตํ สาธุ ชิตํ ยํ ชิตํ นาวชียตีติ ๗

ตตฺถ น ตํ ชิตํ สาธุ ชิตํ ยํ ชิตํ อวชียตีติ ยํ

ปจฺจามิตฺเตเต ปราชินิตฺวา รกฺขํ ชิตํ ปฏฺฐิตํ ปุณฺ เตหิ
ปจฺจามิตฺเตเตหิ อวชียติ ตํ ชิตํ สาธุ ชิตนฺนาม น โหติ ๗
กสฺมา ๗ ปุณฺปุณฺ อวชียนฺโต ๗ อปโร นโย ชิตํ วุจฺจติ
ชโย โย ปจฺจามิตฺเตเตหิ สทฺธี ยุชฺฉิตฺวา อธิคโต ชโย ปุณ
๑. ม. สีนานํ ๗ ๒. ม. สมปตฺตานูภาโว ๗

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อิตถิวคฺควณฺณนา หน้า 134

เตสุ ชินนฺเตสุ ปราชโย โหติ โส น สาธุ น โสภโน ฯ
กสฺมา ฯ ยสฺมา ปฺน ปราชโยว โหติ ฯ ตํ โข ชิตํ สาธุ
ชิตํ ยํ ชิตํ นาวชียติติ ยํ โข ปน ปจฺจามิตฺเต นิम्मเถตฺวา
ชิตํ ปฺน เตหิ น อวชียติ โย วา เอกวารํ ลทฺโธ
ชโย ปฺน ปราชโย น โหติ ตํ ชิตํ สาธุ ชิตํ
โสภณํ โส ชโย สาธุ โสภโน นาม โหติ ฯ กสฺมา ฯ
ปฺน นาวชียนโต ฯ ตสฺมา ตวํ มหาราช สหสฺสภขตฺตุมฺปิ
สทสฺสภขตฺตุมฺปิ สงฺคามสีลํ ชินิตฺวาปิ สงฺคามโยโช นาม
น โหติ ฯ กิการณา ฯ อตฺตโน กิเลสํ อชิตตฺตา ฯ โย
ปน เอกวารมฺปิ อตฺตโน อพฺภนฺตเร กิเลสํ ชินาติ อโย
อตฺตมสงฺคามสีสโยโชติ อากาเส นิสินฺนโกว พุทฺธลึพฺพหยา
รณฺโหล ฌมฺมํ เทเสสิ ฯ อตฺตมสงฺคามโยธภาเว ปเนตฺถ

โย สหสฺสํ สหสฺเสน สงฺคามเม มานุเส ชิน

เอกญจ เขยฺยมตฺตานํ ส เว สงฺคามชุตฺตโมติ (๑)

อิทํ สุตฺตํ สาธกํ ฯ

รณฺโหล ปน ฌมฺมํ สฺถนฺนตฺสเสว ตทงฺคปฺปหานวเสน
กิเลสา ปหีนา ปพฺพชฺชาย จิตฺตํ นมิ ฯ ราชพลฺลสฺสาปี ตเถว
กิเลสา ปหียีสุ ฯ ราชา อิทานิ ตุมฺเห กหํ คมิสฺสเถติ
โพธิสत्ตํ ปุจฺฉิ ฯ หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา อธิปฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชฺชิสฺสามิ

๑. พ.ธ. ๒๕/๑๘/๒๘ ฯ

มหาราชาติ ฯ ราชา เตนหิ อหฺมปิ ปพฺพชิสฺสามิติ โโพธิ-
สตุเตเนว สทฺธิ นิกฺขมิ ฯ พลกาโย พุราหุมนคหปติกา สพฺพา
เสนิโยติ สพฺโพปิ ตสฺมี ขณฺเ สนฺนิปติโต มหาชนกาโย รณฺญา
สทฺธิเยว นิกฺขมิ ฯ พาราณสีวาสิโน อมฺหากั กิร ราชา
กุฑทาลกปณฺฑิตสฺส ชมฺมเทสนั สุตฺวา ปพฺพชฺชาภิมฺโข หุตฺวา
สทฺธิ พลนิกายน นิกฺขมนฺโต มยฺ อธิ กิ ธิสฺสามาติ
ทฺวาทสโยชนิกาย พาราณสียา สกลนกรวาสิโน นิกฺขมิสฺสุ ฯ
ทฺวาทสโยชนิกา ปริสา อโหสิ ฯ ตํ อาทาย โโพธิสตุโต หิมฺวนตํ
ปาวีสิ ฯ ตสฺมี ขณฺเ สกฺกสฺส เทวฺรณฺโณ นิสินฺนาสนํ
อณฺหาการํ ทสฺเสสิ ฯ โส อวชฺชมาโน กุฑทาลกปณฺฑิตโต
มหาภินิกฺขมนํ นิกฺขมนฺโตติ ธิสฺวา มหาสมาคโม ภวิสฺสติ วสนฺนฺจฺจํ ลทฺฐํ วณฺณตีติ วิส
สกมฺมํ อามนฺเตตฺวา ตาต
กุฑทาลกปณฺฑิตโต มหาภินิกฺขมนํ นิกฺขมนฺโต วสนฺนฺจฺจํ ลทฺฐํ
วณฺณตี ตํ หิมฺวนตปฺปเทสํ คนฺตุวา สเม ญฺมิภาเค ธิมฺโต
ตีสโยชนิกั วิตุถารโต ปณฺณรสโยชนํ อสฺสมปทํ มาเปหิตี
อาห ฯ โส สาธุ เทวาติ ปฏิสฺสุณฺตีตฺวา คนฺตุวา ตถา
อกาสิ ฯ อยเมตฺถ สงฺเขโป ฯ วิตุถาโร ปน หตฺถิปาลชาตเก
อาวิภวิสฺสตีติ ฯ อิทฺถจฺ หิ ตถฺจฺ เอกปริจฺเจทเมว ฯ วิสฺสกมฺโมปิ
อสฺสมปเท ปณฺณสาลั มาเปตฺวา ทฺสฺสทฺเท มิเค จ สกฺกณฺ
จ อมนฺสุเส จ ปฏิกฺกมาเปตฺวา เตน เตน ธิสภาเคน

เอกปทิกมคฺคํ นิมนฺนิตฺวา(๑) อตฺตโน วสนภูจฺจานเมว อคมาสี ฯ
กุกฺกทาลกปณฺฑิตฺโตปี ตํ ปริสํ อาทาย หิมวณฺฺตํ ปวิสิตฺวา
สกุททตฺตฺติยํ อสฺสสมปทํ คนฺฺตฺวา วิสฺสกมฺเมเน มาปีตํ ปพฺพชิต-
ปรีกฺขารํ คเหตุว ปจฺมํ อตฺตนา ปพฺพชิตฺวา ปจฺจนา ปริสํ
ปพฺพพาเชตฺวา อสฺสสมปทํ ภาเชตฺวา อทาสี ฯ สตฺต ราชานโน
สตฺต รัชชานี ฉทฺทฺทฺยีสฺสุ ฯ ตีสโยชนํ อสฺสสมปทํ ปูริ ฯ
กุกฺกทาลกปณฺฑิตฺโต เสสฺสกลิณฺเณสฺสุ ปรีกมฺมํ กตฺวา พุรฺหุมิวิหารเ
ภาเวตฺวา ปรีสาย กมฺมภูจฺจานํ อาจิกฺขี ฯ สพฺเพ สฺมาปตฺติตลาภีโน หุตฺวา พุรฺหุมิวิหารเ
ภาเวตฺวา พุรฺหุมิโลกปฺรายนา อเหตุํ ฯ เย
ปน เตสํ ปาริจริยํ อํกํสฺส เต เทวโลกปฺรายนา อเหตุํ ฯ

สฺสธฺตา เอวํ ภิกฺขเว จิตฺตํ นามตํ กิเลสวเสน อลฺลสินํ
ทุมฺโมจยํ โหติ อุปฺปนฺนา โลกธมฺมา ทุปฺปชหา เอวฺรูเปปี
ปณฺฑิตเ อญฺญาณเ กโรนฺตฺติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ อาหริตฺวา
สจฺจานี ปกาเสสี ฯ สจฺจปรีโยसानเ เกจิ โสตาปนฺนา อเหตุํ
เกจิ สกทาคามีโน เกจิ อนาคามีโน เกจิ อรหฺตฺตํ
ปาปฺณีสฺสุ ฯ สฺสธฺตาปี อนุสนฺนฺธี จมฺเฏตฺวา ชาตกํ สโมธานสฺสี
ตทา ราชานโน อโหสิ ปรีสา พุทฺธปรีสา กุกฺกทาลก-
ปณฺฑิตฺโต ปน อหเมวาทิ ฯ

กุกฺกทาลชาตกํ ทสมํ ฯ

อิตถิวคฺโค สตฺตโม ฯ

ชาตกฏจกถา ๒ เอกนิปาตวณฺณา (๒) - หน้าที่ 137
เล่มที่ 29 ตสฺสุทฺทานํ หน้า 137

ตสฺสุทฺทานํ

สีจี สพฺพกฺขมโสปีจ วิณฺวโร
ปีสุณฺนา มิตฺตเกทิกกา นนฺทึ นที
มฺหุทกฺขณฺณ โสทรียา จ มโน
วิส สาธุชิตฺเตน ภวนฺติ ทส (๑) ฯ

๑. ม. อสฺสทมนฺตณฺทกฺกํ ตกฺกปณฺจที ทูราชานํ
อนภิริตี มฺหุทกฺขณฺณํ อฺจฺจนฺจกมฺปิจ สากะตํ
วิสวณฺตํ กุทฺททาลกนฺติ ฯ

วรรณวคฺควณฺณา

วรรณชาติกั (๑)

โย ปุพฺเพ กรณียานีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
กฺกมฺพิกปฺตตติสฺสตุเถโร อารพฺภ กเถสิ ฯ
เอกสมฺมึ กิร ทิวเส สาวตฺถิวาสีโน อณฺณมณฺณํ สหายกา
ตีสมตฺตา กุลปฺตฺตา คนฺธปฺปฺพวตฺถาทีนึ กเหตุวา สตุถ
ชฺมมฺเทศนํ สฺมุทฺติสฺมาตึ มหาชนปฺริวตฺตา เขตวณํ คนฺตฺวา
นาคมาพฺกวิสาลมาพฺกาทีสุ โถกํ นิสีทิตฺวา สายณฺหสมเย สตุถริ
สุรฺกิกนฺธวาลิตาย คนฺธกฺก
อลงฺกตพฺพุทฺธาเส นิสินฺเน สปริวารา ชฺมมฺสภํ คนฺตฺวา สตุถาริ
คนฺธปฺปฺเพหิ ปุชฺตฺวา จกฺกงฺกิตตเลสุ ผลลปฺปฺพมฺสสฺสิริเกสุ
ปาเทสุ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสินฺนา ชฺมมํ สฺมุทฺติสุ ฯ อถ
เนลฺลํ เอตทโหสิ ยถา ยถา โข มยํ ภควตฺตา ชฺมมํ เทสิตํ
อาชานาม ปุพฺเพชฺชเยยามาติ ฯ เต ตถาคตฺตสฺส ชฺมมฺสภาทอ
นิกฺขนฺตกาเล ตถาคตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ปุพฺพชฺช
ยาจิสฺสุ ฯ เตลฺลํ สตุถา ปุพฺพชฺชํ อทาสี ฯ เต อจฺริยฺอุปฺชฺฌาเย
อาราเชตฺวา อุปฺสมฺปทํ ลภิตฺวา ปญฺจ วสุตฺตานิ อจฺริยฺ-
อุปฺชฺฌายานํ สนฺตึเก วสิตฺวา เทว มาตिका ปคฺคณา กตฺวา
กปฺปิยาภฺกปฺปิยํ ฌตฺวา ติสฺโส อนุโมทนา อุกฺคณฺหิตฺวา จีวรานิ
๑. สฺยา. วรฺณ... ฯ เอวฺมฺปฺริปี ฯ

สิพเพตวา รชิตวา สมณชมมัม กริสสามาติ อัจริยูปชฌาเย
อาปุจจติตวา สตถาริ อุปสงกมิตวา วนทิตวา เอกมนตุ
นีสิติตวา มยิ ภนเต ภเวสุ อุกกณจิตวา (๑) ชาติชราพยาธิมรณภิตา
เตสสิ โน สัสสารปริโมจนตถาย กम्मภูจันน กเถถาติ ยาจีสุ ฯ
สตถา เตสสิ อฏฐตตีสาย กम्मภูจันเนสสุ สปปายิ วิทิตวา
เอกั กम्मภูจันน กเถสิ ฯ เต สตถุ สนตติเก กम्मภูจันน
คเหตุวา สตถาริ วนทิตวา ปทกขิณิ กตวา ปริเวณิ คนตวา
อัจริยูปชฌาเย โอลเกตวา ปตตจีวริ อาทาย สมณชมมัม
กริสสามาติ นิกขมีสุ ฯ

อถ เนสิ อพภนตเร เอโก ภิกขุ นามเนน กุณฺหมพิทปุตต-
ติสฺสสตเถโร นาม กุสิโต หินวิริโย รสคิทุโข ฯ โส เอวั
จินฺเตสิ อหิ เนว อรณฺเณ วสิตุํ [๒] น ภิกขาจริยาย ยาเปตุ
สภฺขิสฺสามิ โโก เม คมเนน อตุโถ นีวตฺติสฺสามิติ ฯ โส
วิริยิ โอลฺสชฺชิตวา เต ภิกขุ อณุคนตวา นีวตฺติ ฯ เตปี
โข ภิกขุ โกสเลสุ จาริกิ จรมาณา อณฺเณตริ ปจฺจนฺตคามิ
คนตวา ตํ อุปนีสฺสาย เอกสมิ อรณฺเณยตเน วสุสิ อุปคนตวา
อนฺโตเตมาสิ อุปปมตฺตา ฆณฺเณตวา วายมนตวา วิปฺสฺสนาคพุกิ
คาหาเปตวา ปจฺวี อุนฺนาทยมาณา อรหตฺตํ ปตฺวา ฐฏฺฐวสุสา
ปวาเรตวา ปฏฺฐิตทฺชฺคณฺณิ สตถุ อาโรเจสฺสามาติ ตโต นิกขมิตวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณนา หน้า 140

อนุปุพฺเพน เซตวันิ คนฺตฺวา ปตฺตจิวริ ปฏิสามेतฺวา
อาจริยฺชฺชมาเย ทิสฺวา ตถาคตํ ทฏฺฐกามา สตฺถุ สนฺตํ
คนฺตฺวา วนฺทิตฺ วนิสฺสีทิสฺสุ ฯ สตฺถา เตหิ สทฺธิ มชฺฐรปฺปฏิสฺนฺธาริ
อกาสิ ฯ เต กตฺตปฺปฏิสฺนฺธารา อตฺตนา ลทฺฐคฺคณิ ตถาคตฺตส
อาโรเจสิ ฯ สตฺถา เต ภิกฺขุ ปัสสิ ฯ กุญฺมฺพิกปฺตฺตติสฺสตฺเถโร
สตฺถาริ เตสํ คฺคณกถิ กถนฺตํ ทิสฺวา สยมฺปิ สมณฺชมฺมํ
กาตุกาโม ชาโต ฯ เตปิ โข ภิกฺขุ มยิ ภนฺเต ตเมว
อรณฺณวาสิ คนฺตฺวา วสิสฺสามาติ สตฺถาริ อาปฺจฺฉิสฺสุ ฯ สตฺถา
สาธฺตฺติ อนฺุชานิ ฯ เต สตฺถาริ วนฺทิตฺวา ปรีเวณฺิ อคฺมฺสฺสุ ฯ อถ
โส กุญฺมฺพิกปฺตฺตติสฺสตฺเถโร รตฺติภาคสมนฺนตฺเร อจฺจารทฺฐวิริโย
หุตฺวา อตีเวเคน สมณฺชมฺมํ กโรนฺุโต มชฺฉิมยามสมนฺนตฺเร
อาลมฺพนผลกํ นิสฺสาย จิตฺโกว นินฺททายนฺุโต ปรีเวตฺติตฺวา
ปติ ฯ อูรฺกฺจฺฉิ ตสฺส ภิชฺชฺชิ ฯ เวทนา มหนฺตฺตา ชาตา ฯ
เตสํ ภิกฺขุณฺิ ตํ ปฏิชฺชคฺคณฺุตานํ คมนํ น สมปฺชฺชฺชิ ฯ อถ
เน อฺุปฺกฺจฺฉานเวลาย อากเต สตฺถา ปฺจฺฉิ นนฺุ ตฺมฺเห
ภิกฺขเว เสว คมิสฺสามาติ หิยฺโย อาปฺจฺฉณฺุตาติ (๓) ฯ อาม
ภนฺเต อปีจ โข ปน อมฺหากํ สหายโก กุญฺมฺพิกปฺตฺตติสฺสตฺเถโร
อกาเล อตีเวเคน สมณฺชมฺมํ กโรนฺุโต นินฺททาภิกฺกฺุโต ปรีเวตฺติตฺวา
ปติโต อูรฺกฺจฺฉิ จสฺส ภินฺุณฺิ ตํ นิสฺสาย อมฺหากํ คมนํ

น สมฺปชฺชตีติ ฯ สตุถา น ภิกฺขเว อิทาเนเวส อตุตฺตโน
หีนวิริยาเวน อกาเล อติเวเคน วิริยํ กโรนฺโต ตุมฺหากํ
คมนนฺตฺราयํ กโรติ ปุพฺเพเปส ตุมฺหากํ คมนนฺตฺราयํ อกาสิเยวาทิ
วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต คนฺธารรณฺเฐ ตกฺกสิลาयํ โปชิสฺสตุโต ทิสาปาโมกฺโข
อาจริโย หุตฺวา ปญฺจ มาณวกสฺตานิ สีปป์ อุกฺคณฺหาเปสิ ฯ
อถสฺส เต มาณวกา เอกทิวสํ ทารุอาหฺรณฺตฺถาย อรณฺณํ
คณฺตฺวา ทารุณิ อุตฺทธีรฺสู ฯ เตสํ อนฺตเร เอโก กุสิตฺมาณโว
มหนฺตํ วรรณฺรูกํ ทิสฺวา สุกฺขรูกฺโข เอโสติ สลฺลนฺาย มฺหุตฺตํ
ตาว นิปชฺชิตฺวา ปจฺฉา รูกํ อภิรฺหิตฺวา ทารุณิ ปาเตตฺวา
อาทาย คมิสฺสามิตี อุตฺตรสาณฺกํ ปญฺจริตฺวา นิปชฺชิตฺวา
กากจฺจมาโน นิทฺทํ โอกฺกมิ ฯ อิตเร มาณวกา ทารุกฺลาเป
พนฺธิตฺวา อาทาย คจฺจนฺตฺวา ตํ ปาเทน ปิณฺณิยํ ปหริตฺวา
ปโปเชตฺวา อกฺมิสฺสู ฯ กุสิตฺมาณโว อญฺจาย อกฺขิณี ปุณฺณิตฺวา
อวิคฺคณิโท วรรณฺรูกํ อภิรฺหิตฺวา สาขํ คเหตฺวา อตุตฺตโน
อภิมฺขํ อากทฺตฺติตฺวา ภณฺชนฺโต ภิชฺชิตฺวา อญฺจิตโกณฺฎิยา อตุตฺตโน
อกฺขี ภันฺทาเปตฺวา เอเกน หตฺถेเนน ตํ ปิชาย เอเกน
หตฺถेเนน อลฺลทารุณิ ภณฺชิตฺวา รูกฺขโต โอรุຍฺห ทารุกฺลาปํ
พนฺธิตฺวา อุกฺขิปีตฺวา เวเคน คณฺตฺวา เตหิ ปาติตฺวานํ ทารุณํ
อุปริ ปาเตสิ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อปายิมุหฺวคฺควณฺณา หน้า 142

ตํ ทิวสญฺจ ชนปทคามโต (๑) เอกํ กุลํ เสฺว พุราหฺมณฺวจากํ
กริสฺสามาติ อจฺริยํ นิมนฺเตสิ ฯ อจฺริโย มาณฺเวเก อาห
ตาทา เสฺว เอกํ คามกํ คนฺตพฺพิ์ ตุมฺเห ปนฺ นิราหारा
น สกฺขิสฺสธ คนฺตุํ ปาโตว ยาคุํ ปจาเปตฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา
อตฺตนา ลทฺธโกฏฺฐาสญฺจ อมฺหากํ ปตฺตโกฏฺฐาสญฺจ สพฺพิ์
อาทาย อากจฺจณฺตติ ฯ เต ปาโตว ยาคุปจฺนตฺถาย ทาสี
อุฏฺฐาเปตฺวา ขิปปํ โน ยาคุํ ปจาหิตี อาหํสุ ฯ สาทารุณิ
คณฺหนฺตึ อฺปฺริฏฺฐิตานิ อลฺลวรณฺทารุณิ คเหตฺุวา ปฺนปฺปฺนํ
มุขฺวตํ ททมานาปี อคฺคิ อฺชฺชาเลตฺตุ อสฺกโกณฺตึ สุริยํ
อุฏฺฐาเปสิ ฯ มาณฺวกา อติทิวา ชาตา (๒) อิทานิ น สกฺกา
คนฺตฺนฺตึ อจฺริยสฺส สนฺตึเก อคฺมํสุ ฯ อจฺริโย ก็ ตาทา
น คตฺตฺถาติ ฯ อาม อจฺริย น คตฺมฺหาติ ฯ ก็การณฺตติ ฯ
อสฺสโก นาม กุสิตฺมาณโว อมฺเหหิ สทฺธี ทารุณํ อตฺถาย
อรณฺธํ (๑) คนฺตฺวา วรณฺรฺกฺขมฺมุเล นิตฺททายิตฺวา ปจฺจ
เวเคนารุหิตฺวา (๔) อกฺขิ ฆินฺทาเปตฺวา อลฺลวรณฺทารุณิ อหริตฺวา
อมฺเหหิ อานิตฺทารุณํ อฺปฺริ ปกฺขิปี ยาคุปาจิกา ตานิ
สุกฺขทารุสญฺจาย คเหตฺุวา ยาว สุริยฺคฺคมนา อฺชฺชาเลตฺตุ
นาสฺกฺขิ อิมินา การณฺน คมนฺนฺตราโย ชาโตติ ฯ อจฺริโย
माणฺเวน กตฺกมฺมํ สุตฺวา อนฺธพาลานํ กมฺมํ นิสฺสาย เหวรูปา

ปริหานิ โหตีติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๗๑]โย ปุพฺเพ กรณียานิ ปจฺฉา โส กาคฺมุจฺจติ

วรรณกฏจํ ภณฺโฆว ส ปจฺฉา อนุตฺตปฺปตีติ ฯ

ตตฺถ ส ปจฺฉา อนุตฺตปฺปตีติ โยโกจิ ปุคฺคโล อิทํ

ปุพฺเพ กตฺตพฺพํ อิทํ ปจฺฉาติ อวิมฺสิตฺวา ปุพฺเพ กรณียานิ

ปจฺฉเมว กตฺตพฺพกมฺมานิ ปจฺฉา กโรติ อयํ วรรณกฏจภณฺโฆ

อมฺหากํ มาณวโก วิย โส พาลปุคฺคโล ปจฺฉา อนุตฺตปฺปตี

โสจติ ปรีเทวตีติ อตฺถโธ ฯ

เอวํ โปธิสฺสโต อนุตฺตวาสิกานํ อิมํ การณํ กเถตฺวา

ทานาทีนํ ปุณฺณานิ กตฺวา ชีวิตปรีโยसानํ ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตุถา น ภิกฺขเว อิทาเนว ตฺมฺหากํ คมนนฺตราชํ

กโรติ ปุพฺเพปิ อกาสิยวาติ อิมํ ฆมฺมเทสนํ อahrtฺวา อนุสนฺธิ

ฆณฺเฑตฺวา ชาตํ สโมชานสิ ตทา อกฺขิภทฺตปฺปโต มาณโว

อฺรุภทฺตปฺปตฺตภิกฺขุ อโหสิ เสสฺมาณฺวา พุทฺธปรีสา อจฺริโย พุราหฺมโณ ปน อหเมวาติ ฯ

วรรณชาตกัม ปจฺฉํ ฯ

สีลวณนาคชาตกั (๑)

อกตณณสุส โปสสุสาติ อิทํ สตุถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ธมฺมสภายํ หิ ภิกฺขุ อวฺุโส เทวทตฺโต อกตณณ
ตถาคตฺตสุส कुณฺเน น ชานาตีติ กเถนฺตา นิสีทิสฺสุ ฯ สตุถา
อาคนฺตฺวา กาย นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนนาติ
ปฺจฺจิจฺฉิตฺวา อิมาย นามมาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว
เทวทตฺโต อกตณณ ปฺพเพปิ อกตณณเยว น กทาจิ มยฺหํ
कुณฺณ ชานาตีติ วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ ออาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โปธิสตุโต
หิมวณฺตปฺปเทเส หตุถิโยนฺนํ นีพฺพตฺติ ฯ โส มาตุกฺจฺฉิตฺโต
นิกฺขมณฺโต สพฺพเสโต อโหสิ รชตปฺลชสนฺนนิโก ฯ อุกฺขินิ
ปนฺนสุส มณฺนิคุพฺสทิสานิ ปญฺญาयमानานิ ปญฺจปฺปสาทานิ
อहेสิ มุขํ รตฺตคกฺมฺพลสทิสํ โสณฺฑํ สุวณฺณพินฺนุปฺปฏิมณฺฑิตํ
รชตทามํ วิย จตุตาโร ปาธา กตลาขารสปริกมฺมา วิย
เอวมนฺนสุส ทสหิ ปารมีหิ อลงฺกโต รูปโสภกฺคปฺปตฺโต อตฺตภาโว
อโหสิ ฯ อถ นํ วิญฺญุตํ ปตฺตํ สกฺลหิมวณฺเต วารณา
สन्नฺนิปตฺติวา อุปฺภูจฺจนฺตฺวา วิจฺริสฺสุ ฯ เอวํ โส อสีตฺติสหฺนฺน-
วารณฺปรีวาโร หิมวณฺตปฺปเทเส วสमानโน อปรกาเถ กเถ โทสิ
ทิสฺวา คณฺมฺหา กายวิเวกํ คนฺตฺวา เอกโกว อรณฺณวาสํ

กปเปลิ ฯ สีลวนุตตาย จ ปนสฺส สีลวนาคราชาเตวว นามิ
อโหสิ ฯ

อเถโก พาราณสีวาสิโก วนจรโก หิมวนุตฺติ ปวิสิตฺวา
อตุตฺตโน อาชีวณฺฑทกั คเวสฺมาโน ทิสฺสา ววญฺจเปตฺติ อสฺสโกนฺโต
มคฺคฺมุพฺโห หุตฺวา มรณฺภยภีโต พาทา ปคฺคฺยฺห ปรีเทวมาโน
วิจฺรติ ฯ โปธิสฺสฺสโต ตสฺส ตํ พลวปรีเทวิตฺติ สุตฺวา อิมิ
ปฺริสฺสึ ทฺกฺขฺวา โมเจสฺสํมิตฺติ การุณฺณจิตฺติโต ตสฺส สนฺตํกั
อคฺมาสิ ฯ โส ตํ ทิสฺสฺวาว ภีโต ปฺลาโย ฯ โปธิสฺสฺสโต ตํ
ปฺลาโยนฺตํ ทิสฺสฺวา ตเถว อญฺจาสฺสิ ฯ โส ปฺริสฺสึ โปธิสฺสฺสฺสํ จิตฺติ
ทิสฺสฺวา อญฺจาสฺสิ ฯ โปธิสฺสฺสโต ปฺนุ อคฺมาสิ ฯ โส ปฺนุ ปฺลาโยตฺวา
ตสฺส จิตฺกาเล จตฺวา จินฺเตสิ อโย วารโณ มม ปฺลาโยนฺกาเล
ติฏฺฐติ จิตฺกาเล อากฺขณฺติ นโย มโย อณฺตคฺคาโม อิมฺมฺหา
ปน มํ ทฺกฺขฺวา โมเจตฺคฺคาโม ภวิสฺสฺสตีติ ฯ สฺสุโร หุตฺวา อญฺจาสฺสิ ฯ
โปธิสฺสฺสโต ตํ อฺปฺสํกมิตฺวา กสฺมา โภ ตํ ปฺริสฺสึ ปรีเทวมาโน
วิจฺรตีติ ปฺจฺฉิ ฯ สํมิ ทิสฺสา ววญฺจเปตฺติ อสฺสโกนฺโต มคฺคฺมุพฺโห
หุตฺวา มรณฺภยนาติ ฯ อถ นํ โปธิสฺสฺสโต อตุตฺตโน วสนฺญฺจํ
เนตฺวา กติปาหิ ผลาผลฺลหิ สนฺตปฺเปตฺวา โภ ปฺริสฺสึ มา ภโย
อหิ ตํ มนุสฺสฺสปลิ เนสฺสํมิตฺติ ฯ อตุตฺตโน ปิฏฺฐเ นิสฺสีทาเปตฺวา
มนุสฺสฺสปลิ ปาเปลิ ฯ

อถ โข โส มิตฺตทฺกฺกปฺริสฺสึ สเจ โภจิ ปฺจฺฉิสฺสฺสตี

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณา หน้า 146

อาจิภูจิตพุฬิ ภวิสฺสตีติ โภชิสฺสตุตฺสส ปิฏฺฐเจ นิสฺสินโนเยว
รูกฺขนิมิตฺตํ ปพฺพตนิมิตฺตํ อุปรชาเรนฺโตว คจฺจติฯ อถ นํ
โภชิสฺสตุโต อรณฺญา นีหริตฺวา พาราณสีคมิกมฺหามคฺเค จเปตฺวา
โก ปุริส อิมินา มคฺเคน คจฺจ มยฺหํ ปน วสนฺนุจฺฉานํ
ปฺจุฉิตฺตปี มา กสฺสจฺจ อจฺจิกฺขาติ ตํ อญฺโยเชตฺวา อตฺตโน
วสนฺนุจฺฉานํเยว อคฺมาสี ฯ

อถ โส ปุริโส พาราณสี คนฺตฺวา อนุวิจฺจเรนฺโต
ทนฺตการวิถิ ปตฺวา ทนฺตกาเร ทนฺตวิกฺติโย กุรุมาเน ทิสฺวา
กี ปน โภ ชีวทนฺตมฺปิ ลภิตฺวา คณฺเหยฺยาถาติฯ โภ กี
วทสี ชีวทนฺโต นาม มตฺตหฺตฺถิทนฺตโต มหคฺฆตโรติฯ เตนฺหิ
อหํ โว ชีวทนฺตํ อหริสฺสามิติ ปาถเยยฺยํ คเหตุวา ขรกกจฺ
อาทาย โภชิสฺสตุตฺสส วสนฺนุจฺฉานํ อคฺมาสีฯ โภชิสฺสตุโต ตํ
ทิสฺวา กิมตฺถํ อากโตสฺสีติ ปฺจุฉิฯ อหํ สามิ ทฺกคฺโต กปฺโณ
ชีวิตุํ อสฺสโกนฺโต ตุมฺเห ทนฺตขณฺฑํ ยาจิตฺวา สเจ ทสฺสถ
ตํ อาทาย คนฺตฺวา วิกฺกิณฺตีตฺวา เตนฺ มูเลน ชีวิสฺสามิติ
อากโตติฯ โหตุ โภ ทนฺตํ เต ทสฺสามิ สเจ ทนฺตกปฺปนฺตถาย
กกจฺ อตฺถิติฯ กกจฺ คเหตุวา อากโตมฺหิ สามิติฯ เตนฺหิ
ทนฺเต กกเจเน กนฺตีตฺวา อาทาย คจฺฉาหิตี โภชิสฺสตุโต
ปาเท สมฺมิณฺชิตฺวา โคนิสฺสินนํ นิสฺสีติฯ โส ตสฺส เทวปี
อคฺคทนฺเต ฉินฺตีฯ โภชิสฺสตุโต เต ทนฺเต โสณฺฑาย คเหตุวา

โก ปุริส นานํ อิม มยฺหํ อปฺปียา อมฺนาปาดิ ทมฺมิ
อิมฺหิ ปน เม ทนฺเตหิ สตฺถุณฺณ สหสฺสฺถุณฺณ สตฺสหสฺสฺถุณฺณ
สพฺพธมฺมปฺปฎิเวรสมตฺถํ สพฺพญฺญตฺตวณฺํ ปิยตฺริ (๑) ตฺสฺส เม อิทํ
ทนฺตทานํ สพฺพญฺญตฺตวณฺปฺปฎิวิชฺฌนตฺถาย โหตฺถติ สพฺพญฺญต-
ตฺตวณฺสฺส ปณฺิธานํ(๒) กตฺวา ทนฺตยฺยคฺคํ อทาสิ ฯ

โส ตํ อาทาย กนฺตฺวา วิกฺกิตฺตฺวา ตสฺมี มฺเถ จิณฺเณ ปฺน
โพธิสตฺตฺสฺส สนฺติกํ กนฺตฺวา สามิ ตฺมฺหากํ ทนฺเต วิกฺกิตฺตฺวา
ลทฺฐมฺมํ มยฺหํ อิมฺโสนมตฺตเมว ชาตํ อวเสสทนฺเต เม
เทถาติ อาห ฯ โพธิสตฺโต สาธฺตฺติ ปฏฺิสสฺสฺตฺตฺวา ปฺริมนเยเนว
กปฺปาเปตฺวา อวเสสทนฺเต อทาสิ ฯ โสปี เต วิกฺกิตฺตฺวา ปฺน
อาคนฺตฺวา สามิ ชีวิตฺตํ น สกฺโกมิ มฺลทาจฺา เม เทหิตฺติ อาห ฯ
โพธิสตฺโต สาธฺตฺติ วตฺวา(๓) ปฺริมนเยเนว นิสิตฺติ ฯ โส ปาปฺปฺริโส
มหาสตฺตฺสฺส รัชตทามสทิสํ โสณฺจํ มทฺทมาโน เกลาสกฺกุสฺสทิสํ
กฺมฺภํ อภิรฺุหิตฺวา อฺุโก โกฏฺิโย ปณฺุหิยา ปหรนฺโต มํสํ วิยฺุหิตฺวา
กฺมฺภฺา โอรฺุยฺุห กกเจน (๔) มฺลทาจฺา กปฺเปตฺวา ปกฺกามิ ฯ
โพธิสตฺตฺสฺส ทสฺสนฺุปจาร์ วิชฺนฺเตเยว ปน ตสฺมี ปาปฺปฺริเส
จตฺนฺนฺุตาธิกทฺวิโยชนสตฺสหสฺสพฺพลา ฆนฺปจฺวิ
สิเนรฺุยฺุคณฺุรธาทโย มหาภาเร ทฺกคฺนฺุชเชกฺุจฺฉานิ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณนา หน้า 148

คุณมุตตาทินี จ ธารัตถ์ สมตถาปี ตสฺส อคฺคณราสี ธารัตถ์
อสกุโกนฺตี วิย ภิชฺชิตฺวา วิวรมทาสี ฯ ตาวเทว อวิจิมหานิรยโต
ชาลา นิกฺขมิตฺวา ตํ มิตฺตทพฺภิกฺขุปริสํ กุลทตฺติเกน กมฺพเลน
ปารุปนฺตี วิย ปริกฺขิปิตฺวา คณฺหิ ฯ

เอวํ ตสฺส ปาปปุคฺคตสฺส ปจฺวี ปวิญฺจกาเล ตสฺมี
วนสณฺเฑ อธิวญฺจา รุกฺขเทวตา อกตณฺณณ มิตฺตทพฺภิกฺขุคคํ อิมํ
จกฺกวตฺติรชฺชํ ทตฺวาปี โตเสตฺถํ น สกฺโกตีติ วนํ อุณฺนาเทตฺวา
ชมฺมํ เทสยมาณา อิมํ คากมาห

[๗๒]อกตณฺณสฺส โปสฺสสฺส นิจฺจํ วิวรทฺสฺสินโน

สพฺพณฺเจ ปจฺวี ทชฺชา เนว นํ อภิราชเยติ ฯ

ตตฺถ อกตณฺณสฺสชาติ อตฺตโน กตคฺคณํ อชานนตฺสส ฯ
โปสฺสสชาติ ปุริสสฺส ฯ วิวรทฺสฺสินนฺติ นิตฺถเมว โโอกาสเมว
โอลิเกนตฺสส ฯ สพฺพณฺเจ ปจฺวี ทชฺชาติ สเจปี ตาทิสฺสส
ปุคฺคตสฺส สกคฺคํ จกฺกวตฺติรชฺชํ อิมํ วา ปน มหาปจฺวี
ปรีวตฺเตตฺวา ปจฺโวหํ ทเทยฺย ฯ เนว นํ อภิราชเยติ เอวํ
กโรนฺโตปี อกตณฺณณ เอวรูปํ กตคฺคณวิทฺธํสํ โกจิ ปรีโตเสตฺถํ
วา ปสาเทตฺถํ วา น สกฺกณฺเญยฺยติ อตฺถโล ฯ

เอวํ สว เทวตา วนํ อุณฺนาเทตฺวา ชมฺมํ เทเสสิ ฯ

โพธิสฺสโต ยาวตายุกํ จตฺวา ยถากมฺมํ อคมาสิ ฯ

สตุถา น ภิกขเว เทวทตโต อิทาเนว อกตณญ ปุพเพปิ
อกตณญเยวติ อิทั ฆมมเทสนั อหริตฺวา อนฺสนฺธิ ฆมฺเมตฺวา
ชาตกั สโมชานเสติ ตทา มิตฺตทพฺภิกฺขุปรึโส เทวทตโต อโหสิ
รูกฺขเทวตา สารึปฺตโต สีลวานาคราชา ปน อหเมวติ ฯ
สีลวานาชาตกั ทฺติยั ฯ

สจจกิริชาตกั

สจจั กิเรวมาหุสฺสติ อิทั สตุถา เวพฺพนเ วิหรนฺโต
เทวทตฺตสฺส วชาย ปริสกกณั อารพฺภ กเถสิ ฯ

ภิกฺขุสงฺฆเ หิ ฆมมสภายั นิสึทิตฺวา อาวุโส เทวทตโต
สตุถุ กุณั น ชานาติ วชาย ปริสกกตฺติ เทวทตฺตสฺส อकुณั
กเถนฺเต สตุถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกขเว เอตฺรหิ
กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น
ภิกขเว อิทาเนว เทวทตโต มยฺหั วชาย ปริสกกติ ปุพเพปิ
ปริสกกิเยวติ วตฺวา อตฺตํ อหริ ฯ

อตฺเตเต พาราณสึยั พุรหุมทตฺเต รชฺชั กาทเรนฺเต ตสฺส
ทฺฐจฺจมาโร นาม ปฺตโต อโหสิ กกฺขโผ ฆรุโส ปหฺญาสิวิสุปโม
อนกฺโกสิตฺวา วา อปฺปหริตฺวา วา เกนจิ สทฺธิ น กเถสิ ฯ โส
อนฺโตชนสฺส จ พหิชนสฺส จ อกฺขิมฺหิ ปตฺติตรฺชั วิย ขาทิตฺตุ
อากตปีสาโจ วิย จ อมฺนาโป อโหสิ อุพฺเพชนึโย ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณนา หน้า 150

โส เอกทิวสํ นทีกีฬํ กิฬิตุกาโม มหฺนฺเตน ปรีวารเณ
นทีตีริ อคมาลี ฯ ตสฺมี ขณฺเ มหามเโข อฏฺฐหิ ทิสา
อนุชการา ชาตา ฯ โส ทาสเปสฺสชนํ อาหฺ เอถ ภูณ
มํ คเหตุวา นทีมฺชณฺมํ เนตฺวา นฺหาเปตฺวา อาเนถาติ ฯ เต
ตํ ตตฺถ เนตฺวา กิณฺโน ราชา กริสฺสตี อิมํ ปาปปฺริตํ
เอตฺถเว มาเรมาติ มนฺตยิตฺวา เอตฺถ คจฺฉ กภาพกณฺณตี
อุทเก [๑] โอปิตาเปตฺวา ปจฺจตุตฺตริตฺวา ตีเร อฏฺฐิสฺสุ ฯ กหํ
กุมารโรวีติ วุตฺเต น มยํ กุมารํ ปสฺสาม เมฆํ อฏฺฐิจิตํ
ทิสฺวา อุทเก นิมุชฺชิตฺวา ปฺรโต อากโต ภาวิสฺสตีติ อมจฺจา
รณฺโฬ สนฺตีกํ อคมํสฺสุ ฯ ราชา กหํ เม ปฺตฺโตติ ปฺจฺฉิ ฯ
น ชานาม เทว เมฆ อฏฺฐิจิต ปฺรโต อากโต ภาวิสฺสตีติ
สณฺญาชากตมฺหาติ ฯ ราชา ทฺวารํ วิวราเปตฺวา นทีตีริ คนฺตฺวา
วิจินถาติ ตตฺถ ตตฺถ วิจินาเปสิ ฯ โกจิ กุมารํ นาทุทส ฯ
โสปิ โข เมฆนุชการเ เทเว วสฺสเนเต นทียา วุยฺหมาโน
เอกํ ทารุกฺขนฺธํ ทิสฺวา ตตฺถ นิสีทิตฺวา มรณฺภยตฺชชิต
ปรีเทวมาโน คจฺฉติ ฯ

ตสฺมี ปน กาลเ พาราณสีวาสิ เอโก เสฏฺฐิ นทีตีเร
จตุตาฬิสโกฏฺฐิณํ นีทิตฺวา [๒] ชนตฺถนฺหาช ชนปฺปิฏฺเจ สปฺโป
หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ อปโรปิ ตสฺมีเยว ปเทเส ตีสโกฏฺฐิโย นีทิตฺวา
ชนตฺถนฺหาช ตตฺถเว อุนฺทุโร หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ เตสํ วสนฺภูจฺฉานํ

อุทกั ปาวีสึ ๑ เต อุทกสฺส ปวิญจุมคฺเคนเนว นิกฺขมิตฺวา โสตํ
ฉินฺทนฺตวา คนฺตฺวา ตํ ราชกุมารเณ อภินิสินฺนํ รุกฺขกฺขนฺธํ
ปตฺวา เอโก เอกํ โภฏี อิตโร อิตฺรึ อารุหฺ ขนฺธปฺปิฏฺเจเยว
นิปฺชชีสุ ๑ ตสฺสาเยว โข ปน นทียา ตีเร เอโก สิมฺพลีรุกฺโข
อตฺถิ ๑ ตตฺถเอโก สุวโปตโก วสติ ๑ โสปี รุกฺโข อุทเกณ
โรตฺถมฺโถ นทึปฺปิฏฺเจ ปติ ๑ สุวโปตโก เทเว วสฺสนฺเต อุปฺปตฺติวา
คนฺตํ อตฺถโกนฺโต คนฺตฺวา ตสฺเสว ขนฺธสฺส เอกปฺสฺเส นิลียิ ๑
เอวํ เต จตฺตวโร ชนา เอกโต วุญฺหมานา กจฺฉนฺติ ๑

โพธิสฺสโตปี โข ตสฺมี กาลे กาสีรฺภูเจ อุทิจฺจพฺุราหฺมณฺกุเล
นิพฺพตฺติตฺวา วุฑฺฒิปฺปตฺโต อิลิปฺพพฺุชฺชํ ปฺพพฺุชิตฺวา เอกสฺมี
นทึนิตฺตเน ปณฺณสาลิํ มาเปตฺวา วสติ ๑ โส อฑฺฒเรตฺติกสมเย
จกฺกมมาโน ตสฺส ราชกุมารสฺส พลวปริเทวนสทฺทํ สุตฺวา จินฺเตสิ
มาทิสเ นาม เมตฺตานุทฺทสมฺปนฺเน ตาปเส วสนฺเต เอตสฺส
ปฺริสสฺส มรณิํ อยฺยตํ อุทกโต อุทฺทริตฺวา ตสฺส ชีวิตทานิํ
ทสฺสามิติ ๑ โส ตํ มา ภายิติ อสฺสาเสตฺวา อุทกโสตํ ฉินฺทนฺโต
คนฺตฺวา ตํ ทารุกฺกขนฺธํ เอกาย โภฏียา คเหตฺวา อากกฺขณฺโต
นาคพโล ถามสมฺปนฺโน เอกเวเคน นทึตฺริ ปตฺวา กุมาริ
อุกฺกขิปิตฺวา ตีเร ปติฏฺฐาเปสิ ๑ เต สปฺปาทโย ทิสฺวา
อุกฺกขิปิตฺวา อสฺสมปทํ เนตฺวา อคฺคิ ชาเลตฺวา อิเม
ทฺพฺพลตราติ ปจฺมํ สปฺปาทินิํ สรีริ เสเทตฺวา ปจฺฉา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณนา หน้า 152

ราชกุมารสุต สรีริ เตเตตฺวา ตมฺปิ อโรคฺ กตฺวา อาหารี
เทนฺโตปี ปจฺมํ สปปาทินเมว ทตฺวา ปจฺจนา ตสฺส ผลาผลานิ
อุปนาเมสิ ฯ ราชกุมารโ อัย กุญฺจาปโส มํ ราชกุมาร
อคณฺเดตฺวา ตีรจฺจนาณคตานิ สมฺมานํ กโรตฺตีติ โภชิสฺสฺสฺเต อาฆาต
พนฺธิ ฯ

ตโต กติปาหจฺเจเนน ปน สพฺเพสุปี เตสุ ถามพลปฺปตฺเตสุ
นทียา โอเม ปจฺฉินฺเนน สปปโป ตาปสํ วนฺทิตฺวา อาห ภนฺเต
ตมฺเหหิ มยฺหํ มหาอุปการโ กโต น โข ปนาหํ ทลิตฺุโท
อสุกฺกุจฺจเนน เม จตฺตาฬิส หิรณฺญโกฏิโย นิตฺทิตา [๑] ตมฺหากํ
ชเนน กิจฺเจ สติ สพฺพเมตํ ชนํ ตมฺหากํ ทาคู สกฺโกมิ
ตํ จานํ คนฺตฺวา ทีฆาติ ปกฺโกเสยฺยาถาติ วตฺวา ปกฺกามิ ฯ
อุนฺทุโรปี ตเถว ตาปสํ นิมนฺเตตฺวา อตฺเถ สติ อสุกฺกุจฺจเน
จตฺวา อุนฺทุราติ ปกฺโกเสยฺยาถาติ วตฺวา ปกฺกามิ ฯ สุวโปตโก
ปน ตาปสํ วนฺทิตฺวา ภนฺเต มยฺหํ ชนํ นคฺลิตฺิ รตฺตสาลีหิ
ปน โว อตฺเถ สติ อสุกํ นาม มยฺหํ วสนฺกุจฺจันํ ตตฺถ
คนฺตฺวา สุกาติ ปกฺโกเสยฺยาถ อหํ ฅาตกานํ อาโรเจตฺวา
อนेกสกฺกุปฺรมตฺตา รตฺตสาลี อหาราเปตฺวา ทาคู สกฺโกมิตฺิ
วตฺวา ปกฺกามิ ฯ อิตโร ปน มิตฺตทฺพุทฺธิชฺชมเมสุ (๔) ชฺชมตฺตาย

ยงกัณจึ อวตฺวา คนฺตุํ อยฺตุตฺตเวย ตํ อตฺตโน สนฺตึกั อากตํ
มาเรสุสํมิตึ จินฺเตตฺวา ฆนฺเต มยิ รชเช ปตฺติภฺจึเต
อากจฺเจยฺยาถ อหิ โว จตฺตฺหิ ปจฺจเยหิ อฺปภฺจฺหิสฺสํมิตึ วตฺวา
ปกฺกามิ ฯ โส คนฺตฺวา นจิริสฺเสว รชเช ปตฺติภฺจาสึ ฯ

โพธิสฺสฺสโต วิมฺบิสฺสํมิตึ ตาว เนติ ปจฺมํ สปฺปสฺส สนฺตึกั
คนฺตฺวา อวิหฺวเร จตฺวา ทึฆมาติ ปกฺโกสิ ฯ โส เอกวจนเนน
นิกฺขมิตฺวา โพธิสฺสฺสโต วนฺทิตฺวา ฆนฺเต อิมสฺมึ จาเน จตฺตํพิส
หิริลฺลโณภฺยิ ตา สพฺพปาปี นึหริตฺวา หรธาติ อหา ฯ โพธิสฺสฺสโต
เอวมตฺตฺถ อฺปฺปนฺเน กิจฺเจ ชานิสฺสํมิตึ ตํ นึวตฺตาเปตฺวา
อฺนฺทฺรสฺส สนฺตึกั คนฺตฺวา สทฺทมกาสึ ฯ โสปี โข ตเถว
ปฺภึปฺชชึ ฯ โพธิสฺสฺสโต ตมฺปิ นึวตฺตาเปตฺวา สุกสฺส สนฺตึกั
คนฺตฺวา สุกาติ ปกฺโกสิ ฯ โสปี เอกวจนเนน รุกฺขกฺคโต โอตฺริตฺวา
โพธิสฺสฺสโต วนฺทิตฺวา กึ ฆนฺเต มยฺหิ ฉาตกานํ สนฺตึกั
คนฺตฺวา หิมวณฺตปฺปเทสโต ตมฺหากํ สลฺยชาตสาลึ อหาเรปฺสํมิตึ
ปฺจฺจึ ฯ โพธิสฺสฺสโต อตฺเถ สติ ชานิสฺสํมิตึ ตมฺปิ นึวตฺตาเปตฺวา
อิทานึ ราชานํ ปฺริคฺคณฺหิสฺสํมิตึ คนฺตฺวา ราชยฺยาเน วสิตฺวา
ปฺนทิวเส อากปฺปสมฺปตฺตี กตฺวา ภิกฺขาจารวตฺเตน นครํ
ปาวิสิ ฯ ตสฺมึ ขณฺเ โสปี มิตฺตทฺพฺภึรราชา อลฺงกตฺตฺถกฺกฺขนฺธ-
วรกโต มหฺนฺเตน ปฺริวารเณ นครํ ปทฺกฺขณฺณํ กโรนฺโต โพธิสฺสฺสโต
ทฺวโรตฺวา ทิสฺวา อยฺ โส ภูฏตาปฺโส มม สนฺตึเก [๑] วสิตฺกามา

อาคโต ยาว ปริสมชฺเฒ อุตตนา มยฺหิ กตคฺฉิ น ปกาเสสิ
ดาวเทวสุส สีลํ ฉินฺหาเปสฺสามิตี ปุริเส โอโลเกตฺวา(๑) ก็ กโรม
เทวติ วุตเต เอส กุฏฺตาปโส มํ กิณฺจิ ยาจิตฺกาโม อากฺจฺติ มณฺเณ
เอตฺสฺส กาทกณฺณิตาปสฺสฺส มํ ปสฺสิตฺตุ อทฺตวาว เอตํ คเหตุวา
ปจฺจฺวาพาหุ พนฺธิตฺวา จตฺตฺกเก จตฺตฺกเก ปหรฺนฺตา นครา นีหริตฺวา
อาฆาตเน สีสมสฺส ฉินฺหิตฺวา สรีริ สุเล อุตฺตาเสถาติ อาห ๑ เต
สาธฺตฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา คนฺตฺวา นิสฺปราชิ มหาสคฺตํ พนฺธิตฺวา
จตฺตฺกเก จตฺตฺกเก ปหรฺนฺตา อาฆาตํ เนตฺตุ อารภิสิ ๑ โปธิสคฺโต
ปหฺนฺนฺตฺวา อมฺมตาดาคิ อกนฺทฺนฺโต นิพฺพิกาโร อิมิ คาคมาห

[๗๗]สจฺจํ กิเรวมาหิสิ นรา เอกจฺจฺยา อิท

กฏฺจํ นิปฺสฺวิตํ เสยฺโย น เตวเวกจฺจฺโย นโรติ ๑

ตตฺถ สจฺจํ กิเรวมาหิสิ อวิตถเมว กิร เอว วทฺนฺติ ๑

นรา เอกจฺจฺยา อิทาคิ อิทฺกจฺเจ ปณฺทิตฺปฺริสา ๑ กฏฺจํ นิปฺสฺวิตํ
เสยฺโยติ นทฺยา วุขฺหมานํ สุกฺขทารุ นิปฺสฺวิตํ อุตฺตาเรตฺวา ๓
จปิตํ เสยฺโย สุนฺทริ เอตฺนฺติ วทฺมานา เต ปฺริสา สจฺจํ กิร
วทฺนฺติ ๑ กิการณา ๑ ตํ หิ ยาสุกฺตฺตาทินิ ปจฺนตฺถาย สีตาดฺรานํ
วิสีวนตฺถาย อณฺเณปี จ ปฺริสฺสยฺยานํ หรณตฺถาย

อุปกัร โหติ ๑ น เตวเวกจจิโย นโรติ เอกจจิ ปน มิตตทุพุกิ
อกตณณู ปาปปุริโส โอเมน วุขหมาโน หตเถ คเหตุวา
อุตตาริโต น เตวว วริ (๑) ตถาหิ อหิ อิมิ ปาปปุริสั อุตตาระตวา
อิมิ อตตโน ทุกขั อahrินติ ๑

เอวั ปหณูปหณูจจาเน อิมิ คาลมาห ๑ ตั สุตวา เย ตตถ
ปณทิตปุริสา เต อหัสสุ กิ ปน โภ ปพพชิต ตยา อมหากั
รณโย อตถิ โกจิ कुณ กโตติ ๑ โพธิสตุโต ตั ปวตุตี
อาโรเจตวา เอวมิมิ มโหมโต อุตตาระนโต อหเมว อตตโน
ทุกขั อกาสิ น วต เม โปราณกปณทิตานั กตุนติ อนุสสริตวา
เอวั วทามิติ อห ๑ ตั สุตวา ขตติยพราหุมนาทโย นครวาสิโน
ยวายั มิตตทุพุกิราชา เอวั कुณสมปनुสส อตตโน ชีวิตทายกสส
कुณมตตมปิ น ชานาติ ตั นิสสาย กุโต อมหากั วุฑฒิ
คณหถ นนติ กุปิตา สมनुตโต อุจ्जहितวา
อุสสุตติปาสาณมุคคราทิปปหาเรหิ หตถิกขนุทธคเมว นั
จมาเตตวา ปาเท คเหตุวา กขุฑฒิตวา ปริกขาปิฏเจ จขุฑฒิตวา
โพธิสตุตติ อภิสสิญจิตวา รชเช ปติฏจาเปสิ ๑

โส ฐมเมน รชชั การนโต ปน เอกทิวสิ สปปาทโย
ปrikคณหิตุกาโม มหนุเตน ปริวาเรน สปปสส วสนญจัน
คनुตวา ทิมาติ ปกโกสิ ๑ สปปโป อากनुตวา วนุฑฒิตวา อิทนเต

สามิ ฌนั คณฺหาติ อหา ฯ ราชา จตุตาฬีสหิรณฺณโกฏฺฐิณั อมจฺเจ
ปฏฺิจฺจาเปตฺวา อุนฺทฺรสุสฺ สนฺตึกั คนฺตฺวา อุนฺทฺรธาติ ปกฺโกสิ ฯ
โสปี อาคนฺตฺวา วนฺทิตฺวา ตีสโกฏฺฐิณั นิยฺยาเทสิ ฯ ราชา ตมฺปิ
อมจฺเจ ปฏฺิจฺจาเปตฺวา สุกฺสุสฺ วสนฺนฺจฺฉานั คนฺตฺวา สุกาติ
ปกฺโกสิ ฯ โสปี อาคนฺตฺวา ปาเท วนฺทิตฺวา สามิ สาลี อหฺรามิตี
อหา ฯ ราชา สาลีหิ อตฺเถ สติ อหฺริสุสฺสิ เอหิ กจฺฉมาติ
สตุตฺติยา หิรณฺณโกฏฺฐิหิ สทฺธิ เต ตโยปี ชเน กาหาเปตฺวา นครี
คนฺตฺวา ปาสาทวรมฺมหาตลั อารุยฺห ฌนั สงฺโกลปาเปตฺวา สປປສ
วสนฺตฺถาย สุวณฺณนาฬิ อุนฺทฺรสุสฺ ผลิตฺกุกฺหิ สุกฺสุสฺ สุวณฺณປလ္လชฺริ
การาเปตฺวา สປປສ จ สุกฺสุสฺ จ โภชนตฺถาย เทวสิกั
กาณฺจนตฺถุกฺเก มชฺฐลาเช อุนฺทฺรสุสฺ คนฺธฺสาลิตฺถนฺทฺเถ ทาเปสิ
ทานาทีนึ ปุณฺณานึ กโรติ ฯ เอวံ เตปี จตุตาโร ชนา ยาวชีว
สมฺกฺคา สมฺโหมทฺมานา วิหริตฺวา ชีวิตฺกฺขเย ยถากมฺมํ อคฺมึสุ ฯ
สตฺถา น ภิกฺขเว เทวทฺตฺโต อิทาเนว มยฺหิ วธาย
ปฺริสกฺกติ ปุพฺุเพปี ปฺริสกฺกิเยวาติ วตฺวา อิมั ฌมฺมเทสนั อหฺริตฺวา
อนฺุสนฺธิ ฌณฺฺตฺวา ชาตักั สโหมธานฺสิ ตทา ทฺฐจฺจราชา เทวทฺตฺโต
อโหสิ สປປ โส สารีປฺตฺโต อุนฺทฺุโร โมคฺคฺลฺลาโน สฺโก อานนฺุโท
ປຈ္ຈາရชฺชປປຕฺထมฺมราชา ปน อหฺเมวาติ ฯ

สจฺจกิริชาตักั ตติยั ฯ

รุกขธมฺมชาตกั

สาธุ สมฺพหุตา ฅาตึตติ อิทํ สตุถา เซตวเน วิหรนุโต
อุทกกลเหน อตุตโน ฅาตกานันฺ มหาวินาสึ ปจฺจุปฺภูจิตฺ ฅตฺวา
อากาเส อุกฺคนตุวา โรหิณฺนทียา อุปริ ปฺลุลงฺเกน นิสึทิตฺวา
นึลริสึ วิสฺสชฺเซตฺวา ฅาตเก ตัเวเซตฺวา อากาสา โอรุยฺห นทึตึเร
นึสินฺโน ตํ กลหํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

อยมตฺถ สงฺเขโป ฯ วิตุถาโร ปน กุณาลชาตเก อาริกวิสฺสติ ฯ
ตทา ปน สตุถา ฅาตเก อามนฺเตตฺวา มหาราชา ตุมฺเหหิ ฅาตเกหิ
นาม สมฺคฺเคหิ สมฺโมทมานเอหิ ภวิทฺตุ วฏฺฏติ ฅาตกานันฺ หิ
สามคฺคิยา สติ ปจฺจามิตฺตา โอกาสึ น ลภนฺติ ติฏฺฐนฺตุ ตาว
มนุสฺสฏฺฐตา อเจตนาณัน รุกฺขานมฺปิ สามคฺคึ ลทฺฐึ วฏฺฏติ อตึตฺสมี
หิ หิมวฺนตฺปฺเทเส มหาวาโต สาลวณฺํ ปฺหริติ ตสฺส ปน
สาลวณฺสฺส อณฺณมณฺณํ รุกฺขจจฺจคฺคฺมฺพลตาหิ สมฺพนฺชตฺตา
เอกรุกฺขมฺปิ ปาเตตฺตุ อสฺกโกนุโต มตฺถกมตฺถเกเนว อคฺมาสิ
เอกรมฺปน องฺคเณ จิตฺติ สาขาวิฏฺฐปฺสมฺปนฺนมฺปิ มหารุกฺขํ อณฺเณหิ
รุกฺขเขหิ อสมฺพนฺชตฺตา อุมฺมุเลตฺวา ภูมึยฺยึ ปาเตสิ อิมึนา การเณน
ตุมฺเหหิ สมฺคฺเคหิ สมฺโมทมานเอหิ ภวิทฺตุ วฏฺฏติตึตึ วตฺวา เตหิ ยาจึโต
อตึตฺติ อาริ ฯ

อตึเต พาราณสึยฺยึ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การเณเต ปจฺมํ
อุปฺปนฺโน เวสฺสวณฺมหาราชา จวิ ฯ สกฺโก อณฺณํ เวสฺสวณฺณํ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณกคุณณนา หน้า 158

จเปลิ ฯ เอตสมี เวสฺสวณเ ปริวตเต ปจฺจานิพฺพตฺตเวสฺสวโณ
รูกฺขกจฺจกฺมฺพตฺตานํ อตฺตโน อตฺตโน รุจฺจนฺนุจฺจเน วิมานํ
คณฺหฺนฺตฺติ สาสนํ เปเสลิ ฯ ตทา โพธิสฺตฺโต หิมวฺนฺตฺปฺปเทเส
เอกสฺมี สาลวเน รูกฺขเทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ โส ฌาตเก อาท
ตฺมฺเห วิมานานิ คณฺหฺนฺตา องฺกณเ จิตฺรูกฺเขสุ มา คณฺหฺ อิมสฺมี
ปนฺ สาลวเน มยา คหิตฺวิมานํ ปริวเรตฺวา จิตฺวิมานานิ คณฺหฺถาติ
ฯ ตตฺถ โพธิสฺตฺตฺสฺส วจนฺกรร ปณฺชิตฺเทวตา โพธิสฺตฺตฺสฺส วิมานํ
ปริวเรตฺวา จิตฺวิมานานิ คณฺหฺีสุ ฯ อปณฺชิตา ปน กิ อมฺหากํ
อรณฺณวิมานเหิ มยฺ มนฺนุสฺสฺสฺสเปเว คามนิกมฺราชฺชานิทฺวาเรสุ
วิมานานิ คณฺหฺีสุสํ กามาทโย หิ อุปนฺิสฺสฺสาย วสฺมานา เทวตา
ลาภกฺขยสฺสคฺปฺตฺตา โหนฺตีติ วตฺวา มนฺนุสฺสฺสฺสเปเว องฺกณฺนุจฺจเน
นิพฺพตฺตฺมหารูกฺเขสุ วิมานานิ คณฺหฺีสุ ฯ อเถกสฺมี ทิวเส มหฺติ
วาทฺวฺจฺจิจิ อุปฺปชฺช
วณฺช
ตมฺปนฺ อณฺณมณฺณํ สมนฺน
จฺจฺจฺจ จ ปฺหรนฺน
ภกฺคฺวิมานา เทวตา นิปฺปฏฺฐิสรณฺนา ทารเก หตฺถे คเหตฺวา
หิมวฺนฺตํ คณฺหฺว อตฺตโน ปวฺตฺตี สาลวเนเทวตานํ กถฺยฺีสุ ฯ
ตา ตาสี เอว อากตฺถาวิ โพธิสฺตฺตฺสฺส อารโจะสุ ฯ โพธิสฺตฺโต

ปณฺฑิตานํ วณฺโณ อคเหตุวา นิปฺปจฺจยญฺจานํ กตา นาม
เอวรูปาว โหนฺตํติ วตุวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาคมาห
[๗๔]สาธุ สมฺพหฺลตา ฌาตี อปี รุกฺขา อรณฺยชา
วาโต วหฺติ เอกญฺจํ พุรฺหนฺตมฺปิ วนฺปฺปติฺนฺติ ฯ
ตตฺถ สมฺพหฺลตา จตฺตาโร อุปาทาย ตตฺตตฺตริ สฺตสฺหสฺสํปี
สมฺพหฺลตา นาม เอวํ สมฺพหฺลตา อณฺณมณฺณํ นิสฺสาย วสนฺตา
ฌาตกา สาธุ โสภฺนา ปสฺตฺถา ปเรหิ อปฺปํชฺชียาติ อตุโถ ฯ
อปี รุกฺขา อรณฺยชาตี ติญฺจนฺตฺต มนุสฺสญฺจตา อรณฺยเว ชาตา
รุกฺขาปี สมฺพหฺลตา อณฺณมณฺณญฺปตฺถมฺเภน จิตา สาธุเยว รุกฺขานมฺปิ
หิ สฺปจฺจยภาโว ลทฺฐํ วญฺญฺตฺติ ฯ วาโต วหฺติ เอกญฺจนฺติ
ปฺรตฺถติมาทิกฺเกโท วาโต วายนฺโต องฺคณฺญฺจานเ จิตํ เอกญฺจํ
เอกเมว จิตํ ฯ พุรฺหนฺตมฺปิ วนฺปฺปติฺนฺติ สาขาวิญฺญปฺสมฺปนฺนํ
มหารุกฺขมฺปิ วหฺติ อุมฺมุเลตฺวา ปาเตตํติ อตุโถ ฯ
โพธิสฺตฺโต อิมํ การณฺมํ กเถตฺวา आयุกฺขเย ยถากมฺมจฺจโต ฯ
สฺตฺถาปี เอวํ มหาราชา ฌาตกาณํ ตาว สามคฺคิเยว
ลทฺฐํ วญฺญฺตํติ สฺมคฺคา สฺมโมทมาณา ปิยสฺวาสมฺเมว วสฺถาตี
อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา [๑]ชาติกํ สโมชานสิ ตทา เทวคณา (๒)
พุทฺธปริสา อเหตุํ ปณฺฑิตเทวตา ปน อหเมวาตี ฯ
รุกฺขมมชาตกํ จตฺตํติ ฯ

มจฺจชาตกั

อภิตฺตณฺย ปชฺชุนฺนาติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺฺโต
อตฺตนา วสฺสาปีตวสฺสั อารพฺภ กเถสิ ฯ
เอกสฺมี กิร สมเย โกสลรฏฺเฐ เทโว น วสฺสิ ฯ สสฺसानิ
มิลายนฺติ ฯ เตสฺ เตสฺ จาเนสฺ ตพากโปกฺขรณฺีสรฺา(๑) สฺสฺสนฺติ ฯ
เขตฺวนทฺวารโกฏฺจกสมิเป เขตฺวนโปกฺขรณฺียาปี อุกกั นฺชิชฺชิ ฯ
กถลลหนั ปวิสิตฺวา นิปนฺเน มจฺจกจฺจเป กากสฺกณฺาทโย
กณฺยคฺคสฺทิสฺเสหิ ตฺถเนหิ โกฏฺเฐตฺวา นีหริตฺวา วิปฺพนฺทมาเน
ชาทนฺติ ฯ สตฺถา มจฺจกจฺจปานั พุยสนั ทิสฺวา มหากรฺณาย
อฺสฺสาหิตทโย อชฺช มยา เทวํ วสฺสาเปตฺว วฏฺฐิตฺติ ปภาตาย
รตฺติยา สริรปฺภิชคฺคณั กตฺวา ภิกฺขาจารเวถั สลฺลทฺเขตฺวา มหตา
ภิกฺขุสงฺฆเณ ปรีวฺโต พุทฺธสิพฺุหาย สาวตฺถิยั ปิณฺฑาย ปวิสิตฺวา
ปจฺจภาตตฺตํ ปิณฺฑปาตปฺปฏิกฺกนฺโต สาวตฺถิโต วิหารั คจฺจนฺโต
เขตฺวนโปกฺขรณฺียา โสปาณฺเ จตฺวา อานนฺทตฺถเริ อามนฺเตสิ
อานนฺท อุกกสาฎกั อาร เขตฺวนโปกฺขรณฺียั นฺหายิสฺสามิตี ฯ
นนฺ ฆนฺเต เขตฺวนโปกฺขรณฺียั อุกกั จินฺนั กถลลมตฺตเมว
อวสิฏฺจฺจนฺติ ฯ อานนฺท พุทฺธพลั นาม มหนฺตํ อาร ตฺวํ
อุกกสาฎกนฺติ ฯ เถโร อาริตฺวา อทาสิ ฯ สตฺถา
เอเกนฺนเตน อุกกสาฎกั นิวาเสตฺวา ปน เอเกนฺนเตน

สรีริ ปารุปีตฺวา เขตฺวณโปกฺขรณฺธิยํ นุหฺยิสฺสามิตฺติ โสปาณเ
อฏฺฐาสิ ฯ

ตํ ขณฺณเณว สกฺกสฺส ปณฺฑิตฺกมฺพลสิลาสนํ อุณฺหการิ
ทสฺเสสิ ฯ โส ก็ นุ โขติ อวชฺเชนฺโต ตํ การณํ ฌตฺวา
วสฺสวลาหกเทวราชานํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต สตฺถา
เขตฺวณโปกฺขรณฺธิยํ นุหฺยิสฺสามิตฺติ ชฺฐโรโสปาณเ จิโต จิปปิ
สกลโกสฺสรภูจํ เอกเมฆํ กตฺวา วสฺสาเปหิตี อาห ฯ โส สาชฺฐติ
สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา เอกํ วลาหกํ นิวาเสตฺวา เอกํ ปารุปีตฺวา เมฆกิตฺติ
กายนฺโต ปาจฺฉินโลกรธาตุมฺโข ปกฺขนฺนุทฺติ ฯ ปาจฺฉินทิสภาเก
ขลมนฺทลมนฺตํ เอกํ เมฆมนฺทลํ อฏฺฐาย สตฺปฏฺุฑฺฒํ สหสฺสปฏฺุฑฺฒํ
หุตฺวา อภิตฺถนฺนตํ วิชฺชุตฺตํ นิจฺฉาเรนฺตํ อโฆมฺขจิปิตฺตฺก-
กมฺภากาเรน วสฺสมานํ สกฺกโกสฺสรภูจํ มโหเมน วิย
อชฺโฆตฺถริ ฯ เทโว อจฺฉินฺนชาริ วสฺสนฺโต มุหฺตฺเตเนว
เขตฺวณโปกฺขรณฺธิ ปุเรสิ ฯ ชฺฐโรโสปาณํ อาหจฺจ อุกกํ อฏฺฐาสิ ฯ

สตฺถา เขตฺวณโปกฺขรณฺธิยํ นุหฺยิตฺวา รตฺตทฺุปฺปฏฺุฑฺฒํ นิวาเสตฺวา
กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา สุกตฺมมหาจิวริ เอกํลํ กตฺวา ภิกฺขุสงฺฆปรีวฺโต
คณฺตฺวา คณฺธกฺฎฺธิปริเวณเ ปณฺธตฺตปวฺรพฺุทฺธาสเน นิสิตฺติตฺวา
ภิกฺขุสงฺฆเมว วตฺเต ทสฺสิตฺเต อฏฺฐาย มณฺโสิปาณผลเก จตฺวา
ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอวาทํ ทตฺวา อฺุยโยเขตฺวา สฺฐริกคณฺธกฺฎฺธิ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณนา หน้า 162

ปวิสิตฺวา ทกฺขิณฺน ปสฺสเสน สึหเสยฺยํ กปฺปเปตฺวา สายณฺหสมเย
ชมฺมสภายํ สนฺนิปตฺตานํ ภิกฺขุณฺํ ปสฺสธาวุโส ทสฺพลสฺส
ขณฺติเมตฺตานุทฺทยสมฺปตฺตี วิวิเชสฺส สสฺเสสฺส มิลา ยมาเนสฺส นานา-
ชลาตเยสฺส สฺสสนฺเตสฺส มจฺจนกฺจฺเจปฺสฺส มหาทกฺขัณฺํ ปาปฺปนฺนเตสฺส
การุณฺญํ ปฏฺิจจ มหาชนํ ทกฺขา โมเจสฺสามิตี อุทกสาฎกํ
นิวาเสตฺวา เชตวนโปกฺขรณฺิยา ชฺูโรโสปาณฺเ จตฺวา มุหุตฺเตน
สกลโกสฺสรณฺุจํ มโหเมณ โอปิลาเปนฺโต วิย เทวํ วสฺสาเปตฺวา
มหาชนํ กายิกเจตฺตสิทกฺขโโต โมเจตฺวา วิหารํ ปวิญฺุจฺติ กถาย
ปวตฺตมานาย คนฺชกฺกุโโต นิกฺขมิตฺวา ชมฺมสภํ อากนฺตฺวา กาย
นุคฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาตี ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาตี วุตฺเต น ภิกฺขเว ตถาคโโต อิทาเนว มหาชนฺ กิลมนฺเต
เทวํ วสฺสาเปตี ปุพฺเพปิ ติรจฺจานโยนฺิยํ นิพฺพตฺติตฺวา
มจฺจราชกาเลปิ วสฺสาเปสิยฺเววตี วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต อิมสฺมีเยว โกสฺสรณฺุเจ อิมิสฺสาว สาวตฺถิยา
อิมสฺมีเยว เชตวนโปกฺขรณฺิญาเน เอกา วลฺลิกหนฺปริกฺขิตฺตา
กนฺุทฺธา อโหสิ ฯ ตทา โพธิสฺสโต มจฺจโยนฺิยํ นิพฺพตฺติตฺวา
มจฺจคณฺปริวฺโต ตตฺถ ปฏฺิวสฺติ ฯ ยถา ปน อิทานิ เอวเมว
ตทาปิ ตสฺมี รณฺุเจ เทโว น วสฺสิ ฯ มนฺุสฺसानํ สสฺसानิ
มิลาเยสฺส ฯ วาปีอาทีสฺส อุทกํ ฉิษฺชิ ฯ มจฺจกฺจฺเจปฺปา กถลคหนฺ

ปวิสึสุ ฯ อิมิสฺสาปี กนฺทราย มจฺจนา กถลคหนั ปวิสิตฺวา
 ตสฺมี ตสฺมี จาเน นิสึยึสุ ฯ กากาทโย ตฺนุเทหิ โกฏฺญฺตฺวา
 นีหริตฺวา ขาทิสฺสุ ฯ โพธิสฺสโต ฅาติสฺงฺมสฺส ตั พฺยสนั ทิสฺวา
 อิมึปี เอเตสั ทุกฺขั จเปตฺวา มั อญฺโล โกจิ โมเจตฺถ สมนฺตฺโต
 นาม นตฺถิ สจฺจกิริยั กตฺวา เทวั วสฺสาเปตฺวา ฅาตเก มรณฺทูกฺขา
 โมเจตฺถสํมิตฺติ กาทฺวณฺณํ กทฺทมั ทฺวิธา วิยฺยหิตฺวา นิกฺขมิตฺวา
 อญฺชนรูกฺขสํวณฺณิกวณฺโณ มหามจฺโฆ สฺสโรตฺตโลหิตฺงฺกมณฺิสทิสานิ
 อกฺขิณี อุมฺมิเลตฺวา อากาสั โอลิเกนฺโต ปชฺชนฺนเทวราชสฺส สทฺทํ
 นทิตฺวา โภ ปชฺชนฺน อหิ ฅาตเก นิสฺสาย ทูกฺขปฺปตฺโต ตฺวํ มยิ
 สึลวณฺเต กิลมณฺเต กสฺมา เทวํ น วสฺสาเปสิ มยา สมนานชาติกานั
 ขาทนฺฏฺจฺจเน นินฺพพฺตฺติตฺวา ตณฺฑลปฺปมาณฺปี มจฺจํ อาทึ กตฺวา
 ขาทิตฺปฺพุโพ นาม นตฺถิ อญฺโลปี เม ปาโณ สลฺยจิจฺจ ชีวิตา น
 โวโรปิตฺปฺพุโพ อิมินา สจฺเจน เทวั วสฺสาเปตฺวา ฅาติสฺงฺมึ เม
 ทูกฺขโต โมเจหิตฺติ วตฺวา ปรีจารกเจฏฺกั อาณานฺปนฺโต วิย
 ปชฺชนฺนเทวราชานั อาลปนฺโต อิมึ คาทมาห

[๗๕] อภิตฺถนย ปชฺชนฺน นิสึ กากสฺส นาสย
 กากั โสกาย รนฺเทหิ มลฺย โสกา ปโมจยาติ ฯ
 ตตฺถ อภิตฺถนย ปชฺชนฺนาติ ปชฺชนฺโน วุจฺจติ เมโฆ อัย

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณนา หน้า 164

ปน เมฆวเสน ลทุชนามิ วสุสวลาหกเทวราชานิ อาลปติ ฯ
อัยิ กิรสฺส อธิปฺปาโย เทโว นาม อนภิตฺตุนนฺโต วิชฺชุตฺตํ
อนิจฺฉาเรนฺโต ปวสฺสนฺโตปิ น โสภติ ตสฺมา ตฺวํ อภิตฺตุนนฺโต
วิชฺชุตฺตํ นิฉฺฉาเรนฺโต วสุสาเปหิตี ฯ นิธิ กากสฺส นาสยาติ
กากา กลลํ ปวิสิตฺวา จิตฺเต มจฺเจ ตฺถเนเหหิ โภจฺเจตฺวา นีหริตฺวา
ขาทฺนฺติ ตสฺมา เตสํ อนฺโตกฺลเฬ มจฺฉา นิธิตี วุจฺจนฺติ ตํ
กากสงฺฆสฺส นิธิ เทวํ วสุสาเปนฺโต อุตฺเทน ปฏิจฺฉินฺเตตฺวา
นาเสหิตี ฯ กากํ โสกาย รมฺเชหิตี กากสงฺโฆ อิมิสฺสา กนฺทราย
อฺทฺเทน ปุณฺณาย มจฺเจ อลภฺมาโน โสจิสฺสตี ตํ กากกณฺธิ ตฺวํ อิมิ
กนฺทรํ ปุเรนฺโตปิ โสกาย รมฺเชหิ โสกสฺสตฺถาย มจฺฉสฺส
อสุสาสตฺถาย ขธา อนฺโตนิชฺฌานลภฺขณฺโสภํ ปาปุณฺณาติ เอวํ
กโรหิตี อตฺถโธ ฯ มจฺจ โสกา ปโมจยาติ เอตฺถ จกาโร
สมฺปิณฺฑทฺนตฺถโธ มจฺจ มม ฌาตฺเทจ สพฺเพว อิมฺมหา มรณฺโสกา
ปโมเจหิตี ฯ

เอวํ โพธิสฺสโต ปริจารกเจฏฺฐกํ อาณานิเปนฺโต วิย ปชฺชุนฺนํ
อาลปิตฺวา สกฺลโกสฺสรณฺุเจ มหาวัสฺสํ วสุสาเปตฺวา มหาชนํ
มรณฺทุคฺขา โมเจตฺวา ชีวิตปริโยसानเณ ขธาภมฺมจฺจโต ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว ตถาคโต อิทาเนว เทวํ วสุสาเปติ
ปฺพุเพปิ มจฺฉโยนียํ นิพฺพตฺโตปิ วสุสาเปสิเยวาติ อิมิ ฐมฺมเทสนํ

ชาตกฏจกถา ๒ เอกนิปาตวณฺณนา (๒) - หน้าที่ 165
เล่มที่ 29 อสงฺกยชาตกํ หน้า 165

อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆญฺเฑตฺวา ชาตกํ สโมธานลลิตฺตา
มจฺจลลิตฺตา พุทฺธปรีสา อหฺลํ ปชฺชนฺนทวารราชา อานนฺโท
มจฺจราชา ปน อหเมวาทิ ฯ

มจฺจชาตกํ ปญฺจมี ฯ

อสงฺกยชาตกํ

อสงฺกโยมฺหิ คามมฺหิติ อิทํ สตุถา เซตวเน วิหรนฺโต
เอกํ สวตฺถึวาลลิตฺวา สกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร โสตาปฺนโน อริยสวโก เกนจิทฺเว กรณฺเณน เอเกน
สกฏสตุถวา เหน สทฺธิ มคฺคํ ปฏฺธิปชฺชิตฺวา เอกสฺมี อรณฺณญฺจานเ
สกฏานิ โมเจตฺวา ขนฺธวาร์พฺนฺเช กเต สตุถวา หสฺสาวิทุเร
อณฺณตรสฺมี รุกฺขมฺมุเล จงฺกมฺติ ฯ อตฺตโน กาลิ สลฺลทฺเทตฺวา
ปญฺจสตา โจรา ขนฺธวาร์ วิลุมฺปีสฺสามาติ ธนฺมฺมุคฺคราติ หตฺถา
คณฺตฺวา ตํ จานํ ปรีวารยีสฺสุ ฯ โสปี อุปาสโก จงฺกมฺติเยว ฯ โจรา
ตํ ทิสฺวา อทฺธา เอส ขนฺธวาร์รทฺขโก ภวิสฺสติ อิมสฺส นินฺทํ
โอกฺกนฺตกาเล วิลุมฺปีสฺสามาติ อชฺโฆตฺถริตฺตุ อสฺสโกนฺตฺตา ตตฺถ
ตตฺถเอว อฏฺฐิสฺสุ ฯ โสปี อุปาสโก ปจฺมยาเมปี มชฺฉิมยาเมปี
ปจฺฉิมยาเมปี จงฺกมฺนฺโตเยว อฏฺฐาสฺสิ ฯ ปจฺจสกาโล ชาโต ฯ
โจรา โอกาสิ อลภฺนฺตฺตา คหิตฺคหิตฺเต

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณา หน้า 166

ปาสาณมุกคราทโย ฉฑุฑเตตฺวา ปลาหีสฺสุ ฯ อุปาสโกปิ อุตฺตโน
กมฺมํ นิฏฺฐาเปตฺวา ปุณฺ สาวตฺถิ อากนฺตฺวา สตฺถาริ
อุปสงฺกมิตฺวา ฆนฺเต อุตฺตानํ รุกฺขมานา ปรรูกฺขกา โหนฺตฺติ
ปฺจุจฺฉิ ฯ อาม อุปาสก อุตฺตานํ รุกฺขนฺโต ปริ รุกฺขติ
ปริ รุกฺขนฺโต อุตฺตานํ รุกฺขติเยวติ ฯ โส ยาว สุภาสิตมิมํ
ฆนฺเต ภควตา อหํ เอเกน สตฺถวาเหน สทฺธิ มคฺคํ ปฏฺฐิปนฺโน
รุกฺขมฺมุเล จงฺกมฺนฺโต อุตฺตานํ รุกฺขิสฺสามิติ สกฺลํ สตฺถํ รุกฺขินฺติ
อาห ฯ สตฺถา อุปาสก ปุพฺพเพปิ ปณฺฑิตา อุตฺตานํ รุกฺขนฺตา
ปริ รุกฺขิสฺสูติ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต ตทา โโพธิสตฺโต
พุรหฺมณฺณฺเณ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต กามสฺสุ อาทินํ วิสฺวา
อิสิปฺพพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา หิมวณฺเต วสนฺโต โลณฺมพิลเสวณฺตฺถาย
ชนปทํ อากนฺตฺวา ชนปทจาริกํ จรณฺโต เอเกน สตฺถวาเหน สทฺธิ
มคฺคํ ปฏฺฐิพฺพชิตฺวา เอกสฺมี อรณฺญญฺจानเ สตฺถเ นิวิฏฺฐเจ สตฺถโต
อวิทฺฐเร ฌานสฺสฺเสน วิคินาเมณฺโต อณฺยตฺตรสฺมี รุกฺขมฺมุเล จงฺกมฺนฺโต
อฏฺฐจาสิ ฯ อถ โข ปณฺจสตฺโจรา สายมาสภตฺตสฺส ภูตฺตกาเล
ตํ สกฺกฺสฺสตฺถํ วลฺลุมฺปิสฺสามาติ อากนฺตฺวา ปริวารียฺสุ ฯ เต ตํ ตาปสํ
ทิสฺวา สเจ อยํ อมฺเห ปสฺสิสฺสฺสติ สตฺถวาสิگانํ อาโรเจสฺสติ

เอตสฺส นินฺทูปคตเวลาย วิตุมปีสุสามาติ ตตฺถเอว อฏฺฐังสุ ฯ
ตาปโสปี สกถมปี รตฺตี จงฺกมตฺติเยว ฯ โจรา โอกาสํ อลภิตฺวา
คหิตมฺกฺครปาสาณณ ฉนฺนุเตตฺวา สกฏฺสตุตฺวาสิํ สทฺทํ ทตฺวา
โกนฺโต สตุตฺวาสิโน สเจ เอส รุกฺขมฺมูเล จงฺกมนตาปโส
อชฺช นากวิสฺส สพฺเพ มหาวิโลปี ปตฺวา อภวิสฺสํสุ เสว
ตาปสฺสฺส มหาสกฺกการิ กรเยยฺยาถาติ วตฺวา ปกฺกมึํสุ ฯ เต
ปภาตาย รตฺติยา โจเรหิ ฉนฺนุทฺติเต มฺกฺครปาสาณนาทโย ทิสฺวา
ภิตฺตา โพธิสตุตฺสฺส สนฺตํกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา ฆนฺเต ทิฏฺฐา
โว โจราติ ปุจฺฉีํสุ ฯ อาม อวฺโส ทิฏฺฐาติ ฯ ฆนฺเต เอตฺตเก
โว โจเร ทิสฺวา ฆยํ วา สารชฺชํ วา น อุปฺปชฺชิติ ฯ
โพธิสตุตฺโต อวฺโส โจเร ทิสฺวา ฆยํ วา สารชฺชํ วา
สชนสฺส โหติ อหฺมฺปน นินฺทฺโน สฺวาทํ กิ ภายิสฺสามิ
มยฺหํ หิ คามเมปี อรณฺเณปี วสนฺตสฺส ฆยํ วา
สารชฺชํ วา นตฺถิตฺติ วตฺวา เตสํ ชมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห
[๗๖]อสงฺกโยมฺหิ คามมฺหิ อรณฺเณ นตฺถิ เม ฆยํ
อุชฺหมกฺกํ สมารุพฺุโห เมตฺตตาย กรุณฺนาย จาติ ฯ
ตตฺถ อสงฺกโยมฺหิ คามมฺหิติ สงฺกาย นียฺตุตฺโต ปตฺติฏฺฐิตฺติ
สงฺกโย น สงฺกโย อสงฺกโย อหํ คามวสนฺโตปี สงฺกาย
อุปฺปตฺติฏฺฐิตฺตฺตา อสงฺกโย นินฺทฺโย นินฺทฺสฺโกติ ทิเปติ ฯ

อรณฺเณติ คามคามูปจารวินิมุตตภูจฺจานเ ๑ อุชฺหมคฺคํ สมารุฬุโห
เมตฺตตาย กรุณฺณาย จาติ อหํ ติกจตุกฺกชฺฌมานิกายํ เมตฺตากรุณฺณาย
กายวํกุททิวริหิตํ อุชฺฐํ พุรหุํมโลกคามิมคฺคํ อารุฬุโหติ วทติ ๑
อถวา ๑ ปริสุทฺทสึตตาย กายวจิมโนวํกุททิวริหิตํ อุชฺฐํ เทวโลกมคฺคํ
อารุฬุโหมหิตี ทสฺเสตฺวา ตโต อุตฺตริ เมตฺตตาย กรุณฺณาย จ
ปติฏฺฐิตตฺตา อุชฺฐํ พุรหุํมโลกมคฺคํ อารุฬุโหมหิตี ทสฺเสติ ๑
อปรีหีนชฺฌมานสฺส หิ เอกนฺเตน พุรหุํมโลกปฺรายนตฺตา
เมตฺตากรุณฺณาทโย อุชฺหมคฺคา นาม ๑

เอวํ โปธิสฺสโต อิมาย คากาย ฌมฺมํ เทเสตฺวา
ตฺถุจฺจิตฺเตหิ เตหิ มนฺุสฺเสหิ สกฺกโต ปุชฺชิตอ ยาวชฺิว จตฺตาโร
พุรหุํมวิหาเร ภาเวตฺวา พุรหุํมโลเก นิพฺพตฺติ ๑

สตุถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา อนุสนฺธิ ฌญฺเฏตฺวา ชาตกํ
สโมธานสฺสิ ตทา สตุถวาสิโน พุทฺธปฺริสา อเหตุํ ตาปโส ปน
อหเมวาติ ๑

อสงฺกยชาตกํ ญฺญํ ๑

มหาสุป็นชาตก

ลาวัณิ สีนุตตีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต โสพล
มหาสุป็นเ อารพุก กเถสิ ฯ

เอกทิวลั กิร โกลมหาราชา รตุตี นิทุพุกโต ปจฺฉิมยาม
โสพล มหาสุป็น ทิสฺวา กิตตลิตโต ปพฺพชฺฉิตฺวา อิมลั สุป็นานํ
ทิกฺกุสตุตา กิณฺณุ โข เม ภวิสฺสตีติ มรณภยตฺชชิตโต สยณปิฏฺเจ
นิตินฺนโกว วิตินาเมสิ ฯ อถ นํ ปภาตาย รตุตฺติยา
พฺราหฺมณฺปุโรหิตา อุปสงฺกมิตฺวา สฺขํ สยิตถ มหาราชาติ
ปจฺฉิณฺสุ ฯ กุโต เม อจาริยา สฺขํ อชฺชาหํ ปจฺจฺจสสมเย โสพล
มหาสุป็นเ ปสฺสึ สโมหิ เตลั ทิกฺกุสกาลโต ปฏฺจาย ภยมฺปตฺโตติ
วเทถ มหาราชา สตุตฺวา ชานิสฺสามาติ วุตฺเต พฺราหฺมณานํ
ทิกฺกุสสุป็นเ กเถตฺวา กิณฺณุ โข อิมลั ทิกฺกุสการณา ภวิสฺสตีติ
อาห ฯ พฺราหฺมณา หตฺเถ วิธฺนึณฺสุ ฯ กสฺมา หตฺเถ วิธฺนเถติ จ
วุตฺเต กกฺขพา มหาราชา สุป็นชาติ ฯ กา เตลั นิปฺพตฺติ ภวิสฺสตีติ ฯ
รชฺชนฺตฺราโย โรคนฺตฺราโย ชีวิตนฺตฺราโย จาติ อิมลั ตินฺณณํ
อนฺตฺรายานํ อนฺตฺโรติ ฯ สบฺปปฏิกมฺมา อปฺปปฏิกมฺมาติ ฯ
กามํ เอเต สุป็นา อติฬฺรุตฺตา อปฺปปฏิกมฺมา มยมฺปน เต
สบฺปปฏิกมฺเม กริสฺสาม เอเต ปฏิกฺกมาเปตฺตุ อสฺกโกณฺตฺตานํ
อมฺหากํ สิกฺขิตภาโว นาม กิ กริสฺสตีติ ฯ กิ ปน กตฺวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณา หน้า 170

อาจารย์ ปฏิกุมาเปสฺสเถติ ฯ สพุพจตุกเคน ยณฺณํ ยชิสฺสาม
มหาราชาติ ฯ ราชา ภิตตสิโต เตนหิ อาจารย์ยา มม ชีวิตํ
ตุมหากํ หตฺเต โหตุ จิปปิ เม โสตุถิ กโรธาติ อาห ฯ
พฺราหฺมณา พุทฺธนํ ลภิสฺสาม พหุชฺชโกชนํ อหฺราเปสฺสามาติ
หฺนุจตุจฺจา มา จินฺตยิตฺถ มหาราชาติ ราชนํ สมสฺสาเสตฺวา
ราชนึเวสนา นิกฺขมิตฺวา พหฺนึนเร ยณฺณาวาภูํ กตฺวา พหุ
จตุปฺปทกเณ ฐนปฺปณิเต กตฺวา ปกฺขิกเณ สมําหริตฺวา
อิทลฺจิตฺทจ ลทฺฐํ วัณฺณตีติ ปุณฺปุณฺํ สลฺยจฺรณฺติ ฯ

อด โข มลฺลิกา เทวี ตํ การณํ กตฺวา ราชนํ อุปสงฺกมิตฺวา
ปฺจุจฺจि กิ นุ โข มหาราช พฺราหฺมณา ปุณฺปุณฺํ สลฺยจฺรณฺตีติ ฯ
สุจिता ตฺวํ ภทฺเต อมฺหากํ กณฺณมฺมุเล อาสิวิสิ สลฺยจฺรณฺตํ น
ชานาสีติ ฯ กิ เอตํ มหาราชาติ ฯ มยา เอวรูปา พุสฺสุปฺนา
ทิฏฺฐา พฺราหฺมณา ตินฺณํ อนฺตรายานํ อลฺลยตโร ปณฺณายตีติ
วตฺวา เตสํ ปฏฺิฆาตาย ยณฺณํ ยชิสฺสามาติ วตฺวา ปุณฺปุณฺํ
สลฺยจฺรณฺตีติ ฯ กิ ปน เต มหาราช สทฺเวเก โลเก อคฺคพฺราหฺมโณ
สุปฺนํ ปฏฺิภมฺมํ ปฺจุจฺจิโตติ ฯ กตโร ปน โส ภทฺเต สทฺเวเก โลเก
อคฺคพฺราหฺมโณติ ฯ สทฺเวเก โลเก อคฺคปฺคฺคํ สพุพณฺณลล วิสุทฺธํ
นิกฺกิลลํ ตถาคตํ โคตมํ มหาพฺราหฺมณํ น ชานาสี โส หิ
ภกฺวา สุปฺนํนฺตรํ ชานเยย

คจจ ตวั ปุจจ มหาราชาติ ฯ สาธุ เทวีติ ราชา วิหาริ
คนตุวา สตุถาริ วนุทิตวา นิสิทธิ ฯ

สตถา มฐุรสุสรุ นิจณาเรตุวา กิณฺนุ โข มหาราช
อติปเคว อาคโตตีติ ฯ อหิ ฆนฺเต ปจฺจสสมเย โสฬส มหาสุปิเน
ทิสฺวา ธีโต พุราหุมนัน อาโรเจสี พุราหุมนา กกฺขพา มหาราช
สุปิณา เอเตลลั ปฏฺิฆาตนตุถาย สพุพจตุกฺเคน ยถลลั ยชิสฺสามาติ
ยถลลั สชชนฺติ พหุ ปาณา มรณฺภยตชฺชิตา ตุมฺเห สเทวกเ โลเก
อคฺคปฺคฺคลา อตีตนาคตปจฺจปฺปนัน อฺปาทาย นตฺถิ โส
เวยฺยธมฺโม โย โว ฌาณมฺเข อาปาถั นาคจฺจติ เอเตลลั เม สุปิณานัน
นิปฺสตุตี กถุ ภาควาติ ฯ เอวเมว มหาราช สเทวกเ โลเก จเปตุวา
มํ อญฺโล เอเตลลั สุปิณานัน อนฺตรั วา นิปฺสตุตี วา ชานิตุํ สมตฺโต
นาม นตฺถิ อหิ เต กเถสุสามิ อปิจ โข ปน ตวั ทิฏฺจนิยาเมเนว
สุปิเน กเถหิตี ฯ สาธุ ฆนฺเตติ ราชา ทิฏฺจนิยาเมเนว กเถตุ
อารภิ

อุสสา รุกฺขา คาวิโย ควา จ
อสุโส กัโส สิกาลี จ กุมฺโภ
โปกฺขรณฺนิ จ อปากจฺนฺทนัน
ลาเวนิ สีนฺนติ สีลา ปฺลวณฺติ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคฺควณฺณนา หน้า 172

มณฺฑุกิโย กณฺหสฺสเป กิลนฺติ

กาคํ สุวณฺณนา ปริวารยฺนฺติ

ตสฺส วกา เอพกานํ ภยา หีติ

อิมํ มาตีกํ นิกฺขิปิตฺวา กเถสิ อหํ ภนฺเต เอกํ ตาว สฺสปินฺนํ เอวํ
อทฺทลํ จตฺตารโ อณฺชนวณฺณนา กापอฺสกา ยฺชฺฉิสฺสามาติ จตฺตฺหิ
ทิสฺสahi ราชงฺคณฺณํ อากนฺตฺวา อฺสภยฺทฺธํ ปสฺสิสฺสามาติ มหาชเน
สนฺนปิเต ยฺชฺฉนาการิ ทสฺเสตฺวา นทิตฺวา คชฺชิตฺวา อยฺชฺฉิตฺวา
ปฏิกฺกนฺตา อิมํ ปจฺมํ สฺสปินฺนํ อทฺทลํ อิมสฺส โก วิปาโกติ ฯ

มหาราช อิมสฺส วิปาโก เนว ตว น มม กाले

ภวิสฺสติ อนาคเต ปน อธมฺมิกานํ กปณฺราชฺชนํ อธมฺมิกานํ
จ มนุสฺसानํ กाले โลเก วิปริวตฺตมานे กุสเล โอสฺสกุเก (๑)
อกุสเล อฺสฺสนฺเน โลกสฺส ปรีหานกाले เทโว น สมฺมา
วสฺสิสฺสติ เมฆปาทา จ ฉิชฺชิสฺสฺนฺติ สฺสฺसानิ มัลลยิสฺสฺนฺติ
ทฺพฺภิกขํ ภวิสฺสติ วสฺสิตฺตฺกามา วิย จตฺตฺหิ ทิสฺสahi เมฆา
อฺฏฺจหิตฺวา อิตฺถิกahi อาตเป ปตฺถกฺกานํ วิหิอาทินํ เตมนภเยน
อนฺโต ปเวสิตกाले ปฺริเสสฺส กุทฺทาลปิฏกหตฺเตสฺส อาพี
พนฺธนฺตฺถาย นิกฺขนฺเตสฺส วสฺสนาการิ ทสฺเสตฺวา คชฺชิตฺวา
วิชฺชุลตา นิจฺจนเรตฺวา เต อฺสกา วิย อยฺชฺฉิตฺวา อวสฺสิตฺวา
ปัลลยิสฺสฺนฺติ อยเมตฺสฺส วิปาโก ตฺยฺหมฺปน ตปฺปจฺจยา

โกจิ อนุตราโย นตฺถิ อนาคติ อารพฺภ ทิฏฺฐโจ สุปิโน
เอส พุราหุมนฺนา ปน อตฺตโน ชีวิตวุตฺตี นิสฺสาย กถียีสฺสูติ ฯ
เอวํ สตฺถา สุปินฺสฺส นิปฺผลตฺตี กเถตฺวา อาห ทฺถิยิ กเถหิ
มหาราชชาติ ฯ

ทฺถิยาหิ ฆนฺเต เอวํ อทฺทสฺส ชุทฺทกรุกฺขา เจว คจฺฉา
จ ปจฺวี ฆินฺทิตฺวา วิทฺถิมตฺตมฺปิ รตนมตฺตมฺปิ อนุคนฺตฺวาว (๑)
ปฺปฺพนฺติ เจว ผลนฺติ จ อมํ ทฺถิยิ อทฺทสฺส อิมฺสฺส โโก
วิปาโกติ ฯ มหาราช อิมฺสฺสาปิ วิปาโก โลกสฺส ปรีหีนกาเล
มนฺุสฺसानํ ปรีตฺตยาชุกกาเล ฆวิสฺสติ อนาคตสฺมี หิ สตฺธา
ติพฺพราคา ฆวิสฺสนฺติ อสมฺปตฺตวายว ฆุมาริโย ปฺริสนฺตริ
คนฺตฺวา อุตฺตนิโย เจว คพฺภินิโย จ หุตฺวา ปฺตฺตชิตฺตาหิ
วฑฺฒิสฺสนฺติ ชุทฺทกรุกฺขานํ ปฺปฺฬิ วิย หิ ตาสฺ อุตฺตนิภาโว
ผลํ วิย จ ปฺตฺตชิตโร วฑฺฒิสฺสนฺติ อิตฺตนิทานมฺปิ
เต ฆยํ นตฺถิ ตฺถิยมฺปิ กเถหิ มหาราชชาติ ฯ มหาคาวิโย ฆนฺเต
ตทฺทฺชาตฺตานํ วจฺฉกานํ ชิริ ปิวนฺติโย อทฺทสฺส อยํ เม ตฺถิโย
สุปิโน อิมฺสฺส โโก วิปาโกติ ฯ อิมฺสฺสาปิ วิปาโก อนาคตเยว
มนฺุสฺसानํ เชฏฺฐาปจายิกกมฺมสฺส นฏฺฐกกาเล ฆวิสฺสติ อนาคตสฺมี
หิ สตฺธา มาตาปิตฺตฺสฺ วา สสฺสฺสฺสฺสฺเรสฺสฺ วา ลชฺชํ อนุปฏฺฐเปตฺวา
สยเมว ฆุณฺณมฺฬิ สํวิทฺทิตฺวา ฆาสจฺฉาทนมตฺตมฺปิ มหฺลลฺกานํ
ทาตฺถกามา ทสฺสนฺติ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณณนา หน้า 174

อทาตุกามา น ทสฺสนฺติ มหฺลลกา อนาธา อสยฺวสี ทารเก
อาราเชตฺวา จีวีสฺสนฺติ ตทหฺชาตานิ วจฺจนานิ จิรํ ปีนฺติโย(๑)
มหาคาวิโย วิย อิตฺนินทานมฺปิ เต ภยํ นตฺถิ จตฺตํ กเถहि
มหาราชาทิ ฯ

ฐฺรฺวาทฺเห ภนฺเต อาโรหฺปริณาหสมฺปนฺเน มหาลฺโคณ
ยฺกปรมฺปฺราย อโยเชตฺวา ตฺรฺณ โคทมฺเม ฐฺเร โยเชนฺเต อทฺทสฺ
เต ฐฺรํ วหิตฺตํ อสฺกโกนฺดา ฉทฺเทตฺวา อภฺจิสฺส สกฺฎานิ นปฺปวตฺตีสฺ
อโย เม จตฺตํ โสฺปิโน อิมสฺส โก วิปาโกติ ฯ อิมสฺสาปี
วิปาโก อนาคเตยฺว อธมฺมิกราชฺฐํ กาลे ภวิสฺสติ อนาคตฺสฺมี
หิ อธมฺมิกกปฺนราชานิ ปณฺฑิตานิ ปเวณฺณิสฺถานิ
กมฺมณฺติตรณสมฺตฺตานิ มหามตฺตานิ ยสฺ น ทสฺสนฺติ ฐมฺมสฺถาย
วินิจฺจยฺญฺจเนปิ ปณฺฑิตเต โวหารกฺุสเล มหฺลลเก อมฺจฺเจ น
จเปสฺสนฺติ ตพฺพิปริตฺตานมฺปน ตฺรณานิ ยสฺ ทสฺสนฺติ ตถารูเปเอา
วินิจฺจยฺญฺจเน จเปสฺสนฺติ เต ราชกมฺมานิ เจว ยุตฺตายุตฺตญฺจ
อชานนฺดา เนว ตํ ยสฺ อุกฺขิปิตฺตํ สกฺขิสฺสนฺติ น ราชกมฺมานิ
นิตฺถริตฺตํ เต อสฺกโกนฺดา กมฺมฐฺรํ ฉทฺเทสฺสนฺติ มหฺลลกาปี
ปณฺฑิตา อมฺจฺจา ยสฺ อลภนฺตา กิจฺจานิ นิตฺถริตฺตํ สมตฺถาปี ก็
อมฺหากํ เอเตหิ มยฺ พาทฺริกา ชาตา อพฺภนฺตฺริกา ตฺรณา ทารกา
ชานิสฺสนฺตฺติ อฺปฺปนฺนานิ กมฺมานิ น รกฺขิสฺสนฺติ เอวํ สพฺพถาปี
เตสฺ ราชฺฐํ หานฺยฺเว

ภวิสฺสตี ฐุรี วหิตฺตุ อสมตฺถานํ วจฺจทมฺมานํ ฐุเร โยชิตกาโลวีย
ฐุรวาหानญจ มหาโคณานํ ยุกปรมฺปราย อโยชิตกาโล วีย
ภวิสฺสตี อิตฺตนิทานมฺปิ เต ภยํ นตฺถิ ปญฺจมํ กเถหิ
มหาราชชาติ ฯ

ภนฺเต เอกํ อุกฺโกตมฺขํ อสฺสํ อทฺทลํ ตสฺส ทฺวิสฺ
ปฺสฺเสสฺส ยวสฺ ฺเทนฺติ โส ทฺวิหิ มฺขเหหิ ขาทติ อัย เม ปญฺจโม
สฺปิโน อิมสฺส โก วิปาโกติ ฯ อิมสฺสชาติ อนาคเต
อธมฺมิกราชกาเลเยว วิปาโก ภวิสฺสตี อนาคตสฺมี หิ อธมฺมิกา
พาลราชานอ อธมฺมิเก โลถมนฺนสฺเส วินิจฺฉเย จเปสฺสนฺติ เต
ปาปปฺญฺเจสฺส อนาทรา พาลา สภายํ นิสฺสิทิตฺวา วินิจฺฉยํ เทนฺตา
อฺกนินฺนมฺปิ อญฺญปฺจจตฺถิกานํ หตฺถโต ลลยํ กเหตุวา ขาทิสฺสนฺติ
อสฺโส วีย ทฺวิหิ มฺขเหหิ ยวสฺ ขาทติ อิตฺตนิทานมฺปิ เต ภยํ นตฺถิ นฺนจฺจ กเถหิ มหาราชชาติ ฯ
ภนฺเต มหัชโน สตสฺสทฺสสฺสขมฺนิกํ
สฺวณฺณปาตี สมฺมชฺชิตฺวา อิชฺ ปฺสฺสาวํ กโรหิตฺติ เอกสฺส
ชรสฺสกาลสฺส อฺปนาเมสฺสิ ตํ ตตฺถ ปฺสฺสาวํ กโรนฺตํ อทฺทลํ อัย เม
นฺนจฺจ สฺปิโน อิมสฺส โก วิปาโกติ ฯ อิมสฺสชาติ อนาคเตเยว
วิปาโก ภวิสฺสตี อนาคตสฺมี หิ อธมฺมิกราชานอ ชาติสมฺปนฺนानํ
กฺลปฺตฺตานํ อาสงฺกาย ยสํ น ทสฺสนฺติ อฺกฺลีนานํเยว ทสฺสนฺติ เอวํ
มหากฺุลาณี ทฺกคฺตานิ ภวิสฺสนฺติ ลามกฺุลาณี อิสฺสรานิ เต

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณณนา หน้า 176

จ กุสินปุริสา ชีวิตุ อสกุโกนตา อิเม นิสฺสาย ชีวิสฺสามาติ
อกุสินานํ ชีตโร ทสฺสนฺติ อิติ ตาสฺ กุสฺสีตานํ อกุสีเนหิ
สทฺฐี สํวาโส ชรฺสีกาลสฺส สฺวณฺณปาตยิํ ปสฺสาวกรณสทฺธิโส
ภวิสฺสติ อิตฺตนิทานมฺปิ เต ภยํ นตฺถิ สตฺตมํ กเถหิ
มหารราชาติ ฯ

ภนฺเต เอโก ปุริโส รชฺชํ วญฺเฏตฺวา ปาทมฺลเ นิกฺขิปปติ
เตน นิสินฺนปฺิจสฺส เญจฺจา สยิตา เอกา ฉาตลิกาตี ตสฺส
อชานนตฺสเสว ตํ ขาทติ เอวาทํ ตํ อทฺทลํ อยํ เม
สตฺตโม สฺปิโน อิมสฺส โโก วิปาโกติ ฯ อิมสฺสาปฺิ อนาคเตยฺเว
วิปาโก ภวิสฺสติ อนาคตสฺมี หิ อิตฺถิโย ปุริสโลลา สฺราโลลา
อลงฺการโลลา วิสิขาโลลา อามิสฺโลลา ภวิสฺสนฺติ ทสฺสีลา
ทฺราราจรา ตา สามิเกหิ กสิโครกฺขาทีนํ กมฺมานิ กตฺวา กิจฺเจน
กสิเรน สมภตฺตํ ฐนํ ชารฺเหหิ สทฺฐี สฺริ ปิวนฺติโย มาลาคนฺธวิเลปนํ
ชารยมานา อนฺโตเคเห อจฺจายิกมฺปิ กิจฺจํ อนโนโลเกตฺวา
เคหปริกฺเขปสฺส อฺปริภาเคนปิ ฉิทฺทญฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
เสว วปีตพฺพยฺตฺตกํ วิหิมฺปิ โกญฺเฏตฺวา ยากฺกตฺตขชฺชกาทีนํ
สมฺปาเทตฺวา ขาทมานา วิลุมฺปิสฺสนฺติ เญจฺจาปฺิจเก นิปฺนนา
ฉาตลิกาตี วิย วญฺเฏตฺวา ปาทมฺลเ นิกฺขิตฺตรชฺชํ อิตฺตนิทานมฺปิ เต
ภยํ นตฺถิ อญฺจมํ กเถหิตฺติ ฯ

ภนฺเต ราชทฺวารเ พหุหิ ตฺจฺจกฺกมฺเกหิ ปรีวเรตฺวา จปีตํ
เอกํ มหนฺตํ ปุริตฺกมฺภํ อทฺทลํ จตฺตาโรปี วณฺณา จตฺถิ ทิสฺสาหิ

จตุหิ อนุทิสาหิ จ ฆฎฺเฬหิ อุทกั อหริตฺวา ปุริตกฺุมภเมว
ปุเรนฺติ ปุริตปุริตั อุทกั อุตฺตริตฺวา ปลายติ เตปี ตตฺเถว
ปนฺปนฺนั อุทกั อาสิยจฺนติ ตฺจฺจกฺุมภ ปน โอลเณนฺโตปี
นตฺถิ อัย เม อฏฺจโม สฺปิโน อิมสฺส โก วิปาโกติฯ อิมสฺสาปี
อนาคเตยฺว วิปาโก ภวิสฺสติ อนาคตฺสฺมี หิ โลกฺ ปริหายิสฺสติ
รฏฺจํ นิโรชั ภวิสฺสติ ราชาโน ทฺกคฺตา กปณา ภวิสฺสนฺติ โย
อิสฺสโร ภวิสฺสติ ตสฺส ฆณฺฑาทาเร สตฺสทฺสสมตฺตา กหาปณา
ภวิสฺสนฺติ เต เอว ทฺกคฺตา สพฺเพ ชนปฺเท อตฺตโน วปกมฺมํ
การสฺสนฺติ อุปทฺทฺตา มนฺุสฺสา สเก กมฺมนฺเต ฆทฺเทตฺวา
ราชฺญนฺเวย อตฺถาย ปุพฺพนฺนาปรนฺนานิ จ วปนฺตา รกฺชนฺตา
ลายนฺตา มทฺทนฺตา ปเวเสนฺตา อฺจฺจกฺเขตฺตานิ กโรนฺตา ฆนฺตานิ
กโรนฺตา วาเหนฺตา ฆาณฺิตาทีนิ ปจฺนตา ปุพฺพารามे ผลารामे จ
กโรนฺตา ตตฺถ ตตฺถ นิปฺสนฺนานิ ปุพฺพนฺนาทีนิ อหริตฺวา
รณฺโฆ โภฏฺจาการิยฺว ปุเรสฺสนฺติ อตฺตโน เกหฺสุ ตฺจฺจกฺโภฏฺเจ
โอลเณนฺตาปี น ภวิสฺสนฺติ ตฺจฺจกฺุมภ อโนโลเกตฺวา
ปุริตกฺุมภปุรณฺสทิสเมว ภวิสฺสติ อิตฺตนิทานมฺปิ เต ภย
นตฺถิ นวํ กเถหิตีฯ

ภนฺเต เอกั ปณฺจวณฺณปฺปทฺมสณฺณนํ กมฺภีริ สพฺพโตตฺติฏฺจํ
โปกฺขรณฺนิ อทฺทลั สมนฺตโต ทฺวิปทฺจตฺตฺปทา โอตฺริตฺวา ตตฺถ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณณนา หน้า 178

ปานีย ปีนุติ ตสสา มชเณ กมภีรฐาเน อุทกั อาวิล
ตีรปประเทศสุ ทวิปทจตุปทานัน อุกมณฐาเน อจัน วิปสณัน
อนาวิล เอวาหิ อททลั อัย เม นวโม สุปีโน อิมสส
โก วิปาโกติ ฯ อิมสสาปี อนาคเตเยว วิปาโก ภวิสสติ
อนาคตสมิ หิ ราชาโน อธมมิกา ภวิสสนติ จนนทาทิวเสน
อคคิคมนัน จจจนตา รชชั กเรสสนติ ธมเมน วินิจจย
นาม น ทสสนติ ลลจวิตตกา ภวิสสนติ ธนโลลา รฐจวาสิเกสุ
เตลั ขนุติเมตตทานุททยา นาม น ภวิสสนติ กกขพา ผรฐา
อจจนุนเต อจจนคจจิกา วिय มนุสเส ปิเพนตา นานปปรการิ พลี
อูปปาเทตวา ธนั คณหิสสนติ มนุสสา พลีปีพิตา กิณจิ ทาคู
อสกโกณฑา คามนิกมาทโย จทเทตวา ปจจนตัง กนตวา วาส
กปเปสสนติ มชฉิมชนปโท สุลโย ภวิสสติ ปจจนโต ฉนวนาส
เสยธาปี โปกขณียา เวมชเณ อุทกั อาวิล ปริยนเต วิปสณัน
อิโตนิทานมปิ เต ภยั นคฺถิ ทสมัน กเถหิติ ฯ

ภนเต เอกิสสาเยว กุมภียา ปจจมานัน โอทัน อปากัง
อททลั อปากนติ วิจาเรตวา วิภชิตวา จปีตัง วिय ตีหากาเรหิ
ปจจมานัน เอกสมิ ปสเส อติกิลินโน โหติ เอกสมิ อุตตคณทุโล
เอกสมิ สุปโก อัย เม ทสโม สุปีโน อิมสส โก วิปาโกติ ฯ
อิมสสาปี อนาคเตเยว วิปาโก ภวิสสติ อนาคตสมิ หิ ราชาโน

อธมมิกา ภวิสฺสนฺติ เตสุ อธมฺมิเกสุ ราชยฺยุตฺตยาปี (๑)
พฺรหฺมาหฺมณฺคหฺปติกาปี เนคมชานปทาปีติ สมณพฺรหฺมาหฺมณ
อุปาทาย สพฺเพ มนุสฺสา อธมฺมิกา ภวิสฺสนฺติ ตโต
เตสํ อารกฺขเทวตา พลิปฺปฏิคฺคาหกเทวตา รุกฺขเทวตา
อากาสกฺฤกเทวตา อธมฺมิกา ภวิสฺสนฺติ เอวํ เทวตาปี อธมฺมิกา
ภวิสฺสนฺติ อธมฺมิกราชฺฐนํ รชฺเช วาตา วิสฺมา ขรา วายิสฺสนฺติ
เต อากาสกฺฤกวิมานานิ กมฺเปสฺสนฺติ เตสุ กมฺปิเตสุ เทวตา
กฺุปีตาเทวํ วสฺสิสฺสํ น ทสฺสนฺติ วสฺสฺมาโนปี สกฺลรฺกฺฤเจ
เอกปฺปหารเนว น วสฺสิสฺสตี วสฺสฺมาโนปี สพฺพตฺถ
กสิทกมฺมสฺส วา วปกมฺมสฺส วา อุปกาโร หุตฺวา น
วสฺสิสฺสตี ยถา จ รฺกฺฤเจ เอวํ ชนปเทปี คาเมปี
เอกตพาเกปี เอกสเรปี เอกปฺปหารเน น วสฺสิสฺสตี
ตพากสฺส อุปริภาเค วสฺสนฺโต เหฏฺฐาภาเค น วสฺสิสฺสตี
เหฏฺฐา วสฺสนฺโต อุปริ น วสฺสิสฺสตี เอกสฺมี ภาเค สสฺสํ
อติวสฺสเนน นาเสสฺสตี เอกสฺมี อวสฺสนฺโต สสฺสํ มิลาเปสฺสตี
เอกสฺมี สมฺมา วสฺสฺมาโน สมฺปาเทสฺสตี เอวํ เอกสฺส
รณฺโณ รชฺเช วุตฺตสฺสสา นิปฺปการา ภวิสฺสนฺติ
เอกกฺุมภฺยา โอทโน วิย อิตฺตนิทานมฺปิ เต ภยํ นคฺติ
เอกาทสมํ กเถหิตี ๑ ภาเนเต สตสฺสทสฺสคฺคฺชนิกํ จนฺทนสาริ
ปฺุตติคฺคฺเคน วิกฺกิณฺเนเต อทฺทสฺสํ อัย เม เอกาทสโม
สุปีโน อิมสฺส โก วิปาโกติ ๑

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณนา หน้า 180

อิมฺสฺสาปี อนาคตเตยว มยฺหิ สาสเน ปรีหายนฺเต วิปาโก
ภวิสฺสติ อนาคตสฺมี หิ ปจฺจยโลตา อลชฺชี่ ภิกฺขุ พหู
ภวิสฺสนฺติ เต มยา ปจฺจยโลลุปฺปี นิम्मเถตฺวา กถิตฺถมฺมเทสนํ
จีวราทิจฺจปฺปจฺจยเหตุ ปเรสํ เทเสสฺสนฺติ ปจฺจยเอหิ มุจฺจิตฺวา
นินฺสฺสรณปฺกฺเข จิตฺตา นิพฺพานาภิมุขํ กตฺวา เทเสตฺถ น สกฺขินฺสฺสนฺติ
เกวลํ ปทพฺพญชฺชนสมฺปตฺติณฺเจว มชฺฐรสทฺทลฺลจ สุตฺวา
มหกฺขมานิ จีวราทีนํ ทสฺสนฺติ เจว ทาเปสฺสนฺติ จ อปฺเร
อนฺตรวีถิจฺจกฺกราชทวาราทิสฺสู นิสีทิตฺวา กหาปณฺฑกฺกหาปณ-
ปาทมาสกรฺปาทีนํ นินฺสฺสาย เทเสสฺสนฺติ อิติ มยา
นิพฺพานกฺขณํ กตฺวา เทสิตฺถมฺมํ จตฺตฺปจฺจยตฺถาย เจว
กหาปณฺฑกฺกหาปณฺฑาทินํ อตฺถาย จ วิกฺกิตฺตฺวา
เทเสนฺดา สตสฺสทสฺสกฺขณิกํ จนฺทนฺตาริ ปฺปฺติตฺถกฺเคน
วิกฺกิตฺตฺวา วิย ภวิสฺสนฺติ อิตฺถินฺทานมฺปิ เต ภยํ นตฺถิ
ทฺวาทสมฺมํ กเถหีติ ฯ

ภนฺเต ตฺถจฺจลาพูนํ อุทเก สีนฺตานิ อทฺทลํ อิมฺสฺส โภ
วิปาโกติ ฯ อิมฺสฺสาปี อนาคต อธมฺมิกราชกาเล โลเก
วิปริวตฺตฺนฺเตยว วิปาโก ภวิสฺสติ ตทา หิ ราชาโน
ชาติสมฺปนฺนํ กุลปฺตฺตํ ยสํ น ทสฺสนฺติ อกฺขินฺนํเยว
ทสฺสนฺติ เต อีสฺสรา ภวิสฺสนฺติ อิตฺเร ทลิตฺทา ราชสมฺมุเขปี
ราชทฺวารेषิ อมฺจฺจสมฺมุเขปี วินิจฺจนฺตฺวาเนปี ตฺถจฺจลาพฺสทิสานํ
อกฺขินฺนํเยว กถา อีสิตฺตฺวา จิตฺตา วิย นิจฺจลา สฺสฺปตฺติภูจิตฺตา

ภวิสฺสฺสนฺติ (๑) สงฺฆสนฺนิปาเตปิ สงฺฆมมมคณกมฺมฏฺฐาเนสุ เจว
ปตฺตจิวรปริเวณาทีวินิจฺฉยฏฺฐาเนสุ จ ทฺวสฺสีถานํ ปาป-
ปฺกฺคถานํเยว กถา นิยฺยานิกา ภวิสฺสฺสนฺติ น ลชฺชํ ภิภฺขุ
เอวํ สพฺพถาปี ตฺวจฺฉลาทฺวสฺสีทนกาโล วีย ภวิสฺสฺติ อีโตนิทานมฺปิ
เต ภยํ นตฺถิ เตรสฺมํ กเถหีตี ฯ

ภนฺเต มหนฺตา กุฏฺฐการปฺปมาณา ฆนฺตีถานาวา วีย อฺทเก
ปฺลวมาณา อทฺทสํ อิมสฺส โโก วิปาโกตี ฯ อิมสฺสาปี ตาทีเสเยว
กาเล วิปาโก ภวิสฺสฺติ ตทา ที อธฺมมิกราชาโน อกฺุถีนานํ ยถํ
ทฺวสฺสฺสนฺติ เต อีสฺสรธา ภวิสฺสฺสนฺติ กุถีนา ทฺวคฺคตา เตสุ น เกจิ
การวํ ภวิสฺสฺสนฺติ อิตเรสุเยว ภวิสฺสฺสนฺติ ราชสมฺมุเข วา อมฺจฺฉสมฺมุเข
วา วินิจฺฉยฏฺฐาเน วา วินิจฺฉยคฺคถานํ ฆนฺตีลาสทิสานํ
กฺลปฺตฺตฺถานํ กถา น โอคาทิตฺวา ปตฺติฏฺฐหิสฺสฺติ เตสุ กเถนฺเตสุ
กึ อิมํ กเถนฺตีตี อิตเร ปรีหาสเมว ภวิสฺสฺสนฺติ ภิภฺขุสนฺนิปาเตปิ
วฺคฺคตปฺปการเสสุ ฐาเนสุ เนว เปสฺเส ภิภฺขุ ครุกาตพฺเพ มลฺลยภวิสฺสฺสนฺติ
นาปี เตสํ กถา ปรีโยคาทิตฺวา ปตฺติฏฺฐหิสฺสฺติ สฺถานํ ปฺลวณกาโล
วีย ภวิสฺสฺติ อีโตนิทานมฺปิ เต ภยํ นตฺถิ จุทฺทสฺมํ กเถหีตี ฯ

ภนฺเต จุทฺทกมฺรฺกปฺปฺปมาณา มณฺจฺทุกิโย มหนฺเต
กณฺหสฺปเป เวเคน อนฺุพฺพนฺธิตฺวา อฺปฺปลนาเล วีย ฉินฺนทิตฺวา
มํสํ ขาทิตฺวา คิลนฺติโย อทฺทสํ อยํ จุทฺทสโม สฺปิโน อิมสฺส

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณนา หน้า 182

โก วิปาโกติ ฯ อิมสุสาปี โลเก ปริหายนฺเต อนาคเตเยว
วิปาโก ภวิสฺสติ ตทา หิ มนุสฺสา ติพฺพราคา ทุชฺชาตिका
กิลีสานฺวตฺตกา หุตฺวา ตฺรณานํ อตฺตโน ภริยานํ วเส
วตฺติสฺสนฺติ เคเห ทาสกมฺมกราทโยปี โคมหิสาทโยปี
หิรณฺยสฺวณฺณมฺปี สพฺพํ ตาสฺยเยว आयตฺตํ ภวิสฺสติ อสุกํ
หิรณฺยสฺวณฺณํ วา ปริจฺเจทาทิจาตํ วา กหนฺติ วุตฺเต ยตฺต
วา ตตฺถ วา โหตุ กิ ตฺยฺหเมว พฺยาจาเรน ตํ มยฺหํ
จฺมเร สนฺตํ วา อสนฺตํ วา ชานิตฺตกาโม ชาโตสฺสีติ วตฺวา
นानปฺปการเห อุกโกสิตฺวา มุขสตฺตีหิ โกฎฺเฏตฺวา
ทาสเจฏฺเฏเก วิย วเส กตฺวา อตฺตโน อิสฺสรียํ ปวตฺเตสฺสนฺติ
เอวํ มรฺกปฺปํปฺปมาณานํ มณฺฑกโปตฺติกานํ อาสีวิเส กณฺหสฺปฺเป
คิลนกาโล วิย ภวิสฺสติ อโตนิทานมฺปี เต ภยํ นตฺถิ
ปณฺณรสมํ กเถหิตี ฯ

ภนฺเต ทสฺหิ อสทฺฐมฺเมหิ สมนฺนาคตํ ความโคจฺริ กากํ
กาณฺจนวณฺณปณฺณตฺยา สฺวณฺณาติ ลทฺฐนาเม สฺวณฺณราชหฺเส
ปริวารนฺเต อทฺทสํ อิมสุส โก วิปาโกติ ฯ อิมสุสาปี อนาคเต
ทฺพฺพลราชกาเลเยว วิปาโก ภวิสฺสติ อนาคตสฺมี หิ ราชานो
หตฺถิสฺปิปาทีสุ อกุสลา ยฺทุเชสุ อวิสารทา ภวิสฺสนฺติ เต อตฺตโน
รชฺชวิปฺตตี อาสงฺกมานานํ สมานชาติกานํ กุลปฺตฺตานํ

อิสฺสรียํ อทฺตฺวา อตฺตโน ปาทมฺลิกานํ นฺหาปกฺกปฺปกาทีนํ
ทสฺสนฺติ ชาติโกตฺตสมฺปนฺนา กุลปฺตฺตา ราชกุเล ปติฏฺฐํ
อลภมาณา ชีวิกํ กปฺเปตฺตํ อสมตฺถา หุตฺวา อิสฺสรียเ จิตฺเต
ชาติโกตฺตทีเน อกุลีเน อุปฺภุจหนฺตา วิจริตฺสนฺติ สุวณฺณ-
ราชหํเสหิ กากสฺส ปรีวาริตกาโล วิย ภาวิตฺสตี อิตฺตนิทานมฺปิ
เต ภยํ นตฺถิ โสฬสมํ กเถหิตฺติ ฯ

ภนฺเต ปุพฺเพ ทีปโน เอพฺเก ขาทนฺติ อหฺมฺปนฺ เอพฺเก
ทีปโน อนุพฺนฺธิตฺวา มุรุมฺราติ ขาทนฺเต อทฺทลํ อถฺถเ
ตสา วกา เอพฺเก ทูโรโตว ทิสฺวา ภิตฺตลิตฺตา อุตฺตราสมฺปตฺตา
หุตฺวา เอพฺกานํ ภยา ปลายิตฺวา คุมฺพคหนฺานิ ปวิสิตฺวา นิลียีสฺสุ
เอวาทํ อทฺทลํ อิมสฺส โก วิปาโกติ ฯ อิมสฺสาปี อนาคเต
อชฺมมิกราชกุเลเขว วิปาโก ภาวิตฺสตี ตทา หิ อกุลีนา ราชवलฺลภา
อิสฺสรธา ภาวิตฺสนฺติ กุลีนา อปฺปญฺญาตา ทุกฺคตา เต ราชवलฺลภา
ราชานํ อตฺตโน ถลํ กาทาเปตฺวา วินิจฺฉยญฺจานาทีสุ พลวนฺโต
หุตฺวา กุลีนานํ ปเวณฺโณคตานิ เขตฺตวตฺถาทีนํ อมฺหากํ สนฺตกานํ
เอตานิตี อภิชฺชิตฺวา เตสุ น คุมฺหากํ อมฺหากนฺติ อากนฺตฺวา
วินิจฺฉยญฺจานาทีสุ วิวทฺนฺเตสุ เวตฺตลตาทีหิ ปหฺราเปตฺวา คีวํ
คเหตฺวา อปฺกทฺตมาเปตฺวา อตฺตโน ปมาณํ น ชานาถ อมฺเหหิ
สทฺฐี

วิวทล อทานิ โว รลฺโย กเถตุวา หตฺตปาทจฺเจทนาทีนิ
การศฺสามาติ สนฺตชฺเชสฺสนฺติ เต เตสํ ภเยน อตฺตโน สนฺตกาณิ
วตฺถุณิ ตุมฺหากัมเยว เจตานิ กณฺหถาติ นิยฺยาเทตุวา อตฺตโน
เคหานิ ปวิสิตฺวา กิตา นิปชฺชิสฺสนฺติ ปาปภิกฺขุปี เปสเล
ภิกฺขุ ยถารุจี วิหะเสสฺสนฺติ เต เปสลา ภิกฺขุ ปฏิสฺสรณํ
อลภมาณา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา กหนฺนุจฺจาเนสฺสุ นิลิยิสฺสนฺติ เอวํ
หีนชฺจเจहि เจว ปาปภิกฺขุหิปี จ อุปทฺตฺตทานํ ชาติมนฺตทานํ
กฺลปฺตฺตทานญฺเจว เปสลาณํ ภิกฺขุณญฺจ เอพกาณํ ภเยน ตสฺวกาณํ
ปลาณกาโล วิย ภวิสฺสติ อิตฺตนิทานมฺปิ เต ภยํ นตฺถิ อัยฺหิ สฺปิโน อนาคตญฺเฒ
อารพฺภ เต ทิฏฺฐโจ พฺราหฺมณา
ปน น ฐมฺมสุฐมฺมตฺตาย ตยิ สิเนเหน ตํ กถยีสฺสุ พหุ ฐนํ
ลภิสฺสามาติ อามิสฺสจฺจฺจฺตฺตาย ชีวิตฺวตฺตตี นิสฺสาย กถยีสฺสูติ ฯ
เอวํ สตฺถา โสพสนฺนํ มหาสฺปิณานํ นิปฺตตฺตี กเถตุวา
น โข มหาราช เอตฺรหิ ตฺวญฺเฒว อิมํ สฺปิเน อทฺทส
โปราณกรราชาโนปี อทฺทสฺส พฺราหฺมณาปี เตสํ เอวเมว อิมํ
สฺปิเน กเถตุวา ยณฺณมตฺถเก จิปีสฺสุ ตโต ปณฺฑิตฺเตหิ
ทินฺนเนยฺนาคนฺตฺวา โพธิสฺส ตํ ปุจฺฉีสฺสุ โปราณกปณฺฑิตฺตาปี เนสํ
อิมํ สฺปิเน กเถนฺตา อิมินา นิยาเมเนว กเถสนฺติ วตฺวา เตน
ยาจฺจิตฺโต อตีตํ อหาริ ฯ

อติเต พาราณสียั พุรหุमतเต รชชั การเนเต โโพธิสตุโต
อุทิจจุพราหุณกุเต นิพพตติตวา วยปตโต อิติปพพชชั
ปพพชิตวา อภิถญา เจว สมาเป็นติโย จ นิพพตเตตวา
หิมวตปพเทเส ฉานกัพั กัพนโต วิหริตึ ๗ ตทา พาราณสียั
พุรหุमतโต อิมินาว นิยาเมน อิเม สุปิเน ทิสวา พุราหุณเ
ปจจึ ๗ พุราหุณณา เอวเมว ยถณั ยชิต्तु อารกัสิ ๗ เตสุ
ปโรहितสส อนเนตวาสิกมาณโว ปณทิตโต พุยตโต อจาริชยั
อาห อจาริชยั ตุมเหหิ มยั ตโย เวเท อุกคณหาปีตา
นनु เตสุ เอกั มาเรตวา เอกสส สโตติกมมกรณั นาม
นตถิติ ๗ ตาต อิมินา อุปาเยน อมุหากั พุหุณั อุปพชชิสสติ
ตวั ปน รณโถ ๗ รกขิตุกาโม มณเเวติ ๗ มาณโว เตนหิ
อจาริชยั ตุมเห ตุมหากั กมมัม กโรถ อหั ตุมหากั สนติเก กั
กริสสามิติ วิจรณโต รณโถ อูยยานั อคมาสิ ๗ ตั ทิวสเมว
โพธิสตุโตปี ตั การณั ๗ ตวา อชช มยิ มนุสสปลั กเต
มหาชนสส พนธนา โมกโข ภวิสสตีติ อากาเสนาคนตวา อูยยานเ
โอตริตวา สวณณปฎิมา วิย มงคลสิลาตเล นิสสิทึ ๗ มาณโว
โพธิสตุตตั อุปสงกमितวา วนทิตวา เอกมนตตั นิสสิทิตวา
ปฎิสณจาร์ อกาสิ ๗ โพธิสตุโตปี เตน สทฐี มธรูปปฎิสณจาร์
กตวา กั นุ โข มาณว ราชา ๗ มเมน รชชั การเตตี

ปฺจุฉิ ฯ ภูนฺเต ราชา นาม ชุมฺมิโก อปิจ โข ปน นํ
พฺราหฺมณา อติภุจ ปรุขุณฺทาเปนฺติ ราชา โสฬส สุปีเน
ทิสฺวา พฺราหฺมณานํ อาโรเจสิ พฺราหฺมณา ยถุณํ ยชิสฺสามาติ
อารทฺธา กิ นุ โข ภูนฺเต อยํ นาม อิมํ สุปีนํ นิปฺผลฺตีติ
ราชานํ สลฺลยาเปตฺวา ตุมฺหากํ มหาชนํ ภูยา โมเจตฺถ น
วภูฏีตีติ ฯ มยํ โข นาม มาณว ราชานํ น ชานาม ราชานํ
อมฺเห น ชานาติ สเจ ปน อิทาคนฺตฺวา ปฺจุเจยฺย กเจยฺยามสฺส
มยฺนฺติ ฯ มาณโว อหํ ภูนฺเต อาเนสฺสามิ ตุมฺเห มมาคมํ
อุทิกฺขณฺตา มุหุตฺตํ นิสิตฺถาติ โฟธิสฺสตฺตํ ปฺฏิชานาเปตฺวา
รณฺโณ สนฺติกํ คนฺตฺวา มหาราช เอโก อากาสาจริกตาปโส
ตุมฺหากํ อูยฺยานเ อิตริตฺวา ตุมฺเหหิ ทิภุจสุปีนํ นิปฺผลฺตี
กเถสฺสามิตี ตุมฺเห ปกฺโกสตีติ อาห ฯ ราชา ตสฺส กถํ สุตฺวา ตาวเทว
มหนฺเตน ปริวาเรน อูยฺยานํ คนฺตฺวา ตาปสํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ
นินฺโน ปฺจุฉิ ตุมฺเห กิร ภูนฺเต มยา ทิภุจสุปีนํ นิปฺผลฺตี
ชานาธาติ ฯ อาม มหาราชาคี ฯ เตนหิ กเถธาติ ฯ กเถมิ มหาราช
ยธาทิภุจ ตาว สุปีเน มํ สวาเวหิตี ฯ สาธุ ภูนฺเตติ ราชา

[๗๗]อุสสา รุกฺขา คาวิโย ควา จ

อสุโส กํโส สิกาลี จ กุมฺโก

ไปกฤษณิ จ อปากจนุทน์
ลาวัณิ สีนุติ สีลา ปุลาวัณิ
มณฺฑุกิโย กณฺหสปุเป กิลนุติ
กาคํ สุวณฺณา ปรีวารยณุติ
ตสา วกา เอพกานํ ภยา หีติ

วตุวา ปเสนทโกสล(๑) รณฺญา กถิตนียาเมเนว สุปีเน [๒] กเถสิ ฯ
โพธิสตุโตปี เตสํ อิทานิ สตุถารา กถิตนียาเมเนว วิตุถารโต
นิปฺผตฺตี กเถตุวา ปรีโยसानเ สยํ อิทํ กเถสิ วิปรียาโส วตุตติ
นยิธมตฺถิติ ฯ ตตุรยมตฺถิโธ อยํ มหาราช อิเมสํ สุปีนํ นิปฺผตฺติ ยํ
ปเนตํ เตสํ ปฏิกฺฆาตตุถาย ขณฺณกมฺมํ วตุตติ ตํ วิปรียาโส วตุตติ
วิปรีโต วิปฺลลาเสน วตุตฺถิติ วตุตํ โหติ ฯ กิการณา ฯ อิเมสญฺหิ
นิปฺผตฺติ นาม โลกสฺส วิปรีวตุตกาเล อการณฺสฺส การณฺนุติ
คหณฺกาเล การณฺสฺส อการณฺนุติ ฉฯฯทนฺกาเล อญฺุตสฺส ญฺุตนุติ
คณฺหนฺกาเล ญฺุตสฺส อญฺุตนุติ ชนฺหนฺกาเล อลชฺชินํ อสุสฺสนฺนฺกาเล
ลชฺชินญจ ปรีหีนฺกาเล ภวิสฺสติ นยิธมตฺถิ อิทานิ ปน ตว วา มม
วา กाले อีธ อิมสฺมี ปุริสยฺเก วตุตมานเ เอเตสํ นิปฺผตฺติ
นตฺถิ ตสฺมา เอเตสํ ปฏิกฺฆาตาย วตุตมานํ ขณฺณกมฺมํ
วิปฺลลาเสน วตุตติ อลนฺเตน นตฺถิ เต อิตฺนินฺทานํ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคฺควณฺณนา หน้า 188

ภยํ วา ฉมฺภิตตฺตํ วาติ ฯ มหาปุริโส ราชานํ สมสุสาเสตฺวา
มหาชนํ พนฺชนา โมเจตฺวา ปุณาภาเส จตฺวา รมฺโห โอวาทำ
ทตฺวา ปญฺจสุ สีเสสุ ปติภฺจฺจาเปตฺวา อิตฺโต ปญฺจาย มหาราช
พฺรหฺมาหฺมณฺเหสิ สทฺธิ อิกฺโต หุตฺวา ปสฺมาตยณฺณนฺนาม มา
ยซีติ ชมฺมํ เทเสตฺวา อากาเสเนว อตฺตโน วสนฺภูจฺจานเมว
อกมาสิ ฯ ราชานํ ตสฺส โอวาเท จิตฺโต ทานาทินิ ปุณฺณานิ
กตฺวา ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สุปฺนปจฺจยา เต
ภยํ นตฺถิ หาเรถ ยณฺณนฺติ ยณฺณํ หาเรตฺวา มหาชนสฺส
ชีวิททานํ ทตฺวา อนุสนฺธิ ฆญฺเจตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ ตทา
ราชา อานนฺโท อโหสิ มาณโว สาริปฺพุตฺโต ตาปโส
ปน อหเมวาทิ ฯ

ปริณิพฺพุเต ปน ภควติ สงฺคีติการกา อุสภาทิอาทินิ
ตีณิ ปทานิ อญฺจกถํ อาโรเปตฺวา ลาฏฺฐนิตฺติ อาทินิ ปญฺจ (๓)
ปทานิ เอกํ คถํ วตฺวา เอกนิปาตปาลี อาโรเปสฺสนฺติ ฯ

มหาสุปฺนชาตกํ สตุตมํ ฯ

อิฐีสชาติกัม

อุโภ ขณชาติ อิหํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต มจฺจริโกสิย-
เสฏฺฐิ อารพุก กเถสิ ฯ

ราชคหนครสฺส กิร อวิทุเร สกฺกรณฺนาม นิคโม ฯ ตตฺถเอโก
มจฺจริโกสิโย นาม เสฏฺฐิ อสีติโกฏฺฐิวิโก ปรฺฐิวสตี ฯ โส
ติณฺคเคน เตลพิณฺทหปี เนว ปรเรถํ เทติ น อตุตฺตนา ปรฺริภูณฺชตี ฯ
อิติ ตสฺส ตํ วิภวชาติ เนว ปุตุตฺตทาราทีนํ น สมณพฺุราหุมนานํ
อตุถํ อนุโภติ รุกฺขสปริคฺคหิตโปกฺขรณฺนิ วีย อปรฺริโกกํ ติฏฺฐติ ฯ

สตุถา เอกทิวสํ ปจฺจฺจสสมเย มหากรฺรณาสมาปตฺติโต วุฏฺฐาย
สกลโลกธาตุยํ โพรเนยฺยพฺนฺชเว โอลเอนุโต ปญฺจจตุตาฬิสโยชน-
มตุถเก วสนตฺสฺส เสฏฺฐิโน สปชาปติกสฺส โสตาปตฺติผลสฺส
อุปนิสฺสยํ อทฺทส ฯ ตโต ปุริมทิวเส ปน โส ราชานํ อุปฺภูจาทู
ราชคหํ คนฺตุวา อากจฺจนุโต เอกํ ฉาตชฺฌตฺตํ ชนปทมนุสฺสํ
กุมฺมาสปุริ กปลลปฺปูวํ ขาทนุตํ ทิสฺวา ตตฺถ ปิปาสํ อุปฺปาเทตุวา
อตุตฺตโน ฆริ คนฺตุวา จินฺเตสิ สจาทํ กปลลปฺปูวํ ขาทิตฺตกาโมมฺหิติ
วุกฺขามิ พฺุ พฺุ มยา สทฺธิ ขาทิตฺตกาโม ภาวิสฺสนฺติ เอวํ เม พฺุ
ตณฺฑุลสปฺปิ ผาณิตาทินิ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคฺควณฺณนา หน้า 190

ปริกขยํ คมิสฺสนฺติ น กสฺสจि กเถสฺสามิตี ตณฺหํ อธิวาเสนุโต
จรติ ฯ โส คจฺจนฺเต คจฺจนฺเต กาเถ อุปณฺฑุปณฺฑุทกชาโต
ธมนิสฺนุตคคฺคฺโต ชาโต ตโต ตณฺหํ อธิวาเสตุํ อสกุโกนฺโต
คพฺภํ ปวิสิตฺวา มลฺลจกํ อุปคฺคฺหิตฺวา นิปชฺชि เอวํ คโตปิ
ชนหานิกเยน กสฺสจิ กิลฺยจि น กเถสิ ฯ

อถ นํ ภริยา อุปสงฺกมิตฺวา ปิฎฺฐิํ ปริมชฺชิตฺวา กิณฺเต
สามิ อผาสฺกนฺติ ปุจฺฉิ ฯ น เม กิลฺยจิ อผาสฺกํ อตฺถิติ ฯ
กี นฺุ โข เต ราชา กุปีโตติ ฯ ราชापि เม น กุปีโตติ ฯ
อถ กิณฺเต ปุตฺตธิตฺวาหิ วา ทาสกมฺมกราทีหิ วา กิลฺยจि
อมฺนาปี กตฺถิ อตฺถิติ ฯ เอวรूपมฺปิ เม นตฺถิติ ฯ กิสฺมิณฺยจि
ปนฺเต ตณฺหา อตฺถิติ ฯ เอวํ วุตฺเตปิ ชนหานิกเยน น
กิลฺยจิ วตฺวา นิสฺสทฺโทว นิปชฺชิ ฯ อถ นํ ภริยา กเถหิ
สามิ กิสฺมิณฺยจ เต ตณฺหาติ อห ฯ โส วจฺนํ ปรีคิลฺนฺโต
วिय อตฺถิ เม เอกา ตณฺหาติ อห ฯ กิณฺเต ตณฺหา สามิตี ฯ
กปลฺลปฺปูวํ ขาทิสฺสนฺตีติ ฯ อถ กิมตฺถํ น กเถสิ กี ตวํ
ทลิตฺุโท อิทานิ สกฺลสฺสกุกรนิคฺมวาสิณํ ปโหนเถ
กปลฺลปฺปูเว ปจิสฺสามิตี ฯ กิณฺเต เอเตหิ อตฺตโน กมฺมํ กตฺวา
ขาทิสฺสนฺตีติ ฯ เตนหิ เอกรจฺจนฺวาสิณํ ปโหนเถ ปจามิตี ฯ
ชานามหํ ตว มหฺทฺชนภาวฺนฺติ ฯ อิมสฺมี เกหสามนฺเต (๒)

สพฺเพสั ปโหนกั กตฺวา ปจามิตฺติ ฯ ชานามหิ ตว มหชฺฌาสมย-
ภาวนฺติ ฯ เตนหิ เกเห ปุตุตฺตทารมตฺตสฺเสว ปโหนกั กตฺวา
ปจามิตฺติ ฯ กิณฺเต เอเตหิตฺติ ฯ กิ ปน ตฺยฺหฺลฺยจ มยฺหฺลฺยจ ปโหนกั
กตฺวา ปจามิตฺติ ฯ ตฺวํ กิ กฤษฺสตีติ ฯ เตนหิ เอกสฺเสว เต ปโหนกั
กตฺวา ปจามิตฺติ ฯ อิมสฺมี จาเน ปจฺจมาเน พหุ ปจฺจาสีสนฺติ
สกลตณฺฑุเล จเปตฺวา กิณฺนตณฺฑุเล จ อุทฺชนกปฺลฺลฺลานิ จ
อาทาย โถกั จิรสปิรมชฺฌาณิตฺตฺยจ กเหตุว สตฺตณฺฎมิกสฺส
ปาสาทสฺส อุปฺริ มหาตลั อารุຍฺห ปจ ตตฺถาหิ เอกโกว
นิตฺตีทิตฺวา ขาทิสฺสามิตฺติ ฯ สว สวฐฺติ ปฏฺิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
กาหาเปตฺวา ปาสาหิ อารุຍฺห ทาสฺโย วิสฺสชฺเชตฺวา เสฏฺฐี
ปฺกฺโกสาเปสฺสิ ฯ โส อาทิโต ปฏฺุจาย ทฺวารานิ ปิทหนฺโต
สพฺพทฺวารេสุ สฺวจฺฉมฺภิกานิ ทตฺวา สตฺตณฺฎมิตลั อภิรฺหิตฺวา
ตตฺถาปี ทฺวาริ ปิทหิตฺวา นิตฺตีติ ฯ ภริยาปิสฺส อุทฺชนเ อคฺคิ
ชาเลตฺวา กปฺลฺลกั อารੋเปตฺวา ปฺนฺเว ปจิจฺจํ อารภิ ฯ

อถ สตฺถา ปาโตว มหาโมคฺคฺลฺลฺลานตฺถเธริ อามนฺเตตฺวา (๑)
เอโส โมคฺคฺลฺลฺลาน ราชคหฺสฺส อวิทฺฐเร สกฺกกรนิคเม มจฺฉริเสฏฺฐี
กปฺลฺลปฺนฺเว ขาทิสฺสามิตฺติ อณฺเณสั ทสฺสนภเยน สตฺตณฺฎมิกปาสาทสฺส
(๒) อุปฺริมตฺเต กปฺลฺลปฺนฺเว ปจฺาเปสฺสิ ตฺวํ ตตฺถ คนฺตฺวา ตั
เสฏฺฐี ทเมตฺวา นิพฺพิเสวณั กตฺวา อุโภปี ชายปฺตีเก ปฺนฺเว

จ จีรสปิรมฐผาณิตานิ จ กหาหาเปตฺวา อตฺตโน พเลน
เชตวนํ อานเหอิ อชฺชาหํ ปญฺจหิ ภิกฺขุสฺเตหิ สทฺธิ วิหารเยว
นีสิติสฺสามิ ปฺปเวเหว ฆตฺตกัจจํ ภิรฺตฺสามิติ อหา ฯ เถโร สาธุ
ภนฺเตติ สตฺถุ วณฺํ สมฺปญฺจิจฺฉิตฺวา ตาวเทว อิทฺธิพเลน ตํ
นิกมํ คนฺตฺวา ตสฺส ปาสาทสฺส สึหปฺลฺยชฺรทฺวาร
สฺนินฺวตฺโต สฺปารุโตะ อากาเสเยว มณฺธิรูปกํ วิย อญฺจาสิ ฯ
มหาเสฏฺฐจฺฉินฺ เถโร ทิสฺวาว หทยมฺลํ กมฺปิ ฯ โส อหํ
เอวรูปานญฺเวย ภิเยน อิมํ จานํ อากโต อยญฺจ อากนฺตฺวา
วาทปานทฺวาร จิตฺติ คเหตุพฺพคณฺณํ อปฺสฺสนฺโต อคฺคิมฺหิ
ปฺกัจฉิตฺตโลณสฺกฺขรา วิย โรเสน ตญฺจทฺถายนฺโต เอวมหา สมณ
อากาเส จตฺวา ตฺวํ ก็ ลภิสฺสฺสฺสฺส อากาเส อปฺเท ปทํ ทสฺเสตฺวา
จงฺกมนฺโตปิ เนว ลภิสฺส
จงฺกมิ ฯ เสฏฺฐจฺฉิ จงฺกมนฺโต ก็ ลภิสฺสฺสฺส อากาเส ปฺลฺลงฺเกน
นีสิตฺมาโนปิ น ลภิสฺส
นีสิตฺธิ ฯ อถ นํ นีสินฺโน ก็ ลภิสฺสฺส อากนฺตฺวา วาทปานอุมฺมาเร
จิตฺตปิ น ลภิสฺส
นํ อุมฺมาเร จิตฺตปิ ก็ ลภิสฺสฺสฺส ฐฺมายนฺโตปิ น ลภิสฺสฺสฺสฺส
อหา ฯ เถโร ฐฺมาเย ฯ สกฺลปฺปาสาทอ เอกฐฺโม อโหสิ ฯ
เสฏฺฐจฺฉินฺ อกฺขิณิ สฺวจิยา วิชฺฌนกาโล วิย ชาโต ฯ เคะชฺชฌายน-

ภเยน [๑] ปชชนโตปิ น ลภิสสตีติ อวตฺวา จินฺเตตฺวา อัย สมโณ
สุฏฺฐ ลกฺโข อลฺลทฺโธ น คมฺมสฺสตีติ เอกมฺมสฺส ปฺปว ทาเปสฺสามีติ
ภริยํ อห ภทฺเท เอกํ ชุทฺทกปฺปวํ ปจิตฺวา สมณฺสส ทตฺวา
อุยฺโยเชหิ นนฺติ ฯ สา โถกณฺเณว ปิฏฺฐํ กปฺลลปาตฺติยํ ปกฺขิปปิ ฯ
มหาปฺปวํ หุตฺวา สกฺลปาตี ปฺปรตฺวา อุทฺธมาโต อฏฺฐาสิ ฯ เสฏฺฐี ตํ
ทิสฺวา พหุํ ตยา ปิฏฺฐํ คหิตํ ภวิสสตีติ สยเมว ทพฺพิกณฺเณน
โถกํ ปิฏฺฐํ คเหตุวา ปกฺขิปปิ ฯ ปฺปวํ ปฺปริมปฺปวโต มหนฺตตโร
ชาโต ฯ เอวํ ยํ ยํ ปจติ โส โส มหนฺตมหนฺโตว อโหสิ ฯ
โส นิพฺพินฺโน ภริยํ อห ภทฺเท อิมฺสฺส เอกํ ปฺปวํ เทหิติ ฯ
ตสฺสา ปจฺฉิโต เอกํ ปฺปวํ คณฺหนฺติยา สพฺเพ เอกาพฺพธา อลฺลยีสฺสุ ฯ
สา เสฏฺฐี อห สามิ สพฺเพ ปฺปวา เอกโต ลกฺคา วิสฺสุ กาคฺคํ
น สกฺโกมิตฺติ ฯ อหํปิ กริสฺสามีติ ฯ โส กาคฺคํ นาสกฺขิ ฯ อุโภปิ ชนา
โกภฺยิ คเหตุวา กทฺตมฺนตาปี วิโยเชตฺตํ นาสกฺขีสฺสเยว ฯ อถสฺส
ปฺปเวหิ สทฺธี วายมฺนตฺสเสว สรริโต เสทา มุจฺฉีสฺสุ ปิปาสา
อุปจฺฉิชฺชิ ฯ ตโต ภริยํ อห ภทฺเท น เม ปฺปเวหิ อตฺโต
ปจฺฉิยา สทฺธีเยว อิมฺสฺส ภิกฺขุสฺส เทหิติ ฯ สา ปจฺฉิ อาทาย
เถโร อุปสงฺกมิตฺวา สพฺเพ ปฺปเว เถรสฺส อทาสิ ฯ

เถโร อุภินฺนมนฺปิ ฐมฺมํ เทเสนฺโต ตินฺณํ รตนานํ कुณฺ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณนา หน้า 194

กเถสิ อตฺถิ ทินฺนํ อตฺถิ ยิฏฺฐนฺตํ ทานาทินฺนํ ผลํ กคนตเล
ปฺนุณฺณจฺนํ วิทย ทสฺเสสิ ฯ ตํ สุตฺวา ปสฺนุนจิตฺโต มหาเสฏฺฐิ
ภนฺเต อากนฺตฺวา อิมสฺมिํ ปลฺลงฺเก นิสิตฺตฺวา ปฺนุเว ปริภุชฺชถาติ
อาห ฯ เถโร มหาเสฏฺฐิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปฺนุเว ขาทิสฺสามิตฺติ
ปฺลจฺหิ ภิกฺขุสฺเตหิ สทฺธิ วิหารเ นิสินฺโน ตุมฺหากํ รุจฺยา
สฺติ เสฏฺฐิภริยํ ปฺนุเว จ ขีราทินิ จ กณฺหาเปถ สตฺถุ สนฺตํ
กมฺิสฺสามาติ อาห ฯ กํ ปน ภนฺเต เอตฺรหิ เอโส สตฺถาติ ฯ
อิโต ปฺลจฺจตฺตฺวาพีสโยชนมตฺถเก เขตฺวณฺมหาวิหารเ เสฏฺฐิจฺติ ฯ
ภนฺเต กาลํ อนตฺถิกมิตฺตฺวา เอตฺตํ อทฺธานํ กถํ กมฺิสฺสามาติ ฯ
มหาเสฏฺฐิ ตุมฺหากํ รุจฺยา สฺติ อหํ โว อตฺตโน อิฑฺธิพลน
เนสฺสามิ ตุมฺหากํ ปาสาทเ โสปาณสีลํ อตฺตโน จาเนยว
ภวิสฺสตี โสปาณปริโยสานมฺปน เขตฺวณทวารโกภุจเก ภวิสฺสตี
อุปฺริปฺปาสาทา เหฏฺฐาปาสาทํ โอตฺรณกาลมตฺเตน โว เขตฺวณ
เนสฺสามิตฺติ ฯ โส สาธุ ภนฺเตติ สมฺปญฺจฺนิ ฯ

เถโร โสปาณสีลํ ตตฺถเวว กตฺวา โสปาณปาทมฺถํ
เขตฺวณทวารโกภุจเก โหตฺถติ อธิภุจาสี ฯ ตเถว อโหสิ ฯ อิติ
เถโร เสฏฺฐิณฺจ เสฏฺฐิภริยณฺจ อุปฺริปฺปาสาทา เหฏฺฐาปาสาทํ
โอตฺรณกาลโตว ขิปปตฺริ เขตฺวณํ สมฺปาเปสิ ฯ เต อุภปิ
สตฺถาริ อุปฺสงฺกมิตฺตฺวา กาลํ อาโรเจสุ ฯ สตฺถา ภตฺตคฺคํ
ปวิสิตฺตฺวา ปฺลยตฺตปวฺรพฺพุทฺธาสเน นิสิตฺติ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเณ ฯ

มหาเสฏฐิ พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทกฺขิโณทกั อทาสิ ฯ
เสฏฐิภริยา ตถาคตสฺส ปตฺเต ปุวั ปติภฺจฺจาเปสิ ฯ สตุถา อตุตโน
ยาปนมตฺตํ ปุวั คณฺหิ ฯ ปญฺจสตา ภิกฺขุปี ตเถว คณฺหีสุ ฯ
เสฏฐิ จีรสปิรมฺหฺมาณิตสฺสกราทินิ ททมาโน อคมาสิ (๑) ฯ สตุถา
ปญฺจหิ ภิกฺขุสฺเตหิ สทฺธิ ภคฺตทิจจํ นิภฺจฺจาเปสิ ฯ มหาเสฏฐิปี
สทฺธิ ภริยาย ยาวทตฺถํ ปุวั ขาทิ ฯ ปุวานํ ปริโยसानเมว น
ปญฺญาติ ฯ สกถวิหारे ภิกฺขุนญจ วิฆาสาทานญจ ทินฺเนสุปี
ปริญฺโต น ปญฺญาเตว ฯ ฆนฺเต ปุวา ปริกฺขยํ น กจฺจณฺตีติ
ภควโต อารโจะสุ ฯ เตนหิ เขตวนทวารโกภฺจฺเจ นทฺเทธาติ ฯ
อถ เต ทวารโกภฺจฺกสฺส อวิหฺเร ปพฺภการภฺจฺจानเน นทฺทยีสุ ฯ
อชฺชาปี ตํ จานํ กปฺลลปุวปพฺภการนฺเตว ปญฺญาติ ฯ มหาเสฏฐิ
สทฺธิ ภริยาย ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกมนฺตํ อภฺจฺจาสิ ฯ ภควา
อนฺุโมทนํ อทาสิ ฯ อนฺุโมทนปริโยसानเน อุโภปี โสตาปตฺติผล
ปติภฺจฺจาย สตุถาริ วนฺทิตฺวา ทวารโกภฺจฺเจ โสปาณํ อารุຍฺห
อตุตโน ปาสาทเยว ปติภฺจฺจหีสุ ฯ ตโต ปภฺจฺจาย มหาเสฏฐิ
อสิติโกภฺจฺจันนํ พุทฺธสาสเนเยว วิทริ ฯ

ปุณทิวเส สมมาสมพุทฺธเช สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาย จริตฺวา
เขตวนํ อากมฺม ภิกฺขุนํ สุกโตวาทํ ทตฺวา คนฺธกฺฎฺฐี ปวิสิตฺวา
ปฏิสลฺลีเน สายณฺุหสมเย ฐมฺมสภายํ สนนฺิปติตา ภิกฺขุ

ปัสสธาวุโส มหาโมคฺคลฺลสถานตฺเถรานุกาวิ อนุปฺหจฺจ สทฺธิ
อนุปฺหจฺจ โภเค มจฺจริเสฏฺฐิ มฺหุตฺเตเนว ทเมตฺวา นิพฺพิเสวนํ
กตฺวา ปฺปเว คาหาเปตฺวา เซตฺวานํ อานตฺวา สตฺถุ สมฺมุขํ
กตฺวา โสตาปตฺตฺติผลฺล ปตฺติจฺญาเปสิ อโห มหानุกาโว เถโรติ
เถรสฺส คุณฺถกํ กถนฺตฺวา นิสฺสีทิสฺสุ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา กาย
นฺตุลล ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺตฺติ นนฺตฺติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต ภิกฺขเว กุลทมฺเกน นาม ภิกฺขุณา กุลํ
อวิเหเสตฺวา อกิลเมตฺวา ปุปฺฟโต เรณฺณ คณฺหนฺเตน ภมฺเรน
วีย อุปฺสงฺกมิตฺวา พุทฺธคฺคฺเช ชานาเปตฺตฺพนฺติ วตฺวา เถริ
ปัสสนฺโต

ยถาปี ภมฺโร ปุปฺฝิ วณฺณคณฺธํ อหฺเจยฺ

ปเลติ รสฺมาทาย เอวํ คามมฺมุณี จเรติ

อิมิ ฌมฺมปเท คาลิ วตฺวา อุตฺตริ เถรสฺส คุณฺธิ ปกาเสตฺ น
ภิกฺขเว อิทาเนว โมคฺคลฺลสถานน มจฺจริเสฏฺฐิ ทมิโต ปุพฺเพปิ
ตํ ทเมตฺวา กมฺมผลสมฺพฺนฺธิ ชานาเปสิเยวาติ วตฺวา
อตีตํ อหฺริ ฯ

อตีเต พาราณสียิ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺ

พาราณสียิ อิลฺลิสฺโส นาม เสฏฺฐิ อโหสิ อสฺตีโกฏฺวิวิโก
ปุริสฺโทเสหิ สมฺนฺนาคโต ขณฺโฆ คุณฺธิ วิสมอกฺขิมณฺฑโท

อสุทโท อปฺปสนฺโน มจฺจรี เนว อณฺเณสํ เทติ น สยํ
ปริภุจชติ ฯ รกฺขสปรคฺคหิตโปกฺขรณิ วิย ตสฺส เคนํ อโหสิ ฯ
มาตาปิตโร ปนสฺส ยาว สตฺตมา กุลปรีวณฺเณ ทานทายกา
ทานปติโน ฯ โส เสฏฺฐิณฺณานํ ลภิตฺวาเยว กุลวํสํ นาเสตฺวา
ทานสาลาโย ฉาเปตฺวา ยาจเก โปเถตฺวา นิกฺกทฺตฺติตฺวา ฐนเมว
สณฺจเปตี ฯ โส เอกทิวสํ ราชูปฺถฺวานํ คนฺตฺวา อตฺตโน ฆริ
อากจฺจนฺโต เอกํ มกฺกกิลนฺตํ ฐนปทมฺนุสฺสํ เอกํ สุราวารกํ
อาทาย ปิจเก นิสิตฺติตฺวา อมฺพิลสุราโกสกํ ปฺุเรตฺวา ปฺุติมจฺจนเณ
อฺุตฺตริภฺงเณ ปิวนฺตํ ทิสฺวา สุริํ ปาตุกาโม หุตฺวา จินฺเตสิ
สจาทํ สุริํ ปิวิสฺสามิ มยิ ปิวนฺเต พฺหุ ปิวิตฺกามา ภวิสฺสนฺติ
เอวํ เม ฐนปรคฺกโย ภวิสฺสตีติ ฯ โส ตณฺหํ อธิวาเสนฺโต
วิจริตฺวา คจฺจนฺเต คจฺจนฺเต กाले อธิวาเสตฺตุ อสฺกโกนฺโต
วิหตฺกปฺปาโส วิย ปณฺทฺกสรีโร อโหสิ ฐมนิสฺนถตฺตฺโต ฯ
อเถกทิวสํ คพฺภํ ปวิสิตฺวา มณฺจกํ อฺุปฺคฺุหิตฺวา นิปฺชชฺชิ ฯ ตเมนํ
ภริยา อฺุปฺสงฺกมิตฺวา ปิณฺฑี ปริมชฺชมาณา กิณฺเต สามิ อผาสฺกนฺติ
ปฺุจฺฉิ ฯ สพฺพิ์ เหนฺจฺจา กถิตฺนียาเมเนว เวทิตฺพฺพิ์ ฯ เตนฺหิ เอกสุเสว
เต ปโหนกํ สุริํ กโรมีติ ปฺุณ วุตฺเต เคะเห สุราย การิยมานาย
พฺหุ ปจฺจาสีสนฺติ อนฺตราปณฺโต อหฺราเปตฺวา น สกฺกา อธิ
นินฺเนน ปาตฺนฺติ มาสกมตฺตํ ทตฺวา อนฺตราปณฺโต สุราวารกํ
อหฺราเปตฺวา เจณฺเณ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณณนา หน้า 198

คาหาเปตฺวา นครา นิกฺขมิตฺวา นทีตีริ คนฺตุวา มหามคฺคสมิเป
เอกํ คุมฺพํ ปวิสิตฺวา สุราวารกํ จปาเปตฺวา คจฺจ ตฺวนฺติ
เจฏฺกํ ทูเร นิสิตฺทาเปตฺวา โกสกํ ปฺรูเรตฺวา สุริ ปาตุ อารภิ ฯ

ปีตา ปนสฺส ทานาทินํ ปุณฺณานํ กตฺตฺตา เทวโลเก สกฺโก
หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ โส ตสฺมี ขณฺเ ปวตฺตติ นฺุ โข เม ทานํ
อุทาหุ โนติ อวชฺเชนฺโต ตสฺส อปฺปวตฺตี ทิสฺวา ปฺตฺตสฺส จ
กุลวํสํ นาสฺเตวา ทานสาลาโย ฌาเปตฺวา ยาจเก นิกฺกทฺตฺติวา
มจฺฉริยภาเว ปตฺติจฺจาย อณฺเเวถํ ทาทพฺพํ ภวิสฺสตีติ ภเยน คุมฺพํ
ปวิสิตฺวา เอกสฺเสว สุริ ปิวนภาวณฺจ ทิสฺวา คจฺฉามิ นํ
สงฺโฆเกตฺวา ทเมตฺวา กมฺมผลสมฺพนฺธิ ชานาเปตฺวา ทานํ
ทาเปตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺตนารหํ กโรมีติ มนฺุสฺสปถิ
โอตฺริตฺวา อิลลีสเสฏฺฐจินา สทิสํ ขณฺชกฺกณฺวิสมจกฺกมฺณฺจถลํ
อตฺตภาวํ นิมนฺินิตฺวา พาราณสีนคฺริ ปวิสิตฺวา รมฺโง
นิเวสนทฺวารเ จตฺวา อตฺตโน อากมนฺภาวํ อาโรจาเปตฺวา
ปวิสฺตฺติ วุตฺเต ปวิสิตฺวา ราชานํ วนฺทิตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ ราชา ก็
มหาเสฏฺฐิ อเวลาย อากโตสตีติ อาห ฯ อาม อากโตสฺมิ
เทว ฆเร เม อสีติโกฏฺฐิมตฺตํ ฐนํ อตฺถิ ตํ เทโว อาหาราเปตฺวา
อตฺตโน ภณฺชาทาคาริ ปฺราเปตฺติ ฯ อถ มหาเสฏฺฐิ ตว ฐนโต
อมุหากํ เกเห พหุตฺริ ฐนฺนฺติ ฯ สเจ เทว ตุมฺหากํ กมฺมํ อตฺถิ

ยถารุจिया ฐนั คเหตุวา ทานั ทมมีติ ฯ เทหิ มหาเสฏฐิฉิตี ฯ
โส สาธุ เทวาคิ ราชานั วนุทิตวา นิภุมิตวา อิลลิสเสฏฐิฉิโน
เคหิ อคมาสิ ฯ สพเพ อุปลุกจากมนุสสา ปริวารेतु ฯ เอโกปี
นายิ อิลลิสโตติ ชานิตุ สมตโถ นตติ ฯ

โส เคหิ ปวิสิตวา อนโตอุมมาเร จตวา โทวาริกั
ปกุโกสาเปตวา โย อณโธ มया สมานรูโป อากนุตวา มเมตติ
เคहनติ ปวิสิตุ อากจฉติ ตั ปิฏฐิยิ ปหริตวา นิหเรยยาถาคิ
วตวา ปาสาทั อภิรุษห มหารहे आसने निสีत्तित्वा सेฏฐिฉิกรियิ
ปกุโกสาเปตวา सेฏฐिआकारि (๑) तसुसेत्तวา गतुते तानं तेमादि
आह १ तसुस तं वज्जं सुत्तवव सेฏฐिฉิกรिया ज पुत्तचित्तरो ज
तासगम्मगराथो ज ऐत्तत्तं कालं तानं तात्तु जित्तमेव
नत्तติ अश्च पन सुरि पिवित्वा मुत्तजित्तो हुत्तवा तात्तुकाโม
शात्तो गविसुत्तित्ति वत्तिसु १ अत्त नं सेฏฐिฉิกรिया यถारुजिया तेत्त
सामित्ति आह १ तेनहि गेरिवาทกं पकुโกसापेतवा
सुवण्णरत्तम्मच्चित्तुत्तात्ति อत्तติกา อิลลิสเสฏฐิฉิสस चरि
कच्चनत्तुत्ति สกलนคरे गेरिणजारापेहित्ति १ सो तत्ता अकालि १ (๒)
มหาชินो ปจ्जलिปปสิพุกาत्ति นิ คเหตุวา केहत्तวारे सन्नपत्ति १
सकुโก सत्तत्तरत्तनुपरे कपुणे विवरापेतवा तुम्हाकं तम्मि
यावत्तत्तं कเหตุวา कच्चत्तात्ति आह १ महाชินो ฐनं निหริत्तวา

มหาตเล ราสี กตฺวา อากตภาชนานิ ปุเรตฺวา กจฺจติ ฯ

อญฺจตโร ปน ชนปทมฺนุสฺโส อิลฺลีสเสฏฺฐิโน โคณ
ตสฺเสว รเถ โยเชตฺวา สตฺตฺหิ รตเนหิ ปุเรตฺวา นครา
นิกฺขมิตฺวา มหามคฺคํ ปฏฺิปปชฺชิตฺวา ตสฺส กุมฺพสฺส อวิหฺวเร
รธํ เปเสนฺโต วสฺสสฺตํ ชีวํ สามิ อิลฺลีสเสฏฺฐิ ตํ นิสฺสายทานิ
เม ยาวชีวํ กมฺมํ อกตฺวา ชีวิตพฺพิ ชาตํ ตเวว รโถ ตเวว
โคณา ตว เกเห สตฺต รตนานิ เนว มาตรา ทินฺนนานิ น
ปีตรา ตํ นิสฺสายลทฺธานิ สามิตฺติ เสฏฺฐิโน กุณฺถ กเถนฺโต
กจฺจติ ฯ โส ตํ สทฺทํ สุตฺวา กิตฺตลิตฺโต จินฺเตสิ อัย มม นามํ
คเหตุวา อิทฺถจิทฺถจ วทติ กจฺจि นฺ โข รณฺณา มม ฐนํ
โลกสฺส ทินฺนนฺติ กุมฺพา นิกฺขมิตฺวา โคณ จ รถณฺจ
สณฺชานิตฺวา อเร ทฺวฺจเจฏฺฐก มยฺหํ โคณา มยฺหํ รโถติ วตฺวา
คนฺตฺวา โคณ นาสารชฺชยฺ คณฺหิ ฯ คหปฺติโก รธา โอรุยฺห
อเร ทฺวฺจเจฏฺฐก อิลฺลีสมหาเสฏฺฐิ สกลนฺครสฺส ทานํ เทติ ตฺวํ กิ
อโหสิตี ปกฺขนฺทิตฺวา อสนิ ปาเตนฺโต วิย ขนฺเช ปหริตฺวา
รธํ อาทาย อคฺมาสิ ฯ โส ปน กมฺปมาโน อญฺจาย ปัสฺสุ ปุณฺณิตฺวา
เวเคน คนฺตฺวา รธํ คณฺหิ ฯ คหปฺติโก รธา โอตฺริตฺวา เกเสสฺ
คเหตุวา ปณฺาเมตฺวา กปฺปุรปฺปหารเหหิ โกญฺเฏตฺวา คเล คเหตุวา
อากตมคฺคาภิมุขํ

ชิปีตฺวา ปกุกามิ ฯ เอตฺตาวตฺตปิสุส สุรรมโท นิชฺชิ ฯ โส
กมฺปมาโน เวเคน นิเวสนทฺวาริ คณฺตฺวา ฐนํ อาทาย
คจฺจนฺเต มหาชเน ทิสฺวา อมฺโก ก็ นามตํ ก็ ราชา มม
ฐนํ วิลุมฺปาเปตฺติ ตํ ตํ คณฺตฺวา คณฺหาติ ฯ คหิตคหิตา ปหริตฺวา
ปาทมฺมฺลเยว ปาเตนฺติ ฯ โส เวทนาปฺปตฺโต เคหํ ปวิสฺตํ อารภิ ฯ
ทฺวารปาตา อเร ทฺวฺจฺจคหปติ กุหิ ปวิสฺสีติ เวพฺุเปตฺติกาหิ โปเถตฺวา
คิวัยฺ คเหตุวา นิหริสฺสุ ฯ โส จเปตฺวา อิทานิ ราชานํ นตฺถิ
เม อญฺโฆ โกจิ ปฏฺฐิสฺรณฺนฺติ รลฺโฆ สนฺตํกํ คณฺตฺวา เทว
มม เคหํ ตุมฺเห วิลุมฺปาเปถาติ อาห ฯ นานํ เสฏฺฐิ วิลุมฺปาเปมิ
นนฺ ตฺวเมว อากณฺตฺวา สจฺ ตุมฺเห น คณฺหถ อหํ มม
ฐนํ ทานํ ทสฺสามิตฺติ นคเร เภริญฺจาราเปตฺวา ทานํ อทาสีติ ฯ
นानํ เทว ตุมฺหากํ สนฺตํกํ อากจฺฉามิ ก็ ตุมฺเห มยฺหํ มจฺฉริยาวั
น ชานาถ อหํ ตินฺคฺเคน เตลพินฺททปิ กสฺสจฺจิ น เทมิ โย โส
ทานํ เทติ ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา วิมฺสถ เทวาติ ฯ

ราชา สกฺกํ ปกฺโกสาเปสิ ฯ ทฺวินฺนํ ชนानํ วิเสถํ
เนว ราชา ชานาติ น อมจฺจา ฯ มจฺฉริเสฏฺฐิ ก็ เทว
น ชานาถ อหํ เสฏฺฐิ อยฺ น เสฏฺฐิติ อาห ฯ มยฺ
น สลฺยชานาม อตฺถิ โก(๒)เต สลฺยชานนโกติ ฯ ภริยา

เม ทเววติ ฯ ภริยํ ปกฺโกสาเปตฺวา กตโร เต สามิโกติ
 ปุจฺฉิสฺสุ ฯ สา อยฺนฺติ สกฺกสฺเสว สนฺติเก อฏฺฐาสิ ฯ ปุตฺตธิตโร
 ทาสกมฺมกเร ปกฺโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิสฺสุ ฯ สพฺเพ สกฺกสฺเสว
 สนฺติเก ติฏฺฐนฺติ ฯ ปุณฺ เสฏฺฐิ จินฺเตสิ มยฺหํ สีเส ปิพกา
 อตฺถิ เกเสหิ ปฏฺิจฺจนฺนา ตํ โข ปน กปฺปโกเยว ชานาติ
 ตํ ปกฺโกสาเปตฺสามิตี ฯ โส กปฺปโก มํ เทว สยฺชานาติ
 ตํ ปกฺโกสาเปหิตี อหา ฯ ตสฺมี ปน กाले โภชิสฺสโต ตสฺส
 กปฺปโก อโหสิ ฯ ราชา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา อิลฺลิสฺเสฏฺฐิ
 ชานาสีติ ปุจฺฉิ ฯ โส สีลํ โอลิเกตฺวา สยฺชานิสฺสามิ
 ทเววติ ฯ เตนหิ ทฺวินฺนํปิ สีลํ โอลิเกหิตี อหา ฯ ตสฺมี
 ขณฺเ สกฺโก สีเส ปิพกํ มาเปสิ ฯ โภชิสฺสโต ทฺวินฺนํปิ
 สีลํ โอลิเกนฺโต ปิพกํ ทิสฺวา มหาราช ทฺวินฺนํปิ สีเส
 ปิพกา อตฺถิเยว นานํ เอเตสฺส เอกสฺสาปิ อิลฺลิสฺสทวํ
 สยฺชานิตฺถํ สกฺโกมีตี วตฺวา อิมํ คาลมาห

[๗๘]อุโภ ขณฺชา อุโภ กุณฺธิ อุโภ วิสมจฺกขุกา

อุภินฺนํ ปิพกา ชาตา นานํ ปสฺสามิ อิลฺลิสฺนฺติ ฯ

ตตฺถ อุโภติ เทวปี ชนา ฯ ขณฺชาติ กุณฺฐปาทา ฯ

กุณฺธิตี กุณฺฐหตฺถา ฯ วิสมจฺกขุกาตี วิสมอกฺขิมณฺฑลฺลา เกกราตี
 อตฺถโต ฯ ปิพกาตี ทฺวินฺนํปิ เอกสฺมีเยว สีสฺปฺปเทเส
 เอกสณฺจนาถว เทว ปิพกา ชาตา ฯ นานํ ปสฺสามิตี อหํ

อิมเส อัย นาม อิลลีสไต น ปสฺสามิ เอกสฺสาปี อิลลีสภาว
น ชานามิติ อโวจ ฯ

โพธิสฺตตฺส วณฺ์ สุตฺวาว เสฏฺฐิ กมฺปมาโน ธนโสเคน
สตี ปจฺจุปฺภูสฺเปตุ อสฺกโกนฺโต ตตฺถเวว ปตฺติ ฯ ตสฺมี ขณ
สฺกโก นานํ มหาราช อิลลีส สฺกโกหฺมสฺมีติ มหฺตยา ลีฬฺหาย
อากาเส อฏฺฐาสิ ฯ อิลลีสสฺส มุขํ ปุณฺณิตฺวา อุตฺเทน ลีฬฺจิสฺสุ ฯ
โส อฏฺฐาย สกฺกํ เทวราชานํ วณฺฺติตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ อถ นํ
สฺกโก อาห อิลลีส อิทํ ธนํ มม สนฺตํ น ตว อิทํ หิ
เต ปิตา ตวํ มม ปฺตฺโต อิทํ ทานาทีนํ ปุณฺณานิ กตฺวา
สฺกกตฺตํ ปตฺโต ตวํ ปน เม วิสํ อุปฺจฺฉินฺฺติตฺวา อทานสิโล หุตฺวา
มจฺฉริเย ปตฺติฏฺฐาย ทานสาลาโย ฉาเปตฺวา ยาจเก นิกฺกขฺตฺติตฺวา
ธนเมว สณฺฺสเปสิ ตํ เนว ปริภุชฺชสิ น อณฺฺเยสํ เทสิ
รกฺขสฺปริคฺคหิตํ วิย สริ ติฏฺฐติ สเจ เม ทานสาลา ปากติกา
กตฺวา ทานํ ทสฺสสิ อิจฺเจตํ กุสลํ โน เจ ทสฺสสิ สพฺพิ เต
ธนํ อนฺฺตรธาเปตฺวา อิมินา อินฺฺทวชิเรน ลีฬํ ภินฺฺติตฺวา ชีวิตกฺขยํ
ปาเปสฺสามิติ ฯ อิลลีสเสฏฺฐิ มรณฺภเยน สนฺตชฺชิตฺโต อิตฺโต ปฏฺฐาย
ทานํ ทสฺสามิติ ปฏฺิณฺณํ อทาสิ ฯ สกฺโก ตสฺส ปฏฺิณฺณํ คเหตฺวา
อากาเส นิสินฺนโกว ฐมฺมํ เทเสตฺวา ตํ ลีเลสุ ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา
สฺกฏฺฐานเมว อคฺมาสิ ฯ อิลลีสไตปี

ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา สกฺคปรายโน อโหสิ ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อิทาเนว โมคฺคตฺตลาโน มจฺจนฺริเสฏฺฐี
ทเมติ ปุพฺพเพส อิมินา ทมิโตเยวติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา
อนุสนฺธิ ฆมฺเมตฺวา ชาตํ สโมชานสิ ตทา อิลฺลิสฺโส มจฺจนฺริเสฏฺฐี
อโหสิ สกฺโก เทวราชา โมคฺคตฺตลาโน ราชา อานนฺโท กปฺปโก
ปน อหเมวติ ฯ

อิลฺลิสฺชาตํ อฏฺฐมํ ฯ

ขรสฺสรชาตํ

ยโต วิลฺลตฺตา จ หตา จ คาโวติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน
วิหรนฺโต อณฺตฺรํ อมจฺจํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โกสฺสรณฺโณ กิร เอโก อมจฺจํ ราชานํ อาราเชตฺวา
ปจฺจนฺตคามเ พลฺล(๑) ลภิตฺวา โจเรหิ สทฺธิ เอกโต หุตฺวา อหํ
มนฺุสฺเส อาทาย อรณฺถํ ปวิสฺสสามิ ตฺมฺเห คามํ วิลฺมฺปิตฺวา
อุปฺทตฺมํ มยฺหํ ทเทยฺยาถาติ วตฺวา ปเคว มนฺุสฺเส สนนฺิปาเตตฺวา
อรณฺถํ คนฺุตฺวา โจเรสุ อากนฺุตฺวา คาวิโย ฆาเตตฺวา มํลํ
ขาทิตฺวา คามํ วิลฺมฺปิตฺวา คเตสุ สายณฺุหสมเย มหาชนปฺริวโต
อากจฺฉติ ฯ ตสฺส นจฺริสฺเสว ตํ กมฺมํ ปากฺกํ ชาตํ ฯ มนฺุสฺสา
รณฺโณ อโรเจสุ ฯ ราชา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา โทสิ

ปติภูจจาเปตฺวา สุนิกฺคหิตฺตํ นิกฺคเหตุวา อณฺณํ คามโกชกั
เปเสตฺวา เขตฺวานํ คณฺตุวา ตถาคตฺตํ วนฺทิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ
อาโรเจสี ๑ ภควา น มหาราช อิทาเนเวส เอวํสีโล ปุพฺเพปี
เอวํสีโลเยวติ เตน ยาจิตฺโต อตีตํ อหาริ ๑

อตีเต พาราณสียํ พุรหุमतฺโต รชชํ กาเรนฺโต เอกสุส
อมจฺจสุส ปจฺจนตคามํ อทาสิ ๑ สพุพฺพิ ปุริมสทิสเมว ๑ ตทา
โพธิสตฺโต วนฺชชยา ปจฺจนเต วิจฺรณฺโต หุตฺวา ตสฺมี คามเก
นิวาสํ กปฺเปตี ๑ โส ตสฺมี คามโกชเก สายณฺหสมเย
มหาชนปริวารเณ เภริยา วชฺชมานาย อากจฺจนฺเต อัย
ทฺฐจคามโกชโก โจรเหติ เอกโต หุตฺวา คามํ วิลุมฺปาเปตฺวา
โจเรสุ ปลายิตฺวา อญฺวี ปวิญฺเจสุ อิทานิ อฺปสนฺตฺปสนฺโต
วีย เภริยา วชฺชมานาย อากจฺจตีติ วตฺวา อิมํ กาถมาห

[๗๕]ยโต วิลุตฺตา จ หตา จ คาโว

ททฺฒานี เคะหานี ชโน จ นีโต

อถาคมา ปุตฺตหตฺยา ปุตฺโต

ขรสุสฺริ เทณฺจิมํ วาทยนฺโตติ ๑

ตตฺถ ยโตติ ยทา ๑ วิลุตฺตา จ หตา จาติ วิลุมฺปีตฺวา
วชิตฺวา มัสขาทนต์ถาย จ หตา จ ๑ คาโวติ โครูปานี ๑
ททฺฒานีติ อคฺคี ทตฺวา ฌาปีตานี ๑ ชโน จ นีโตติ กรรมรคฺคาห
คเหตุวา นีโต ๑ ปุตฺตหตฺยา ปุตฺโตติ หตฺปุตฺตฺยา ปุตฺโต

นิลลชฺโชติ อตุโธ ฯ ฉินฺนหิโรตฺตปฺปสฺส หิ มาตา นาม
นตฺถิ ฯ อิติ โส ตสฺสา ชีวนโตปปี ปุตฺตภูจฺจเน น ติฏฺฐตีติ (๑)
หตฺตปฺปตฺตาย ปุตฺโต นาม โหติ ฯ ขรสุตฺตรนฺติ ถทฺฐสทฺทํ ฯ
เทณฺฑิมฺนตฺติ ปหฺภูเริ ฯ

เอวํ โปธิสฺสโต อิมาย กาถาย ตํ ปริภาสิ ฯ นจิริสฺเสว
ตสฺส ตํ กมฺมํ ปากกฺกํ ชาตํ ฯ อถสฺส ราชา โทสฺสานุรูปํ
นิกฺคหํ อกาสิ ฯ

สตุถา น มหาราช อิทานเวส เอวํสีโล ปุพฺเพปิ
เอวํสีโลเยวาทิ วตฺวา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา อนุสนฺธิ
ฆมฺเฏตฺวา ชาตํ สโมธานสิ ตทา อมฺจฺโจ อิทานิ อมฺจฺโจเยว
กาถาย อุตฺทาหรณกปฺณฺฑิตฺตปริโส ปน อหเมวาทิ ฯ

ขรสุตฺตรชาตํ นวํ ฯ

ภิมเสนชาติกั

ยฺนฺเต ปวิคตฺติตํ ปุเรติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อณฺยตรํ ปวิคตฺติตภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ
เอโก กิร ภิกฺขุ อาวุโส อมฺหากํ ชาติสฺมา ชาติ โคตฺตสมํ
โคตฺตํ นามํ นตฺถิ มยํ เอวฺรุเป นาม มหาขตฺติยกุล
ชาติา โคตฺเตน วา ธเนน วา กุลปฺปเทเสน วา อมฺเหหิ
สทธิโส นาม นตฺถิ อมฺหากํ สุวณฺณรชาติาํ อนุโต นตฺถิ
ทาสกมฺมกราปี โน สาลิมฺโสทนํ ภูณฺชนฺติ กาสิกวตฺถาํ
นิวาเสนฺติ กาสิกวิเลปนํ วิลิมนฺติ มยํ ปพฺพชิตฺภาเว
เอตฺรหิ เอวฺรุปานิ ลฺลฺลฺลฺล โภชนานิ ภูณฺชาม ลฺลฺลฺล จิวฺรานิ
ชาเรมาติ เถรณววมฺชฺฉิมานํ ภิกฺขุณํ อนฺตเร วิคตฺถนฺโต
ชาติอาทิวเสน วมฺเภนฺโต วณฺเจนฺโต วิจฺรติ ฯ อตฺส
เอโก ภิกฺขุ กุลปฺปเทสํ ปรีคฺคณฺหิตฺวา ตํ วิคตฺติตภาวํ ภิกฺขุณํ
กเถสิ ฯ ภิกฺขุ ฐมฺมสภายํ สนนฺิปตฺติวา อาวุโส อสุโก นาม
ภิกฺขุ เอวฺรุเป นียฺยานิกสฺสเน ปพฺพชิตฺวา วิคตฺถนฺโต วมฺเภนฺโต
วณฺเจนฺโต วิจฺรตีติ เอตฺสฺส อคฺคณฺ กถยีสฺสุ ฯ สตุถา อาคฺคณฺวา
กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา
อิมาย นามาทิ วุตฺเต น ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิทาเนว วิคตฺถนฺโต [๗]
วิจฺรติ ปุพฺเพปิ วิคตฺถนฺโต วมฺเภนฺโต วณฺเจนฺโต

วิจริตี วตฺวา อตีตฺ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โโพธิสตุโต
เอกสมฺมํ นิคมคามเม อุทิจฺจพฺุราหุมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต
ตกฺกสฺลิตายํ ทิสปาโมกฺขสฺส อจฺริยสฺส สนฺตฺติเก ตโย เวเท
อฏฺฐารส วิชฺชฏฺฐานานิ อุกฺกเหตุวา สพฺพสฺสิปฺปานํ นิปฺพตฺตี
ปตฺวา จุพฺพนฺคฺคหปฺนฺตฺติโต นาม อโหสิ ฯ โส ตกฺกสฺลิตโต
นิกฺขมิตฺวา สพฺพสมฺยสฺสิปฺปานิ ปฺริเยสฺมาโน มหิสกรฺภูจํ อคฺมาสิ ฯ
อิมสมฺมํ ปน ชาติเก กิร โโพธิสตุโต โถกํ รสฺโส โอนฺตาคาโร
อโหสิ ฯ โส จินฺตฺสิ สจําหํ กณฺจิ ราชานํ อุปฺสงฺกมฺิสฺสามิ โส
เอวํ รสฺสสฺริโร ตวํ ก็ อมฺหากํ กมฺมํ กริสฺสฺสีติ วกฺขติ ฆนฺนุณนํ
อาโรหปฺริณนํ สมฺปนฺนํ อภิรฺูปํ เอกํ ปฺริสํ ผลกํ กตฺวา ตสฺส
ปฺริฏฺฐิจฺจฉายาย ชีวิกํ กปฺเปยฺยนฺตฺติ ฯ โส ตถารฺูปํ ปฺริสํ ปฺริเยสฺมาโน
กิมฺเสนสฺส นามกสฺส ตนฺตฺวายสฺส ตนฺตฺวิตฺตฏฺฐานํ คนฺตฺวา เตน
สทฺธิ ปฺริสฺถณฺจาร์ กตฺวา สมฺมํ ตวํ กิณฺนาโมสฺสีติ ปฺุจฺฉิ ฯ อหํ
กิมฺเสโน นามาคิ ฯ ก็ ปน ตวํ เอวํ อภิรฺูปํ อุปฺธิสมฺปนฺโน หุตฺวา
อิมํ ลามกมฺมํ กโรสฺสีติ ฯ ชีวิตฺตุํ อสฺกโกนฺโต สมฺมาติ ฯ สมฺม มา
เอตํ กมฺมํ กริ สกฺลชฺมพฺุทฺธิเป มยา สทฺธิโส ฐนฺคฺคโห นาม
นตฺถิ สเจ ปนํหํ กณฺจิ ราชานํ ปฺสฺเสยฺยํ โส มํ เอวํ รสฺโส

อัย ก็ อมุหำกั กมมัม กริสฺสตีติ โกเปยฺย ตฺวั ราชานัน
ทิสฺวา อหัง ฌนุคฺคโหติ วกฺขเยยฺยาสี ราชธา เต ปรีพฺพยั ทตฺวา
วุตฺตี นิพฺพุทฺธิ ทสฺสตี อหนฺเต อุปฺปนฺนั กมมัม กโรนฺโต ตสฺส(๑)
ปีฏฺฐิจฺฉายาย ชีวีสฺสามิ เอวํ อุโภปี สุชิตฺตา ภวิสฺสาม กโรหิ
มม วจนฺนติ อห ๑ โส สาสฺสูติ สมฺปฏฺฐิจฺฉิ ๑ อถ นัน อาทาย
พาราณสี คณฺตฺวา สยั จุฬฺพฏฺฐาโก หุตฺวา ตั ปฺรูโต กตฺวา
ราชทฺวารเ ฐตฺวา รมฺโย อาโรจาเปตี ๑ อากจฺฉนฺตฺวติ วุตฺเต
อุโภปี ปวีตฺติว ราชานัน วณฺทิตฺวา อฏฺฐิสฺสุ ๑ กิการณฺนา อากตฺตฺถาติ
จ วุตฺเต ภิมเสโน อห อหัง ฌนุคฺคโห มยา สทิสฺโส นาม
สกลชมฺพฺพิเป ฌนุคฺคโห นตฺถิติ ๑ ก็ ปน ภณฺ ลกฺนโต มัม
อุปฺภูจฺหิสฺสตีติ ๑ อทฺถมมาเส สหสฺสั ลกฺนโต อุปฺภูจฺหิสฺสามิ
เทวาทิ ๑ อัย เต ปฺรูโส ก็ โหตีติ ๑ จุฬฺพฏฺฐาโก เทวาทิ ๑
สาธฺ อุปฺภูจฺหาติ ๑ ตโต ปฏฺฐาย ภิมเสโน ราชานัน อุปฺภูจฺหาติ ๑
อุปฺปนฺนิกิจฺจ ปนสฺส โพรตฺตฺโตว นิตฺถรติ ๑

เดณ โข ปน สมเยน กาสีรฺฏฺฐเ เอกสฺมี อรณฺเเว พหุณฺนั
มนฺุสฺสานัน สณฺุจฺรณฺมคฺคั พุขฺคฺโข ฉทฺทฺทาเปตี พหุ มนฺุสฺเส
คเหตุว าคเหตุว าทติ ๑ ตั ปวุตฺตี รมฺโย อาโรเจสุ ๑
ราชธา ภิมเสนั ปกฺโกสาเปตฺวา สกฺขิสฺสตี ตาต เอตฺ

๑. ม. ตว ๑

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคฺควณฺณนา หน้า 210

พฺยคฺฉมฺ คณฺหิตฺตุนฺติ อหํ ๑ เทวํ กิํ ฌนฺคฺคโห นามานํ ยทิ
พฺยคฺฉมฺ คเหตุํ น สกฺโกมิตฺติ ๑ ราชา ตสฺส ปรีพฺพยํ ทตฺวา
อุยฺโยเชติ ๑ โส ฌมฺริ คณฺตฺวา โปธิสฺตตฺตสฺส กเถสิ ๑ โปธิสฺตฺโต
สาธฺฐ สมนฺม คจฺฉาติ อหํ ๑ ตฺวํ ปน น คมิตฺตสฺสีติ ๑
อหํ น คมิตฺตสฺส อูปายํ ปน เต อจฺจิกฺขิตฺตสฺสามิตฺติ ๑ อจฺจิกฺข
สมนฺมาติ ๑ ตฺวํ พฺยคฺฉมฺสฺส วสนฺนฺจฺฉานํ สหสา เอกโกว มา
อคมมาสิ ฌานปทมนฺนฺสฺเส ปน สนฺนฺนิปาเตตฺวา เอกํ วา เทว
วา ฌนฺสฺสทฺสฺसानิ คาทาเปตฺวา ตตฺถ คณฺตฺวา พฺยคฺฉมฺสฺส
อุกฺกฺขิตฺตภาวํ ฌตฺวา ปลายิตฺวา เอกํ คุมฺพํ ปวีสิตฺวา อุเรน
นิปฺชฺชเยยฺยาสิ ฌานปทา จ พฺยคฺฉมฺ ไปเถตฺวา คณฺหิตฺตฺสนฺติ
เตหิ พฺยคฺฉเม คหิตฺเต ตฺวํ ทนฺเตหิ เอกํ วลฺลิสฺสึ ฉินฺนฺทิตฺวา
โกภฺบิยํ คเหตุวํ ตตฺถ คณฺตฺวา มตฺตพฺยคฺฉมฺสฺส สนฺตฺติกํ คณฺตฺวา
โกนฺนฺโต เกเนส พฺยคฺฉมฺ มารีโต อหํ อิมํ พฺยคฺฉมฺ โคณฺณํ วิย วลฺลิสฺยา
พนฺนฺธิตฺวา ฌนฺนฺโย สนฺตฺติกํ เนสฺสํมิตฺติ วลฺลิสฺสฺสทฺถาย คุมฺพํ ปวีญฺโจะ
มยา วลฺลิสฺยา อนาถตายเอว เกเนส พฺยคฺฉมฺ มารีโตติ กเถยฺยาสิ
อถ เต ฌานปทา กิตฺตสฺสิตา สามี มา ฌนฺนฺโย อจฺจิกฺขชาติ พหุํ ฌนํ
ทสฺสฺสนฺติ พฺยคฺฉมฺ ตยว คหิตฺโต ภวิสฺสติ ฌนฺนฺโยปี สนฺตฺติกา พหุํ
ฌนํ ลภิสฺสฺสสีติ ๑ โส สาธฺฐติ คณฺตฺวา โปธิสฺตฺเตน กถิตฺตนิยาเมเนว
พฺยคฺฉมฺ คเหตุวํ อรณฺณํ ฌมฺมิ กตฺวา มหาฌนปรีวฺโต พาราณสี

อาคนตุวา ราชานั ทิสฺวา คหิโต เม เทว พุยกุโฆ อรณฺณั

เขมฺม กตฺนฺติ อาห ๑ ราชา ตฺฤจฺโจ พหุ ฐนั อทาสี ๑

ปุเนกทิวสั เอกั มกฺกั มหิโส จจฺทาเปตีติ อาโรจยีสฺ ๑

ราชา ตเถว ภิรมเสนั เปเสติ ๑ โสปี โโพธิสฺตฺเตน ทินฺนเนน

พุยกุฆฺมึ วิย ตมฺปิ คเหตุวา อากฺจฺฉิ ๑ ราชา ปุณ พหุ ฐนั

อทาสี ๑ มหนฺตั อิตฺสฺริยั ชาตึ ๑ โส อิตฺสฺริยมทฺมตฺโต

โพธิสฺตฺเต อวมณฺณั กตฺวา ตสฺส วจฺนั น คณฺหติ นานั ตั

นิสฺสาย ชีวามิ กิ ตฺวณฺณเวว ปุริโสติ อาทีนิ ผฺรฺสวจฺนานิ วทติ ๑

อถ กติปาหจฺเจเนว เอโก สามนฺตฺราชา อาคนตุวา พาราณสี

อุปรฺนฺธิตฺวา รชฺชั วา เม เทตุ ยฺยทฺธั วาติ รณฺโโล สาสนั เปเสติ ๑

ราชา ยฺยชฺฌาหิตี ภิรมเสนั เปเสติ ๑ โส สพฺพสฺนฺนาหสฺนฺนทฺโธ

ราชเวสั คเหตุวา สฺสสฺนฺนทฺธสฺส วารณฺสฺส ปิณฺเฑเจ นิสีทิ ๑

โพธิสฺตฺโตปี ตสฺส มรณฺภเยน สพฺพสฺนฺนาหสฺนฺนทฺโธ

ภิรมเสนสฺเสว ปจฺฉิมาสเน นิสีทิ ๑ วารโณ มหาชนปฺริวฺโต

นคฺรทฺวาเรน นิกฺขมิตฺวา สงฺคามสึสั ปาปฺณิ ๑ ภิรมเสโน

ยฺยทฺธเกริสทฺทึ สฺตฺวาว กมฺปิตุ อารทฺโธ ๑ โโพธิสฺตฺโต อิทาเนส

หตฺถิปิณฺเฑจฺจิโต ปตฺติตฺวา มริสฺสตีติ หตฺถิโต อปตฺนตฺถั ภิรมเสนั

โยตฺเตน ปฺริกฺขิปิตฺวา คณฺหิ ๑ ภิรมเสโน สมฺปหารณฺจฺจานั ทิสฺวา

มรณฺภยตฺชชฺชิตฺโต สฺริรวลณฺเชน หตฺถิปิณฺเฑจฺจิ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณวคฺควณฺณนา หน้า 212

ทฺเสติ ฯ โปธิสตุโต น โข เต ภิมฺเสน ปฺริเมน ปจฺฉิมํ
สเมติ ตฺวํ ปุพฺเพ สงฺคามโยโช วิย อโหสิ อิทานิ หตฺถิปิฏฺฐิ
ทฺเสสึติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๘๐] ยนฺเต ปวิกตฺถิตํ ปฺเร

อถ เต ปฺุติสรา สชนฺติ ปจฺฉา

อุภยํ น สเมติ ภิมฺเสน

ยฺทุชกถา จ อิถยจฺ เต วิหณฺณนฺติ ฯ

ตตฺถ ยนฺเต ปวิกตฺถิตํ ปฺเรติ ยํ ตยา ปุพฺเพ กิ
ตฺวํเยว ปฺริโส นานํ ปฺริโส อหฺมปิ สงฺคามโยโชติ ปวิกตฺถิตํ
วมฺภนฺวณฺํ วุตฺตํ อิถนฺตาว เอกํ ฯ อถ เต ปฺุติสรา สชนฺติ
ปจฺฉาติ อถ เต อิมํ ปฺุติกาเวน จ สรณฺภาเวน จ ปฺุติสราติ
ลทฺชานามา สรริวลยฺชารรา สชนฺติ วลยฺชนฺติ ปคฺขมฺรณฺติ ฯ
ปจฺฉาติ ตโต ปฺเร ปวิกตฺถิตโต อปรภาเค อิทานิ อิมสฺมี
สงฺคามสึเสติ อตุโถ ฯ อุภยํ น สเมติ ภิมฺเสนาติ อิํ ภิมฺเสน
อุภยํ น สเมติ ฯ กตฺริ ฯ ยฺทุชกถา จ อิถยจฺ เต วิหณฺณนฺติ
ยา จ ปฺเร กถิตา ยฺทุชกถา ยยจฺ เต อิทานิ วิหณฺณํ กิลมโถ
หตฺถิปิฏฺฐิทฺถุสฺนาการปฺตฺโต วิฆาโตติ อตุโถ ฯ

เอวํ โปธิสตุโต ตํ ครหิตฺวา มา ภายิ สมฺม กสฺมา มยิ
จิตฺ วิหณฺณสึติ ภิมฺเสนํ ปิฏฺฐิตโต โอตฺวาเรตฺวา นฺหายิตฺวา เกหเมว
คจฺฉาติ อฺยโยเชตฺวา อชฺช มยา ปากฺเณน ภาวิตฺ วณฺณตฺตีติ
สงฺคามสึสํ ปวิสิตฺวา สึหนานํ อุนฺนทิตฺวา

พลโกฏจกั ภินุทิตฺวา สปตฺตราชานั ชีวคฺคาหิ กหาหเปตฺวา
พาราณสีรณฺโณ สนฺติกั อคฺมาสิ ฯ ราชา ตฺถุโจ โปชิตฺตตฺส
มหนฺตํ ยลั อทาสิ ฯ ตโต ปฏฺจาย จูพฺชนฺคฺคหปณฺฑิตฺโตติ
สกลชฺมพฺพิเป ปากโกฏ อโหสิ ฯ โส ภิมเสนสฺส ปริพฺพยั ทตฺวา
สภฺจฺจานเมว เปเสตฺวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา ยถากมฺมํ
คโต ฯ

สตุถา น ภิกฺขเว อิทาเนเวส ภิกฺขุ วิกตฺเถติ ปุพฺเพ
วิกตฺเถติเยวาทิ วตฺวา อิมั ชฺมมเทสนั อหริตฺวา อนุสนฺธิ
จฺมฏฺเตตฺวา ชาติกั สโมชานสิ ตทา ภิมเสน โว วิกตฺเถติภิกฺขุ
อโหสิ จูพฺชนฺคฺคหปณฺฑิตฺโต ปน อหเมวาทิ ฯ

ภิมเสนชาติกั ทสมั ฯ
วรรณวคฺโค อฏฺจโม ฯ

ตฺสสุทฺททานั

วรรณา อกตฺตณฺณวเร ตฺ สจฺจวารี
สวานปฺปดินา จ อภิตฺถนย
กรุณาย สิลาปลว อิลฺลิสฺโต
ปฺน ทินฺทิม ปุติเรน ทส (๑) ฯ

๑. ม. วรุณั สีตนาคั สจฺจกิริ รุกฺขชฺมมํ
 มจฺจราชา อสงฺกียั มหาสุปฺนอิลฺลิสฺ
 ชรสฺสรํ ภิมเสนนฺติ ฯ

อปายิมหาคุวณฺณนา

สุราปานชาตกั

อปายิมฺห อนฺจิมฺหาคิ อิทํ สตุถา โกสมฺพี อุปนิสฺสาย
โฆสิตารามะ วิหรนฺโต สาคตฺตเถโร อารพฺภ กเถสิ ฯ

ภควติ หิ สาวตฺถิยํ วสฺสํ วสิตฺวา จาริกคมเนน ภทฺทวตฺติกั
นาม นิคมํ สมฺปตฺเต โคपालกา ปสุपालกา กสกา ปถาวิโน จ
สตุถาริ ทิสฺวา วนฺทิตฺวา มา ภนฺเต ภควา อมฺพตฺติภูจฺจ อคฺมาตี
อมฺพตฺติภูเจ ชฺฉิลิสฺส อสฺสเม อมฺพตฺติภูโก นาม นาโค อาสีวิโส
โฆรวิโส ภควนฺตํ วิเหเจยฺยาตี วารยีสฺสุ ฯ ภควา เตสํ กถิ
อสฺสณฺนฺโต วิย เตสฺсу ยาวตฺติยํ วารยมาเนสฺปิ อคฺมาตีเยว ฯ ตตฺร
สฺสํ ภควติ ภทฺทวตฺติกาย อวิพฺุเร อณฺุตรสฺมี วนฺสณฺุเท วิหรนฺเต
เตน สมเยน พุทฺุรฺปฺุจฺจาโก สาคโต นาม เถโร โปถุชฺชนิกาย
อิทฺุธิยา สมฺนฺนาคโต ตํ อสฺสมํ อุปสฺงกมิตฺวา ตสฺส นาคราชสฺส
วสนฺุจฺฉานะ ตินฺสณฺุจฺจรํ ปณฺุณาเปตฺวา ปลฺลงฺเกน นิสิตฺติ ฯ นาโค
มกฺขํ อสฺหมาโน ฐุมายิ ฯ เถโรปิ ฐุมายิ ฯ นาโค ปชฺชลิ ฯ
เถโรปิ ปชฺชลิ ฯ นาคสฺส เตโช เถโร น พารตฺติ เถรสฺส เตโช
นาคิ พารตฺติ ฯ เอวํ โส ขณฺเณ ตํ นาคราชานํ

เล่มที่ 29 สุราปานชาตกั หน้า 215

ทเมตฺวา สรณฺสุ สีลฺสุ ปติญฺจาเปตฺวา สตฺถุ สนฺติกั อคฺมาสิ ฯ
สตุถาปี ภัทฺทวตฺติกาโย ยถาภิรฺนฺตํ วิหริตฺวา โกสมฺพึ อคฺมาสิ ฯ
สาคตฺตฺเถเรน นาคสฺส ทมิตฺภาโว สกฺลชนปํ ํ ปตฺถริ ฯ

โกสมฺพินฺครวาสีโน สตฺถุ ปจฺจุคฺคณฺนํ กตฺวา สตฺถาริ
วณฺทิตฺวา สาคตฺตฺเถรสฺส สนฺติกั คณฺตฺวา วณฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ
จิตฺตา เอวมาหํสุ ฆนฺเต ยํ ตุมฺหากํ ทูลลภํ ตํ วเทยฺยาถ ตเทว มยํ
ปฏฺิยาเทสฺสามาติ ฯ เถโร ตฺถุเห อโหสิ ฯ ฉพฺพฺกฺลฺิยา ปนาหํสุ
อาวุโส ปพฺพชิตานํ กาโปติกา สุรา ทูลลภา เจว มนาปา จ
สเจ ตุมฺเห เถรสฺส ปสนฺนา กาโปติกั สุริ ปฏฺิยาเทธาติ ฯ เต
สาธฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา สตฺถาริ สุวตฺนายนํ นิมนฺเตตฺวา นกริ
ปวิสิตฺวา อตฺตโน อตฺตโน เคาเห เถรสฺส ทสฺสามาติ กาโปติกั
สุริ ปสนฺนํ ปฏฺิยาเทตฺวา เถริ นิมนฺเตตฺวา ฆเร ฆเร ปสนฺนํ
อํหํสุ ฯ เถโร ปวิสิตฺวา สุรามทมฺตฺโต นกรฺโต นิภฺขมิตฺวา
ทวารนฺตฺเร ปติตฺวา วิปฺปลปฺมาโน นิปฺชชฺิ ฯ สตุถา กตฺถตฺตฺกฺิจฺโจ
นกรฺตา นิภฺขมฺนฺโต เถริ เตนาภาเรนํ นิปฺนํ ทิสฺวา คณฺหถ ภิภฺขเว
สาคตฺนฺติ คาทาเปตฺวา อารามํ อคฺมาสิ ฯ ภิภฺขุ เถรสฺส สีลํ
ตถาคตฺสฺส ปาทฺมุเล กตฺวา ตํ นิปฺชชาเปสิ ฯ โส ปริวตฺเตตฺวา
ปาเท ตถาคตฺถาภิมฺเข กตฺวา นิปฺชชฺิ ฯ สตุถา ภิภฺขุ ปฏฺิปฺจฺฉิ กิ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อปายิมุหฺวคฺควณฺณา หน้า 216

นุ โข ภิกฺขเว ยํ ปุพฺเพ สาตตสฺส มยิ การวํ ตํ อิทานิ
อตุตฺติ ฯ นตฺถิ ฆนฺเตติ ฯ ภิกฺขเว อมฺพตฺติจฺจํ นาคราชานํ
โก ทเมตฺติ ฯ สาตโต ฆนฺเตติ ฯ กิมฺปนฺตรหิ สาตโต
อุทกเททฺตฺตฺถุภมฺปิ ทมิตฺถุ สกฺกญฺเยยฺยาติ ฯ โน เหนฺติ ฆนฺเตติ ฯ
อปิ นุ โข ภิกฺขเว เอวรูปํ ปาตุํ ยุตฺตํ ยํ ปิวิตฺวา
เอวํ วิสฺสณฺณิ โหตฺติติ ฯ อยุตฺตํ ฆนฺเตติ ฯ อถ โข ภควา
เธริฺ ครหิตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา สุราเมรยฺปานํ ปาจิตฺตियนฺติ (๑)
สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปตฺวา อญฺจายาสนา คนฺธกฺฎฺฐิ ปาวิสิ ฯ
ธมฺมสภายํ สนฺนิปตฺตา ภิกฺขุ สุราปานสฺส อวณฺณํ กถยีสฺสุ
ยว มหาโทสณฺเจตฺติ อวฺโสสุ สุราปานํ นาม ตาว
ปญฺญาสมฺปนฺนํ นาม อิทฺธิมนฺตํ สาตตํ ยถา สตฺถุ
คฺคณฺมตฺตมฺปิ น ชานาติ ตถา อกาสิติ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา
กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา
อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว สุริํ ปิวิตฺวา ปพฺพชิตา
วิสฺสณฺณิโน โหหนฺติ ปุพฺเพปิ อหฺสสยฺวาติ วตฺวา อตฺตํ
อาหริ ฯ

อตฺเตเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสฺสโต
กาสิริญฺเฐ อุทิจฺจพฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยฺปฺปตฺโต อสิปฺพพฺชชํ
ปพฺพชิตฺวา อภิญฺญา จ สฺมาปตฺติโย จ อุปฺปาเทตฺวา ฌานกิพฺ

กีพนโต หิมวตฺตปฺเทเส วสตี ปญฺจหิ อนุเตวาสิกสเทหิ ปรีวฺโต ฯ
อถ นํ วสฺสวตฺตสมเย สมฺปตฺเต อนุเตวาสิกา อาหํสู อาจริย
มนุสฺสปลํ คนฺตฺวา โลณฺมพิลํ เสวิตฺวา อากฺขมาติ ฯ อาวฺโส
อหํ อิเชว วสิสฺสามิ ตุมฺहे ปน คนฺตฺวา สรีริ สนฺตฺปเปตฺวา
วสฺสํ วิตฺติเนตฺวา อากฺขมาติ ฯ เต สาธฺตฺติ อาจริยํ วนฺทิตฺวา
พาราณสี คนฺตฺวา ราชฺยฺยานเ วสิตฺวา ปฺนทิวเส พหิทฺวาร-
คามเยว ภิกฺขาย จริตฺวา สุหิตา หุตฺวา ปฺนทิวเส นครํ
ปวิสิสู ฯ มนุสฺสา สมฺปฺปิยามานา ภิกฺขํ อหํสู กติปาหฺจเยน
รณฺโณปี อาโรเจสิ เทว หิมวตฺโต ปญฺจสตา อีสโย
อากนฺตฺวา อฺยฺยานเ วสนฺติ โฆรตปา ปรมชิตฺนทฺริยา
สีลวฺนฺโตติ ฯ ราชา เตสํ กุณฺเ สุตฺวา อฺยฺยานํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา
กตฺปฺปฏิสณฺจโร วสฺसानํ จาตุมฺมาสิ ตตฺถเว วสนฺตฺถาย ปฺฏิยณฺ
คเหตฺวา นิมนฺเตสิ ฯ เต ตโต ปญฺจาย ราชเคเหเยว ภูณฺชิตฺวา
อฺยฺยานเ วสนฺติ ฯ

อถกทิวสํ นครเ สุรานกฺขตฺตํ นาม อโหสิ ฯ ราชา
ปพฺพชิตานํ สุรา ทูลลภาติ พหุํ อุตฺตมํ สุริํ ทาเปสิ ฯ
ตาปฺสา สุริํ ปวีตฺวา อฺยฺยานํ คนฺตฺวา สุรามทฺมตฺตา หุตฺวา
เอกจฺเจ อญฺจาย นจฺจิสฺสู เอกจฺเจ คายีสู นจฺจิตฺวา คายิตฺวา
ขาริกาทินิ อวตฺถริตฺวา นิทฺทายิตฺวา สุรามเท ฉินฺเน ปพฺพชิตฺวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อปายิมหาคุควณฺณนา หน้า 218

ตํ อตฺตโน วิปฺปการํ ทิสฺวา น อมฺเหหิ ปพฺพชิตสارูปํ
กตฺนฺติ โรทิตฺวา ปรีเทวิตฺวา มยฺ อจฺริเยน วินา(๑) เอรูปรํ
ปาปกมฺมํ กริมฺหาติ ตํ ขณฺณเณว อุตฺตยานํ ปหาย หิมวณฺตํ
คณฺตฺวา ปฏฺฐิสามิตฺปรีกฺขารา อจฺริยํ วณฺทิตฺวา นิสฺสิตฺวา กิ
นฺ โข ตาตา มนฺุสฺสฺปเถ ภิกฺขฺยา อกิลมานา สฺขํ วสิตฺถ
สมคฺคกัฏฺวาสจฺจ ปน วสิตฺถาติ ปุจฺฉิตฺตา อจฺริย สฺขํ วสิมฺหา
อปิจฺจ โข มยฺ อปาดพฺพยุตฺตํ ปวีตฺวา วิสฺลฺยณฺิฏฺฐา สตี
ปจฺจุปฏฺฐเปตฺตุ อสฺกโกนฺตฺตา คายิมฺหา เจว นจฺจิมฺหา จาติ
เอตมตฺตํ อโรเจนฺตฺตา อิมํ คาลํ สมฺภูจฺจาเปตฺวา อาหํสุ

[๘๑]อปายิมฺห อนจฺจิมฺห อคายิมฺห รุทิมฺห จ

วิสฺลฺยณฺิกรณฺิ ปิตฺวา ทิฏฺฐา นานุมฺห วานราติ ฯ

ตตฺถ อปายิมฺหาติ สฺริ ปวิมฺห ฯ อนจฺจิมฺหาติ สฺริ ปวีตฺวา
หตฺถปาเท โถเลนฺตฺตา นจฺจิมฺห ฯ อคายิมฺหาติ มฺขํ วิวริตฺวา
อายตฺเคน สเรน คายิมฺห ฯ รุทิมฺห จาติ ปฺน วิปฺปฏฺฐิสาริโน เอรูปรํ
นาม อมฺเหหิ กตฺนฺติ โรทิมฺห ฯ ทิฏฺฐา นานุมฺห วานราติ เอรูปรํ
สฺลฺยวณฺนาสนโต วิสฺลฺยณฺิกรณฺิ สฺริ ปวีตฺวา เอตเทว สาธุ ยํ
วานรา นานุมฺหาติ เอว เต อตฺตโน อคฺุณฺเณ กเถสุ ฯ

โพธิสฺสโต ครุสฺสฺวาสรหิตานํ นาม เอรูปรํ โหติเยวาติ

ชาตกภูจกถา ๒ เอกนิปาตวณฺณนา (๒) - หน้าที่ 219
เล่มที่ 29 มิตฺตวินฺทชาตกํ หน้า 219

เต ตาปเส ครหิตฺวา ปฺน เอรูปี มา กริตฺถาติ เตสํ โอวาทํ
ทตฺวา อปริหีนชฺฌาโน พุรหฺมโลกปฺราโยโน อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ ฯ
อิโต ปฏฺจาย หิ อนฺุสนฺธิ ฌญฺเฏตฺวาติ อิทมฺปิ น วกฺขาม ฯ
ตทา อีสึคณา พุทฺธปฺริสา อเหตุํ คณสตฺถา ปน อหเมวาทิ ฯ
สุรปาณชาตกํ ปจฺมํ ฯ

มิตฺตวินฺทชาตกํ

อติกกมฺม รณณกนฺติ อิทํ สตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต
เอกํ ทุพฺพจกิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ อิมสฺส ปน ชาตกสฺส
กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺธกาลิกํ วตฺถุํ ทสนิปาเต มหามิตฺตวินฺท-
ชาตเก อาวិวิสฺสตี ฯ ตทา ปน โปธิสฺสโต อิมํ คาถมาห

[๘๒]อติกกมฺม รณณกํ สทามตฺตลฺลจ พุภกํ

สุวาสึ ปาสาณมาสีโน ยสฺมา ชีวํ โมกฺขสึตี ฯ
ตตฺถ รณณกนฺติ ตสฺมี กาลเ ผลิกสฺส นามํ ผลิกปฺ-
ปาสาทลฺลจ อติกกนฺโตสึตี ทีเปตี ฯ สทามตฺตลฺลจาทิ รชตสฺส
นามํ รชตปฺปาสาทลฺลจ อติกกนฺโตสึตี ทีเปตี ฯ พุภกนฺติ มณฺโน
นามํ มณฺিপฺปาสาทลฺลจ อติกกนฺโตสึตี ทีเปตี ฯ สุวาสึตี โส
อสิ ตฺวํ ฯ ปาสาณมาสีโนติ อฺรจกฺกํ นาม ปาสาณมฺยํ วา โหติ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อปายิมุหฺวคฺควณฺณนา หน้า 220

มณฺเฑมยํ วา ตมฺปน ปาสาณมยํ โส จ เตน อาสีโน อภินิวิญฺโจะ
อชฺโฆตฺตโต ตสฺมา ปาสาณ อาสีนตฺตา ปาสาณาสีโนติ
วตฺตพฺเพ พุณฺชนสนฺธิวเสน มการํ อาทาย ปาสาณมาสีโนติ
วตฺตํ ๑ ปาสาณํ วา อาสีโน ตํ อฺรจกฺกํ อาสชฺช ปาปฺณิตฺวา
จิตฺติ อตฺถโต ๑ ยสฺมา ชีวํ น โมกฺขสํตี ยมฺหา อฺรจกฺกา
ยาว เต ปาปํ น จียตี ตาว ชีวํโตเยว น มุจฺจิตฺสสตี
ตํ อาสีโนสํตี ๑

อิมํ คาลํ วตฺวา โพธิสฺตโต อตฺตโน เทวญฺจานํเยว (๑)
คโต ๑ มิตฺตวินฺทโกปี อฺรจกฺกํ อุกฺขิปิตฺวา มหาทุกฺขํ อนุภวมาโน
ปาปกมฺเม ปริกฺขิณฺเณ ยถากมฺมํ คโต ๑

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺตฺวา ชาตกํ สโมชานสตี
ตทา มิตฺตวินฺทโก ทฺพพจกฺกชฺช อโหสี เทวราชา ปน อหเมว
สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ๑

มิตฺตวินฺทชาตกํ ทฺตียํ ๑

กาพกณณิชาตกั

มิตโต หเว สตุตปแทน โหตีติ อิทํ สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต เอกํ อนาถปิณฺฑทิกสฺส มิตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
โส กิร อนาถปิณฺฑทิกเนน สหุธี สหปฺสูกิฟโก เอกา-
จริยสฺเสว สนฺติเก อุกฺคหิตสิปโป นามเนน กาพกณณิ นาม ฯ
โส กจฺจนฺเต กाले ทฺวคฺคโต หุตฺวา ชีวิตฺตํ อสฺสโกนฺโต เสฏฺฐิโน
สนฺติกั อคฺมาสิ ฯ โส ตํ สมสฺสาเสตฺวา ปริพฺพชฺชํ ทตฺวา
อตุตฺตโน กุณฺมพํ ปฏิจฺฉาเปสิ ฯ โส เสฏฺฐิโน อุปการโก หุตฺวา
สพฺพทิจฺฉานิ กโรติ ฯ ตํ เสฏฺฐิสฺส สนฺติกั อากตฺกाले ติฏฺฐ
กาพกณณิ นิสีท กาพกณณิ ภูชฺช กาพกณณิตี วทนฺติ ฯ
อเถกทิวสํ เสฏฺฐิโน มิตฺตามจฺจา มหาเสฏฺฐิ อุปสงฺกमितฺวา
เอวมาหิสฺส มหาเสฏฺฐิ มา เอวํ ตํ ทว สนฺติเก กริ ติฏฺฐ กาพกณณิ
นิสีท กาพกณณิ ภูชฺช กาพกณณิตี หิ อิมินา สหุแทน ยกฺโขปิ
ปลาเปชฺช น เอส ตยา สมานो ทฺวคฺคโต ทฺรุเปโต กิณฺเต อิมินาติ ฯ
อนาถปิณฺฑทิกโก นามํ นาม โวหารมตฺตํ น ตํ ปณฺฑิตา ปมาณํ
กโรนฺติ สุตมฺงฺคฺติเนน นาม ภวิตฺตํ น วฏฺฐติ น สกฺกา มยา
นามมตฺตํ นิสฺสาชฺช สหปฺสูกิฟกั สหายํ ปริจฺจชิตฺตุนฺติ เตสํ
วจนํ อนาทาย เอกทิวสํ อตุตฺตโน โภคคามํ กจฺจนฺโต ตํ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อปายิมุหฺวคฺควณฺณนา หน้า 222

เคหฺรภฺขกั กตฺวา อคฺมาสี ฯ

โจรา เสฏฺฐิ กิร โภคคามั คโต เคหฺมสุส วิลุมฺปิสุสามาติ
นानาธุรหฺตฺตา รตฺติภาเค อาคนฺตฺวา เกหฺ ปรีวาเรสุ ฯ อิตโรปี
โจรานญฺเจว อาคมนั อาสงฺกมาโน อนิทุทายนฺโตว นิสีทิ ฯ โส
โจรานั อาคตภาวึ ญตฺวา มนฺุสฺเส ปโปเชตุํ ตฺวํ สงฺขั ฐม ตฺวํ
อาลพิงฺกั วาเทหีติ มหาสมชฺชั กโรนฺโต วีย สกฺลนิเวสนั
เอกสทฺทํ การลสิ ฯ โจรา สุญฺญํ เกหฺนฺติ ทฺสฺสุตํ อมฺเหหิ อตฺเถว
มหาเสฏฺฐิฉิ ปาสาณมฺุคฺคราทีนึ ตตฺเถว ฉชฺเตตฺวา ปลาเยีสุ ฯ
ปฺนทิวเส มนฺุสฺสา ตตฺถ ตตฺถ ฉชฺเตเต ปาสาณมฺุคฺคราทยิ ทิสฺวา
ลัเวคปฺตฺตา หุตฺวา สเจ อชฺช เอรูโป พุทฺธิสมฺปนฺโน ฆรวิจารโก
นาภวิสฺส โจเรหิ ยถารูจียา ปวิสิตฺวา สพฺพิ เกหฺ วิลุมฺปิตี
อสุส อิมั ทพฺุหมิตฺตํ นิสฺสาย เสฏฺฐิโน วุชฺุฉิ ชาตาคิ ตัํ ปัสฺสิตฺวา
เสฏฺฐิสฺส โภคคามโต อาคตกาเล สพฺพนฺตํ ปวฺตุตี อารोजฺยีสฺสุ ฯ
อถ เน เสฏฺฐิ อโวจ ตุมฺเห เอรูปึ มม เคหฺรภฺขกั มิตฺตํ
นิกฺกชฺุฒาเปถ สจายั ตุมฺหากั วจเนน มยา นิกฺกชฺุฒิตโต อสุส
อชฺช เม กุณฺุมพิ กิณฺุจึ นาภวิสฺส นามั นาม อปฺปมาณั
หิตจิตฺตเมว ปมาณฺุติ ฯ ตสฺส อุตฺตริตฺรํ ปรีพฺุพฺยั ทตฺวา อตฺถิทานึ
เม อิทํ กถาปาภตฺนฺติ

สตฺถุ สนนฺตํ กนฺตฺวา อาทิตฺตํ ปฏฺจาย ตํ ปวฺตตี ภควโต
อาโรเจสิ ฯ สตฺถา น โข กหปติ อิทาเนว กาพกณฺณิ
มิตฺโต อตฺตโน มิตฺตสฺเสว ฆรฺกฺกมฺพํ รกฺขติ ปุพฺเพปิ
รกฺขิเยวติ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสีขํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โภชิสฺสโต
มหายโส เสฏฺฐิ อโหสิ ฯ ตสฺส กาพกณฺณิ นาม มิตฺโตติ สพฺพํ
ปจฺจุปฺปนฺนสทิสเมว ฯ โภชิสฺสโต โภคกามโต อากโต ตํ ปวฺตตี
สตฺถวา สเจ มยา คุมฺหากํ วจเนน เอวฺรุโป มิตฺโต นิกฺกทฺถมิโต
อสฺส อชฺช เม กฺกมฺพํ กิณฺจि นากวิสุตฺตติ วตฺวา อิมํ คามมาห

[๘๑]มิตฺโต หเว สตฺตปฺแทน โหติ

สหาโย ปน ทฺวาทสเกน โหติ

มาสทฺถมาเสน จ ภาติ โหติ

ตตฺตตฺตริ อตฺตสโมปิ โหติ

โสหํ กถิ อตฺตสฺสสฺส เหตุ

จิสฺสนฺจิตฺ(๑) กาพกณฺณิ ชเหยยนฺติ ฯ

ตตฺถ หเวติ นิปาตมตฺตํ ฯ เมตฺตตายตีติ มิตฺโต ฯ เมตฺตี
ปจฺจุปฺภุจเปติ สินฺนํ กโรตีติ อตฺถโถ ฯ โส ปเนส สตฺตปฺแทน
โหติ เอกโต สตฺตปทวิดิหารกมนมตฺเตน โหตีติ อตฺถโถ ฯ สหาโย

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อปายิมุหฺวคฺควณฺณนา หน้า 234

ปน ทฺวาทสเกน โหตีตี สพุพฺภิจฺจํ (๑) เอกโต กรณวเสน
สพุพฺภิริยาปเถสุ สห คจฺจตีตี สหาโยฯ โส ปเนส ทฺวาทสเกน
ปทวตีหามตฺเตน โหตีตี อตุโธฯ มาสทฺตฺตมาเสนาตี มาเสน วา
อทฺตฺตมาเสน วาฯ ฅาตี โหตีตี ฅาตีสโม โหตีฯ ตตฺตตฺตริณฺตี
ตโต อุตฺตฺตริ เอกโต นิวาเสน อตฺตตฺตโมปี โหตีเยวฯ ชฺเหยยฺยณฺตี
เอวรूपี สหายี กถิ ชฺเหยยฺยณฺตี มิตฺตตฺตเสว คุณฺตี กเถสิฯ ตโต
ปฏฺจาย ปฺน โกจิ ตตฺต อนตฺตเร วตฺตนา นาม นาโหตีฯ

สตฺถา อิมิ ชฺมมฺมเทสนิ อหริตฺวา ชาตํ สโมชานะตี
ตทา กภาพณฺณิ อานนฺโท อโหตี พาราณสีเสฏฺฐิ ปน
อหเมวาทิฯ

กภาพณฺณิชาตํ ตติยิฯ

อดถสฺสทวารชาตกั

อาโรคฺยมิจฺเจ ปรมณฺจ ตาภนฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต เอกํ อดถกฺสโล กุลปฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิมฺหิ เอกสฺส มหาวิภวสฺส เสฏฺฐิโน ปฺตฺโต ชาติยา
สตุตวสฺโส ปณฺณวา อดถกฺสโล ฯ โส เอกทิวสํ ปิตริ
อุปสงฺกมิตฺวา อดถสฺส ทวารปณฺหิ นาม ปุจฺฉิ ฯ โส ตํ
น ชานาติ ฯ อดถสฺส เอตทโหสิ อัย ปณฺโห อติสุขโม
จเปตฺวา สพฺพพณฺณพุทฺธํ อณฺโณ อุปริ ภวคฺเคน เหมจฺจา จ
อวิจฺฉินา ปริจฺฉินฺเน โลกสนฺนิวาเส เอตํ ปณฺหิ กเถตุ สมตฺโถ
นาม นตฺถิติ ฯ โส ปฺตํ อาทาย พหุมาลาคนฺธวิเลปนํ
กาหาเปตฺวา เขตวนํ คนฺตฺวา สตุถาริ ปุเชตฺวา วนฺทิตฺวา
เอกมนฺตํ นิสินฺโน ภควนฺตํ เอตทโวจ อัย ภนฺเต ทารโก
ปณฺณวา อดถกฺสโล มํ อดถสฺส ทวารปณฺหิ นาม ปุจฺฉิ
อหํ ตํ ปณฺหิ อชานนฺโต คฺมุหากํ สนฺติกํ อากโต สาธุ
เม ภนฺเต ภควา ตํ ปณฺหิ กเถตฺติ ฯ สตุถา ปุพฺเพปาหิ
อุปาสก อิมินา กุมารเกน ตํ ปณฺหิ ปุจฺฉโจ มยา จสฺส
กถิตฺวา ตทา ตํ เอส ชานาติ อิทานิ ปน ภวสงฺเขปกตฺตฺตา
น สลฺลภฺเขตฺติ วตฺวา เตน ยาจิตฺวา อตฺตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียิ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตุโต
มหาวิภโว เสฏฺฐิ อโหสิ ฯ อดถสฺส ปฺตฺโต สตุตวสฺสโก ชาติยา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณนา หน้า 226

ปณฺณวา อตฺตกุสโล ๗ โส เอกทิวสํ ปิตริ อฺปสงฺกมิตฺวา ตาต

อตฺตสฺส ทฺวารนฺนาม กิณฺติ อตฺตสฺส ทฺวารปฺลหํ ปุจฺฉิ ๗

อตฺตสฺส ปิตา ตํ ปฺลหํ กถนฺโต อิมํ คาถมาห

[๘๔]อาโรคฺยมิจฺเจ ปรมณฺจ ลาภํ

สีลณฺจ พุทฺธานุมตํ สุตณฺจ

ชมฺมานฺวตฺติ จ อลีนตา จ

อตฺตสฺส ทฺวารา ปมฺขา ฌเพเตติ ๗

ตตฺถ อาโรคฺยมิจฺเจ ปรมณฺจ ลาภนฺติ จกาโร นิปาตมตฺตํ ๗

ตาต ปจฺมเมว อาโรคฺยสงฺขาตํ ปรมํ ลาภํ อิจฺเจยฺยชาติ อิมมตฺถํ

ทีเปนฺโต เอวมาห ๗ ตตฺถ อาโรคฺยํ นาม สรีรสฺส จ จิตฺตสฺส

จ อโรคภาโว อนาตุรตา ๗ สรีเร หิ โรคาตุเร เนว อลทฺธิ

โภคลาภํ อฺปฺปาเทตฺถํ สกฺโกติ น ลทฺธิ ปริภฺลฺลชิตฺถํ อนาตุโร

ปน อุกฺขมฺเปตฺถํ สกฺโกตฺติ จิตฺเต จ อฺปฺกุกฺกิลเสตฺถํ เนว อลทฺธิ

ฉานาทีลาภํ อฺปฺปาเทตฺถํ สกฺโกติ น ลทฺธิ ปฺน สฺมาปตฺติวเสน

ปริภฺลฺลชิตฺถํ เอตฺถสมิ โวเค สติ อลทฺธิโรปี ลาโภ น ลพฺภติ

ลทฺธิโรปี นฺริตฺถโก โหติ อสติ ปเนตฺถสมิ อลทฺธิโรปี ลาโภ

ลพฺภติ ลทฺธิโรปี สาคฺถโก โหตฺติ อาโรคฺยํ ปรมํ ลาโภ

นาม ตํ สพฺพปฺปจฺมํ อิจฺฉิตฺถํ อิทเมกมตฺตสฺส ทฺวารนฺติ

อยเมตฺถ อตฺถโก ๗ สีลณฺจชาติ อาจารสีลํ ๗ อิมินา

เล่มที่ 29 อตถสุตทวารชาตกั หน้า 227

โลกจาริตตํ ทสฺเสติ ฯ พุทธานุมนตฺติ คุณฺวทุตฺตานํ ปณฺทิตานํ
อนุมตํ ฯ อิมินา ฌาณสมฺปนฺนํ ฌรฺณํ โอวาทํ ทสฺเสติ ฯ
สุตฺตญฺจาติ การณฺนิสฺสิตํ สุตํ ฯ อิมินา อิมสฺมี โลเก อตฺตนิสฺสิตํ
พาหุสจฺจํ ทสฺเสติ ฯ ฌมฺมานุวตฺตี จาติ ติวิธสฺส สฺจจริตฌมฺมสฺส
อนฺวตฺตณฺํ ฯ อิมินา ทฺวจฺจริตฌมฺเม วชฺเชตฺวา สฺจจริตฌมฺมา-
นฺวตฺตณฺภาวํ ทสฺเสติ ฯ อถีนตา จาติ จิตฺตสฺส อถีนตา
อนิฺจตา ฯ อิมินา จิตฺตสฺส อสงฺโกจปฺปณฺิตภาวอฺตฺตมภาวํ
ทสฺเสติ ฯ อตฺถสฺส ทฺวารา ปมฺุขา ฌเพตฺติ อตฺโถ นาม
วฺุทฺธิสงฺฆาตสฺส โลภียโลภุตฺตรสฺส อตฺถสฺส เอเต ปมฺุขา
อฺตฺตมา ฌ ทฺวารา อฺปายา อธิคฺมนมฺุขาติ ฯ

เอวํ โปธิสฺสฺสโต ปฺุตฺตสฺส อตฺถสฺส ทฺวารปณฺ्हํ กเถสิ ฯ
โส ตโต ปฏฺุจาย เตสฺ ฌสฺ ฌมฺเมสฺ ปวตฺตติ ฯ โปธิสฺสฺสโต
ทานาทินิ ปฺุณฺณานิ กตฺวา ยถากมฺฺ คโต ฯ

สคฺถา อิมิ ฌมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกั สโมธานฺสิ
ตทา ปฺุตฺโต ปจฺจุปฺปนฺนปฺุตฺโต มหาเสฏฺฐิ ปน อหเมวาทิ ฯ

อตฺถสฺสทฺวารชาตกั จคฺคตฺถิ ฯ

กิมปกกชาตัก

อายุตี โทสั นานญาชาติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกั อุกกณฺจิตภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

อณฺตโร กิร กุลปฺตุโต พุทฺธสาสเน อูริ ทตฺวา ปพฺพชิตโต
เอกทิวสั สาวตฺถิยั ปิณฺฑทาย จรณฺโต เอกั อลงฺกตํ อิตฺถิ ทิสฺวา
อุกกณฺจิ ฯ อถ นั อจาริยุปฺชฌายา สตุถุ สนฺติกั อานยีสฺสุ ฯ
สตุถา สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกขุ อุกกณฺจิตฺตีสฺสิติ ปุจฺฉิตฺวา สจฺจนฺติ
วุตฺเต ภิกขุ ปญฺจ กามคฺฌา นามเต ปรีโถคกาเล รมฺมณียา
โส ปน เนลั ปรีโถโค นิริยาทิสฺสุ ปฏิสนฺนุททายกตฺตา
กิมปกกผลปรีโถคสทิสฺโส โหติ กิมปกกผลั นาม
วณฺณคนฺธรสสมฺปนฺนํ ขาทิตั ปน อนฺตานิ ขณฺฑเตตฺวา
ชีวิตกฺขยั ปาเปติ ปุพฺเพ พหุ ชนา(๑) ตสฺส โทสั อทิสฺวา
วณฺณคนฺธรสเสสุ พชฺฉิตฺวา ตั ผลั ปรีภุชิตฺวา
ชีวิตกฺขยั ปาปฺณีสฺสูติ วตฺวา เตหิ ภิกขุหิ ยาจิตฺโต อตฺตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียั พุรหุมทตฺเต รชฺชั กาเรนฺเต โพรชิตฺโต
สตุถวาโห หุตฺวา ปญฺจหิ สกฺกสฺเตหิ ปุพฺพนฺตาปรนฺตํ กจฺจนฺโต
อฏฺฐวิมุขั ปตฺวา มนฺุสเส สนฺนิปาเตตฺวา อิมิสฺสา อฏฺฐวิยา วิสฺรุกฺขา
นาม อตฺถิ มา โข มั อนาปุจฺฉา ปุพฺเพ อขาทิตฺปุพฺพานิ ผลาผลานิ
ขาทิตฺถาติ โอวทิ ฯ มนฺุสสา อฏฺฐวี

ชาตกฎจกถา ๒ เอกนิปาตวณณนา (๒) - หน้าที่ 229
เล่มที่ 29 กัมปุกกชาตกั หน้า 229

อติกกมิตฺวา อฏฺวิมุเข เอกํ กิมฺปุกกรุกฺขํ ผลการโณนमितฺสาขํ
อทุทสฺสํ ๑ ตสฺส ขนฺธสาขาปตฺตผลานํ สณฺจานวณฺณคนฺธเรเสหิ
อมฺพสทิสานเว ๑ เตสฺส เอกจฺเจ วณฺณคนฺธเรเสสฺส พชฺฉิตฺวา
อมฺพผลสณฺญา ย ผลานํ ขาทิสฺสํ เอกจฺเจ สตฺถวาทํ ปุจฺฉิตฺวา
ขาทิสฺสามาติ คเหตุว อฏฺจิสฺสํ ๑ โปธิสฺสโต ตํ จานํ ปตฺวา [๑]
เต คเหตุว จิตฺเต ผลานํ ฉชฺชทาเปตฺวา ย ขาทิตฺวา (๒)
อฏฺจิสฺสํ เต วมนํ การเตว เตสํ เกสชฺชํ อทาสิ ๑ เตสฺส
เอกจฺเจ อโรคา ชาตา ปจฺมเมว ขาทิตฺวา จิตฺตา ปน ชีวิตกฺขยํ
ปตฺตา ๑ โปธิสฺสโตปิ อิจฺฉิตฺตฺจฺจํ โสตฺถินา คนฺตฺวา
ลาภํ ลภิตฺวา ปน สกฺกฺจฺจานเมว อาคนฺตฺวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ
กตฺวา ยถากมฺมํ คโต ๑

สตฺถา ตํ วตฺถุํ กเถตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมํ
คาถมาห

[๘๕] อายตี โทสํ นานฺญา ย โย กามे ปฏฺวิเสวติ
วิปากนฺเต หนนฺตี นํ กิมฺปุกกมิว ภกฺขิตฺนฺติ ๑
ตตฺถ อายตี โทสํ นานฺญา ยติ อนาคเต โทสํ น
อญฺญา อชานิตฺวาติ อตฺถโ ๑ โย กามे ปฏฺวิเสวตีติ โย
วตฺถุกามे จ กิเลสฺกามे จ ปฏฺวิเสวติ ๑ วิปากนฺเต หนนฺตี
นฺนฺติ เต กามา นํ ปุริสํ อตฺตโน วิปากสงฺขาเต อนฺเต

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณา หน้า 230

นิริยาทีสุ อุปฺปนฺนํ นานปฺปการณํ ทุกฺเคน ลํโชชียมานา
หนนฺตึ ฯ กถํ ฯ กิมฺปกุมิว ภูจฺจิตฺตฺตึ ยถา ปรีโภคกาเล
วณฺณคณฺฐรสสมฺปตฺติยา มนาปํ กิมฺปกุผลํ อนาคตโทสํ อทิสฺวา
ภูกฺจิตํ อนฺเต หรติ [๑] ชีวิตฺกฺขยํ ปาเปติ เอวํ ปรีโภคกาเล
มนาปาปํ กามา วิปากกาเล หนนฺตฺตีติ ฯ

สตฺถา เทสนํ ยถานฺุสนฺธิํ ปาเปตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ
สจฺจปรีโยसानเ อุกฺกณฺจิตฺตฺกฺกฺขุ โสตาปตฺติผลํ ปาปฺณิ ฯ
เสสฺปริสา เกจิ โสตาปฺนฺนา เกจิ สกทาคามิโน เกจิ
อนาคามิโน เกจิ อรหนฺโต อเหตุํ ฯ สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ
อาหริตฺวา ชาตํ สโมธานฺสิ ตทา ปรีสา พุทฺธปรีสา
อเหตุํ สตฺถวาโห ปน อหเมวาทิ ฯ

กิมฺปกุชาตํ ปญฺจํ ฯ

สี่ลวิมสนชาตกั

สี่ลั กิเรว กฤษณณนุติ อิทธิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกั สี่ลวิมสั กั พุราหุมนั อารพุก กเถสิ ฯ
โส กิร โกสตราชานั นิสสาย ชีวติ ติสรรณคโต
อชณทปญจสี่โล ตินณั เวทานั ปารคุ ฯ ราชา อัย สี่ลวาติ ตสฺส
อติเรกั สมุมานั กโรติ ฯ โส จินเตสิ อัย ราชา มยหิ อญเณหิ
พุราหุเมหิ อติเรกั สมุมานั กโรติ อติวिय มั กรุ กตุวา ปสฺสติ
กั นุ โข เอส มม ชาติโคตตกุลปเทศสิปสมปตฺตี นิสสาย
อิมั สมุมานั กโรติ อุทาหุ สี่ลสมปตฺตี วิมสิสฺสามิ ตาวาติ ฯ
โส เอกทิวสั ราชูปฏฺจานั คนตุวา ฆริ กจฺจนุโต เอกสฺส
หเรณฺณิกสฺส ผลกโต อนาปุจฺจิตฺวาว เอกั กหาปณั กเหตุวา
อคมาสิ ฯ อถ นั หเรณฺณิกโก พุราหุเม คุรฺภาเวน กิณฺจิ อวตุวา
นีสิทธิ ฯ ปุณทิวเส เทว กหาปณเ คณฺหิ ฯ หเรณฺณิกโก ตเถว
อธิวาเสสิ ฯ ตติยทิวเส กหาปณมฺภูจึ อคฺคเหสิ ฯ อถ นั
หเรณฺณิกโก อชฺช เต ตติโย ทิวโส ราชกฺฤมฺพั วิลุมฺปนฺตสฺสาติ
ราชกฺฤมฺพั วิลุมฺปกโจโร เม คหิโตติ ติกฺขตฺตु วิรวี ฯ อถ นั
มนุสฺสา อิโต จิโต จ อากนตุวา จิรฺนทานิ ตุํ สี่ลวา วิย วิจฺริติ
เทว ตโย ปหาเร ทตุวา พนฺธิตุวา รณฺโฆ ทสฺเสสุ ฯ ราชา วิปฺปฏิสารี

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณา หน้า 232

หุตฺวา กสฺมา พุราหฺมณ เอวรูปุํ หุสฺสีถกมฺมํ กโรสฺสีติ
วตฺวา คจฺจนฺต ตสฺส ราชาณํ กโรถาติ อห ๑ พุราหฺมโณ นานํ
มหाराช โจอโรติ อห ๑ อถ กสฺมา ราชกฺกุณฺมฺพิกสฺส ผลกโต
กหาปณฺเณ คณฺหีติ ๑ เอวํ มยา ตยิ มม อติสมฺมานํ กโรนฺเต
กั นฺุ โข ราชฯ มม ชาติอาทีนึ นิสฺสาย อติสมฺมานํ กโรติ อุทาหุ
สีลํ นิสฺสายาติ วิมฺสนตุถาย ตํ กตํ อิทานึ ปน มยา เอกเสน
ณาคํ ยถา สีลเมว นิสฺสาย ตยา มม สมฺมาโน กโต น
ชาติอาทีนึ ตถา หิ เมทานึ ราชาณํ กาสฺสีติ วตฺวา สุวาทํ
อิมินา การณฺน อิมสฺมี โลกํ สีลเมว อุตฺตมํ สีลํ ปมุขนฺติ
สนฺนิฏฺจานํ กโต อิมสฺส ปนาหํ สีลสฺส อนฺจจฺวิกิ กโรนฺโต เกเห
จิโต กิเลสํ ปริญฺญชฺนฺโต น สกฺขิสฺสามิ กาคู อชฺเชว เชตวนํ
คณฺตุวา สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามิ ปพฺพชฺชํ เม เทหิ เทวาติ
ราชานํ อนฺุชานาเปตฺวา เชตวนาภิมุโข ปายาสิ ๑ อถ นํ
ณาคิสฺสุหฺชพฺพชฺชา สนฺนิปตฺติวา นีวาเรตฺตุ อสฺสโกนฺตา นีวตฺติสฺสุ ๑
โส สตฺถุ สนฺติกํ คณฺตุวา ปพฺพชฺชํ ยาจิตฺวา ปพฺพชฺชญจ
อุปสมฺปทญจ ลภิตฺวา อวิสฺสญฺจกมฺมญฺจาโน วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺวา
อรหตฺตํ ปตฺวา สตฺถารุํ อุปสงฺกมิตฺวา ฆนฺเต มยฺหํ ปพฺพชฺชา
มตฺถกํ ปตฺตาติ อณฺฺณํ พุยาภาสิ ๑ ตสฺส ตํ อณฺฺณพฺยากรณํ

ภิกขุสงฺฆเม ปากกั ชาติ ๑ อถกทิวสั ฆมฺมสภายั สนฺนิปติตฺวา
ภิกขุ อาวุโส อสุโก นาม รัญโธ อุปฺภูจฺจาโก พุราหุมนโธ
อตุตฺตโน สีสั วิมฺสิตฺวา ราชานั อาปฺจูจฺฉิตฺวา ปพฺพชิตฺวา อรหตฺเต
ปติฏฺฐิตฺติ ตสฺส คุณฺถิ กถฺยมาณา นิสิตฺทิสฺสุ ๑ สตุถา อากนฺตฺวา
กาย นฺตฺถ ภิกขเว เอตฺรหิ กถฺย สนฺนิสินฺนาติ ปฺจูจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น ภิกขเว อิทาเนว อยเมว พุราหุมนโธ อตุตฺตโน
สีสั วิมฺสิตฺวา ปพฺพชิตฺวา อตุตฺตโน ปติฏฺฐิ อกาสิ
ปฺพเพปิ ปณฺชิตา อตุตฺตโน สีสั วิมฺสิตฺวา ปพฺพชิตฺวา อตุตฺตโน
ปติฏฺฐิ ภิรฺสูติ วตฺวา เตหิ ยาจิตฺวา อตฺติตฺวา อหริ ๑

อติเต พาราณสียั พุราหุมนตฺเต รัชฺชั การเนตฺเต โปชิตฺตฺโต
ตสฺส ปุโรหิตฺวา อโหสิ ทานาธิมฺตฺโต สีสฺชมาสโย อชฺณ๑-
ปญฺจสีโล ๑ ราชา เสสพุราหุมนเณหิ อติเรกตฺร ตสฺส สมฺมานั
กโรตฺติ สพฺพั ปุริมสทิสเมว ๑ โปชิตฺตฺเต ปน พนฺชิตฺวา รัญโธ
สนฺติกั นียมาเน อหิคุณฺจทิกา อนฺตรวธิยั สปฺปึ กิพาปนฺตา นั
นงฺคุญฺเจ คุณฺหนฺติ คีวาย คุณฺหนฺติ คเล เวจฺหนฺติ ๑ โปชิตฺตฺโต
เต ทิสฺวา มาตาตา เอตั สปฺปึ นงฺคุญฺเจ คุณฺหนฺ มา คีวาย
คุณฺหนฺ มา คเล เวเจถ อยญฺหิ เต ฆัสมิตฺวาว ฆีวิตฺกฺขยั
ปาเปยฺยาติ อห ๑ อหิคุณฺจทิกา อัย พุราหุมน สปฺปึ สีสฺวา
อาจารย์สมฺปนฺโน ตาทิสฺ ทุสฺสีโล

๑. ม. โว ๑

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต วรรณคุณวณฺณนา หน้า 234

น โหติ ตฺวํ ปน อุตฺตโน ทุสฺสึตตาย อนาจาโร (๑)ราช-
กฺกมุพฺวิลุํปกโจโรติ พนฺธิตฺวา นิยุยาสีติ อาหํสุ ฯ

โส จินฺตฺสึ สปฺปาปี ตาว อํสฺนฺตฺวา อวิเหเจนฺตฺวา
สีลวฺนฺโตติ นามํ ลกฺนฺติ กิมํคํ ปน มนฺุสฺสฺกฺตฺวา สีลเมว
อิมํสฺมึ โลเก อุตฺตมํ นาม นตฺถิ ตโต อุตฺตริตฺรนฺติ ฯ
อถ นํ เนตฺวา รณฺโณ ทสฺเสสฺสุ ฯ ราชฯ กิ อิทํ ตาตฺตติ
ปฺจฺจึ ฯ ราชกฺกมุพฺวิลุํปกโจโร เทวาทิ ฯ เตนฺหิสฺส
ราชานํ กโรธาทิ ฯ พฺราหฺมโณ นาทํ มหาราช โจโรติ อาห ฯ
อถ กสฺมา กหาปฺणे อคฺคเหสีติ จ วุตฺเต ปฺริมนเยเนว สพฺพิ
อาโรเจนฺโต สฺวาทํ อิมินา การเณน อิมํสฺมึ โลเก สีลเมว
อุตฺตมํ สีลํ ปาโมกฺขนฺติ สนฺนิญฺจานํ คโตติ วตฺวา ติฏฺฐตฺว ตาว
อิทํ อาสีวิโสปี ตาว อํสฺนฺโต อวิเหเจนฺโต สีลวาทิ วตฺตพฺพตํ
ลภติ อิมินาปี การเณน สีลเมว อุตฺตมํ สีลํ ปวฺรณฺติ สีลํ
วณฺเณนฺโต อิมํ คาทมาห

[๘๖]สีลํ กิเรว กลฺยาณํ สีลํ โลเก อนฺตฺตรํ

ปฺสฺส โฆรวิโส นาโค สีลวาทิ น หนฺยตฺติติ ฯ

ตตฺถ สีลํ กิเรวาทิ กายวาทิจิตฺเตหิ อวิตฺติกฺกมนฺสงฺฆาตํ
อาจารสีลเมว ฯ กิเรติ อนฺุสฺสวเสน วทติ ฯ กลฺยาณนฺติ สุนฺทรํ
ปวฺริ ฯ อนฺตฺตรนฺติ เชฏฺฐกํ สพฺพคฺุณทายกํ ฯ ปฺสฺสชาติ อุตฺตนา

ชาตกฏจกถา ๒ เอกนิปาตวณฺณนา (๒) - หน้าที่ 235
เล่มที่ 29 สิลวิมฺสนชาตกํ หน้า 235

ทิกฺขการณํ อภิมุขํ กโรนฺโต กเถสิ ฯ สิวาติ น หลฺลตีติ
โฆรวิสฺปิ สมานโน อํสนอวิเหจนมตฺตเกน สิวาติ ปสฺสํ
ลภติ น หลฺลติ น วิหลฺลตีติ อิมินาปี การเณน สิวเมว
อุตฺตมนฺติ ฯ

เอวํ โปธิสฺสฺสโต อิมาย คากาย รลฺโลเ อมฺมํ เทเสตฺวา กามะ
ปหาย อิติปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา ปญฺจาภิลฺลภา จ
อภฺจ สมาสฺสตีโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา พุรหฺมโลกปฺรายนโน อโหสิ ฯ

สฺสฺสตา อิมํ อมฺมเทสนํ อหฺริตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ ตทา
ราชา อานนฺโท อโหสิ ปฺริสา พุทฺธปฺริสา ปุโรหิตो ปน
อหเมวาทิ ฯ

สิลวิมฺสนชาตกํ ญฺจํ ฯ

มงคลชาตกั

ยสฺส มงฺกลา สมุหตาติ อิทํ สตุถา เวพฺวาเน วิหรนฺโต
เอกั สากฺกถกฺขณพฺราหฺมณั อารพฺภ กเถสิ ๑

ราชคหฺวาสิโก กิเรโก พฺราหฺมโณ โกตุหลมงฺกลิโก ตีสุ
รตนฺสุ อปฺปสนฺโน มิจฺจนาทิกฺขิ อฑฺโฒ มหทฺธโน มหาโกโก ๑
ตสฺส สมุคฺเค จปีตํ สากฺกยฺกคฺคํ มุสิกา ขาที ๑ อถสฺส ลีตํ
นุหายิตฺวา สากฺเก อahrธาติ วุตฺตกาเล มุสิกาย ขาติตภาวึ
อาโรจยีสฺ ๑ โส จินฺเตสิ สเจ อิทํ มุสิกทฺฏจํ สากฺกยฺกคฺคํ
อิมสฺมี เคะเห ภวิสฺสติ มหาวินาโส ภวิสฺสติ อิทํ หิ อวมงฺคคฺคํ
กาพกณฺณิสทิสํ ปุตุตฺธิตานิ วา ทาสกมฺมกราทินิ วา น สกฺกา
ทาตุํ โย หิ อิมํ กณฺหิสฺสติ สพฺพสฺส มหาวินาโส ภวิสฺสติ
อามกสฺसानเ ตํ ฉทฺทาเปสฺสามิ น โข ปน สกฺกา ทาสาทินิ หตุเถ
ทาตุํ เต หิ เอตุถ โลภํ อูปฺปาเทตฺวา อิทํ คเหตุวา วินาสํ
ปาปฺญเญยฺยํ ปุตุตฺตสฺส ตํ หตุเถ ทสฺสามิติ ๑ โส ปุตุตฺตํ
ปกฺโกสาเปตฺวา ตมคฺคํ อาโรเจตฺวา ตฺวปี นํ ตาต หตุเถน
อมุสิตฺวา ทณฺฑเกน คเหตุวา อามกสฺसानเ ฉทฺทาเปตฺวา ลีตํ
นุหายิตฺวา เอหิติ เปเสสิ ๑

สตุถาปี โข ตํ ทิวสํ ปจฺจสสมเย เวเนยฺยพฺนฺธเว (๓)
โอโลเกนฺโต อิมสํ ปีตาปฺตุตานิ โสตาปตุตฺติผลสฺส อฺปนีสฺสยํ

ทิสวา มิควีถิ คเหตุวา มิคลุตทโก วยิ คนุตวา อามก-
สุสานทวารเ อฏฐาสิ ฉพพณณพุทธริสโย วิสซชเชนโต ฯ
มาณโวปี ปิตุ วณิ สมุปฏิจจิตวา มรสปปิ วยิ ตั สากุกยัค
ยฎฐิโกฎฐิยา คเหตุวา อามกสุสานทวาริ ปาปุณิ ฯ อถ นั สตุธา
กั กโรสิ มาณวาติ อาห ฯ โภ โคตม อิมิ สากุกยัค
มุสิกาทฎฐิ กาทกณณิสทิสั หลาหลวิสุปมัม มม ปิตา อญโณ
เอตติ ฉทเททโต โลภั อุปปาเทตวา คณเหยยาติ ภเยน มั
ปหิณิ อหเมว ตั ฉทเทตวา สีสั นุหายิตวา
คมิสสามิติ อากโตมหิ โภ โคตมาติ ฯ เตนหิ ฉทเทหิติ ฯ
มาณโว ฉทเทสิ ฯ สตุธา อมหากัทานิ วฎฐิตติ ตสส สมมุขาว
คณหิ ฯ อวมงคัล โภ โคตม เอตติ กาทกณณิสทิสั มา คณห
มา คณหาติ ตสมี วารยมานเเยว นั คเหตุวา เวพูนานิมุโข
ปายาสิ ฯ

มาณโว เวเคน คนุตวา ปิตุ อาโรเจสิ ตาต มยา
อามกสุสาน ฉททิตติ สากุกยัค สมโณ โคตโม อมหากั วฎฐิตติ
มยา วาริยานปี คเหตุวา เวพูนัน คโตติ ฯ พุราหุมนโณ
จินเตสิ ตั สากุกยัค อวมงคัล กาทกณณิสทิสั ตั วลณชนโต
สมโณปี โคตโม นสสิสสติ วิหาโรปี นสสิสสติ ตโต อมหากั
ครหา ภวิสสติ สมณสส โคตมสส อญเณ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อปายิมุหฺวคฺควณฺณนา หน้า 238

พหู สากญฺเฏ ทตฺวา ตํ จตฺตทาเปสฺสามิตีฯ โส พหู สากฺญเก
คาหาปเตฺวา ปุตฺเตน สทฺธิ เวพฺพนํ คนฺตฺวา สตุถาริ วนฺทิตฺวา
เอกมนฺตํ จิโต เอวมาห สจฺจํ กิร เต โภ โคตม อามก-
สุसाने สากฺญยฺกํ คหิตนฺตีฯ สจฺจํ พฺราหฺมณฺณตีฯ โภ โคตม
ตํ สากฺญยฺกํ อวมงฺกลํ ตุมฺเห ตํ ปรีภุชฺชมานา นสฺสิสฺสส
สกลวิหาโรปี นสฺสิสฺสสตี สเจ โว นิवासํ วา ปารุปนํ วา
นปฺปโหตี อิม สากฺญเก กเหตฺุวา ตํ จตฺตทาเปถาตีฯ อถ นํ
สตุถา มยํ พฺราหฺมณ ปพฺพชิตา นาม อมฺหากํ อามกสุसान
อนฺตรวีถิยํ สจฺจการญฺจाने นฺหานตฺทิญฺเจ มหามกฺเคตี เอวรฺุเปสฺ
จानสฺ จตฺตทิตา วา ปติตา วา ปีโลตฺติกา วญฺญตี ตวํ ปน น
อิทาเนว เอวฺลทฺธิโก ปุพฺเพปี เอวฺลทฺธิโกเยวตี วตฺวา เตน
ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต มคฺชรญฺเฏ ราชคฺชนกเร ชมฺมิโก มคฺชราชา รชฺชํ
กาเรสีฯ ตทา โพธิสฺสโต เอกสฺมี อุทิจฺจพฺราหฺมณฺณกุล
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญตํ ปตฺโต อธิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
อภิญฺญา จ สฺมาปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา หิมวฺนเต วสฺมาโน
เอกสฺมี กาลे หิมวฺนตฺโต นิกฺขมิตฺวา ราชคฺชนกเร ราชฺยฺยานํ
ปตฺวา ตตฺถ วสิตฺวา ทฺตฺยทิวเส ภิกฺขาจารตฺถาย นคฺริ ปาวีสี ฯ
ราชา ตํ ทิสฺวา ปกฺโกสาเปตฺวา ปาสาทะ นิสิตฺทาเปตฺวา
โภเชตฺวา อฺยฺยานเนยว วสฺนตฺถาย ปภฺยฺยณํ คณฺหิฯ โพธิสฺสโต
รณฺโณ นเวสเน ภฺยฺชิตฺวา อฺยฺยานเน วสตีฯ ตสฺมี กาลे

ราชคหนคร ทุสสตกษณพราหมโณ นาม อโหสิ ฯ ตสฺส
สมุคฺเช จปีติ สากฺกยฺกนฺติ สพฺพํ ปุริมสทิสเมว ฯ

มาณเว ปน สุสานํ กจฺจนฺเต โปธิสตุโต ปจฺมตรี กนฺตฺวา
สุสานทฺวารे นิสิตฺตฺวา เตน ตํ จทฺทิตํ สากฺกยฺกํ กเหตุว
อุยฺยานํ อคฺมาสิ ฯ มาณโว กนฺตฺวา ปีตุ อารโจะสิ ฯ ปีตา
ราชกฺรูปโก ตาปโส นสฺเสยฺยาติ โปธิสตุตสฺส สนฺติกํ กนฺตฺวา
ตาปส ตยา กหิตสากฺเก จทฺเทหิ มา นสฺสาติ อห ฯ
ตาปโส อมฺหากํ สุสานे จทฺทิตปีโลติกา วฏฺฏติ น
มยํ โกตุหลมฺงคฺลิกา โกตุหลมฺงคฺลนฺนามेतํ น พุทฺธปจฺเจกพุทฺธ-
โปธิสตุเตหิ วณฺณิตํ ตสฺมา ปณฺทิตेเน โกตุหลมฺงคฺลิกेเน
น ภวิตพฺพนฺติ พฺราหฺมณฺสฺส ฐมฺมํ เทเสสิ ฯ พฺราหฺมโณ
ฐมฺมํ สุตฺวา ทิฏฺฐิ ภิณฺทิตฺวา โปธิสตุตํ สรณํ คโต ฯ
โปธิสตุโตปี อปริหีนชฺมาโน พฺรหฺมโลกปรายโน อโหสิ ฯ

สตฺถาปี อิมํ อตีตํ อหริตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา
พฺราหฺมณฺสฺส ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คากฺมาห

[๘๗] ยสฺส มงฺกลา สมฺหตา
อุปฺปาตา สุปีนา จ ลกฺขณา จ
โส มงฺกลโทสวீตฺวโต
ยฺกโยคาริโกโต น ชาตุเมตีติ ฯ

ตตฺถ ยสฺส มงฺกลา สมฺหตาติ ยสฺส อรฺหโต ชีณาสวสฺส
ทิฏฺฐมงฺกลํ สุตมงฺกลํ มุตมงฺกลนฺติ เอเต มงฺกลา สมฺจฺฉินฺนา ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อปายิมหวกฺควณฺณนา หน้า 240

อุปฺปาตา สุปีนา จ ลกฺขณา จาติ เอวฺรุโป จนฺตคฺคาโห ภวิสฺสติ
 เอวฺรุโป สุริยคฺคาโห ภวิสฺสติ เอวฺรุโป นกฺขตฺตคฺคาโห ภวิสฺสติ
 เอวฺรุโป อุกฺกาปาโต ภวิสฺสติ เอวฺรุโป ทิสาทาโห ภวิสฺสตีติ
 อิมะ ปณฺจ มหาอุปฺปาตา นานปฺปการา จ สุปีนาปี สุกฺกลกฺขณฺ
 ทฺพฺภกฺกณฺณํ อิตฺถิลกฺขณฺณํ ปฺริสลกฺขณฺณํ ทาสลกฺขณฺณํ ทาสีลกฺขณฺณํ
 อสิลกฺขณฺณํ อุตฺถลกฺขณฺณํ อวฺรุทลกฺขณฺณํ วัตถลกฺขณฺณํ เอวมาทิกานี
 ลกฺขณานี อิมะ จ ทิกฺขจิกฺขจานา ยสฺส สมฺมุตตา น เอเตหิ
 อุปฺปาตาทิหิ อตฺตโน มงฺกळิ वा ओवमङ्गळि वा पञ्जजेत्ति ५ โส
 มङ्गळिโทสวित्त्वत्तोติ โส ชินฺนาสโว สพฺพมङ्गळิโทเส वित्त्वत्तो
 อตฺติกฺกนฺโต ปชฺหิตฺวา จित्ति ५ ยุกโยคार्थिकित्ति न चात्तमेत्ति
 โกโร จ อุปฺนาโห จ มกฺโข จ ปฟาโส จาติ อาทินา นเยน
 เทว เทว เอกโต อากตฺตกฺกิลเสสา ยุกา นาม ५ กามโยโค ภวโยโค
 ทิกฺขจियโค อวิชฺชาโยคิต्ति อิมะ สํसारะ โยชนภาวโต จตฺตารो
 โยคา นาม ५ เต ยุळे ज योळे जाति युक् योळे अर्थिकित्ति अग्निवित्त्वा
 कित्ति वित्त्वत्तो समत्तिग्नित्ति चिन्नासवो गिक्खु ५ न चात्तमेत्ति
 पुन प्पुत्तिन्नฺธิวเสน ऐकंसेनेव ओम् โลกं न ऐत्ति नाक्खจ्जत्ति ५

เอวํ สत्ถตา อิมาย คาลาย พุราหฺมณฺสฺส ฐมฺมิ เทเสตฺวา
 पुन सज्जानि पकासेत्ति ५ सज्जप्रियोसाने पुราहฺमणे सत्थि

ปุตฺเตน โสตาปตฺติผล ปตฺติภูทฺธิ ฯ สตุถา ชาตกั สโมธานสิ
ตทา เอเตว ปิตาปุตฺตา อิทานิ ปิตาปุตฺตา อหสิฺ ตาปโส
ปน อหเมวาทิ ฯ

มจฺจลชาติกั สตุตฺมึ ฯ

สารมกชาติกั

กฺลฺยาณเมว (๑) มุญฺเจยฺยาติ อิทํ สตุถา สวตฺถิ อฺปนฺนิสฺสาย
เชตวน วิหรนฺโต โอมสวาทสิทฺทฺชาปทํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เทวปี วตฺถุณี เหฏฺฐา นนฺทิวีสาลชาติเก วุตฺตสทิสานเว ฯ
อิมสฺมี ปน ชาติเก โพธิสตุโต กนฺธารรรณฺเฐ ตกฺกสิลาຍ
อณฺตรสฺส พฺราหฺมณฺสฺส สารมฺโဂ นาม พลិพฺทฺโท อโหสิ ฯ
สตุถา อิทํ อตีตวตฺถุ กเถตฺวา อภิสมฺพฺทฺโร หุตฺวา อิมํ
กาถมาห

[๘๘] กฺลฺยาณเมว มุญฺเจยฺย น หิ มุญฺเจยฺย ปาปีกั

โมกฺโข กฺลฺยาณียา สาธฺ มุตฺวา ตปติ ปาปีกนฺติ ฯ

ตตฺถ กฺลฺยาณเมว มุญฺเจยฺยาติ จตฺทฺโทสวินิมุตฺตํ กฺลฺยาณํ
สุนฺทรํ อนวชฺชเมว มุญฺเจยฺย วิสฺสชฺเชยฺย กเถยฺย ฯ น หิ
มุญฺเจยฺย ปาปีกนฺติ ปาปีกั ลามกั ปเรสํ อปฺปิยํ อมฺนาปํ น
มุญฺเจยฺย ฯ โมกฺโข กฺลฺยาณียา สาธฺติ กฺลฺยาณ-

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อปายิมหวกฺควณฺณา หน้า 242

วาชาย วิสฺสชฺชนเมว อิมสฺมี โลเก สาธุ สุนฺทรํ ภาทฺทกํ ฯ
มุตฺวา ตปติ ปาปีกนฺติ ปาปิกํ ผรุสฺวาจํ มุญฺจิตฺวา วิสฺสชฺเชตฺวา
กเถตฺวา โส ปุคฺคโล ตปติ โสจติ กิลมตีติ ฯ

เอวํ สตุถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานเส
ตทา พุราหฺมโณ อานนฺโท อโหสิ พุราหฺมณฺี อุปลวณฺณา
सारมฺโภ ปน อหเมวาทิ ฯ

सारมฺภชาตกํ อฏฺฐมํ ฯ

กุหกชาตกํ

วาชาว กิร เต อาสีติ อิํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
เอกํ กุหํ ภิกฺขุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
กุहनวตฺถุ อุทฺทาลชาตเก อวิกวิสฺสตี ฯ
อตีเต พาราณสียํ พุราหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต เอกํ คามกํ
อุปนีสฺสาย เอโก กุญฺชภูโต กุหกตาปโส วสติ ฯ เอโก
กุญฺมพิโก ตสฺส อรญฺเณ ปณฺณสาลํ กาทเรตฺวา ตตฺถ นํ วาเสนฺโต
อตฺตโน เตเห ปณฺีตาหารเนน ปฏฺิษกฺคตี ฯ โส ตํ กุญฺชภูลํ สีลวา
เอโสตี สทฺทหิตฺวา โจรภเยน สุวณฺณนิกฺขสฺตํ ตสฺส ปณฺณสาลํ
เนตฺวา ภูมิกตํ กตฺวา อิมํ โอลเกยฺยาสี ฆนฺเตติ อาห ฯ อถ นํ
ตาปโส ปพฺพชิตานํ นาม อาวุโส เอวรูปํ กเถตุํ น วญฺญตี
อมฺหากํ ปรสฺนตฺเต โลโก นาม

นตลิตติ อหา ฯ โส สาธุ ฆนุเตติ ตสฺส วจัน สหุทหิตฺวา
ปกุกามิ ฯ ฆุจฺจตาปโส สกุกา เอตฺตเกน จีวิตฺตุนฺติ กติปาหิ
อติกกมิตฺวา ตํ สุวณฺณํ กเหตฺุวา อนุตรามกฺเค เอกสฺมี จาเน
จเปตฺวา อากนฺตฺวา ปณฺณสาถเมว ปวิสิตฺวา ปุณทิวเส ตสฺส
เคเห ภตฺตทิจฺจํ กตฺวา เอวมาห อาวุโส มยฺ ตุมฺเห
นิสฺสาย จิริ วสิมฺหา อติจิริญฺหิ เอกสฺมี จาเน วสนฺตานิ
มนุสฺเสหิ สทฺธี ตํสฺสโก โหติ ตํสฺสโก จ นาม ปพฺพชิตานํ
มถิ ตสฺมา กจฺจามหนฺติ วตฺวา เตน ปุณปฺปุณฺนิ ยาจียมาโนปิ
นิวตฺติตฺตํ น อิจฺฉิ ฯ อถ นํ โส เอวํ สนฺเต กจฺจถ ฆนุเตติ
ยาว กามทฺวาริ อนุคนฺตฺวา นิวตฺติ ฯ ตาปโส โถกํ คนฺตฺวา
อิมิ กุฏุมฺพิทํ มยา วญฺเจตฺตุ วฏฺฏตีติ จินฺเตตฺวา ชฎานํ อนุตฺเร
ติณฺณํ จเปตฺวา ปฏฺฐินิวตฺติ ฯ กุฏุมฺพิโก ก็ ฆนุเต นิวตฺติตฺตธาติ
ปฺจุจฺฉิ ฯ อาวุโส ตุมฺหากํ เกหจฺจทนโต เม ชฎาสฺส เอกํ ตินฺนํ ลกฺกํ
อทินฺนทานนฺนาม ปพฺพชิตานํ น วฏฺฏตีติ ตํ อาทาย
อากโตมฺหิตฺติ ฯ กุฏุมฺพิโก ฉฯฯเทตฺวา กจฺจถ ฆนุเตติ วตฺวา
ติณฺนสลากํปิ นาม ปฺรสนฺตกํ น คณฺหาติ อโห กุกฺกจฺจโก เม
อฺยฺโยติ ปสฺสีทิตฺวา วนฺทิตฺวา อฺยฺโยเชสิ ฯ

ตทา ปน โปริสฺตเตน ฆนฺนทตฺถาย ปจฺจนฺตํ กจฺจนฺเตน
ตสฺมี นิเวสเน นีวาโส คหิโต โหติ ฯ โส ตาปสฺสว วจัน
สฺตฺวา อทฺธา อิมินา ฆุจฺจตาปเสน อิมสฺส กิณฺจิจิ คหิตํ ฆวิสฺสตีติ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อปายิมุหคควณณนา หน้า 244

กุกุมพิกั ปุจฺฉิ อตุถิ ปน เต สมฺม กิณฺฉิ เอตฺตสฺส ตาปสฺส
สนฺตฺติเก นิกฺขิตฺตฺนฺติ ฯ อตุถิ สมฺม สุวณฺณนิกฺขิตฺตฺนฺติ ฯ เตนหิ
คจฺฉ ตํ อุปฺชาเรหิตี ฯ โส ตํ ปณฺณสาลํ คนฺตุวา ตํ อทิสฺวา
เวเคนาคนฺตุวา นตุถิ สมฺมาติ อหา ฯ น เต สุวณฺณํ อณฺเณน
คหิตํ เตเนว กุณฺฏตาปเสน คหิตํ เอหิ ตํ อนฺุพนฺธิตฺวา คณฺหามาติ
เวเคน คนฺตุวา กุณฺฏตาปสฺส คณฺหิตฺวา หตฺถเอหิ จ ปาเทหิ จ
โปเถตฺวา สุวณฺณํ อหฺราเปตฺวา คณฺหิสฺสุ ฯ โปธิสฺสโต สุวณฺณํ
ทิสฺวา นิกฺขสฺตํ นาม หรฺมาโน อสฺชชิตฺวา ติณฺมตฺเต สฺสโตสฺสีติ
วตฺวา ตํ ครหนฺโต อิมํ คาถมาห

[๘๕] วาจาว กิร เต อาสิ สณฺหา สขิลภาณิโน
ติณฺมตฺเต อสฺชชิตฺโต โน จ นิกฺขสฺตํ หรฺนฺติ ฯ
ตตฺถ วาจาว กิร เต อาสิ สณฺหา สขิลภาณิโนติ

ปพฺพชิตานํ ติณฺมตฺตมฺปิ อทินฺนํ อาทาตุํ น วญฺญตีติ เอวํ สขิลํ
มุทฺทวจนํ วทนฺตสฺส วาจาเอว กิร เต สณฺหา อาสิ วจนเมว
มญฺจฺจา อโหสีติ อตุถิ ฯ ติณฺมตฺเต อสฺชชิตฺโตติ กุณฺชภูติ เอกิสฺสา
ติณฺสลากาย กุกฺกจฺจํ กุรฺมาโน ตวํ สฺสโต อาสฺสโต ลลฺโล
อโหสิ ฯ โน จ นิกฺขสฺตํ หรฺนฺติ อิมํ ปน นิกฺขสฺตํ หรฺนฺโต
อสฺสโต นิลลฺลคฺโคว ชาโตสฺสีติ ฯ

เอวํ โปธิสฺสโต ตํ ครหิตฺวา ปนสฺส มา ปุณฺ กุณฺชภูติ

เอวรूपมกาสิตี โอวาทำ ทตฺวา ยถากมัม คโต ฯ

สตถา อิมั ชมมเทสนั อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนเวส
ภิกฺขุ กุหโก ปุพฺเพปิ กุหโกเยวาติ วตฺวา ชาตกั สโมธานสึ ตทา
กฺกฏตาปโส กุหโก ภิกฺขุ อโหสิ ปณฺฑิตปฺริโส ปน อหเมวาติ ฯ
กุหกชาตกั นวम्म ฯ

อกตถยชาตกั

โย ปุพฺเพ กตถยยาโณติ อิทั สตถา เขตวเน วิหรนฺโต
อนาถปิณฺฑิกั อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺส กิเรโก ปจฺจนตฺวาสิโก เสฏฺฐิ อธิฏฺฐสหาโย อโหสิ ฯ
โส เอกทา ปจฺจนเต อุกฺกานกภณฺฑสฺส ปญฺจ สกฺกฺสตานิ ปุเรตฺวา
กมฺมิเก มนฺุเสส อห คจฺจถ โภ อิมั ภณฺฑั สาวตฺถิ เนตฺวา
อมฺหากั สหายสฺส อนาถปิณฺฑิกสฺส มหาเสฏฺฐิสฺส ปจฺจกฺเขน
วิกฺกิณฺฑิตฺวา ปฏฺิภณฺฑั อหฺรธาติ ฯ เต สาธฺฐติ ตสฺส วจัน
สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา สาวตฺถิ คนฺตฺวา มหาเสฏฺฐิ ทิสฺวา ปณฺณาการั
ทตฺวา ตั ปวฺตุตฺตี อโรจยีสฺสุ ฯ มหาเสฏฺฐิปี ทิสฺวา สุวาคตฺ
โวติ เตสั นิवासญฺจ ปรีพฺพญฺจ ทาเปตฺวา สหายสฺส สฺขั
ปฺจฺฉิตฺวา ภณฺฑั วิกฺกิณฺฑิตฺวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อปายิมหาคุคณณา หน้า 246

ปฏิภณํ ทาเปลิ ฯ เต ปจจนฺตํ คนฺตฺวา ตมตฺถํ อตฺตโน
เสฏฺฐิสฺส อโรเจสุ ฯ

อปรภาเค อนาถปิณฺฑิกโกปิ ตเถว ปญฺจ สกฺกฺสตาณิ ตตฺถ
เปเสสิ ฯ มนุสฺสา ตตฺถ คนฺตฺวา ปณฺณาการิ อาทาย
ปจจนฺตฺวาสิกเสฏฺฐิ ปสฺสีสุ ฯ โส กุโธ อากจฺจนาติ ปุจฺฉิตฺวา
สาวตฺถิโต ตุมฺหากิ สหายกสฺส อนาถปิณฺฑิกสฺส สนฺติกาติ
วุตฺเต อนาถปิณฺฑิกโกติ กสฺสจि ปุริสสฺส นามิ ภวิสฺสตีติ
ปริหาสิ กตฺวา ปณฺณาการิ กเหตุวา กจฺจล ตุมฺเหติ
อุโยเชสิ เนว นิवासิ น ปริพฺพยิ ทาเปลิ ฯ เต สยเมว
ภณฺฑํ วิภิกฺฉิตฺวา ปฏิภณํ อาทาย สาวตฺถิ อากนฺตฺวา
เสฏฺฐิสฺส ตํ ปวตฺถิ อโรเจสุ ฯ อถ โส ปจจนฺตฺวาสิ ปุณฺปี
เอกวาริ ตเถว ปญฺจ สกฺกฺสตาณิ สาวตฺถิ เปเสสิ ฯ มนุสฺสา
ปณฺณาการิ อาทาย มหาเสฏฺฐิ ปสฺสีสุ ฯ เต ปน ทิสฺวา
อนาถปิณฺฑิกสฺส มนุสฺสา มยิ สามิ เอเตสิ นิवासญฺจ ภตฺตญฺจ
ปริพฺพยญฺจ ชานิสฺสามาติ วตฺวา เตสิ สกฺกฺยานิ พหิณฺนเร ตถารุเป
จानเน โมจาเปตฺวา ตุมฺเห อิท วสถ อมฺหากิ โว จฺมเร ยากุภตฺตญฺจ
ปริพฺพโย จ ภวิสฺสตีติ คนฺตฺวา ทาสกมฺมกเร สนฺนิปาเตตฺวา
มชฺฉิมยามสมนฺนตฺเร ปญฺจ สกฺกฺสตาณิ วิลุมฺปีตฺวา นิวาสน-
ปารุปนานิปี เตสิ อจฺฉินฺนิตฺวา โคณฺเน ปลาเปตฺวา ปญฺจ
สกฺกฺสตาณิ วิจกฺกานิ กตฺวา ภูมियิ จเปตฺวาว จกฺกานิปี คณฺหิตฺวา

อคมฺสฺ ๑ ปจฺจนฺตวาสิโน นิवासนมตฺตสฺสาปี สามิกา อหฺตฺวา ภูตา
เวเคน ปลายิตฺวา ปจฺจนฺตเมว คตา ๑ เสฏฺฐิมนุสฺสาปี ตํ ปวฺตฺตี
มหาเสฏฺฐิโน อโรเจสิ ๑ โส อตฺถิทานิ กถาปาภตฺนฺติ สตฺถ
สนฺตํ คนฺตฺวา อาทิตฺ ปฏฺจาย สพฺพํ ปวฺตฺตี อโรเจสิ ๑ สตฺถ
น โข คหฺปติ โส ปจฺจนฺตวาสิ อิทาเนว เอวํสิโล ปุพฺเพปิ
เอวํสิโลเยว อโหสิตี วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหริ ๑

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โโพธิสฺตฺโต
พาราณสิยํ มหาวิภโว เสฏฺฐิ อโหสิ ๑ ตสฺเสโก ปจฺจนฺตวาสิโก
เสฏฺฐิ อภิภุจสหาโยติ สพฺพํ อตีตวตฺถุ ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุสทิสเมว ๑
โพธิสฺตฺโต ปน อตฺตโน มนุสฺเสหิ อชฺช อมฺเหหิ อิทนฺนาม
กตฺนฺติ อโรจิตฺ ปจฺมํ อตฺตโน กตํ อุปการํ อชานนฺตา ปจฺจ
เอวรูปํ ลภนฺติเยวาทิ วตฺวา สมฺปตฺตปริสาย ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ
คาถมาห

[๕๐]โย ปุพฺเพ กตกลฺยาโณ กตฺตฺโต นาวพุชฺฌติ

ปจฺจ กิจฺเจ สมฺปฺปนฺเน กตฺตารํ นาธิกจฺจตีติ ๑

ตฺตรายํ ปิณฺฑตฺโต ขตฺติยาทีสุ โยโกจิ ปุริโส ปุพฺเพ
ปจฺมตรํ อยฺเยน กตกลฺยาโณ กตฺตฺปกาโร กตฺตฺโต นิปฺพาทิต-
กิจฺโจ หุตฺวา ตํ ปเรน อตฺตนิ กตํ กลฺยาณญฺเจว อตฺถญฺจ

๑. ม. ตมตฺถิ ๑

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อปายิมุหฺวคฺควณฺณนา หน้า 248

น ชานาติ โส ปจฺจนา อตฺตโน กิจฺเจ สมฺปฺปนฺเน ตสฺส

กิจฺจสฺส กตฺตารํ นาธิกจฺจติ น ลภตีติ ฯ

เอวํ โฟธิสฺสโต อิมาย คากาย ฆมฺมํ เทเสตฺวา ทานาทีนํ

ปฺลฺลฺลวณํ กตฺวา ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตํ สโมชานเอสฺ

ตทา ปจฺจนฺตวาสี อิทานํ ปจฺจนฺตวาสีเยว พาราณสีเสฏฺฐี

ปนฺน อหเมว เตน สมเยนาติ ฯ

อกตฺตญฺชาตํ ทสมํ ฯ

อปายิมุหฺวคฺโค นวโม ฯ

ตสฺสสุทฺธานํ

อปายิมุห จ ทฺวกฺก สตฺตปทํ

นพทฺวย จ อายตฺตนา จ ปฺน

อหิสฺสว มจฺจลฺลํ ปาปิ กสฺสา

สตฺตํ กุข กตฺตถวเรณ ทส (๑) ฯ

๑. สุราปานํ มิตฺตวินฺทํ กาทกณฺณี อตฺถทฺวารํ

กิปฺกุกสฺสิลวีมฺสํ มจฺจลฺลญฺจาปี สารมฺภํ

กุหํ อกตฺตญฺจาติ ฯ

ลิตตวคควณณา

ลิตตชาตกั

ลิตตัม ปรมณ เตชสาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อปัจจเวกขิตปริโกคํ อารพุก กเถสิ ฯ
ตสฺมี กิร กาลे ภิกขุ จีวราทีนึ ลภิตฺวา เขภฺยเยน
อปัจจเวกขิตฺวา ปริภุญชฺชนฺติ ฯ เต จตฺตาโร ปจฺจเย อปัจจ-
เวกขิตฺวา ปริภุญชฺชามาเนน เขภฺยเยน นิริยตฺริจฺจฺฉานโยนิโต น
มฺจฺจนฺติ ฯ สตุถา ตํ การณํ ฉตฺวา ภิกขุณํ อนนฺกปริยาเยน
ธมฺมกถํ กเถตฺวา อปัจจเวกขิตปริโกเค อาทิณวํ กเถตฺวา
ภิกขเว ภิกขุณา นาม จตฺตาโร ปจฺจเย ลภิตฺวา อปัจจเวกขิตฺวา
ปริภุญชิตฺุ น วฏฺฏติ ตสฺมา อิตฺ ปฏฺจาย[๒] ปจฺจเวกขิตฺวา
ปริภุญชเยยฺยาถาติ ปจฺจเวกขณวธี ทสฺเสนุโต (๑)อิธ ปน
ภิกขเว ภิกขุ ปฏฺิสงฺขา โยนิโส จีวรํ ปฏฺิเสวติ ฯเปฯ
หิริโกปินปฺปฏฺิจฺฉาทนตฺถายาติ อาทิณา นเยน ตนฺตี
จเปตฺวา ภิกขเว จตฺตาโร ปจฺจเย เอวํ ปจฺจเวกขิตฺวา
ปริภุญชิตฺุ วฏฺฏติ อปัจจเวกขิตฺวา ปริโกโค นาม
มหาหฺลาลวิสปริโกคสฺทิสो โปราณกา หิ อปัจจเวกขิตฺวา
โทสํ อชานิตฺวา วิสํ ปริภุญชิตฺวา วิปากนฺเต มหาทุกขํ
อนฺภวีสฺสูติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตตวคฺควณณนา หน้า 250

อดีตเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสตุโต
อณฺณตรสฺมึ มหาโกกกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปโต อกฺขรฺตฺโต
อโหสิ ฯ อถาปโร กุฏฺฏกฺขรฺตฺโต โปธิสตุเตน สทฺธิํ กิพฺนฺโต
อตุตฺโน ชเย วตฺตมาเน เกพฺพิมณฺฑลํ น ภินฺนุติ ปราชยกาเล ปน
อกฺขํ มุเข ปกฺขิปปิตฺวา อกฺโข นนฺนุจฺติ เกพฺพิมณฺฑลํ ภินฺนิตฺวา
ปกฺกามิ ฯ โปธิสตุโต ตสฺส การณํ ฅตฺวา โหตุ ชานิสฺสสามตฺถ
ปฏฺฐิรูปฺนฺติ อกฺখে อาทาย อตุตฺโน ฃเร หลาหลวิเสน รณฺชิตฺวา
ปฺนปฺปฺนํ สุกฺขาเปตฺวา เต อาทาย ตสฺส สนฺตํกํ ฃนฺตฺวา เอหิ
สมฺม อกฺখেหิ กิพามาติ อาห ฯ โส สาธุ สมฺมาติ เกพฺพิมณฺฑลํ
สชฺชิตฺวา เตน สทฺธิํ กิพฺนฺโต อตุตฺโน ปราชยกาเล เอกํ อกฺขํ
มุเข ปกฺขิปปิ ฯ อถ นํ โปธิสตุโต ตถากโรนฺตํ ทิสฺวา คิลาหิ
ตาว ปจฺจมา อิทนฺนามตฺนฺติ ชานิสฺสตีติ โจเทตฺถ อิมํ คถมาห

[๕๐]ลิตฺตํ ปรมนฺ เตชสา

กิลมกฺขํ ปุริโส น พุชฺชติ

กิล เร กิล ปาปฺรฺตฺตก

ปจฺจมา เต กฏฺฏํ ภวิสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ ลิตฺตฺนฺติ มกฺขิตํ รณฺชิตํ ฯ ปรมนฺ เตชสาติ อตุตฺเมน
เตชสมฺปฺนฺเนน หลาหลวิเสน ฯ คิลนฺติ คิลนฺโต ฯ อกฺขนฺติ

คูปกั ๗ น พุชฌตีติ อัย เม คิลโต อิทำ นาม กริสฺสตีติ
น ชานาติ ๗ คิล เระติ คิลาหิ อเร ๗ คิลาติ ปุณปี โจเทนุโต
วทติ ๗ ปจฺจนา เต กฏุกั ภวิสฺสตีติ อิมสฺมี เต อกฺเข คลิตเต
ปจฺจนา เอตัง วิสั ติจิณฺณ ภวิสฺสตีติ อตุโถ ๗

โส โพธิสฺสตุตฺสส กเถนฺตฺสเสว วิสเวเคน มุจฺฉิโต อกฺขิณี
ปรีวตฺเตตฺวา ขนฺธึ นามตฺวา ปติ ๗ โพธิสฺสโต อิทานิสฺสาปี
ชีวิตทานัน ทาคุ วฏฺฐตีติ โอสฺสปริภาวิทัง วมนโยคัง ทตฺวา วเมตฺวา
สปีปิตฺตมมฺรฺสฺสกุขราทโย ตลฺยจ ขาทาเปตฺวา อโรคัง กตฺวา ปุณ
เอวรूपัง มา อกาสิตี โอวิทฺตฺวา ทานาทิณี ปุณฺณานิ กตฺวา
ยถากมฺมํ คโต ๗

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนัน อahrtฺวา ภิกฺขเว อปฺจ-
เวกฺขิตปริโกโก นาม กตฺวิสปริโกกสฺสทิสฺส โหตีติ
วตฺวา ชาตกั สโมชานสฺสิ ตทา ปณฺฑิตฺตฺตฺโต อหเมว อโหสิ ๗
กฏฺฐตฺโต ปเนตฺถ น กถิยตี ยถา เจตฺถ เอวัง สพฺพตฺถ
โย ปน อิมสฺมี กาลเ น ปณฺณายตี โส น กถิยเตวาติ ๗

ลิตตชาตกั ปจฺมํ ๗

มหาสารชาตก

อุกกุญเฐ สุรมิจนตตีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนโต
อายสมนตํ อานนทตเถรํ อารพก กเถสิ ฯ

เอกสมิ สมเย โกสลรณโธ อิตถิโย จินตยีสุ พุทฺฐปาโท
นาม ทุลโก ตถา มนุสฺสปปฏิลาโก ปรีปฺณณายตนา จ
มยลจ อิมํ ทุลกํ ขณสมวายํ ลกิตฺวาปี อตฺตโน รุจยา
วิหาริ คนฺตฺวา ชมมํ วา โสตุํ ปุชฺชํ วา กาคูํ ทานํ
วา ทาคูํ น ลกาม มลฺลชฺชาย ปกฺขิตฺตา วีย วสาม รณโธ
กเถตฺวา อมฺหากิ ชมมํ กเถตุํ อนฺจฺฉวิกิ เอกิํ กิกฺขุ
ปกฺโกสาเปตฺวา ตสฺส สนฺติเก ชมมํ โสสฺสาม ตโต ยํ
สิกฺขิสฺสาม ตํ อุกฺคณฺหิสฺสาม ทานาทินิ ปฺลฺณณานิ กริสฺสาม
เอวํ โน อยํ ขณฺปปปฏิลาโก สพลฺโล ภวิสฺสตีติ ฯ ตา สพฺพาปี
ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา อตฺตนา จินติตํ การณํ กถยีสุ ฯ
ราชา สาธฺฐติ สมฺปฺปิจฺฉิ ฯ

อเถกทิวสํ ราชา อฺยฺยานกิปิ กิพิตฺกามา อฺยฺยานปาลํ
ปกฺโกสาเปตฺวา อฺยฺยานํ โสเธหิติ อาห ฯ อฺยฺยานปาโล อฺยฺยานํ
โสเชนฺโต สตุถาริ อลฺลตฺรสมิ รุกฺขมฺมเล นิสินฺนํ ทิสฺวา รณโธ
สนฺติกิ คนฺตฺวา สฺพุทฺธิ เทว อฺยฺยานํ อปีเจตฺถ อลฺลตฺรสมิ
รุกฺขมฺมเล ภควา นิสินฺนโนติ อาห ฯ ราชา สาธฺฐ สมม สตุถ
สนฺติเก ชมมํ โสสฺสามาติ อลงฺกตฺรถิ อภิรฺยฺเห อฺยฺยานํ คนฺตฺวา

สตถุ สนนฺตีกั อคมาสิ ฯ

ตสฺมิณจ สมเย จตฺตปาณิ นามะโก อนาคามิอุปาสโก สตถุ
สนนฺตีกะ ฃมมํ สุนฺมาโน นิสินฺโน โหติ ฯ ราชานํ ทิสฺวา
อาสงฺกมาโน มุหุตฺตํ จตฺวา ปุณฺ สจายิ ปาปโก ภเวยฺย น
สตถุ สนนฺตีกะ นิสิตฺตฺวา ฃมมํ สุนฺเขยฺย อปาปเกน อิมินา
ภวิตพฺพนฺติ จินฺเตตฺวา สตถาริ อุปสงฺกमितฺวา วณฺทิตฺวา เอกมณฺตํ
นีสิตฺติ ฯ อุปาสโก พุทฺธการเวณ รมฺโห ปจฺจภูจฺจันฺ วา วณฺทนํ
วา น อกาลิ ฯ เตนฺสฺส ราชานํ อนตฺตมโน อโหสิ ฯ สตถานํ
ตสฺส อนตฺตมณฺทาวํ ฃตฺวา อุปาสกสฺส ฃณฺํ กเถสิ อยิ มหาราช
อุปาสโก พุทฺธสฺสโต อากตาคโม กามะ วิตฺราโคติ ฯ ราชานํ
อิมินา โอรเกณ ภวิตพฺพํ ยสฺส สตถานํ ฃณฺํ วณฺเณตฺติ จินฺเตตฺวา
อุปาสก วเทยฺยาสิ เยน เต อตฺถโถติ อาห ฯ อุปาสโก สาธฺวติ
สมปฺปฏิจฺฉิ ฯ ราชานํ สตถุ สนนฺตีกะ ฃมมํ สุตฺวา สตถาริ ปทกฺขิณฺ
กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โส เอกทิวสํ อุปริปฺปาสาทะ มหาวาตปानํ วิวริตฺวา จิตฺตํ
อุปาสกํ ภุทฺตปาตฺราสํ จตฺตมาทาย ฃตฺวานํ ฃจฺจณฺตํ ทิสฺวา
ปกฺโกสาเปตฺวา เอวมาย ทฺวํ กิริ อุปาสก พุทฺธสฺสโต อมฺหากณฺจ
อิตฺถิโย ฃมมํ โสตฺกามา เจว อุกฺคเหตุกามา จ สาธฺว วมตฺส
สเจ ตาสํ ฃมมํ วาเจยฺยาสิตฺติ ฯ คิหิณํ นาม ราชนฺเตปฺเร ฃมมํ
เทเสตฺถ วา วาเจตฺถ วา น ปฏฺิริปฺเป อตฺถ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 254

อฺยยานเมว ปฏฺฐิรฺปนฺติ ฯ ราชฯ สจฺจํ เอส วทฺตีติ ตํ
อฺยโยเชตฺวา อิตฺถิโย ปกฺโกสาเปตฺวา ภทฺเท อหิ ตุมฺหากิ ฌมฺมํ
เทสนตฺถาย จ ฌมฺมํ วาจนตฺถาย จ สตฺถุ สนฺตํกิ คนฺตฺวา
เอกํ ภิกฺขุํ ยาจิสฺสามิ อสีติยา มหาสาวเกสฺส กตฺริ ยาจิสฺสามิตี
อาห ฯ ตา สพฺพา มนฺเตตฺวา ฌมฺมภณฺฑาทาการิกิ อานนฺทตฺ-
เถรเมว อาโรเจสฺสุ ฯ ราชฯ สตฺถุ สนฺตํกิ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา
เอกมฺนฺติ นิสินฺโน เอวมฺาห ภนฺเต อมฺหากิ เคะเห อิตฺถิโย
อานนฺทตฺเถรสฺส สนฺตํเก ฌมฺมํ โสตฺถจ อุกฺคเหตฺถจ อิจฺฉนฺติ
สาธฺว วตฺสส สเจ เถโร อมฺหากิ เคะเห ฌมฺมํ เทเสยฺย เจว วาเจยฺย
จาติ ฯ สตฺถา สาธฺวตี สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา เถริ อาณาเปสิ ฯ ตโต
ปฏฺุจาย รลฺโย อิตฺถิโย เถรสฺส สนฺตํเก ฌมฺมํ สฺฉนฺติ เจว
อฺคฺคณฺหนฺติ จ ฯ

อฺถกทิวสํ รลฺโย จูฬามณฺนิ นฏฺุโธ ฯ ราชฯ ตฺสฺส นฏฺุจภาวิ
สฺตฺวา อมฺจเจ อาณาเปสิ สพฺเพ อนฺโตวตฺถชนกมฺนฺสฺเส กเหตฺวา
จูฬามณฺนิ ออาหาราเปถาติ ฯ อมฺจจา มาตฺคามเ อาที กตฺวา จูฬามณฺนิ
ปฺริปฺุจฺฉนฺตา อทิสฺวา มหาชนํ กิลเมนฺติ ฯ ตํ ทิวสํ อานนฺทตฺเถโร
ราชนิเวสนํ ปวิฏฺุโธ ฯ ยถา ตา อิตฺถิโย ปุพฺเพ เถริ ทิสฺวาว
หฏฺุจตฺถุจฯ ฌมฺมํ สฺฉนฺติ เจว คณฺหนฺติ จ ตถา อกตฺวา
สพฺพา โทมนสฺสปฺตฺตาว อเหสฺสุ ตโต เถเรน กสฺมา ตุมฺเห
อชฺช เอรูปา ซาตาติ ปุจฺฉิตา

เอวม่าหังสุ ฆนเต รณโณ จูพามณั ปรีเยสิสุตมาติ อมจจา
มาตุคามะ อุปาทย อนุโตวลณชนเก กิลเมนติ น ชานาม
กสฺส ก็ ภวิสฺสตีติ เตนมฺหา โทมนสฺสปฺตฺตาดิ ฯ เถโร มา
จินฺเตถาดิ ตา สมสฺสาเสตฺวา รณโณ สนฺตีกั กนฺตฺวา
ปฺลฺลตฺตาสเน นิสิตฺตฺวา มณิ กิร เต มหาราช นนฺุจฺติ
ปฺุจฺติ ฯ อาม ฆนฺเตติ ฯ อสฺกฺขิ ปน ตั อหฺราเปตฺนฺติ ฯ
ฆนฺเต สพฺพิ อนุโตชนั กเหตุวา กิลเมนฺโตปี น สกฺโกมิ
อหฺราเปตฺนฺติ ฯ มหาราช มหาชนั อกิลเมตฺวาว อหฺรณฺปาโย
อตฺถิติ ฯ กตโร ฆนฺเตติ ฯ ปิณฺฑททานั มหาราชชาติ ฯ กตโร
ปิณฺฑททานั ฆนฺเตติ ฯ มหาราช ยตฺตเกสฺ อาสงฺกา อตฺถิ
เต กเหตุวา เอเกกสฺส เอเกกั ปฺลาสฺปิณฺฑั วา มตฺติกาปิณฺฑั
วา ทตฺวา อิมั ปจฺจุสกาละ อหฺริตฺวา อสฺกฺกุจฺจเน นาม ปาเตถาดิ
วตฺตพฺพิ เยน คหิโต ภวิสฺสตี โส ตสฺมึ ปกฺขิปีตฺวา อหฺริสฺสตี
สเจ ปจฺมทิวเสยว ปาเตนฺติ อิจฺเจตฺ กุสลั โน เจ ปาเตนฺติ
ทฺุคฺยทิวเสปี ตคฺยทิวเสปี ตเถว กาดพฺพิ เอวั มหาชนโน จ น
กิลมิสฺสตี มณิณฺจ ลภิสฺสตีติ เอวั วตฺวา เถโร อคฺมาสิ ฯ
ราชา วุตฺตนเยเนว ตโย ทิวเส ทาเปสิ ฯ เนว มณิ อหฺริสฺสุ ฯ
เถโร ตคฺยทิวเส อคฺนฺตฺวา ก็ มหาราช ปาติโต มณิตี
ปฺุจฺติ ฯ น ปาเตนฺติ ฆนฺเตติ ฯ เตนหิ มหาราช มหาตลสฺมึเยว
ปฺฏิจฺจนฺนฺุจฺจเน มหาจฺญี จปาเปตฺวา อฺทกสฺส

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตตวคฺควณณนา หน้า 256

ปุราเปตฺวา สาน्हีหิ ปริกฺขิปาเปตฺวา สพฺเพ อนฺโตวลฺลชนก-
มนุสฺสา จ อิตฺถิโย จ อุตฺตราสงฺคํ กตฺวา เอกโก อนฺโตสาน्हี
ปวิสิตฺวา หตฺถํ โชรฺวิตฺวา อากฺขมฺมุตฺติ วเทหิตฺติฯ เถโร อิมํ
อุปายํ อากฺขมฺมิตฺวา ปกฺกามิฯ ราชา ตถา การเถติฯ มณฺโฉโร
จินฺเตสิ ชมฺมมกฺกนฺทาคารโก อิมํ อธิกรณํ อาทาย มณฺ
อิทฺสเสตฺวา โอสกฺกิสฺสตี ตํ ปาเตตฺตทานิ วณฺณตีติ มณฺโฉ ปฏฺิจฺจนฺนํ
กตฺวา อาทาย อนฺโตสาน्हี ปวิสิตฺวา จาณฺขิยํ ปาเตตฺวา นิภฺขมิฯ
สพฺเพสํ นิภฺขนฺตกาเล อุทกํ ฉนฺนํเตตฺวา มณฺโฉ อทฺทสํสุฯ
ราชา เถโร นิสฺสาย มหาชนํ อกิลเมตฺวาว เม มณฺโฉ ลทฺโชรฺติ
ตฺสสฺตีฯ อนฺโตวลฺลชนกมนุสฺสาปิ เถโร นิสฺสาย มยํ มหาทฺกฺขโต
มุตฺตมฺมหาตี ตฺสสฺตีสุฯ เถรสฺसानุภาเวน รณฺเณ จูฬามณฺโฉ ลทฺโชรฺติ
เถรสฺसानุภาโว สกฺลนฺนเร เจว ภิกฺขุสงฺฆเณ จ ปากฺโก ชาติฯ

ชมฺมสภายํ สนนฺนินฺนา ภิกฺขุ เถรสฺส คฺคณํ วณฺณเขยฺสฺส อาวุโส
อานนฺตฺเถโร อตฺตโน พหุสฺส
จ มหาชนํ อกิลเมตฺวา อุปายเณว รณฺโณ มณฺโฉ ทฺสเสสฺตีติฯ
สคฺคา อากฺนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาตี
ปฺุจฺจิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว อานนฺตเณว
ปรหฺตฺถคคฺคิ ภาณํ ทฺสสฺตีตํ ปุพฺเพปิ ปณฺฑิตา มหาชนํ
อกิลเมตฺวาว อุปายเณว ตฺริจฺฉาน-

หตุถคตํ ภณฺฑํ ทสฺสยีสฺสูติ วตุวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ
อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปชิสฺสูโต
สพฺพลิปฺปานํ นิปฺผลตี ปตฺโต ตสฺเสว อมฺจุโจ อโหสิ ฯ
อถกทิวสํ ราชา มหนฺเตน ปริวารเน อุตฺยานํ คนฺตุวา วนฺนฺตรานิ
วิจฺริตุวา อุตฺทกัฬํ กัฬิตฺตุกาโม มงฺคฺลโปกฺขรณิ โอตฺริตุวา
อิตฺถาคารมฺปิ ปกฺโกสิ ฯ อิตฺถิโย อตฺตโน สีสฺสูปคฺสิวฺปกาทินิ
อากรณานิ โอมฺลฺลจิตฺวา อุตฺตราสงฺเก ปกฺขิปิตฺวา สมฺกฺคปิฏฺเจสุ
จเปตฺวา ทาสิโย ปฏฺิจฺฉาเปตฺวา โปกฺขรณิ โอตฺริสุ ฯ อถกา
อุตฺยานมกฺกฏฺิ สาขนฺตเร นิสินฺนา เทวิ ปิลนฺธฺรณานิ โอมฺลฺลจิตฺวา
อุตฺตราสงฺเก ปกฺขิปิตฺวา สมฺกฺคปิฏฺเจสุ จปิยมานํ ทิสฺวา ตสฺสา
มุตฺตาหารํ ปิลนฺธิตฺตุกามา หุตฺวา ทาสิยา ปมาทํ โอลอยมานา
นีสิธิ ฯ ทาสีปิ รกฺขมานา ตหิ ตหิ โอลเกตฺวา นิสินฺนาเยว
นิทฺทายิตฺตุ อารภิ ฯ มกฺกฏฺิ ตสฺสา ปมาทภาวํ ฌตฺวา วาตเวเคน
โอตฺริตุวา มหามุตฺตาหารํ กิวยํ ปฏฺิมฺลฺลจิตฺวา วาตเวเคนเนว
อฺปฺปติตฺวา สาขนฺตเร นีสิธิตฺวา อญฺญาสํ มกฺกฏฺินํ ทสฺสนภเยน
เอกสฺมี รุกฺขสฺสูสิรฺฐฺจฺจเน จเปตฺวา อฺปฺสนตฺตฺปสนฺตา วิย ตํ
รกฺขมานา นีสิธิ ฯ สปิ โข ทาสี ปพฺุชฺฉิตฺวา มุตฺตาหารํ
อฺปฺสฺสนตี กมฺปมานา อญฺญํ อฺปายํ อทิสฺวา ปฺริโส เทวีย
มุตฺตาหารํ คเหตุวา ปลาโตติ มหาวีรํ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตตวคควณณนา หน้า 258

วิรวี ๑ อารกขมมสุสา ตโต ตโต สนนิปตติววา ตสุสา วจนัน
สุตฺวา รัญโธ อาโรเจสิ ๑ ราชา โจริ คณฺหถาติ อาห ๑
ปฺริสา อุตฺยานา นิกฺขมิตฺวา โจริ คณฺหถ คณฺหถาติ
อิโต จิตฺจ โอลเณติ ๑

อเถโก ชานปโท พลิการกปฺริโส ตํ สทฺทํ สุตฺวา กมฺปมาโน
ปลาโย ตํ ทิสฺวา ราชปฺริสา อโย โจโร ภวิสฺสตีติ อนุพนฺธิสฺ
ตํ คเหตุววา โปเถตฺวา อเร ทฺฐจโจร เอว มหาสารี นาม
ปิลนฺชนํ หรสีติ ปฺริภาสีสฺ ๑ โส จินฺเตสิ สจําหํ น คณฺหามีติ
วขฺยามิ อชฺช เม ชีวิตํ นตฺถิ โปเถนฺตาเยว มํ มาเรสฺสนฺติ
สมฺปฏฺิจฺฉามิ นนฺติ ๑ โส อาม สามิ คหิตํ เมติ อาห ๑ อถ
นํ พนฺธิตฺวา รัญโธ สนนิกํ อานยีสฺ ๑ ราชาปิ นํ ปุจฺฉิ คหิตํ
เต มหาสารปิลนฺชนนฺติ ๑ อาม เทวติ ๑ อิทานิ นํ กหนฺติ ๑
เทว มยา มหาสารี นาม มลฺลจปีจฺมปี น ทฺฐจปฺพุพฺพิ เสฏฺฐี
ปน มํ มหาสารี ปิลนฺชนํ คณฺหาเปสิ โสหํ คเหตุวาว ตสฺส
อทาสิ โสปิ นํ ชานาตีติ ๑ ราชา เสฏฺฐี ปกฺโกสาเปตฺวา คหิตํ
เต อิมสฺส หตฺถโต มหาสารปิลนฺชนนฺติ ปุจฺฉิ ๑ อาม เทวติ ๑
กหํ ตนฺติ ๑ ปุโรหิตสฺส เม ทินฺนนฺติ ๑ ปุโรหิตมฺปิ ปกฺโกสาเปตฺวา
ตเถว ปุจฺฉิ ๑ โสปิ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา คนฺธพฺพสฺส เม ทินฺนนฺติ

อาห ๑ ตมฺปิ ปกุโกสาเปตฺวา ปุโรหิตสฺส เต หตฺถโต
มหาสารปิลนฺธน์ คหิตนฺติ ปุจฺฉิ ๑ อาม เทวติ ๑ กหํ ตนฺติ ๑
กิลเสวเสน เม วณฺณทาสียา ทินฺนนฺติ ๑ ตมฺปิ ปกุโกสาเปตฺวา
ปุจฺฉิ ๑ สา น คณฺหามิตฺติ อาห ๑ เต ปณฺจ ชเน ปุจฺฉนฺตฺตานณฺเวย
สุริโย อญฺจํโกโต ๑ ราชา อิทานิ วิกาโล ชาโต เสว
ชานิสฺสามิตฺติ เต ปณฺจ ชเน อมจฺจํจํ ทตฺวา นคฺริ ปาวีสี ๑

โพธิสฺสโต จินฺเตสิ อิทํ ปิลนฺธน์ อนฺโตวตฺตณฺเช นญฺจํ อยณฺจ
คหปติโก พหิวตฺตณฺโซ ทฺวารเปปี พลวาร์โกโข ตสฺมา
อนฺโตวตฺตณฺชนกานมฺปิ ตํ คเหตุวา ปลาโยคํ น สกฺกา เอวํ เนว
พหิวตฺตณฺชนกานํ น อนฺโตอฺยฺยานเ วตฺตณฺชนกานํ คหณฺปาโย
ทิสฺสติ อิมินา ทุกคตฺมณฺสฺเสน เสฏฺฐิสฺส เม ทินฺนนฺติ กถนฺเตน
อตุตฺตโน โมกฺขตฺถาย กถิตํ ภวิสฺสติ เสฏฺฐินาปี ปุโรหิตสฺส เม
ทินฺนนฺติ กถนฺเตน เอกโต หุตฺวา นิตฺถริสฺสามาติ จินฺเตตฺวา กถิตํ
ภวิสฺสติ ปุโรหิตนาปี คนฺธพฺพสฺส เม ทินฺนนฺติ กถนฺเตน
พนฺธนาคาเร คนฺธพฺพํ นิสฺสาย สฺวเชน วสิสฺสามาติ จินฺเตตฺวา
กถิตํ ภวิสฺสติ คนฺธพฺพเณนาปี วณฺณทาสียา เม ทินฺนนฺติ
กถนฺเตน อนฺนุกถณฺจिता วสิสฺสามาติ จินฺเตตฺวา กถิตํ ภวิสฺสติ
อิมฺหิ ปณฺจหิปี อโจเรหิ ภวิตพฺพํ อฺยฺยานเ มกฺกญา พหุ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 260

ปีลนฺธเนน เอกิสฺสา มกฺกภูยา หตฺถे อารุพฺเหน ภวิตพฺพนฺติ ฯ
โส ราชนํ อุปสงฺกมิตฺวา มหาราช เต โจเร อมฺหากํ
นินฺยาเทถ มยํ ตํ กิจฺจํ โสเชสฺสามาติ อห ฯ ราชา สาธุ
ปณฺฑิต โสเชหิตี ตสฺส นินฺยาเทสิ ฯ โปธิสฺสโต อตฺตโน
ทาสปุริเส ปกฺโกสาเปตฺวา เต ปณฺจปี ชเน เอกสฺมีเยว จาเน
วสาเปตฺวา สมฺนฺตา อารกฺขํ กตฺวา กณฺณํ ทตฺวา ยํ เต
อลฺลวมลฺลํ กเถนฺติ ตํ มยฺหํ อโรเจถาติ วตฺวา ปกฺกามิ ฯ
เต ตถา อํกุสุ ฯ

ตโต มนฺุสฺसानํ สนฺุสินฺุนเวลาย เสฏฺฐิํ ตํ กหฺปติกํ อเร
ทฺุจกหฺปติก ตยา อหํ มยา วา ตฺวํ กหํ ทิฏฺฐปฺพุโป กทา
เต มยฺหํ ปีลนฺธนํ ทินฺุนฺุติ อห ฯ สามิ มหาเสฏฺฐิ อหํ มหาสาริ
นาม รุกฺขสารปาทกํ มณฺุจปีจกํปี น ชานามิ ตํ นิสฺสาย ปน
โมกฺขํ ลภิสฺสามิตี เอวํ อวํ มา เม กุชฺฌ สามิตี ฯ ปุโรหิโตปิ
เสฏฺฐิ อห มหาเสฏฺฐิ ตฺวํ อิมินา ปีลนฺธนํ อตฺตโน อทินฺุนฺุแกว
มยฺหํ กถํ อทาสีตี ฯ มยํ เทวปี อิสฺสรา อมฺหากํ เอกโต
หุตฺวา กถิตกาเล กมฺมํ จิปรํ นินฺุชฺชิสฺสตีตี กเถมิตี ฯ คนฺุชฺชโพิปี
ปุโรหิตํ อห พฺุราหฺมณ กทา ตยา มยฺหํ ปีลนฺธนํ ทินฺุนฺุติ ฯ
อหํ ตํ นิสฺสาย วสนฺุจฺจาเน สฺขํ วสิสฺสามิตี กเถสินฺุติ ฯ วณฺุณทาสีปี
คนฺุชฺชพฺุ อห อเร ทฺุจกนฺุชฺชพฺุ อหํ กทา ตว สนฺุติกํ

คตปุพฺพา ตฺวํ วา มม สนฺตีกํ อาคตปุพฺโพ กทา เต
มยฺหํ ปิณฺธุณํ ทินฺนุนฺตํ ๑ ภคินี กิการณา กุชฺฌสิ อมฺเหสุ
ปญฺจสุ เอกโต วสนฺเตสุ ฆราวาโส ภวิสฺสติ อนุกุกณฺจมานา
สุขํ วสิสฺสามาติ กเถสิณฺตํ ๑

โพธิสฺสโต ปโยชิตมนุสฺसानํ สนฺตีกา ตํ กถํ สุตฺวา เตสิ
ตตฺตโต อโจรภาวํ ฌตฺวา มกฺกภูมฺยา กหิตํ ปิณฺธุณํ อุปาเยเนว
ปาเตสฺสามิติ เณฺฑุมยานิ ปิณฺธุณานิ การตฺวา อุยฺยานเ
มกฺกภูมฺโย กาหาเปตฺวา หตฺถปาทคิฺวาสุ เณฺฑุปิณฺธุณานิ
ปิณฺธุธาเปตฺวา วิสฺสชฺเชสิ ๑ อิตฺรา มกฺกภูมฺยํ ปิณฺธุณํ รกฺขมานา
อุยฺยานเเนว นิสิทิ ๑ โพธิสฺสโต มนุสฺเส อาณาเปสิ กจฺจถ ตุมฺเห
อุยฺยานเ สพฺพา มกฺกภูมฺโย อุปฺชาเรถ ยสฺสา ตํ ปิณฺธุณํ ปสฺสถ ตํ
อุตฺตาเสตฺวา ปิณฺธุณํ คณฺหถาติ ๑ ตาปี โข มกฺกภูมฺโย ปิณฺธุณํ
โน ลทฺชนฺติ ตฺถุจฺปฺพหฺนฺจฺจา อุยฺยานเ วิจฺรณฺติโย ตสฺสา สนฺตีกํ
คณฺตฺวา ปสฺส อมฺหากํ ปิณฺธุณนฺตํ อหํสุ ๑ สว มกฺกภูมฺยํ
อสฺหมานา กิ อิมินา เณฺฑุปิณฺธุเนนาติ มุตฺตาหารํ
ปิณฺธุตฺวา นิกฺขมิ ๑ อถ นํ เต ปุริสา ทิสฺวา ปิณฺธุณํ
จฺจฺทาเปตฺวา อหริตฺวา โพธิสฺสตสฺส อหํสุ ๑ โส
ตํ อาทาย รณฺโถ ทสฺเสตฺวา อิทํ เต เทว ปิณฺธุณํ เต
๑. ม. ตถโต ๑

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณา หน้า 262

ปญฺจปี อโจรา อิทมฺปน อุตฺตยาน มกฺกภูฏยา อากตฺนฺติ
อาห ๗ กถํ ปน เต ปญฺชิตฺต มกฺกภูฏยา หตฺถํ อารุพฺพหาโว
ฉาโต กถํ คหิตฺตํ ๗ โส สพฺพํ อัจฺฉิ ๗ ราชา ตฺถจฺจมานโส
สงฺคามสํสาทิสฺส นาม สฺวราทโย อิจฺฉิตฺตพฺพา โหนฺตํติ โปชิตฺตตฺต
ถฺตี กโรนฺโต อิมํ คาทมาห

[๕๒]อุกฺกฏฺเจ สฺวรมิจฺฉนฺติ มนฺตํสฺส อุกฺกฏฺหํ

ปฺยญฺจ อนฺนปानมฺหิ อตฺถเต ชาเต จ ปญฺชิตฺตํ ๗

ตตฺถ อุกฺกฏฺเจติ อุปฺกฏฺเจ อุภโต พฺยพฺเพ สงฺคาม
สมฺปหารเ วตฺตมานนฺติ อตฺถโต ๗ สฺวรมิจฺฉนฺตํติ อสนฺนิยาปี มตฺถเก
ปวตฺตมานาย อปฺลาถินํ สฺวริ อิจฺฉนฺติ ตสฺมี หิ ขณฺเ เอวฺรโป
สงฺคามโยโร ปฏฺเจตฺตพฺโพ โหติ ๗ มนฺตํสฺส อุกฺกฏฺหลนฺติ
กตฺตพฺพากตฺตพฺพํ กิจฺจํ สมฺมมฺตฺนกาเล อุปฺปนฺเน มนฺตํสฺส โย
อุกฺกฏฺหโล อวิกิณฺณวาโจ มนฺตํ น ภินฺนํติ ตํ อิจฺฉนฺติ ตาทิสฺส หิ
เตสฺส จานนฺสฺส ปฏฺเจตฺตพฺโพ โหติ ๗ ปฺยญฺจ อนฺนปानมฺหิตํ มนฺเร
อนฺนปाने ปจฺจปฏฺจเจเต สหปริภฺยฺชนตฺถาย ปิยํ ปุคฺคํ ปฏฺเจนฺติ
ตาทิสฺส หิ ตสฺมี กाले ปฏฺเจตฺตพฺโพ โหติ ๗ อตฺถเต ชาเต จ
ปญฺชิตฺตํ อตฺถคฺมภฺยเร ชมฺมคฺมภฺยเร กิสฺมิมฺญจิทฺเทว การณฺเ วา
ปญฺเห วา อุปฺปนฺเน ปญฺชิตฺตํ วิจฺจขณฺํ อิจฺฉนฺติ ตถารุโป หิ
ตสฺมี สมเย ปฏฺเจตฺตพฺโพ โหติ ๗

เอวํ ราชา โปชิตฺตํ วณฺณเตวา โถเมเตวา มนฺวสฺสํ

วสฺสนฺโต มหาเมโฆ วิย สตฺตํหิ รตฺนํหิ ปุชฺเตวา ตสฺสโสภาเท

จตุวา ทานาทินิ ปุณณานิ กตุวา ยถากมมึ คโต ๗ โปธิสตุโตปี
ยถากมมึ คโต ๗

สตุถา อิมิ ฌมมเทสนั อหริตุวา เถรสสุ คุณิ กเถตุวา
ชาติกั สโมธานะสิ ตทา ราชา อานนุโท อโหสิ
ปณฺทิตามจฺโจ ปน อหเมวาทิ ๗

มหาสารชาติกั ทุติยิ ๗

วิชาสทโกชนชาติกั

น วิชาสเส อวิชาสฏฺเจติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
วิชาสทโกชนั อารพฺภ กเถสิ ๗

ตสฺมี หิ กิร สมเย เขภฺยุเยน ภิกฺขุ มาตรา โน ทินฺนั
ปีตรา โน ทินฺนั ภาตรา ภคินิยา จุพฺพมาตรา จุพฺปีตรา มาตุเลน
มาตุลานิยา ทินฺนั อมฺหากั คิหิกาละปี ภิกฺขุกาละปี เอเต ทาตุ
ยตุตฺตรูปาทิ ฌาตีหิ ทินฺเน จตุตาโร ปจฺจเย วิชาสฏฺฐา หตุวา
อปจฺจเวกฺขิตฺวา ปริภฺญชฺชนฺติ ๗ สตุถา ตํ การณํ ฌตุวา ภิกฺขุณฺ
มยา ฌมมเทสนั กาคู วฏฺฏฐิตฺติ ภิกฺขุ สนนฺิปาตาเปตุวา ภิกฺขเว
ภิกฺขุณา นาม ฌาตีหิปี ทินฺนเก จตุตาโร ปจฺจเย ปจฺจเวกฺขิตฺวา
ปริโกโก กาทพฺโพ อปจฺจเวกฺขิตฺปริโกกั กตุวา หิ กาลิ กุรฺมานา
ภิกฺขุ ยภฺขปฺเปตอตุตภาวโต น มุจฺจนฺติ (๒) อปจฺจเวกฺขิตฺปริโกโก

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 264

นามส วิสปริโกคสทิสฺ วิสฺสาสิเกน ทินฺนํปี อวิสฺสาสิเกน
ทินฺนํปี มาเรติเยว ปุพฺเพปี วิสฺสาเสน ทินฺนํ วิสฺ ปริภุชฺชิตฺวา
ชีวิตกฺขยํ ปตฺตาดิ วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปชิสฺสโต
มหาวิภโว เสฏฺฐิ อโหสิ ฯ ตสฺเสโก โคपालโก กิฏฺฐสมฺพาชสมเย
คาโว คเหตุวา อรณฺณํ ปวิสฺสิตฺวา ตตฺถ โคปลลฺลิกํ (๑) กตฺวา
รกฺขณฺโต วสตี เสฏฺฐิโน จ กาลน กาลํ โครสํ อหารตี ฯ อถสฺส
โคपालกสฺส อวิทุเร สีโห นีวาลํ คณฺหิ ฯ กาวินํ สีหสนฺดาเสน
มิลาดานํ จิรั มณฺหํ อโหสิ ฯ อถ นํ เอกทิวสํ สบฺปี อาทาย
อากตํ เสฏฺฐิ ปุจฺฉิ กิณฺนุ โข สมฺม โคपालก มณฺหํ สบฺปีตี ฯ
โส ตํ การณํ อัจฺฉิ ฯ อตฺถิ ปน สมฺม ตสฺส สีหสฺส กตฺถจิ
ปฺปฏิพฺพฺโพตี ฯ อตฺถิ สามิ เอกาย มิคมาตุกาย สทฺธิ สํสฺสฺสโคตี ฯ
สฺสกกา ปน ตํ คาหาเปตฺตุนฺตี ฯ สฺสกกา สามิตี ฯ เตนหิ
ตํ คเหตุวา ตสฺสา นลาญฺโต ปญฺจาย สรีเร โลมานิ วิเสน
ปฺนปฺปฺนํ รชฺชิตฺวา สฺกฺขยาเปตฺวา เทว ตโย ทิวเส อตฺถิกมิตฺวา
ตํ มิคมาตุกํ วิสฺสชฺเชหิ โส ตสฺสา สีเนहनํ สรีรั เลหิตฺวา
ชีวิตกฺขยํ ปาปฺณิสฺสตี อถสฺส จมฺมนขทาจฺา เจว
มัสฺสจ คเหตุวา อากฺขณฺเยยาสีตี หลาหลวิสํ

ทตฺวา อุโยเชสิ ฯ โคपालโก ชาลั จิปีตฺวา อุปาเยน ตั
มิกมาตุกั กเหตุวา ตถา อกาสิ ฯ สีโห ตั ทิสฺวา พลวสิเนเห
ตสฺสา สรีริ เลหิตฺวา ชีวิตกฺขยั ปาปฺณิ ฯ โคपालโกปิ จมฺมาทีนิ
กเหตุวา โปธิสตุตสฺส สนฺตีกั อคฺมาสิ ฯ

โปธิสตุโต ตั การณั ฌตฺวา ปเรสุ สิเนโห นาม น
กาตพฺโพ เอวํ พลสมฺปนฺโนปิ สีโห มิกราชา กิเลสวเสน ตัสฺสคั
นิสฺสาย มิกมาตุกาย สรีริ เลหนฺโต วิสปริโกคั กตฺวา ชีวิตกฺขยั
ปฺตฺโตติ วตฺวา สมฺปตฺตปริสาย ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คากฺมาห

[๕๑]น วิสฺสเส อวิสฺสญฺเจ วิสฺสญฺเจปี น วิสฺสเส

วิสฺสาสา ภยมเนวติ สีหํ มิกมาตุกาติ ฯ

ตตฺรายั สขฺเขปฺตฺโต โย ปุพฺเพ สภโย อตฺตนิ อวิสฺสญฺโ
อโหสิ ตสฺมี อวิสฺสญฺเจ โย ปุพฺเพปี นิพฺภโย อตฺตนิ
วิสฺสาสิโกเยว ตสฺมี วิสฺสญฺเจปี น วิสฺสเส เนว วิสฺสาสิ กเรยฺย ฯ
กึการณา ฯ วิสฺสาสา ภยมเนวตีติ โย หิ มิตฺเตปี อมิตฺเตปี
วิสฺสาโส ตโต ภยมเวว อากฺขณฺติ ฯ กถั ฯ สีหํ มิกมาตุกาติ
ยถา มิตฺตสนฺถวเวสน กตฺวิสฺสาสาย มิกมาตุกาย สนฺตีกา
สีหสฺส ภยั อเนวณฺตึ อุปคตึ สมฺปตฺตุนฺติ อตฺโต ยถา วา
วิสฺสาสวเสน สีหํ มิกมาตุกา อเนวตฺกามา อุปคตาติปี

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 266

อตุโถ ๑

เอวํ โปชิสฺสโต สมฺปตฺตปริสาย ฃมฺมํ เทเสตฺวา ทานาทินิ
ปฺลฺลณานิ กตฺวา ยถากมฺมํ คโต ๑

สตฺถา อิมํ ฃมฺมเทสนํ อahrtitฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ ตทา
มหาเสฏฺฐี อหเมว อโหสีติ ๑

วิสุตฺตาสโกชนชาตกํ ตตฺถิ ๑

โลมหํสชาตกํ

โสตตฺโต โสสีโตติ อิทํ สตฺถา เวสาลี อฺปนีสฺสาย
ปาฎิการามे วิหรนฺโต สฺนุกฺขตฺโต อารพฺภ กเถสิ ๑

เอกสฺมี หิ สมเย สฺนุกฺขตฺโต สตฺถุ อฺปฺภูจฺาโก หุตฺวา
ปตฺตจิวรมาทาย วิจฺรมาโน โกรกฺขตฺตियสฺส ฃมฺมํ โรเจตฺวา
ทสพลสฺส ปตฺตจิวริ นียฺยาเทตฺวา โกรกฺขตฺตियํ นิสฺสาย วสตี ๑
ตสฺส กาลกณฺชิโกสุรโยนียํ นิพฺพตฺตกาเล คีหิ หุตฺวา นตฺถิ
สมณฺสส โคตมสฺส อุตฺตริมฺนุสฺส ฃมฺโม อลฺมรียถาณทสฺสนวิเสโส
ตกฺกปริยาหตฺติ สมโณ โคตโม ฃมฺมํ เทเสสิ วิมฺมฺสาณฺจริตฺติ
สยฺปฏฺิภานํ ยสฺส จ ขวสฺส อตฺถาย ฃมฺโม เทสิโต โส
น นียฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมาทกฺกขฺยาติ เวสาลียํ ตินฺณํ
ปาการานมนฺตเร วิจฺรนฺโต สตฺถุ อวณฺณํ ภาสตี ๑ อถายสฺมา

สาริปุตฺโต ปิณฑาย จรฺนุโต ตสฺเสว อวณฺณํ ภาสฺนตฺสฺส
สุตฺวา ปิณฑปาทปฺปฏิกกฺกนฺโต ตมตฺถํ ภควโต อาโรเจสิ ฯ
ภควา โภชนํ สาริปุตฺตํ สุนกฺขตฺโต โมฆปฺริโส โภชเวเนว
เอวมาห มหาโภชเวเนปิ โส น นียฺยาติ ตกฺกรสฺส
สมฺมาทูกฺกขยาติ วทฺนฺโต อชานิตฺวาปิ มยฺหํ อคฺคเมว ภาสฺติ
น โข ปน โส โมฆปฺริโส มยฺหํ คฺคณฺ์ ชานาติ มยฺหณฺ์
สาริปุตฺตํ ฉ อภิลฺลา นาม อตฺถิ อยมฺปิ เม อุตฺตริมฺนุสฺสธมฺโมว
ทสฺพลานิ อตฺถิ จตฺเวสารถฺชวณฺ์ อตฺถิ จตฺยุโยนิปริจฺเฉทกณฺ์
อตฺถิ ปญฺจกตฺติปริจฺเฉทกณฺ์ อตฺถิ อยมฺปิ เม อุตฺตริมฺนุสฺสธมฺโมว
เอวํ อุตฺตริมฺนุสฺสธมฺมสมฺนฺนาคตมฺปน มํ โข เอวํ วทฺเยย
นตฺถิ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส อุตฺตริมฺนุสฺสธมฺโมติ โส ตํ วาจํ
อปฺปทาย ตํ จิตฺตํ อปฺปทาย ตํ ทิฏฺฐิ อปฺปญฺนิสฺสชฺชิตฺวา
ยถากตฺถํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นฺริเยติ เอวํ อคฺตโน วิชฺชมานํ
อุตฺตริมฺนุสฺสธมฺมสฺส คฺคณฺ์ กเถตฺวา สุนกฺขตฺโต กิร สาริปุตฺต
โกรกฺขตฺติยสฺส ทูกฺกรกฺริกาย มิจฺฉาตเป ปสฺนโน ปสฺสีทฺนฺโต น
ปน มยฺเอาว ปสฺสีทฺตํ วฏฺฏกฺติ อหณฺ์หิ อิตฺโต เอกนฺวตฺติกปฺปมตฺถเก
อตฺถิ นฺ โข เอตฺถ สारโรติ พาทฺริกมิจฺฉาตปํ วิมฺสฺนฺโต
จตฺรํกสมฺนฺนาคตํ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 268

พฺรหฺมจฺริยวาลํ วลี ตปฺสฺสี สฺสํ โหมิ ปฺรมตปฺสฺสี ลฺลฺลโ
สฺสํ โหมิ ปฺรมลฺลโ ขฺเขจฺจฺฉิ สฺสํ โหมิ ปฺรมขฺเขจฺจฺฉิ ปฺวิวิตฺโต
สฺสํ โหมิ ปฺรมปฺวิวิตฺโตติ วตฺวา เถเรน ยาจิโต อตีตํ อหริ ฯ
อตีเต เอกนวุตฺติกปฺปมตฺถเก โปชิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
วีมฺลิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส อชฺชิวกปฺพพฺพชฺชํ ปฺพพฺพชฺชิตฺวา อเจลโก อโหสิ
รชฺชชฺลฺลิกโก ปฺวิวิตฺโต อโหสิ เอกวิหารี มนุสฺสเส ทิสฺวา มิโค
วีย ปฺลาถิมหาวิกฺติโกชโน อโหสิ วจฺจโคมยาทีนํ ปฺริภฺลฺลชฺชิตฺวา (๑)
อปฺปมาทวิหารตฺถาย อรณฺญเ เอกสฺมี ภิสฺนเก วนสณฺฑเท วิหาสี
ตสฺมี วิหรนฺโต หิมปาทสมเย อนนฺตรภฺจฺจเก รตฺตี วนสณฺฑชา
นิกฺขมิตฺวา อพฺโปกกาเส วิหริตฺวา สฺสุริเย อุกฺกเต วนสณฺฑํ ปฺวิสฺติ ฯ
โส ยถา รตฺตี อพฺโปกกาเส หิโมทเกน ดินฺโต ตเถว ทิวา
วณฺสณฺฑโต ปฺกฺขมฺรณฺเตหิ อุกฺกวินฺนุหฺหิ เตมียติ เอวํ อโหรรตฺตํ
สฺสิตฺตํ อนุโกติ คิมฺหานํ ปน ปฺจฺฉิมเม มาเส ทิวา อพฺโปกกาเส
วิหริตฺวา รตฺตี วณฺสณฺฑํ ปฺวิสฺติ ฯ โส ยถา ทิวา อพฺโปกกาเส
อาตเปน ปฺริพาทํ ปตฺโต ตเถว รตฺตี นีวาเต วณฺสณฺฑเท ปฺริพาทํ
ปาปฺณาคี ฯ สฺริรา เสททฺธาธา มุจฺจนฺติ ฯ อถสฺส ปฺพเพ
อสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส อัย คธา ปฺภิกฺกาสิ

[๕๔] โสตฺตฺโต โสสีโต คโต(๒) เอโก ภิสฺนเก วณ
นคฺโค น จคฺคิมาสีโน เอสนาปฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
มุนีติ ฯ

ตตถ โสตตโตติ สุริยสนตาเปน สุตตโต ฯ โสสีโตติ
หิโมทเกน สูลีโต สุกฺกุ ตินฺโต ฯ เอโก ภีสนเก วเนติ ยตถ
ปวิฏฺฐานํ เขภฺยเยน โลมานิ หัสนฺติ ตถารูเป ภีสนเก วนสณฺเฑ
เอโก อหฺตฺติโยว อโหสิฺนฺติ ทีเปติ ฯ นคฺโค น จคฺคิมาสีโนติ
นคฺโค น จ อคฺคิมาสีโน วาสีเตน ปีพฺยมาโนปี เนว
นิวาสนปารุปรนาทีนํ น อคฺคิ อากมฺม นิสีทินฺติ ทีเปติ ฯ
เอสนาปฺสฺโตติ อพฺรหฺมจริเยปี ตสฺมี พฺรหฺมจริยสณฺณี หุตฺวา
พฺรหฺมจริยญฺเจเวตฺติ เอสนา จ กเวสนา จ อุปาโย พฺรหฺมโลกสฺสาติ
เอวํ ตาย พฺรหฺมจริยเสนาย ปฺสฺโต อนฺยตฺโต อสฺสูกํ อापฺนโน
อโหสิฺนฺติ ทสฺเสติ ฯ มุนีติ มุนิ โข เอส โมนตฺถาย ปฺฏิปฺนโนติ
เอวํ โลกเกน สมภาวิโต อโหสิฺนฺติ ทีเปติ ฯ

เอวํ จตฺตฺรจกสมนฺนาคตมฺปน พฺรหฺมจริยํ จริตฺวา โปธิสฺตฺโต
อรุณกาเล อุปฺภูจิตฺตํ นริยนิมิตฺตํ ทิสฺวา อิทํ วตฺตสมาทานํ
นิริตฺถกนฺติ ญตฺวา ตํ ขณฺญเวย ตํ ลทฺธี ภินฺทิตฺวา สมฺมาทิฏฺฐี
คเหตฺวา เทวโลกे นีพฺพตฺติ ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อahrtฺตฺวา ชาตกํ สโมธานสฺสิ
อหํ เตน สมเยน โส อาชีวโก อโหสิฺนฺติ ฯ

โลมหัสชาตกั จตฺตฺถํ ฯ

มหาสุทฺตฺสนชาตกั

อนิจฺจา วต สงฺขาราติ อิทํ สตุถา ปรีนิจฺพานมญฺเเก
นินฺนุโน อานนฺทตฺเตรสฺส มา ภควา อิมสฺมี ชุทฺทก-
นกรเกติ วจัน อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตถาคเต หิ เขตวเน วิหรนฺเต สารีปฺตฺตฺเตโร
กตฺติกปฺนฺณมัยํ นาลกคามเก ชาโต วรเก ปรีนิจฺพายิ ฯ
มหาโมคฺคฺคฺลาโน กตฺติกมาสฺเสว กापฺปกฺเข อามาวสิย
ปรีนิจฺพายิ ฯ เอวํ ปรีนิจฺพุเต อคฺคฺสาวกฺยฺเก อหฺมปี กุสิณาราย
ปรีนิจฺพายิสฺสามิติ อนฺุพฺเพน จาริกํ จรมาโน ตตฺถ คนฺตุวา
ยมกฺสาธานมนฺตเร อุตฺตรสีสเก มญฺเเก อนฺุจฺจานเสยฺยาย
นินฺชฺชิ ฯ อถ นํ आयสฺมา อานนฺทตฺเตโร มา ภนฺเต ภควา
อิมสฺมี ชุทฺทกนกรเก วิสเม อฺชฺชงฺกฺลนกรเก สาขานกรเก
ปรีนิจฺพายิ อญฺเฬสิ จมฺปากราชคหาทีนํ มหานครานํ
อญฺฉตรสฺมี ภควา ปรีนิจฺพายตฺติ ยาจิ ฯ สตุถา มา อานนฺท
อิมํ ชุทฺทกนกรกํ อฺชฺชงฺกฺลนกรกํ สาขานกรกฺนฺติ วเทสิ อหํ
ปฺุพฺเพ สฺทฺตฺสนจกฺกวตฺติราชกาเล อิมสฺมี นกรे วสิ ตทา อิทํ
ทฺวาทสโยชนิเกน รตนปฺปากาเรน ปรีกฺขิตฺตํ มหานครํ อโหสิติ
วตุวา เถเรน ยาจิโต อตีตํ อานนฺโต มหาสุทฺตฺสนสฺตฺตํ (๒)
กเถสิ ฯ

ตทา ปน มหาสุทฺตสนํ สุทฺตมปฺปาสาทา โอตฺริตฺวา อวิหฺวเร
สตฺตตรตนมฺเย ตาลวเน ปฺลยฺตฺเต ตสฺมี กปฺปฺยมฺลยฺเก ทกฺขิณฺเน
ปฺสฺเสน อนุทฺต
จตุราสีตฺนฺครสฺสฺต
กโรหิตฺติ สฺกทฺท
อด โข เอตฺต
วตฺวา กิการณฺมา เทวาทิ ปุจฺฉิตฺโต อชฺชฺชาหํ กาลกิริยํ กริสฺสํมิตฺติ
อาห ๑ อด นํ เทวี โรทฺมานา อกฺขิณิ ปุจฺฉิตฺวา กิจฺจฺเนน กสิเรน
ตถา วตฺวา โรทฺติ ปฺริเทวี ๑ เสสํปิ จตุราสีตฺตฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
โรทฺทิสฺส
สพฺเพปิ โรทฺทิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สพฺเพ นีวเรตฺตฺวา เทวี อามนฺเตตฺตฺวา มา ตฺวํ เทวี โรทฺติ มา
ปฺริเทวี ติลมตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อนิจฺจา เกทนฺทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

[๕๕]อนิจฺจา วตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

อฺปฺปชฺชิตฺวา นีรฺชฺชมนฺนฺติ เตสํ วุปฺสํโม สฺสฺสฺสฺสฺส

ตตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปฺจฺจเยหิ สฺมาคณฺตฺตฺวา กตฺตา ขนฺธายตฺตนาทโย สฺงฺขาราทิ สพฺเพ เต
อนิจฺจาเยว นาม ๑ เอตฺตฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 272

วิญญาณํ อนิจฺจํ จกฺขํ อนิจฺจํ ๔เปฯ ฐมา อนิจฺจา ยงฺกิญฺจิ
สฺวิญญาณกาวิญญาณกํ รัตนํ สพฺพนฺตํ อนิจฺจเมว อิติ อนิจฺจา
วต สงฺขาราติ คณฺห ๔ กสฺมาฯ อุปฺปาทวยธมฺมิโนติ สพฺเพ เหตุ
อุปฺปาทธมฺมิโน เจว วยธมฺมิโน จ อุปฺปชฺชนภิชฺชนสภาวายเว
ตสฺมา อนิจฺจาติ เวทิตพฺพาฯ ยสฺมา ปน อนิจฺจา ตสฺมา
อุปฺปชฺชิตฺตว นิร์ชฺชนติ อุปฺปชฺชิตฺตว จิตฺติ ปตฺตวาปี
นิร์ชฺชนติเยว สพฺเพ เหตุ นัพฺพตฺตมานา อุปฺปชฺชนติ นาม
ภิชฺชมานา นิร์ชฺชนติ นาม เตสํ อุปฺปาเท สติเยว จิตฺติ นาม โหติ
จิตฺติยา สติเยว ภงฺโก นาม โหติ น หิ อนุปฺปนฺนสฺส จิตฺติ นาม
จิตฺติ อภิชฺชนกนฺนาม อตฺถิ อิติ สพฺเพปิ สงฺขารา ติณฺณิ ขณฺณิ
ปตฺตวา ตตฺถ ตตฺถเวว นิร์ชฺชนติ ตสฺมา สพฺเพปิเม อนิจฺจา ขณฺณิ
อิตฺตฺรา อทฺฐวา ปภงฺกฺขณา จลิตฺตา สมิริตฺตา อนทฺฐนฺนียา ปายาตา
ดาวกาลีกา นิสฺสารา ดาวกาลีกฺกุเจน มายามริจฺเจณสทิสฺสา เตสฺสุ
ภทฺเท สฺภทฺทาเทวี่ กสฺมา สุขสณฺณํ อุปฺปาเทสิ เอวํ น คณฺห ๔
เตสํ วุปฺสโม สุโขติ สพฺพวณฺณวฺปฺสมนโต เตสํ วุปฺสโม นาม
นัพฺพานํ ตเทเวตฺถ ภทฺเท เอกนฺตโต สุขํ อณฺณํ สุขํ นาม
นตฺถิตฺติ ๔

เอวํ มหาสุทฺตฺสโน อมตฺมหานิพฺพานน เทสฺนายน ญฺญํ
คเหตุวา อวเสสฺสสาปี มหาชนฺนสฺส ทานํ เทถ สี่ลํ รกฺขถ

อุโปสถกมฺมํ กโรธาติ โอวาทํ ทตฺวา เทวโลกปรายโน อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกั สโมชานสิ
ตทา สุภทฺทา เทวี ราหุลมาตา อโหสิ ปริณายกรตฺนํ
ราहुโล อโหสิ เสสปริสา พุทฺธปริสา มหาสุทฺสฺสโน ปน
อหเมวาทิ ฯ

มหาสุทฺสฺสนชาติกั ปณฺจมํ ฯ

เถลปุตตชาติกั

สมตฺตติกั อนวเสสกนฺติ อิทํ สตฺถา สุมฺภรภูเจ เสตกั
นาม นิกมํ อุปนิสฺสาย อณฺฺตฺรสมึ วนสณฺฺเท วิหรนฺฺโต
ชนปทกฺลฺยาณิสฺสุดฺติ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตตฺร หิ ภควา เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ชนปทกฺลฺยาณิ
ชนปทกฺลฺยาณิตี โข ภิกฺขเว มหาชนกาโย สนนฺิปเตยฺย ฯ สา
โฆ ปเนสา ชนปทกฺลฺยาณิ ปรมปาสาวิณี นจฺเจ ปรมปาสาวิณี
คิเต ชนปทกฺลฺยาณิ นจฺจติ กายตีติ โข ภิกฺขเว ภฺยโยโส
มตฺตาย มหาชนกาโย สนนฺิปเตยฺย ฯ อถ ปุริโส อากฺขเจยฺย
ชีวิตุกาโม สุขกาโม ทฺกฺขปฏฺิฏฺโกล ฯ ตเมนนํ เอวํ วเทยฺย (๑) อยฺนฺเต
อมฺโภ ปุริส สมตฺตติโก เถลปุตฺโต อนฺฺตเร จ มหาชนกายสฺส
อนฺฺตเร จ ชนปทกฺลฺยาณิยา หริตฺพุโป ปุริโส จ ตํ อุกฺขิตฺตาสิโก

จิโต ปิฏฺฐจิโต ปิฏฺฐจิโต อนุพนฺธิสฺสตี ยตฺถเว ตํ โถกํปี จฺจฺเจสฺสตี
ตตฺถเว เต สิริ ปาเตสฺสามิติ ฯ ตํ ก็ มณฺณล ภิภฺขเว อปี นฺุ โข
โส ปุริโส อมม เตลปฺตฺตํ อมนสิกริตฺวา พหิทฺธา ปมาทํ
อาหเรยฺยาติ ฯ โน เหน้ ฆนฺเต ฯ อุปมา โข มฺยาโย ภิภฺขเว กตา
อตุลสฺส วิญญาปนาย อยมตฺถ อตุโถ สมตฺตติโกเตลปฺตฺโตติ
โข ภิภฺขเว กายคตาเยตํ สติยา อธิวณฺํ ฯ ตสฺมาติห ภิภฺขเว
เอวํ สิกฺขิตพฺพํ กายคตา โน สติ ภาวิตา ภวิสฺสตี สฺสมารทฺธาติ
เอวณฺุหิ โว ภิภฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ อิทํ ชนปทกฺลฺยาณิสฺสตุตํ สาคฺถํ
สพฺพณฺุชนํ กเถสิ ฯ

ตตฺถายํ สงฺเขปฺตฺโต ชนปทกฺลฺยาณิณี ชนปทมฺหิ กฺลฺยาณิ
อตุตฺมา นฺุสฺสรโรทสฺวิริหิตา ปญฺจกฺลฺยาณสมนฺุนาคตา สา หิ
ยสฺมา นาคิทิฆา นาคิรฺสฺสา นาคิกิสา นาคิณฺุลา นาคิกาพา
นาจุโจทาทา อติภฺกนฺุตา มานุสํ วนฺณํ อปฺปตฺตา เทวณฺุณฺํ ตสฺมา
นฺุสฺสรโรทสฺวิริหิตา นาม สา หิ ยสฺมา นฺุวิกฺลฺยาณํ มํสกฺลฺยาณํ
นหารุกฺลฺยาณํ อญฺุจิกฺลฺยาณํ วยกฺลฺยาณนฺุติ อิเมหิ จ ปญฺจหิ
กฺลฺยาณเหหิ สมนฺุนาคตา ปญฺจกฺลฺยาณสมนฺุนาคตา นาม ฯ
ตสฺสา หิ อากนฺุตุโก ภาสภฺจฺจนฺุนาม นตฺถิ อตุตโน สโรโรภาเสเนว
ทฺวาทสฺหตฺถे จานเ อาโลกํ กโรติ ปิยงฺกุสฺมา วา โหติ
สฺวณฺุณฺุสฺมา วา โหติ อยมสฺสา นฺุวิกฺลฺยาณตา ฯ จตฺตาโร

ปนสฺสา หตฺถปาทา มฺขปฺริโยสานญจ ลาหารสปริกมฺมกตฺตํ วย
รตฺตปฺปวาพรตฺตกมฺพลสทิสํ โหติ อยมสฺสา มํสกลฺยาณตาฯ
วีสตินขปตฺตานิ มํสโต อมฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
วย มฺต
ทฺวตฺตีส ทนฺตา สฺมุสฺสิตา สฺวโรตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อยมสฺสา อญฺจิกลฺยาณตาฯ วิสฺวสฺสสฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
โสฬสฺวสฺสฺทฺเทสิกา วย โหติ นิพฺพลิปฺลิตา อยมสฺสา
วยกลฺยาณตาฯ ปรมฺปาสาวิณฺติ เอตฺถ ปน ปสฺวานํ ปสฺโว
ปวตฺตตีติ อตฺถโธฯ ปสฺโวเอว ปาสาโวฯ ปรมฺ ปาสาโว
ปรมฺปาสาโวฯ โส อสฺสา อตฺถิติติ ปรมฺปาสาวิณฺติฯ นจฺเจ
วา กิตฺเต วา อุตฺตมปฺปวตฺติ เสฏฺฐกิริยา อุตฺตมเมว นจฺจ
นจฺจติ กิตฺตญจ กายตีติ วุตฺตํ โหติฯ อถ ปฺริโส อากฺขณฺเยยฺยาติ
น อตฺตโน รุจฺยาอากฺขณฺเยยฯ อยมฺปเนตฺถ อธิปฺปาโย อเถตฺถ
มหาชนมฺชฺเฒ ชนปทกฺลฺยาณฺนิยา นจฺจมานาย สาธุ สาธุติ
สาธุกาเรสุ อญฺคฺลฺปิจนฺเตสุ เจลฺลฺกฺเขปฺเตสุ จ ปวตฺตมานฺเตสุ ตํ
ปวตฺตี สฺตฺวา ราชา พนฺธนาการโต เอกํ ปฺริสํ (๒) ปกฺโกสาเปตฺวา
นิกฺพานิ ภินฺทิตฺวา สมตฺตฺตฺตฺกํ สฺปฺริปฺณฺณํ เตลปตฺตํ ตสฺส หตฺถ
ทฺวา อุโภหิ หตฺถเอหิ ทพฺหิ คาหาเปตฺวา เอกํ อสิหตฺถํ
ปฺริสํ อาณาเปสิ เอตํ คเหตฺวา ชนปทกฺลฺยาณฺนิยา สมชฺชฺญจฺจัน

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 276

คจฺจ ชฺตฺเถว เจส ปมาทํ อากมฺม เอกมฺปิ เตลวินฺทุ ญฺฑุเทติ
 ตตฺถเวสฺส สีสํ ฉินฺทาติ ฯ โส ปุริโส อสี อุกฺขิปิตฺวา ตํ
 ตชฺเชนฺโต ตตฺถ เนสิ ฯ โส มรณภเยน ตชฺชิโต ชีวิตฺกามตาย
 ปมาทวเสน ตํ อมนสิกิตฺวา สกึปี อุกฺขินิ อุมฺมิเลตฺวา ตํ
 ชนปทกลฺยาณี น โอลเกสิ ฯ เอวํ ภูตปฺพุพฺพเมเวตํ วตฺถุ ฯ
 สุตฺเต ปน ปริกปฺปวเสนตํ วุตฺตนฺติ เวทิตฺพํ ฯ อุปฺมา โข
 มฺยายนฺติ เอตฺถ ปน เตลปฺตตฺสฺส ตาว กายคตาย สติยา
 โอปมฺมสํสนฺทนํ กตเมว ฯ เอตฺถ ปน ราชา วีย กมฺมํ ทฏฺฐพฺพํ
 อสี วีย กิเลสา อุกฺขิตฺตาสิกฺปุริโส วีย มาโร เตลปฺตตฺหตฺโต
 ปุริโส วีย กายคตาสติภาวโก วิปฺสฺสกโยคาวจโร ฯ

อิติ ภควา กายคตาสตี ภาเวตฺถกาเมน ภิกฺขุณา เตลปฺตตฺหตฺถเณ
 เตน ปุริเสน วีย สตี อวิสฺสชฺเชตฺวา อปฺปมตฺเตน กายคตาสติ
 ภาเวตฺถพฺพาติ อิมํ สุตฺตํ อahrtิตฺวา ทสฺเสติ ฯ ภิกฺขุ อิมํ สุตฺตลฺย
 อตฺถลฺย สุตฺวา เอวมาหํสุ ทฺถกฺกริ ภนฺเต เตน ปุริเสน กตํ ตถารูปํ
 ชนปทกลฺยาณี อนฺโโลเกตฺวา เตลปฺตตํ อาทาย คจฺจนฺเตนาติ ฯ
 สตุถา น ภิกฺขเว เตน ทฺถกฺกริ กตํ สฺกฺกรเมเวตํ กสฺมา
 อุกฺขิตฺตาสิกฺเณ ปุริเสน สนฺตชฺเชตฺวา นียมานตาย ยมฺปน
 ปฺพุเพ ปณฺฑิตา อปฺปมาเทน สตี อวิสฺสชฺเชตฺวา อภิสงฺขตํ
 ทิพฺพรูปมฺปิ อินฺทฺริยานิ ภินฺทิตฺวา อนฺโโลเกตฺวา
 คนฺตฺวา รชชํ ปาปฺณิสฺสฺส เอตํ ทฺถกฺกรนฺติ

วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียิ พุรหุมทตเต รชฺชํ การเนเต โพธิสตุโต
ตสฺส รณฺโณ ปุตฺตตสฺส สพฺพกนิฏฺโจะ หุตฺวา นิพฺพตฺติตฺวา
อนุปฺพุเพน วิณฺญตํ ปาปุณฺนิ ฯ ตทา จ รณฺโณ เกहे ปจฺเจกพุทฺธา
ภุจฺชนฺติ ฯ โพธิสตุโต เตสํ เวยฺยาวจฺจํ กโรติ ฯ โส เอกทิวสํ
จินฺเตสิ มม พหุ ภาตโร ลจฺฉามิ นุ โข อหํ อิมสฺมี
นกระ กุสฺสนตํ รชฺชํ อุทาทุ โนติ ฯ อตฺตสฺส เอตทโหสิ
ปจฺเจกพุทฺเธ ปุจฺฉิตฺวา ชานิสฺสามิตี ฯ โส ทุคฺยทิวเส ปจฺเจก-
พุทฺเธสุ อากเตสุ ฆมฺมกรกํ อาทาย ปานีเยํ ปริสฺสาเวตฺวา
ปาเท โชรฺวิตฺวา เตเลน มกฺขเวตฺวา เตสํ อนฺตเร ขชฺชกํ ขาทิตฺวา
นินฺนกาเล วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นินฺนโน ตมตฺถํ ปุจฺฉิ ฯ อถ
นํ เต อโวจฺจํ กุมาร น ตฺวํ อิมสฺมี นกระ รชฺชํ ลภิสฺสสิ
อิโต ปน วิสฺติโยชนสฺตมตฺถเก คนฺธารรฎฺเฐ ตกฺกสิลาณครํ
นาม อตฺถิ ตตฺถ คนฺตํ สกฺโกนฺโต อิโต สตฺตเม ทิวเส รชฺชํ
ลจฺฉสิ อนฺตรามกุเต ปน มหาวตฺตนิอฏฺฐวียิ ปริปนฺโน อตฺถิ ตํ
อฏฺฐวี ปริหริตฺวา คจฺฉนฺตสฺส วิสฺติโยชนสฺติโก มกุโค โหติ อูชฺฐํ
คจฺฉนฺตสฺส ปญฺญาส โยชนานิ โหนฺติ โส หิ อมนุสฺสกนฺตาโร
นาม ตตฺถ ยกฺขินิโย อนฺตรามกุเต คามे จ สาธาโย จ มาเปตฺวา
อุปริสฺวณฺณตารกวิจฺตฺตวิตานํ มหารหํ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 278

สยน์ ปณฺญาเปตฺวา นานาวิราคปฏฺฐสาณฺโณ ปริกฺขิปิตฺวา
ทิวพฺพาลงฺการเหหิ อตฺตภาวํ มณฺเฑตฺวา สาลาสฺสู นิสฺสิทฺตฺวา
คจฺจนฺเต ปุริเส มธฺราหิ วาจาหิ สงฺกณฺหิตฺวา กิลนฺตฺรูปา วีย
ปณฺญาถ อธิคณฺตฺวา นิสฺสิทฺตฺวา ปานีเย ปิวิตฺวา คจฺจนฺตฺวา
ปกฺโกสิตฺวา อากตฺตานํ อาสนานิ ทตฺวา อตฺตโน รูปฺสึพฺพา-
วิลาสเหหิ ปโลเกตฺวา กิลสฺวสฺสึเก กตฺวา อตฺตนา สทฺธิ
อชฺฌาจาเร กเต ตตฺถเว เน โลหิตฺเตน ปคฺขมฺรณฺเตน ขาทิตฺวา
ชีวิทกฺขยํ ปาเปเนตฺติ รูปฺโคจฺริ สตฺตํ รูปฺเนว กณฺหนฺตฺติ สทฺทโคจฺริ
สตฺตํ มธฺเรน กิตฺวาทิตฺสทฺเทน กนฺธโคจฺริ สตฺตํ ทิวพฺพนฺเชหิ
รสโคจฺริ สตฺตํ ทิวพฺเพน นานกฺครสโกชนฺเนน โยจฺจพฺพโคจฺริ สตฺตํ
อุกฺโตโลหิตฺกฺุปฺชานฺเหหิ ทิวพฺพสยฺเนหิ สเจ ปณฺจ อินฺทฺริยานิ
ภินฺทิตฺวา ตา อโนโลเกตฺวา สตี ปจฺจุปฏฺฐเปตฺวา คมิตฺสฺสึ สตฺตเม
ทิวเส ตตฺถ รัชฺชํ ลจฺจนฺตฺติฯ โปธิสฺตฺโต โหตุ ฆนฺเต คฺมุหาคํ
โอวาทํ คเหตฺวา กิ เอตา โอลเกสฺสามิตฺติ ปจฺเจกพฺพุเชหิ ปฺริตฺตํ
การาเปตฺวา ปฺริตฺตวาลิกฺกญฺเจว ปฺริตฺตสฺตฺตญฺจ อาทาย ปจฺเจกพฺพุเช
จ มาตาปิตโร จ วณฺทิตฺวา นิเวสนํ คณฺตฺวา อตฺตโน ปุริเส
อาห อหํ ตกฺกสฺสึลาเย รัชฺชํ คเหตฺวํ คจฺจนฺมิ คฺมุเห อีเชว ตฺติจฺจถาติฯ
อถ นํ ปณฺจ ชนา อาหํสฺสุ มยฺมปี อนุคจฺจนฺมาติฯ น

สกุกา ตุมเหหิ อนุคนตุ์ อนุตรามกุเค กิร ยกฺขินิโย
รฺูปาทีโคจรเ มนุสฺเส เวยฺยเจวญฺจ รฺูปาทีหิ ปโลเกตฺวา คณฺหนฺติ
มหา ปรีปนฺโถ อหฺมฺปน อตฺตानํ ตกฺเกตฺวา กจฺจามิตฺติ ฯ กิ
ปนฺ เต เทว มยฺ ตุมเหหิ สทฺธิ กจฺจนฺตา อตฺตโน ปิยานิ
รฺูปาทีนํ โอลิเกสฺสาม มยฺมปี ตตฺถเวว คมิตฺสามาติ ฯ โปธิสฺตฺโต
เดนนํ อปฺปมตฺตา โหถาติ เต ปญฺจ ชเน อาทาย
ปฏฺิปปชฺชิตฺติ ฯ

ยกฺขินิโย กามาทีนํ มาเปตฺวา นิสิตฺตํ ฯ เตสฺ รฺูปโคจรโ
ปฺริโส ตา ยกฺขินิโย โอลิเกตฺวา รฺูปรามมฺเณ ปฏฺิพทฺชจิตฺโต
โถกํ โอลิหิ ฯ โปธิสฺตฺโต กิ โภ โถกํ โอลิหิ สิตฺติ อาห ฯ
เทว ปาธา เม รฺุชฺชนฺติ โถกํ สาลายํ นิสิตฺตฺวา อาคมิตฺสามิตฺติ ฯ
อมฺโภ เอตา ยกฺขินิโย มา โข ปญฺเจสฺสิตฺติ ฯ ยํ โหติ ตํ โหตุ
น สกฺโกมิ เทวาติ ฯ เดนนํ ปญฺญาหิ สฺสิตฺติ ฯ อิตเร จตฺตาโร
อาทาย อคฺมาสิ ฯ โส รฺูปโคจรโก ตาสํ สนฺตํ อคฺมาสิ ฯ ตา
อตฺตนา สทฺธิ อชฺฉมาจาเร กเต ตํ ตตฺถเวว ชีวิตฺกขยํ ปาเปตฺวา
ปฺุโรโต คนฺตฺวา อญฺญํ สาลํ มาเปตฺวา นานาตุริยานิ คเหตฺวา
คายนานา นิสิตฺตํ ฯ ตตฺถ สทฺทโคจรโก โอลิหิ ฯ ตมฺปิ
ขาทิตฺวา ปฺุโรโต คนฺตฺวา นานปฺปกारे คนฺชกรณฺทเก
ปฺุเรตฺวา อาปณฺํ ปสาเรตฺวา นิสิตฺตํ ฯ ตตฺถ คนฺชโคจรโก
โอลิหิ ฯ ตมฺปิ ขาทิตฺวา ปฺุโรโต คนฺตฺวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 280

นนานคฺครสานํ ทิพฺพโกชนานํ ภาชนานิ ปุเรตฺวา โอทนอาปณฺ
ปสาเรตฺวา นิสฺสีทิสฺสุ ฯ ตตฺถ รสโคจรโก โอทหิยฺ ฯ ตมฺปิ ขาทิตฺวา
ปุโรโต คณฺตฺวา ทิพฺพสยฺนนานิ ปญฺญาเปตฺวา นิสฺสีทิสฺสุ ฯ ตตฺถ
โฆฏฺฐพฺพโคจรโก โอทหิยฺ ฯ ตมฺปิ ขาทิสฺสุ ฯ

โพธิสฺสโต เอกโกว อโหสิ ฯ อเถกา ยกฺขินิ อติขรมฺนโต
วตายํ อหํ ตํ ขาทิตฺวาว นีวตฺติสฺสามิตฺติ โพธิสฺสตฺตสฺส ปจฺจโต
ปจฺจโต อคฺมาสิ ฯ อฏฺฐวิยา ปรภาเค วนกมฺมิกาทโย ยกฺขินิ
ทิสฺสุวา อยฺนเต ปุโรโต คจฺจณฺโต ปุริโส ก็ โหตฺติติ ปุจฺจนีสุ ฯ
โกมฺมารสามิโย เม อยฺยาติ ฯ อมฺโก อยํ เอวํ สุขุมฺมาลา(๑)
ปฺปฺพทามสฺทิสฺสา สุวณฺณวณฺณนา กุมาริกา อตฺตโน กุลํ ฉทฺทเทตฺวา
ภวานฺตํ ตกฺเกตฺวา นิกฺขนฺตฺวา กสฺมา เอตํ กิลเมตฺวา อาทาย น
คจฺจลฺลิตฺติ ฯ เนสา อยฺยา มยฺหํ ปชาปติ ยกฺขินิ เอสา เอตาย
เม ปญฺจ มนุสฺสสา ขาทิตฺวาติ ฯ อยฺยา ปุริสา นาม กุทฺธกาเล
อตฺตโน ปชาปติโย ยกฺขินิโยปิ กโรนฺติ เปติโยปิตฺติ ฯ ยกฺขินิ
อาคจฺจมานา คพฺภินิวณฺณํ ทสฺเสตฺวา ปฺน สก็ วิชาตวณฺณํ กตฺวา
ปฺตฺตํ องฺเกนาทาย โพธิสฺสตฺตํ อณฺุพฺนฺธิ ฯ ทิฏฺฐทิจฺจฺจา ปุริมนเยเนว
ปฺจฺจณฺติ ฯ โพธิสฺสโตปิ ตเถว วตฺวา คจฺจณฺโต ตกฺกสิลํ ปาปฺปณฺนิ ฯ
สา ปฺตฺตํ อณฺุตรธาเปตฺวา เอกิกาว อณฺุพฺนฺธิ ฯ โพธิสฺสโต นคร
คณฺตฺวา

เอกิสฺสา สาลาย นิสีทิฯ สปิ โข ยฺกฺขินี โปธิสฺตตฺสส
เตเชน ปวิสิตฺตุ อสฺกโกนฺตึ ทิพฺพรูปึ มาเปตฺวา สาลาทฺวาร
อฏฺฐาสิฯ

ตฺสฺมี สมเย ตกฺกสิลโต ราชา อฺยฺยานัน คจฺจนฺโต ตํ ทิสฺวา
ปฏฺิพฺพทฺธิจฺจโต หุตฺวา คจฺจน ปุจฺจน อิมิสฺสา สฺสฺสามิกภาวํ วา
อฺสฺสามิกภาวํ วา ชานาหิติ มนฺุสฺสํ เปเสสิฯ โส ตํ อฺปฺสงฺกมิตฺวา
สฺสฺสามิกาสิติ ปุจฺฉิฯ อาม อฺยฺย อຍ် เม สาลายํ นิสินฺโน
สามิโกติฯ โปธิสฺตฺโต เนสา มยฺหํ ปชาปติ ยฺกฺขินี เอสา
เอตาย เม ปญฺจ มนฺุสฺสา ขาทิตาติ อหาฯ สปิ ปุริสา นาม
อฺยฺย กุทฺธกาเล ยํ อิจฺจนฺติ ตํ วทฺนฺตีติ อหาฯ โส อฺภินฺนํ
วจนํ รมฺโวย อารโจะสิฯ ราชา อฺสฺสามิกภณฺุฑํ นาม
ราชสนฺตุกํ โหตีติ ยฺกฺขินี ปกฺโกสาเปตฺวา เอกหฺตฺถิปีฏฺุเจ
นิสึทาเปตฺวา นคริ ปทฺกฺขินฺณํ กตฺวา ปาสาทํ อภิรฺยฺหํ ตํ
อคฺคฺมเหสิฏฺฐาเน จเปสิฯ โส นฺุหฺตฺวานฺุวิลิตฺโต สายมาลํ
ภฺยฺชิตฺวา สิริสยฺนํ อภิรฺหิฯ สปิ ยฺกฺขินี อตฺตโน อฺปฺกปฺปนํ
อาหาริ อาหาริตฺวา อลงฺกตปฺปฺภฺยฺตฺตา สิริสยฺเน รมฺณา สทฺธิ
นิปฺชฺชิตฺวา รมฺโวย รมฺวเสน สฺขสมปฺปิตฺสฺส นิปฺนฺนกาเล
เอเกน ปสฺเสน ปรีวตฺติตฺวา ปโรทิฯ อถ นํ ราชา
ภทฺเท กิโรทิสิติ ปุจฺฉิฯ เทว อหํ ตฺมฺเหหิ มคฺเค ทิสฺวา อานิตา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 282

คฺมุหาคณฺจ เคเห พหุ อิตฺถิโย สาหิ สปฺตีนํ อนฺตเร วสฺมานา
กถาย อุปฺปนฺนาย โโก คฺยุหิ มาตฺริ วา ปิตฺริ วา โคคฺคํ
วา ชาตี วา ชานาติ คฺวุ อนฺตรามคฺเค ทิสฺวา อาনীตา
นามาติ สีเส คเหตฺวา นิปฺปีพฺยมาณา วีย มงฺกุ ภวิสฺสามิ
สเจ คฺมุเห สกฺกรฎฺเจ อิตฺตฺริยณฺจ อาณณฺจ มยฺหิ ทเทยฺยาถ
โกจิ มยฺหิ จิตฺตํ โโกเปตฺวา กเถตฺถุ น สกฺขิสฺสตีติ ฯ ภาทฺเท
มยฺหิ สกฺกรฎฺจวาสิโน น กิณฺจิ โหนฺติ นานํ เอเตสํ สามิโก
เย ปน ราชานํ โโกเปตฺวา อกคฺคตฺพพิ กโรนฺติ เตสฺสญฺเวยวาทํ
สามิโก อิมินา การณฺน น สกฺกา คฺยุหิ สกฺกรฎฺเจ วา
นคเร วา อิตฺตฺริยณฺจ อาณณฺจ ทาตฺตฺนติ ฯ เตนฺหิ เทว
สเจ ฎฺเจ วา นคเร วา อาณํ ทาตฺถุ น สกฺโกถ อนฺโตนิเวสเน
อนฺโตวตฺถยชนกานํ อุปริ มม วเส วตฺตฺนคฺคถาย อาณํ เทถาติ
อาห ฯ ราชา ทิพฺพโฆฏฺฐพฺเพน พทฺโธ คฺสฺสา วจัน อติกกฺมิตฺถุ
อสกฺโกนฺโต สาธุ ภาทฺเท อนฺโตวตฺถยชนเกสฺส คฺยุหิ อาณํ ทมฺมิ
คฺวุ เอเต อคฺคตฺโน วเส วตฺตฺตาเปหิติ อาห ฯ สา สาธุติ
สมฺปฺญิจฺจิตฺวา รัณฺโณ นิทฺทํ โอกฺกนฺตกาเล ยกฺขนคฺริ คฺนคฺวา
ยกฺขเ ปกฺโกสิคฺวา อคฺคตฺโน ราชานํ ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา
อฏฺฐิมคฺคํ เสเสตฺวา สพฺพิ นหารุจมฺมมฺสโลหิตํ ขาติ ฯ
อวเสสยฺกฺขา มหาทฺวารโต ปฏฺฐาย อนฺโตนิเวสเน กุกฺกฏฺกุกฺกุเร
อาทึ กคฺวา สพฺเพ ขาติคฺวา อฏฺฐิ เสเส อํสฺสุ ฯ

ปุนทิวเส ทวาริ ยถาปีหิตเมว ทิสฺวา มนุสฺสา ผรสุหิ
กวางฺเฏ โกฎฺเฏตุวา อนฺโต ปวิสฺตฺวา สพฺพํ นิเวสนํ
อฏฺฐจกปริปฺณณํ ทิสฺวา สจฺจํ วต โส ปฺริโส อหา นายํ มยหิ
ปชาปติ ยกฺขินิ เอสาติ ราชา ปน กิณฺจิ อชานิตฺวา
ตํ คเหตุวา อตฺตโน ภริยํ อกาสิ สายํ ยกฺขเ ย ปกฺโกสิตฺวา
สพฺพชนํ ขาทิตฺวา คตา ภวิสฺสตีติ อ่าหฺสุ ฯ

โพธิสฺสโตปี ตํ ทิวสิ ตสฺสาเยว สาลาย ปฺริตฺตวาลิกํ
สีเส ปกฺขิปิตฺวา ปฺริตฺตสฺสุตํ ปฺริกฺขิปิตฺวา ขกฺคํ คเหตุวา จิตโกว
อรุณํ อฏฺฐาเปสิ ฯ มนุสฺสา สกตราชานิเวสนํ โสเชตฺวา
หริตฺตฺปิตฺตํ กตฺวา อฺปฺริ คนฺเชหิ วิลิมฺปีตฺวา ปฺปฺผานิ วิกิริตฺวา
ปฺปฺผทามานิ โอสารेतฺวา ฐปํ กตฺวา นวมาลา พนฺชิตฺวา
สมฺมมฺนตฺยีสฺสุ หิยโย โส ปฺริโส ทิพฺพรูปํ มาเปตฺวา ปจฺจโต
อากจฺจนตี ยกฺขินิ อินฺทฺริยานิ ภินฺทิตฺวา โอลอกนมตฺตมฺปิ น
อกาสิ โส อติวिय อฺพารสฺสโต ฐิตีมา ฃาณสมฺปฺนโน ตาทิเส
ปฺริเส รฏฺฐํ อฺนุสาสนฺเต สพฺพํ รฏฺฐํ สฺขิตํ ภวิสฺสตี ตํ ราชานํ
กโรมาติ ฯ อถ สพฺเพ อมจฺจา จ นาคฺราจ เอกจฺจนฺทา หุตฺวา
โพธิสฺสตํ อฺปฺสจฺกมิตฺวา เทว ตุมฺเห อิมํ รชฺชํ กาทฺธาติ วตฺวา
นคฺริ ปเวเสตฺวา รตนฺราสิมฺหิ จเปตฺวา อภิสฺสิณฺจิตฺวา
ตกฺกสิลาราชานํ อกํสุ ฯ โส จตฺตาริ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 284

อคฺคิตฺตมนานิ วชฺเชตฺวา ทส ราชชฺเม อโกเปตฺวา ชฺเมเน
รชฺชํ การเนนฺโต ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา ยถากมฺมํ คโต ฯ
สตฺถา อิมํ อตีตํ อหริตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมํ
คาถมาห

[๕๖]สมตฺติตฺตํ อนุวเสกํ

เตลปตฺตํ ยถา ปรีหเรยฺย

เอวํ สจฺจิตฺตมนุรฺกฺเข สติยา

ปฏฺจยาโน ทิสํ อคตปฺพุพฺพนฺติ ฯ

ตตฺถ สมตฺติตฺติกนฺติ อนุโตมฺขวณฺณิเลขํ ปาเปตฺวา สมภริตํ ฯ
อนุวเสกนฺติ อนุวสิณฺจนํ อปฺริสฺสวานํ กตฺวา ฯ เตลปตฺตนฺติ
ปฏฺจิตฺตตฺติลเตลปตฺตํ ฯ ปรีหเรยฺยาคิ หเรยฺย อาทาย คจฺเจยฺย ฯ
เอวํ สจฺจิตฺตมนุรฺกฺเขติ ตํ เตลภริตปตฺตํ วิย อตฺตโน จิตฺตํ
กายคตาสติยา โคจเร เจว สมฺปยุตฺตสฺสติยา จาติ อฺภินฺนํปี
ชฺมมานํ อนุตเร ปฏฺจิปิตฺวา ยถา มฺหุตฺตมฺปี พหิทฺธา โคจเร น
วิกฺขิปติ ตถา ปณฺทิตโต โยคาวจโร รกฺเขยฺย โคเปยฺย ฯ กิการณา ฯ
เอตสฺส หิ

ทฺฐนฺนิกฺคหสฺส ลหฺโน ยตฺถกามนิปาติโน (๒)

จิตฺตสฺส ทมโถ สารุ จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหนฺติ ฯ

ตสฺมา

เล่มที่ 29 เตลปตตชาตกั หน้า 285

สุทฺททลั สุนิปลุณั ยตฺถกามนิปาตินั

จิตฺตํ รกฺเขถ เมธาวิ จิตฺตํ กุตฺตํ สุขาวหิ ฯ

อิทํ หิ

ทฺุรจฺกมํ เอกจริ อสริริ คุหาสยิ

เย จิตฺตํ สลฺลณเมสฺสนฺติ โมกฺขณฺติ มารพฺนฺธนา ฯ

อิตรสฺส ปน

อนวภูจิตฺตจิตฺตสฺส สทฺธมฺมํ อวิชานโต

ปริปลวปฺปสาทสฺส ปญฺณานํ ปริปฺปฺรติ ฯ

จิริกมฺมภูจฺานสหายสฺส ปน

อนวสฺสจิตฺตสฺส อนนฺวาทเจตโต

ปฺลฺลณปาปปฺปหีนสฺส นตฺถิ ชาครโต ภยิ ฯ

ตสฺมา เอตั

ผนฺทนั จปลั จิตฺตํ ทฺุรกฺขั ทฺุณฺนิวารยิ

อุจฺุ กโรติ เมธาวิ อฺุสฺกาโรว เตชนฺติ ฯ

เอวํ อุจฺุ กโรนฺโต สจิจิตฺตมฺนฺรฺกฺเข ฯ

ปฺลฺลญฺยานิ ทิลลั อคตปฺปพฺพนฺติ อิมสฺมี กายคตา-

สติกมฺมภูจฺานเณ กมฺมํ อารภิตฺวา อนมตฺตคฺเค ลัสาเร อคตปฺปพฺพิ

ทิลลั ปฺลฺลญฺเณโต ปิเหนโต วุตฺตนเยน สกจิจิตฺตํ รกฺเขยฺยาติ

อตฺโต ฯ กา ปเนสา ทิสานาม ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 286

มาตาปีตา ทิสสา ปุพฺเพ(๑) อัจริยา ทกฺขิณา ทิสสา(๒)

ปุคฺคตทารา ทิสสา ปจฺจนา มิตฺตามจฺจา จ อุตฺตรา

ทาสกมฺมกรา เภฏฺจา อุทฺธึ สมณพฺราราหุมนฺนา

เอตา ทิสสา นมสฺเสยฺย อปฺปมตฺโต กุเล คิหิตี

เอตฺถ ตาว ปุคฺคตทาราทโย ทิสสาตี วุตฺตา ฯ

ทิสสา จตฺสฺโส วิทิสสา จตฺสฺโส (๓)

อุทฺธึ อโธ ทส ทิสสา อีมาโย

กตฺรึ ทิสฺสึ ติฏฺฐติ นาคราชา

ยมทฺทสา สฺปิเน นพฺพิสาณฺนติ (๓)

เอตฺถ ปฺรตฺถิมาทิเกทา ทิสาว ทิสสาตี วุตฺตา ฯ

อาคาริโน อนฺนทปानวตฺถทา (๔)

อวฺหาณิกานมฺปิ ทิสฺสึ วทฺนติ

เอสา ทิสสา ปฺรมา เสตเกตุ

ยํ ปตฺวา ทกฺขิ สฺปิโน ภวณฺตีติ

เอตฺถ นิพฺพานํ ทิสสาตี วุตฺตํ ฯ อิธาปี ตทฺเว อธิปฺเปตฺตํ ฯ

ตณฺหิ ขยํ วิราคนฺติ อาทิหิ ทิสฺสติ ตสฺมา

ทิสสาตี วุจฺจติ ฯ อนมตฺกุเล ปน ลํสฺสเร เกนจิ พาลปฺลูชฺชเนน

สฺปิเนปี อคตปฺพพฺตาย อคตปฺพทิสสา นามาตี วุตฺตํ ฯ ตํ

เล่มที่ 29 นามสัทธาตํ หน้า 287

ปฏฺยนฺเตน กายคตาสติยา โยโค กรณียติ ฯ

เอวํ สตุถา นิพฺพานน เทสนาย ญฺญํ กเหตุวา
ชาติกํ สโมธานนสิ ตทา ราชปริสา พุทฺธปริสา อเหตุ
รชชปฺตตฺตุมาริ ปน อหเมวติ ฯ

เตลปฺตตชาติกํ ญฺญํ ฯ

นามสัทธาตํ

ชีวกญจ มตฺติ ทิสฺวาติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
เอกํ นามสัทธาตํ ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอโก กิร กุลปฺตฺโต นามเนน ปาปโก นาม ฯ โส
สาสเน อูริ ทตุวา ปพฺพชิตฺโต ภิกฺขุหิ เอหาวุโส ปาปก
ติฏฺฐาวุโส ปาปกาคิ วุจฺจมาโน จินฺเตสิ โลเก ปาปกํ นาม
ลามกํ กาทกณฺณิฏฺฐนฺติ วุจฺจติ อญฺญํ มงฺคลปฺปฏิสฺยตฺตํ นาม
อาหฺราเปสฺสามิตี ฯ โส อจฺริยฺพชฺฐมาเย อุปสงฺกมิตฺวา ฆนฺเต
มยฺหํ นามํ อวมงฺคลํ อญฺญํ เม นามํ กโรถาติ อาห ฯ
อถ นํ เต เอวมาหฺสู อาวุโส นามํ นามปณฺณตฺติมตฺตํ
นามเนน กาจิ อตฺถสัทธา นาม นตฺถิ อตฺตโน นามเนน สนฺตฺตฺตฺโต
โหหิตฺติ ฯ โส ปุณฺปุณฺนํ ยาจิเยว ฯ ตสฺสายํ นามสัทธาภาโว
สงฺเขม ปากโฏ ชาโต ฯ อเถกทิวสํ ฐมฺมสฺถายํ สนฺนินฺนินา
ภิกฺขุ กถํ สมฺมุจฺจาเปสฺสู อาวุโส อสุโก กิร ภิกฺขุ นามสัทธาโก

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 288

มฺงคฺลนํ อหฺราเปตฺติ ฯ สตุถา ฃมฺมสภํ อคฺนตุวา กาย
นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ โส
นามสฺหิโกเยวาทิ วตุวา อตีตํ อหฺริ ฯ

อตีเต ตกฺกสฺลํ โปธิสตุโต ทิสปาโมกฺโข อจฺริโย หุตฺวา
ปลฺจ มาณวคฺคตานิ มนฺเต วาเจสิ ฯ ตสฺเสโก มาณโว ปาปโก
นาม นามเน ฯ โส เอหิ ปาปก ยahi ปาปกาทิ วุจฺจมาโน
จินฺเตตุวา มยฺหํ นามํ อวมงฺคํ อณฺณํ นามํ เม อหฺราเปตฺตสฺมาตี
อจฺริยํ อุตฺสงฺกมิตฺวา อจฺริย มยฺหํ นามํ อวมงฺคํ
อณฺณํ นามํ กโรธาติ อหฺ ฯ อถ นํ อจฺริโย อโวจ กจฺจ
ตาท ชนปทจฺริกํ จริตุวา อตุตฺโน อภฺริจฺจติ เอกํ มงฺคลนํ
คเหตุวา เอหิ อาคตฺสฺส เต นามํ ปรีวตุเตตุวา อณฺณํ นามํ
กริสฺสสฺมาตี ฯ โส สาธฺวติ ปาถะยฺยํ คเหตุวา นิกฺขนฺโต คามเน
คามํ จรฺนฺโต เอกํ นครํ ปาปฺณิ ฯ ตตฺถเวโก ปุริโส กาลกโต
ชีวโก นาม นามเน ฯ โส ตํ ฃวาทิชนน อหฺพาหนํ นียมานํ
ทิสฺวา กิณฺนาม นามสฺ (๑) ปุริโสติ ปุจฺจิ ฯ ชีวโก นามาติ ฯ
ชีวโกปี มรฺตีติ ฯ ชีวโกปี อชีวโกปี มรฺติ นามํ นามปฺณฺตฺติมตฺตํ
ตุวญฺจ พาลอ มณฺเฑติ ฯ โส ตํ กถํ สุตฺวา นามे มชฺฃตุโต

หุตฺวา อตฺตโน นครํ (๑) ปาวีสี ฯ

อเถกํ ทาสี ภาตี อทฺทมานํ สามิกา ทฺวารเ นิสีทาเปตฺวา
รชชฺชยา ปหรนฺติ ฯ ตสฺสา จ ชนปาตีติ นามํ โหติ ฯ
โส อนฺตรวีสยา คจฺจนฺโต ตํ โปถิมานํ ทิสฺวา กสฺมา
อิมํ โปเถธาติ ปุจฺฉิ ฯ ภาตี ทาทู น สกฺโกตฺตีติ ฯ ก็ ปนฺตฺสา
นามนฺติ ฯ ชนปาตี นามาติ ฯ นามนฺ ชนปาตีนามาปี ภาติมตฺตํ
ทาทู น สกฺโกตฺตีติ ฯ ชนปาติโยปี อชนปาติโยปี ทฺกคฺตา
โหนฺติ นามํ นามปณฺณตฺติมตฺตํ ตฺวํ พาลो มลฺลเเตติ ฯ โส
นามเ มชฺชตฺตโร หุตฺวา นครา นิกฺขมฺม มคฺคํ ปฏฺธิปนฺโน
อนฺตรามคฺเค มคฺคมุพฺหํ ปฺริตํ ทิสฺวา อโยโย ก็ กโรนฺโต จรสีติ
ปุจฺฉิ ฯ มคฺคมุพฺโหมหิ สามิติ ฯ ก็ ปนฺ เต นามนฺติ ฯ ปนฺถโก
นามาติ ฯ ปนฺถโกปี มคฺคมุพฺโห โหตีติ ฯ ปนฺถโกปี อปนฺถโกปี
มคฺคมุพฺโห โหติ นามํ นามปณฺณตฺติมตฺตํ ตฺวํ ปน พาลो
มลฺลเเตติ ฯ โส นามเ อติมชฺชตฺโต หุตฺวา โพธิสฺตตฺตสฺส สนฺตํ
คณฺตฺวา ก็ ตาต นามํ โรเจตฺวา อากโตสีติ วุคฺเต อจฺริย
ชีวกาปี นาม มรณฺติ อชีวกาปี ชนปาติโยปี ทฺกคฺตา โหนฺติ
ชนปาติโยปี ปนฺถกาปี มคฺคมุพฺหา โหนฺติ อปนฺถกาปี นามํ
นามปณฺณตฺติมตฺตํ นามนฺ สัททฺธิ นตฺถิ กมฺเมเนว สัททฺธิ อลํ มยฺหํ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 290

อญฺเณน นามเณ ตเทว เม นามํ โหตุติ อห ๑ โปธิสฺสโต

น ทิฏฺฐณฺจ กตฺถจ สํสนฺนเตตฺวา อิมํ คาถมาห

[๕๗]ชีวกณฺจ มตํ ทิสฺวา ธนฺปาติณฺจ ทุคฺคตํ

ปฺนถกณฺจ วเน มฺพหํ ปาปโก ปฺนราคโตติ ๑

ตตฺถ ปฺนราคโตติ อิมานิ ตีณิ การณานิ ทิสฺวา ปฺน

อากโต ๑ รกาโร สนฺธิวเสน วุตฺโต ๑

สฺสฺสฺสา อิมํ อตีตํ อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว ปฺพเพเปส

นามสฺสิทฺธิโกเขวาติ วตฺวา ชาตํ สโมธานสฺสิ ตทา นามสฺสิทฺธิโก

อิทานิปี นามสฺสิทฺธิโกเขว อัจริยปริสา พุทฺธปริสา อัจริโย

ปฺน อหเมวาติ

นามสฺสิทฺธิชาตํ สฺสฺสฺสํ ๑

อญฺญวณฺชิชาตํ

สาธฺว โข ปณฺหิตโต นามาติ อิทํ สฺสฺสฺสา เขตวเน วิหรนฺโต

เอกํ อญฺญวณฺชิ อารพฺถ กเถสิ ๑

สาวตฺถุณฺธิ หิ เทว ชนา เอกโตว วณฺชิชฺชํ กโรนฺตา

ภณฺนทสฺสภณฺนาทาย ชนปทํ คนฺตฺวา ลทฺธลาภา ปจฺจกมฺมึสุ ๑ เตสุ

อญฺญวณฺชิชฺชํ จินฺเตสิ อัยฺ พหู ทิวเส ทฺพโกชเนน ทฺกฺขเสยฺยาย

กิลมฺนฺโต อิทานิ อตฺตโน จเร นานคฺครเสหิ ยาวทตฺถํ สฺสฺสฺสํ

ภณฺนชิตฺตฺวา อชฺเรเกน มริสฺสฺสฺสํ อถาหํ

เล่มที่ 29 ฎฎวณิชาตกั หนา 291

อิมิ ฆณั ทโย โภฎฐาเส กตุวา เอกิ ตสฺส ทารกานั
ทสฺสามิ เทว โภฎฐาเส อตฺตโน คหเสสามิติ ๑ โส อชฺช
ภาเชตฺสาม เสว ภาเชตฺสามาติ ฆณั ภาเชตุ น อิจฺฉิ ๑
อถ นั ปณฺฑิตวาณิโช อกามกั นิปฺปิเพตฺวา ภาชาเปตฺวา
วิหารี คนฺตฺวา สตฺถารี วนฺทิตฺวา กตปฺปฎฺฐิตฺตฺวาโร อติปฺปญฺโจ
เต กโต อิทาคนฺตฺวาปิ จิเรน พุทฺธฺปญฺจานัน อากโตสฺสิติ
วุตฺเต ตั ปวุตฺตี ภควโต อาโรเจติ ๑ สตฺถา น โช เอส
อุปาสก อิทาเนว ฎฎวณิโช ปุพฺเพปิ ฎฎวณิโชเยว อิทานิ
ปน ตั วญฺเจตฺกามो ชาโต ปุพฺเพปิ ปณฺฑิตฺเตปิ วญฺเจตฺ
น อุตฺสฺหิติ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหาริ ๑

อตีเต พาราณสิยั พุรหุมทตฺเต รชฺชั การเนตฺเต โปธิสฺสโต
พาราณสิยั วณิขกุเล นิพฺพตฺติ ๑ นามคหณทิวเส จสฺส
ปณฺฑิตฺโตติ นามิ อักฺสุ ๑ โส วยปฺปตฺโต อญฺเณน วณิขเกน
สทฺฐี เอกโต หุตฺวา วณิขฺชั กโรติ ๑ ตสฺส อติปณฺฑิตฺโตติ
นามิ อโหสิ ๑ เต ปน พาราณสิโต ปณฺจหิ สกฏฺสเตหิ
ฆณั อาทาย ชนปํทํ คนฺตฺวา วณิขฺชั กตุวา ลทฺฐลาภา
ปน พาราณสิ อากมฺิสฺสุ ๑ อถ เนสิ ฆณั ภาชนกาเล
อติปณฺฑิตฺโต อห มยา เทว โภฎฐาสา ลทฺฐพฺพาติ ๑
กัการณฺาติ ๑ ตฺวํ ปณฺฑิตฺโต อหิ อติปณฺฑิตฺโต ปณฺฑิตฺโต เอกิ
ลทฺฐุ อรหฺติ อติปณฺฑิตฺโต เทวติ ๑ นนฺ อมฺหากั ทฺวินฺนมฺปิ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณา หน้า 292

ภณฺฑมุลมปี โคณาทโยปี สมสมาเยว ตฺวั กสฺมา เทว
 โภจฺจาเส ลทฺฐํ อรหสีติ ฯ อติปณฺฑิตภาเวนาติ ฯ เอวํ เต
 กถํ วทฺเตตฺวา กลหํ อํกํสุ ฯ ตโต อติปณฺฑิตโต อตฺถเถโก
 อุปาโยติ จินฺเตตฺวา อตฺตโน ปีตริ เอกสฺมี สฺตีสรรุเกเช ปเวเสตฺวา
 ตฺวั อมฺเหสุ อากเตสุ อติปณฺฑิตโต เทว โภจฺจาเส ลทฺฐํ อรหสีติ
 วเทยฺยาสีติ วตฺวา โพธิสฺตตํ อุปสงฺกมิตฺวา สมฺม มยฺหํ ทฺวินฺนํ
 โภจฺจาสาณํ ยุตฺตภาวํ วา อยุตฺตภาวํ วา เอสา รุกฺขเทวตา
 ชานาติ เอหิ ตํ ปุจฺฉิสฺสามาติ ตํ ตตฺถเว เนตฺวา อยฺเย
 รุกฺขเทวตา อมฺหากํ อญฺ्ञํ ปุจฺฉินฺทาหีติ อาห ฯ อถสฺส ปีตา สฺริ
 ปริวตฺเตตฺวา เตนหิ กเถถาติ อาห ฯ อยฺเย อํ ปณฺฑิตโต
 อหํ อติปณฺฑิตโต อมฺเหหิ เอกโต โวหาโร กโต ตตฺถ เตน
 ก็ ลทฺฐพฺพนฺติ ฯ ปณฺฑิตฺเตน เอโก โภจฺจาโส อติปณฺฑิตฺเตน
 เทว โภจฺจาสา ลทฺฐพฺพาติ ฯ โพธิสฺตโต เอวํ วินิจฺฉิตํ อญฺ्ञํ
 สุตฺวา อิทานิ เทวตาภาวํ วา อเทวตาภาวํ วา ชานิสฺสามีติ
 ปลาสิ อหริตฺวา สฺตีสริ ปุเรตฺวา อคฺคิ อทาสิ ฯ อติปณฺฑิตสฺส
 ปีตา ชาลาเย ผุจฺจกาเล อทฺตชฺฌาเมเน สฺริเรเน ทฺยหมาโน อุปริ
 อารุຍฺห สาทํ กเหตฺวา โอลมฺเพนฺโต ญฺมิยํ ปติตฺวา อิมํ คาลมาห
 [๕๘]สาธฺว โข ปณฺฑิตโต นาม น เตวว อติปณฺฑิตโต
 อติปณฺฑิตฺเตน ปุตฺเตเน ปนฺมहि อุปุญฺจิสฺสโตติ ฯ

เล่มที่ 29 ฎฎวณฺชชาตํ หน้า 293

ตตฺถ สาธุ โข ปณฺฑิตฺโต นามาติ อิมสฺมี โลกํ ปณฺฑิตฺตเจเน
สมนฺนาคโต การณการณํ ญตฺวา ปุคฺคโล สาธุ โสภโน ๑
อดีตปณฺฑิตฺติ นามมตฺเตน อดีตปณฺฑิตฺโต ฎฎปฺริโส น เตว วรํ ๑
ปนมฺหิ อุปฎฺฐิตฺติ โถเคนมฺหิ ฌาโม อพฺตมชฺฌามโตว มตฺโตติ
อตุโถ ๑

เต อุภปิ มชฺเฌ ภินฺทิตฺวา สมฺเฆว โกฎฺจาสํ คณฺหิตฺวา
ยถากมฺมํ คตา ๑

สตฺถา ปุพฺพเพส ฎฎวณฺชเชวาทิ อิมํ อตีตํ อahrtิตฺวา
ชาตํ สโมธานสฺสิ ตทา ฎฎวณฺชเช ปจฺจุปฺปนฺเนปิ ฎฎวณฺชเช
ปณฺฑิตฺตวณฺชเช ปน อหเมวาทิ ๑

ฎฎวณฺชชาตํ อฎฺฐมํ ๑

ปโรสหสฺสชาตํ

ปโรสหสฺสมฺปิ สมากตानนฺติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน
วิหรนฺโต ปุณฺชชนปญฺจกปญฺหํ(๑) อารพฺภ กเถสิ ๑

วตฺถุ สรภฺงคชาตเก อาริภวิสฺสตี ๑ เอกสฺมี ปน สมเย
ภิกฺขุ ฐมฺมสภายํ สนนฺิปตฺติตฺวา อาวุโส ทสพฺเลน สงฺขิตฺเตน กถิตํ
ฐมฺมเสนาปติ สารีปฺตฺโต วิตุลาเรน พฺยาภาสํตี เถรสฺส คณฺ
กถยมาณา นิสํหิตํ ๑ สตฺถา อากนฺตฺวา กาย นุตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนาติ ปุณฺณิตฺวา อิมาย นามาติ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณา หน้า 294

วุดฺเต น ภิกฺขเว สาริปฺพุโต อิทาเนว มยา สงฺฆิตฺเตน ภาสิตํ
วิตุถาเรน พุยากรโธติ ปุพฺเพปิ พุยากรโธติเยวติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมมตฺเต รชฺชํ การเนเต โพรธิตฺโต
อุทิจฺจพฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพุตฺติตฺวา วยปฺพุโต ตกฺกสิลาຍ
สพฺพสิปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา กามे ปหาย อธิปฺพุพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
ปญฺจาภิญญา อภฺจฺจ สฺมาปฺตฺติโย นิพฺพุตฺเตตฺวา หิมวเนเต วิหาสิ ฯ
ปรีวาราปิสฺส ปญฺจ ตาปสฺสทานิ อเหตุํ ฯ อถสฺส เชฏฺฐนฺเตวาสิโก
วสุสารถฺตสมเย อุปฺพตฺติ อธิคณฺโณ อาทาย โลณฺมพิลเสวณฺตุถาย
มนุสฺสสปฺถิ อคฺมาสิ ฯ ตทา โพรธิตฺตสฺส กาลกิริยสมโย ชาโต ฯ
อถ นํ อนฺเตวาสิกา อจฺริย กตโร โว กุโณ ลพฺุชฺโติ อธิคมํ
ปุจฺฉิสฺสุ ฯ โส นคฺถิ กิณฺจิติ วตฺวา อภฺจฺจสฺสพฺรหฺมโลเก นิพฺพุตฺติ ฯ
โพรธิตฺตา หิ อรูปสฺมาปฺตฺติลาภิโน หุตฺวาปี อภพฺพญฺจฺจานตฺตา
อรุปกเว น นิพฺพุตฺตฺนฺติ ฯ อนฺเตวาสิกา อจฺริยสฺส อธิคโม นคฺถิติ
อาพาหเน สกฺกาโร น กรีสฺสุ ฯ เชฏฺฐนฺเตวาสิโก อคฺนตฺวา กหํ
อจฺริโยติ ปุจฺฉิตฺวา กาลกโตติ สุตฺวา อปี อจฺริยํ อธิคมํ
ปุจฺฉิตฺถาติ อาห ฯ อาม ปุจฺฉิมฺหาคิ ฯ กิ กเถสิตี ฯ นคฺถิ กิณฺจิติ
เตน วุตฺตฺนฺติ อถสฺส อมฺเหหิ สกฺกาโร น กโตติ อาหฺสุ ฯ
เชฏฺฐนฺเตวาสิโก ตุมฺเห อจฺริยสฺส วจนฺตถํ น ชานาถ
อากิณฺจณฺณายตฺนสฺมาปฺตฺติลาภิ อจฺริโยติ อาห ฯ เต ตสฺมี

ปฺนปฺปฺนํ กถนฺเตปี น สทฺทหีสุฯ โปธิสฺสโต ตํ การณํ ญตฺวา
อนฺธพาลา มม เชฏฺจนฺเตวาสิกสฺส น สทฺทหนฺติ อิมํ เตสํ การณํ
ปากฺกํ กริสฺสามีติ พุรหฺมโลกา อากนฺตฺวา อสฺสมปทฺมตฺถเก
มหนฺเตน อานุกาเวน อากาเส จตฺวา เชฏฺจนฺเตวาสิกสฺส
ปฺลฺลฺยานุกาว่า วณฺเณโต อิมํ คถมาห

[๕๕]ปโรสทฺสสมฺปิ สมากตานํ

กนฺเทยฺยู เต วสฺสสตํ อปฺลฺลฺยา

เอโกว เสยฺโย ปฺริโส สปฺลฺโย

โย ภาสิตสฺส วิชานาติ อตฺถนฺติฯ

ตตฺถ ปโรสทฺสสมฺปิติ อติเรกสทฺสสมฺปิฯ สมากตานนฺติ
สนฺนิปิตานํ ภาสิตสฺส อตฺถํ ชานิตฺตุํ อสกฺโกนฺตานํ พาลานํฯ
กนฺเทยฺยู เต วสฺสสตํ อปฺลฺลฺยาติ เต เอวํ สมากตา อปฺปฺลฺลฺยา
อิมํ พาลา ตาปสา วิย วสฺสสทฺมปิ วสฺสสทฺสสมฺปิ
วสฺสสทฺสทฺสสมฺปิ โรเทยฺยู ปฺริเทเวยฺยู โรทฺมานาปิ ปน อตฺถํ
วา การณํ วา เนว ชานเยฺยฺนฺติ ทิปฺเตติฯ เอโกว เสยฺโย
ปฺริโส สปฺลฺโยติ เอวรูปานํ พาลานํ ปโรสทฺสโตปิ เอโก
ปฺลฺลฺยทิตฺตฺปฺริโสว เสยฺโย วรตโรติ อตฺถโตฯ กิทธิโส สปฺปฺลฺโยติฯ
โย ภาสิตสฺส วิชานาติ อตฺถํ อยฺยฺ เชฏฺจนฺเตวาสิกโก วิยาติฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณนา หน้า 296

เอว มหาสตุโต อากาเส จิตฺว ฌมฺมึ เทเสตฺวา ตาปสคณฺ
พฺพชฺฌาเปตฺวา พุรหุมนโลกเมว คโตฯ เตปี ตาปสา ชีวิต-
ปริโยसानเ พุรหุมนโลกปรายนา อเหตุํฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานเสตี ตทา
เชฏฺฐนฺตฺวาสิโก สาริปฺตฺโต อโหสิ มหาพุรหุมา ปน อหเมวาคีฯ
ปโรสทสฺสชาตกํ นวมํฯ

อสาตฺรูปชาตกํ

อสาตํ สาตฺรฺเปนาตี อิทํ สตฺถา กุณฺฑิยนคฺริ อฺปนีสฺสาย
กุณฺฑชฺชานวเน วิหรนฺโต โกลิยราชชิตฺริ สฺปฺปวาสิ อฺปาสิกํ
อารพฺภ กเถสิฯ

สา หิ ตสฺมี สมเย สตฺต วสฺसानิ กุจฺฉินา คพฺภํ ปฺริหริตฺวา
สตฺตทาหิ มฺพฺพคพฺภา อโหสิฯ อชฺมิตฺตา เวทนา ปวตฺตีสุฯ สา
เอว อชฺมิตฺตา เวทนาภิตฺตฺนนาปี สมฺมาสมฺพฺพุโช วต โส ภควา
โย เอวรูปสฺส ทฺกฺขสฺส ปหานาย ฌมฺมึ เทเสสิ สฺปฺปฏิปฺนฺโน วตสฺส
ภควโต สวากสฺสโฆ โย เอวรูปสฺส ทฺกฺขสฺส ปหานาย ปฺฏิปฺนฺโน
สุขํ วต นิพฺพานํ ยตฺถเอว รฺูปํ ทฺกฺขํ นตฺถิตฺติ อิมหิ ตีหิ วิตฺถเกหิ
ทฺกฺขํ อชฺิวาเสสิฯ สา

สามิกั ปกโกสาเปตฺวา ตณฺจ อตฺตโน ปฺวตฺตี วนฺทนสาสนณฺจ
อาโรเจตฺถ สตฺถุ สนฺติกั เปเสสิฯ สตฺถา วนฺทนสาสนั สุตฺตวา
สุขินี โหตุ สุปฺปวาสา โกลิยธิตา สุขินี อโรคา อโรคั
ปฺตฺตํ วิชยตฺตติ อหฯ สห วจนาว ปน ภควโต สุปฺปวาสา
โกลิยธิตา สุขินี อโรคา อโรคั ปฺตฺตํ วิชยฯ อถสฺสา
สามิกโก เกหํ กนฺตฺวา ตํ วิชยตํ ทิสฺวา อจฺฉริยํ วัต โภติ
อติวिय ตถาคตฺตฺสฺสาณฺภาโวติ อจฺฉริยพฺภุจจิตฺตชาโต อโหสิฯ
สุปฺปวาสาปึ ปฺตฺตํ วิชยิตฺตวา สตฺตทาหํ พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส
มหาทานํ ทาทูกามา ปฺน นิมฺนฺตฺนตฺถาย ตํ เปเสสิฯ เตน โข
ปน สมเยน มหาโมคฺคฺคฺลฺลฺลานสฺส อฺปฺภุจจาเกน พุทฺธปฺปมฺโข
ภิกฺขุสงฺโฆ นิมฺนฺติโต โหติฯ สตฺถา สุปฺปวาสา ย ทานสฺส
โโอกาสทานตฺถาย เถรสฺส สนฺติกั เปเสตฺวา ตํ สณฺญาเปตฺวา
สตฺตทาหํ ตสฺสา ทานํ ปฏิกฺกฺเขสิ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเณน ฯ

สตฺตเม ปน ทิวเส สุปฺปวาสา ปฺตฺตํ สีวลิกุมาริ มณฺเฑตฺวา
สตฺถารณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ วนฺทาเปสิฯ ตสฺมี ปฏิปาฏิยา
สาริปฺตฺตตฺถเธรสฺส สนฺติกั นีเต เถโร เตน สทฺธิ กจฺจิ เต สีวลี
ขมณีนฺติ ปฏิสณฺจจาริ อกาสิฯ โส กุโต เม ภนฺเต สฺขั สฺวาหํ
สตฺต วสฺสานิ โสหกฺุมภियิ วสินฺติ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณา หน้า 298

เถเรน สทฺธิ เอวรูปํ กถํ กเถสิ ฯ สุปฺปวาสา ตสฺส วจันํ สุตฺวา
สตฺตาหํ ชาโต มม ปฺตุโต อนฺนพฺพุเชน ฌมฺมเสนาปตินา สทฺธิ
มนฺเตตฺติ โสมนสฺสปฺปตฺตา อโหสิ ฯ สตฺถา อปี นฺ สุปฺปวาเส
อณฺเณปี เอวรูปํ ปฺตุเต อิจฺฉสฺสีติ อาห ฯ สเจ ฆนฺเต เอวรูปํ
อณฺเณ สตฺต ปฺตุเต ลเภยฺยํ อิจฺฉเยยฺยาเมวาหนฺติ ฯ สตฺถา
อุทานํ อุทานตฺวา อนฺนโมทนํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ สีวลิกฺกมาโรปี
โฆ สตฺตวสฺสติกกาลเยว สาสเน อูริ ทตฺวา ปพฺพชิตฺวา
ปฺริปฺนฺณวสฺโส อุปสมฺบํทํ ลภิตฺวา ปฺลฺลววา ลากคฺคยสคฺคปฺปตฺโต
หุตฺวา ปจฺวี อุนฺนาเทตฺวา อรหตฺตํ ปตฺวา ปฺลฺลววนฺตานํ อนฺตเร
เอตทคฺคภูจฺจันํ ปาปฺณิ ฯ อเถกทิวสํ ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ สนนฺิปติตฺวา
อาวุโส สีวลิตฺเถโร นาม เอวรูปํ มหาปฺลฺลวโฆ ปฏฺจิตฺปฏฺจโน
ปจฺฉิมภวีกสฺสโต สตฺต วสฺसानิ โลหกฺุมภฺยิ วสิ สตฺตาหํ
มฺพฺหคฺคพฺภภาวํ อาปชฺชิ อโห มาตา มหนฺตํ ทุกฺขํ อนฺนภวิ เต กิณฺนุ
โฆ กมฺมมกฺกิสฺสตี กถํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ ฯ สตฺถา ตตฺถ คนฺตฺวา กาย
นฺคฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนาติ ปจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ
วุตฺเต ภิกฺขเว สีวลินฺโน มหาปฺลฺลววโฆ สตฺต วสฺसानิ โลหกฺุมภฺยิ
นิวาโส จ สตฺตาหํ มฺพฺหคฺคพฺภภาวปฺปตฺติ จ อตฺตนา กตฺกมฺมมฺมูลกาว
ตสฺสา สุปฺปวาสาเยปี สตฺต วสฺसानิ กุจฺฉินา คพฺภปฺริหฺรณทฺทกฺขณฺจ
สตฺตาหํ มฺพฺหคฺคพฺภทฺทกฺขณฺจ อตฺตนา

กตกมมมุลกเมวาคี วตุวา เตหิ ยาจิตอ อตีตอ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียิ พรหมทตเต รชชั การเนเต โโพธิสตุโต
ตสส อคคมเหสียา กุจฉิสมี ปฏิสนธิ คณหิตวา วยปุตโต
ตกุกสียายิ สพพิปปานิ อุกคณหิตวา ปิตุ อจเยน [๑] ฌมเมน
รชชั การเสถิ ฯ ตสมี สมเย โกสตราชา มหนุตเตน พลเน อากนตุวา
พาราณสียิ คเหตุวา ตั ราชานั มาเรตุวา ตสเสว อคคมเหสียิ
อตุตโน อคคมเหสียิ อกาลิ ฯ พาราณสียิรณโธ ปน ปุตโต ปิตุ
มรณกาลเน นิทุชมนทวารเน ปลายิตวา พลั สหริตุวา พาราณสียิ
อากนตุวา อวิทุเร นิสิติตวา ตสส รณโธ ปณณั เปเสถิ รชชั
วา เทตุ ยุทธี วาติ ฯ โส ยุทธี ทมมีติ ปฏูปณณั เปเสถิ ฯ
ราชกุมารสส ปน มาตา ตั สาสนั สุตวา ยุทเธน กมมึ นตุถิ
ตสส สตุต ทิวสานิ สญจาริ ปจฉินทิตวา พาราณสียินคริ ปริวาเรตุ
ตโต ทารุทกภคตปริกขเยน กิลนุตมนุสสุ นคริ วินาว ยุทเธน
คณหิสตุตตีติ ปณณั เปเสถิ ฯ โส มาตุ สาสนั สุตวา สตุต
ทิวสานิ สญจาริ ปจฉินทิตวา นคริ รุณธิ ฯ นาครา สญจาริ
อลภมานา สตุตเม ทิวเส ตสส รณโธ สีสั คเหตุวา
กุมารสส อทิสุ ฯ กุมาริ นคริ ปวิสิตวา รชชั คเหตุวา
อายุหปรีโยसानเน ยถากมมึ คโต ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ลิตฺตวคฺควณฺณา หน้า 300

โส เอตฺรหิ สตุตฺ ทิวสานิ สญฺจาริ ปจฺฉินฺทิตฺวา นคฺริ
รฺนุชิตฺวา คหิตกมฺมนิสฺสนุเทน สตุตฺ วสุสานิ โลหกฺมุภิชฺชิวสิตฺวา
สตุตฺตํ มุพฺพหคฺคภาวํ อापชฺชติ ยมฺปน โส ปทฺมุตฺตรปาทฺมูเล
ลาภินิํ อคฺโค ภเวยฺยนฺติ มหาทานิ ทตฺวา ปญฺจัน อกาสิ ยญฺจ
วิปฺสฺสึพฺพุทฺธกาเล นาคเรหิ สทฺธิ สหสฺสคฺคณิกํ คุพฺพธิํ ทตฺวา
ปญฺจัน อกาสิ ตสฺसानุภาเวน ลาภินิํ อคฺโค ชาโต ๑ สฺสฺสฺสฺสฺสฺส
นคฺริ รฺนุชิตฺวา คณฺห ตาตาติ เปสิตฺตภาเวน สตุตฺ วสุสานิ กุจฺฉินา
คพฺภํ ปฺริหริตฺวา สตุตฺตํ มุพฺพหคฺคภาวํ ชาตาติ ๑ สตุตฺตา อิมิํ อตีตํ
อาหริตฺวา อภิสมฺพฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมิํ คากมฺมาห

[๑๐๐]อสาตํ สาตฺรฺเปเน ปิยฺรฺเปเน อปฺปิยํ

ทฺกขํ สุขสฺส รฺเปเน ปมตฺตมตีวตฺตตีติ ๑

ตตฺถ อสาตํ สาตฺรฺเปเนนาติ อมรฺรเมว มรฺรฺรปฺปฏิรูปเกเน ๑
ปมตฺตมตีวตฺตตีติ อสาตํ อปฺปิยํ ทฺกขนฺติ เอตํ ติวิชฺมปิ เอเตน
สาตฺรฺปาทีนา อากาเรน สตีวิปฺปวาสวเสน ปมตฺตํ ปุคฺคํ
อตีวตฺตตี อภิวตฺตีติ อคฺโค ๑ อิํ ภาควตา ยญฺจ เต มาตาปุตฺตา
อิมินา คพฺภปฺริหฺรณคพฺภวาสสงฺขาเตน อสาตาทินา ปุพฺเพ
นคฺรฺรณฺชนสาตาทิปฺปฏิรูปเกเน อชฺโฆตฺตภา ยญฺจ อิทานิ สา
อฺปาสิกา ปฺนปิ สตุตฺกขตฺตํ เอวฺรฺปิ อสาตํ อปฺปิยํ ทฺกขํ
เปมวตฺตฤเตน ปุคฺตสงฺขาเตน สาตาทิปฺปฏิรูปเกเน อชฺโฆตฺตภา

หุตฺวา ตถา วณฺํ สพฺพมปี สนฺชาย วุตฺตุนฺติ เวทิตฺพํ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกั สโมชานนฺติ ตทา

นคฺริ รุณฺธิตฺวา รชฺชํ ปตฺตกฺกมาโร สิวฺลิตฺวา อโหสิ มาตา

สุปฺปวาสา ปิตา ปน พาราณสีราชา อหเมวาทิ ฯ

อสาดรูปชาตกั ทสมํ ฯ

ลิตฺตวคฺคโถ ทสโม ฯ

มชฺฌิมปณฺณาสโก นิฏฺฐิตฺวา ฯ

ตสฺสุทฺถานํ

ปโรสตี เวปี สมากตฺวานํ

ฉาเยยฺยํ เต วสฺสสตี อปญฺญา

เอโกว เสยฺโย ปุริโส สปลฺลโย

โย ภาสิตฺตสฺส วิชานนฺติ อคฺคณฺติ (๑) ฯ

๑. ม. ลิตฺตเตชฺช มหาสารี วิสฺสาส โลมหํสนํ

สุทฺทสเสน เตลปตฺตํ นามสิทฺธิ กุฏฺฐาณิขํ

ปโรสทสฺส อสาดรูปนฺติ ฯ

ปโรสทวคควณณา

ปโรสทชาตค

[๑๐๑]ปโรสตี เวปี สมากทาน

ฉาเยยฺย เต วสุสตี อปณฺณา

เอโกว เสยฺโย ปุริโส สปลฺโย

โย ภาสิตสฺส วิชานาตี อตฺถนฺตี

อิทํ ชาตคํ วตฺถูโต จ เวยฺยากรณโต จ สโมธานโต จ

ปโรสทสฺสชาตคสทิสเมว ๑ เกวลํ เหตุถ ฉาเยยฺยนฺตี ปทมตฺตเมว

วิเสโส ๑ ตสฺสโต วสุสตีปี อปฺปณฺณา ฉาเยยฺยํ โอลเกยฺยํ

อุปฺชาเรยฺยํ เอวํ โอลเกนฺดาปี ปน อตฺถํ วา การณํ

วา น ปสฺสนฺตี ตสฺมา โย ภาสิตสฺส อตฺถํ ชานาตี โส

เอโกว สปลฺโย เสยฺโยตี ๑

ปโรสทชาตคํ ปจฺมํ ๑

ปณณิกชาตกั

โย ทุกขพุกุจาย ภเวยฺย ตาณนฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต เอกํ ปณณิกํ อุปาสกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร สาวตฺถีวาสี อุปาสกโก นานปฺปการานิ
มุลปณณาทินิ จ ตาวุกุมฺภณฺฑาทินิ จ วิกุกิณฺฑิตฺวา ชีวิกิ
กปฺเปติ ฯ ตสฺเสกา ชีตา อภิรฺฐปา ปาสาทิกา อจารสีล-
สมฺปนฺนา หิโรตฺตปฺปสมนฺนาคตา เกวลํ นิจฺจปฺปหิสิตฺมฺหา ฯ
ตสฺสา สมานกฺุเลสุ วาเรยฺยตฺถาย อากเตสุ โส จินฺเตสิ อิมิสฺสา
วาเรยฺยํ วตฺตติ อยณฺจ นิจฺจปฺปหิสิตฺมฺหา กุมาริกาธมฺเม
ปนฺ อสฺติ กุมาริกาย ปรงฺกฺลํ คตฺาย มาตาปิตฺูนํ กรหา
โหติ อตฺถิ นฺ โข อิมิสฺสา กุมาริกาย ธมฺโม นตฺถิติ วิมฺบิสฺสามิ
นนฺติ ฯ โส เอกทิวสํ ชีตฺรํ ปจฺฉิ คาทาเปตฺวา อรณฺเ
ปณณตฺถาย อรณฺณํ คนฺตฺวา วิมฺบสนวเสน กิเลสสนฺนิสฺสิโต
วีย หุตฺวา รหฺสฺสํ กถํ กเถตฺวา ตํ หตฺเถ คณฺหิ ฯ ส
คหิตมตฺตาว ปโรทนฺตี กนฺทนฺตี อยฺยตฺตํ เอตํ ตาต อุกทโต
อคฺคิปาตฺถาวาสทิสํ มา เอวรฺูปํ กโรหิติ อาห ฯ อมฺม มยา
วิมฺบสนตฺถาย ตฺวํ หตฺเถ คหิตา น จ กิเลสวเสน วเทหิ
อตฺถิทานิ เต กุมาริกาธมฺโมติ ฯ อาม ตาต อตฺถิ มยา
หิ โลภวเสน โภจิปฺริโส น โอลอกิตปฺพุโพติ ฯ โส ชีตฺรํ
อสฺสาเสตฺวา ฆริ เนตฺวา มงฺกฺลํ กตฺวา ปรงฺกฺลํ เปเสตฺวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ปโรสทวคฺควณณนา หน้า 304

สตถาริ วณฺทิสฺสามิตฺติ คณฺฐมาลาทิตฺตโธ เชตวนํ คณฺตุวา
สตถาริ วณฺทิตฺวา ปุเชตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสีทึฯ จิรฺสฺสํ อากฺโขตฺตีสฺติ
วฺตุเต ตมฺคฺคํ ภาวโธ อารโจะสฺสีฯ สตฺธา อุปาสก กุมาริกา
จิรํ ปญฺจาย อจารสฺสํสมฺปนฺนาว ตฺวํ ปน น อิมํ อิทานฺน
เอวํ วิมฺสฺสสิ ปุพฺเพปิ วิมฺสฺสียฺวาทิ วตฺวา เตน ยาจิตฺโต อตฺตํ
อาหริฯ

อตฺตเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การฺเนเต โปชฺชิตฺโต
อธฺตฺตเว รุกฺขเทวตา หุตฺวา นิพฺพุตฺติฯ อเถโก พาราณสียํ
ปณฺณิกอุปาสกโถติ วตฺถุํ ปจฺจุปฺปนฺนสทิสฺเมวฯ เตน ปน สา
วิมฺสฺสนตฺถาย หตฺถเถ คหิตมตฺตา ปรีเทวมานา อิมํ คากฺมาห

[๑๐๒]โย ทุกฺขมฺมุจฺจาย ภาเวยฺย ตาณํ

โส เม ปิตา ทุกฺกุภิ วเน กโรตฺติ

สา กสฺส กนฺทามิ วนฺสฺส มชฺเฌ

โย ตายิตา โส สหสา กโรตฺตีติฯ

ตคฺคถ โย ทุกฺขมฺมุจฺจาย ภาเวยฺย ตาณนฺตฺติ กายิกเจตฺตฺติเกหิ
ทุกฺกเขหิ มฺมุจฺจาย ตายิตา ปตฺติจฺจา ภาเวยฺยฯ โส เม ปิตา
ทุกฺกุภิ วเน กโรตฺตีติ โส มยฺหิ ทุกฺกปรีตฺตฺตฺตโย ปิตา อิมฺสฺมึ
วเน เอวรูปํ มิตฺตฺตทุกฺกุภิกมมํ กโรตฺติ อตฺตโน ชาตฺตย ธีตฺรํ
วิตฺติกุกมํ กาคุํ มณฺณตฺตฺติ อตฺตโธฯ กสฺส กนฺทามิตฺติ กสฺส
โรทามิ โก เม ปตฺติจฺจา ภวิสฺสตฺตฺติ ทิปฺเตติฯ โย ตายิตา

โส สหสา กโรตีติ โย มยฺหิ ตายิตา รุกฺขิตา อวสุสโย
ภวิตุ อรหติ โส ปิตาเยว สาหสิกกมฺมํ กโรตีติ อตุโล ๕
 อด นํ ปิตา อสุสาเสตฺวา อมฺม รุกฺขิตตฺตาสีติ
ปฺจฺจิตฺตฺวา อาม ตาต รุกฺขิตฺโต เม อตฺตฺตฺติ ๕ โส ตํ
จฺมริ เนตฺวา มณฺเฑตฺวา มงฺคัลํ กตฺวา ปฺรกุลํ เปเสสิ ๕
 สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจํนิ ปกาเสตฺวา
ชาตกั สโมชานเสสิ ๕ สจฺจปฺริโยसानเ อฺปาสโก โสตาปตฺติผล
ปติฏฺฐหิ ๕ ตทา ปิตา เอตฺรหิ ปิตาว ธีตา ธีตาว ตํ การณํ
ปจฺจกฺขโต ทิฏฺฐรฺกฺขเทวตา ปน อหเมวาทิ ๕
 ปณฺณิกชาตกั ทฺติยํ ๕

เวริชาตกั

ยตุถ เเวริ นวิสตีติ อิํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
อนาถปิตฺตฺกั อารพฺภ กเถสิ ๕
 อนาถปิตฺตฺกัโก กิร โภคคามกั คนฺตฺวา อากจฺจนฺโต
อนฺตรามคฺเค โจเร ทิสฺวา อนฺตรมคฺเค วสติตุํ น ยุตฺตํ
สาวตฺติเมว คมิสฺสามิติ เวเคน โคเณ ปาเชตฺวา สาวตฺติเมว
อาคนฺตฺวา ปฺนทิวเส วิหารํ คโต สตุถฺ อตฺมตฺถํ อโรเจสิ ๕
สตุถา ปุพฺเพปิ คหปติ ปณฺฑิตา อนฺตรามคฺเค โจเร ทิสฺวา
อนฺตรามคฺเค อวิลมพฺมานา อตฺตโน วสนฺนฺจฺจานเมว คมิสฺสูติ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ปโรสทวคฺควณฺณนา หน้า 306

วตุวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พราณสึยํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การเนเต โพธิสตุโต
มหาวิภโว เสฏฺฐิํ หุตฺวา เอกํ कामกนิมนฺตํ ญฺชนตฺถาย คนฺตุวา
ปจฺจจากจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค โจเร ทิสฺวา อนฺตรามคฺเค อวสิตฺวาว
เวเคน โคณฺเ ปาเชนฺโต อตฺตโน เคหเมว อาคนฺตุวา นานคฺครเสหิ
ปรีฏฺษชิตฺวา มหาสยเน นิสินฺโน โจรานํ หตฺถโต มุจฺจิตฺวา
นิพฺภยญฺจฺจํ อตฺตโน เคหํ อากโตมฺหิตี อุทานวเสน อิมํ คถมาห

[๑๐๓]ยตฺถ เวรี นีวีสติ น วเส ตตฺถ ปณฺฑิโต

เอกรตฺตี ทฺวิรตฺตี วา ทฺกขํ วสติ เวรีสุติ ฯ

ตตฺถ เวรีติ เวรเจตนาสมํกฺปิคฺคโล ฯ นีวีสติติ ปติฏฺฐาติ ฯ
น วเส ตตฺถ ปณฺฑิโตติ โส เวรีคฺคโล ยสฺมี จานฺ ปติฏฺฐิโต
หุตฺวา วสติ ตตฺถ ปณฺฑิโต ปณฺฑิจฺเจน สมฺนฺนาคโต น วเสยฺย ฯ
กึการณา ฯ เอกรตฺตี ทฺวิรตฺตี วา ทฺกขํ วสติ เวรีสุติ เวรีนญฺหิ
อนฺตเร วสนฺโต เอกาหํปี ทฺวิหํปี ทฺกขเมว วสติติ อตฺถโธ ฯ

เอวํ โพธิสตุโต อุทานํ อุทานตฺวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ
กตฺวา ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหาริตฺวา ชาตกํ สโมธานสฺสิ ตทา
อหเมว พาราณสีเสฏฺฐิํ อโหสินฺติ ฯ

เวรีชาตกํ ตติยํ ฯ

มิตฺตวินฺทชาตกั

จตุพฺภิกิ อฏฺฐชฺฌคฺคมาติ อิทํ สตฺถา เชตฺวเน วิหรนฺฺโต
เอก ทฺพพจกิกุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุํ เหฏฺฐา มิตฺตวินฺทชาตเก วุตฺตนเยเนว วิตฺถาเรตพฺพิ ฯ
อิทํ ปน ชาตกั กสฺสปทฺทกาลีกั ฯ ตสฺมี หิ กाले อฺรจกั (๑)
อฺกฺขิปีตฺวา นิริเย ปจฺจมาโน เอโก เนรยิกสฺตฺโต ฆนฺเต
กั นฺฺโข ปาปกั อกาสิเนติ โปธิสฺตฺตํ ปุจฺฉิ ฯ โปธิสฺตฺโต
ตยา อิทลฺลจิตฺล ปาปกมฺมํ กตฺนฺติ วตฺวา อิมํ คาลมาห

[๑๐๔]จตุพฺภิกิ อฏฺฐชฺฌคฺคมา อฏฺฐาภิปิ จ โสพส

โสพสภิกิ จ พตฺตีส อตฺริจฺฉํ จกฺกมาสโท

อิจฺฉาหตฺสส โปสสฺส จกั ฆมติ มตฺถเกติ ฯ

ตตฺถ จตุพฺภิกิ อฏฺฐชฺฌคฺคมาติ สมฺพุทฺทนฺตเร จตฺสฺโส
วิมานเปติโย ลภิตฺวา ตาหิ อสนฺตฺถุโจ อตฺริจฺฉตฺยา ปฺรโต (๒)
คณฺตฺวา อปฺรา อฏฺฐปิ อธิคฺโตสิตี อตฺถิโย ฯ เสสฺสทฺทเวปี
เอเสว นโย ฯ อตฺริจฺฉํ จกฺกมาสโทติ เอวํ สกฺลาเกน อสนฺตฺถุโจ
อตฺริจฺฉํ อตฺร อตฺร อิจฺฉนฺฺโต ปฺรโต ลากั ปฏฺฐเณนฺฺโต อิทานิ
จกฺกมาสโท อิทํ อฺรจกั ปตฺโตสิ ตสฺส เต เอวํ อิจฺฉาหตฺสส
โปสสฺส คณฺหาเย หตฺสส อฺปหตฺสส ตว จกั ฆมติ มตฺถเก
ปาสาณจกั อเยจกฺกนฺฺติ อิมสฺสุ ทฺวีสุ ชฺรชฺรํ อเยจกั ตสฺส
มตฺถเก ปฺนปฺปฺนํ ปวตฺตนวเสน ฆมนฺฺตํ ทิสฺวาเอวมาห ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ปโรสทวคฺควณฺณา หน้า 308

วตุวา จ ปน อตุตโน เทวโลกเมว คโต ฯ โสปี
เนรยิกสตุโต อตุตโน ปาเป จิเณ ยถากมฺม คโต ฯ
สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺตี ตทา
มิตฺตวินฺทโก ทุพฺพจกฺกขุ อโหสิ เทวปฺตุโต ปน อหเมวาทิ ฯ
มิตฺตวินฺทชาตกํ จตุตฺถํ ฯ

ทุพฺพลกฺกุชชาตกํ

พหุเมปเต วเน กกุชฺชนฺติ อิํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต เอกํ
อตุตสตุตกฺกขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ
โส กิร สาวตฺถิวาสี เอโก กุลปฺตุโต สตุถุ ชมฺมเทสนํ
สุตฺวา ปพฺพชิตฺวา มรณฺภีรฺโก อโหสิ ฯ รัตติกฺุชานทิวากฺุชานนฺสุ
วตฺตสฺส วา วิชฺนุตฺตสฺส สุกฺขทณฺฑทกฺสฺส วา ปตฺนตฺตสฺส
ปฺกฺจิจตฺตปฺปาทานํ วา สทฺทํ สุตฺวา มรณฺภยสนฺตชฺชิตฺโต มหาวิรวํ
วิรวนฺโต ปฺลายติ ฯ ตสฺส หิ มริตพฺพํ มยาติ สติมตฺตมฺปิ
นตฺถิ ฯ สเจ หิ โส อหํ มริตฺตสํมิตฺติ ชานนฺย น มรณํ ภาเยย
มรณฺสฺสติกมฺมกฺุชานนฺสฺส ปนสฺส อภาวิตตฺตาว ภายติ ฯ ตสฺส
โส มรณฺภีรฺกภาโว กฺกขุสงฺฆเม ปากโฏ ชาโต ฯ อเถกทิวสํ
ชมฺมสภายํ กฺกขุ กถํ สมฺกฺุชานเปสฺสุ อวฺโส อสุโก นาม
กฺกขุ มรณฺภีรฺโก มรณํ ภายติ กฺกขุณา นาม อวสฺสํ มยา

เล่มที่ 29 ทุพพลภุจชาติกั หน้า 309

มริตพพุนติ มรณสฺสติกมฺมญฺจานัน ภาเวตุ วัฏฏีตฺติ ฯ สตุถา
อาคนตุวา กาย นุตถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ
ปฺจฺจิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต ตํ ภิกฺขุํ ปกฺโกสาเปตฺวา
สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ มรณภีรฺโกติ ปฺจฺจิตฺวา สจฺจํ ฆนฺเตติ
วุตฺเต ภิกฺขเว มา เอตฺสส ภิกฺขุโน อนตฺตมฺนา โหถ นายํ
อิทาเนว มรณภีรฺโก ปุพฺเพปิ มรณภีรฺโกเยวาติ วตุวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปชิสฺสโต
หิมวฺนเต รุกฺขเทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺมี กาลे
พาราณสีราชา อตฺตโน มงฺคฺลหตฺถิ อานลฺขการณํ ลิกฺขาเปตฺ
หตฺถาจริยานํ อทาสิ ฯ ตํ อาลาเน นิจฺจลํ พนฺธิตฺวา
โตมรหตฺถา มนฺุสฺสา ปรีวาเรตฺวา อานลฺขการณํ กโรนฺติ ฯ
โส ตํ การณํ การิยมาโน เวทนํ อธิวาเสตฺ อสฺกโกนฺโต
อาลาณํ ภินฺทิตฺวา มนฺุสฺเสส ปฺลาเปตฺวา หิมวฺนตํ ปาวิสสิ ฯ
มนฺุสฺสา ตํ คเหตฺ อสฺกโกนฺตา นีวตฺตีสุ ฯ โส ตตฺถ มรณภีรฺโก
อโหสิ วาตสทฺทาทินิ สุตฺวา กมฺปมาโน มรณภยตฺชชิตฺ โสณฺํ
วิฐฺณิตฺวา เวเคน ปฺลายติ ฯ อาลาเน พนฺธิตฺวา อานลฺขการณํ
กรณกาโล วิยสฺส โหติ ฯ กายสฺสาทํ วา จิตฺตสฺสาทํ วา
อลกฺนฺโต กมฺปมาโน วิจรติ ฯ รุกฺขเทวตา นํ ทิสฺวา ขนฺธวิฐฺเ
จตุวา อิมํ คาลมาห

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ปโรสทวคฺควณฺณา หน้า 310

[๑๐๕]พหุเปตํ วเน กญฺจํ วาโต ฃชติ ทุพฺพลํ

ตสฺส เจ ฃชติ นาค กิโส นฺน ฃชติสฺสํ ๑

ตตฺถ อํ ปิณฺฑทฺโถ ยํ เอตํ ทุพฺพลํ กญฺจํ ปุรตฺถิมาทิกเกโท
วาโต ฃชติ ตํ อิมสฺมึ วเน พหุํ สฺสํ ตตฺถ ตตฺถ วิชฺชติ
สเจ ตํ ตสฺส ฃชติ เอวํ สนฺเต นิจฺจํ กิโตะ มํสโลหิตกฺขยํ
ปตฺวา กิโตะ นฺน ฃชติ อิมสฺมึ ปน วเน ทว กํ นาม
นตฺถิ ตสฺมา อิตฺโต ปญฺจาย มา ฃชติ ๑

เอวํ เทวตา ตสฺส โอวาทํ อทาสิ ๑ โสปี ตโต ปญฺจาย
นิพฺภโย อโหสิ ๑

สตฺถา อิมํ ฃมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา ชาติกํ
สโมชานสิ ๑ สจฺจปริโยसाने โส กิกฺขุ โสตาปตฺติผลे ปติญฺจहि ๑
ตทา นาโค อํ กิกฺขุ อโหสิ รุกฺขเทวตา ปน อหเมวาทิ ๑

ทุพฺพลกญฺจชาติกํ ปญฺจํ ๑

อุทถจนิชาตกั

สุขั วต มั ชีวนตุนติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ถุลลกุมาริกปโปโลกัน อารพุก กเถสิ ฯ วตุถุ เทรสนิปาเต
จุนนารทกสุสปชาตเกเยว อวิภวิสุสตี ฯ ตั ปน ภิกขุ สตุถา
สจจั กิร ภิกขุ อุกกณจโธสีตี ปุจันตีวา สจจั ภควาตี
วตุเต กตุถ เต จิตตัม ปฏิพทชนตี ปุจันตี ฯ โส เอภิสสา
ถุลลกุมาริกายาตี อาห ฯ อถ นั สตุถา อยเนเต ภิกขุ
อนตถการิกา ปุพเพปี ตวั เอตัม นิสสาเยว สีลพยสนัม ปตวา
ปชฌายนุโต วิจรมาโน ปณฺฑิตเต นิสสาเยว สุขั ลภิตี วตุวา
อตีตัม อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสีเย พุรหมทตเต รชชั การเนเตติ อตีตวตุถุมปิ
จุนนารทกสุสปชาตเกเยว อวิภวิสุสตี ฯ ตทา ปน โภชิสตุโต
สายั ผลาผลเอ อาทาย อาคนตุวา ปณฺณสาลาทวารั วิวริตุวา
ปวิสิตุวา ปุตุตัม จุพตาปัส เอตทโวจ ตาต ตวั อญญेषุ ทิวเสสุ
ทารุณี อหริสิ ปานีเย ปริโภชนีเย อหริสิ อคฺคิ กโรสิ อชช
ปน เอกมปิ อกตุวา กสุมา ทุมมุโข ปชฌายนุโต นิสสิทสีตี ฯ
ตาต ตุมฺเหสุ ผลาผลตถาย กเตสุ เอกา อิตถิ อาคนตุวา มั
ปโปลกตุวา อาทาย คนตุ อารทธา อหฺมฺปน ตุมฺเหหิ วิสุสชชิตโต
คมิสฺสามีตี น กจฺจัน อสุกฏจानาว

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ปโรสทวคฺควณฺณนา หน้า 312

ตํ นิสีทาเปตฺวา อากโตมฺหิ อิทานิ กจฺฉามหํ ตาตาคี ฯ
โพธิสตุโต น สกฺกา เอตํ นีวตฺเตตฺตุนฺติ ญตฺวา เตนฺหิ ตาต
กจฺฉ เสภา ปน ตํ เนตฺวา ยทา มจฺฉมํสาทีนํ ภา
ขาทิกฺกามา ภวิสฺสตี สปฺปิโลณตณฺฑุลาทีนํ ภา ปนสฺสา
อตฺโต ภวิสฺสตี ตทา อิทญฺจิทญฺจาทฺราตี ตํ กิลเมสฺสตี ตทา
มยฺหํ คุณฺโณ สริตฺวา ปลายิตฺวา อิเชว อากจฺเจยฺยาสีตี
วิสฺสชฺเชตี ฯ โส ตาย สทฺธี มนฺุสฺสปถํ อคฺมาลี ฯ อถ นํ
อตฺตโน วสํ คเมตฺวา มํสํ อหาร มจฺฉํ อหาราตี
เยน เยน อตฺติกา โหตี ตํ ตํ อหาราเปตี ฯ ตทา โส
อຍံ มํ อตฺตโน ทาสํ วย กมฺมกฺรํ วย กตฺวา ปิเพตีตี
ปลายิตฺวา ปิตฺุ สนฺติกํ อากนฺตฺวา ปิตฺุ วนฺทิตฺวา จิตฺโกว
อิมํ กาดมาห

[๑๐๖]สุขํ วัต มํ ชีวนฺตํ ปจฺมานา อุทฺถจฺนํ

โจริ ชายปฺปวาเทน เตลฺโล โลณญฺจ ยาจตีตี ฯ

ตตฺถ สุขํ วัต มํ ชีวนฺตฺตุนฺติ ตาต คุมฺหากํ สนฺติเก มํ
สุขํ ชีวนฺตํ ฯ ปจฺมานาตี ตาปยฺมานา ปิพยฺมานา ยํ ยํ
ขาทิกฺกามา โหตี ตํ ตํ ปจฺมานา ฯ อุทฺถํ อญฺจนฺติ เอตาชาติ
อุทฺถจฺนํ ฯ จาฏฺโธ ภา กฺุปฺโต ภา อุทฺถํ โอสฺถจฺนจฺญิกฺกาเยตํ
นามํ ฯ ส(๑) ปน อุทฺถจฺนํ อุทฺถํ วย จฺญิกฺกาย(๑) เยน เยนตฺติกา

ชาติภุจกถา ๒ เอกนิปาตวณณา (๒) - หน้าที่ 313
เล่มที่ 29 อุทฺยจนิชาตํ หน้า 313

ตํ ตํ อากขุตฺติเยวติ อตุโถ ฯ โจริ ชายปฺปวาเทนาติ ภริยาติ
นาเมน เอกา โจริ มํ มชฺฐวจนน อุปฺลาเปตฺวา ตตฺถ เนตฺวา
เตลฺลํ โลณฺณจ ยณฺณจ อณฺณํ อิจฺฉติ ตํ สพฺพํ ยาจติ ทาสํ
วีย กมฺมกรํ วีย กตฺวา อาหาราเปตฺติ ตสฺมา อคฺคณํ กเถสิ ฯ

อถ นํ โปธิสตุโต อสุสาเสตฺวา โหตุ ตาต เอหิ ตฺวํ
เมตฺตํ ภาเวหิ กรุณฺมํ ภาเวหิติ จตฺตาโร พุรฺหมวิหารเ อาจิกฺขิ
กสิณฺปริกมฺมํ อาจิกฺขิ ฯ โส นจิริสฺเสว อภิญฺญา จ สฺมาปฺตฺติโย
จ อุปฺปาเทตฺวา พุรฺหมวิหารเ ภาเวตฺวา สทฺธิ ปิตฺรา พุรฺหมโลเก
นิพฺพตฺติ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตํ สโมชานเสสิ ฯ สจฺจปฺริโยसानเ โส ภิกฺขุ โสตาปฺตฺติผล
ปฺตฺติญฺหิ ฯ ตทา อุตฺตกฺุมาริกา เอตฺรหิ อุตฺตกฺุมาริกา
จฺพกฺุมารตาปโส อุกฺกณฺจิตฺภิกฺขุ อโหสิ ปิตา ปน อหเมวาทิ ฯ

อุทฺยจนิชาตํ ญฺจํ ฯ

สาตตตทกชาตกั

สาธู โข สิปปกนุนามาติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกั หัสปปหรรณกั ภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

โส กิเรโก สาวตุถิวาสิกุลปุตโต สาตตตทกสิปเป นิพตตี
ปุตโต ฯ สาตตตทกสิปปุนตี สกขราชิปนสิปปั วุจติ ฯ โส
เอกทิวัสั ชมมัสสุตวา สาสเน อูริ ทตวา ปพพชิตวา อุปสมปทั
ลภิ น ปน สิกขากาโม น ปฏิปตติสาธโก อโหสิ ฯ โส เอกทิวัสั
เอกั ทหรรภิกขุ อาทาย อจิริวตี คนุตวา นุหายิตวา นทีตีเร
อฏฐาสี ฯ ตสมิ สมเย เทว เสตหัสสา อากาเสน กจจนติ ฯ
โส ตั ทหริ อاه อิมั ปจฺฉิมหัส สกขราชย อกขิมุหิ ปหริตวา
ปาทมูลเต เต ปาเตมีติ ฯ อิตโร กถั ปาเตสฺสตี น สกขิสฺสตี
ปหริตุนติ อاه ฯ อิตโร ติฏฐตฺ ตาวสฺส ออรโต อกขี ปรโต
อกขิมุหิ ตั ปหรามิตี ฯ อิทานิ ปน อสนุต กเถสิตี ฯ เตนหิ
อุปชาระหิตี เอกั ติขินสกขริ คเหตุวา องฺคฺลียา ปริวตเตตวา
ตสฺส หัสสฺส ปจฺฉโต จิปี ฯ สา รุหฺนฺติ สทฺทมกาสี ฯ หัโส
ปริสฺสเยน ภวิตพฺพุนติ นีวตเตตวา สทฺทั โสตุ อารภี ฯ อิตโร
ตสมิ ขณเ เอกั วฏฺฐสกขริ คเหตุวา ตสฺส นีวตเตตวา
โอโลเกนตสฺส อปรภาเค อกขี

ปหริ ๗ สกขรา อิตรมปิ อกขี วินิวิษณิตวา คตา ๗ หังโส
มหารวิ รวนโต ปาทุมเลเยว ปติ ๗ ตโต ตโต ภิกขุ อากนุตวา
ครหิตวา อนนุจฉวิกั เต กตุนติ สตุถุ สนุติกั เนตวา ฆนุเต
อิมินา อิทนุนาม กตุนติ ตมตถั อารโจะสุ ๗ สตุถา ตั
ภิกขุ ครหิตวา น ภิกขเว อิทาเนว เอส ตสุมี สิปปเป กุสโล
ปุพเพปิ กุสโลเยว อโหสีติ วตวา อตีต อหาริ ๗

อตีเต พาราณสีขั พุรหุมทตเต รชขั การเนเต โภชิสตุโต
ตสุส อมจโจ อโหสี ๗ ตสุมี กาลे รลโย ปุโรหิตอ อติมุขโร
โหติ พหุภาณิ ๗ ตสุมี กเถตุ อารทเช อญเญ โอกาสเมว น
ลภนติ ๗ ราชปิ จินุเตสิ กทา นุ โข เอตสุส วจนปจเจทกั
กณจิ ลภิสสามิติ ๗ โส ตโต ปฏจาย ตถารูปิ เอกิ อูปชาเรนโต
วิจرتิ ๗ ตสุมี กาลे พาราณสีขั เอโก ปิจสปปิ สกขราชิปนสิปปเป
นิปผตตี ปโต ๗ กามทรรกา นั รถกั อารโจะตวา อากทฒมานา
พาราณสีนกรทวารมูเล เอโก วิฎฐสมปนุโน มหานิโครโธ อตุถิ
ตตุถ อาเนตวา สมปริวเรตวา กากณิกาทินิ ทตวา หตุถิรูปกั กร
อสุสรูปกั กราติ วทนติ ๗ โส สกขรา จิปีตวา นิโครชปนญเสสุ
นानารูปานิ ทสุเสติ ๗ สพุพานิ ปณณานิ ฆิททาวจฉิททาเนว อเหตุ ๗
อถ พาราณสีราชา อูยยานั กจจุนโต ตั จานั

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ปโรสทวคฺควณฺณา หน้า 316

ปาปฺปณิ ๑ อุตฺตารณภเยน สพฺเพ ทารกา ปลายีสุ ๑ ปิจสปปิ
ตตฺเถว นิปชฺชิ ๑ ราชานิ โครธมฺลํ ปตฺวา รเถว นิสินฺโน ปตฺตานํ
ฉิทฺททาย ฉายํ กพรกพรํ ทิสฺวา โอลฺเลนฺโต สพฺเพสํ ปตฺตานํ
ฉิทฺททาวํ ทิสฺวา เกเนตานิ เอวํ กตานิตี ปุจฺฉิ ๑ ปิจสปปินา
เทวติ ๑ ราชานิ อิมํ นิสฺสาย พุราหฺมณฺสฺส วจนฺปจฺเจทํ กาคู สกฺกา
ภวิสฺสตีติ จินฺตฺตฺวา กทํ ภณฺเ ปิจสปปิตฺติ ปุจฺฉิ ๑ วิจฺฉินฺตา
นํ มฺลนฺตฺเร นิปนฺนํ ทิสฺวา อยํ เทวติ อหริสฺสุ ๑ ราชานิ ตํ
ปกฺโกสาเปตฺวา ปริสํ อุตฺตารตฺวา ปุจฺฉิ อมฺหากํ สนฺติเก เอโก
มฺขรพฺุราหฺมโณ อตฺถิ สกฺขิสฺสตี ตํ นิสฺสทฺทํ กาคฺชนฺติ ๑
นาพิมตฺตา อชฺลนฺทิกา ลภฺนฺโต สกฺขิสฺสทมิ เทวติ ๑ ราชานิ
ปิจสปปิ ฌริ เนตฺวา อนฺโตสานิยํ นิสฺสทาเปตฺวา สานฺนิยา ฉิทฺทํ
กาเรตฺวา พุราหฺมณฺสฺส ฉิทฺทาทิมฺขํ อาสนํ ปญฺญาเปตฺวา
นาพิมตฺตา สุกฺขา อชฺลนฺทิกา ปิจสปปิสฺส สนฺติเก จปาเปตฺวา
พุราหฺมณฺสํ อฺปฺญฺจานกาเล อากตํ ตสฺมี อาสเน นิสฺสทาเปตฺวา กถํ
สมฺภูจฺจาเปตี ๑ พุราหฺมโณ อญฺเฬสํ โอลฺกาสํ อทตฺวา รณฺญา สทฺธิ
กเถตุ อารภิ ๑ อถสฺส โส ปิจสปปิ สานฺนิจฺฉิทฺทเทเน เอเกกํ
อชฺลนฺทิกํ ปุจฺฉิยํ ปเวเสนฺโต วิย ตาลฺลตฺลมหิเยว ปาเตติ ๑
พุราหฺมโณ อากตาคตํ นาพิยํ เตลํ ปเวเสนฺโต วิย คิลติ ๑
สพฺพา ปริกฺขยํ คมฺมีสุ ๑ ตสฺส ตา นาพิมตฺตา อชฺลนฺทิกา กุจฺฉิ

ปวิภูชา อหุตฺตมาพหฺมตฺตา อเหตุ ๗ ราชชา ตาสั ปริกฺขิณภาว
ณตฺวา อาห อจฺริย ตุมฺเหหิ อติมุขรตฺยา นามิมฺตฺตา อชฺลณฺฑิกกา
คิลิตา กิณฺจึ น ชานิตฺถ อิตฺทานิ อุตฺตริ ชีราเปตฺถ น สกฺขิสฺสถ
คจฺจถ ปิยงฺกุทกั ปิวิตฺวา ฉพฺพเหตุวา อตฺตานัน อโรคฺ กโรธาทิ ๗
พฺรหฺมโณ ตโต ปฏฺจาย ปิหิตฺมุโข วิย หุตฺวา กถฺนเตนาปี
สทฺฐี อกถฺนตีโล อโหสิ ๗ ราชชา อิมินา เม กถฺนสฺสุขั กถฺนติ
ปีจฺสปีสฺส สตสฺสสฺสจฺจกานเก จจฺจสฺส ทิสฺสสฺส จตฺตาริ คามเม
อทาสี ๗ โพธิสฺสโต ราชานัน อฺปสฺงกมิตฺวา เทว สิปฺปี นาม
โลเก ปณฺฑิตฺเตหิ อุกฺกณฺ्हิตพฺพํ ปีจฺสปีนา สาลิตฺตกมฺตเตนาปี
อัย สมฺปตฺติ ลทฺธาติ วตฺวา อิมั คถฺมาห

[๑๐๗]สาธฺฐ โข สิปฺปกนฺนาม อปี ยาทิสฺสกีทิสฺ

ปสฺส ขลฺขปฺปหารเณ ลทฺธา คามา จตฺตทฺทิสฺสชาติ ๗

ตตฺถ ปสฺส ขลฺขปฺปหารเณนาติ ปสฺส มหาราช อิมินา
ขลฺขปีจฺสปีนา อชฺลณฺฑิกापหารเณ จตฺตทฺทิสฺสา จตฺตาริ คามา
ลทฺธา อณฺเณสฺ สิปฺปานัน โโก อานิสฺสปริจฺเจโทติ สิปฺปสฺส คณฺ
กเถสิ ๗

สตุถา อิมั ฐมฺมเทสนัน อหริตฺวา ชาตกั สโมชานสิ
ตทา ปีจฺสปี อัย ภิกฺขุ อโหสิ ราชชา อานนฺโท
ปณฺฑิตฺตามจฺโจ ปน อหเมวาทิ ๗

สาลิตฺตกชาตกั สตฺตมฺ ๗

พาหิยชาตกั

สีกุเขยฺย สิกุจิตฺตพฺพานีติ อิทํ สตุถา เวสาลี อุปนิสฺสาย
มหาวเน กุฎาคารศาลายั วิหรนฺโต เอกํ ลิจฺฉวี อารพฺภ
กเถสิ ฯ

โส กิร ลิจฺฉวีราชา สทฺโธ ปสนฺโน พุทฺธปฺปมฺขั กิกฺขุสงฺขั
นิมนฺเตตฺวา อตฺตโน นิเวสเน มหาทานั ปวตฺเตสิ ฯ ภริยา ปนฺสฺส
ถฺลนฺกปฺปจฺจงฺกา อุทฺธมาตกนิมิตฺตสทิสฺสา อนากปฺปสมฺปนฺนา
อโหสิ ฯ สตุถา ภตฺตกิจฺจาวसानเ อนฺโฆทณฺโณ กตฺวา วิหารั
คนฺตฺวา กิกฺขุณฺโณ โอวาทั ทตฺวา คนฺธกฺขี ปาวิสิ ฯ กิกฺขุ
ธมฺมสภายั กถิ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อาวุโส ตสฺส นาม ลิจฺฉวีรชฺโฆ
ตาวอภิรฺูปสฺส ตาทิสฺสา ภริยา ถฺลนฺกปฺปจฺจงฺกา อนากปฺปสมฺปนฺนา
กถิ โส ตาย สทฺธี อภิรฺมตีติ ฯ สตุถา อาคนฺตฺวา กาย นฺตฺถ
กิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาคิ
วฺตฺเต น กิกฺขเว เอส อิทาเนว ปุพฺเพปิ ถฺลนฺสรีรายเวย อิตฺถิยา
สทฺธี อภิรฺมิตี วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียั พุรฺหมทตฺเต รชฺชั การเนตฺเต โปธิสตุโต
ตสฺส อมจฺโจอ อโหสิ ฯ อเถกา ชนปฺพิตฺถิ ถฺลนฺสรีรา
อนากปฺปสมฺปนฺนา ภตี กุรฺมานา ราชนฺกณฺสฺส อวิทุเร
คจฺจมานา สรีรวลฺลชฺปิพิตา หุตฺวา นีวตฺถสากฺกเณ สรีริ

ปฏิจจาทตฺวา นิสิตฺติวาท สรรีรวลลยั มุญจิจฺติวาท ขิปฺปเมว
อุฏฺฐาสี ๗ ตสฺมี ขณ พาราณสีราชา วาตปาเนน ราชงฺคณั
โอบโลเกนุโต ตั ทิสฺวา จินฺเตสึ อัย เอวรูเป องฺคณฺญานเ
สรรีรวลลยั มุญจมานา หิโรตฺตปฺปํ อปฺปหาย นิवासเนเนว
ปฏิจฺจนฺนา หุตฺวา สรรีรวลลยั โมเจตฺวา ขิปฺปํ อุฏฺฐิตา
อิมาย นีโรคาย ภวิตพฺพํ เอติสฺสา วตฺถุ วิสฺสุทฺธึ ภวิสฺสตี
วิสฺสุทฺธเ วตฺถุสฺมี เอโก ปฺตฺโต ลพฺภมาโน วิสฺสุทฺธึ ปฺลฺลวาท
ภวิสฺสตี อิมั มยา อคฺคฺมเหสี กาคู วฏฺฏตีตี ๗ โส ตสฺสา
อปริกฺคหิตกาวิ ญตฺวา อาณาเปตฺวา อคฺคฺมเหสีญฺจานัน อทาสี ๗
สา ตสฺส ปิยา อโหสิ มนาปา นจิสฺเสว เอกํ ปฺตฺตํ วิชಾಯี ๗ โส
ปนสฺสา ปฺตฺโต จกฺกวตฺติราชา อโหสิ ๗

โพธิสฺสโต ตสฺสา ยสฺสมปฺตฺตี ทิสฺวา ตถารูปี วจโนกาสิ
ลภิตฺวา เทว สิกฺขิตพฺพยฺยตฺตํ นาม สิปฺปํ กสฺมา น สิกฺขิตพฺพ
ยตฺร หิ นามายั มหาปฺลฺลวาท หิโรตฺตปฺปํ อปฺปหาย
ปฏิจฺจนฺเนนาการเณ สรรีรวลลยั กุรฺมานา คฺคฺมเห อาราเชตฺวา
เอวรูปี สมฺปตฺตี ปตฺตาตี วตฺวา สิกฺขิตพฺพยฺยตฺตกานัน วณฺณ
กเถนุโต อิมั คาลมาห

[๑๐๘] สิกฺขเยย สิกฺขิตพฺพานิ สนนฺติ สจฺจนฺนทีโน ชนา

พาหิยาปี สุหนฺเนน ราชานัน อภิราชยตี ๗

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ปโรสทวคฺควณฺณนา หน้า 320

ตตฺถ สนฺติ สจฺจนฺทีโนติ เตสุ สิปฺเปสุ สจฺจนฺทา
ชนา อตฺถิเยว ฯ พาหิยาติ พาหิยชนปฺเท ชาตา สํวฑฺฒา
อิตฺถิ ฯ สุหนฺเนนาติ หิโรตฺตปฺปํ อปฺปหาย ปฏฺิจฺจนฺนากาเรน
หนฺนํ สุหนฺนุนฺนาม ฯ เตนฺ สุหนฺเนน ฯ ราชานํ อภิราชยฺตี
เทวํ อภิราชยิตฺวา อิมํ สมปฺตตี ปตฺตาติ ฯ

เอวํ มหาสตุโต สิกฺขิตพฺพุตฺตกาณํ สิปฺปานํ कुณฺ
กเถสิ ฯ

สตุธา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrิตฺวา ชาตํ สโมชานเสิ
ตทา ชายปฺติกา เอตฺรหิ ชายปฺติกาव ปณฺฑิตามจฺโจ ปน
อหเมวาทิ ฯ

พาหิยชาตํ อฏฺฐมํ ฯ

กฤษฏทกปฐวชาตกั

ยถนุโน ปุริโส โหตีติ อิทธิ สตุถา สาวตถุถิย วิหรนุโต
มหาทुकคตติ อารพุก กเถสิ ฯ

สาวตถุถิย หิ กทาจิ เอกเมว กุลิ พุทฐปฐมุขสุส ภิกขุสงฆมุสสุ
ทานัน เทติ กทาจิ ตีณิ จตุตาริ เอกโต หุตวา กทาจิ คณพนุเชน
กทาจิ วิธิสทาเคน กทาจิ สกถนกรั ฆนุทกั สัหริตวา ฯ ตทา
ปน วิธิกตตติ นาม อโหสิ ฯ อถ มนุสสา พุทฐปฐมุขสุส
ภิกขุสงฆมุสสุ ยากุ ทตวา ขชชกั ออาหารถาติ อหสิ ฯ ตทา
ปนโก ปเรสิ ภติการโก ทุกคตมนุสโส ตตถ วิธิย วสมาโน
จินเตสิ อิทธิ ยากุ ทากุ น สกขิสสามิ ขชชกมุปี ทสสามิติ
สณหิ กฤษฏทกั มททาเปตวา อุทเกน เตเมตวา อกุกปนุณเณ
เวเจตวา กุกุกเพ ปจิตวา อิทธิ พุทฐสุส ทสสามิติ ตั อาทาย
กนุตวา สตุถุ สนุติเก จิโต ขชชกั ออาหารถาติ เอกสมิ วจเน
วตุตมตเต สพพปฐมัม กนุตวา ตั ปฐว สตุถุ ปตุเต ปติฐฐาเปตวา
อฐฐาสิ ฯ สตุถา อญญเอหิ ทิยมานัน ขชชกั อคเหตุวา ตเมว
ปฐวขชชกั ปริกฤษฏชิ ฯ

ตสมิเยว ขณ สมมาสมพุกุเชน กิร มหาทुकคตสุส
กฤษฏทกขชชกั อชิกุกุจิจิตวา อมตัม วิย ปริกฤษฏตุนุติ สกถนกรั
เอกโกลาหลมโหสิ ฯ ราชราชฆมหมตตาทโย อนุตมโส โทวาริเก

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ปโรสทวคฺควณฺณา หน้า 322

อุปาทาย สพฺเพว สนฺนิปติตฺวา สตถารํ วนฺทิตฺวา มหาทฺถคฺคตํ
อุปสงฺกมิตฺวา หนฺท โภ สตํ คเหตุวาทฺ เทว สตานิ คเหตุว
ปญฺจ สตานิ คเหตุว อมฺหากํ ปตฺตี เทหิตี วทีสุ ฯ โส
สตถารํ ปฏฺธิปฺจฺฉิตฺวา ซานิสฺสามิตี สตฺถุ สนฺตํกํ คนฺตฺวา
ตมตฺถํ อารโจะสี ฯ สตฺถา ฐนํ คเหตุว สพฺพสตฺถานํ ปตฺตี
เทหิตี อาท ฯ โส ฐนํ คเหตุํ อารภี ฯ มนฺุสฺสา ทิกฺขณจตฺถคฺคณ-
อภุจคฺคณาทิวเสน ททฺนตา นว หิริณฺณโกฏฺฐิโย อํทฺสุ ฯ สตฺถา
อนฺุโมทนํ กตฺวา วิหารํ คนฺตฺวา ภิกฺขุหิ วตฺเต ทสฺสีเต
สุคฺโคตฺวาทํ ทตฺวา คนฺธกฺกุฏี ปาวิสี ฯ ราชา สายณฺหสมเย
มหาทฺถคฺคตํ ปกฺโกสาเปตฺวา เสฏฺฐิจฺฉฺฉาเนน ปุเชสี ฯ ภิกฺขุ
ธมฺมสภายํ กถํ สมฺภุจาเปสิ อวฺโส สตฺถา มหาทฺถคฺคเตน
ทินฺนํ กุณฺฑกปฺปวํ อชฺฉิจฺฉนฺโต อมตํ วย ปริภุจฺฉิ มหาทฺถคฺคโตปี
พหุชนฺญจ เสฏฺฐิจฺฉฺฉานฺญจ ลภิตฺวา มหาสมฺปตฺตี ปตฺโตติ ฯ
สตฺถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
สนฺนิสินฺนาติ ปฺจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วตฺเต น ภิกฺขเว
อิทาเนว มยา อชฺฉิจฺฉนฺเตน ตสฺส กุณฺฑกปฺปวํ ปริภุจฺฉโต
ปุพฺเพ รุกฺขเทวตฺยาปี หุตฺวา ปริภุจฺฉโตเยว ตทาปี เจส
มํ นิสฺสาย เสฏฺฐิจฺฉฺฉานํ อลตฺถเววาทิ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ
อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โปธิสฺตฺโต

เอกสุมิ เอรณฺทรุกฺเข เทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ ตทา ตสุมิ
คามเก มนุสฺสา รุกฺขเทวตตามงฺคฺลิกา โหนฺติ ฯ อเอกสุมิ ฉณ
สมฺปตฺเต มนุสฺสา อตฺตโน รุกฺขเทวตานํ พลิกมฺมํ อํกํสุ ฯ อเถโก
ทฺถคตฺตมนุสฺโส เต มนุสฺเส รุกฺขเทวตา ปฏฺิษคฺคฺนฺเต ทิสฺวา เอํ
เอรณฺทรุกฺขํ ปฏฺิษคฺคฺติ ฯ มนุสฺสา อตฺตโน เทวตานํ
นानปฺปรารานิ มาลาคนฺธวิเลปนานิ เจว ขชฺชโกชฺชาทีนํ จ
อาทาย คจฺฉิสฺสุ ฯ โส ปน กุณฺทกปฺวณฺเจว อุพฺงฺเคน จ อุทกํ
อาทาย คนฺตฺวา เอรณฺทรุกฺขสฺส อวิทฺุเร จตฺวา จินฺเตสิ เทวตา
นาม ทิพฺพขชฺชกานํ ขาทนฺติ มยฺหํ เทวตา อิมํ กุณฺทกปฺวํ น
ขาทิสฺสตี กิ อิมินา การณฺน นาสฺเมอ อหเมว นํ ขาทิสฺสามิตี
ตโตว นีวตฺติ ฯ โพธิสฺสโต ขนฺธวิฏฺเฒเป จตฺวา โภ ปฺริสฺ สเจ ตฺวํ
อิสฺสโร ภเวยฺยาสี มยฺหํ มรฺุรขชฺชกํ ทเทยฺยาสี ตฺวํ ปน ทฺถคโต
อหํ ตว ปฺวํ น ขาทิตฺวา อณฺณํ กิ ขาทิสฺสามิ มา เม โภจฺจาสํ
นาเสหิตี วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๑๐๕]ยถนฺโน ปฺริโส โหตี ตถนฺนา ตสฺส เทวตา

อาหเรตํ กุณฺทปฺวํ(๒) มา เม ภากํ วินาสยาตี ฯ

ตตฺถ ยถนฺโนตี ยถานฺรฺุปโกชฺโน(๓) ฯ ตถนฺนาตี ตสฺส

ปฺริสฺสสฺ เทวตาปี ตถานฺรฺุปโกชนาว โหตี ฯ อาหเรตํ กุณฺทปฺวณฺตี

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต ปโรสทวคฺควณฺณนา หน้า 324

เอตํ กุณฺหาเกน กตปุํว อานะหิ มยฺหิ ภาคํ มา วินาสะหิตี ฯ

โส นินฺวตฺติตฺวา โปธิสฺสตุตฺตํ โอลิเกตฺวา พลิกมฺมกาสิ ฯ

โปธิสฺสตุตฺโต ตโต โอลิํ ปริภุญฺชิตฺวา ปุริสํ ตฺวํ กิมตฺถํ มํ

ปฺปฺพิชฺคฺคฺคฺสิตี อาห ฯ ทฺถกฺคโตมฺหิ สามิ ตํ นิสฺสาย ทฺถกฺคทภาวโต

มฺหุจฺจิตฺตคามตาย ปฺปฺพิชฺคฺคามิตี ฯ อมฺโห ปุริส มา จินฺตยิ ตยา

กตลฺลยฺสฺส กตเวทินิ ปุชา กตา อิมํ เอรณฺฑรฺกฺขํ ปฺริกฺขิปปิตฺวา

นินฺทิกมฺภิโย คีวาย คีวํ อาหจฺจ จิตฺตา ตฺวํ รมฺโถ อาจิกฺขิตฺวา

สภฺนฺนํ ฐนํ อหริตฺวา ราชงฺกณฺเณ ราชิํ กโรหิ ราชานเต ตฺถสฺสิตฺวา

เสฏฺฐิจฺจุจฺจํ ทสฺสตีตี วตฺวา โปธิสฺสตุตฺโต อนฺตรธาปิ ฯ โส ตถา

อกาสิ ฯ ราชานปิสฺส เสฏฺฐิจฺจุจฺจํ อทาสิ ฯ อิติ โส โปธิสฺสตุตฺตํ

นินฺทิตฺวา มหาสมฺปตฺตี ปิตฺวา ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตุถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมธานะสิ ตทา

ทฺถกฺคโต เอตฺรหิ ทฺถกฺคโต อโหสิ เอรณฺฑรฺกฺขทเวตฺตา ปน อหเมวาคิ ฯ

กุณฺหาทปฺปวชาตกํ นวมิ ฯ

สพฺพสํหารกปญฺโห

[๑๑๐] สพฺพสํหารโก นตฺถิติ อัย สพฺพสํหารกปญฺโห
สพฺพการณ อุมฺมคฺชชาตเก อวิภวิสฺสตีติ ฯ
สพฺพสํหารกปญฺโห นิฏฺฐิติโต ฯ
ปโรสทวคฺโค เอกาทสโม ฯ

ตสฺสุทฺธานํ

สปโรสท ตายิต เวรํ ปุณ
ภมจกุกนาคสิริวฺหยน
สุขกณฺจ วต สิปฺปก พาทิยา
กุกฺกปฺปว มหฺลลิกกา จ ทส (๑) ฯ

๑. ม. ปโรสทมฺปิ ปณฺณิกํ เวรํ จ มิตฺตวินฺทกํ
ทพฺพพลฺลจ อุกฺกณฺจนิ สาลิตตฺตมฺปิ จ พาทิยํ
กุกฺกปฺปวสพฺพสํหารกนฺติ ฯ

ชาตกฎจกถา ๒ เอกนิปาตวณฺณา (๒) - หน้าที่ 326
เล่มที่ 29 หน้า 326

หัตถิควณฺณา

คทฺรภปฺลโห

[๑๑๑]หัตถิ ทฺวํ เอวํ มณฺณสํตี อัยปี คทฺรภปฺลโห อุมฺมคฺค-
ชาตเกเขว อาริภวิสฺสติ ฯ

คทฺรภปฺลโห นิฏฺฐิตโ ๑

อมฺราเทวีปฺลโห

[๑๑๒]เยน สตฺตฺวิลฺงกา จาติ อัยมฺปี อมฺราเทวีปฺลโห นาม
ตฺตฺเถว อาริภวิสฺสติ ฯ

อมฺราเทวีปฺลโห นิฏฺฐิตโ ๑

สีกาลชาตกั

สททหาสิ สีกาลสุสาติ อิมั สตุถา เวพฺวเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตํ อารพุก กเถสิ ฯ

ตสฺมี สมเย ภิกฺขุ ชมฺมสภายั สนฺนิปตฺติวา อาวุโส เทวทตฺเตน
ปญฺจ ภิกฺขุสฺตานิ อาทาย คยาสิลั คนฺตุวา ยั สมโณ โคตโม
กโรติ น โส ชฺโม ยมฺหิ กโรมิ อยเมว ชฺโมติ เต
ภิกฺขุ อตฺตโน ททธี คาหาเปตฺวา จานปฺปตฺตํ มุสวาทํ กตฺวา
สงฺฆํ ภินฺทิตฺวา เอกสิมายั เทว อุโปสธา กตฺวา เทวทตฺตสฺส
อคุณฺโณ กเถนฺตา นิสีทิสฺสุ ฯ สตุถา อาคนฺตุวา กาย นฺตุถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต
น ภิกฺขเว เทวทตฺโต อิทาเนว มุสวาทํ ปุพฺเพปิ มุสวาทํเยวาทิ
วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั กาเรนฺเต โพธิสตุโต
สุสานปฺสเส รุกฺขเทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ ตทา พาราณสิยั
นภฺขตฺตํ สงฺฆญฺจํ ฯ มนฺุสฺสา ยกฺขพลิกมฺมํ กโรมาติ เตสุ เตสุ
จจฺจรรจฺจนาทิจฺจนาเนสุ มจฺฉมฺสาทีนํ วิปฺปกริตฺวา กปาลเกสุ พหุ
สุริ จปยีสุ ฯ อเถโก สีกาโล อจฺจตฺตติสมเย นิตฺุชฺมนเนน นคริ
ปวิสิตฺวา มจฺฉมฺสาทีนํ ขาทิตฺวา สุริ ปิวิตฺวา ปุณฺนาคคจฺฉนฺตริ
ปวิสิตฺวา ยาว อรุณฺคฺคมนา นิตฺุทํ โอกมฺมิ ฯ โส ปพฺุชฺฉิตฺวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาต หังสิวคฺควณฺณา หน้า 328

อาโลกํ ทิสฺวา อิทานิ นิกฺขมิตฺตํ น สกฺกาติ มกฺคสมิปี คนฺตฺวา
อทิสฺสมาโน นิปชฺชิตฺวา อญฺเณ มนุสฺเส ทิสฺวาปี กิณฺจิ อวตฺวา
เอกํ พุราหฺมณํ มุขโชนฺตฺถาย กจฺจนฺตํ ทิสฺวา จินฺตฺเตสิ พุราหฺมณา
นาม ธนฺโลภา โหนฺติ อิมํ ธเนน ปโลเกตฺวา ยถา มํ
อุปฺกจฺจนฺตฺเร กตฺวา นครา นีหฺรติ ตถา กริสฺสามิตีฯ โส
มนุสฺสภาสาย พุราหฺมณาติ อหาฯ โส นินฺวตฺติตฺวา โโก มํ
ปฺกฺโกสตีติ อหาฯ อหํ พุราหฺมณาติฯ กิการณาติฯ พุราหฺมณ
มยฺหํ เทว กหาปณฺสตาณี อตฺถิ สเจ มํ อุปฺกจฺจนฺตฺเร กตฺวา
อฺตุตฺตราสงฺเคน ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา ยถา น โกจิ ปสฺสตี ตถา นครา
นิกฺขมาเปตฺตํ สกฺโกสิ ตฺยฺหํ เต กหาปณฺเ ทสฺสามิตีฯ พุราหฺมโณ
ธนฺโลเกน สาธฺตฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา ตถา กตฺวา อาทาย นครา
นิกฺขมิตฺวา โลกํ อคฺมาสิฯ อถ นํ สีคาโล ปฺจฺฉิ กตฺริ จานํ
พุราหฺมณาติฯ อสุกํ นามาติฯ อญฺณํ โลกํ จานํ กจฺฉาติฯ เอวํ
ปฺนปฺปฺนํ วทฺนฺโต มหาสุตฺตานํ ปตฺวา อิธ มํ โธตาเรหิตี อหาฯ
อถ นํ โธตาเรสิฯ สีคาโล เตนฺหิ พุราหฺมณ อฺตุตฺตริสฺสาณฺกํ ปฏฺิจฺฉาติ
อหาฯ โส ธนฺโลเกน อตฺตโน อฺตุตฺตราสงฺกํ ปฏฺิจฺฉิฯ อถ นํ อิมํ
รฺกฺขมฺมัลลํ ขณาหิตี ปจฺวิจฺฉเนน โยเชตฺวา พุราหฺมณฺสฺส อฺตุตฺตริสฺสาณฺกํ
อภิรฺยฺหา

จตุสฺส กณฺเณสฺส มชฺเฌ จาติ ปญฺจสฺส จาเนสฺส สรฺริณิสฺสสนฺทํ
ปาเตตฺวา มกฺขเขตฺวา เจว เตเมตฺวา จ สฺสทานวณฺํ ปาวิสิ ๕
โพธิสฺสโต รุกฺขวิญฺเญป จตฺวา อิมํ คาถมาห

[๑๑๑]สทฺทหาสิ สีกาลสฺส สฺราปีตสฺส พฺราหฺมณ

สิปฺปีกานํ สตํ นตฺถิ กุโธ กํสฺสตา ทฺเวติ ๕

ตตฺถ สทฺทหาสิตี สทฺทหสิ ๕ อยเมว วา ปาโจ ๕
ปตฺติยายสิตี อตฺถโธ ๕ สิปฺปีกานํ สตํ นตฺถิตฺติ เอตฺสฺส หิ
สิปฺปีกานํ สตมฺปิ นตฺถิ ๕ กุโธ กํสฺสตา ทฺเวติ เทว
กหาปณฺสตานิ ปนสฺส กุโธยฺเวติ ๕

โพธิสฺสโต อิมํ คาถํ วตฺวา กจฺจ พฺราหฺมณ ตว
สาญฺจํ โชวิทฺวา นฺหายิตฺวา อตฺตโน กมฺมํ กโรหิตฺติ วตฺวา
อนฺตรธาเย ๕ พฺราหฺมโณ ตถา กตฺวา วญฺจิตฺโต วตฺมฺหิ
อิมินาติ โทมนสฺสปฺปตฺโต ปกฺกามิ ๕

สตุถา อิมํ ชฺมมเทสนํ อahrtฺวา ชาติกั สโมธานสิ
ตทา สีกาลโธ เทวทตฺโต อโหสิ รุกฺขเทวตา ปน อหเมวติ ๕

สีกาลชาติกั ตติยํ ๕

มิตจินตืชาติกั

พหุจันตี อปฺปจันตี จาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เทว มหุลลกตฺเตเร อารพุก กเถสิ ฯ

เต กิร ชนปเท เอกสุมี อรณฺณวาเส วสุตํ วสิตฺวา สตุถ
ทสุสนตฺถาย กจฺจนิสฺสามาติ ปาเถยฺยํ สชฺเชตฺวา อชฺช กจฺจาม
เสว กจฺจามาติ มาลี อติกกมิตฺวา ปุณฺ ปาเถยฺยํ สชฺเชตฺวา ตเถว
มาลี ปุณฺ มาสนฺติ เอวํ อตฺตโน กุสึตฺถาเวน เจว นีวาสนกฺุจฺจान
จ สาลเปกฺุขาย ตโย มาเส อติกกมิตฺวา ตโต นิกฺุขมฺม เขตวณฺ
คนฺตฺวา สภากฺุจฺจान ปตฺตจิวริ ปฺุฏิสฺสามตฺวา สตุถาริ ปสฺสึสุ ฯ
อถ นํ ภิกฺุขุ ปุจฺจนึสุ สุจิริ โว อาวุโส พุทฺธปฺุจฺจานํ อกโรนฺตํ
กสุมา เอวํ จิรายิตฺถาติ ฯ เต เอตมตฺถํ อารโจะสุ ฯ อถ เนลล
โส อาลสิยกุสึตฺถาโว สงฺเข ปากโฏ ชาโต ฯ ฐมฺมสภายมฺปิ เนลล
ภิกฺุขุ ตเมว อาลสิยภาวํ นิสฺสาย กถํ สมฺกฺุจฺจาเปสุ ฯ สตุถา
อาคนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺุขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนนาติ
ปุจฺจิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต เต ปกฺุโกสาเปตฺวา สจฺจํ กิร
ตฺมเห ภิกฺุขเว อลสา กุสึตฺถาติ ปุจฺจิตฺวา สจฺจํ ฆนฺเตติ วุตฺเต
น ภิกฺุขเว อิทาเนว เต อลสา ปุพฺเพปิ อลสา เจว นีวาสนกฺุจฺจาน
จ สาลยา สาลเปกฺุชาติ วตฺวา อตีตํ อาริ ฯ

อติเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต พาราณสียํ
ตโย มจฺจมา อหฺลํ ๑ พหุจฺจินฺตํ อปฺปจฺจินฺตํ มิตจฺจินฺตํ เตสํ นามานิ ๑
เต อรณฺณโต มนุสฺสสปถิ อากมฺมิตฺ ๑ ตตฺถ มิตจฺจินฺตํ อิตเร เทว
เอวมาห อยํ มนุสฺสสปถิ นาม สาสงฺโก สปฺปฏฺธิโย เกวณฺณ
นानปฺปการานิ ชาลกฺกมินาทีนํ จิปีตฺวา มจฺเจ คณฺหนฺติ มยํ
อรณฺณเมว กจฺจามาติ ๑ อิตเร เทว ชนา อตฺสตาย เจว
อามิสฺสทฺทตาย จ อชฺช กจฺจาม เสว กจฺจามาติ ตโย มาเส
อติกกามาตฺ ๑ อถ เกวณฺณ นทฺธิยํ ชาเล จิปีตฺ ๑ พหุจฺจินฺตํ อปฺปจฺจินฺตํ
จ โคจริ คณฺหนฺตา ปฺรโต กจฺจนฺติ เต อตฺตโน พาลตาย
ชาลคณฺธิ อสฺสทกฺเขตฺวา ชาลกฺกจฺจิมเว ปวิสีตฺ ๑ มิตจฺจินฺตํ ปจฺจโต
อากจฺจนฺโต ชาลคณฺธิ สฺสทกฺเขตฺวา เตสญฺจ ชาลกฺกจฺจิมฺมี
ปวิฏฺฐภาวํ ฅตฺวา อิมสํ กุสีตานิ อนฺธพาลานิ ชีวิตทานํ
ทสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา พหิปสฺเสน ชาลกฺกจฺจิมฺญานํ คณฺตฺวา
ชาลกฺกจฺจิมฺ ฅาเลตฺวา นิกฺขนฺตสฺสทฺธิโส หุตฺวา อุทกํ อาโลเพนฺโต
ชาลสฺส ปฺรโต ปติตฺวา ปฺน ชาลกฺกจฺจิมฺ ปวิสีตฺวา ปจฺจิมภาเคน
ฅาเลตฺวา นิกฺขนฺตสฺสทฺธิโส อุทกํ อาโลเพนฺโต ปจฺจิมภาเค ปติ ๑
เกวณฺณ มจฺจมา ชาลํ ฅาเลตฺวา กตฺตาติ มณฺณมานา ชาลโกฏฺธิยํ
คเหตฺวา อุจฺจิปีตฺ ๑ เต เทวปี มจฺจมา ชาลโต มจฺจิจิตฺวา อุทเก
ปติสฺ ๑ อติ เตหิ มิตจฺจินฺตํ นิสฺสตาย ชีวิตํ ลทฺธิ ๑

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต หังสิวคฺควณฺณา หน้า 332

สตฺถา อิมํ อตีตํ อหริตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมํ

คถมาห

[๑๑๔] พหุจฺินฺตี อปฺปจฺินฺตี จ อุโภ ชาเล อพชฺฌเร

มิตจฺินฺตี อโมเจสิ อุโภ ตตฺถ สมากตฺาติ ฯ

ตตฺถ พหุจฺินฺตีติ พหุจฺินฺตนาถ วิตกฺกพฺหุลตฺาย

เอวํลทฺธนาโม ฯ อิตฺเรสุปี ทฺวีสุ อยเมว นโย ฯ อุโภ ตตฺถ

สมากตฺาติ มิตจฺินฺตี นิสฺสาย ลทฺธชีวิตา ตตฺถ อุทเกสุ ปฺน

อุโภปี ชนา มิตจฺินฺตนา สทฺธี สมากตฺาติ อตุโธ ฯ

เอวํ สตฺถา อิมํ ฃมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ

ปกฺาเสตฺถวา ชาตกํ สโมชานสิ ฯ สจฺจปฺริโยसानเน มหฺลลกภิกฺขุ

โสตาปตฺติผลเต ปตฺติฏฺฐหีสุ ฯ ตทา พหุจฺินฺตี อปฺปจฺินฺตี จ อิม

เทว ภิกฺขุ อเหตุํ มิตจฺินฺตี ปน อหเมวาทิ ฯ

มิตจฺินฺตฺิชาตกํ จตฺตถํ ฯ

อนุสาสิกชาตกัม

ยายณฺณมนุสสาสตีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต เอกํ
อนุสาสิกภิกขุณี อารพภ กเถสิ ฯ

สา กิร สาวตุถิวาสิณี เอกา กุชิตา ปพพชิตฺวา
อุปสมปนฺนกาลโต ปฏฺจาย สมณฺชเม อนนฺยุตฺตา อามิสฺกิทฺธา
หุตฺวา ยตฺถ อณฺณา ภิกขุณีโย น คจฺจนฺติ ตาทิเส
นกรสฺส เอกเทเส ปิณฺฑาย จรติ ฯ อตฺสสา มนุสฺสา
ปณฺธิปณฺฑิตฺวา เทนฺติ ฯ สา รสฺตณฺหาย พชฺฉิตฺวา สเจ
อิมสฺมี ปเทเส อณฺณา ภิกขุณีโย ปิณฺฑาย จริสฺสนฺติ มยฺหํ
ลาโภ ปรีหายิสฺสตีติ ยถา เอตํ ปเทสํ อณฺณา นาคจฺจนฺติ
เอวํ มยา กาคํ วฏฺฏตีติ จินฺเตตฺวา ภิกขุณีอุปสฺสยํ คนฺตฺวา
อยฺเย อสฺสกุจฺจเน จณฺโฑ หตฺถิ จณฺโฑ อสฺโส จณฺโฑ กุกฺกุโร
จรติ สปริสฺสยฺจฺจณฺนํ มา ตตฺถ ปิณฺฑาย จริตฺถาติ ภิกขุณีโย
อนุสาสตีติ ฯ ตสฺสา สุตฺวา เอกา ภิกขุณีปี ตํ ปเทสํ
คีวํ ปรีวตฺเตตฺวา น โอลเถสิ ฯ ตสฺสา เอกสฺมี ทิวเส [๑]
ปิณฺฑาย จรฺนฺติยา เวเคนกํ เกหํ ปวิสฺนฺติยา จณฺโฑ เมณฺฑโก
ปหริตฺวา อูรฺกฺจิกํ ภินฺทิตฺวา มนุสฺสา เวเคน อุปชาวิตฺวา
ทฺวิธา ภินฺนํ อูรฺกฺจิกํ เอกโต พนฺชิตฺวา ตํ ภิกขุณี มณฺเจนาทาย
ภิกขุณีอุปสฺสยํ นยฺสิ ฯ ภิกขุณีโย อยํ อณฺณา ภิกขุณีโย
อนุสาสิตฺวา สยํ ตสฺมี ปเทเส จรฺนฺตี อูรฺ (๒) ภินฺทาเปตฺวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาต หังสิวคฺควณฺณา หน้า 334

อาคตาคิ ปรีหาลิ อังสุฯ ตंपิ ตาย กตการณํ นจิสฺเสว
ภิกฺขุสงฺฆเม ปากฺกั อโหสิฯ อเถกทิวลํ ฆมฺมสภายํ ภิกฺขุ อาวุโส
อสุกา อนุสาสิกภิกฺขุณี อณฺณา อนุสาสิตุวา สยํ ตสฺมี ปเทเส
จรมานา จณฺเฑน เมณฺฑเทเกน อูร์ุ ภินฺทาเปสิตี ตสฺสา อคฺคณกั
กเถลฺลํฯ สตุถา อาคนตุวา กาย นุตถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต น ภิกฺขเว
อิทาเนว ปุพฺเพเปสา อณฺเณ อนุสาสตีเยว สยมฺปน น
วตฺตติ นิจฺจกัลลํ ทุกฺขเมว อนุภวตีติ วตุวา อตีตํ อหาริฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โโพธิสตุโต
อธฺมสกุณโยนิยํ นีพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต สกุณฆฺฏจโก หุตฺวา
อนेกสกุณสฺตปรีวาโร หิมวฺนุตํ ปาวีสิฯ ตสฺส ตตฺถ วสนกาเล
เอกา จณฺฑาลสกุณิกา มหาวตฺตนิมคฺคํ คนตุวา โภจริ คณฺหาติฯ
สา ตตฺถ สกฺเณหิ ปติตานิ วิหิมฺคฺควิชาทีนํ ลภิตฺวา ยถา อิทานิ
อิมํ ปเทลํ อณฺเณ สกุณา นาคจฺจนฺติ ตถา กริสฺสามิตี จินฺเตตุวา
สกุณสงฺฆสฺส โอวาทํ เทติ วตฺตนิมฺหามคฺโค นาม สปฺปฏิภโย
หตฺถิอสุสาทโย เจว จณฺฑาโคณฺยตฺตยานานิ จ สณฺจฺรณฺติ สหสา
อุปฺปติตฺตํ น สกฺกา โหติ น ตตฺถ คนฺตพฺพนฺติฯ สกุณสงฺโฆ
ตสฺสา อนุสาสิกาเตว นามํ อกาสิฯ सा ऐकटिवलं
वत्तनिमहामकके ज़रुती अतिमहावेकेन आकज्जनस्तस्य यानस्त
सत्तुं सुत्वा निवत्तित्त्वा ओलोकेत्वा पुरे दावाति ज़रुतियेवฯ अठ
नं यानं

วาทเวเคน สีมเมว สมฺปาปฺปณฺนิ ฯ สา อฏฺฐจาคฺ์ นาสกฺขิ ฯ
จกฺกั กิณฺุทิตฺวา คตฺ์ ฯ สกฺขณฺเชฏฺฐโก สกฺขณฺ สมานนฺุโต ตํ
อทิสฺวา อนุสาสิกา น ทิสฺสติ อฺุปรชาเรถ นนฺุติ อาห ฯ
สกฺขณา อฺุปรชาเรณฺุตา ตํ มหามกฺุเค เทวฺชา กิณฺุณฺ ทิสฺวา
สกฺขณฺเชฏฺฐกฺุสฺส อาโรเจสุํ ฯ สกฺขณฺเชฏฺฐโก สา อณฺุณา สกฺขณฺิกา
นิวาเรตฺวา สยํ ตตฺุถ จรมาณา ทฺุวิธา กิณฺุณาติ วตฺวา
อิมํ คาถมาห

[๑๑๕] ยายณฺณมฺนุสาสติ(๒) สยํ โลลฺุปรฺุจารินิ

สาຍํ วิปรฺุกฺขิกา เสติ หตา จกฺุเกน สาติกาติ (๑) ฯ

ตตฺุถ ยายณฺณมฺนุสาสตีติ ยกาโร ปทสนฺุธิกโร ยา
อณฺุณมฺนุสาสตีติ อตฺุโถ ฯ สยํ โลลฺุปรฺุจารินิติ อตฺุตโน
โลลฺุปรฺุจารินิ สมานา ฯ สาຍํ วิปรฺุกฺขิกา เสตีติ สา เอสา
วิกตปรฺุกฺขา หุตฺวา มหามกฺุเค สยติ ฯ หตา จกฺุเกน สาติกาติ
ยานจกฺุเกน หตา สาติกา สกฺขณฺิกาติ ฯ

สตฺุถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtฺุวา ชาตกํ สโมธานเอสิ
ตทา อนุสาสิกา สกฺขณฺิกา อนุสาสิกา กิณฺุขุณี อโหสิ
สกฺขณฺเชฏฺฐโก ปน อหเมวาทิ ฯ

อนุสาสิกชาตกัม ปณฺุจมํ ฯ

ทพพจชาตกั

อดีตกรมกรاجرียาติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต เอกั
ทพพจ กิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

ตสส วตุถุ นวนิปาเต กิซมชาตเก อาริกวิสตุติ ฯ สตุถา
ปน ตั กิกขุ อามนุเตตวา กิกขุ น ตวั อิทาเนว ทพพโจ
ปพเพปี ทพพโจ ทพพจภาเวน ปณตทานัน โอวาทำ อกรโรนุโต
สตุติปพาเรน ซิวัดกขยั ปตโตสิตี วตุวา อตีต้อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหุมทตเต รชชั การเนเต โพธิสตุโต
ลงมนนฏุกโยนิยั ปฏิสนุธี กเหตุวา วยปตโต ปณณวา
อุปายกสโล อโหสิ ฯ โส เอกสส ลงมนกสส สนติเก
สตุติลงมนสิปปั สิกขิตวา อاجرียเน สทฐี สิปปั ทสเสนุโต
วิจระติ ฯ อاجرียอ ปนสส จตุนนณณเวว สตุตินัน ลงมนสิปปั
ชานาติ น ปณจุนัน ฯ โส เอกทิวสั เอกสุมี กามเก สิปปั
ทสเสนุโต สุรามทตโต ปณจ สตุติโย ลงมิสสามิติ ปฏิปาฎิยา
จเปสิ ฯ อถ นัน โพธิสตุโต อห อاجرีย ตวั ปณจสตุติลงมนสิปปั
น ชานาสิ เอกั สตุตี หร สเจ ลงมิสสสิ ปณจมาย สตุติยา วิทุโร
มริสสสิตี ฯ โส ปน สุรามทตตตาย ตวมปิ มยหั ปมาณัน น
ชานาสิตี

ตสฺส วณฺโณ อนาทิยิตฺวา จตฺสฺโส ลงฺฆิตฺวา ปญฺจมาย สตฺติยา
ทณฺฑเก มชฺฌปฺปฝั วย อาวฺโตะ ปรีเทวมาโน นิปชฺชึฯ อถ
นั โปชฺชิตฺโต ปณฺชิตานํ วณฺโณ อถวฺวา อิมํ พุยฺสนํ ปตฺโตสึตี วตฺวา
อิมํ คาถมาห

[๑๑๖]อติกรมกรารจิริย มยฺหมเปตํ น รุจฺจติ

จตฺตฺเถ ลงฺฆิตฺวาน(๑) ปญฺจมายสิ อาวฺโตะติฯ

ตตฺถ อติกรมกรารจิริยาตี อาจิริย อชฺช ตฺวํ อติกริ อกริ
อตฺตโน กรณฺโต อติเรกกรณฺ อกริตฺติ อตฺโถฯ มยฺหมเปตํ น
รุจฺจตีติ มยฺหํ อนฺเตวาลิกสฺส สมานสฺส เอตํ ทว กรณฺ
น รุจฺจติ เตน เต อหํ ปจฺมเมว กเถสินฺติ ทีเปตีฯ จตฺตฺเถ
ลงฺฆิตฺวานาตี จตฺตฺเถ สตฺติสฺเส อปตฺติวฺวา อตฺตานํ ลงฺฆิตฺวาฯ
ปญฺจมายสิ อาวฺโตะติ ปณฺชิตานํ วณฺโณ อถนฺนฺโต อิทานิ
ปญฺจมาย สตฺติยา อาวฺโตะสึตีฯ

อิหํ วตฺวา อาจิริยํ สตฺติโต อปเนตฺวา กตฺตพฺพยฺตฺตํ
อกาสิฯ สตฺถา อิมํ อตีตํ อาหริตฺวา ชาตกั สโมธานสิ
ตทา อาจิริโย อัยํ พุพฺพโจ อโหสิ อนฺเตวาลิกโก ปน
อหเมวาทิฯ

พุพฺพชาตกั ญฺจึฯ

ติตฺติรชาตกั

อจฺจุคฺคตา อติพลตาติ อิํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
โกกาลิกั อารพฺภ กเถสิ ฯ ตสฺส วตฺถุํ เทรสนิปาเต
ตกฺการิชชาตเก อาวิภวิสฺสติ ฯ

สตุถา ปน น ภิกฺขเว โกกาลิกอ อิทาเนว อตฺตโน
วามํ นิสฺสาย นนฺนุจ ปุพฺเพปิ นสฺสียะวาติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียั พุรหุมตฺเต รชฺชั การนฺเต โปชิสฺตุโต
อุทิจฺจพฺราหฺมณฺกุลเ นินฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ตกฺกสิลาຍ
สพฺพลิปฺปานิ อุกฺกณฺหิตฺวา กามे ปหาย อีสิปฺพพฺชั
ปพฺพชิตฺวา ปญฺจาภิญฺญาอภฺจฺจสมาปฺตฺติโย นินฺพตฺเตสิ ฯ
หิมวณฺตปฺปเทเส สพฺโพ อีสิกฺโข สนฺนิปตฺติตฺวา ตํ โอวาทาจรีย
กตฺวา ปรีวาเรสิ ฯ โส ปญฺจนํ อีสิตานํ โอวาทาจรีย
หุตฺวา ฆานกัipay กัพนฺโต หิมวณฺเต วสฺติ ฯ ตทา เอโก
ปณฺฑุโรตี ตาปโส กุจารี กเหตุวา กนฺนุจ ฆาเลติ ฯ อเถโก
มุขรตาปโส ตสฺส สนฺติเก นิสีทิตฺวา อธิ ปหารั เทหิ อธิ
ปหารั เทหิติ ตํ ตาปสั โรเสสิ ฯ โส กุชฺฉิตฺวา นทานิ เม
ตฺวํ ทารุผลานสิปฺปํ สิกฺขาปนกาจรียติ ตินฺนํ กุจารี
อุกฺขิปิตฺวา เอกปฺปหารเนว ชีวิตกฺขยั ปาเปสิ ฯ

โพธิสตุโต ตสฺส สริริกิจฺจํ กาวเรสิ ฯ ตทา อสฺสมปทโต(๑) อวิทุเร
เอกสมฺมิมิกปาเท เอโก ติตฺติโร วสติ ฯ โส สายํ ปาติ
วมมิกมตฺถเก จตฺวา มหาวสฺสิตํ วสติ ฯ ตํ สุตฺวา เอโก
ลฺลทฺทโก ติตฺติเรน ภวิตพฺพนฺติ จินฺเตตฺวา สทฺทสณฺณาย คนฺตฺวา
ตํ วสติว อาทาย กโต ฯ โพธิสตุโต ตสฺส สทฺทํ อสฺสณฺนโต
อสฺสกุจฺจเน ติตฺติโร วสติ กิ นฺ โข ตสฺส สทฺโท น
สฺยยตีติ ตาปเส ปุจฺฉิ ฯ เต โพธิสตุตสฺส ตมตฺถํ อารโจะสิ ฯ
โส อุภปี ตานิ การณานิ สํสนฺเตตฺวา อีสฺสคณฺมชฺเฒ อิมํ กถมาห
[๑๑๗] อจฺจุคฺคตา อติพลตา(๒) อติเวลํ ปภาสิตา

วจา หนฺติ ทุมฺเมธํ ติตฺติรฺวาทิวสฺสิตนฺติ ฯ

ตตฺถ อจฺจุคฺคตาติ อติอฺจฺจุคฺคตา ฯ อติพลตาติ ปฺนปฺปฺนํ
ภาสฺมาเนน อติพลสภาวา ฯ อติเวลํ ปภาสิตาติ อติกฺกนฺตเวลา
ปมาณาติกฺกเมน ภาสิตา ฯ ติตฺติรฺวาทิวสฺสิตนฺติ ยถา ติตฺติรฺ
อติวสฺสิตํ หนฺติ ตถา เอวรฺูปา วจา ทุมฺเมธํ พาลปฺุคฺคํ
หนฺตีติ ฯ

เอวํ โพธิสตุโต อีสฺสคณฺสฺส โอวาทํ ทตฺวา จตฺตาโร
พฺรหฺมวิหารเ ภาเวตฺวา พฺรหฺมโลกปรายโน อโหสิ ฯ
สตฺถา น ภิกฺขเว โกกาลีโก อิทาเนว อตฺตโน วจฺนํ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต หังสิวคควณณา หน้า 340

นิสสาย นฏโจ ปุพเพปี นสฺสียะวาติ วตฺวา อิมํ ชมฺมเทสนํ
อาหริตฺวา ชาตกํ สโมชานะสิ ตทา ทุพฺพโจ มุขรตาปโส
โกกาลิโก อโหสิ อัสสิคณา พุทฺธปริสา คณสตุถา ปน
อหเมวาติ ฯ

ติตฺติรชาตกํ สตุตมํ ฯ

วณฺณกชาตกํ

นาจินุตฺตยนฺโต ปุริโสติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
อุตุตฺตรเสณฺุจิปฺตุตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิยํ กิร อุตุตฺตรเสณฺฺจึ นาม อโหสิ มหาวิภโว ฯ
ตสฺส ภริยาย กุจฺฉิยํ เอโก ปุณฺณวา สตุโต พุรหุมโลกา
จวิตฺวา ปณฺุสสนฺธิ กเหตุวา วยปฺปตฺโต อภิรัฐโป ปาสาทิโก
อโหสิ พุรหุมวณฺุณิ ฯ อถกทิวสํ สาวตฺถิยํ กตฺติกจฺจนนภฺขตฺเต
สงฺฆุณฺุเจ สพุโป โลโก นภฺขตฺตนิสฺสิโต อโหสิ ฯ ตสฺส สหายกา
อณฺเณ เสนฺุจิปฺตุตฺตา สปฺชาปฺติกา อเหตุํ ฯ อุตุตฺตรเสณฺฺจิปฺตุตฺตสฺส
ปน ทิฆมฺรตฺตํ พุรหุมโลเก วสิตฺตฺตา กิเลเสสุ จิตฺตํ น
อลฺลียติ ฯ อถสฺส สหายกา อุตุตฺตรเสณฺฺจิปฺตุตฺตสฺสาปิ เอกํ อิตฺถิ
อาเนตฺวา นภฺขตฺตํ กิฬิสฺสามาติ มนฺตยิตฺวา ตํ อุปสงฺกมิตฺวา
สมฺม อิมสฺมี นคเร กตฺติกจฺจโณ สงฺฆุณฺุโจ ตฺยหํปี เอกํ
อิตฺถิ อาเนตฺวา นภฺขตฺตํ กิฬิสฺสามาติ อาหิสฺสุ ฯ น มมตฺโถ

อิตฺถิยาติ จ วุฑฺฒเปปี นํ ปุณฺปุณฺํ นิพฺพนฺธิตฺวา สมฺปฺฏิจฺญา-
เปตฺวา เอกํ วนฺณทาสี สพฺพาลงฺการปฺปฏิมณฺฑิตํ กตฺวา ตสฺส
ฌริ เนตฺวา ตฺวํ เสฏฺฐิปฺตุตฺตสฺส สนนฺตีกํ กจฺจนฺาหิตี สยนฌริ
เปเสตฺวา นิกฺขมฺมีสุ ฯ สยนฌริ ปวิฏฺฐมฺปิ ตํ เสฏฺฐิปฺตุโต น
โโอลเกติ นาลปติ ฯ สว จินฺนเตสิ อัยฺ เอวรूपํ โสภกฺคปฺตตํ
อุตฺตมวิศาลสมฺปนฺนํ (๑) มํ เนว โโอลเกติ นาลปติ อิทานิ
นํ อตฺตโน อิตฺถิภุชกฺกิตฺถิสิพฺพหยา โโอลกาเปสฺสามิตี อิตฺถิสิพฺพํ
ทสฺเสนฺตี ปหฺภูจฺกาเรน อคฺคทนฺเต วิวริตฺวา หสิตํ อกาสิ ฯ
เสฏฺฐิปฺตุโต โโอลเกตฺวา ทนฺตภุจิกเก นิมิตฺตํ คณฺหิ ฯ
อภุจิกสณฺญา อปฺปชฺช ฯ สกฺลปิ ตํ สริริ อภุจิกสงฺขลิกา วिय
ปญฺญาธิ ฯ โส ตสฺสา ปรีพฺพยํ ทตฺวา กจฺจนฺาหิตี อุยฺโยเชสิ ฯ

ตํ ตสฺสา ฌรา โอลิณฺณํ เอโก อิตฺสโร อนฺตรวิธิยํ ทิสฺวา
ปรีพฺพยํ ทตฺวา อตฺตโน ฌริ เนสิ ฯ สตฺตาเห วิตฺวตฺเต นกฺขตฺตํ
โฆสิตํ ฯ วนฺณทาสียา มาตา ชีตฺ อากมฺนํ อทิสฺวา เสฏฺฐิปฺตุตฺตานํ
สนนฺตีกํ คนฺตฺวา กหํ สาคิ ปุจฺฉิ ฯ เต อุตฺตรเสฏฺฐิปฺตุตฺตสฺส
ฌริ คนฺตฺวา กหํ สาคิ ปุจฺฉีสุ ฯ ตํ ขณฺณเวย ตสฺสา
ปรีพฺพยํ ทตฺวา อุยฺโยเชสิ นฺติ ฯ อถสฺสา มาตา โรทนฺตี
กหํ ชีตฺริ เม น ปสฺสามิ ชีตฺริ เม สมานเถติ
อุตฺตรเสฏฺฐิปฺตุตฺตํ อาทาย รัญโฬ สนนฺตีกํ อคฺมาสิ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต หังสิวกุณณนา หน้า 342

ราชา อฏฐุ วิณิจินนุโต อิเม เต เสฏฐิปุตฺตา วณณทาสี
อาเนตฺวา ตฺยหิ อํสูติ ปุจฺฉิฯ อาม เทวติฯ อิทานิ
สา กหนฺติฯ น ชานามิ ตํ ขณฺณเณว นํ อฺยโยเชตฺตินฺติฯ
อิทานิ ตฺวํ สมานตฺถุ สกฺโกสฺสีติฯ น สกฺโกมิ เทวติฯ
ราชา สเจ สมานตฺถุ น สกฺโกติ ราชานมฺมสฺส กโรถาติ
อาหฯ อถ นํ ปจฺฉาพาหุํ พนฺธิตฺวา ราชานํ กริสฺสามาติ
คเหตุวา ปกฺกมฺีสุฯ เสฏฐิปุตฺตํ กิร วณณทาสี สมานตฺถุ
อสกฺโกนฺตํ ราชานํ การตฺตีติ สกฺกนฺครํ เอกโกลา-
หลมโหสิฯ มหาชนฺ อูเร หตฺถे จเปตฺวา กิ นามตฺถํ สามิ
อตุตฺโน โว อนนฺจฺฉวิกิ ลทฺชนฺติ ปริเทวติฯ เสฏฐิปุตฺตสฺส
ปจฺฉโต ปจฺฉโต ปริเทวนฺโต กจฺฉติฯ เสฏฐิปุตฺโต จินฺเตสิ
อิทํ มยฺหิ เอวรूपิํ ทฺกขิ อคาเร วสนภาเวน สมฺปนฺนํ สเจ อิตฺโต
มฺจฺฉิสฺสามิ มหาโคตมสมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามิติฯ
สาปี โข วณณทาสี ตํ โกลาหลสทฺทํ สุตฺวา กิสทฺโท
นามสฺโตติ ปุจฺฉิตฺวา ตํ ปวฺตฺตี สุตฺวา เวเคน โอตริตฺวา อฺสุสรธ
สามิ มํ ราชปฺริสํ ทฺกฺจฺจึ เทถาติ อตุตฺตานํ ทสฺเสติฯ ราชปฺริสา
ตํ ทิสฺวา มาตฺริ สมฺปฏฺิจฺฉาเปตฺวา เสฏฐิปุตฺตํ มฺณจิตฺวา
ปกฺกมฺีสุฯ โส สหายปฺริวฺโตว นทึ คนฺตฺวา สีสํ นฺหายิตฺวา
เลหิ คนฺตฺวา ภูตฺตปฺตราโส มาตาปิตโร ปพฺพชฺชํ
อนฺชานาเปตฺวา จิรฺสาญฺเเก อาทาย มหนฺเตน

ปริวารณ สตุถุ สนฺติกั กนฺตฺวา วนฺทิตฺวา ปพฺพชฺช ยาจิตฺวา
ปพฺพชฺชณฺจ อุปสมฺปทณฺจ ลภิตฺวา อวิสุตฺถกมฺมฏฺจาโน วิปสฺสนํ
วทฺฒตฺวา นจิริสฺเสว อรหตฺเต ปตฺธิฏฺจาสิ ฯ

อถกทิวสั ฐมฺมสภายั สนฺนิปตฺตา ภิกฺขุ อาวุโส
อตุตฺตรเสฏฺฐิปฺตุโต อตุตฺตโน ภเย อุปฺปนฺเน สาสนสฺส คณฺ
ชานิตฺวา อิมฺมหา ทุกฺขา มุจฺจมาโน ปพฺพชฺชิสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา
เตน สฺวจินฺตฺเตน มรณฺมุตฺโต เจว ปพฺพชฺชิตฺโต จ อคฺคผล
ปตฺธิฏฺฐิตฺติ ตสฺส คณฺถกั กถสฺสุ ฯ สตุถา อากนฺตฺวา กาย
นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสฺสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อตุตฺตรเสฏฺฐิปฺตุโตว ภเย อุปฺปนฺเน
อิมิณา อุปาเยน อิมฺมหา ทุกฺขา มุจฺจิสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา
มรณฺภยา มุตฺโต อตีเต ปณฺทิตาปี อตุตฺตโน ภเย อุปฺปนฺเน [๑]
อิมฺมหา ทุกฺขา มุจฺจิสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา มรณฺภยทุกฺขโต
มุจฺจิสฺสเยวาทิ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การณฺเต โพธิสตุโต
จติปฺปฏิสนฺธิวเสน ปรีวตฺเตนฺโต วรรณฺกโยนียั นิพฺพตฺติ ฯ ตทา
เอโก วรรณฺกถุทโก อรณฺณา พหุ วรรณฺเก อหริตฺวา เคเห
จเปตฺวา โคจริ์ ทตฺวา มนฺุสฺसानํ มุลลํ กเหตฺวา อากตฺตานํ (๒)
หตฺเถ วรรณฺเก วิภฺกิณฺนฺโต ชีวัก กปฺเปติ ฯ โส เอกทิวสั

เล่มที่ 29 เอกนิปาต หังสิวคควณณา หน้า 344

พหุหิ วรรณเกหิ สหุธี โหริสตุตมปิ คเหตุวา อานะสิ ฯ โหริสตุโต
 จินุเตสิ สจาหิ อิมินา ทินนุ โคจริ ปานียญจ ปริภุชชิสฺสามิ
 อัย มํ คเหตุวา อากตานิ มนุสฺसानิ ทสฺสติ สเจ ปนาหิ
 น ปริภุชชิสฺสามิ อหิ มิลาฬิสฺสามิ อถ มํ มิลาตํ (๑)
 ทิสฺวา มนุสฺสา น คณฺหิสฺสนฺติ เอวํ เม โสตุถิ ภวิสฺสติ
 อิมิ อูปาฬิ ภริสฺสามิตี ฯ โส ตถา กโรนฺโต มิลาฬิตฺวา
 อภุจิมมมตฺโต อโหสิ ฯ มนุสฺสา ตํ ทิสฺวา น คณฺหิสฺสุ ฯ
 ลุทฺทโก โหริสตุตํ จเปตฺวา เสเสสุ วรรณเกสุ ปริกฺขิณฺเสสุ ปจฺฉิตฺโต
 นิหริตฺวา ทฺวาเร จเปตฺวา โหริสตุตํ หตฺถตฺเต กตฺวา กิ
 นุ โข อัย วรรณโกติ นํ โอลเกตุ อารทฺโธ ฯ อถสฺส ปมตฺตภาวํ
 ลตฺวา โหริสตุโต ปกฺเข ปสาเรตฺวา อูปฺปติตฺวา อรณฺณเมว
 คโต ฯ อณฺเณ วรรณกา ตํ ทิสฺวา กิ นุ โข น ปญฺญาฬสิ
 กหิ คโตสิตี ปุจฺฉิตฺวา ลุทฺทเกน คหิโตมฺหิตี วุตฺเต กิณฺติ
 กตฺวา มุตฺโตสิตี ปุจฺฉิสฺสุ ฯ โหริสตุโต อหิ เตน ทินนุ โคจริ
 อคเหตุวา ปานียํ อปฺวิตฺวา อูปาฬิจินฺตาวเสน มุตฺโตติ วตฺวา
 อิมิ คากมาห

[๑๑๘] นาจินฺตยนฺโต ปุริโส วิเสสมชฺคจฺฉติ

จินฺติตสฺส ผลํ ปสฺส มุตฺโตสฺมิ วรพฺนุชฺชนาติ ฯ

ตฺตรายํ ปิณฺฑตฺโต ปุริโส ทุกฺขํ ปตฺวา อิมินา นาม

อุปาเยน อิมมฺหา ทุกฺขา มุจฺจิสฺสามิตี อจินฺตยฺนุโต อตฺตโน
ทุกฺขโมกฺขสงฺฆาตํ วิเสสํ นาธิคฺจฺจติ อิทานิ ปน มยา
จินฺติตกมฺมสฺส ผลํ ปสฺส เตเนว อุปาเยน มุตฺโตสฺมิ
วธฺพนฺธนา มรณฺโต จ พนฺธนฺโต จ มุตฺโต อหนฺติ ฯ
เอวํ โพรสิตฺโต อตฺตนา กตการณํ อัจฺจิจิ ฯ
สฺตถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตํ สโมชานเอตี
ตทา มุตฺตวฏฺฏโก ปน อหเมวาทิ ฯ
วฏฺฏกชาตํ อฏฺฐมํ ฯ

อกาลราวิชาตํ

อมาตาปีตฺตํวฑฺฒติ อิทํ สฺตถา เขตฺวเน วิหรนฺโต เอกํ
อกาลราวี ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ
โส กิร สาวตฺถีวาสิกุลปฺตฺโต สาสเน ปพฺพชิตฺวา วตฺตํ
วา สิภฺขํ วา น อุกฺคณฺหิ ฯ โส อิมสฺมี กाले มยา
วตฺตํ กาดพฺพิ อิมสฺมี กाले อุปฺภูจาทพฺพิ อิมสฺมี กाले
อุกฺคเหตพฺพิ อิมสฺมี กाले สชฺฌายิตพฺพนฺติ น ชานาติ
ปจฺมยาเมปี มชฺฌิมยาเมปี ปจฺฉิมยาเมปี ปพฺพุทฺทกฺขณฺเยว
มหาสทฺทํ กโรติ ฯ ภิกฺขุ นิตฺทํ น ลภนฺติ ฯ ฌมฺมสภายิ
ภิกฺขุ อาวุโส อสุภิกฺขุ เอวรูปे รตนฺตฺวา สาสเน ปพฺพชิตฺวา
วตฺตํ วา สิภฺขํ วา กาลิ วา อกาลิ น ชานาตีติ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต หังสิวกุณณนา หน้า 346

ตสฺส อคฺฉิ กเถสิ ๑ สตฺธา อากนฺตฺวา กาย นฺตุถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาคิ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาคิ
วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทานเนวส อกาลราวี ปุพฺเพปี
อกาลราวีเยว กาลากาลิ อชานนภาเวน จ คีวาย วลิตาย
ชีวิตกฺขยิ ปตุโตติ วตฺวา อตีตํ อหริ ๑

อตีเต พาราณสียิ พุรหุมตฺเต รชฺชํ การเนเต โปชิสตุโต
อุทิจฺจพฺราหฺมณฺกุลเ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตุโต สพฺพลิปฺเป ปารี
กนฺตฺวา พาราณสียิ ทิสปาโมกฺโข อจฺริโย หุตฺวา ปณฺจสเต
มาณเว สิปปิ วาเจสิ ๑ เตสิ มาณวานิ เอโก กาลราวี กุกฺกุโถ
อตุติ ๑ เต ตสฺส วสฺสิตสพฺเพน อญฺจาย สิปปิ สิกฺขนฺติ ๑ โส
กาลมกาสิ ๑ เต อณฺณํ กุกฺกุฏํ ปริเยสนฺตา จรฺนฺติ ๑ อเถโก มาณวโก
สุสานวเน ทารุณี อุทฺธรนฺโต เอกํ กุกฺกุฏํ ทิสฺวา อานตฺวา ปณฺชเร
จเปตฺวา ปฏฺิขกฺคฺติ ๑ โส สุสานเน วทฺตฺติตตฺตา อสุกเวลาย
วสฺสิตพฺพนฺติ อชานนฺโต กทาจิ อตฺริตฺตี วสฺสตี กทาจิ
อรุณฺณกฺคมเน ๑ มาณวา ตสฺส อตฺริตฺตี วสฺสิตกาเล สิปปิ สิกฺขนฺตา
ยาว อรุณฺณกฺคมนา สิกฺขิตฺตุ อสกฺโกนฺตา นิตฺทายมานา คหิตฺถฺจันปี
น ปสฺสนฺติ อติปฺปภาเต วสฺสิตกาเล สชฺฌายสฺส โสกาสมเว
น ลภฺนฺติ ๑ มาณวา อตฺริตฺตี วา วสฺสตี อติปฺปภาเต วา อิมิ
นิตฺสาย อมฺหากํ สิปปิ น นินฺจายิสฺสตีติ ตํ คเหตุวา คีวํ วญฺเญตฺวา

เล่มที่ 29 อกาลราชตก หน้า 347

ชีวิตกขย ปาเปตฺวา อกาลราวี กุกุกุโฏ อมฺเหหิ ชาติโตติ
อาจริยสุส กเถสุ ฯ อาจริโย โอวาทำ อคเหตุวา สัวทุตฺติภาเวน
มรณํ ปตฺโตติ วตฺวา อิมํ คาลมาห

[๑๑๕]อมาตาศิปฺตุสัวทุโธ อนาจริยกุล(๑) วสั

นํยํ กาลมกาคํ วา อภิขานาติ กุกุกุโฏติ ฯ

ตตฺถ อมาตาศิปฺตุสัวทุโธติ มาตาศิปฺโตรํ นิสุสาย เตสํ โอวาทำ
อคเหตุวา สัวทุโธ ฯ อนาจริยกุล เวสนฺติ อาจริยกุลเปปี อวสมาโน
อาจริยสิกฺขาปํ กณฺจํ นิสุสาย วสิตตฺตาติ อตุโถ ฯ กาลมกาคํ
วาติ อิมสุมิ กเถ เวสฺสิตพฺพิ อิมสุมิ กเถ น เวสฺสิตพฺพนฺติ
เอวํ เวสฺสิตพฺพฺยตฺตํ กาคํ อกาคํ วา เอส กุกุกุโฏ น ขานาติ
อชานนภาเวนเว ชีวิตกขย ปตฺโตติ ฯ

อิทํ การณํ ทสฺเสตฺวา โพธิสฺสโต ยาวตายุํ จตฺวา
ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตุถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกํ สโมธานเส
ตทา อกาลราวี กุกุกุโฏ อยํ ภิกฺขุ อโหสิ อนฺเตวาสิกา
พฺพุทฺธิปริสา อาจริโย ปน อหเมวาทิ ฯ

อกาลราวีชาติกํ นวํ ฯ

พจนนโมกษชาตัก

อพทฐา ตตถ พชฌนตตีอิ อิทธิ สตุถา เซตวเน วิหรนโต
จัญจมาณวิกิ อารพุก กเถสิ ฯ ตสุสา วตุถุ ทวาทสนิปาเต
มหาปทุมชาตเก อาริกวิสสุติ ฯ

ตทา ปน สตุถา น ภิกขเว จัญจมาณวิกา อิทาเนว ม
อญเตน อพุกาจิกขติ ปุพเพปิ อพุกาจิกขิเยวาติ วตุวา
อตีต อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิขิ พุรหมตเตเต รชช การเนเต โพธิสตุโต
ปุโรหิตสุส เกเห นิพพตโต วยปตโต ปิตุ อจฺเจเนน ตสุส
ปุโรหิตอ อโหสิ ฯ เตน อคฺคมเหสิยา วโร ทินฺโน โหติ ภทเท
ย อิจฺฉสิ ตํ วทฺเยยาสีติ ฯ सा एवमाह मयुहं अणुलो वरो
นาม न तुल्लो ओतो पुण्णाय अण्णमा อิตฺธิ กิเลสวเสน न
โอโลเกตพพาทิ ฯ โส ปฏิกขิปิตวาปิ ปุนปฺปุน ปิพฺปิมาโน ตสุสา
วจนํ อติกกमित्तํ อสกุโกนโต สมฺปฏิกขิตฺวา ตโต ปุण्णाय โสพสสุ
นาฏกิตฺธิสสฺเสสฺส กิเลสวเสน เอกํ อิตฺถิมฺปิ น โอโลเกสิ ฯ

อถสุส ปจฺจนโต กุปีโต ฯ ปจฺจนเต จิตา โยธา โจเรหิ สทฺธิ
เทว ตโย สงฺคามे กตุวา อิตอ อุตฺตริ มยํ น สกุโกมาติ รณฺโณ
ปณฺณํ เปเสสิ ฯ ราชา ตตถ กนฺตุกาโม

พลกายั สัหริตฺวา ตั ปกฺโกสิตฺวา(๑) ภาทฺเต อหิ ปจฺจนตฺติ คจฺฉามิ
ตตฺถ นานปฺปการานิ ยฺยทฺธานิ โหนฺติ ชยปฺราชโยปิ อนิพฺพุโ
ตาทิเสสฺสุ จานฺเนสฺสุ มาตฺตุคาโม ทฺวปฺปริหาโร ตฺวํ อิวฺเห นิวตฺตาทิหิ
อาห ๑ สปิ น สกฺกา เทว มยา นิวตฺติตฺตฺนฺติ ปฺนปฺปฺนํ
รณฺณา ปฏิกฺขิตฺตา อาห เตนฺหิ เอเกกํ โยชนํ คนฺตฺวา
มยฺหิ สุขทฺวํ ชานนตฺถํ เอเกกํ มนฺุสฺสํ เปเสยฺยาถาติ ๑
ราชา สาสฺตฺติ สมปฏฺิจฺฉิตฺวา โพรสิตฺตํ นคเร จเปตฺวา
มหนฺเตน พลกายเณ นิกฺขมิตฺวา คจฺฉนฺโต โยชนเณ โยชนเณ
เอเกกํ ปฺริสํ อมฺหากํ อาโรคฺยํ อาโรเจตฺวา เทวีย สุขทฺวํ
ชานิตฺวา อากจฺฉาติ เปเสสิ ๑ สปิ อากตาคตฺปฺริสํ ราชา
ตํ กิมตฺถํ เปเสสิติ ปฺจฺฉิตฺวา ตฺมฺหากํ สุขทฺวํ ชานนตฺถายาติ
วฺตุเต เตนฺหิ เอหิติ เตน สทฺธิ อสทฺธมฺมํ ปฏฺิเสวติ ๑
ราชา ทฺวตฺตีสโยชนมคฺคํ คจฺฉนฺโต ทฺวตฺตีส ชเน เปเสสิ ๑
สปิ สทฺเพหิ เตหิ สทฺธิ เตว อกาสิ ๑

ราชา ปจฺจนตฺติ วฺปสเมตฺวา ชนปํ สมนฺุสฺสาเสตฺวา ปฺน
อากจฺฉนฺโต เตว ทฺวตฺตีส ชเน เปเสสิ ๑ สปิ เตหิปี สทฺธิ
วิปฺปฏิปชฺชียเว ๑ ราชา อากนฺตฺวา ชยชนฺุชวาวรณฺจान
จตฺวา นครํ ปฏฺิขคฺคาเปตฺติ โพรสิตฺตสฺส ปณฺณํ เปเสสิ ๑
โพรสิตฺโต สกถนคฺริ ปฏฺิขคฺคาเปตฺวา ราชนิเวสนํ ปฏฺิขคฺคา-

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต หังสิวคฺควณฺณนา หน้า 350

เปฺนโต เทเวีย วสนภูจัน อคมาสิ ฯ สา โภธิสตุตฺตส
รูปโสภคฺคปฺตฺตํ กายํ ทิสฺวา สณฺจาคฺคํ อสฺสโกนฺตํ เอหิ
พฺรหฺมณฺณ สยํ อภิรฺหฺตํ อห ฯ โภธิสตุโต มา เอวํ
อวจ ราชปิ เม คฺรุ อกฺุสลาปิ ภายามิ น สกฺกา
มยา เอวํ กาคฺุณฺตํ อห ฯ จตฺตสฺสภูจียา ปาทมฺมฺลิกานํ เนว
ราชา คฺรุ น อกฺุสลา ภายนฺตํ ตเวว ราชา คฺรุ ตวํเยว
จ อกฺุสลา ภายสิตฺติ ฯ อาม สเจ เตสฺมปิ เอวํ ภาเวย
น เอวรूपํ กเรยฺยํ อหฺมปฺน ชานมาโน เอวรूपํ สาหสิกกมฺมํ (๒)
น กริสฺสามิติ ฯ ก็ พหุ วิปฺลปฺสิ สเจ เม วจัน น
กโรสิ สีสนฺเต นิทฺทาเปสฺสามิติ ฯ ติฏฺฐตฺตํ เอกสฺมี อตฺตภาเว
สิสํ อตฺตภาวสฺสเสปิ สีสํ นิทฺทนฺเตน(๓) น สกฺกา มยา
เอวรूपํ กาคฺุณฺตํ ฯ สา โหตุ ชานิสฺสามิติ โภธิสตุตฺตํ ตชฺเชตฺตวา
อตฺตโน คพฺภํ ปวิสิตฺตวา สริเร นขวลญฺชํ ทสฺเสตฺตวา เตเลน
คตฺตานิ อพฺภณฺชิตฺตวา กิลิฏฺฐจฺจตฺตํ นิวาเสตฺตวา กิลานาลยํ กตฺตวา
ทาสโย อาณาเปสิ รณฺณา กหํ เทวิติ วุตฺเต กิลานาติ
กเถยฺยาถาติ ฯ

โภธิสตุโตปิ รณฺโณ ปฏฺิปปถํ อคมาสิ ฯ ราชา นคฺริ
ปทกฺุขิณํ กตฺตวา ปาสาถํ อภิรฺยุห กหํ เทวิติ ปุจฺฉิ ฯ

คิลานา เทวาทิ ๗ โส สิริคพุกั ปวิสิตวา ตสสา ปิฏฐี
ปริมชชุนโต กิเนเต ภาเทเท อผาสุกนุติ ปุจฺฉิ ๗ สทา ตุณฺหิ
อโหสิ ๗ ตติยวเร ราชานั โอลเเกตุวา ตุวัปี มหาราช
ชีวสิ นาม มาทิสาปี อิตฺถิโย สสฺสามิกายเวติ อาห ๗
กั ปน เอตั ภาเทเทติ ๗ ตุมฺเหหิ นครี รกฺขนตฺถาย จปิตปุโรหิตโต
นิเวสนั ปฏฺิษคฺคามิติ อีธาคนตุวา อตฺตโน วจัน อกโรนฺตึ
มั ปหริตุวา อตฺตโน มนั ปุเรตุวา กโตติ ๗ ราชา อคฺคิมฺหิ
ปกฺกิตฺตโลณสกฺขรา วิย โกเชน ตมฺมุตฺถายนฺโต สิริคพฺภา
นิกฺขมิตฺวา โทวาริกปาทมฺลิกาทโย ปกฺโกสาเปตุวา คจฺฉน
ภณฺเ ปุโรหิตั ปจฺฉาพาหุ พนฺธิตุวา วชฺฏเภาวปฺตตฺต กตุวา นครา
นีหริตุวา อาฆาตนั เนตุวา สีสมสฺส ฉินฺทถาติ อาห ๗ เต
เวเคน คนฺตุวา ตั ปจฺฉาพาหุ พนฺธิตุวา วชฺฏเภริ จาราเปสิ ๗
โพธิสตุโต จินฺเตสิ อทฺธา ตาย ทมฺมจฺเทเวีย ราชา ปุเรตรึ ปรีภินฺโน
อชฺชทานาหิ อตฺตโน พลเนว อตฺตานั โมเจสฺสามิติ ๗ โส เต
ปุริเส อาห โภ ตุมฺเห มั อมาเรนฺตา รณฺโณ ทสฺเสตฺตวาว
มาเรถาติ ๗ กิการณฺนาติ ๗ อหิ ราชกมฺมิโก พหุ เม กมฺมึ กตฺ
พฺหุณิ นิธิฏฺจานานิ ชานามิ ราชกฺกมฺมพิ มยา วิจาริตฺ สเจ มั
रणฺโณ น ทสฺเสสฺสถ พหุ ฐนั นสฺสิสฺสติ มยา รณฺโณ
สาปเตยฺเย อาจิกฺขิตเต ปจฺฉา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต หังสิวคฺควณฺณา หน้า 352

กาดพฺพํ กโรธาติ ฯ เต ตํ รมฺโย ทสฺสยีสฺสุ ฯ

ราชา ตํ ทิสฺวาว กสฺมา โภ พฺราหฺมณ มยิ ลขฺชํ นากาสี
กสฺมา เต เอวรูปํ ปาปกมมํ กตฺนฺติ อาห ฯ มหาราช โส
อหํ โสตฺถียฺกุเล ชาโต มยา กุณฺถกิปิปลกมตฺโตปิ ปาณาติปาโต
น กตฺปฺพโป ตินฺสลาภกมตฺตมฺปิ อทินฺนํ นาทินฺนปฺพพํ โลกฺวเสน
ปเรตํ อิตฺถิ อุกฺขิณิ อุมฺมิเลตฺวาปิ น โอลิเกตฺปฺพพา หสนวเสนาปิ
มุสา น ภาสิตปฺพพา กุสฺสเคนาปิ มขฺชํ น ปิวิตปฺพพํ อหํ
ตฺตมฺहेสุ นรฺปราชฺ โสา ปน พาลา โลกฺวเสน มํ หตฺเถ กเหตุวา
มยา ปฏิกฺขิตฺตา มํ ตขฺเชตฺวา อตฺตนา กตฺปาปี อุตฺตานํ กตฺวา
มม อจิกฺขิตฺวา อนฺโตคพฺภํ ปวิญฺจา อหํ นรฺปราชฺ ปณฺณํ
กเหตุวา ปน อากตา จตฺตสฺสญฺจิชฺนา สาปราชฺา เต ปกฺโกสิตฺวา
ตสฺสา เตสํ วจฺนํ กตํ น กตฺนฺติ ปุจฺฉ เทวาติ ฯ ราชา เต
จตฺตสฺสญฺจิชฺเน พนฺธาเปตฺวา เทวี ปกฺโกสาเปตฺวา ตยา เอเตหิ
สทฺฐี ปาปกมมํ กตํ น กตฺนฺติ ปุจฺฉิ กตํ เทวาติ วุตฺเต ตํ
ปจฺฉาพาหุํ พนฺธาเปตฺวา อิมํสํ จตฺตสฺสญฺจิชฺนानํ สีสานิ ฉินฺทถาติ
อาณาเปสิ ฯ อถ นํ โพรสิตฺโต อาห นตฺถิ มหาราช เอเตสํ
โทโส เทวี อตฺตโน รุจฺฉิ การาเปสิ นรฺปราชฺา เอเต ตสฺมา

เนลั ขมถ ตสฺสาปี โทโส นตฺถิ อิตฺถิโย นาม เมถุนธมฺเมน
อิตฺตฺตา ชาติสฺภาโว หิ เอส เอตาสั ภาวิตพฺพยฺยตฺตกเมว
โหติ ตสฺมา เอตสฺสาปี ขมถาติ นานปฺปการเณ ราชานั
สญฺญาเปตฺวา เต จตฺตสฺสญฺจิชเน ตถจ พาลั โมเจตฺวา (๑) สพฺเพสั
ยถาสกานิ จานานิ ทาเปสึฯ เอว เต สพฺเพ โมจาเปตฺวา
สกญฺจाने ปตฺติญฺจาเปตฺวา โพธิสฺสโต ราชานั อุปสงฺกमितฺวา
มหาราช อนุชฺพาลานั นาม อวตฺถุเกน วจเนน อพฺนฺธิ-
ตพฺพยฺยตฺตกา ปณฺฑิตา ปจฺฉาพาหุ พนฺธา ปณฺฑิตา
การณฺยตฺเตน วจเนน ปจฺฉาพาหุ พนฺธาปี มุตฺตา เอว
พาลา นาม อพฺนฺธิตพฺพยฺยตฺตเกปี พนฺธาเปนฺติ ปณฺฑิตา
พนฺเธหิ โมเจนฺตีติ วตฺวา อิมั คาถมาห

[๑๒๐]อพฺพฺธา ตตฺถ พชฺฉนฺติ ยตฺถ พาลา ปภาสเร

พฺพฺธาปี ตตฺถ มุจฺฉนฺติ ยตฺถ ธีรา ปภาสเรติฯ

ตตฺถ อพฺพฺธาติ อพฺนฺธิตพฺพยฺยตฺตกาฯ ปภาสเรติ ปภาสนฺติ
วทนฺติ กถนฺติฯ

เอว โพธิสฺสโต อิมาย คากาย รลฺโย ฐมฺมึ เทเสตฺวา
มยา อิทํ ทุกฺขํ อคาเร วสนภาเวน ลทฺธึ อิทานิ เม
อคาเรน กิจฺจํ นตฺถิ ปพฺพชฺชํ เม อนุชานาถ เทวาติ
ปพฺพชฺชํ อนุชานาเปตฺวา อสฺสุมฺขํ ภาติชนั มหนฺตถฺยจ วิภว

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต หังสิวกุวณฺณา หน้า 354

ปหาย อิติปพฺพชฺช ปพฺพชิตฺวา หิมวฺนเต วสนฺโต อภิญญา
จ สฺมาปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา พุรฺหุํโลกปรายโน อโหสิ ฯ
สตุถา อิมํ ชฺมมฺเทศนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานฺสิ
ตทา ทฺวฺจเทวี จิณฺจมาณฺวิกา อโหสิ ราชา อานนฺโท
อโหสิ ปุโรหิตํ ปน อหเมวาทิ ฯ

พฺนฺชนโมกฺขชาตกํ ทสฺมํ ฯ

หังสิวกุโถ ทฺวาทสโม ฯ

ตสฺสุทฺททานํ

อถ กทฺรภ สตุตฺ ว กัสสตี

พหุจฺินฺติ สาสิกายาติกร

อติเวล วิเลส มนฺนจริโย ว

ธีรา ปภาสเรตน ทส (๑) ฯ

๑. ม. กทฺรภปฺนฺหา อมฺรา สิงฺคาลํ มิตฺจฺินฺติ จ

อนุสฺสาสิกทฺพฺพจํ ติตฺติริ วฏฺฏกํ ปฺน

อกาลราวิ พฺนฺชนนฺติ ฯ

กุสณาพิกุควณฺณา

กุสณาพิชาตกั

กร เสริโกโชติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อนาถปิณฺฑิกสฺส นิจฺจยमितฺตํ อารพุก กเถสิ ฯ
อนาถปิณฺฑิกสฺส หิ มิตฺตสุหชฺชฌาติพนฺธวา เอกโต หุตฺวา
มหาเสฏฺฐิ อัยฺ ตยา ชาติโกตฺตชนธณฺญาทีหิ เนว สทิสฺโส น
อตุตฺตริตโร กสฺมา เอเตน สทฺธิ สนฺถวํ กโรสิ มา กโรหิตฺติ
ปนฺปนฺนํ นินฺวาเรสุํ ฯ อนาถปิณฺฑิกโก ปน มิตฺตสนฺถโว นาม
หิเนหิปี สเมหิปี อติเรเกหิปี กตฺตพฺโพเขวาคิ เตสํ วจันฺนํ อกฺเขตฺวา
โกภคามํ กจฺจนฺโต ตํ กุญฺญมฺพรกฺขกั กตฺวา อคมาสีติ สพฺพํ
กาพกณฺณิวตฺตสุสมิ วุตฺตฺนเยเนว เวทิตพฺพํ ฯ อิธ ปน
อนาถปิณฺฑิกเณน อตุตฺตโน ฆรปฺปวคฺติยา อาโรจิตาย สตุถา
คหปติ มิตฺโต นาม ชุทฺทโก นตฺถิ มิตฺตธมฺมํ รกฺขิตฺตุ
สมตฺถภาโว เจตฺถ ปมาณํ มิตฺโต นาม อตุตฺตนา สโมปี หิโนปี
วิสิญฺญโรปี คเขตฺพโพ สพฺเพปี หิ เต อตุตฺตโน ปตฺตภาโร
นิตฺถรณฺติเยว อิทานิ ตาว ตวํ อตุตฺตโน นิจฺจยमितฺตํ นิสฺสาย
กุญฺญมฺพสฺส สามิโก ชาโต โปราณา ปน นิจฺจยमितฺตํ นิสฺสาย
วิมานสามิกา ชาตาคิ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหริ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาพิวคฺวณฺณา หน้า 356

อตีเต พาราณสียํ พุรุมทตเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพรตฺสตุโต
รณฺโณ อุตฺตยานเน กุสณาพิวคฺจเญ เทวตา หุตฺวา นิพฺพุตฺติ ฯ
ตสฺมีเยว ปน อุตฺตยานเน มงฺกฺลสฺสํ นิสฺสาย อชฺชตฺกขฺนุโร
ปริมณฺทลสาขาวิภูปฺสมฺปนฺโน รณฺโณ สนฺตिका ททฺธสมฺมาโน
รจฺมมฺกฺลรฺกฺโข อตฺถิ ฯ สมฺขโกตฺติปี วุจฺจติ ฯ ตสฺมี เอโก มฺหเสกฺโข
เทวราชา นิพฺพุตฺติ ฯ โพรตฺสตุตฺสสฺ เตน สทฺธี มิตฺตสนฺถโว
อโหสิ ฯ ตทา ราชา เอกตฺถมฺภเก ปาสาเท วสฺติ ฯ ตสฺส
โส ฌมฺโภ จลฺิ ฯ อตฺสสฺ จลิตฺภาวํ รณฺโณ อารีเจสิ ฯ
ราชา วทฺตฺถิ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาตา มม เอกตฺถมฺภกฺตฺส
มงฺกฺลปฺปาสาทสฺส ฌมฺโภ จลิตฺโต เอกํ สारตฺถมฺภํ ออาหาริตฺวา
ตํ นิจฺจํ กาทเรธาติ อาท ฯ เต สาธุ เทวาทิ รณฺโณ วจัน
สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา ตทฺนฺจฺจวิกํ รุกฺขํ ปริเยสฺมานา อณฺญตฺถ
อทิสฺวา อุตฺตยานํ ปวิสิตฺวา ตํ สมฺขกรุกฺขํ ทิสฺวา รณฺโณ
สนฺตีกํ คนฺตฺวา ก็ ตาตา ทิฏฺโฐ ตทฺนฺจฺจวิกอ รุกฺโขติ วุตฺเต
ทิฏฺโฐ เทว อปิจ โข นํ ฉินฺทิตฺุ น วิสฺหามาติ อหํสฺ ฯ
กึการณาติ ฯ มยฺ อณฺญตฺร รุกฺขํ อปฺสฺสนฺตา อุตฺตยานํ ปวิสฺมฺหา
ตฺตราปี จเปตฺวา มงฺกฺลรฺกฺโข อณฺญํ น ปสฺสาม อิติ นํ
มงฺกฺลรฺกฺขตฺาย ฉินฺทิตฺุ น วิสฺหามาติ ฯ คจฺจถ ฉินฺทิตฺฺวา
ปาสาทํ ติริ กโรถ มยฺ อณฺญํ มงฺกฺลรฺกฺโข

กริสฺสามาติ ฯ เต สาธฺฐติ พลิกมฺมํ คเหตุวา อุยฺยานํ คนฺตฺวา

เสฺว ฉินฺทิสฺสามาติ รุกฺขสุส พลิกมฺมํ กตฺวา นิกฺขมีสุ ฯ

รุกฺขเทวตา ตํ การณํ ฌตฺวา เสฺว มยฺหํ วิมานํ

นาเสตฺสูติ ทารเก คเหตุวา กุหี คมิตฺสามีติ คนฺตพฺพญฺจานํ

อปฺสฺสนฺตี ปฺตฺตเก คีวํยํ คเหตุวา ปโรทิจฺจ ตสฺสา

สนฺทิจฺจสมภตฺตา รุกฺขเทวตา คนฺตฺวา ก็ เอตฺนฺติ ปุจฺฉิตฺวา ตํ

การณํ สฺตฺวา สยฺมปี วฑฺฒเกณํ ปฏิกฺขิปปนฺุปายํ อปฺสฺสนฺติโย

ตํ ปริสฺสชฺชิตฺวา โรทิตฺตุ อารภีสุ ฯ

ตสฺมี สมเย โปทิสฺตโต รุกฺขเทวตํ ปสฺสูติสามีติ ตตฺถ

คนฺตฺวา ตํ การณํ สฺตฺวา โหตุ มา ฉินฺตยิตฺถ อหํ ตํ

รุกฺขํ ฉินฺทิตฺตุ น ทสฺสามิ เสฺว วฑฺฒเกณํ อากตฺกาลเ มม การณํ

ปสฺสูตฺตาติ ตา เทวตาโย สมสฺสาเสตฺวา ปฺนทิวเส วฑฺฒเกณํ

อากตฺเวลาย กกณฺญกเวสฺสํ คเหตุวา วฑฺฒเกณํ ปฺรโต คนฺตฺวา

มจฺจลrukฺขสุส มฺลํ ปวิสิตฺวา ตํ รุกฺขํ สุสิริ วิย กตฺวา รุกฺขมชฺฌเณ

อภฺริหิตฺวา ขนฺธมตฺถเกณ นิกฺขมิตฺวา สีลํ กมฺปยฺมาโน นิปชฺชิจฺจ

มหาวฑฺฒเกติ ตํ กกณฺญกํ ทิสฺวา รุกฺขํ หตฺถเณ ปหฺริตฺวา สุสิรรุกฺโข

เอโส นิสฺสาโร หิยโย อนฺุปชาเรตฺวาว พลิกมฺมํ กริมฺหาติ เอกมฺนํ

มหารุกฺขํ ครหิตฺวา ปกฺกามิ ฯ รุกฺขเทวตา โปทิสฺตตํ นิสฺสาย

วิมานสุส สามิกา

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาพิวควณณา หน้า 358

ชาตา ๑ ตสสา ปฐิสณจรรตถาย สนนทิฏฐสมภตตา พหู เทวตา
สนุนิปตีสู ๑ รุกขเทวตา วิมานัน เม ลทุชุนติ ตฎุจจิตตา
ตาสัน เทวตานัน มชฺเฒ โภธิสตตสส คณัน กถยมาโน โภ
เทวตา มยฺ มหเสทกขา เทวตา หุตวาปี ทนุชปญญตตาย อิม
อุปาัย น ชานิมุหา กุสณาพิเทวตา ปน อตตโน ฌาณสมปตติยา
อมุเห วิมานสามิกะ อกาลิ มิตฺโต นาม สทิสปิ อธิโกปี หีนปิ
กตตพโพเยว สพฺโพปี อตตโน ฌาเมน สหายานัน อุปฺปนฺนํ ทุกฺข
นิตฺถริตฺวา สุขะ ปติฏฐาเปนติเยวติ มิตฺตธมฺมํ วนฺณยิตฺวา อิม
กาถมาห

[๑๒๑]กเร สริกฺโข อถวาปี เสฏฺโฐ
นิหีนโก จาปี กเรยฺย เอโก
กเรยฺย เต พุสเส อุตฺตมตฺถํ
ยถา อหํ กุสณาพิ รุจายนฺติ

ตตฺถ กเร สริกฺโขติ ชาติอาทึหิ สทิสปิ มิตฺตธมฺมํ กเรยฺย ๑
อถวาปี เสฏฺโฐติ ชาติอาทึหิ เสฏฺโฐปี อธิโกปี กเรยฺย ๑ นิหีนโก
จาปี กเรยฺย เอโกติ เอโก ชาติอาทึหิ หีนปิ มิตฺตธมฺมํ กเรยฺย ๑
ตสฺมา สพฺเพปี เอเต มิตฺตา กาดพฺพาเยวติ ทีเปติ ๑ กิการณา ๑
กเรยฺย เต พุสเส อุตฺตมตฺถนฺติ สพฺเพ เจเต สหายสฺส พุสเส
อุปฺปนฺเน อตตโน

ชาตกฎจกถา ๒ เอกนิปาตวณณนา (๒) - หน้าที่ 359
เล่มที่ 29 กุสณาพิชาตกัม หน้า 359

ปตตถาริ วหมานา อุตตมตถิ กเรยฺยึ กายิกเจตสิกทุกฺขโต ตํ
สหายกั โมเจยฺยเมวาทิ อตุโถ ๑ ตสฺมา หิโนปิ มิตฺโต
กาทพุโพเยว ปเลว อิตเร ๑ ตตฺริทํ โอปมมํ ๑ ยถา อหิ
กุสณาพิ รุจายนฺติ ยถา อหิ รุจายิ นิพฺพตฺตเทวตา อยณฺจ
กุสณาพิเทวตา อปฺเปสกา มิตฺตสนฺถวํ กริมฺหา ตตฺราปาหิ
มhesกฺขาปี สมานา อตฺตโน อุปฺปนํ ทุกฺขํ พาลตายอนฺุปาย-
กุสตาย หริตฺถุ นาสกฺชี อิมมฺปน อปฺเปสกฺขมฺปี สมานํ
ปณฺฑิตํ เทวตํ นิสฺสาย ทุกฺขโต มุตฺโตมฺหิติ ๑ ตสฺมา อณฺเณหิปี
ทุกฺขา มุจฺจิตฺถกเมหิ สมวิสิฏฺฐภาวํ อนฺโถเกตฺวา หิโนปิ
ปณฺฑิตปี มิตฺโต กาทพุโพ ๑

รุจาทเววตา อิมาย คากาย เทวสงฺฆสฺส ชมมํ เทเสตฺวา
ยวตายุกั จตฺวา สทฺธิ กุสณาพิเทวตาย ยถากมฺมํ คตา ๑

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกั สโมธานสฺสิ ตทา
รุจาทเววตา อานนฺโท อโหสิ กุสณาพิเทวตา ปน
อหเมวาทิ ๑

กุสณาพิชาตกัม ปจฺมํ ๑

ทุมเมธชาตกั

ยสั ลทฺธาน ทุมเมโธติ อิทํ สตุถา เวพฺพน วิหรนฺโต
เทวทตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ธมฺมสภายั หิ ภิกฺขุ อาวุโส เทวทตฺโต ตถาคตฺส
ปฺนุณฺจนทสฺสสิริกั มุขั อสฺติอนุพฺยณฺชนทวตฺตีสมหาปฺริสทกฺขณฺป-ปฏิมณฺฑิตั พฺยามปฺปภา
ปฺริกฺขิตฺตํ อาเวพาเวพาย (๑) ยมกยมกฺกฺฐตา

ฉนพฺทฐริตีโย วิสฺสชฺเขตฺวา ปรมโศภกฺคปฺตตฺตํ อตฺตภาวณฺจ
โอโลเกตฺวา จิตฺตํ ปสาเทตฺถ น สกโกติ อุตฺถยเมว กโรติ พุทฺธา
นาม เอวรูปน สึเลน สมานินา ปณฺณาย วิมุตฺติฉานทสฺสเนน
สมนฺนาคตฺวา วุจฺจมานเ วณฺณํ สหิตฺถุ น สกโกติ อุตฺถยเมว
กโรตีติ เทวทตฺตฺส อคฺคณั กเถสิ ฯ สตุถา อากนฺตฺวา กาย
นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินาติ ปฺจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว เทวทตฺโต มม วณฺเ
ภณฺณมานเ อุตฺถยั กโรติ ปฺพเพปิ อกาสิเยวาติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต มคฺชรฺกฺเจ ราชคฺชนคเร เอกสฺมี มคฺชราชเ รชฺชั
กาเรนฺเต โปธิสตุโต หตฺถิโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา สพฺพเสโต อโหสิ
เหฏฺฐา วณฺณิตสฺหิตาย รูปสมฺปตฺติยา สมนฺนาคโต ฯ อถ นั
ลกฺขณสมฺปนฺโน อยฺนฺติ โส ราชา มงฺคลหตฺถิ อกาสิ ฯ อเถกสฺมี

ฉณทิวเส สกถนคัรึ เทวนคัรึ วีย อลงการาเปตวา สพพา-
ลงการปปฏิมณฺฑิตั มงฺคลหตฺถิ อภิรฺหิตฺวา มหนฺเตน ราชา-
นุกาเวน นคัรึ ปทกฺขิณฺณ อกาสิ ฯ มหาชโน ตตฺถ ตตฺถ
จตฺวา มงฺคลหตฺถิโน รูปโสภคคฺปตฺตํ สริริ ทิสฺวา อโห
รูปํ อโห คติ อโห ลีฬฺหา อโห ลกฺขณสมฺปตฺติ เอวรฺูโป
นาม สพฺพเสตวรวารโณ จกฺกวตฺติรณฺโณ อนุจฺฉวิโกติ มงฺคล-
หตฺถิเมว วณฺณเสสิ ฯ

ราชา มงฺคลหตฺถิสฺส วณฺณํ สุตฺวา สหิตฺตุ อสกฺโกนฺโต
อุสุยฺยํ อุปฺปาเทตฺวา อชฺเชว ตํ ปพฺพตา ปาเตตฺวา ชีวิตกฺขยฺม
ปาเปสฺสามีติ หตฺถาจรียํ ปกฺโกสาเปตฺวา กิณฺติ กตฺวา ตยา
อຍံ นานโถ สิกฺขาปิโตติ อหา ฯ สุสิกฺขาปิโต เทวาติ ฯ น
สุสิกฺขาปิโตติ ฯ สุสิกฺขาปิโต เทวาติ ฯ ยทิ สุสิกฺขาปิโต สกฺขิสฺสสิ
ตํ เวปฺพลฺปพฺพตฺมตฺถกํ อารโเปตฺนฺติ ฯ อาม เทวาติ ฯ เตนหิ
เอหิติ สยํ โอตฺริตฺวา หตฺถาจรียํ อารโเปตฺวา ปพฺพตฺปาทํ
คณฺตฺวา หตฺถาจรียေန หตฺถิปิฏฺเจ นิสฺสีทาเปตฺวา(๒) หตฺถิมฺหิ
เวปฺพลฺปพฺพตฺมตฺถกํ อารโเปเต สยมฺปิ อมจฺจคณฺปริวฺโต
ปพฺพตฺมตฺถกํ อภิรฺหิตฺวา หตฺถิ ปปาตานิฆํ การेतฺวา ตฺวํ มยา
เอส สุสิกฺขาปิโตติ วเทสิ ตีหิเยว นํ ปาเทหิ จเปหิติ อหา ฯ
หตฺถาจรียํ ปิฏฺจียํ นิสฺสีทิตฺวา โภ ตีหิ ปาเทหิ ติฏฺจชาติ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาพิวควณณา หน้า 362

หตุถิสฺส ปญฺหิยา สญฺญํ อทาสี ฯ [๑] ปุณ ราชชา ทวีหิ
ปุริมปาเทหิเยว จเปหิตี อาห ฯ มหาสตุโต เทว ปจฺฉิมปาเท
อุกฺขิปิตฺวา ปุริมปาเทหิ อฏฺฐาสี ฯ ปจฺฉิมปาเทหิเยวติ วุตฺเตปี
เทว ปุริมปาเท อุกฺขิปิตฺวา ปจฺฉิมปาเทหิ อฏฺฐาสี ฯ เอเกนาติ
วุตฺเตปี ตโย ปาเท อุกฺขิปิตฺวา เอเกเนว อฏฺฐาสี ฯ อถสฺส
อปตฺนภาวํ ฌตฺวา สเจ ปโหสี อากาเสน จเปหิตี อาห ฯ
หตุถาจริโย จินฺเตสิ สกถขมฺพุทฺธิเป อิมินา สทิสฺโส สฺตฺติกฺขิตหตุถิ
นาม นตฺถิ นิสฺสํสยํ ปน นํ เอส ปปาเต ปาเตตฺวา
มาเรตฺกามา ภาวิสฺสตีติ ฯ โส ตสฺส กณฺณมฺมุเต มนฺเตสิ ตาต
อัย ราชชา ตํ ปาเตตฺวา มาเรตฺกามา น ตวํ เอตสฺส
อนฺุจฺฉวิโก สเจ เต อากาเสน คนฺตุํ พลํ อตฺถิ มํ ยถา-
นินฺนํเยว อาทาย เวหาสํ อพฺภุคฺคฺนตฺวา พาราณสี คจฺฉาติ ฯ
ปุณฺณพิทฺธิยา สมฺนฺนาคโต มหาสตุโต ตํ ขณฺณญฺเวย อากาเส
อฏฺฐาสี ฯ หตุถาจริโย มหาราช อัย หตุถิ ปุณฺณพิทฺธิยา
สมฺนฺนาคโต น ตาทิสฺสสฺส มนฺทปุณฺณสฺส ทฺพฺพุทฺธิโน อนฺุจฺฉวิโก
ปณฺุทิตสฺส ปุณฺณสมฺปฺนฺนสฺส รมฺโถ อนฺุจฺฉวิโก ตาทิสฺสา นาม
มนฺทปุณฺณวา เอวรूपํ วาหํ ลภิตฺวา ตสฺส คุณฺํ อชานฺนตฺวา
ตถฺยเจว วาหํ อวเสสญฺจ ยสฺสมปฺตฺตี นาสฺนฺติเยวติ วตฺวา
หตุถิกฺขนฺุเช นินฺนํ โน อิมํ คาถมาห

[๑๒๒] ยลั ลทุธาน ทุมเมโธ อนตถั จรติ อตฺตโน

อตฺตโน จ ปเรสญจ หีสาย ปฏิปชฺชตีติ ฯ

ตตฺตฺราย สขฺเขปตฺโต มหาราช ตาทีโส ทุมเมโธ

นิปฺปญฺโถ ปุคฺคโถ ปรีวารสมฺปตฺตี ลภิตฺวา อตฺตโน อนตถั

จรติ ฯ กิการณา ฯ โส หิ ยสมทมตฺโต กตฺตพฺพากตฺตพฺพ

อชานนฺโต อตฺตโน จ ปเรสญจ หีสาย ปฏิปชฺชตี หีสาย

วฺจจติ กิลมณฺทุกฺขุปฺปาทณฺ ตทตฺถาย เอว ปฏิปชฺชตีติ ฯ

เอว อิมาย คากาย รมฺโถ รมฺมึ เทเสตฺวา ติฏฺฐทานิ

ตฺวณฺติ อากาเส อุปฺตติตฺวา พาราณสีนคฺรเมว คนฺตฺวา ราชงฺกณ

อากาเส อฏฺฐาสี ฯ สกถนคฺริ สขฺขุภิตฺวา อมฺหากั รมฺโถ

อากาเสน เสตฺวารโณ อากนฺตฺวา ราชงฺกณ จิตฺติ เอกโกลาหลั

อโหสิ ฯ เวเคน รมฺโถ อโรเจสิ ฯ ราชานํ นิกฺขมิตฺวา สเจ

มยฺหํ อุปฺโกถตฺถาย อากโตสิ ภูมิมิ ปติฏฺฐาหิตี อาย ฯ

โพธิสฺตฺโต ภูมิมิ ปติฏฺฐาสี ฯ อารโย โอตฺริตฺวา ราชานํ วนฺทิตฺวา

กุโถ อากโตสิ ตาตาคี วุตฺโต ราชคหโตติ วตฺวา สพฺพํ ปวฺตตี

อโรเจสิ ฯ ราชานํ มนํปํ เต ตาต กตํ อิชากจฺจนฺเตนาติ

หฏฺฐตฺตฺตฺโต นคฺริ สขฺชปาตฺวา วารณํ มงฺกลหตฺติฏฺฐาเน จเปตฺวา

สกถรชฺชํ ตโย โกฏฺฐาเส กตฺวา เอกํ โพธิสฺตฺตฺตฺส อทาสี เอกํ

อารยิสฺส เอกํ อตฺตนา อคฺคเหสิ ฯ โพธิสฺตฺตฺส อากตฺกาลโต

ปฏฺฐายเยว ปน

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาพิวคฺควณฺณา หน้า 364

รณฺโณ สกถชมฺพุทฺธิเป รชฺชํ หตฺถคคฺคเมว ชาตํ ๑ ชมฺพุทฺธิเป
อคฺคฺคราชา หุตฺตวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺตวา ยถากมฺมํ คโต(๑) ๑
สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺตวา ชาตํ สโมชานเณสิ
ตทา มคฺชราชา เทวทตฺโต อโหสิ พาราณสีราชา สาริปุตฺโต
หตฺถาจริโย อานนฺโท หตฺถิ ปน อหเมวาทิ ๑
ทุมฺเมชชาตํ ทุตฺติยํ ๑

นงฺคลีสชาตํ

อสพฺพตฺถคามิ วาจนฺติ อิทํ สตฺถา เซตวเน วิหรนฺโต
โลลฺลทายิตฺเตริ อารพฺภ กเถสิ ๑
โส กิร ชมฺมํ กเถนฺโต อิมสฺมี จาเน อิทํ กเถตพฺพิ
อิมสฺมี จาเน อิทํ น กเถตพฺพนฺติ ยุตฺตายุตฺตํ น ชานาติ มงฺคเล
อวมงฺคลํ วทนฺโต ติโรกฺขาทฺเตสุ ติฏฺฐนฺติ สนฺธิสิงฆาญฺเจสุ จาติ
อิมํ อวมงฺกลานฺนุโมทนํ กเถสิ อวมงฺคเลสุ อนฺนุโมทนํ กโรนฺโต
พหู เทวา มนุสฺสสา จ มงฺกลานิ อจินฺตยฺนฺติ วตฺตวา เอวรูปานํ
มงฺกลานํ สตมฺปิ สหสฺสมฺปิ กาคฺคํ สมตฺถา โหถาติ วทติ ๑
อถกทิวสํ ชมฺมสภายํ ภิกฺขุ อวฺโส โลลฺลทายิ ยุตฺตายุตฺตํ น
ชานาติ สพฺพตฺถ อภาสิตพฺพิ วาจิ สพฺพตฺถ ภาสิตฺติ กถํ
สมฺภูจฺจาเปสฺสุ ๑ สตฺถา อากนฺตฺวา

กาย นุตถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สฺนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา
อิมาย นามาทิ วุตฺเต น ภิกฺขเว โลสุทฺทายิ อิทาเนเวส
ทฺนฺชปฺริสทฺกโน กถนฺโต ยุตฺตายุตฺตํ น ชานาติ ปุพฺเพปิ
เอวฺรุโป อโหสิ นิจฺจโลสุโกเยว เอโสติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โปชิสตฺโต
พุราหุมณฺมหาสาตฺถเก นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ตกฺกสฺลิตฺถํ
สพฺพสิปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา พาราณสียํ ทิสปาโมกฺโข อจฺริโย
หุตฺวา ปญฺจมาณวกสฺตานิ สิปฺปี วาเจติ ฯ ตทา เตสุ มานเวสุ
เอโก ทฺนฺชปฺริสทฺกโน โลสุโก มานโว ชมฺมนฺเตวาสิโก หุตฺวา
สิปฺปี อุกฺคณฺหาติ ทฺนฺชภาเวน ปน อุกฺคณฺหิตูํ น สกฺโกติ
โปชิสตฺตสฺส ปน อุปกาโร อโหสิ ทาโส วีย สพฺพกิจฺจานิ
กโรติ ฯ อถกทิวสํ โปชิสตฺโต สายมาสํ ภูณฺชิตฺวา สยนปฺฏิเจ
นิปฺนฺโน ตํ มานวํ หตฺถปาทปฺฏิจิปฺริกมฺมานิ กตฺวา คจฺจนฺตํ อห
ตาท มลฺยปาเท อุปตฺถมฺภตฺวา ยาทิตี ฯ มานโว เอกํ ปาทํ
อุปตฺถมฺภตฺวา เอกสฺส อุปตฺถมฺภนํ อลภนฺโต อตฺตโน อูรุมฺหิ
จเปตฺวา รตฺตี เขเปติ ฯ

โปชิสตฺโต ปจฺจสฺสมเย อุกฺกจาย ตํ ทิสฺวา กิํ ตาท
นินฺนโนสฺสีติ ปุจฺฉิ ฯ อจฺริย มลฺยปาทสฺส อุปตฺถมฺภนํ อลภิตฺวา
อูรุมฺหิ จเปตฺวา นินฺนโนมฺหิตี ฯ โปชิสตฺโต สํวิคฺคมาโนสํ หุตฺวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาพิวคฺควณฺณนา หน้า 366

อัย อติวีย มยฺหํ อุปกาวโร เอตฺตกานํ มาณวสฺตานํ อนุตเร
อัยเมว ทนฺโท สิปฺปํ สิกฺขิตฺตํ น สกฺโกติ กถํ นฺุ โข
อหํ อิมํ ปณฺฑิตํ กรายฺยนฺติ จินฺตฺเตสิ ฯ อถสฺส เอตทโหสิ
อตุเถโก อุปาโย อหํ อิมํ มาณวํ ทารุอตุถาย ปณฺณตุถาย
จ วณฺํ คนฺตุวา อากตฺติ อชฺช เต กิํ ทิฏฺฐจํ กิํ กตฺนฺติ
อากิจฺจิสฺสตี อถ นํ ตยา ทิฏฺฐญฺจ กตฺตญฺจ กิํทิสฺนฺติ
ปฺจฺจิสฺสामी โส เอวรฺูปนฺนามาติ อุปมาย จ การเณน จ
กเถสฺสตี อิติ นํ มาณวํ อุปมญฺจ การณญฺจ กถาเปตฺวา
อิมินา อุปาเยน ปณฺฑิตํ กริสฺสามีตี ฯ โส ตํ ปกฺโกติตฺวา
ตาท มาณว อิตฺโต ปฏฺฐาย ทารุอตุถาย ปณฺณตุถาย จ
กตฺตฺจฺจฺจเน ยํ เต ตตฺถ ทิฏฺฐจํ วา กฺตฺตํ วา ปิตี วา
ชาทิตํ วา โหตี ตํ อากนฺตุวา มยฺหํ อาโรเจยฺยาสีตี อาท ฯ

โส สาธฺฐตี สมฺปฏฺฐิจฺฉิตฺวา เอกทิวสํ มาณเวหิ สทฺฐี
ทารุอตุถาย อรณฺณํ คโต ตตฺถ สปฺปํ ทิสฺวา อากนฺตุวา
อจรีย สปฺโป เม ทิฏฺฐโจตี อาโรเจสิ ฯ สปฺโป นาม ตาท
กิํทิสฺตี ฯ เสยฺยถาปี นนฺคลีสาตี ฯ สาธฺฐ สาธฺฐ ตาท มนาปา
เต อุปมา อาทฺฐา สปฺปา นาม นนฺคลีสฺสทิสฺสา โหนฺตฺตีติ ฯ
อถ โปธิสฺสโต มาณวเกน มนาปา อุปมา อาทฺฐา สกฺขิสฺสामी
นํ ปณฺฑิตํ กาทฺนฺติ จินฺตฺเตสิ ฯ มาณโว ปนฺ เอกทิวสํ อรณฺณ
หตฺถิ ทิสฺวา หตฺถิ เม อจรีย ทิฏฺฐโจตี อาท ฯ หตฺถิ

นาม ตาด กิติโสติ ฯ เสยฺยถาปี นงคีสชาติ ฯ โพรตฺตโต
หตฺถิสฺส โสณฺหา นงคีสสทิสสา โหนฺติ ทนฺดาทโย เอวรูปา
จ เอวรูปา จ อยมฺปน พาลตาย วิภชิตฺวา กเถตุ อสกุโกนฺโต
โสณฺหํ สนฺชาย กเถสิ มณฺเฑติ ตฺมฺหิ อโหสิ ฯ อเถกทิวสํ
นิมนฺตเน อจฺจุํ ลกิตฺวา อาจริย อชฺช มยฺ อจฺจุํ ขาทิมฺหาติ
อาห ฯ อจฺจุ นาม กิตฺติสชาติ วุตฺเต เสยฺยถาปี นงคีสชาติ
อาห ฯ อาจริโย โลกํ ปฏฺฐิรूपํ การณํ กเถสิติ ตฺมฺหิ
ชาโต ฯ ปุเนกทิวสํ นิมนฺตเน เอกจฺเจ มาณฺวา คุप्ปํ ทริณา
ภฺยฺชิสฺส เอกจฺเจ ชีเรน ฯ โส อากนฺตฺวา อาจริย อชฺช
มยฺ ทริณา ชีเรน จ ภฺยฺชิมฺหาติ วตฺวา ทริชีเรนฺนาม
กิตฺติสํ โหสิติ วุตฺเต เสยฺยถาปี นงคีสชาติ อาห ฯ อาจริโย
อຍ် มาณฺโว สປโป นงคีสสทิสฺสทิสฺสทิสฺสทิสฺสทิสฺสทิสฺสทิสฺส
กเถสิ หตฺถิ นงคีสสทิสฺสทิสฺสทิสฺสทิสฺสทิสฺสทิสฺสทิสฺส
เลเสน กถิตํ อจฺจุํ นงคีสสทิสฺสทิสฺสทิสฺสทิสฺสทิสฺสทิสฺส
ทริชีรานิ ปน นิจฺจํ ปณฺฑิตฺวานิ ปกฺขิตฺตภาชนสนฺจฺจานานิ
อิธ สพฺพเพน สพฺพํ อุปมํ น กเถสิ น สกฺกา อิมํ โลกฺกํ
สิกฺขาเปตฺตุนฺติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๑๒๙]อสพฺพตฺตคามี วาจํ พาโล สพฺพตฺต ภาสติ

นายํ ทธี เวทิน นงคีสสิ

ทธีมฺปยฺ(๒) มณฺเฑติ นงคีสสนฺติ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต กุสณาฬิวคฺควณฺณนา หน้า 368

ตฺตฺรายํ สงฺเขปฺตฺโต ยถา วาจํ อูปมาวเสน สพฺพตฺถ
น กจฺจติ ตํ อสพฺพตฺถคามิวาจํ พาลो ปุคฺคฺโคโล สพฺพตฺถ
ภาสติ ทธี นาม กิํทิสฺนฺติ ปุญฺโฆ เสยฺยถาปี นนฺทลีสฺสาคี
วทเทว เหวํ วทฺนฺโต นายํ ทธี เวทํ น นนฺทลีสฺสํ ฯ
กิํการณํ ฯ ยสฺมา ทธีมฺปยํ มณฺณติ นนฺทลีสฺนฺติ ยสฺมา
อัยํ ทธีปี นนฺทลีสฺสเมว มณฺณติ ฯ อถวา ทธีติ ทธีเมว ฯ
ปยนฺติ จิรั ฯ ทธีญจ ปยญจ ทธีปยํ ฯ ยสฺมา ทธีจิรานิปี
อัยํ นนฺทลีสฺสเมว มณฺณติ ตาทิโสวายํ พาลो กิํ อิมินาคี
อนฺตฺเววาลิกานํ กถํ (๑) กถตฺวา ปริพฺพยํ ทตฺวา ตํ อฺยุโยเชสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกํ สโมชานสิ
ตทา โลลมาณโว โลลฺุทายิ อโหสิ ทิสปาโมกฺโข อจฺริโย
ปน อหเมวาคี ฯ

นนฺทลีสฺสชาติกํ ตติยํ ฯ

อมฺพชาติกํ

วายเมถว ปุริโสติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต เอกํ
วตฺตสมฺปนฺนํ พุราหฺมณฺ(๑) อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร สาวตถึวาสิกุลปฺตุโต สาสเน อูริ ทตฺวา
ปพฺพชิตฺวา วตฺตสมฺปนฺโน อโหสิ อัจริยฺปชฺฌายวตฺตานิ
ปานียปริโกชนียอุโปสถาคารชนฺดาฆราทีนึ วตฺตานิ จ สาธุกํ
กโรติ จุทฺทสฺสุ มหาวตฺเตสฺ อสตีทิกฺขนฺธกวตฺเตสฺ จ ปริปฺริการีเยว
อโหสิ วิหารึ สมฺมชฺชติ ปริเวณฺ วิตฺกุกมมาลกํ วิหารมคฺคํ
สมฺมชฺชติ มนุสฺसानํ ปานียํ เทติ ๗ มนุสฺสา ตสฺส วตฺตสมฺปตฺติยํ
ปสีทิตฺวา ปณฺจสตมตฺตานิ ชฺววตฺตานิ อทฺสุ ๗ มหาลาภสฺกกาโร
อุปฺปชฺชิ ๗ ตํ นิสฺสาย พหุณฺนํ ผาสฺวิหาโร ชาโต ๗ อเนกทิวสํ
ธมฺมสภายํ ภิกฺขุ กถํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อวฺโส อสุโก นาม
ภิกฺขุ อตฺตโน วตฺตสมฺปตฺติยา มหนฺตํ ลาภสฺกการึ นิพฺพตฺเตสิ
เอตํ เอกํ นิสฺสาย พหุณฺนํ ผาสฺวิหาโร ชาโตติ ๗ สตฺถา
อาคนฺตุวา กาย นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ
ปฺจุจฺจิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพเพปายํ ภิกฺขุ วตฺตสมฺปนฺโน ปฺพเพเปตํ เอกํ นิสฺสาย ปณฺจ
อิสฺสิตานึ ผลาผลตฺถาย อรณฺณํ อคนฺตุวา เอเตเนว
อานีตฺผลาผลเอหิ ยาเปสฺสุนฺติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ๗
๑. ม. ภิกฺขุ ๗

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาพิวคฺวณฺณา หน้า 370

อติเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โปธิสตุโต
อุทิจฺจพฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต อิติปฺพชฺชํ
ปฺพชฺชิตฺวา ปญฺจสทฺธิปริวาริ ปฺพตฺตปาเท วิहाสี ๑ ตทา
หิมวฺนเต จณฺโท นิทาโฆ อโหสี ๑ ตตฺถ ตตฺถ ปานียานิ
ฉิชฺชีสุ ๑ ตฺริจฺฉานา ปานียํ อลภฺมานา กิลมฺนติ ๑ อถ เตสุ
ตาปเสสุ เอโก ตาปโส เตสํ ปิปาตฺทุกุํ ทิสฺวา เอกํ รุกุํ
ฉินฺนิตฺวา โทณฺี กตฺวา ปานียํ อุตฺถิลฺยจิตฺวา [๑]เตสํ ปานียํ
อทาสิ ๑ พหุสุ สมนฺนิปตฺติตฺวา ปานียํ ปิวฺนเตสุ ตาปสฺส
ผลาผลตฺถาย กมฺโนกาโส น โหติ ๑ โส นีราหาโรปิ ปานียํ
เทติเยว ๑ มิคคฺฉา จินฺเตสุ อัยมฺหากํ ปานียํ เทนฺโต
ผลาผลตฺถาย กนฺตุํ โอกาถํ น ลภฺติ นีราหารตฺาย อติวिय
กิลมฺติ หนฺท มัย กติกํ กโรมาติ ๑ เต กติกํ อํสุ
อิโต ปญฺจาย ปานียํ ปิวฺนตฺถาย อากจฺฉนฺเตน อตฺตโน
พลานฺรูเปณ ผลํ คเหตุวฺวา อากนฺตพฺพนฺติ ๑ ตโต ปญฺจาย
เอเกโก ตฺริจฺฉานโน อตฺตโน พลานฺรูเปณ มจฺจรมจฺจรานิ
อมฺพชฺมพฺปนฺสาทีนํ คเหตุวฺวา อากจฺฉติ ๑ เอกสฺส อตฺถาย
อากถํ ผลาผลํ อจฺจตฺเตยฺยสกฺกฏาโรปฺปมาณํ อโหสี ๑ ปญฺจสตา
ตาปสา ตเทว ปรีกฺขชฺชนฺติ ๑ อติเรกํ ฉชฺชยฺยิตฺถ ๑

โปธิสตุโต ตํ ทิสฺวา เอกํ วตฺตสมฺปนฺนํ นิสฺสาย

เอตฺตกาณั ตาปฺสานั ผลาผลตฺถาย อคฺนฺตฺวา ยาปณั อุปฺปนฺนั
วิริยฺนฺนาม กาทพฺพเมวาทิ วตฺวา อิมั คาทมาห

[๑๒๔] วายเมเถว ปุริโส น นิพฺพินฺนฺเทยฺย ปณฺฑิตุ

วายามสฺส ผลั ปสฺส ภูตฺตา อมฺพา อนิฺติหนฺติ ฯ

ตฺตรายั สจฺเจปฺตฺโต ปณฺฑิตุ อตฺตโน วตฺตปฺรณฺทาเท

กมฺมมฺหิ วายเมเถว น อุกฺกณฺเจยฺย ฯ กิการณฺา ฯ วายามสฺส

นิปฺผลตฺถาย อภาวฺโต ฯ อิติ มหาสฺตฺโต วายาโม นาม สฬโลว

โหตีติ อิติคณฺ์ อาลปฺนฺโต วายามสฺส ผลั ปสฺสชาติ อห ฯ

กิติสิ ฯ ภูตฺตา อมฺพา อนิฺติหนฺติ ฯ ตตฺถ อมฺพาติ เทสฺนามตฺตํ ฯ

เตหิ ปนฺ นานปฺปการานิ ผลาผลานิ อากตานิ เตสิ สมฺปนฺนฺตฺรานั

วา อฺสฺสนฺนฺตฺรานั วา วเสน อมฺพาติ วตฺตํ ฯ เย อิเม ปณฺจหิ

อิสฺสเตหิ สยั อรณฺณั อคฺนฺตฺวา เอตฺสฺส อตฺถาย อานีตา อมฺพา

ภูตฺตา อิทั วายามสฺส ผลั ฯ ตณฺจ โข ปนฺ อนิฺติหิ อิติห

อิติ อาทาติ เอว อิติห อิติเหน คเหตุพฺพั น โหตี ปจฺจกฺขเมว

ตํ ผลั ปสฺสชาติ ฯ เอว มหาสฺตฺโต อิติคณฺ์สฺส โอวาทํ อทาสิ ฯ

สตฺถา อิมั ฐมฺมเทสฺนั อahrtฺวา ชาตกั สโมธานฺสิ ตทา

วตฺตสมฺปนฺโน ตาปฺโส อยั ภิกฺขุ อโหสิ คณฺ์สตฺถา ปนฺ อหเมวาทิ ฯ

อมฺพชาตกั จตฺตถั ฯ

กฐาหกชาติกั

พหุมปี โส วิกตฺถยชาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
เอกั วิกตฺถิกั ภิกขุ อารพุก กเถสิ ๗ ตสฺส วตุถุ เหฎฐา
กถิตสทิสเมว ๗

อตีเต ปน พาราณสิยั พรหมทตเต รชชั กาเรนฺเต โพธิสตุโต
มหาวิโกโว อโหสิ ๗ ตสฺส ภริยา ปุตตัม วิชายิ ๗ ทาสีปีสฺส ตั
ทิวสมเว ปุตตัม วิชายิ ๗ เต เอกโตว วฑฺฒิสฺสุ ๗ เสฎฺฐิปุตเต
ปุพฺเพ เลขั สิขณฺเต ทาสีปีสฺส ผลกั วหมานิ คนฺตฺวา เตเนว
สทฺธิ เลขั สิขิ เทว ตโย โวหารเ อกาสิ ๗ โส อนุกฺกเมน
วจนฺกุสโล โวหารกุสโล ยฺวา อภิรุโป อโหสิ นามเน กฐาหโก
นาม ๗ โส เสฎฺฐิสฺส ฆเร ฆณฺฑาคาริกกมฺมํ กโรนฺโต จินฺเตสิ
น มั อิมเ สพฺพกาลั ฆณฺฑาคาริกกมฺเมว กาสฺสสนฺติ กิลฺยจิเวว
โทสั ทิสฺวา ตาเพตฺวา พนฺธิตฺวา ลกฺขณเณ องฺเกตฺวา
ทาสปริโกเคนปี ปริภุชฺชิสฺสสนฺติ ปจฺจนฺเต โข ปน เสฎฺฐิสฺส
สหายโกปี เสฎฺฐิ อตฺถิ ยนฺนุนาหิ เสฎฺฐิสฺส วจเนน เลขั อาทาย
ตตฺถ คนฺตฺวา อหิ เสฎฺฐิปุตฺโตติ วตฺวา ตั เสฎฺฐิ วญฺเจตฺวา
ตสฺส ธีตฺรึ คเหตุวา สฺขั วเสยฺยนฺติ ๗ โส สยเมว ปณฺณั
คเหตุวา อหิ อสุกนฺนาม มม ปุตตัม ตว สนฺติกั ปหิณฺตี
อาวาหวิวาหสมพฺนุโธ นาม มยฺหิ ตยา ตฺยฺหญฺจ มยา สทฺธิ
ปฏฺฐิรุโป ตสฺมา ตว อิมสฺส ทารกสฺส อตฺตโน ธีตฺรึ ทตฺวา

เอตํ ตตฺถเวว วสาเปหิ อหंपิ โโอกาสํ ลภิตฺวา อากมิตฺตาสามีติ
ลิจิตฺวา เสฏฺฐิสฺเสว มุทฺทิกาย ลณฺจิตฺวา ยถารุจितํ ปริพฺพชฺชเยว
คณฺชวตฺถาทีนํ จ คเหตุวา ปจฺจนตํ คณฺชวา เสฏฺฐีํ ทิสฺวา
วณฺทิตฺวา อฏฺฐาสิ ๗ อถ นํ เสฏฺฐีํ กุโธ อากโตสิ ตาตาติ
ปฺจุจฺฉิ ๗ พาราณสีโตติ ๗ กสฺส ปฺตุโตสิตีติ ๗ พาราณสีเสฏฺฐิสฺสชาติ ๗
เคนตฺถเณนาคโตสิตีติ ๗ ตสฺมี ขณฺเณ กฏาหโก อิทํ ทิสฺวา
ชานิสฺสชาติ ปณฺณํ อทาสิ ๗ เสฏฺฐีํ ปณฺณํ วาเจตฺวา อิทานาหํ
ชีวามิ นามาคิ ตฺถุจฺฉิตฺโต ชีตริํ ทตฺวา ปตฺติฏฺฐาเปสิ ๗ ตสฺส
ปริวารो มหนฺโต อโหสิ ๗ โส ยาคุขชฺชกาทีสุ วา
สุทฺธคณฺชวตฺถาทีสุ วา อฺปนฺนิตฺเตสุ เอวมฺปิ นาม ยาคุ
ปจฺนติ เอวํ ขชฺชกํ เอวํ ภตฺตํ อโห ปจฺจนตฺวาสิกา
นามาคิ ยาคุอาทีนํ ครหติ อิเม ปจฺจนตฺวาสิกาเวเนว
อหตฺตสาฏฺเณ วลณฺชิต्तํ น ชานนฺติ คณฺเชปี ปีสิตฺตํ ปุปฺพานิ
คณฺฉิต्तํ น ชานนฺตีติ วตฺถกมฺมการาทโย(๑) ครหติ ๗
โพธิสฺสโต ทาสํ อปฺสฺสนฺโต กฏาหโก น ทิสฺสตี
กุหี คโต ปริเยสถ นนฺติ สมฺนฺตา มนฺุสฺเส ปโยเชสิ ๗
เตสุ เอโก ตตฺถ คณฺชวา ตํ ทิสฺวาว สยชานิตฺวา อตฺตานํ
อชานาเปตฺวา คณฺชวา(๒) โพธิสฺสตฺตสฺส อโรเจสิ ๗ โพธิสฺสโต
ตํ ปวฺตุตีํ สุตฺวา อยฺยตฺตํ เตน กตฺติ คณฺชวา นํ คเหตุวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาพิวควณณนา หน้า 374

อากมิสสามิติ ราชานํ อานุจิติวาท มหนุตเตน ปริวารเณ
นิกุขมิ ฯ เสฏฺฐิ กิร ปจฺจนตํ กจฺจตีติ สพฺพตฺถ ปากโฏ
ชาโต ฯ กุฎฺทาโก เสฏฺฐิ กิร อากจฺจตีติ สุตฺวา จินฺตเตสิ
น โส อญฺเณน การเณน อากจฺจติ มํ นิสฺสาเยวสฺส
อากมเนน ภาวิตพฺพํ สเจ ปนาหํ ปลายิสฺสามิ ปุณฺ อากนฺตุ
น สกฺกา ภาวิสฺสติ อตฺถิ ปเนส อูปาโย มม สามิกสฺส
ปฏฺธิปถํ คนฺตฺวา ทาสกมฺมํ กตฺวา ตเมว อาราเชตฺสามิติ ฯ
โส ตโต ปฏฺฐาย ปริสมชฺเฒ เอวํ ภาสติ อญฺเณ พาลมฺนุสฺสา
อตฺตโน พาลภาเวน มาตาปิตฺตุนํ कुณฺม อชานนฺตฺวา เตสํ โภชนเวลาย
อปจฺจติกมฺมํ อกตฺวา เตหิ สทฺธิเยว ภูณฺชนฺติ มยมฺปน มาตาปิตฺตุนํ
ปริภุณฺชนกาเล ปฏฺธิคฺคหํ อูปเนม เขพฺสรกํ อูปเนม โภชนานิ
อูปเนม ปานियมฺปิ วิชนิมฺปิ คเหตุวาท อูปตฺธิจฺจามาติ ยาว
สรีรวลลฺชนกาเล อุกทกกลลํ อาทาย ปฏฺธิจฺจนฺนญฺจานกมฺนา
สพฺพํ ทาเสหิ สามิกานํ กตฺตพฺพกิจฺจํ ปกาเสสิ ฯ โส เอวํ ปุริสํ(๒)
อुकฺคณฺหาเปตฺวา โพธิสฺตตฺตสฺส ปจฺจนตฺตมิปํ อากตฺกาเล สสฺสุริ
อโวจ ตาต มม กิร ปิตา ตุมฺหากํ ทสฺสนตฺถาย อากจฺจติ ตุมฺเห
ขาทนียโภชนนียํ ปฏฺธิยาทาเปถ อหํ ปณฺณาการํ คเหตุวาท ปฏฺธิปถํ
คมิสฺสามิติ ฯ โส สาธุ ตาตาติ สมฺปฏฺธิจฺจนิ ฯ

กุฎาหโก พหุปลณาการมาทาย มหนุเตน ปรีวารเณ คนุตวา
โพธิสตุตัม วนุทิตวา ปลณาการั อทาสีฯ โพธิสตุโตปี ปลณาการั
คเหตุวา เตน สทธี ปฐิสณจาร์ กตุวา ปาตราสกาเล ขนุชวารั
นิวาเสตุวา สรีรวลณชนตุถาย ปฐิจนุนนุจันน์ ปาวีสีฯ กุฎาหโก
อตุตโน ปรีวารั นีวตุตาเปตุวา กลลั อาทาย โพธิสตุตสส สนุติกั
คนุตวา อุทกกิจจปรีโยसानเ ปาเทสุ ปติตุวา สามิ อหั ตุมุหากั
ยตุตกั อิจจถ ตตุตกั ชนั ทสสามิ มา เม ยลั อนุตราชยิตถาติ
อาหฯ โพธิสตุโต ตสส วตุตสมุปทาย ปสีทิตวา มา ภายิ
นตุถิ เต มม สนุติกา อนุตราชโยติ สมสสาเสตุวา ปจจนตุนครั
ปาวีสีฯ มหนุโต สกกาโร อโหสีฯ กุฎาหโกปีสตุส นีรนตุตรี
ทาเสน กตุตพุกิจจั กโรติฯ อถ นั เอกาย เวลาย สขนิสินัน
ปจจนตุเสฏฐิ อาห มหาเสฏฐิ มยา ตุมุหากั ปณณั ทิสวาว
ตุมุหากั ปตุตสส ทาริกา ทินุนาติฯ โพธิสตุโต กุฎาหกั ปตุตเมว
กตุวา ตทนุจจวิกั ปियวงนั วตุวา เสฏฐิ โตเสสิ ตโต ปญุจาย
กุฎาหกสส มุขั โอลเเกตุ สมตุโถ นาม นาโหสีฯ

อเถกทิวลั มหาสตุโต เสฏฐิธีตริ ปกโกสิตุวา เอหิ
อมม สีเส เม อุกา วิจินาหิตี ตั อากนุตวา อุกา คเหตุวา
จิตั ปियวงนั วตุวา อมม กจจิ เต มม ปตุโต

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาพิวควณณา หน้า 376

สุขทุกเขสุ อปฺปมตฺโต อุโภ ชนา สมฺโมทมานา สมคฺคสํวาสํ
วสธาติ ปุจฺฉิ ฯ ตาต มหาเสฏฺฐิปุตฺตสฺส(๑) อญฺโฆ โทโส
นตฺถิ เกวลํ อหารํ ครหตีติ ฯ อมฺม นิจฺจกาเลเปส
ทูกฺขสีโลว อปิจ เต อหนตฺตสฺส มฺขพฺนฺชนมนฺตํ ทสฺสามิ
ตํ ตฺวํ สาธุกํ อุกฺคณฺหิตฺวา มม ปุตฺตสฺส โภชนกาเล
ครหนตฺตสฺส อุกฺคณฺหิตนียาเมเนว ปฺรโต จตฺวา วเทยฺยาสีติ
คาถํ อุกฺคณฺหาเปตฺวา กติปาหํ วสิตฺวา พาราณสีเมว อคฺมาสิ ฯ
กฺฎาหโกปิ พหุขาทนียโฆชนียมาทาย อนุมฺภคํ คนฺตฺวา
พหุํ ฐนํ ทตฺวา วนฺทิตฺวา นิวตฺติ ฯ โส โปธิสฺตฺตสฺส คตกาลโต
ปฏฺจาย อติเรกมานิ อโหสิ ฯ โส เอกทิวสํ เสฏฺฐิธีตาย
นानคฺครสโภชนํ อฺปนฺตฺวา กฏฺจฺจุํ อาทาย ปรีวิสนฺติยา ภตฺตํ
ครหิตุํ อารภิ ฯ เสฏฺฐิธีตา โปธิสฺตฺตสฺส สนฺติเก
อุกฺคณฺหิตนียาเมเนว อิมํ คาถมาห

[๑๒๕]พหุํปิ โส วิกตฺถะยฺย อญฺฉํ ชนปทํ คโต

อนฺวาคนฺตวาน ทฺุเสยฺย ภูณฺช โภเค กฏฺาหกาติ ฯ

ตตฺถ พหุํปิ โส วิกตฺถะยฺย อญฺฉํ ชนปทํ คโตติ โย

อตฺตโน ชาติภุจกถา อญฺฉํ ชนปทํ คโต โหติ ยตฺถสฺส ชาติ

น ชานนฺติ โส พหุํปิ วิกตฺถะยฺย วมฺภนฺวณฺนํ วเทยฺย ฯ

อนฺวาคนฺตวาน ทฺุเสยฺยติ อิมํ ตาว วารํ สามิกสฺส

ปฏิปถั คนฺตฺวา ทาสกัจจสฺส กตตฺตา กสาหิ ปหริตฺวา
ปฏิจฺจิมฺมุปฺปาตฺนโต จ ลกฺขณาหนนโต จ มุตฺโตสิ สเจ
อนาจารั กโรสิ ปฺน อณฺณสฺมี อาคมฺนวาเร ตว สามิโก
อนฺวาคนฺตฺวาน ทฺุเสยฺย อิมั เคหั อนฺวาคนฺตฺวา กสาภิฆาเตหิ
เจว ลกฺขณาหนเนน จ ชาติปฺปกาสเนว ตั ทฺุเสยฺย อุปฺหเนยฺย
ตสฺมา อิมั อนาจารั ปหาย ภฺลฺลช โภเค กุฎาหก มา
ปจฺจฺฉา อตฺตโน ทาสภาวึ ปากฺกั กเรตฺวา วิปฺปฏิสารึ อโหสิตี
อยเมว เสฏฺฐิโน อธิปฺปาโย ฯ

เสฏฺฐิธีตา ปน เอตมตฺถึ อชานนฺตี อุกฺกहितฺนียาเมน
พฺยลฺลชนเมว ปยิรฺุทาสสิ ฯ กุฎาหโก เสฏฺฐิณา มม กุฎั (๑)
อาจิกฺขิตฺวา เอติสฺสา สพฺพิ กถิตั ภวิสฺสตีติ ตโต ปฺญฺจาย
ปฺน ภตฺตึ วิครหิตฺุ น วิสหิ นิหีนมาโน ยถาลทฺุชั ภฺลฺลชิตฺวา
ยถากมฺมึ คโต ฯ

สตฺถา อิมั ฐมฺมเทสนั อahrtิตฺวา ชาติกั สโมธานสสิ
ตทา กุฎาหโก วิคฺคฺติภิกฺขุ อโหสิ พาราณสีเสฏฺฐิ ปน
อหเมวาทิ ฯ

กุฎาหกชาติกั ปญฺจิมั ฯ

อสิลกษณชาตกัม

ตถเวกสฺส กลฺยาณนฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
โกสตรณฺโณ อสิลกษณปจกัม พุราหฺมณฺ อารพฺภ กเถสิ ฯ
โส กิร กมฺมารเหติ รณฺโณ อสินํ อากฺขาเล อสิ อฺปลิงฺฆิตฺวา
อสิลกษณํ อุทาทริ ฯ โส เยถํ หตฺถโต ลภํ ลภติ เตถํ
อสิ ลกษณสมฺปนฺโน มงฺคลตฺถุตฺโตติ วทติ เยถํ หตฺถโต น
ลภติ เตถํ อสิ อวลกษณฺโณติ กรหติ ฯ อเถโก กมฺมาโร อสิ
กตฺวา โกลิยํ สุขุมํ มริจฺจณฺณํ ปกฺขิปิตฺวา รณฺโณ อสิ อหริ ฯ
ราชา พุราหฺมณฺ ปกฺโกสิตฺวา อสิ วิมฺสาหิติ อห ฯ พุราหฺมณฺสฺส
อสิ อากฺขตฺติตฺวา อฺปลิงฺฆนฺตสฺส มริจฺจณฺณานิ นาสํ ปวิสิตฺวา
จิปิตฺกามตํ อฺปฺปาเทถุ ฯ ตสฺส จิปนฺตสฺส นาสิกา อสิชาราย
ปหฺญา ทฺวิธา ฉิซฺชิ ฯ ตสฺเสว นาสิกาย ฉินฺนภาโว ภิกฺขุสงฺฆे
ปากโณ ขาโต ฯ อเถกทิวสํ ฆมฺมสภายํ ภิกฺขุ กถํ สมฺภุจฺจาเปถุ
อาวฺโส รณฺโณ กิร อสิลกษณปจโก พุราหฺมโณ อสิลกษณํ
อฺปลิงฺฆนฺโต นาสิกํ ฉินฺนทาเปสิติ ฯ สตุถา อากนฺตฺวา กาย
นฺตุถถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปฺจุฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว โส พุราหฺมโณ อสิ อฺปลิงฺฆนฺโต
นาสิกจฺเจทํ ปตฺโต ปฺพุเพปิ ปตฺโตยฺเววติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ
อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต ตสฺส

อธิลภขณปจโก พุราหุมโณ อโหสิฯ สพพิ ปจจุปปนนวนตล-
สทิสเมวฯ ราชา ปน ตสฺส เวชเช ทตฺวา นาสิกโกฏฺฐิ ฆาสุกั
การาเปตฺวา ลาขาย ปฏินาสิกั การตฺวา ปุน ตั อุปฏจกเมว
อกาสิฯ พาราณสีรลฺโย ปน ปุตฺโต นตฺถิ เอกา ชีตา เจว
ภากินเยโย จ อเหตุฯ โสปี อุโกปี เต อตฺตโน สนฺติเกเยว
วทฺธมาเปสิฯ เต เอกโต วทฺธมนฺตา อลฺลวมลฺลํ ปฏฺฐิตจิตฺตา
อเหตุฯ ราชापि อมจฺเจ ปกโกสาเปตฺวา มยฺหิ ภากินเยโยปี
อิมสฺส รชชสฺส สามิโกว ชีตรึ เอตฺสเสว ทตฺวา อภิเสกมสฺส
กโรมีติ วตฺวา ปุน จินฺเตสิ มยฺหิ ภากินเยโย สพฺพถापि
เม ฌาตโกเยว เอตฺสฺส อลฺลํ ราชชีตรึ อาเนตฺวา อภิเสกั
กตฺวา ชีตรึ อลฺลสฺส รลฺโย ทสฺสามิ เอว โน ฌาตกา พหุ
ภวิสฺสนฺติ ทฺวินฺนํ รชชานํ มยเมว สามิกา ภวิสฺสามาติฯ
โส อมจฺเจहि สทฺธิ สมฺมนเตตฺวา อุโกเปเต วิสุ กาคู วฏฺฐิตีติ
ภากินเยยํ อลฺลสฺมี นิเวสเน ชีตรึ อลฺลสฺมี นิวาเสสิฯ เต
โสพสวสฺสทฺเทสิกาว่า ปตฺวา อติวिय ปฏฺฐิตจิตฺตา อเหตุฯ
ราชกุมาริ เกน นุ โข อุปาเยน มาตฺลชีตรึ ราชเกหา นีหฺราเปตฺ
สกกา ภเวยฺยาติ จินฺเตนฺโต อตฺเถโก อุปาโยติ มหาอภิขณิกั
ปกโกสาเปตฺวา ตสฺสา สหสฺสภณฺฑิกั ทตฺวา ก็ มยา
กตฺตพฺพนฺติ วุตฺเต อมม อชช ตว กโรนฺติยา อนิปปตฺติ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต กุสณาพิวควณณนา หน้า 380

นาม นตฺถิ กิณฺจิทเว การณํ วตฺวา ยถา มม มาตุโล
ราชสีตรํ อนฺโตเคหา นีหฺราเปติ ตถา กโรหิติ อาห ฯ
สาธุ สามิ อหํ ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วกฺขามิ เทว
ราชสีตาย อุปฺริ กาพกณฺณิ อตฺถิ เอตฺตํ กาลํ นีวตฺติตฺวา
โไอโลเกนฺโตปิ นตฺถิ อหํ ราชสีตรํ อสฺสูกทิวเส นาม รถํ
อาโรเปตฺวา พหุ อาวฺรหฺตเถ ปฺริเส อาทาย มหนฺตฺน
ปฺริวารเณ สฺसानํ คนฺตฺวา มณฺทลปฺญฺจิกาย เหฏฺฐาสุสานมณฺจเก
มตฺกมนุสฺสํ นีปฺชชาเปตฺวา อุปฺริมณฺเจ ราชสีตรํ จเปตฺวา
คนฺโรทกมฺภานํ อทฺตฺตฺรตฺเตน นฺหาเปตฺวา กาพกณฺณิ ปฺวา
เสสฺสามิติ เอวํ วตฺวา ราชสีตรํ สฺसानํ เนสฺสาม (๑) ตฺวํ
อมฺหากํ ตตฺถ คมนทิวเส อมฺเหหิ ปฺเรตฺรเมว โถกํ
มฺริจฺจณฺณมาทาย อาวฺรหฺตเถหิ อตฺตโน มนุสฺเสหิ ปฺริวฺโต รถํ
อารุยฺห สฺसानํ คนฺตฺวา รถํ สฺसानทฺวารเ เอกเทเส จเปตฺวา
อาวฺรหฺตเถ มนุสฺเส สฺसानวนํ ปเวเสตฺวา สยํ สฺसानเ
มณฺทลปฺญฺจิกํ คนฺตฺวา มตโก วิย ปฺญฺจฺชฺโซ หุตฺวา นีปฺชช
อหํ ตตฺถ อากนฺตฺวา ตว อุปฺริ มณฺจกํ อญฺจริตฺวา ราชสีตรํ
อุกฺขิปิตฺวา มณฺเจ จเปสฺสามิ ตฺวํ ตสฺมี ขณฺ มฺริจฺจณฺณ
นาสิกาย ปกฺขิปิตฺวา เทว ตโย วาเร จิเปยฺยาสิ ตยา
จิปิตกาเล มยํ ราชสีตรํ ปฺหาย ปฺลายิสฺสาม อถ ตฺวํ

ราชธิตรี ลีสั นุหาเปตวา สยมปิ ลีสั นุหายิตวา ตั อาทาย
อตุตโน นิเวสนั กจเจยยาสิตี ๗ โส สาธุ ภททโก สุนทโร
อุปาโยติ สมปฏิจุนิ ๗

สาปี คนตุวา รณโย ตมตถั อาโรเจสิ ๗ ราชธา
สมปฏิจุนิ ๗ ราชธิตายปี ตั อนตุตรี อาจิกขิ ๗ สาปี
สมปฏิจุนิ ๗ สา นิภขมนทิวเส กุมารสุส สลยั ทตุวา
มหนุเตน ปริวารน สุตานั กจจุนตี อารภขมนุสุตานั
ภยชนนตถั อาท มยา ราชธิตาย มณเจ จปีตกาเล
เหฏฐามณเจ มกตปริโส จิปีสุสตี จิปีตวา จ เหฏฐามณจา
นิภขมิตวา ฆั ปจมี ปสุสิสุสตี ตเมว กhesuสตี อปปมตตา
ภเวยยาถาติ ๗ ราชกุมารโ ปุเรตรี คนตุวา วุตตนเยเนว
ตตุถ นิปชชิ ๗ มหาอิภขณิกา ราชธิตรี อุกขิปีตวา
มณฐลปิฏจิกจจจัน กจจุนตี มา ภายิติ สลยญาเปตวา
มณเจ จเปสิ ๗ ตสมิ ฆณ กุมารโ มริจจุนณั นาสาย
ปุกขิปีตวา จิปี ๗ เตน จิปีตมตเตเยว มหาอิภขณิกา
ราชธิตรี ปหาย มหารวั รวมานา สพพปจมี ปลาธิ ๗
ตสุสา ปลาธิตกาลโต (๑) ปฏฐาย เอโกปี จาคู สมตโต
นาม นาโหสิ ๗ คหิตคหิตานิ อาวุธานี จฑฑเตตวา สพเพ
ปลาธิสุ ๗ กุมารโ ยถาสมมุนตีตี สพพิ กตุวา ราชธิตรี
อาทาย อตุตโน นิเวสนั อคมาสิ ๗

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาพิวควณณนา หน้า 382

อิกุขณิกา คนตุวา ตัม การณัม รณโธ อาโรเจสิ ฯ
 ราชา ปกคิยาปี สทา มยา ตสฺเสวตถาย โปสิตา(๑) ปายาเส
 ฉทฺทิตสปี วีย ชาตุนติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา อปรภาเค ภาคินยฺยสฺส
 รชฺชํ ทตฺวา ธีตรํ มหาเทวี การฺเสสิ ฯ โส ตาย สทฺธี
 สมคฺคตฺวาตี วสฺมาโน ชมฺเมน รชฺชํ การฺเสสิ ฯ โสปี
 อสิลภฺชนปาสโก ตสฺเสว อุปฏฺุจาโก อโหสิ ฯ ตสฺเสกทิวตี
 ราชฺูปฏฺุจํ อากนฺตุวา ปฏฺุสิริยํ จตฺวา อุปฏฺุจหนฺตสฺส ลาขา
 วิลียิ ปฏฺุณาสิกา ภูมฺิยํ ปติ ฯ โส ลชฺชชาย อโหมฺโฆ อฏฺุจาสิ ฯ
 อถ นํ ราชา ปรีหสนฺโต อจฺริย มา จินฺตยิตฺถ จิปีติ
 นาม เอกสฺส กลฺยาณํ อโหสิ เอกสฺส ปาปกํ ตุมฺเหหิ
 จิปีเตน นาสา นิชฺชยิตฺถ มยํ ปน มาตฺลธิตรํ
 ลภิตฺวา รชฺชํ ลภิมฺหาติ(๒) วตฺวา อิมํ กถมาห

[๑๒๖]ตถเวกสฺส(๑) กลฺยาณํ ตถเวกสฺส ปาปกํ

ตสฺมา สพฺพิ น กลฺยาณํ สพฺพิ วาปี น ปาปกนฺติ ฯ

ตตฺถ ตถเวกสฺสาติ ตถเวกสฺส ฯ อยเมว วา ปาโจ ฯ

ทฺุคฺยปเทปี เอเสว นโย ฯ

อติ โส อิมาย คากาย ตัม การณัม อหริตฺวา ทานาทินิ

ปฺุณฺณานิ กตฺวา ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตถา อิมาย เทสนาย โลกสมฺมตํ กลฺยาณปาปกานํ

อนกัสิกภาว ปกาเสตุวา ชาติกั สโมชานะสิ ตทา
อสิลทุกษณปาจโก เอตริ อสิลทุกษณปาจโกว ภาคินะโย ราช
ปน อหเมวาติ ฯ

อสิลทุกษณชาติกั ฌฎุจ ๑

กลณทุกชาติกั

เต เทสา ตานิ วตฎุณีติ อิท สตุธา เซตวเน วิหรนโต
เอกั วิกตฎุณิกั ภิกุขุ อารพุก กเถสิ ฯ

ตตุด เทวปี วตฎุณี กฎาหกชาติกสทิสานะว ๑ อิช
ปนเส พารานะสิเสฎุจโน ทาโส กลณทุโก นาม อโหสิ ฯ
ตสส ปลายิตวา ปจจนตเสฎุจิชิตร์ กเหตุวา มหนตุน ปริวาเรน
วสนกाल พารานะสิเสฎุจิชี ปริเยสาเปตวาปี ตสส คตฎุจัน
อชานนโต กจน กลณทุกั ปริเยสาติ อตตนา วฎุจ สุกโปตกั
เปเสสิ ฯ สุกโปตโก อิต จิต จ จรนโต ตั นคร
สมปาปฎุณิ ๑ ตสมิณจ กาล กลณทุโก นที กิพิตกาโม
พหุ มาลาคนุธิลปนญเจว ขาถนียโกชนียญจ กาทาเปตวา
นที คนตวา เสฎุจิชิตาย สทฐี นาว อารุห อุทเก
กิพติ ๑ ตสมิณจ เทเส นทีกัพิ กิพนตา อิสสรชาติกา
ติจิมเสชชปริวาริ จิรี ปิวนติ ๑ เตน เตสิ ทิวสภาคมปี

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาพิวคฺวณฺณนา หน้า 384

อุทเท กิพนฺตานํ สีตํ น พารตี ฯ อยมฺปนฺน กถณฺทโก
 ชีรคณฺทสํ คเหตุวา มุขํ วิกฺขาลเตตฺวา ตํ ชีริ นฺนุจฺฐกฺติ
 นฺนุจฺฐกฺนฺโตปี อุทเท อนฺนุจฺฐกฺติวา เสฏฺฐจฺฉีตาย สีเส นฺนุจฺฐกฺติ ฯ
 สุกโปตโกปี นทีตีริ คนฺตฺวา เอกิสฺสา อุทฺมพรสาขาย
 นิสิตฺตฺวา โอลฺเลนฺโต กถณฺทกํ สยฺชานิตฺวา เสฏฺฐจฺฉีตาย สีเส
 นฺนุจฺฐกฺนฺตํ ทิสฺวา อเร กถณฺทก ทาส อตฺตโน ชาติลฺลจ
 วสนฺนุจฺชานลฺลจ อนฺนุสฺสร ชีรคณฺทสํ คเหตุวา มุขํ วิกฺขาลเตตฺวา
 ชาตีสมฺปนฺนาย สุขสํวทฺธาย เสฏฺฐจฺฉีตาย สีเส มา นฺนุจฺฐกฺติ
 อตฺตโน ปฺมาณํ น ชานาสีติ วตฺวา อิมํ กถมาห
 [๑๒๗]เต เทสา ตานิ วตฺถุณี อหฺลจ วนฺโคจโร

อนฺนุวิจฺจ โข ตํ คณฺเหยฺยํ ปิว ชีริ กถณฺทกาทิ ฯ

ตตฺถ เต เทสา ตานิ วตฺถุณฺตี มาตฺตฺกฺจฺฉี สนฺชาย วทตี ฯ
 อยมตฺถ อธิปฺปาโย ยตฺถ เต วสิตํ น เต ขตฺติยชิตาทีนํ กฺจฺฉีเทสา
 ยตฺถ วสึ ปตฺติจฺฉีโต ตานิ น ขตฺติยชิตานํ กฺจฺฉีวตฺถุณี อถ โข
 ทาสีกฺจฺฉีขํ ตฺวํ วสึ เจว ปตฺติจฺฉีโต จาติ ฯ อหฺลจ วนฺโคจโรติ
 ตีรจฺฉานคโตปี เอตมตฺถํ ชานามิตี ทิเปตี ฯ อนฺนุวิจฺจ โข ตํ
 คณฺเหยฺยนฺตํ เอว อนาจารํ จรฺมานํ มยา คนฺตฺวา อาโรจิตะ
 อนฺนุวิจฺจ ชานิตฺวา ตว สามิกา ตาเพตฺวา เจว ลกฺขณาหตฺถจ
 กตฺวา ตํ คณฺเหยฺยํ คเหตุวา

คมิสฺสนฺติ ตสฺมา อตฺตโน ปฺมาณั กตฺวา (๑) เสฏฺฐิธีตฺย สีส
อนฺุฏฺฐกิตฺวา ปิว จีริ ฯ กลณทุกกาติ ตั นามเน อาลปติ ฯ

กลณทุกโกปี สุกโปตกั สยฺชานิตฺวา มั ปากภูั กรยฺยติ
ภเยน เอหิ สามิ กทา อาคโตสฺสิติ อาห ฯ สุกโปตโกปี
น เอส มั หิตกามตฺย ปกฺโกสติ คีวั ปน เม วญฺเฏตฺวา
มาเรตฺกาโมติ ฌตฺวา น เม ตยา อตฺโถติ ตโต อฺุปฺปติตฺวา
พาราณสี คนฺตฺวา ยถาทิฏฺฐิ เสฏฺฐิโน วิตฺถาเรน กเถสิ ฯ
เสฏฺฐิ อฺุยฺยตฺตกั เตน กตฺนฺติ คนฺตฺวา ตสฺส อาณั กาทเรตฺวา
พาราณสีเมว นั เนตฺวา ทาสปริโกเคน ปริญฺญชฺิ ฯ

สตุถา อิมั ชฺมมฺเทสนั อหริตฺวา ชาตกั สโมชานสิ
ตทา กลณทุกโก อัยฺ ภิกฺขุ อโหสิ พาราณสีเสฏฺฐิ ปน
อหเมวาทิ ฯ

กลณทุกชาตกั สตุตมึ ฯ

มุสิกขตกั (๑)

โย เว ฐมมทฐั กตวตติ อิทั สตุถถา เซตวเน
วิหรรนุโต เอกั กุหกั ภิกขุ อารพุก กเถสิ ๗
ตทหิ สตุถถา ตสส กุหกภวเว อารอิจิตเน ภิกขเว
อิทหเนว ปุพเพเปส กุหโกเววตติ วตวอติต อหริ ๗
อติเต พารณสิยั พุรหุมทตเต รชชั กเรนเต โพธิสตุโต
มุสิกโยนิยั ปฐิสนุธิ กเหตุว วุฑฒิมนุวาย มหาสิโร
สุกรจฎาปกสทิส หุตวอ เนกสตมุสิกาทิ ปริวโต อรณเ
วิจรติ ๗ อเถโก สิกาลอ อิตอ จิตอ จ วิจรรนุโต ตั มุสิกยถั
ทิสวอ อิมอ มุสิกอ วญเจตวอ ขาทิสสามิติ จินเตตวอ มุสิกนั
ออสยสส อวิหเร สุริยภิกขุ วตั ปิวนุโต เอเกน ปาเทน
อญจาสิ ๗ โพธิสตุโต โคจราย จรมาโน ตั ทิสวอ สีสวอ
เอโส ภวิสสตีติ ตสส สนตักั กนตวอ ภนเต ตวั โก
นอมาคิ ปุจนิ ๗ ฐมิโก นอมาคิ ๗ จตุตารอ ปาเท ฐมิยั
อญเจตวอ กสุมอ เอเกเนว จิตตีติ ๗ มยิ จตุตารอ ปาเท
ปจวิยิ จเปเนเต ปจวิ สหิตุ น สกโกติ ตสุมอ เอเกเนว
ติฎฐามิติ ๗ มุขั วิวริตวอ กสุมอ จิตตีติ ๗ มยิ อญณั น
ภกขยาม วตเมว ภกขยามาคิ ๗ อถ กสุมอ สุริยภิกขุ
ติฎฐถตติ (๒) ๗ สุริยั นมสสามาคิ ๗ โพธิสตุโต ตสส วจัน สตุวอ

สีลวา เอโส ภวิสฺสตีติ ตโต ปฏฺจาย มุสิกกณฺเณน สทฺธี
สหาย ปาตํ ตสฺส อุปฺภูจํ คจฺฉติฯ อถสฺส อุปฺภูจํ
กตฺวา คมนกาเล สีคาโล สพฺพปจฺฉิมิ มุสิกํ กเหตุวา มํสํ
ขาทิตฺวา อชฺโฆหริตฺวา มุขํ ปุณฺณิตฺวา ติฏฺฐติฯ อนุปฺพุเพน
มุสิกกโณ ตนฺโก ชาโตฯ มุสิกา ปฺุพุเพ อมหากิ อยิ อาสโย
นปฺโปหิติ มยิ นินฺนตรา ติฏฺฐาม อิทานิ สีถิลो เอวมปิ
อาสโย น ปฺรเตว ก็ นฺ โข เอตฺนติ โภชิสฺสตสฺส ปฺวตฺตี
อาโรเจตุฯ โภชิสฺสโต เกน นฺ โข การณฺน มุสิกา ตนฺกาติ
จินฺเตนฺโต สีกาเล อาสงฺกิ จเปตฺวา วิมฺลิสฺสามิ นนฺติ
อุปฺภูจํกาเล เสสมฺมุสิกา ปฺรโต กตฺวา สยิ ปจฺฉโต อโหสิฯ
สีคาโล ตสฺส อุปฺริ ปกฺขนฺทิกิฯ โภชิสฺสโต อตฺตโน กหณฺตถาย
ตํ ปกฺขนฺตํ ทิสฺวา นินฺนเตตฺวา โภ สีกาล อิทนฺเต วตฺตสมาทานํ
น ฌมฺมสุฌมฺมตาย ปฺเรสมฺปน วิหีสฺนตฺถาย ฌมฺมทฺธชฺชํ กตฺวา
จรสีติ วตฺวา อิมิ คาถมาห

[๑๒๘]โย เว ฌมฺมทฺธชฺชํ กตฺวา นิคฺยุโห ปาปมาจเร

วิสุสฺสาสยิตฺวา ภูตานิ พิฬารนฺนาม ตํ วตฺนฺติฯ

ตตฺถ โย เวติ ขตฺติยาทีสุ โยโกจเทวฯ ฌมฺมทฺธชฺชํ กตฺวาติ
ทสฺสทลกมฺมปถิ ฌมฺมทฺธชฺชํ กตฺวา ตํ กโรนฺโต วิย อุตฺสาเปตฺวา
ทสฺเสนฺโตติ อตฺถโลฯ วิสุสฺสาสยิตฺวาติ สีลวา อยฺนฺติ สญฺญาย
สญฺชาตวิสุสฺสาสยานิ กตฺวาฯ พิฬารนฺนาม ตํ วตฺนฺติ ตํ เอว

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต กุสณาพิวคฺควณฺณนา หน้า 388

ชมฺมทุชฺช กตุวา รโห ปาปานิ กโรนฺตสฺเสว วตฺ

เกราฎฺฐิกวตฺนฺนาม โหตีติ อตุโถ ฯ

มุติกราชา กเถนฺโตว อุปฺปตฺติวา ตสฺส คีวายฺ ปตฺติวา
หฺนุกสฺส เหฎฺฐา อนฺโตคฺคณาพิยฺ ํตฺติวา คฺคณาพี ฆาเลตฺวา
ชีวิตกฺขยฺ ปาเปตี ฯ มุติกฺคโณ นีวตฺติตฺวา ลีคาลํ มุรุมฺราติ
ขาทิตฺวา อคฺมาตี ฯ ปจฺมาคตาปี กิรฺตฺส มํลํ ลภีสุ ปจฺฉา
อาคฺตา น ลภีสุ ฯ ตโต ปฏฺจาย มุติกฺคโณ นีพฺภโย ชาโต
สุขลาโภ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตํ สโมชานตี
ตทา ลีคาโล กุหฺกภิกฺขุ อโหตี มุติกราชา ปน อหเมวาทิ ฯ

มุติกฺชาตํ อฏฺฐมํ ฯ

อภูกฤจกถากั (๑)

นาย ลีขา ปุณณเหตุติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
กุหณณเวว ภิกุขุ อารพุก กเถสิ ฯ ปจจุปฺปนฺนวตุถุ เหฏฐา-
วตุตสทิสั ฯ

อดีตสมิณฺหิ พาราณสียั พุรหุมทตเต รชชั การนุเต
โพธิสตุโต มุสิกราชา หุตฺวา อรณฺเเว วสติ ฯ อเถโก ลีคาโล(๒)
วนทาเห อุกฺกุจเต ปลายิตฺตุ อสกุโกนุโต เอกสมิ รุกฺเข ลีสั
อาหจจ อุกฺกาสิ ฯ ตสฺส สกตสรีเร โลมานิ ฉายีสุ ฯ รุกฺขั
อาหจจ จิตฺกฺุจานเน ปน มตฺถเก จูพา วีย โถกานิ โลมานิ
อุกฺกัซฺสุ ฯ โส เอกทิวลั โสณฺฑิยั ปานียั ปิวฺนุโต ฉายั
โอโลเกนุโต จูฬั ทิสฺวา อฺปฺปนฺนทานิ เม ภณฺฑมฺลนฺติ
อรณฺเเว วิหรนุโต ตั มุสิกาทรี ทิสฺวา อีมา มุสิกา วณฺเจตฺวา
ขาทิสฺสามิตติ เหฏฐา วตุตตนเยเนว อวิทฺุเร อุกฺกาสิ ฯ อถ
นั โพธิสตุโต โคจราย จรฺนุโต ทิสฺวา ลีสฺวา อยฺนฺติ
สณฺเวย อฺปฺสงฺกมิตฺวา ตวํ กิณฺนาโมสึติ ปุจฺฉิ ฯ อหั
อภูกฤจการทฺวาโซ นามาติ ฯ อถ กสมฺมา อากโตสึติ ฯ ตุมฺหากั
รฺกฺขนตุถายาติ ฯ กิณฺติ กตฺวา อมฺเห รฺกฺขิสฺสสึติ ฯ อหั
นงฺกุจฺจกณฺนนาม ชานามิ ตุมฺหากั ปาโต นิกฺขมิตฺวา
โคจราย คมนกาเถ เอตฺตกาติ คณฺเฑตฺวา ปจฺจาคมฺนกาเถปี

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาฬิวคฺควณฺณนา หน้า 390

คณฺเฐสฺสามิ เอวํ สายํ ปาตํ คณฺเณนุโต รกฺขิสฺสามิติ ฯ เตนฺหิ
รกฺข มาตุลาติ ฯ โส สาธฺฐติ สมฺปฺภุจฺฉิตฺวา นิกฺขมฺนกาเล
เอโก เทวํ ตโยติ คณฺเฐตฺวา ปฺจจา คมฺนกาเลปิ ตเถว คณฺเฐตฺวา
สพฺพปฺจฺฉิมํ คเหตุวา ขาทติ ฯ เสสํ ปุริมสทิสเมว ฯ

อิธ ปน มฺหิสฺสกราชา นิวตฺตติตฺวา จิโต โภ อคฺคิก-
การทฺวา ข นายํ ตว ฐมฺมสุทฺธมฺมตฺยา มตฺถเก จูพา จปีตา
กฺุฉิการณา ปน จปีตาติ วตฺวา อิมํ กถมาห

[๑๒๕] นายํ สิทฺธา ปุณฺณเหตุ ฆาสเหตุ อัย สิทฺธา

นงฺกุจฺจกณฺนํ ยาทิ อลนฺเต โหตุ อคฺคิกาทิ ฯ

ตตฺถ นงฺกุจฺจกณฺนํ ยาทิตฺติ องฺกุจฺจกณฺนา วุจฺจติ ฯ อัย
มฺหิสฺสกโณ องฺกุจฺจกณฺนํ น กจฺฉติ น อฺเปติ น ปฺรติ ปฺริกขยํ
กจฺฉตฺติ อตฺถโธ ฯ อลนฺเต โหตุ อคฺคิกาทิ สิกาลํ นามน
อาลปฺนฺโต อาห ฯ เอตฺตาวตฺตา เต อลํ โหตุ น อิตฺ ปฺริ มฺหิสฺสกา
ขาทิสฺสสิ อมฺเหหิ วา ตยา วา สทฺฐี สฺวาโส อลํ โหตุ น
มยํ อิทานิ ตยา สทฺฐี วสิสฺสามาติปิ อตฺถโธ ฯ เสสํ ปุริมสทิสเมวาทิ ฯ

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกํ สโมธานสฺสิ
ตทา สิกาลโธ อัย ภิกฺขุ อโหสิ มฺหิสฺสกราชา ปน อหเมวาทิ ฯ

อคฺคิกชาตกํ นวํ ฯ

โกสิยชาตกั

ยถา วาจาว ภูษชฺสูติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
เอกั สวตฺถึยั มาตฺถคามั อารพฺภ กเถสิ ฯ
สา กิเรกสฺส สทฺชสฺส ปสนฺนสฺส อุปาสกสฺส พฺราหฺมณสฺส
พฺราหฺมณั ทฺสฺสีลา ปาปชฺมมา รตฺตี อติจริตฺวา ทิวา กิณฺจิ
กมฺมํ อกตฺวา คิลานาลยั ทสฺเสตฺวา นิณฺจุนฺมานา นิปฺชฺชิ ฯ
อถ นั พฺราหฺมโณ ภทฺเท กิณฺเต อผาสฺกนฺติ ปุณฺนิ ฯ วาตา
เม วิชฺฌนฺตึติ ฯ อถ ก็ ลทฺฐั วณฺณตึติ ฯ สินิทฺชฺมธฺรานั
ปณฺธิปฺปณฺธานั ยากฺกตฺตเตลาทีนัติ ฯ พฺราหฺมโณ ยั ยั อิจฺฉติ ตั
ตํ อหริตฺวา เทติ ทาโส วิย สพฺพกัจจานั กโรติ ฯ सा ปน
พฺราหฺมณสฺส เกหั ปวิณฺจกาเล นิปฺชฺชิ พหิ นิกฺขนฺตกาเล ชาเรหิ
สทฺฐี วิดีนาเมติ ฯ อถ พฺราหฺมโณ อิมิสฺสาย สรีเร วิชฺฌนฺวาทานั
ปริยนฺโตว น ปณฺถายตึติ เอกทิวสั คนฺธมฺลาลาทีนั อาทาย
เขตวณั คนฺตฺวา สตุถารั ปุเชตฺวา วณฺทิตฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสึทิตฺวา
ก็ พฺราหฺมณ น ปณฺถายตึติ วุตฺเต ฆนฺเต พฺราหฺมณียา กิร
เม สรีเร วาตา วิชฺฌนฺติ สุวาทั ตสฺสา สปฺปิเตลาทีนั เจว ปณฺธิป-
ปณฺธิโกชนานั จ ปรีเยสามิ สรริรมสฺสา ฆนวิปฺปสนฺนลวิวณฺณั
ชาตั วาตโรคสฺส ปน ปริยนฺโตว น ปณฺถายติ อหนตฺตํ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาพิวคฺควณฺณนา หน้า 392

ปฏฺิษคฺคฺนโตว อีธาคนนฺสฺส โອกาสิ น ลภามีติ ฯ สตุถา
พฺุราหฺมณฺนิยา ปาปภาวํ ฌตฺวา พฺุราหฺมณฺ เอวํ นิปนฺนฺสฺส
มาตุคามสฺส โรเค อวฺุปฺสนฺเต อีทญฺจิตฺตจฺจ เกสชฺชํ กาคฺคํ ฆญฺญติ
ปฺุพฺุเพปิ เต ปญฺจติเตหิ กถิตํ ภวสฺงเขปคตฺตฺตาปี น สลฺลภฺเขสิตี
วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พฺุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเณเต โปธิสตุโต
พฺุราหฺมณฺมหาสาถฺกฺเถ นิพฺุพฺุตฺติตฺวา ตกฺกสิลาຍํ สพฺุพิปฺุปฺุ
อุคฺคณฺหิตฺวา พาราณสียํ ทิสปาโมกฺโข อจฺริโย อโหสิ ฯ
เอกสตราชธานีสุ ขตฺติยกุมารา จ พฺุราหฺมณฺกุมารา จ เยภฺยุเยน
ตสฺเสว สนฺติเก สิปฺุปี อุคฺคณฺหีสุ ฯ อเถโก ชนปฺุทวาสิ พฺุราหฺมโณ
โปธิสตุตฺสฺส สนฺติเก ตโย เวเท อญฺจารส วิชฺชญฺจานานิ
อุคฺคณฺหิตฺวา พาราณสียญฺเวย กุญฺมฺุพฺุ สณฺจเปตฺวา ทิวเส ทิวเส
ทฺุวิตฺติกฺขตฺตํ โปธิสตุตฺสฺส สนฺติกํ อากฺจฺจติ ฯ ตสฺส พฺุราหฺมณฺ
ทฺุสุสิลา อโหสิ ปาปชฺมฺุมาติ สพฺุพิ ปฺุจฺุปฺุปฺุนฺนวตฺตฺตฺสทิสเมว ฯ

โปธิสตุโตปี อิมินา การเณน โอิวาทคมนาย (๑) โອกาสิ
น ลภามีติ วุตฺเต สฺวา มาณวิกา อิมํ ฆญฺเจตฺวา นิปฺุชฺชตีติ
ฌตฺวา ตสฺสา โรคานฺุจฺจวิกํ เกสชฺชํ อจฺจิกฺขิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา

อาห ตาด ตฺวํ อิติ ปฏฺจาย ตสฺสา สปิปีจิริรธาทีนํ
มา อทาสี โคมุตเต ปน ปญฺจปณฺณํ ติผลาทีนํ จ ปกฺขิปิตฺวา
โกฏฺฏุตฺวา นวตมฺพโลหภาชเน ปกฺขิปิตฺวา โลหคณฺฐํ คา
หาเปตฺวา รชฺชํ วา โยตฺตํ วา รุกฺขลตฺตํ (๑) วา คเหตุวา
อิทฺนเต โรคฺสฺส อนฺจฺฉวิกํ เกสชฺชํ อิทํ วา ปิว อฏฺจาย วา
ตยา ภูตฺตสฺส ภูตฺตสฺส อนฺจฺฉวิกํ กมฺมํ กโรหิตี วตฺวา อิมํ คาทํ
วทฺยยาสิ สเจ เกสชฺชํ น ปิวติ อถ นํ รชฺชยา วา โยตฺเตน
วา ลตาย วา กติปปหาเรหิ ปหริตฺวา เกสฺสฺส คเหตุวา อากทฺธิตฺวา
กปฺปุเรน โปเถยยาสิ ตํ ขณฺณเณว อฏฺจาย กมฺมํ กริสฺสตีติ ฯ
โส สาธฺฐติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา วุตฺตนิยามเนนว เกสชฺชํ กตฺวา ภาทฺเท
อิมํ เกสชฺชํ ปิวาหิตี อาห ฯ เกน เต อิทํ อัจฺฉิตฺนฺติ ฯ
อาจริเยน ภาทฺเทติ ฯ อปเนหิ นํ น ปิวิสฺสามิตี ฯ มาณโว
น ตฺวํ อตฺตโน รุจฺยา ปิวิสฺสตีติ รชฺชํ คเหตุวา อตฺตโน
โรคฺสฺส อนฺจฺฉวิกํ เกสชฺชํ วา ปิว ยากฺคตฺตานฺจฺฉวิกํ กมฺมํ
วา กโรหิตี วตฺวา อิมํ คาทมาห

[๑๓๐]ยถา วาจา จ ภูณฺชสฺสฺส ยถา ภูตฺตญฺจ พุยาหาร

อุภยฺนฺเต น สเมติ วาจา ภูตฺตญฺจ โกลิเยติ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กุสณาพิวคฺควณฺณนา หน้า 394

ตตฺถ ยถา วาจา จ ภูณฺชสฺสูติ ยถา เต วาจา ตถา
จ ภูณฺชสฺสู วาตา เม วิชฺฌนฺตฺติ วาจา ย อนุจฺฉวิกเมว กตฺวา
ภูณฺชสฺสูติ อตฺโถ ฯ ยถาวาจํ วาติปี ปาโโจ ยุตฺตํ ฯ
ยถาวาจา ยติปี ปจฺนติ ฯ สพฺพตฺถ อยเมตฺถ อตฺโถ ฯ ยถา
ภุตฺตลฺลจ พฺยาหฺราติ ยนฺเต ภูตฺตํ ตสฺส อนุจฺฉวิกเมว พฺยาหฺร
อโรคมฺหิตี วตฺวา เคเห กตฺตพฺพกมฺมํ กโรหิตี อตฺโถ ฯ
ยถาภุตฺตลฺลจติปี ปาโโจ ฯ อถวา ฯ อโรคมฺหิตี ยถาภุตฺตลฺลจ
วตฺวา กมฺมํ กโรหิตี อตฺโถ ฯ อุกฺขยฺนฺเต น สเมติ วาจา
ภุตฺตลฺลจ โกสิเยติ ยา จ เต อัย วาจา วาตา มํ
วิชฺฌนฺตฺติ ยลฺลจ เต อิํ ปณฺธิตโกชนํ ภูตฺตํ อิํ อุกฺขยฺปี
ตฺยหํ น สเมติ ตสฺมา อุกฺกฺชาย กมฺมํ กโรหิ ฯ โกสิเยติ
ตํ โกตฺเตน อาลปฺติ ฯ

เอวํ วุตฺเต โกสิยพฺุราหฺมณฺธิตา อจาริเยน อฺุสฺสุกฺกํ
อาปนฺนกาลโต ปฺุจฺชาย น สกฺกา มยา เอวํ วณฺเจตฺตุ อุกฺกฺชาย
กมฺมํ กริสฺสามิตี อุกฺกฺชาย กมฺมํ อกาสิ อจาริเยน เม
ทฺุสฺสีลภาโว ฌาโต น อิทานิ สกฺกา อิโต ปฺุจฺชาย ปฺุน
เอวรूपํ กาคฺชนฺติ อจาริเย คารเวณ ปาปกมฺมโตปี วิริมิตฺวา
สีลวตี อโหสิ ฯ

สาปี พฺุราหฺมณฺธิ สมนฺมาสมพฺุทฺเตน กิริมฺหิ ฌาตาติ

สตฺถริ การเวน น ปุณ อนาคตริ อกาสิ ฯ

สตฺถา อิมั ชมฺมเทสนั อหริตฺวา ชาติกั สโมธานสิ
ตทา ชายปติกา อิทานิ ชายปติกา ว อจริโย ปน
อหเมวาติ ฯ

โกลิยชาติกั ทสมั ฯ
กุสนาพิวคฺโค เทรสโม ฯ

ตสฺสุททานั
กุสนาพิสิริวหฺยโน จ ยสิ
ทชิ มมฺพ กฺฎาหฺก ปณฺจมโก
อด ปาป สจิริ พิพารวตฺ
สิชี โกลิยสฺวหฺยเนน ทส (๑) ฯ

๑. ม. กุสนาพิ จ ทุมเมธั นจฺคสิสมฺพกฺฎาหิ
อสิลกฺขณกถนฺจุกั พิพารคฺคิก โกลิยนฺติ ฯ

อสมปทานวคฺควณฺณนา

อสมปทานชาตกั

อสมปทานนินตริตรสฺสาติ อิทํ สตุถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺมิณฺหิ กาลเ ภิกฺขุ ฐมฺมสภายํ กถิ สมฺภูจาเปตฺติ
อาวุโส เทวทตฺโต อกตลฺลญฺ ตถาคตสฺส कुณฺ น ชานาตีติ ฯ
สตุถา อาคนฺตุวา กาย นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต น ภิกฺขเว
อิทาเนว เทวทตฺโต อกตลฺลญฺ ปุพฺเพปิ อกตลฺลญฺเขวาติ วุตฺวา
อตีตํ อารี ฯ

อตีเต มคฺชรญฺเฐ ราชคเห เอกสฺมี มคฺชรญฺเฐ รชฺชํ
กาเรนฺเต โพธิสตุโต ตสฺเสว เสฏฺฐิ อโหสิ อสีติโกฏฺฐิวิโก
สงฺขเสฏฺฐิ นามเน ฯ พาราณสียํ ปิเลียเสฏฺฐิ นาม(๑) อสีติโกฏฺฐิวิโก
อโหสิ ฯ เต อลฺลญฺมณฺณํ สหายกา อหฺสิ ฯ เตสุ พาราณสียํ
ปิเลียเสฏฺฐิสฺส เกนจิเทว กรณฺเยน มหนฺตํ ภยํ อุปฺปชฺชิ ฯ
สพฺพิ์ สุปฺเตยฺยํ ปริหายติ ฯ โส ทลิตฺุโท อปฺปฏิสฺสรโณ หุตฺวา
ภริยํ อาทาย สงฺขเสฏฺฐิ ปจฺจยํ กตฺวา พาราณสีโต นิกฺขมิตฺวา
ปทสว ราชคหิ คนฺตุวา สงฺขเสฏฺฐิสฺส นินฺเวสนํ อคฺมาสิ ฯ โส

เล่มที่ 29 อสมฺปทานชาตกํ หน้า 397

ตํ ทิสฺวาว สหาโย เม อากโตติ ปริสฺสชฺชิตฺวา สกฺการสมฺมานํ
กตฺวา กติปาหํ วิตฺตินาเมตฺวา เอกทิวสํ สมฺม เณตฺเถน
อากโตสํติ ปุจฺฉิ ฯ ภยํ เม สมฺม อุปฺปนฺนํ สพฺพํ ฐนํ
ปริกฺขิณํ อุปฺตถมฺโห เม โหหิติ ฯ โสปี สาธุ สมฺม มา
ภายิติ ภณฺฑาทาคารํ วิวราเปตฺวา จตฺตาฬิสฺ หิรณฺญโกฏฺฐิโย
ทาเปตฺวา เสถํปี ปริจฺเจทปริวาริํ สพฺพํ อตฺตโน สนฺตํ
สวิลฺลาณกํ อวิลฺลาณกํ มชฺฌเม ภินฺทิตฺวา อุปฺทตฺตเมว
อทาสิ ฯ โส ตํ วิภวํ อาทาย ปฺน พาราณสี คณฺตุวา
นิवासํ กปฺเปสิ ฯ

อปรภาเค สงฺขเสฏฺฐิจิสฺสาปี ตาทิสเมว ภยํ อุปฺปชฺชิ ฯ
โส อตฺตโน ปฏิสฺสรณํ อุปฺชาเรนฺโต สหายสฺส เม มหาอุปการो
กโต อุปฺทตฺตวิภโว ทินฺโน น โส มํ ทิสฺวา ปริจฺจชฺชิสฺสตี
ตสฺส สนฺตํกํ คมฺิสฺสามิติ จินฺเตนฺโต ภริยํ อาทาย ปทสว
พาราณสี คณฺตุวา ภริยํ อาท ภาทเท ตว มยา สทฺธิ
อนฺตรวีธิยํ คมนนฺนาม น ยุตฺตํ มยา เปสิตฺยานํ อารุยฺห
มหนฺเตน ปริวารเณ ปุจฺฉา อากมฺิสฺสตี ยาว ยานํ เปเสมิ
ตาว อิเชว โหหิติ วตฺวา ตํ สาถายํ จเปตฺวา สยํ นครํ
ปวิสิตฺวา เสฏฺฐิจิสฺส ฆริํ คณฺตุวา ราชคฺคหนฺครโต ตุมฺหากํ
สหาโย สงฺขเสฏฺฐี นาม อากโตติ อโรจาเปสิ ฯ โส อากจฺจตฺตติ
ปฏโกสาเปตฺวา ตํ ทิสฺวา เนว อาสนา วุฏฺฐาสิ น

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อสมุปทานวคฺควณฺณนา หน้า 398

ปฏิสนฺจารมกาสิ เกวลํ กิมตฺถํ อากโตสิตี ปุจฺฉิฯ ตุมฺหากํ
ทสฺสนตฺถํ อากโตมฺหีตีฯ นิวาโส เต กหํ กหิตฺตีฯ น
ดาว นิวาสนภูจฺจํ อตฺถิ เสฏฺฐิฉรมฺมิปี सालายํ จเปตฺวา
อากโตมฺหีตีฯ ตุมฺหากํ อิธ นิวาสนภูจฺจํ นตฺถิ นิวาปี คเหตุวา
เอกสฺมี จาเน ปจาเปตฺวา ภูจฺฉิตฺวา กจฺจถ ปฺน (๑) อมฺเห
มา ปสฺสิตฺตฺตาตี วตฺวา มยฺหํ สหายสฺส ทสฺสนเต พนฺธิตฺวา
เอกํ พหลปลาปตุมฺพํ เทหีตี ทาสํ อาณาเปสิฯ ตํ ทิวสํ
กิริ โส รตฺตฺตาลีนํ สกฺกฺสทสฺสมตฺตํ โอรุณาเปตฺวา โกฎฺจาการิ
ปุราเปสิ จตฺตาฬิสโกฏฺฐนํ คเหตุวา อากโต อกตฺถญฺ มหฺวาโจโร
สหายสฺส ตุมฺพมตฺเต ปลาเป ทาเปสิฯ ทาโส ปจฺฉิยิ เอกํ
ปลาปตุมฺพํ ปกฺขิปีตฺวา โพรสิตตฺสฺส สนฺตีกํ อคฺมาสิฯ

โพรสิตฺโต จินฺเตสิ อัย อสฺปฺปริโส มม สนฺตีกา
จตฺตาฬิสโกฏฺฐนํ ลภิตฺวา อิทานิ ปลาปตุมฺพํ ทาเปสิ คณฺหามิ
นฺ โข มา คณฺหามิตีฯ อถสฺส เอตทโหสิ อัย ดาว
อกตฺถญฺ มิตฺตทฺพฺภี กตฺวินาสกฺภาเวน มยา สทฺฐี มิตฺตภาวํ
ภินฺนํ สจฺหาหํ เอเตน ทินฺนํ ปลาปตุมฺพํ ลามกตฺตา น
คณฺหิสฺสามิ อหํ มิตฺตภาวํ ภินฺนํ สจฺหาหํ อนฺธพาลา ปรีตฺตํ
ลทฺฐํ อคณฺหนฺตา มิตฺตภาวํ วินาเสนฺติ อหฺมฺปน เอเตน
ตินฺนํ ปลาปตุมฺพํ คเหตุวา มม วเสน มิตฺตภาวํ

ปติฏฐาเปสฺสามิติ ฯ โส ปลาปตุมพฺ ทุสฺสนุเต พนฺธิตฺวา
ปาสาทา โอรุຍฺห สาลิ อคฺมาสิ ฯ อถ นํ ภริยา กิณฺเต
อຍฺย ลทฺทฺชนฺติ ปุจฺฉิ ฯ ภาทฺเท อมฺหากํ สหาโย ปิถิยเสฏฺฐิ
ปลาปตุมพฺ ทตฺวา อมฺเห อชฺเชว วิสฺสชฺเชสฺสีติ ฯ สฺวา อຍฺย
กิมตฺถํ อคฺคฺເສສີ กີ ເອຕິ ຈຕຸຕາພິສໂກຼືຊນສຸສ ອນຸຈຸນວິກນຸຕິ
ໂຣທິຕຸ້ ອາຣກິ ຯ ໂພຣິສຕຸໂຕ ກຸທຸເມ ມາ ໂຣທິ ອໍ ເຕນ
ສທຸຣີ ມິຕຸຕເກທກຍເນ ມມ ວເສນ ມິຕຸຕກາວິ ຈເປຕຸ້ ຄຸນຸຮີ
ຕວຸ້ ກິການຸວາ ໂຣທິສີຕິ ວຕຸວາ ອິມໍ ຄາຄມາເ

[๑๓๑]อสมุปทานเนตริตรสฺส

พาลสฺส มิตฺตานิ กถิ ภาวนฺติ

ตสฺมา หรามิ ภูสึ อจฺจฺมมานํ

มา เม มิตฺติ ภิขฺชิตฺถ สสฺสตายนฺติ ฯ

ตตฺถ อสมุปทานเนนาติ อสປປຫાનેນ ຯ ສຣໂລເປນ(๒) สฺนุธิ ฯ

อคฺคฺເໝນາຕິ ອຕຸໂຄ ຯ ອິຕຣິຕຣສຸສາຕິ ຍສຸສກສຸສຈິ ລາມກາລາມ-

ກສຸສາປິ ຯ ພາລສຸສ ມິຕຸຕານິ ຄລີ ກວນຸຕິຕິ ທນຸຣສຸສ

ອປປຸຍຸສສ ມິຕຸຕານິ ຄລີ ນາມ ກາພກຸນຸສທິສານິ ໂໂນຸຕິ

ภิขฺชຸນຸຕິຕິ ອຕຸໂຄ ຯ ຕສຸມາ ພຣາມິ ກຸສິ ອຈຸຸມມານຸຕິ ເຕນ

ການເໝນາຮີ ສຫາເຍນ ທິນຸນິ ເອກິ ປລາປຕຸມຸພໍ ພຣາມິ

ຄຸນຸຮາມິຕິ ທສຸເສຕິ ຯ ມານຸຕິ ຮີ ອຸຸຈຸນຸນິ ນາພິນິ ນາມິ ຯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อสมุปทานวคฺควณฺณนา หน้า 400

จตุณฺโณ อหุตฺตมานานํ จตฺตโส จ นาฬิโย ตุมฺโพ นาม ฯ
เตน วุตฺตํ ปลาปตุมฺพนฺติ ฯ มา เม มิตฺติ ภิชฺชิตฺถ สสฺสตายนฺติ
มม สหายเณ สทฺธี มิตฺติ มา ภิชฺชิตฺถ สสฺสตาเว อโย
โหตฺติ อตฺถโธ ฯ

เอวํ วุตฺเต จ เสฏฺฐิภริยา โรทเทว ฯ ตสฺมี ขณ
สงฺขเสฏฺฐิณา ปิณฺณเสฏฺฐิสฺส ทินฺโน กมฺมมุตทาโส สาธาทฺวาเรน
อากจฺฉนฺโต เสฏฺฐิภริยาย โรทนสทฺทํ สุตฺวา สาลํ ปวิสิตฺวา
อตฺตโน สามิกะ ทิสฺวา ปาเทสุ ปติตฺวา โรทิตฺวา กนฺทิตฺวา
กิมตฺถํ อีชาคตฺถ สามีติ ปุจฺฉิ ฯ เสฏฺฐิ สพฺพํ อารโจะติ ฯ
กมฺมมุตทาโส โหตุ สามิ มา จินฺเตตฺถาติ อุกฺโก สมสฺสาเสตฺวา
อตฺตโน เคหํ เนตฺวา คนฺโรทเณน นฺหาเปตฺวา โภเชตฺวา
สามิกา โว อากตฺถาติ เสสทาเส สนนฺิปาเตตฺวา ทสฺเสตฺวา
กตฺติปาหํ วิตฺตินาเมตฺวา สพฺเพ ทาเส คเหตุวา ราชงฺคณฺ
คนฺตฺวา อุปฺรอมกาสิ ฯ ราชา ปกฺโกสาเปตฺวา ก็ เอตฺนฺติ
ปุจฺฉิ ฯ เต สพฺพํ ตํ ปวฺตฺตี รมฺโย อารโจะสิ ฯ ราชา
เตลํ วจฺนํ สุตฺวา อุกฺกปิ เสฏฺฐิ ปกฺโกสาเปตฺวา สงฺขเสฏฺฐิ ปุจฺฉิ
สจฺจํ กิร ตยา มหาเสฏฺฐิ ปิณฺณเสฏฺฐิสฺส จตฺตาฬิสโกฏฺฐินํ
ทินฺนนฺติ ฯ มหาราช มม สหายสฺส มํ ตกฺเกตฺวา
ราชคหํ อากตฺสฺส น เศวลํ ฐนํ สพฺพํ วิภวชาตํ
สวีนฺณณกาวิณฺณณกํ เทว โกฏฺฐาเส กตฺวา สมภาคํ

อทาสินฺตึฯ ราชา สจฺจเมตฺตุนฺติ ปิฺลียเสฏฺฐี ปุจฺฉิฯ อาม
เทวติฯ ตยา ปนฺสฺส ตณฺเฑว ตกฺเกตฺวา อาคตฺสฺส อตฺถิ
โกจิ สกฺกาโร วา สมนฺมาโน วา กโตติฯ โส ตฺถุหิ
อโหสิฯ อปีจ ปนฺ เต เอตฺสฺส ปลาปตฺตุมฺพมตฺตํ ทฺสฺสนฺเต
ปกฺขิปาเปตฺวา ทาปีตํ อตฺถิตีฯ ตมฺปิ สฺตฺวา ตฺถุหิเยว
อโหสิฯ ราชา ก็ กาทพฺพนฺติ อมจฺเจหิ สทฺธิ มนฺเตตฺวา
ตํ ปรีภาตฺตฺวา คจฺฉนฺน ปิฺลียเสฏฺฐิสฺส ฆเร สพฺพํ วิภวํ
สงฺขเสฏฺฐิสฺส เทธาติ อหฯ โพรฺชิตฺตฺโต มหाराช มยฺหํ
ปรสฺนตฺเคน อตฺถิ นตฺถิ มยา ทินฺนมนฺตฺตเมว ปนฺ ทาเปธาติ
อหฯ ราชา โพรฺชิตฺตฺตฺสฺส สนฺตกํ ทาเปสิฯ โพรฺชิตฺตฺโต
สพฺพํ อตฺตนา ทินฺนวิภวํ ปฏฺธิลภิตฺวา ทาสปริวฺโต ราชคฺหเมว
คฺนตฺวา กุฏุมฺพํ สนฺจเปตฺวา ทานาทีนํ ปุญฺญานิ กตฺวา
ยถากมฺมํ คโตฯ

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมธานเณสิ
ตทา ปิฺลียเสฏฺฐี เทวทตฺโต อโหสิ สงฺขเสฏฺฐี ปนฺ อหเมวาทิฯ
อสมฺปทานชาตกํ ปจฺมํฯ

ปญจกริรุธชาตกั

กุตลุปเทเส ฐิตียา ทพุหาย จาติ อิทั สตุถาเชตวเน
วิหฺรณุโต อชปาลนัโคฺรเช มารีตูปฺปโลภนสุตฺตุนตฺ อารพุก
กเถสิ ฯ

ภควตา หิ อาทิตโต ปญฺจาย

(๑)ทททลฺลมาณา อาคณฺหุ ตณฺหา จ อรตี รกา (๒)

ตา ตตฺถ ปนฺนุที สตุถา ตฺถั ภูจฺจิว มาลฺุโตติ

เอวํ ยาว ปรีโยसानา ตสฺส สุตฺตุนตฺสฺส กถิตกาเล ฐมฺมสภายั
สนฺนัปปิตตา ภิกฺขุ กถั สมฺภูจาเปสฺสุ อาวุโส สมฺมาสมฺพุทฺโธ
มารีตโร อนกสตานิ ทิพฺพฐฺรปานิ มาเปตฺวา ปโลภนตฺถาย
อุปสงฺกมฺนฺตึโย อุกฺขิณี อุมฺมิเลตฺวา น โอลเกสิ อโ
พฺพุทฺทพฺลนฺนาม อจฺจกริยนฺตึ ฯ สตุถา อาคณฺตฺวา กาย นฺตฺถ
ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนัสนฺนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมาย นามาคี
วฺตุเต น ภิกฺขเว อิทาเนว มยฺหิ สพฺพาสเว เขเปตฺวา
สพฺพณฺณตฺตํ ปตฺตสฺส มารีตานิ อโนโลกนั นาม อจฺจกริยั
อหฺลหิ ปุพฺเพ โพรธินาณั ปรีเยสฺมาโน สกฺกิลเสกาเล หิ
อภิสงฺขตฺตํ ทิพฺพฐฺรปมฺปิ อินฺทฺริยานิ ภินฺทิตฺวา กิเลสวเสน
อโนโลกตฺวาว คณฺตฺวา มหารชฺชั ปาปฺุณฺนิตึ วตฺวา อตีตฺตํ
อาหริ ฯ

อติเต พาราณสียั พรหมทตเต รชชั การเนเต โโพธิสตุโต
ภาตักสตสสุ กนิฏโฐ อโหสิฯ สพพิ เหฏฐา ตกุกสิลชาตเก
วุดตนเยเนว วิตุถาเรตพพิฯ ตทา ปน ตกุกสิลานครวาสีหิ
พหिनคเร สาลาย โโพธิสตุตัง อุปสงกมิตวา ยาจิตวา รชชั
ปฏิจจนาเปตวา อภิเสเก กเต ตกุกสิลานครวาสีโน นครัง
เทวนครัง วีย ราชกวนณจ อินุทกวนัน วีย อลงกรีสสุฯ ตทา
โพธิสตุโต นครัง ปวิสิตวา ราชกวนเน ปาสาเท มหาตเล
สมุสสาปิตเสตจจตตัง รตนวรปลลنگัง อารุยุห เทวราชสิพุหาย
นีสีหิฯ อมจจา จ พุราหุมนคหปตีกาทโย จ ขตติยกุมารา
จ สพพาลงการปปฏิมณชิตา ปริวารตวา อฏจิสสุฯ
เทวจจรปปฏิภาคา โสพสสสสุสนาฏกิตติโย นจจกิตวาทิตกุสลา
อตุตมวิลาสสมปุนนา นจจกิตวาทิตานิ ปโยเชล्लุฯ คิตวาทิตสทเทน
ราชกวนัน เมฆตถนิตปุริโต มหาสมุททุกุจนิ วีย เอกนินนาทัง
อโหสิฯ โโพธิสตุโต ตัง อตุตโน สิริโสภคคปตตัง โอโลกยมาโน
จินเตสิ สจาทัง ตาสัง ยกขินันัน อภิสงขตัง ทิพพรูปัง โอโลกิสลั
ชีวิตกขัย ปตุโต อภวิสลั อิมัง สิริโสภคคัง น โอโลกิสลั
ปจเจกพุทธานัน ปน โอวาเท จิตภาเวเน อิทัง มยา ปตุตถนติ
เอเวณจ ปน จินเตตวา อุทานัน อุทานนุโต อิมัง คาถมาห

[๑๓๒] กุสลูปเทเส ฐิตียา ทพุหาย จ

อวตุถิตตตทา ภยภีรุตาย จ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อสมุปทานวคฺควณฺณนา หน้า 404

น รกฺขสีนํ วสมากมิมฺห เส

ส โสตุถิกาโว มหตา ภเยน เมติ ฯ

ตตฺถ กุสลูปเทเสติ กุสลานํ อุปเทเส ปจฺเจกพุทฺธานํ
โฉวาทติ อตุโถ ฯ ฐิตฺยา ทพฺพหาย จาติ ทพฺพหาย ฐิตฺยา
จ ธิเรณ อพฺโปกฺขนิฺนุนิรินฺตฺรวิริเยน จาติ อตุโถ ฯ อวตฺถิตตฺตา
ภยภีรุตฺตาย จาติ ภยภีรุตฺตาย อวตฺถิตตฺตาย จ ฯ ตตฺถ ภยฺนฺติ
จิตฺตฺตฺตราสมตฺตํ ปริตฺตภยํ ฯ ภีรุตฺตาติ สรีรกมฺปนปฺปตฺตํ มหาภยํ ฯ
อิทํ อุกฺขมฺปิ มหาสตฺตสฺส ยกฺขินีโย นามเมตา มนุสฺสชาติกาติ
เกรวารมฺมณฺปิ นาโหสิ ฯ เตนนาห อวตฺถิตตฺตา ภยภีรุตฺตาย
จาติ ฯ ภยภีรุตฺตาย อภาเวเนว เกรวารมฺมณฺ ทิสฺวาปี
อนิวตฺตนภาเวนาติ อตุโถ ฯ น รกฺขสีนํ วสมากมิมฺหเสติ
ยกฺขกนฺตฺตฺเร ตาสํ รกฺขสีนํ วสํ น อากมิมฺห ฯ ยสฺมา
อมฺหากํ กุสลูปเทเส ฐิติ จ ทพฺพหา อโหสิ ภยภีรุตฺตาภาเว
จ อนิวตฺตนสภาวา อหุมฺหา ตสฺมา รกฺขสีนํ วสํ น
อากมิมฺหาติ วุตฺตํ โหติ ฯ ส โสตุถิกาโว มหตา ภเยน
เมติ โส เม อัย อชฺช มหตา ภเยน รกฺขสีนํ สนฺติเก (๑)
ปตฺตพฺเพน ทุกฺขโทมนสฺเสน โสตุถิกาโว เขมภาโว ปิตฺติ-
โสมนสฺสภาโวเยว ชาโตติ ฯ

เอวํ มหาสตฺโต อิมาย คายา ชมฺมํ เทเสตฺวา ชมฺเมน

ชาตกฏจกถา ๒ เอกนิปาตวณฺณนา (๒) - หน้าที่ 405
เล่มที่ 29 ฅตาสนชาตกั หนา 405

รชั การตฺวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา ยถากมฺมํ คโต ๑

สตฺถา อิมํ ฅมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกั สโมชานสิ
อหิ เตน สมเยน ตกฺกสิลลํ คนฺตฺวา รชั ปตฺตกฺุมาโร
อโหสิณฺติ ๑

ปณฺจภีรูกชาตกั ทุตฺติยํ ๑

ฅตาสนชาตกั

เขมํ ยหิณฺติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต อณฺตรํ
ภิกฺขุํ อารพฺภ กเถสิ ๑

โส หิ ภิกฺขุ สตฺถุ สนฺติกา(๑) กมฺมฏฺจานํ กเหตุวา
เอกํ ปจฺจนตฺคามํ คนฺตฺวา เอกํ กามกํ นิสฺสาย
อรณฺยเสนาสเน วสฺสํ อุปจฺจนิ ๑ ตสฺส ปจฺมมาเสเยว ปิณฺทาย
ปวิฏฺฐสฺส ปณฺณสาลา ฉายิตฺถ ๑ โส วสนฺฏฺจานาภาเว
กิลมนฺโต อุปฏฺจากานํ อจฺจิกฺขิ ๑ เต โหตุ ฆนฺเต ปณฺณสาลํ
กริสฺสาม กสาม ตาว วปาม ตาวาติ อาทินิ วทนฺตา เตมาสํ
วิตินาเมลฺลํ ๑ โส เสนาสนสฺปปายาภาเว กมฺมฏฺจานํ มตฺถกํ
ปาเปตฺถุ นาสกฺขิ ๑ โส นิमितฺตมตฺตมปี อนฺุปฺปาเทตฺวา วุฏฺฐวสฺโส
เขตฺวานํ คนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนตฺถํ นิสฺสิ ๑ สตฺถา
เตน สทฺธิํ ปฏฺฐิสณฺจารํ กตฺวา กิณฺนุ โข เต ภิกฺขุ กมฺมฏฺจานํ
๑. ม. สนฺติเก ๑

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อสมุปทานวคควณณนา หน้า 406

สปรายั ชาตุนติ ปุจฉิ ฯ โส อาทิตโต ปฏุจาย อสปรายภาว
กเถสิ ฯ สตุถา ปุพเพ โข ภิกขุ ตีรจณานาปี อตุตโน
สปรายาสปรายั ฌตฺวา สปรายกาเถ วสิตฺวา อสปรายกาเถ
วสนญฺจัน ปหาย อญฺจตุถ อคมัสสุ กสฺมา อตุตโน
สปรายาสปรายั น อญฺจาสีติ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีต
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียั พุรหุมทตฺเต รชชั การเนเต โโพธิสตุโต
สกุณโยนิยั นิพพุตติตฺวา วิญญุตฺ ปตฺวา โสภกคปฺปตฺโต
สกุณราชา หุตฺวา เอกสฺมี อรณฺยายตเน ชาตสฺสรตีเร
สาขาวิญฺญปสมฺปนฺนั พหฺลปตฺตปฺลาสิ มหารุกขั อุปนิสฺสาย
สปริวาโร วาสั กปฺเปสิ ฯ พหุ สกุณา ตสฺส รุกฺขสฺส
อุทกมตฺถเก ปฏฺจญฺจสาขาสู วสนฺตา สรีรวลลขั อุทเก
ปาเตนฺติ ฯ ตสฺมิญจ ชาตสฺสเร จณฺโฑ นาคราชา วสตี ฯ
ตสฺส เอตทโหสิ อิเม สกุณา มยฺหิ นิवासชาตสฺสเร
สรีรวลลขั ปาเตนฺติ ยนฺนุนาหิ อุทกโต อคฺคิ อญฺจาเปตฺวา
รุกขั ฌาเปตฺวา เอเต ปฺลาเปยฺยนฺติ ฯ โส กุฑฺธมานโส
รตฺติภาเค สพุพสกุณานั สนนฺิปตติตฺวา รุกฺขสาขาสู นิปนฺนกาเถ
ปจฺมึ ตาว อุทฺธนาโรปีตึ วิย อุทกั ปกฺกญฺจาเปตฺวา ทุตฺติวาร
ธุมฺ อญฺจาเปตฺวา ตุตฺติวาร เतालกฺขนฺธปฺปมาณั ชาลั
อญฺจาเปสิ ฯ โโพธิสตุโต อุทกโต ชาลั อญฺจหฺมานั ทิสฺวา โภ

สกุณา อคฺคิณา อาทิตฺตํ นาม อุทเคน นิพฺพาเปฺนฺติ อิทานิ
ปนฺน อุทกเมว อาทิตฺตํ น สกฺกา อมฺเหหิ อิธ วสฺสํ อณฺณตฺถ
คมิสฺสามาติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๑๓๓]เขมํ ยหิ ตตฺถ อริ อุทฺริโต

ทกฺสฺส มชฺเฌ ชลเต ฆตาสโน

น อชฺช วาโส มหิยา มหิรุเห

ทิสา ภาชฺวโห สรณชฺช โน ภยฺนฺติ ฯ

ตตฺถ เขมํ ยหิ ตตฺถ อริ อุทฺริโตติ ยสฺมี อุทกปฺปฎฺฐเ
เขมภาโว นิพฺภยภาโว ตสฺมี สตฺตฺ ปจฺจตฺถิโก สมฺปตฺโต (๑) ฯ
ทกฺสฺสาติ อุทกสฺส ฯ ฆตาสโนติ อคฺคิ โส หิ ฆตํ อสนาติ
ตสฺมา ฆตาสโนติ วุจฺจติ ฯ น อชฺช วาโสติ อชฺช โน
วาโส นตฺถิ ฯ มหิยา มหิรุเหติ มหิรุโหติ วุจฺจติ รุกฺโข ฯ
ตสฺมี ฯ อิมิสฺสา มหิยา ชาเต รุกฺเขติ อตฺถโธ ฯ ทิสา ภาชฺวโหติ
ทิสา ภาชฺช คจฺจตฺถ ฯ สรณชฺช โน ภยฺนฺติ อชฺช อมฺหากํ
สรณโตว ภยํ ชาตํ ปฏฺิสรณญฺจานโต ภยํ อุปฺปนฺนฺติ อตฺถโธ ฯ
เอวํ วตฺวา โพธิสฺสโต อตฺถโน วจนฺนเร สกฺุณฺเ อาทาย
อุปฺปตฺติวฺวา อณฺณตฺถ คโต ฯ โพธิสฺสตฺสฺส วณฺํ อภเหตฺวา
จิตฺตสฺกุณา ชีวิตกฺุขํ ปตฺตา ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อสมุปทานวคฺควณฺณา หน้า 408

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาติกํ สโมชานนฺติ ฯ สจฺจปรีโยसानนํ โส ภิกฺขุ อรหตฺเต
ปตฺติจฺจาสฺสํ ฯ ตทา โพธิสฺสตฺตสฺส วจนฺตรา สกฺขมา พุทฺธปรีสา
อเหตุํ สกฺขมราชา ปน อหเมวาทิ ฯ

จฺมตาสนชาติกํ ตตฺถิ ฯ

ฉานโสชนชาติกํ

เย สลฺยณินฺติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
สงฺกสฺสนกรทฺวารเ อตฺตนา สงฺขิตฺเตน ปุจฺฉิตฺตปฺลหสฺส
ชมฺมเสนาปตฺตินา วิตุถารพฺยากรณํ อารพฺภ กเถสิ ฯ ตตฺถิ
อตีตฺวตฺถุ ฯ

อตีเต กิร พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต
โพธิสฺสโต อรฺยณายตเน กาลํ กโรนฺโต อนฺเตวาสิเกหิ ปุจฺฉิตฺโต
เนวสลฺยณินาสลฺยณิตฺติ อห ฯเปฯ ตาปสา เขมฺมจฺนฺเตวาสิกสฺส
กถํ น กณฺหีสฺสุ ฯ โพธิสฺสโต อากฺสฺสรโต อากฺนตฺวา อากาเส
จตฺวา อิมํ คาถมาห

[๑๓๔]เย สลฺยณินฺ เตปี ทฺกคฺคา

เยปี อสลฺยณินฺ เตปี ทฺกคฺคา

เอตํ อุกฺขํ วิวชฺชย

ตํ สฺมาปตฺตีสฺสุ อณฺจกณฺนฺติ ฯ

ตตุถ เข สลฺยโนติ จเปตฺวา เนวสลฺยณานาสลฺยณายตน-
ลาภิโน อวเสเส สจิตฺตกสฺสเต ทสฺเสติ ฯ เตปี ทฺกฺกตาติ
ตสฺสา สฺมาปฺตติยา อลาภโต เตปี ทฺกฺกตา นาม ฯ เขปี
อสลฺยโนติ อสลฺยภิเว นิพฺพตฺเต อจิตฺตกสฺสเต ทสฺเสติ ฯ
เตปี ทฺกฺกตาติ เตปี อิมิสฺสาเยว สฺมาปฺตติยา อลาภโต
ทฺกฺกตาเยว นาม ฯ เอตํ อุกฺขํ วิวชฺชยาติ เอตํ อุกฺขมฺปี
สลฺยภิภาวญฺจ อสลฺยภิภาวญฺจ วิวชฺชย ปชฺหาติ อนฺเตวาลิกั
โหวทติ ฯ ตํ สฺมาปฺตติสฺสํ อนนฺกณฺนติ ตํ เนวสลฺยณานา-
สลฺยณายตนสฺมาปฺตติลาภิโน สฺนตฺสนฺเตน สฺขนฺนติ สงฺขํ กตฺติ
ฌานสฺสํ อนนฺกณฺณํ นิทฺโทสํ พฺลวจิตฺเตกกฺกตาสภาเวนปี ตํ
อนนฺกณฺณํ นาม ชาตํ ฯ

เอวํ โปธิสฺสโต ฌมฺมํ เทเสตฺวา อนฺเตวาลิกสฺส กุณฺณํ
กเถตฺวา พุรหฺมโลกเมว อคฺมาสี ฯ ตทา เสสตาปฺสา
เขญฺจนฺเตวาลิกสฺส สทฺทหีสฺสุ ฯ

สตฺถา อิมิ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกั สโมธานสฺสิ
ตทา เขญฺจนฺเตวาลิกโก สารีปฺตฺโต มหาพุรหฺมา ปน อหฺเมวาทิ ฯ

ฌานโสธนชาตกั จตุตถํ ฯ

จนฺทาทชาตกั

จนฺทาทนฺตึ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต สงฺกสฺส-
นกรทวารเ เณรสฺเสว ปญฺหสฺส พุยากรณั อารพุก กเถสิ ฯ

อติเต พาราณสียั พุรหุมทตฺเต รชฺชั การนฺเต
โพธิสตุโต อรณฺญาตเน กาลั กโรนฺโต อนฺเตวาสิเกน (๑)
ปฺจจิติโต จนฺทาทั สุริยาภนฺติ วตฺวา อากฺสฺสเรสุ นิพฺพตฺโต ฯ
ตาปฺสา เขณฺณจฺนฺเตวาสิกสฺส น สทฺทหีสฺสุ ฯ โพธิสตุโต อากฺสฺสรโต
อาคนฺตฺวา อากาเส จิตฺ อิมั คาถมาห

[๑๓๕]จนฺทาทั สุริยาภณฺจ โยธ ปณฺญาถ คารตฺติ

อวิตกฺเกน ฌานเนน โหติ อากฺสฺสรูปโคติ ฯ

ตตฺถ จนฺทาทนฺตึ โอทาทกสิณฺณํ ทสฺเสติ ฯ สุริยาภนฺติ
ปีตกสิณฺณํ ฯ โยธ ปณฺญาถ คารตฺตีติ โย ปุคฺคโล อิชฺ สตุตฺโตเก
อิทํ กสิณฺทวํ ปณฺญาถ คารตฺติ อารมฺมณั กตฺวา อนฺุปฺวิสติ
ตตฺถ วา (๒) ปติฏฺฐหติ ฯ อถวา ฯ จนฺทาทั สุริยาภณฺจ โยธ
ปณฺญาถ คารตฺตีติ ยตฺตํ จานั จนฺทาทา จ สุริยาภา จ
ปฏฺฐา ตตฺตเก จานे ปฏฺฐากกสิณฺณํ วทฺเทตฺวา ตั อารมฺมณั
กตฺวา ฌานั นิพฺพตฺเตติ อุกฺขมฺเปตฺติ อากั ปณฺญาถ คารตฺติ
นาม ฯ ตสฺมา อยเมตฺถ อตฺโตเยว ฯ อวิตกฺเกน ฌานเนน โหติ
อากฺสฺสรูปโคติ โส ปุคฺคโล ตถา กตฺวา ปฏฺฐิตฺทฺเรน ทฺติเยน
๑. ม. อนฺเตวาสิเกหิ ฯ ๒. ม. ตตฺถวา ฯ

ชาตกกุจฉกถา ๒ เอกนิปาตวณฺณนา (๒) - หน้าที่ 411
เล่มที่ 29 สุวณฺณหังสชาตกั หน้า 411

ฉาเนน อากุสฺสรพฺรหฺมโลกุโปโค โหตีติ ฯ

เอวํ โปธิสฺสโต ตาปเส โปเชตฺวา เชฏฺจนฺตฺวาสิกฺสฺส
คฺฉํ กเถตฺวา พฺรหฺมโลกเมว คโต ฯ

สฺสตา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกั สโมชานสิ
ตทา เชฏฺจนฺตฺวาสิโก สาริปฺพุโต มหาพฺรหฺมา ปน
อหเมวาทิ ฯ

จนฺตาทกชาตกั ปณฺจมํ ฯ

สุวณฺณหังสชาตกั

ยํ ลทฺธิ เตน ตฺถุจฺจพฺพนฺติ อิทํ สฺสตา เขตฺวเน วิหรนฺโต
ถฺลลนฺนทํ ภิกฺขุณี อารพฺภ กเถสิ ฯ

สวาทฺถุยฺยหิ อณฺตโร อุปาสโก ภิกฺขุณีสงฺฆํ ลสฺสเนน
ปวเรตฺวา เขตฺตปาลํ อาณาเปสิ สเจ ภิกฺขุณีโย อากจฺจนฺติ
เอเกกาย ภิกฺขุณียา เทว ตโย ภณฺฑิเก เทหิตี ฯ ตโต ปฏฺจาย
ภิกฺขุณีโย ตสฺส เคหํปี เขตฺตํปี ลสฺสณฺตถาย คจฺจนฺติ ฯ
อเถกสฺมี อุสฺสวทิวเส ตสฺส เคเห ลสฺสนํ ปรีกฺขยํ อคฺมาสิ ฯ
ถฺลลนฺนทา ภิกฺขุณี สปริวารา เคหํ คนฺตฺวา ลสฺสเนน
อาวุโส อตุโถติ วตฺวา นตฺถยฺเย ยถากตํ ลสฺสนํ ปรีกฺขีณํ
เขตฺตํ คจฺจนฺตาทิ วุตฺตา เขตฺตํ คนฺตฺวา น มตฺตํ ชานิตฺวา
ลสฺสนํ หาราเปสิ ฯ เขตฺตปาลี อุชฺฌายิ กถํ หิ นาม ภิกฺขุณีโย

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อสมุปทานวคฺควณฺณา หน้า 412

น มตฺตํ ชานิตฺวา ลลฺลํ หราเปสฺสนนฺตํ ๑ ตสฺส กถํ
สฺสฺวา ยา ตา ภิกฺขุณฺโณ อปฺปิจฺจ ๑เป ๑ ตาปี ตาสํ
สฺสฺวา ภิกฺขุปี อชฺฌายีสุ อชฺฌายิตฺวา จ ปน ภควโต
เอตมตฺตํ อารโจะสุ ๑ ภควา อุตฺถนนฺทํ ภิกฺขุณี ครหิตฺวา
ภิกฺขเว มหิจฺจ โปคฺคโล นาม วิชามตฺตยาปี อปฺปิโย อโหสิ
อมนาโป อปฺปสนฺนํ ปสาเทตฺถ ปสนฺนํ วา ภิกฺขุโยโส
มตฺตตาย ปสาทํ ชเนตฺถ อนฺุปฺปนํ ลากํ อฺุปฺปาเทตฺถ อฺุปฺปนํ
วา ปน ธิริ กาคฺคํ น สกฺโกติ อปฺปิจฺจ ปน อปฺปสนฺเน
ปสาทํ ปสนฺนํ ภิกฺขุโยโส มตฺตตาย ปสาทํ ชเนตฺถ
อนฺุปฺปนํ ลากํ อฺุปฺปาเทตฺถ อฺุปฺปนํ วา ปน ธิริ กาคฺคํ
สกฺโกตฺตีติ อาทินา นเยน ภิกฺขุณฺโณ ตทฺถจฺจวิกํ ฌมฺมํ กเถตฺวา
น ภิกฺขเว อุตฺถนนฺทา อิทาเนว มหิจฺจ โปคฺคโล มหิจฺจายวาทิ
วตฺวา อตีตํ อหริ ๑

อตีเต พาราณสียํ พุทฺทมตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสฺสฺสโต
อณฺุตรสฺมึ พุทฺทมณฺเฑ นีพฺพตฺติ ๑ ตสฺส วยฺยปฺตฺตสฺส
สมชาตिका กุลา ปชาปตี อหริสุ ๑ ตสฺส (๑) นนฺทา นนฺทวตี
สุนฺทวตี ติสฺโส ฐิตโร อหริสุ ๑ ตาสฺส ปฺรภุจํ กตาสฺสเยว
โปธิสฺสฺสโต กาลํ กตฺวา สฺวณฺณหฺสโยนียํ นีพฺพตฺติ ๑
ชาติสฺสฺสรวณฺณจฺจสฺส อฺุปฺปชฺช ๑ โส วยฺยปฺตฺโต หุตฺวา
๑. ม. ตสฺสา ๑

เล่มที่ 29 สุวณฺหํสชาติกํ หน้า 413

สุวณฺหปตฺตสณฺณนํ โสภกคปฺปตฺตํ มหนฺตํ อตฺตภาวํ ทิสฺวา
กุโธ นุ โข จวิตฺวา อหํ อธิฐปฺปนฺโนติ อวชฺเชนฺโต
มนุสฺสโลกโตติ ฌตฺวา ปฺน กถํ นุ โข เม พฺราหฺมณํ
จ ชิตโร จ ชีวนฺตํติ อุปฺชาเรนฺโต ปเรสํ ภตฺตี กตฺวา
กัจฺเฌน ชีวนฺตํติ จ ฌตฺวา จินฺเตสิ มยฺหํ สรีเร โสวณฺณมยานิ
ปตฺตานํ โกฏฺฏนภฺณฺณกฺขมานํ อโธ ตาถํ เอเกกํ ปตฺตํ
ทสฺสามิ เตน เม ปฺชาปตี จ ชิตโร จ สฺขํ ชีวิสฺสนฺตํติ ฯ
โส ตตฺถ กนฺตฺวา ปิฏฺฐจิวสโกฏฺฐิ นิลิยํ พฺราหฺมณํ จ ชิตโร
จ โพธิสฺตตํ ทิสฺวา กุโธ อากโตสิ สามิตํ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ อหํ
ตฺมฺหากํ ปิตา กาลํ กตฺวา สุวณฺหํสโยนียํ นิพฺพตฺโต ตฺมฺเห
ทฺฐุ อากโต อโธ ปฏฺฐาย ตฺมฺหากํ ปเรสํ ภตฺตี กตฺวา
ทฺกฺขชิวิกาย ชีวิตกัจจํ นตฺถิ อหํ โว เอเกกํ ปตฺตํ ทสฺสามิ
ตํ วิกุกฺกิตฺวา สฺขน ชีวธตฺติ เอเกกํ ปตฺตํ ทตฺวา
อคฺมาสิ ฯ โส เอเตน นียาเมน อนฺตรนฺตรา อากนฺตฺวา
เอเกกํ ปตฺตํ เทติ ฯ พฺราหฺมณํ จ ชิตโร จ อทุตฺตา
สฺขิตา อเหตุํ ฯ อถกทิวสํ สว พฺราหฺมณํ ชิตโร อามนฺเตสิ
อมฺมา ติริจฺฉานนํ นาม จิตฺตํ ทฺชฺชานํ กทาจิ โว ปิตา
อิธ นาคจฺเฌย กิ ภิรฺสฺสาม อิทานิสฺส อากตฺกาเล สพฺพานิ
ปตฺตานํ ลฺลฺลจิตฺวา คณฺหามาติ ฯ ตา เอวํ โน ปิตา
กิลมฺิสฺสตีติ น สมฺปฏฺฐิจฺฉิสฺสุ ฯ พฺราหฺมณํ ปน มหิจฺฉตฺยา

เล่มที่ 29 เภกนึปาเต อสมปทานวคควณณนา หน้ 414

ปุเนกทิวส์ สุวณณราชห้สสุส อาคตกาเล เอหิ ตาว สามีติ
วตุวา ตั อตุตโน สนุติกั อูปคตั อูโภหิ หตุเถหิ กเหตุวา
สพพปตุตตานี ลุณจึ ๗ ตานี ปน โภชิสตุตสุส รุจึ วินา
พลกกาเรน กหิตตุตตา สพพานี พกปตุตสทิสานี อเหตุ ๗
โภชิสตุโต ปกเช ปสಾರೆตุวา คนตุ นาสกชึ ๗ อถ นั ส
มหาจัญญา ปกชึปีตุวา โปเสติ ๗ ตสุส ปุน อญจนตานิ
ปตุตตานี เสตานิ สมปชชึสุ ๗ โส สลชชาติปกุโข อูปปติตุวา
อตุตโน วสนญจนเมว คนตุวาน ปุน อคมาสิ ๗

สตุถา อิมั อติตั อหาริตวา น กิกขเว อุลลนนทา
อิทานเว มหิจญา ปุพเพปี มหิจญาเยว มหิจจตาย จ
ปน สุวณณมหา ปรีหีนา อิทานิ อตุตโน มหิจจตายเอว
ลสุณมหาปี ปรีหายิสสุติ ตสุมา อิโต ปญจาย ลสุณั
ชาติตุ น ลภิสสุติ ยถา จ อุลลนนทา เอวั ตั นิสสาย
เสสภิกขุณีโยปี ตสุมา พหุ ลภิตวาปี ปมาณเมว ชานิตพพิ
อูปปี ลภิตวา ปน ยถาลทเชเนว สนุโตโส กาทพโพ อตุตริ
น ปญเจตพพนติ วตุวา อิมั คาทมาห

[๑๓๖] ยั ลทฐิ เตน ตญฺจพพิ อติโลโก หิ ปาปโก

ห้สราชั กเหตุวาน สุวณณา ปรีหายตีติ ๗

ตตุถ ตญฺจพพนติ ตุสตีตพพิ ๗

(๑)อิทํ ปน วตฺวา สตุถา อนกปริยาเยน ครหิตฺวา ยา
ปน ภิกฺขุณี ลฺลฺลํ ขาเทยฺย ปาจิตฺตียนฺติ สิกฺขาปทํ
ปญฺญาเปตฺวา ชชาติกั สโมธานฺสิ ตทา พุราหฺมณฺี อัย
ถฺลนฺนทา อโหสิ ติสฺโส ฐิตโร อิทานิ ติสฺโสเยว ภคินฺนโย
สุวณฺณหํสราชา ปน อหเมวาทิ ฯ

สุวณฺณหํสชาติกั ญฺจํ ฯ

พพฺพชชาติกั

ยตุเถโก ลกเต พพฺพุตติ อิทํ สตุถา เขตวเนน วิหรนฺนโต
กาณมาตาสิกฺขาปทํ (๒) อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถึยฺหิ กานมาตา นาม ฐิตฺวเสน ปากฺกณามา
อุปาสิกา อโหสิ โสตาปนฺนา อริยสาวิกา ฯ सा ฐิตฺรํ กานํ
อญฺจตรสฺมึ คามเก สมานชาตฺยสฺส ปุริสสฺส อทาสี ฯ กานา
เกนจิตฺเวว กรรมเยน มาตุ ฆริ อคมาสิ ฯ อถสฺสา สามิโก
กตฺติปาหจฺเจเนน พุตฺติ ปาหฺสิ อากจฺจตุ กานา อิจฺฉามิ กานาย
อากตฺนฺติ ฯ กานา พุตฺตสฺส วจฺนํ สุตฺวา อมฺม คมิสฺสามิตี
มาตฺริ อาปุจฺจํ ฯ กานมาตา เอตฺตํ กาลํ วสิตฺวา กถํ
ตุจฺจหตฺถา คมิสฺสตีตี ปุวํ ปจฺจํ ฯ ตสฺมึเยว ขณฺเ อโโก
ปิณฺฑปาตจาริโก ภิกฺขุ ตสฺสา นิเวสนํ อคมาสิ ฯ อุปาสิกา

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อสมฺปนฺนาควณฺณนา หน้า 416

ตํ นิสิตฺทาเปตฺวา ปตฺตปุริ ปูริ ทาเปสิ ฯ โส กุขุ นิกฺขมิตฺวา
อณฺุสฺส อจฺกฺขิ ฯ ตสฺสํปี ตเถว ทาเปสิ ฯ โสปี นิกฺขมิตฺวา
อณฺุสฺส อจฺกฺขิ ฯ ตสฺสํปี ตเถว ทาเปสิ ฯ โสปี นิกฺขมิตฺวา
อณฺุสฺส อจฺกฺขิ ฯ ตสฺสํปี ตเถวติ เอวมฺปิ จตฺนุนํ ชนํ
ทาเปสิ ฯ ยถาปฺปฏิยตฺตํ ปูริ ปริกฺขยํ อคฺมาสิ ฯ กาณาย
คฺมนํ น สฺมฺปนฺนํ อตฺสสา สามีโก ทฺตฺติยมฺปิ ตตฺติยมฺปิ ทฺตํ
ปาเหสิ ตตฺติยํ ปาเหฺนฺโตว สเจ กาณํ นาคจฺฉิสฺสตี
อหํ อณฺุสฺสํ ปชาปตี อานตฺสํสํมิตฺติ ปาเหสิ ฯ ตโยปี วาเร
เตเนว อุปาเยน คฺมนํ น สฺมฺปนฺนํ กาณาย สามีโก อณฺุสฺสํ
ปชาปตี อานตฺติ ฯ กาณํ ตํ ปวฺตฺตี สฺตฺวา โรทฺมานา
อฏฺฐาสิ ฯ

สตฺถา ตํ การณํ ญตฺวา ปุพฺพพฺนฺนํ นีวาเสตฺวา
ปตฺตจิวรฺมาทาย กาณฺมาตาย นีเวสนํ คฺนฺตฺวา ปณฺุตฺตาสเน
นิตฺติทฺตฺวา กาณฺมาตริ ปุจฺฉิ กิสุสํยํ กาณํ โรทฺตีติ อิมินา
นาม การณฺเณนํ จ สฺตฺวา กาณฺมาตริ สฺมฺสฺสาเสตฺวา ฐมฺมกถํ
กเถตฺวา อฏฺฐายาสนา วิหารํ อคฺมาสิ ฯ อถ เตสํ จตฺนุนํ
ภิกฺขุณํ ตโย วาเร ยถาปฺปฏิยตฺตํ ปูริ คเหตฺวา กาณาย คฺมนฺสฺส
อุปจฺฉินฺนภาโว ภิกฺขุสงฺฆे ปากโฏ ชาโต ฯ อเถกทิวสํ ภิกฺขุ
ฐมฺมสภายํ กถํ สฺมฺนฺนํ ปาเปสิ อวฺโส จตฺตฺติ นาม ภิกฺขุหิ
ตโย วาเร กาณฺมาตาย ปกฺกํปูริ ขาทิตฺวา กาณาย

คมนนุตราย กตฺวา สามิเกน ปริจฺจตฺตํ ชีตริ นิสฺสาย
มหาอุปาสิกาย โทมนสุตฺตํ อุปฺปาทิตนฺติ ฯ สตุถา อากนฺตฺวา
กาย นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สมนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา
อิมาย นามาทิ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว เต จตฺตารโ
ภิกฺขุ กามมาตาย สนฺตํ ขาทิตฺวา ตสฺสา โทมนสุตฺตํ
อุปฺปาเทสุ ปุพฺเพปิ อุปฺปาเทสเสวาทิ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ
อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต
โพธิสตุโต ปาสาณโกฏฺฐกฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต
ปริโยทาทสิปโป อโหสิ ฯ กาสีรฺภูเจ เอกสฺมี นิคเม เอโก
มหาวิภโว เสฏฺฐิ อโหสิ ฯ ตสฺส นิชานกตาเยว จตฺตافیส
หิรณฺณโกฏฺฐิโย อเหตุํ ฯ อถสฺส ภริยา กาลิ กตฺวา ชนฺตีเนเห
คนฺตฺวา ชนฺปิฏฺฐิยํ มฺลิกา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ เอวํ อนุกฺกเมน
สพฺพมฺปิ ตํ กุลํ อพฺภตฺถิ อคมาสิ ฯ วุโส อฺจุฉิขฺชิ ฯ โส
คาโมปิ จทฺทิตฺโต อปฺนฺนตฺตติกาว่า อคมาสิ ฯ ตทา โพธิสตุโต
ตสฺมี ปุราณคามภูจฺจานे ปาสาणे อุปฺปาเตตฺวา โกฏฺฐเฐติ ฯ
อถ สา มฺลิกา โคจฺราย จรมาณา โพธิสตุตฺตํ ปุณฺปนฺ
ปฺสฺสนฺติ อุปฺนฺนตีเนหา หุตฺวา จินฺเตสิ มยฺหํ ชนฺํ พหุ
นิกฺการणेณ นสฺสิสฺสตี อิมินา สทฺธิ เอโกโต หุตฺวา อิมิ
ชนฺํ [๑] ขาทิสฺสามีติ ฯ सा एकत्वित् एकं कथापन्नं मुखेन
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ทตฺวา มํสํ วิภิกฺกิตฺวาเปตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อสมุปทานวคฺควณฺณนา หน้า 418

ทำสิตุวา โภชิตตตฺตสฺส สนฺตีกํ อคฺมาสิ ฯ โส ตํ ทิสฺวา
ปิยวาจาย สฺมาตปฺนุโต กิํ นุ โข อมฺม กหาปณฺํ คเหตฺวา
อาคตาสีติ อหา ฯ ตาต อิมิํ คเหตฺวา อตฺตนาปี ปริภุช
มยฺหมปิ มํลํ อหาราติ ฯ โส สาธฺตฺติ สฺมปฺภิจฺฉิตฺวา กหาปณฺํ
อาทาย นคฺริํ คนฺตฺวา เอเกน มาสเกน มํลํ กิณฺตีวา อหาริตฺวา
ตสฺสา อทาสิ ฯ สว ตํ คเหตฺวา อตฺตโน นีวาสนญฺจานํ
คฺนฺตฺวา สารุจฺยา ขาทิ ฯ ตโต ปญฺจาย อิมินาว นียาเมน
ทิวเส ทิวเส โภชิตตตฺตสฺส กหาปณฺํ เทติ ฯ โสปีสุสา มํลํ
อหารติ ฯ

อถกทิวสํ ตํ มฺลิกํ วิพาโร อคฺคฺเหสิ ฯ อถ นํ สว
เอวมาห สฺมม มา มํ มาเรสีติ ฯ กิการณา น มาเรยฺยามิ
อหฺมฺหิ ฉาโต มํลํ ขาทิตฺกามาโม น สกฺกา มยา น
มาเรตฺตฺนฺติ ฯ กิํ ปนฺ เอกทิวสเมว มํลํ ขาทิตฺกามาโมสิ อฺทาหุ
นิจฺจกาลนฺติ ฯ ลภมาโน นิจฺจมฺปิ ขาทิตฺกามาโมหิตี ฯ ยทิ
เอวํ อหนฺเต นิจฺจกาลํ มํลํ ทสฺสามิ วิสฺสชฺเชหิ มนฺติ ฯ
อถ นํ วิพาโร เตนหิ อปฺปมตฺตา โหหิตี วิสฺสชฺเชสิ ฯ
ตโต ปญฺจาย สว อตฺตโน อภตํ มํลํ เทว โกญฺจาเส
กตฺวา เอกํ วิพารสฺส เทติ เอกํ สยํ ขาทิ ฯ อถ นํ
เอกทิวสํ อญฺโฆปี วิพาโร อคฺคฺเหสิ ฯ ตมฺปิ ตเถว สญฺญาเปตฺวา
อตฺตนาํ วิสฺสชฺชาเปสิ ฯ ตโต ปญฺจาย ตโย โกญฺจาเส กตฺวา

ขาทนต์ติ ฯ ปุณ อญฺโธ อคฺคเหสี ฯ ตํ ตเถว สญฺญาเปตฺวา
อตุตฺตานํ โมจาเปสี ฯ ตโต ปญฺจาย จตฺตาริ โภจฺจาสฺส กตฺวา
ขาทนต์ติ ฯ ปุณ อญฺโธ อคฺคเหสี ฯ ตํ ตเถว สญฺญาเปตฺวา
อตุตฺตานํ โมจาเปสี ฯ ตโต ปญฺจาย ปญฺจ โภจฺจาสฺส กตฺวา
ขาทนต์ติ ฯ สฺวา ปญฺจมฺโภจฺจาสฺส ขาทมนฺนา อปฺปหารตฺยา
กิลนฺตํ กิสา อโหสี อปฺปมฺสโลหิตา ฯ

โพธิสตุตโต ตํ ทิสฺวา อมฺม กสฺมา มิลาตาสีติ วตฺวา
อิมินา นาม การณฺนาติ วุตฺโต ตฺวํ เหตุตํ กาลํ
กสฺมา มยฺหํ นาจิกฺขสี อหเมตถ กตฺตพฺพิ ขานิสฺสามีติ
ตํ สมสฺสาเสตฺวา สฺวทฺธผลิกปาสาณนํ กุหํ กตฺวา อหริตฺวา
อมฺม ตฺวํ อิมํ กุหํ ปวิสิตฺวา นิปฺชชิตฺวา อากตาคตฺตานํ
ผรุสฺสาหิ วาจาหิ สนฺตชฺชเยยฺยาสีติ อห ฯ สฺวา กุหํ ปวิสิตฺวา
นิปฺชชิตฺวา อเถโก วิพาโร อคฺนตฺวา เทหิ เม มํสนฺติ
อห ฯ อถ นํ มุสิกา อเร ทฺวญฺจวิพาร กิณฺเต อหํ
มํสหาริกา อตุตฺตโน ปุตฺตฺตานํ มํสํ ขาทาติ สนฺตชฺชเชสี ฯ
วิพาโร ผลิกฺกุหาย นิปฺนฺนภาวํ อชานนฺโต โภจฺจาสฺส มุสิกํ
คณฺหิสฺสามีติ สหสา ปกฺขนฺทิตฺวา หทฺเยน ผลิกฺกุหายํ ปหฺรติ ฯ
ตาวเทวสฺส หทฺยํ กิขฺชิตฺวา อกฺขิณิ นิภฺขมฺนการปฺปตฺตฺตานิ
ชาตานิ ฯ โส ตตฺตเถว ชีวิตฺกฺขยํ ปตฺวา เอกมฺนตํ ปฏฺิจฺจนฺนฺจฺจฺจฺจ
๑. ม. วุตฺเต ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อสมุปทานวคฺควณฺณา หน้า 420

ปตติ ฯ เอเตนุปาเยน อปโรปี อปโรปีติ จตุตทาโรปี ชนา
ชีวิตกฺขยฺ ปาปฺณิสฺสุ ฯ ตโต ปฏฺจาย มฺุติกา นิพฺภยา หุตฺวา
โพธิสฺตฺตฺสฺส เทวสฺกํ เทว ตโย กหาปณฺเ เทติ ฯ เอว
อนุกฺกเมน สพฺพมฺปิ ฐนํ โพธิสฺตฺตฺสฺเสว อทาสี ฯ เต อฺุโกปี
ยาวชีวํ เมตฺตํ อภินฺทิตฺวา ยถากมฺมํ คตา ฯ

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ (๑) อahrtิตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา
อิมํ คาทมาห

[๑๓๗]ยตฺถเอโก ลภเต พพฺหู ทฺุติโย ตตฺถ ชายติ

ตฺุติโย จ จตฺตุโถ จ อิทนฺเต พพฺพุกา พิลนฺติ ฯ

ตตฺถ ยตฺถาติ ยสฺมี จานเ ฯ พพฺพุติ วิพาโร ฯ

ทฺุติโย ตตฺถ ชายตฺิติ ยถา (๒) เอโก มฺุติกํ วา มํสํ วา
ลภติ ทฺุติโยปี ตตฺถ วิพาโร ชายติ อฺุปฺชฺชติ ตถา ตฺุติโย
จ จตฺตุโถ จ เอวํ เต ตทา จตฺตุตทาโร วิพารา อเหตุ
หุตฺวา จ ปน ทิวเส มํสํ ขาทนฺตา เต พพฺพุกา อิทํ
ผลิกมฺยํ พิลํ อฺุเรน ปหฺริตฺวา สพฺเพปิ ชีวิตกฺขยฺ ปตฺตาติ ฯ

เอวํ สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา ชาตกํ สโมธานลฺลิตฺ
ตทา จตฺตุตทาโร วิพารา เต จตฺตุตทาโร ภิกฺขุ อเหตุ มฺุติกา
กาณมาตา ปาสาณโกฏฺฏกมณฺิกาโร ปน อหเมวาทิ ฯ

พพฺพูชาตกํ สตฺตมํ ฯ

๑. ม. อตีติ ฯ ๒. ม. ยตฺถ ฯ

โคธชาตกั

กิณเต ชฎาหิ ทุมเมชาติ อิทธิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกั กุหกกักรุ อารพุก กเถสิ ฯ ปจจุปฺปนุนวตุถุ เหฎฐา
กถิตสทิสเมว ฯ

อติเต พาราณสิยั พุรหุมทตเต รชชั การเนเต โพรธิตโต
โคธโยนิยั ปฏิสนธิ คณหิ ฯ ตทา เอโก ปณจาภิวโธ
อุคคตโป ตาปโส เอกั ปจจนุตคามั นิสสาย อรณายตเน
ปณณสาลาัย วสติ ฯ ความวาสโน ตาปสิ สกุกจจึ อุปภูจหนุติ ฯ
โพธิตโต ตสส จงกมนโกฏิยั เอกสมิ วุมมิเก วสติ วสนุโต
จ ปน ทิวเส ทิวเส ตโย วาเร ตาปสิ อุปสงกมิตวา
ธมฺมุปสณฺหิตั อตฺถุปสณฺหิตั วจัน สุตฺวา ตาปสิ วนฺทิตฺวา
วสนภูจานเมว คจฺจติ ฯ อปรภาเค ตาปโส ความวาสโน
อาปฺุจจิตฺวา ปกุกามิ ฯ ปกุกมนฺเต จ ปน ตสมิ อสฺสมปเท
วาสั กปฺเปสิ ฯ โพธิตโต อยมฺปิ สีลวาทิ สลฺลุกฺเขตฺวา
ปุริมเนเนว ตสฺส สนฺตีกั อคมาสิ ฯ

อเถกทิวสิ นิตาฆสมเย อกาลเมฆะ วุฏฺฐะ วุมมิเกหิ
มกฺขิกา นิกฺขมิสิ ฯ ตาสั ขาทนตุถุ โครธา อาหิณฺทิสฺสุ ฯ
ความวาสโน นิกฺขมิตฺวา มกฺขิกาขาทกา พหุ โครธะ กเหตุวา
สินิทฺฐสมภารสัยฺตุตฺถิ อมฺพิลมฺพิลโครมฺสิ สมฺปาเทตฺวา ตาปสสฺส
อหฺสิ ฯ ตาปโส โครมฺสิ ขาทิตฺวา ตณฺหาเย พทฺุโร อิทธิ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อสมุปทานวคฺควณฺณนา หน้า 422

มัส อติมธูรํ กิสฺส มัส นามตฺนฺติ ปุจฺฉิตฺวา โครมัสฺนฺติ
สุตฺวา มม สฺนฺติเก มหาโคโธ อากฺขติ ตํ มาเรตฺวา
มัส ขาทิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา ปจฺนภาชนนฺจ สปิปีโลณาทีนึ
จ อหฺราเปตฺวา เอกมนฺเต จเปตฺวา มุคฺครํ อาทาย กาสายน
ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา ปณฺณสาลาทฺวารเ โพธิสฺตฺตฺสฺส อากมฺนํ
โอโลกยมาโน อุปฺสนฺตฺอุปฺสนฺโต วิย หุตฺวา นิสึที ฯ

โพธิสฺตฺโต สายณฺหสมเย ตาปสฺสฺส สฺนฺติกํ คมิสฺสามิตี
นิกฺขมิตฺวา อุปฺสงฺกมฺนฺโตว ตฺสฺส อินฺทฺริยวิการํ ทิสฺวา จินฺเตตี
นายํ ตาปโส อณฺเณสุ ทิวเสสุ นิสินฺนากาเรน นิสินฺโน
อหฺชเวส มํ โอโลกนฺโตปิ ทฺวฺจฺฉินฺทฺริโย หุตฺวา โอโลกติ
ปริกฺคณฺหิสฺสามิ นนฺติ ฯ โส ตาปสฺสฺส เหฏฺจาวาเต จตฺวา
โพธมฺสคฺนฺธํ ฆายิตฺวา อิมินา กุญฺจตาปเสน อหฺช โครมัสฺ
ขาทิตํ ภวิสฺสตี เตเนส รสคณฺหาย พทฺุโร อหฺช มํ
อตุตฺโน สฺนฺติกํ อุปฺสงฺกมฺนฺตํ มุคฺคเรน ปหฺริตฺวา มัส ปจฺฉิตฺวา
ขาทิตฺกาโม ภวิสฺสตีตี ตฺสฺส สฺนฺติกํ อนุปคฺนฺตฺวาว ปฏฺิจฺฉกมิตฺวา
วิจฺรตี ฯ ตาปโส โพธิสฺตฺตฺสฺส อนาคมนภาวํ ฅตฺวา อิมินา
อัย มํ มาเรตฺกาโมติ ฅาตํ ภวิสฺสตี เตน การณฺน นาคจฺฉติ
อนาคจฺฉนฺตฺสฺสาปสฺส กุโต มุตฺตีตี มุคฺครํ นีหฺริตฺวา จิปี ฯ
โส ตฺสฺส อกฺคณฺงฺกุญฺจเมว อาสาเทสิ ฯ โพธิสฺตฺโต เวเคน
วมมิกํ ปวิสิตฺวา อณฺเณน นิตฺเทน สีสํ อุกฺขิปีตฺวา อมฺโภ

ภูษฏิต อหิ ตว สนฺตักิ อุปฺสงฺกมนฺโต สีลวาทิ สญฺญา
อุปฺสงฺกมึ อิทานิ ปน เต มยา ภูฏาโว ฌาโต ตาทิสฺส
มหาโจรสฺส ก็ อิมินา ปพฺพชฺชาลิ่งฺเณนาติ วตฺวา ตํ ครอบฺนโต
อิมิ คาทมาห

[๑๓๘] กิณฺเต ชฎาหิ ทุมฺเมธ กิณฺเต อชินฺสาฎิยา

อพฺพนฺตรนฺเต คหณิ พาหิรมฺปริมชฺชสีติ ฯ

ตตฺถ กิณฺเต ชฎาหิ ทุมฺเมธาติ อมฺโภ ทุมฺเมธ นิปฺปลย
เอตา ปพฺพชฺเณน ชาเรตพฺพา ชฎา ปพฺพชฺชาคฺคฺรหิตฺส
กิณฺเต ตาหิ ชฎาหิตี อตฺโถ ฯ กิณฺเต อชินฺสาฎิยาติ อชินฺสาฎิยา
อนฺจฺจวีกฺสฺส ตัวฺรสฺส อภาวกาลโต ปฏฺจาย กิณฺเต อชินฺสาฎิยา ฯ
อพฺพนฺตรนฺเต คหณนฺติ ตว อพฺพนฺตรํ หทยํ รากโทส-
โมหคหเนน คหณิ ปฏฺิจฺจนฺนํ ฯ พาหิรมฺปริมชฺชสีติ โส ตว
อพฺพนฺตเร คหเน นฺหานาทีหิ เจว ลิ่งฺคคหเนน จ พาหิรํ
ปริมชฺชสี ตํ ปริมชฺชนฺโต กลฺชิกปฺปริตลาพฺ วีย วิสฺปฺปริตจาฎิ
วีย อาสีวิสฺปฺปริตวมฺมิโก วีย คฺคฺชปฺปริตจิตฺตมฺโฏ วีย จ พหิมฺภูโจว
อโหสิ ก็ ตยา โจเรน อิช วสนฺเตน ลีฬํ อโต ปลายาหิ
โน เจ ปลายสิ คามวาสีนํ เต อัจจิจิตฺวา นิคฺคหํ
การาเปสฺสามิตี ฯ

เอว โปธิสฺสโต ภูฏตาปสํ ตชฺเชตฺวา วมฺมิคเมว ปาวิสิ ฯ
ภูฏตาปโสปี ตโต ปกฺกามิ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อสมฺปทานวคฺควณฺณนา หน้า 424

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกํ สโมธานฺสิ
ตทา กุญฺตปาโส อัยฺ กุโโก อโหสิ ปุริโม สีลวณฺตตปาโส
สารีปฺตุโต โคธปณฺฑิตโต ปน อหเมวาทิ ฯ

โคธชาติกํ อฏฺฐมํ ฯ

อุกฺโขตภุจชาติกํ

อกฺขิ กิณฺนา ปโกฏฺฐ นฏฺฐโจติ อิทํ สตฺถา เวพฺพวเน
วิหรนฺโต เทวทตฺโต อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา กิร ฌมฺมสภายํ ภิกฺขุ กถํ สมฺภูจาเปสุ อาวุโส
เสยฺยถาปิ นาม นวาลาตํ อุกฺโขต ปทิตตํ มชฺฌเม กุชฺฌมกฺขิตํ
เนวารณฺญเณ กฏฺฐตฺถํ ฝรติ น คามเม กฏฺฐตฺถํ ฝรติ เอวเมว
เทวทตฺโต เอวรูเป นียฺยานิกสาสเน ปพฺพชิตฺวา อุกฺโขต ปริกฺกฺขุโจ
อุกฺโขต ปรีพาหิโร ชาโต กิหิโกคา จ ปรีหิโน สามณฺญตฺถณฺจ
น ปรีปฺปุเรตีติ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ
วุตฺเต น ภิกฺขเว เทวทตฺโต อิทาเนว อุกฺโขต ปริกฺกฺขุโจ
อตีเตปิ อุกฺโขต ปริกฺกฺขุโจ อโหสิยฺเววาทิ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณฺสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสฺตฺโต
รูกฺขเทวตา หุตฺวา นีพพตฺติ ฯ ตทา เอกสุมี คามเก พาลิสฺสิกา
วสนฺติ ฯ อเถโก พาลิสฺสิโก พลิสฺสิ อาทาย ทหเรณ ปฺตุเตน

สทฐี ยสฺมี โสพฺเภ ปกตียาปี พาลิสฺสกา มจฺเณ กณฺหนฺติ
ตตฺถเวว คนฺตฺวา พลิสฺส จิปี ฯ พลิสฺส อุทกปฏิจฺจนฺเน เอกสฺมี
ขานฺนเก ลลฺลิกิ ฯ พาลิสฺสโก อากทฺตฺมิตฺตํ อสฺสโกโนโต จินฺเตสฺสิ
อัยฺ พลิสฺส มหามจฺเณ ลลฺลโก ภวิสฺสตี ปุตฺตกั มาตุ สนฺตีกั
เปเสตฺวา ปฏิวิสฺสเกหิ สทฐี กลหํ การายเปมิ เอวํ อิติ
น โภจิ โภจฺจาสฺสํ ปจฺจาสฺสิตฺตี(๑) ฯ โส ปุตฺตํ อาย คจฺฉ
ตตฺถ อมฺเหหิ มหามจฺฉสฺส ลทฺฐภาวํ มาตุ อายิกฺขาหิ
ปฏิวิสฺสเกหิ สทฐี กลหํ กโรหิติ วเทหิติ ฯ โส ปุตฺตํ เปเสตฺวา
พลิสฺส อากทฺตฺมิตฺตํ อสฺสโกโนโต รชฺชจฺเจทนภเยน อุตฺตริสฺสากฺกั
ถเล จเปตฺวา อุทกํ โอตฺริตฺวา มจฺฉโลเกน มจฺฉํ อุปฺชาเรนฺโต
ขานฺนเกหิ ปหฺริตฺวา เทวปี อุกฺขิณี ภินฺนํ ฯ ถเล จปีตํ
สากฺกํปิสฺส โจอโร หริ ฯ โส เวทนาปฺตฺโต หุตฺวา หตฺถเณ
อุกฺขิณี อุปฺปิปฺพมาโน กเหตุวา อุทกา อุตฺตริตฺวา กมฺปมาโน
สากฺกํ ปฺริเยสตี ฯ สปิสฺส ภริยา กลหํ กตฺวา กสฺสจฺจิ
อปฺจฺจาสฺสึสนภาวํ กริสฺสสํมิตฺติ เอกสฺมีเยว กณฺเณ ตาลปฺณณํ
ปีลนฺธิตฺวา เอกํ อุกฺขี อุกฺขลิมฺสฺสิยา อณฺชิตฺวา กุกฺกुरิ
องฺเณนทาย ปฏิวิสฺสกมฺริ อคฺมาสิ ฯ อถ นํ เอกา สหายิกา
เอวมาห เอกสฺมีเยว เต กณฺเณ ตาลปฺณณํ ปีลนฺธิตํ เอกอกฺขิ
อณฺชิตํ ปิยปุตฺตํ วิย กุกฺกुरิ องฺเณนทาย มฺรโต มฺริ
๑. ม. ปจฺจาสฺสึสฺสิตฺตี ฯ อวมฺปฺริปี ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อสมุปทานวคฺควณฺณา หน้า 426

คจฺฉลฺลิตฺถิ อุมฺมตฺติกาสฺส ชาตาทิ ฯ นานํ อุมฺมตฺติกา ตฺวํ
ปณ มํ อการณฺณ อกฺโกสฺสสิ ปริภาสฺสสิ อิทานิ ตํ คามโกชกสฺส
สนฺตํ คณฺตุวา อญฺจกหาปณฺณ ทณฺฺหาปเสฺสสามิตี ฯ เอวํ กลหํ
กตฺวา อุโภปี คามโกชกสฺส สนฺตํ อคมํสุ ฯ ตาสํ กลเห
วิโสธฺยมาเน ตสฺสาเยว มตฺตเก ทณฺฺโท ปติ ฯ อถ นํ พนฺธิตฺวา
ทณฺฺทํ เทหิตฺติ โปเถตฺถุ อารภิสฺสุ ฯ

รฺกขเทวตา คามे ตสฺสา อิมํ ปวฺตฺตํ อรณฺฺเย จสฺสา
ปติโน ตํ พุยฺสนํ ทิสฺวา ขนฺฺชนฺฺตเร จิตฺตา โภ ปุริส
ตฺยหํ อุกฺกเปปี กมฺมนฺฺโต ปทฺฏฺจโ จเลปี อุกฺโต ภฏฺจโจสิ
ชาโตติ วตฺวา อิมํ คาทมาห

[๑๓๕]อกฺขิ ภินฺฺนา ปโฏ นฏฺจโ สขิเคเห จ ภณฺฺชานํ

อุกฺโต ปทฺฏฺจธา กมฺมนฺฺตา อุกฺกมฺหิ ถลฺมฺหิ จาติ ฯ

ตตฺถ สขิเคเห จ ภณฺฺชานนฺฺติ สขิ นาม สหายิกา ฯ

ตสฺสา เคเห ตว ภริยาย ภณฺฺชานํ กตํ ภณฺฺชานํ
กตฺวา พนฺธิตฺวา โปเถตฺถวา ทณฺฺทํ ทาปิยตี ฯ อุกฺโต ปทฺฏฺจธาติ
เอวํ ตว ทฺวิสุปี จาเนสุ กมฺมนฺฺตา ปทฺฏฺจธา ภินฺฺนาเยว ฯ
กตเรสุ ทฺวิสุ ฯ อุกฺกมฺหิ ถลฺมฺหิ จาติ อุกฺกิภเทเน ปณฺฺนาเสน
อุทเท กมฺมนฺฺตา ปทฺฏฺจธา สขิเคเห ภณฺฺชานเนน ถเล กมฺมนฺฺตา
ปทฺฏฺจธาติ ฯ

๑. อญฺจ กหาหาปณฺเ ฯ

สตถา อิมั ชมมเทศนั อหริตฺวา ชาตกั สโมธานสิ
ตทา พาลิสโก เทวทฺโต อโหสิ รุกฺขเทวตา ปน อหเมวติ ฯ
อุกโตภุจชาตกั นวมั ฯ

กากชาตกั

นิจฺจํ อุพฺพิคฺคหทยาติ อิทํ สตถา เขตวเน วิหรนฺโต
ฌาตตฺถจริยํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุํ ทฺวาทสนิปาเต ภทฺทสาตชาตเก (๑) อาวิ-
ภวิสฺสติ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสฺตฺโต
กากโยนินิยํ นิพฺพตฺติ ฯ อเถกทิวสํ รณฺโณ ปุโรหิตฺโต พหินฺนเร
นทียํ นฺหายิตฺวา คนฺเชหิ วิลิมนฺเปตฺวา มาลํ ปิลนฺธิตฺวา
วรวตฺถนินฺวตฺถุํ นกรํ ปวิสฺติ ฯ นกรทฺวารโตรณฺนคฺเค เทว
กากา นิสินฺนา โหนฺติ ฯ เตสุ เอโก เอกํ อาห สมฺม
อหํ อิมฺสฺส พุราหฺมณฺสฺส มตฺถเก สรีรวลฺลขํ ปาเตสฺสามิติ ฯ
อิตโร มา เต เอวํ รุจิ อยํ พุราหฺมโณ อิสฺสโร อิสฺสรชเนน
สทฺธิ เวรํ นาม ปาปกํ อยณฺหิ กุทฺโธ สพฺเพปิ กาก
วินาเสยฺยาติ ฯ น สกฺกา ตํ มยา น ปาเตตฺถนฺติ ฯ เตนฺหิ
ปญฺญาอิสฺสสีติ วตฺวา อิตโร กากิ ปลาโย ฯ โส โตรณฺสฺส
๑. พุ.ชา. ๒๗/๑๖๑๓/๓๒๔ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต อสมุปทานวคควณณนา หน้า 428

เหตุจากราคี สมปตเต พุราหุมนเ โอลมพกั ชาเรนุโต วีย
ตสส มตถเก วจจ ปาเตสิฯ พุราหุมนเ กุชฌิตวา กากเส
เวริ พนธิฯ

ตสมิ กาลเ เอกา ภติยา วิหิโกฏฐิกทาสี วิหิ เคหทวาร
อาตเป ปฏฐริตวา รกขนตี นิสินนาว นิททำ โอฏกมิฯ ตสสา
ปมาทำ ถตวา เอโก ทิมโลมโก เอพโก อากนตวา วิหิ
ขาติฯ สวา ปพฐฌิตวา ตั ทิสวา ปลาเปสิฯ เอพโก
ทุติยมปิ ตติยมปิ ตสสา ตเถว นิททายนกาลเ อากนตวา
วิหิ ขาติฯ สวาปี นั ติกขตตุ ปลาเปตวา จินเตสิ ปุนปปุน
ขาทนุโต อุปทฒวิหิ ขาติสสติ พหุ เม เณโท ภวิสสติ
อิทานิสส ปุน อนาคมนการณั กริสสามิติฯ สวา อลาต
คเหตุวา นิททายมานา วีย นิสิติตวา วิหิ ขาทนตถาย
เอพเก สมปตเต อฏฐาย อลาเตน นิพพาเปสสามิติ เวเคน
คนตวา หตถิสาลาย สมิเป เอกิสสา ตินกฏฐิยา สริริ ฌสิฯ
สวา ปชชลิฯ ตโต อฏฐิตชลา หตถิสาลั คณหิฯ หตถิสาลาส
ฌายนตีส หตถิปฏฐานิ ฌายีสฯ พหุ หตถิ วณิตสริรา
อहेลัฯ เวชชา หตถิ อโรเค กาคู อสกุโกนตารณโย
อาโรเจลัฯ ราชา ปุโรหิติ อาห อจริย หตถิเวชชา หตถิ
ติกัจฉิตุ น สกุโกนติ อปี กิลจิจิ เกสชชั ชานาสีติฯ
ชานามิ มหาราชาติฯ กิ ลทฐิ วฏฐิตีติฯ กากวสา

มหาราชาติ ฯ เตนหิ กากเ มาเรตุวา วสิ อหฺรธาติ

อาห ฯ ตโต ปฏฺจาย กากเ มาเรตุวา วสิ อลภิตฺวา ตตถ

ตตฺเถว ราสี กโรนฺต ฯ กากานํ มหาภยํ อุปฺปนฺนํ ฯ

ตทา โพธิสฺสโต อสีตีสหฺสสากปรีวาโร (๑) มหาสุสานเ

วสฺติ ฯ เอโก กากเ อาคนฺตฺวา กากานํ อุปฺปนฺนํ ภยํ

โพธิสฺสตฺส อารโจะติ ฯ โส จินฺเตสิ จเปตฺวา มํ อณฺโณ

มยฺหํ ฌาตกานํ อุปฺปนฺนํ ภยํ หริตฺถํ สมตฺโถ นตฺถิ หริสฺสามิ

นฺนฺติ ทส ปารมฺมิโย อวชฺเชตฺวา เมตฺตาปารมฺมี ปุเรจาริกํ

กตฺวา เอกเวเคนเว ปกฺขนฺนฺตฺวา วิวฏฺมฺหาเวตฺปาเน ปวีสิตฺวา

รณฺโณ อาสนสฺส เหญจฺจา ปาวีสิ ฯ อถ นํ เอโก มนฺสฺโส

กเหตุกาโม อโหสิ ฯ ราชา สรณํ ปวีญฺโจะ มา กณฺหิติ

วาเรสิ ฯ มหาสฺสโต โลกํ วิสฺสมิตฺวา เมตฺตาปารมฺมี อวชฺเชตฺวา

เหญจฺจาสนา นิกฺขมิตฺวา ราชานํ อาห มหาราช รณฺณา

นาม ฌนฺทาทิวเสน อคนฺตฺวา รชฺชํ กาทฺถํ วฏฺฏฺติ ยํ ยํ

กมฺมํ กตฺตพฺพํ โหติ สพฺพํ นิสมฺมํ อุปฺชาเรตฺวา กาคฺถํ

วฏฺฏฺติ ยณฺจ กรียมานํ นิปฺปชฺชติ ตเทว กาคฺถํ วฏฺฏฺติ

น อิตฺถํ สเจ หิ ราชาโน กรียมานํ น นิปฺปชฺชติ

ตํ กโรนฺติ มหาชนฺสฺส มรณฺภยปรีโยสานํ มหาภยํ อุปฺปชฺชติ

ปุโรหิตโถ เวรวสิโก หุตฺวา มุสวาทํ อภาสิ กากานํ วสา

๑. ม. อสีตีกากสหฺสสฺปรีวาโร ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต อสมุปทานวคฺควณฺณนา หน้า 430

นาม นตฺถิติ ฯ ตํ สุตฺวา ราชา ปสฺนุนจิตฺโต (๑)โพธิสฺตตํ
กาณฺจนภทฺทปิเช นิสีทาเปตฺวา ตตฺถ นิสินฺนสฺส ปกฺขนฺตฺรานิ
สฺตปาทสทฺสฺสปากเตเลหิ มกฺขาเปตฺวา กาณฺจนตฺถุญฺเเก ราชารหํ
สุจิโกชนํ โภชาเปตฺวา ปานีเย ปาเยตฺวา สุหิตํ วิคตฺทรํ
มหาสฺตตํ เอตทโวจ ปณฺชิตฺตํ ตฺวํ กากานํ วสา นาม
นตฺถิติ วเทสิ เกณ การณฺน เนลํ วสา นตฺถิติ ฯ โพธิสฺตโต
อิมินา จ อิมินา จ การณฺนาติ สกฺลนิเวสนํ เอกสทฺทํ
กตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

[๑๔๐]นิจฺจํ อุพฺพิคฺคหทยา สพฺพโลกวิหเสกา

ตฺสฺมา เนลํ วสา นตฺถิ กากานมฺหาก ฅาตินนฺติ ฯ

ตตฺรายํ สงฺเขปฺโต มหาราช กากา นาม นิจฺจํ

อุพฺพิคฺคมานสา ภยปฺปตฺตาว วิหรนฺติ ฯ สพฺพโลกวิหเสกาติ

ขตฺติยาทโย มนฺุสฺเสปี อิตฺถิปฺริเสปี กุมารกุมาริกาทโยปี

วิหเรณฺตา กิลมฺนฺตา วิจรนฺติ ตฺสฺมา อิเมหิ ทฺวีหิ การณฺเห

เนลํ อมฺหากํ ฅาตินํ กากานํ วสา นาม นตฺถิ อตีเตปี

อภฺตปฺพุพา อนาคเตปี น ภวิสฺสนฺตีติ ฯ

เอวํ มหาสฺตโต อิมํ การณฺํ อุตฺตานํ กตฺวา มหาราช

รณฺณา นาม อนิสฺมมฺ อณฺุปรธาเรตฺวา กมฺมํ น กตฺตพฺพนฺติ

ราชานํ ปโปเธสิ ฯ ราชา ตฺสฺสิตฺวา โพธิสฺตตํ รชฺเชน ปุเชสิ ฯ

โพธิสตโต ตสฺส รชฺชํ รัญโฌเยว ปฏฺฐิตฺวา ราชานํ ปญฺจสุ
สีเลสุ ปตฺธิจฺจาเปตฺวา สพฺพสตฺตานํ อภฺยํ ยาจิ ๑ ราชา ตสฺส
ชมฺมเทสนํ สุตฺวา สพฺพสตฺตานํ อภฺยํ ทตฺวา กากานํ
นิพฺพุทฺธานํ ปฏฺฐาเปตฺวา ทิวเส ทิวเส ตณฺฑุลมฺพนสฺส ภคฺตํ
ปจฺจิตฺวา นานคฺครเสหิ โอมทฺุทิตฺวา กากานํ ทานํ ทิยติ ๑
มหาสตฺตสฺส ปน ราชโรชนเมว ทิยิตฺถ ๑

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกํ สโมชานนฺติ
ตทา พาราณสีราชา อานนฺโท อโหสิ กากราชา ปน
อหเมวาทิ ๑

กากชาตํ ทสมํ ๑

อสมฺปทานวคฺโค จุฑทสโม ๑

ตสฺสุทฺธานํ

อิตฺรี รกฺขสิ เขมิโย จ

ปโรสตปญฺเปน อากฺสุสโร ปฺน

อถ หัสวารุตฺตม พพฺพุ ชฺฌํ

ปฏฺฐนฺนฺจก กากวเรน ทส (๒) ๑

๑. ม. ปฏฺฐาเปติ ๑

๒. ม. อสมฺปทานภีรูกํ ฌตาสนณฺนโสธํ
จณฺฑากํ สุวณฺณหํสํ พพฺพุโคธฺฐโกโต ภญฺจํ
กากราชาติ เต ทสาติ ๑

กกณญกวกุควณณา

โคธชาตกั

น ปาปชนสเสวีติ อิทํ สตุถา เวพฺพเน วิหรนฺโต เอกํ
วิปกฺขเสวี ภิกขุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
ปจฺจุปฺปนฺนวัตถุํ มหิปามุขชาตเก กถิตสทิสเมว ฯ
อดีตเต พาราณสียํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การนฺเต โปธิสตุโต
โคธโยนียํ ปฏิสนฺธิ คณฺหิ ฯ โส วยปฺปตุโต นทีตีเร มหาพิเถ
อนกโคธสทปริวาโร วาสํ กปฺเปสิ ฯ ตสฺส ปฺตุโต โคธปฺลฺลิกโก
นาม เอเกน กกณญเกน สทฺธิ มิตฺตสนฺถวํ กตฺวา เตน
สทฺธิ สมฺโมทมาโน วิหรนฺโต กกณญกั ปฺริสฺสชิสฺสามิติ
อวตฺถรติ ฯ ตสฺส เตน สทฺธิ วิสฺสาสํ โคธราชสฺส อารโจะสุํ ฯ
โคธราชา ปฺตุตํ ปกโกสาเปตฺวา ตาต ตฺวํ อญฺจानเ วิสฺสาสํ
กโรสิ กกณญกา นาม นิจชาตिका เตน สทฺธิ วิสฺสาโส
น กตฺตพฺโพ สเจ ตฺวํ เตน สทฺธิ วิสฺสาสํ กริสฺสสิ ตํ
กกณญกั นิสฺสาย สพฺพมฺเปตํ โคธกฺลํ วินาสํ ปาปฺณิสฺสติ
อิโต ปญฺจาย เอเตน สทฺธิ วิสฺสาสํ มา อกาสิติ อห ฯ โส
กโรติเยว ฯ โปธิสตุโต ปฺนปฺปฺนํ กเถนฺโตปิ ตสฺส เตน สทฺธิ
วิสฺสาสํ วาเรตฺถุํ อสฺสโกนฺโต อวสฺสํ อมฺหากํ เอตํ กกณญกั
นिसฺสาย ภยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ ตสฺมี อุปฺปนฺเน ปฺลายนฺมคฺคํ

สมฺปาเทตฺ วกฺกุตฺติ เอนเณ ปสฺเสน วาตพิลลั การาเปสิ ฯ
ปฺตุโตปิสฺส อนุกกเมเน มหาสิโร อโหสิ ฯ กกณฺฏโก ปน
ปฺริมปฺปมาโนเยว ฯ อิตโร กกณฺฏกั ปฺริสฺสชิสฺสสามิตฺติ อนุตฺรณฺตรา
อวตฺตฺรติเยว ฯ กกณฺฏกสฺส ปพฺพตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อโหสิ ฯ โส กิลมนฺโต จินฺเตสิ สเจ อัย อญฺญานิ กติปฺยานิ
ทิวสานิ มํ เอว ปฺริสฺสชิสฺสติ ชีวิตฺติ เม นตฺถิ เอนเณ
ลฺลทฺทเณ สทฺธิ เอกโต หุตฺวา อิมํ โขธกฺกั วินาเสสฺสามิตฺติ ฯ

อถกทิวลั นิทามสมเย เมฆเ วฏฺเฐ วมฺมิโกโต มกฺขิกา
อฏฺฐหีสฺส ฯ ตโต ตโต โขธา นิกกฺขมิตฺวา มกฺขิกาโย ขาทนฺติ ฯ
เอโก โขธลฺลทฺทโก โขธพิลลั กิณฺทนตฺถาย กุทฺทาลั คเหตุวา
สุนฺเขหิ สทฺธิ อรณฺณํ ปาวิสฺสิ ฯ กกณฺฏโก ตํ ทิสฺวา อชฺช
อตฺตโน มโนรณํ ปุเรสฺสามิตฺติ ตํ อฺปสงฺกมิตฺวา อวิทฺุเร
นิปชฺชิตฺวา โภ ปฺริส กสฺมา อรณฺณเ เวจฺรสิตฺติ ปุจฺฉิ ฯ
โคธานํ อตฺถายาติ ฯ อหิ อเนกสฺตานํ โขธานํ อาสยํ ขานามิ
อคฺคิณฺจ ปลาสนฺจ อาทาย เอหิตฺติ ตํ ตตฺถ เนตฺวา อิมสฺมี
จानเ ปลาสิ ปกฺขิปิตฺวา อคฺคิ ทตฺวา ฐมํ กตฺวา สมฺนฺตา
สุนฺเข จเปตฺวา สยํ มหามุคฺครํ คเหตุวา นิกกฺขนฺตา โขธา
ปฺหริตฺวา มารตฺวา ราสิ กโรสิตฺติ ฯ เอวณฺจ ปน วตฺวา
อชฺช ปจฺจามิตฺตสฺส ปิฏฺฐิ ปสฺสิสฺสามิตฺติ เอกสฺมี จานเ สีสํ
๑. ม. ราสิ กตฺวา ยาหิตฺติ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต กกณฎกาวกควณณนา หน้า 434

อุกขิปิตฺวา นิปชฺชิตฺวา ลุทฺทโกปิ ปลาตฐมมกาสิ ฯ ฐโม พิลิ
ปาวิสิ ฯ โคธา ฐมนุชา มรณภยตชฺชิตา นิกฺขมิตฺวา ปลายิตฺ
อารทฺธา ฯ ลุทฺทโก นิกฺขนฺตนิกฺขนฺตํ ปหริตฺวา มาเรติ ฯ
ตสฺส หตฺถโต มุตฺตา สุนฺชา คณฺหีสฺสุ ฯ โคธานํ มหาวินาโส
อุปฺปชฺชิตฺวา โพรสิตฺโต กกณฺฎกํ นิสฺสาย ภยํ อุปฺปนฺนฺติ
ณตฺวา ปาปฺปริสฺตํสฺสคฺโค นาม น กาทพฺโพ ปาเป นิสฺสาย
หิตฺสฺขํ นาม นตฺถิ เอกสฺส ปาปกกณฺฎกสฺส วเสน เอตฺตกาณํ
โคธานํ วินาโส ชาโตติ วาตพิเลน ปลายนฺโต อิมํ กาทมาห

[๑๔๑]น ปาปชนสฺเสวี อจฺจนฺตสุขเมรติ

โคธากุลิ กกณฺฎาว กสิ ปาเปติ อตฺตानนฺติ ฯ

ตฺตฺรายํ สงฺเขปฺตฺโต ปาปชนสฺเสวี ปุคฺคโล อจฺจนฺตํ สุขํ
นิรนฺตรสุขํ นาม น เหติ น วินฺทติ น ปฏิภตฺติ ฯ
ยถา กิ ฯ โคธากุลิ กกณฺฎาว ยถา กกณฺฎกา โคธากุลิ
สุขํ น ลภติ เอวํ ปาปชนสฺเสวี สุขํ น ลภติ เอกนฺเตเนว
กสิ ปาเปติ อตฺตานํ กสิ วุจฺจติ วินาโส เอกนฺเตเนว
ปาปเสวี อตฺตานญจ อญฺเณ จ อตฺตนา สทฺธี วสนฺเต วินาสิ
ปาเปตีติ ฯ ปาลิยมฺปน กสิ ปาเปยฺยติ ลินฺนฺติ ฯ ตํ พุชฺชชํ
อฏฺฐกถายํ นตฺถิ ฯ อตฺถโถปิสฺส น ยุชฺชติ ฯ ตสฺมา ยถาวุตฺตเมว
คเหตพฺพิ ฯ

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมธานสิ

ตทา กกณฺญโก เทวทตฺโต อโหสิ โปธิสตุตฺตส ปุตฺโต
อโนวาทกโคธิปฺลฺลิกโก วิปกฺขเสวี ภิกฺขุ โคธราชา ปน
อหเมวาทิ ฯ

โคธชาติกั ปจฺมํ ฯ

สิกาลชาติกั

เอตํ หิ เต พุราชานนฺติ อิทํ สตุธา เวพฺพเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตส วชาย ปฺริสกุณฺํ อารพฺภ กเถสิ ฯเปฯ

ธมฺมสภายํ หิ ภิกฺขุณฺํ กถํ สตุวา สตุธา น ภิกฺขเว
เทวทตฺโต อิทานเว มยฺหํ วชาย ปฺริสกุณฺติ ปุพฺเพปิ ปฺริสกุณฺิเยว
น จ มํ มารेतฺตุ อสกุณฺิ สยเมว ปน กิลนฺโตเยวาทิ
วตุวา อติตํ อหาริ ฯ

อติเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต
สิกาลโยนฺิยํ นิพฺพตฺติตุวา สิกาลราชา หุตฺวา สิกาลคณฺปฺริวฺโต
สุसानวเน วิहाสิ ฯ เตน สมเย ราชคเห อุตฺสโว อโหสิ ฯ
เยภฺยเยน มนฺุสฺสา สุริํ ปิวนฺติ ฯ สุราจโณเยว กิเรโส ฯ
อเถตถ สมฺพหฺลตา ฐตฺตา พหุํ สุรณฺจ มํสณฺจ อหาราเปตุวา
มณฺุทิตปฺปสาธิตา คายิตฺวา สุรณฺจ ปิวนฺติ มํสณฺจ ขาทนฺติ ฯ
เตสํ ปจฺมยामาวसानเ มํสํ จิณฺํ สุรา ปน พหูกาว ฯ
อเถโก มํสณฺุทํ เทหิติ อห มํสํ จิณฺนฺติ จ วุตฺเต

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กถกฏกถวณฺณา หน้า 436

มยิ จิตะ มังสกุขโย นาม นตฺถิติ วตฺวา อามกสุสานะ
 มตฺมนุสฺสมํสํ ขาทนตฺถาย อากตํ สิกาลํ มาเรตฺวา มํสํ
 อาริสฺสามิติ มุคฺครํ คเหตุวา นิทฺทมนนฺมคฺเคน นครา
 นิกฺขมิตฺวา สุสานํ คนฺตฺวา มุคฺครํ คเหตุวา มตโก วยิ
 อุตฺตานิ นปฺชชฺชํ ๑ ตสฺมี ขณฺเ โปชิสฺสโต สิกาลคณฺปฺริวโต
 ตตฺถ คโต ตํ ทิสฺวา นายํ มตโกติ ญตฺวาปี สุกฺกุจฺจํ
 อุปฺปฺริกฺขิสฺสามิติ ตสฺส อโชวาเต จตฺวา สรฺรคณฺธํ ฆายิตฺวา
 ตตฺถโตวสฺส อมตภาวํ ญตฺวา ลชฺชาเปตฺวา นํ อฺยโยเชสฺสามิติ
 คนฺตฺวา มุคฺครโกฏฺฐิํ ทํสิตฺวา อากทฺธิ ๑ ชฺชโต มุคฺครํ น
 วิสฺสชฺเชติ อุปฺสงฺกมณฺตํปี น โอลเณนโต นํ คาทฺหตรํ
 อคฺคเหสิ ๑ โปชิสฺสโต ปฏิกฺกมิตฺวา โภ ปฺริสฺ สเจ ตฺวํ
 มตโก ภเวยฺยาสิ น มยิ มุคฺครํ อากทฺฒนฺเต คาทฺหตรํ
 คณฺเหยฺยาสิ อิมินา การเณน ตว มตภาโว วา อมตภาโว
 วา พุชฺชาโนติ วตฺวา อิมํ คาทมาห

[๑๔๒]เอตํ หิ เต พุราชานํ ยํ เสสิ มตฺสายิตํ

ยสฺส เต กทฺฒมานสฺส หตฺถา ทณฺโฑ น มุจฺจตีติ ๑

ตตฺถ เอตํ หิ เต พุราชานนฺติ เอตํ การณํ ตว

ทฺวิญญेยฺยํ ๑ ยํ เสสิ มตฺสายิตนฺติ เยน การเณน ตฺวํ มตฺสายิตํ

เสสิ มตโก วยิ หุตฺวา สยสิ ๑ ยสฺส เต กทฺฒมานสฺสาคิ

ยสุส ตว ทณฺทโกฏฺฐิ คเหตุวา กทฺถมฺยมานสุส หตุถโต ทณฺโฑ
น มุจฺจติ โส ปน ตฺวํ ตตุตโต มตโก นาม นาโหสีติ ฯ

เอวํ วุตฺเต โส ฐตุโต อัย มม อมตภาวํ ชานาตีติ
อุฏฺฐาย ทณฺฑํ ขิปี ฯ ทณฺโฑ วิรชฺฌิ ฯ ฐตุโต กจฺจนฺตี
วิรทฺโธทานิ สียาติ อาห ฯ โโพธิสตุโต นีวตุตฺตฺวา โภ ปุริส
มํ วิรชฺฌนฺโตปี ตฺวํ อุฏฺฐ มหานิรเย โสฬส จ อุตฺตฺถนิรเย
อวิรทฺโธเยวาสีติ วตฺวา ปกฺกามิ ฯ ฐตุโต กิณฺจิ อลภิตฺวา
สุสานา นิภฺขมิตฺวา ปริกฺขายํ นฺหายิตฺวา อากตฺมกฺเคเนว นกริ
ปาวิสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกั สโมชานฺตี
ตทา ฐตุโต เทวทตุโต อโหสิ สีลาลราชา ปน อหเมวาทิ ฯ

สีลาลชาตกั ทฺติยํ ฯ

วิโรจนชาตกั

ลลีสึ จ เต นิปฺผลิตาติ อิทํ สตุถา เวพฺวเน วิหรนฺโต
เทวทตฺเตน คยาสิเส สุกตาลัยสฺส ทสฺสิตภาวํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
เทวทตฺโต หิ ปริหีนชฺฌาโน ลากสกฺการา ปริหีนो
อตุเถโก อุปาโยติ จินฺเตตฺวา สตุถารํ ปญฺจ วตฺถุณี ยาจิตฺวา
อลภมาโน ทฺวินฺนํ อคฺคสาวกานํ สทฺธิวิหาริกे อชฺฌนา ปพฺพชฺชิต
ชฺฌมวีนยฺมฺหิ อโกวิทฺเต ปญฺจสเต ภิกฺขุ กเหตุวา คยาสิสิ คนฺตฺวา
สงฺฆํ ภินฺทิตฺวา เอกสิมฺมายิ อาเวณิกิ สงฺฆมมฺมํ อกาสิ ฯ
สตุถา เตสิ ภิกฺขุณฺโณ ฌาณปฺริปากกาลิ ฌตฺวา เทว อคฺคสาวเก
เปเสสิ ฯ เต ทิสฺวา เทวทตฺโต ตฺถุจฺจมานโส รตฺตี ชฺฌมํ
เทสยมาโน พุทฺธสิพฺหิ กริสฺสามิตี สุกตาลัย ทสฺเสนฺโต
วิกตฺติณมิทฺโร โข อาวุโส สาริปฺตฺต ภิกฺขุสงฺโฆ ปฏฺิภาตฺ
ตํ ภิกฺขุณฺโณ ชฺฌมิกถา ปิฏฺุจฺจ ฌเ อาคิลาติ ตมฺหิ อายมิสฺสามิตี
วตฺวา นิทฺทํ อุปคฺโต ฯ เทว อคฺคสาวกา เตสิ ภิกฺขุณฺโณ ชฺฌมํ
เทเสตฺวา มคฺคผลฺลหิ ปโปเชตฺวา สพฺเพ อาทาย เวพฺวนเมว
ปจฺจาคมีสุ ฯ โกกาลีโก วิหารํ ตฺถุณฺโณ ทิสฺวา เทวทตฺตสฺส
สนฺตํ คนฺตฺวา อาวุโส เทวทตฺต ปฺริสนฺเต ภินฺทิตฺวา เทว
อคฺคสาวกา วิหารํ ตฺถุณฺโณ กตฺวา คตา ตฺวํ ปน นิทฺทาย-
สิยฺวาติ วตฺวา อุตฺตราสงฺกมสฺส อปเนตฺวา ภิตฺติยิ ปิฏฺุจฺจกณฺณกั
มุสนฺโต วิย ปญฺหิกาย นํ หทฺเย ปฺหริ ฯ ตาวเทวสฺส มฺขโต

โลหิตํ อุกุคณฺนิ ฯ โส ตโต ปฏฺจาย กิลานอ อโหสิ ฯ สตุถา
เถรํ ปุจฺฉิ สารีปุตฺตํ ตุมฺหากํ คตกาเล เทวทตฺโต ก็
อกาสีติ ฯ ฆนฺเต เทวทตฺโต อมฺเห ทิสฺวา พุทฺธลีพฺหํ
กริสฺสามิตี สุกตาลยํ ทสฺเสนฺโต มหาวินาสํ ปตฺโตติ ฯ สตุถา
น โข สารีปุตฺตํ เทวทตฺโต อิทานนฺว มม อนฺุภโรนฺโต วินาสํ
ปตฺโต ปุพฺเพปิ ปตฺโตเยวาทิ วตฺวา เถเรน ยาจิโต อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โปชิสฺสโต
เกสรสิโห หุตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส กาณฺจนคฺุหายํ วาสํ กปฺเปสิ ฯ
โส เอกทิวสํ กาณฺจนคฺุหายํ นิภฺขมิตฺวา วิษฺมภิกฺุวา จตฺุทฺทิสํ
โอลเกตฺวา สีหนาทํ นทิตฺวา โจราย ปกฺกมนฺโต มหามหิสํ
วธิตฺวาว มํสํ ขาทิตฺวา เอกํ สรํ โอตริตฺวา มณฺวิณฺณสฺส
อุทกสฺส กุจฺฉิ ปุเรตฺวา กุหํ สนฺุชย ปายาสิ ฯ อเถโก
สิกาโล โจรปฺปสฺุโต สหสว สีนํ ทิสฺวา ปลาโยคฺุ อสฺกุโกนฺโต
สีหสฺส ปฺุโรโต ปาเทสฺ ปตฺติตฺวา นิปฺชชติ ก็ ชมฺพุกาติ
วฺุเต อหํ เต สามิ ปาเท อุปฺภูจฺาตฺุกาโมมฺหิตี อาห ฯ
สีโห สารฺุ เอหิ มํ อุปฺภูจฺห วรมฺ์सानิ ตํ ขาทาเปสฺสามิตี
วตฺวา สีคาลํ อาทาย กาณฺจนคฺุหํ อคฺมาสิ ฯ สีคาลอ ตโต
ปฏฺจาย สีหวิฆาสํ ขาทติ ฯ โส กติปาหจฺเยน ฤลฺลสฺริโร
๑. ม. นิปฺชชติ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กถกฏกถวณณนา หน้า 440

อโหสิ ฯ อถ นํ เอกทิวสํ คุหายํ นิปนฺนโกว สึโห อาห
คจฺจ ชมฺพุทฺถ ตฺวํ ปพฺพตฺติขเร จตฺวา ปพฺพตปาเท สญฺจรฺนเตสฺ
หตฺถิอสุสมฺหิตาที่สุ ยสฺส มํสํ ขาทิตฺตกาโมสิ ตํ โอลเกตฺวา
อาคณฺตฺวา อสุกมํสํ ขาทิตฺตกาโมมฺหิตี วตฺวา วิโรจ สามีติ
วเทหิ อหํ ตํ วชิตฺวา มชฺฐมํสํ ขาทิตฺวา ตฺยหฺมปิ ทสฺสามีติ ฯ
สิคาลอ ปพฺพตฺติขริ อภिरุหิตฺวา นานปฺปการเ มิคเ โอลเกตฺวา
ยสฺเสว มํสํ ขาทิตฺตกาโม อโหสิ กาลญฺจนคฺคหํ ปวิสิตฺวา ตเมว
สีหสฺส อาโรเจตฺวา ปาเทสฺ ปติตฺวา วิโรจ สามีติ วทติ ฯ
สิโห เวเคน ปกฺขณฺทิตฺวา สเจปิ มตฺตวรวารโณ อโหสิ
ตตฺถเว นํ ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา สยฺปิ วรํมํสํ ขาทติ
สิคาลสฺสาปิ เทติ ฯ สิคาลอ กุจฺฉิปฺปรี มํสํ ขาทิตฺวา คฺคหํ
ปวิสิตฺวา นิตฺทายติ ฯ

โส คจฺจนฺเต กาลเ มานํ วทฺเตติ อหฺมปิ จตฺตปฺปโทว
กึการณา ทิวเส ทิวเส ปเรหิ โปสิยมาโน วิหฺรามิ อโธ
ปฏฺฐาย อหฺมปิ หตฺถิอาทโย ปหริตฺวา มํสํ ขาทิสฺสามิ สึโหปิ
มิกฺรธา วิโรจ สามีติ วุตฺตเมว ปทํ นิสฺสาช วารณฺ เวสิ
อหํ สีเหน วิโรจ ชมฺพุทฺถาติ มํ วทาเปตฺวา เอกํ วรวารณํ
วชิตฺวา มํสํ ขาทิสฺสามีติ ฯ โส สึหํ อุปฺสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ
สามิ มยา ที่มฺรตฺตํ ตฺมฺเหหิ วชิตวรวารณานํ มํสํ ขาทิตํ
อหฺมปิ เอกํ วารณํ ปหริตฺวา(๑) มํสํ ขาทิตฺตกาโม ตสฺมา
๑. ม. วรวารณํ มาเรตฺวา ฯ

คฺมุเหหิ นิปนฺนญฺจานเ กาลญฺจนคฺุหายํ นิปชฺชิสฺสามิ คฺมุเห
ปพฺพตปาเท วิจฺรนฺตํ วรฺวารณํ โอลฺเกตฺวา มม สนฺตักฺก
อาคณฺตฺวา วิโรจ ชฺมพฺุกาติ วเทถ เอตฺตกมฺตฺตมฺปิ(๑) มจฺเณ
มา กริตฺถาติ ฯ อถ นํ สีโห อาห น ตฺวํ ชฺมพฺุก
วารเณ วชิตฺถํ สมตฺโถ สีหฺกุเล อุปฺปนฺโน วารณํ ปหริตฺวา
มํลํ ขาทนสมตฺโถ สีลาโล นาม โลเก นตฺถิ มา เต เอวํ
รฺุจฺจि มยา วชิตฺวรฺวารณานญฺเณว มํลํ ขาทิตฺวา วสฺสฺสูติ(๒) ฯ
โส เอวํ วุตฺโตปิ โอรมิตฺถุ(๓) น อิจฺฉิ ปฺนปฺปฺนํ ยาจิเยว ฯ สีโห
ตํ นิวาเรตฺถํ อสฺกโกนฺโต สมปฺปฏิจฺฉิตฺวา เตนหิ มม วสฺนญฺจานํ
ปวิสิตฺวา นิปชฺชาติ ชฺมพฺุกํ กาลญฺจนคฺุหายํ นิปชฺชาเปตฺวา สยํ
ปพฺพตปาเท มตฺตวรฺวารณํ โอลฺเกตฺวา กฺุหาทฺวาริ คณฺตฺวา
วิโรจ ชฺมพฺุกาติ อาห ฯ สีลาโล กาลญฺจนคฺุหาย นิกฺขมิตฺวา
วิชฺมภิตฺวา จตฺตทฺทิสํ โอลฺเกตฺวา ติกฺขตฺตํ วสฺสิตฺวา
มตฺตวารณสฺส กุมฺเภ ปตฺติสฺสามิตฺติ ปกฺขนฺทิตฺวา วิรชฺฉิตฺวา
ปาทมฺุเล ปติ ฯ วารโณ ทกฺขินฺปาทํ อุกฺขิปิตฺวา ตสฺส สีลํ
อกฺกมิ ฯ สีสฺญฺจिณี จุณฺณวิจฺฉณฺณานิ อหฺลํ ฯ อถสฺส สรริ
วารโณ ปาเทน มํลิตฺวา ราสี กตฺวา อุปริ ลณฺฑํ ปาเตตฺวา
โกญฺจนาทํ นทฺนฺโต อรณฺณํ ปาวิสิ ฯ

โพธิสฺสโต อิมํ ปวฺตฺตํ ทิสฺวา อิทานิ วิโรจ ชฺมพฺุกาติ

๑. ม. เอตฺตกมฺตฺตมฺปิ ฯ ๒. ม. วสฺสฺสูติ ฯ ๓. ม. วิรมิตฺถุ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กถุภุจกถวณฺณา หน้า 442

วตฺวา อิมํ คถมาห

[๑๔๓]ลสี จ เต นิปฺผลิตา มตฺถโก จ ปฺพาลีโต

สพฺพาเต ผาสฺกา ภคฺคา อชฺช โข ตฺวํ วิโรจสีติ ฯ

ตตฺถ ลสีติ มตฺถลฺลํ ฯ นิปฺผลิตาติ นิกฺขนฺตา ฯ เอวํ

โพธิสฺสโต อิมํ คถํ วตฺวา ยาวตายุํ จตฺวา ยถากมฺมํ

กโต ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตํ สโมชานนฺติ

ตทา ลีลาโล เทวตฺโต อโหสิ ลีโห ปน อหเมวาทิ ฯ

วิโรจนชาตํ ตตฺถิ ฯ

นงฺคุภุจชาตํ

พหุเมปฺเต อสพฺภิ ชาตเวทาทิ อิทํ สตุถา เชตวเน

วิหรนฺโต อาชีวกานํ มิจฺฉาตปํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา กิร อาชีวกา เชตวณฺปิภุจฺชิ นานปฺปการิ มิจฺฉาตปํ

จรณฺติ ฯ สมพฺพหฺลา ภิกฺขุ เตสํ ตํ อุกฺกุภฺภิปฺปชานวคฺคฺลิวคฺต-

กถุภุจกถปฺสสยปฺลยจตปนาทิเกทมิจฺฉาตปํ ทิสฺวา ภควนฺตํ ปุจฺฉิสฺสุ

อตุถิ นุ โข ฆนฺเต อิมํ มิจฺฉาตปํ นิสฺสาย กุสลํ วา

วฺขุณฺณิ วาติ ฯ สตุถา น ภิกฺขเว เอวรูปํ มิจฺฉาตปํ นิสฺสาย

กุสลํ วา วฺขุณฺณิ วา อตุถิ ปุพฺเพ ปณฺฑิตา เอวรูปํ ตปํ

นิสฺสาย กุสลํ วา วฺขุณฺณิ วา ภวิสฺสตีติ สญฺญา ย ชาตคฺคิ

คเหตุวา อรณณํ ปวิสิตฺวา อคฺคิขุหนาทิวเสน กิณฺจิจิ วุฑฺฒี
อปฺสฺสนฺโต อคฺคิ อฺทเกน นิพฺพทาเปตฺวา กสิณฺปริกมฺมํ กตฺวา
อภิณฺญา จ สฺมาปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา พุรฺหมฺโลกปรายนา
อเหสฺสนฺติ วตฺวา อตีตํ อหริ ๕

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมฺตตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสฺสฺสฺโต
อฺทิจฺจพฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติ ๕ ตสฺส ชาติทิวเส มาตาปิตโร
ชาติภุจกถิ คเหตุวา จเปตฺตํ ๕ อถ นํ โสฬสวสฺสติกกาเล เอตทวโจ
มยํ เต ปฺลุต ชาติทิวเส อคฺคิ กณฺหิมฺห สเจ อการํ
อชฺฌาวาสิตฺกามาโม ตโย เวเท อุกฺกณฺห อถ พุรฺหมฺโลกํ
กนฺตฺกามาโม อคฺคิ คเหตุวา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา อคฺคิ ปริจฺจรฺนฺโต
มหาพุรฺหมานํ อาราเชตฺวา พุรฺหมฺโลกปรายโน โหหิติ ๕ โส
น มยฺหํ อการเนน อตฺถโถติ อคฺคิ คเหตุวา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา
อสุสมปทํ มาเปตฺวา อคฺคิ ปริจฺจรฺนฺโต อรณฺณเณ วิหาสิ ๕ โส
เอกทิวสํ ปจฺจนฺตคามเก โภทฺทฺทฺชิตฺตํ ลภิตฺวา ตํ โคนํ อสุสมปทํ
เนตฺวา จินฺเตสิ อคฺคิ ภควนฺตํ โคมํสํ ขาทาเปสฺสสามิติ ๕
อถสฺส เอตทโหสิ อธิ โลงนํ นตฺถิ อคฺคิ ภควา อโลณํ
ขาทิตฺตํ น สกฺขิสฺสฺสฺติ คามโต โลงนํ อหริตฺวา อคฺคิ ภควนฺตํ
สโลณกํ ขาทาเปสฺสสามิติ ๕ โส ตํ ตตฺถเณว พนฺธิตฺวา โลงนฺตถาย
คามกํ อคฺคมาสิ ๕ ตสฺมี กเต สมนฺพฺพลา ลุฑฺฑกา ตํ จานํ
อาคตา โคนํ ทิสฺวา วรฺธิตฺวา มํสํ ปจฺจิตฺวา ขาทิตฺวา

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กกณฎกาวคควณณนา หน้า 444

นงฺกุญฺจยจ ชงฺฆมฺยจ จมฺมมฺยจ ตตฺตเถว ฉทฺทเหตุวา อวเสสมี-
สมาทาย อคมฺสฺฯ พุราหุมนโณ อากนฺตฺวา นงฺกุญฺจาติมตฺตํ
ทิสฺวา จินฺตเสถ อัย อคฺคิ ภควา อตฺตโนปี สนฺตกํ รกฺขิตฺตํ
น สกฺโกติ มํ ปน กทา รกฺขิสฺสตี อิมินา อคฺคิปริจฺจเรณ
นิริตฺถเกน ภวิตพฺพํ นตฺถิ อิตฺถินิทานํ กุสฺลํ วา วุฑฺฒิ
วาติฯ โส อคฺคิปราริจฺจริยาย วิคตฺถจฺจนฺโท อมฺโภ อคฺคิ ตฺวํ
อตฺตโนปี สนฺตกํ รกฺขิตฺตํ อสกฺโกนฺโต มํ กทา รกฺขิสฺสตี
มํสํ นตฺถิ เอตฺตเกนปี ตฺสฺสาหิตี นงฺกุญฺจาทีนํ อคฺคิมฺหิ
ปกฺขิปนฺโต อิมํ คาทมาห

[๑๔๔]พหุเมเปติ อสพฺภิ ชาตเวท

ยฺนตํ วาลธินาภิปุชฺยาม
มํสฺสารหฺสฺส นตฺถชฺช มํสํ
นงฺกุญฺจรมฺปิ ภวํ ปฏฺกุกฺหาตฺตติฯ

ตตฺถ พหุเมเปตฺนตฺติ เอตฺตกมฺปิ พหุํฯ อสพฺภิตฺติ อสปฺปฺริส
อสาธฺฐชาติกํฯ ชาตเวทาทิ อคฺคิ อาลปฺติฯ อคฺคิ หิ ชาตมตฺโตว
เวทียติ ขายติ ปากโณ โหติ ตฺสฺมา ชาตเวโทติ วุจฺจติฯ
ยฺนตํ วาลธินาภิปุชฺยามาติ ยํ อชฺช มยํ อตฺตโนปี สนฺตกํ
รกฺขิตฺตํ อสมตฺถํ ภควนฺตํ วาลธินา อภิปุชฺยาม เอตฺมฺปิ เต
พหุเมวาติ ทสฺเสติฯ มํสฺสารหฺสฺสชาติ มํสฺสารหฺสฺส ตฺยฺหํ นตฺถิ
อชฺช มํสํฯ นงฺกุญฺจรมฺปิ ภวํ ปฏฺกุกฺหาตฺตติ อตฺตโน สนฺตกํ

รกขิตุ อสกุโกนุโต ภว อิม สขงฆจम्म นงกุฏจุมปี
ปฏิคคณหตุติ ฯ

เอว วตฺวา มหาสตุโต อคฺคี อุทเกน นิพฺพาเปตฺวา
อิสิปฺพพฺขั ปฺพพฺชิตฺวา อภิญญา จ สฺมาปฺตติโย จ
นิพฺพตฺเตตฺวา พุรหฺมโลภปรายโน อโหสิ ฯ

สตุถา อิม ชฺมมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกั สโมชานสิ
ตทา นิพฺพตฺตคฺคิตาปโส อหเมวาทิ ฯ

นงกุฏจชาตกั จตฺตถุํ ฯ

ราชชาตกั

น ตฺวํ ราช วิชานาสีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ปฺราณหฺตฺติยิกาปโลภนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุํ อินฺทฺริยชาตเก อวิภวิสฺสตี ฯ

สตุถา ปน ตํ ภิกฺขุํ อามนฺเตตฺวา ภิกฺขุ มาตุคาโม
นาม อรกฺขิโย (๑)อารกฺขํ จเปตฺวา รกฺขนุโตปี นํ รกฺขิตุํ
น สกุโกติ ตฺวมฺปี ภิกฺขุ ปฺพเพ เอตํ อารกฺขํ จเปตฺวา
รกฺขนุโตปี รกฺขิตุํ นาสกฺขิ อิทานิ กถํ รกฺขสิตี วตฺวา
อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โภชิสตุโต
#๑. ม. อารกฺขํ จเปตฺวา รกฺขนุตาปี รกฺขิตุํ น สกุโกนุติ ฯ เอวมฺปริปี ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กถกฏกวกถวณฺณนา หน้า 446

สูกโยนินฺย นิพพตฺติ ฯ กาสีรฎฺฐเ เอโก พุราหุมนโณ โปธิสตุตถจ
กนิฏฺฐภาทิกถจสฺส ปุตฺตฎฺฐาเน จเปตฺวา โปเสตี ฯ เตสุ
โปธิสตุตฺสส โปฏฺฐปาโทติ นามํ อโหสี อิตฺรสฺส ราโชติ ฯ
ตสฺส ปน พุราหุมนสฺส ภริยา อนาจารา โหติ ทฺสฺสีตา ฯ
โส โวหารตฺถาย กจฺจนฺโต อุโกปี ภาตโร อห ตาตา
สเจ โว มาตา พุราหุมนฺนิ อนาจารย์ จรติ วาเรยฺยาถ
นฺนฺติ ฯ โปธิสตุโต อห สาธุ ตาต วาเรตุํ สกฺโกนฺโต
วาเรสฺสามิ อสกฺโกนฺโต ตฺถนฺทึ ภวิสฺสามิติ ฯ เอวํ พุราหุมน
พุราหุมนฺนิ สุกานํ นียยาเทตฺวา โวหารตฺถาย คโต ฯ ตสฺส
กตทิวสโต ปฏฺฐาย พุราหุมนฺนิ อติจริตุํ อารทฺธา ฯ
ปวิสฺนฺตานถจ นิกฺขมฺนฺตานถจ ปมาณํ [๑] นตฺถิ ฯ ตสฺสา
กิริยํ ทิสฺวา ราโช โปธิสตุตฺ อห ภาทิก อมฺหากํ ปิตา
สเจ โว มาตา อนาจารย์ จรติ วาเรยฺยาถาติ วตฺวา
คโต อิทานิเปสฺวา อนาจารย์ จรติ วาเรม นฺนฺติ ฯ โปธิสตุโต
ตาต ตฺวํ อตฺตโน อพฺยตฺตตฺถาย พาลภาเวเนว วเทสิ
มาตฺรคามํ นาม อุกฺขิปิตฺวา จรฺนฺตาปี รกฺขิตฺตุํ น สกฺโกนฺติ
ยํ กมฺมํ กาคฺตุํ น สกฺโกนฺติ น ตํ กาคฺตุํ วฏฺฏตีติ วตฺวา
อิมํ คาถมาห ฯ

[๑๔๕]น ตฺวํ ราช วิชานาสี อพฺพตฺเต อนาคเต

อพฺพายตฺ(๒) วิลปฺสี วิรตฺเต โกสิยายเนติ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร อนฺโตติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. อพฺพายตฺ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ

ตตถ น ตุวั ราช วิชานาสี อหุตฺตรตฺเต อนาคเตติ
ตาท ราช ตุวั น ชานาสี อหุตฺตรตฺเต อนาคเต ปจฺมยาเมเยว
เอตฺตกา ชนา อนาคตา อิทานี โโก ชานาติ กิตฺตกาปี
อากมิตฺตสนฺตีสฺสึ อพฺพายตฺตํ วิลปฺสฺสึ ตุวั อพฺยตฺตวิลาปี วิลปฺสฺสึ ฯ
วिरตฺเต โกสิยาเยเนติ มาตา โน โกสิยาเยนี พฺราหฺมณฺณี วิรตฺตา
อมฺหากํ ปิตฺริ นิปฺเปมา ชาตาว สจฺจสฺสา ตสฺมี สฺสินโห
วา เปมฺม วา ภเวยฺย น เอรูปรูปํ อนาจารย์ กเรยฺยาติ
อิมมตฺถํ เอเตหิ พุยฺยชเนหิ ปกาเสสฺสึ ฯ

เอวํ ปกาเสตฺวา จ ปน พฺราหฺมณฺณียา สทฺธิ ราชสฺส วตฺตํ
น อทาสี ฯ สทา ยาว พฺราหฺมณฺสฺส อนาคมนา ยถารูจฺยา
วฺจริ ฯ พฺราหฺมโณ อากนฺตฺวา โปฏฺฐปาทำ ปุจฺฉิตฺวา ตาท กิทิสฺสึ
โว มาตาคี ฯ โปทิสฺสฺสโต พฺราหฺมณฺสฺส สทฺพิ ยถาภูตํ
กเถตฺวา กิ เต ตาท เอรูปราย ทฺสฺสึสฺสึลาชาติ วตฺวา ตาท
อมฺहेหิ มาตฺยา โทสฺสฺส กถิตกาลโต ปุฏฺฐาย น สกฺกา
อิช วสฺตฺตฺตํ พฺราหฺมณฺสฺส ปาทะ วนฺทิตฺวา สทฺธิ ราชเณ
อุปฺปตฺติตฺวา อรณฺณํ อคมาสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานี ปกาเสสฺสึ ฯ
สจฺจปฺริโยसानเณ อุกฺกณฺจิตฺกิกฺขุ โสตาปตฺติผลเ ปตฺติภูจฺหิ ฯ ตทา
พฺราหฺมโณ จ พฺราหฺมณฺณี จ เอเตเยว เทวชนา อहेสิ ราชโ
ปน อานนฺโท โปฏฺฐปาโท ปน อหเมวาคี ฯ

ราชชาตกัม ปญจมํ ฯ

กาทกษัตถิ (๑)

อปี นุ หนุกา สนุตาติ อิทิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
สมพหุเล มหุลลเก ภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

เต กิร คิหิกาลे สวาคุถियิ กุญุมพิกา อทุตมา มหทุชนา
อญญมญญสหายกา เอกโต หุตวา ปุญญานิ กโรนุตา สตุถ
ชมมเทสนิ สุตวา มยิ มหุลลกา กิโนนุ ชรราวาเสน
สตุถ สนุติเก รณณิเย พุททสาสเน ปพพชิตวา ทุกขสสนติ
กริสสามาติ สพพิ สาปเตยยิ ปุตตนตตาทินิ ทตวา อสุสมุข
ณาคิสงมฺ ปหาย สตุถาริ ปพพชชฺ ยาจิตวา ปพพชิส
ปพพชิตวา จ ปน ปพพชชานรูปิ สมณชมมํ น กริส
มหุลลกาเวเน ชมมมปิ น ปரியานุสิสิ คิหิกาลे วิย
ปพพชิตกาลี วิหารปริยเนเต ปณณสาลิ กเรตวา เอกโตว
วสิสิ ปินุทาย จรณตปิ อญญตถ อคนุตวา เขญญเยน
อตุตโน ปุตตทาสเสว เกหิ คนุตวา ญญชิสฺ ฯ เตสุ เอกส
ปุราณทุติยิกา สพเพสปี มหุลลกตุเถรานิ อุปการิกา อโหสิ ฯ
ตสฺมา เสสาปิ อตุตนา ลทุชมาหาริ คเหตุวา ตสฺสาเยว เกहे
นินิสิติตวา ญญชนุติ ฯ สาปิ เตสํ ยถาสนุनिหิตํ สุปพญญชน
เทติ ฯ सा अणुत्तरेण आपाचनं सुग्गुजा कालमकालि । अ
ते महुल्लकत्तेरा विहारी कनुत्वा अणुमणुणि किवासु कहेत्वा
मरुहत्तरसा उपาสिका कालकताति विहारपञ्जनते रोत्नुता
๑. ม. สมุททกาทกษัต... ฯ เอวมุปริปิ ฯ
๒. ม. ปุตตธีตาทินิ ฯ ๓. ม. โรเคน ฯ

วิจรีสุ ฯ เตสมฺปน สทฺทํ สุตฺวา อิโต จิโต จ ภิกฺขุ สนนฺิปตฺติววา
อาวุโส กสฺมา โรทถาติ ปุจฺฉีสุ ฯ เต อมฺหากํ สหายสฺส
ปฺราณทุติยิกา มชฺรหตุถรสา กาลกตา อมฺหากํ อติวिय
อุปการกา อิทานิ กุโต ตถารูปํ ลภิสฺสาม อิมินา การณน
โรทิมฺหาติ อาหํสุ ฯ เตสํ ตํ วิปฺปการิ ทิสฺวา ภิกฺขุ ชมฺม-
สภายํ กถํ สมฺภูจาเปสุ อาวุโส อิมินา นาม การณน
มหลลกตฺเถรา อณฺณมณฺณํ กิฺวาสุ คเหตุวา วิหารปจฺจนฺเต
โรทนฺตา วิจฺรณฺตีติ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา กาย นฺตุถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ
วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว เต ตสฺสา กาลกิริยาย โรทนฺตา
วิจฺรณฺติ ปุพฺเพเปเต อิมํ กากโยนฺนํ นิพฺพตฺติววา สมฺพุทฺเท
มตํ นิสฺสาย สมฺพุทฺทา อุกทํ อุสฺสึญฺจิตฺวา เอตํ นีหริสฺสามาติ
วายนฺตา ปณฺทิตฺเต นิสฺสาย ชีวิตํ ลภิสฺสูติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสึยํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โปทิสฺตฺโต
สมฺพุทฺทเววตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ อเถโก กากโก อตฺตโน ภริยํ
กาเก อาทาย โคจฺริ ปฺริเยสฺมาโน สมฺพุทฺตีริ อคฺมาสิ ฯ ตสฺมี
กาเล มนฺุสฺสา สมฺพุทฺตีเร ชีรปายาสมจฺฉมฺสฺสุราทีหิ นาค-
พลิกมฺมํ กตฺวา ปกฺกมฺีสุ ฯ อเถโก กากโก พลิกมฺมจฺฉานํ กนฺตฺวา
ชีราทินิ ทิสฺวา สทฺธี กากิยา ชีรปายาสมจฺฉมฺสฺาทินิ
ปฺริภฺลฺลชิตฺวา พหุํ สุริํ ปิวิ ฯ เต อุโก สุรามทฺตฺตา สมฺพุทฺทหิ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กถกฏกถวณฺณนา หน้า 450

ก็พิศุสามาติ เวลนฺเต นิสีทิตฺวา นุหายิตฺถุ อารภีสุ ฯ อเถกา
 อุมฺมิ อากนฺตฺวา กากี คเหตุวา สมฺมุตฺเต ปเวเสสิ ฯ ตเมโก
 มจฺโฉ สํหริตฺวา อชฺโฆหริ ฯ กากิ ภาริยา เม มตาติ โรทิ
 ปริเทวิ ฯ อถสฺส (๑) ปริเทวนสฺมทํ สุตฺวา พหู กากา สนฺนิปติตฺวา
 ก็การณา โรทสีติ ปุจฺฉีสุ ฯ สหายิกา โว เวลนฺเต นุหายมานา
 อุมฺมिया หฎฺฐาติ ฯ เต สพฺเพปิ เอกรวํ รวนฺตา โรทิสฺสุ ฯ
 อถ เนสํ เอตทโหสิ อิมํ สมฺมุตฺตํ นาม อมหากํ ก็
 ปโหสิ อุกํ อุตฺตสิณฺจิตฺวา สมฺมุตฺตํ ตฺวจฺฉํ กตฺวา สหายิกํ
 นีหริสฺสามาติ ฯ เต มจฺฉํ ปุเรตฺวาว อุกํ พหิ ฉทฺเทนฺติ
 โฉณฺทเกน จ คเล สฺสสฺमानเ อฏฺฐายฺญาย ถลํ คนฺตฺวา
 วิสฺสมนฺติ ฯ เต หนฺนุสุ กิลมฺนฺเตสุ มฺเขสุ สฺกขฺนฺเตสุ อกฺขิสฺสุ
 รตฺเตสุ [๒] กิลมฺนฺตา หุตฺวา อณฺณมณฺณํ อามนฺเตตฺวา อมฺโโก
 มยํ สมฺมุตฺตา อุกํ คเหตุวา พหิ ปาเตม คหิตคหิตญฺจานํ
 ปุณฺ อุกเกน ปุเรติ สมฺมุตฺตํ ตฺวจฺฉํ กาคฺคํ น สกฺขิสฺสามาติ
 วตฺวา อิมํ คาถมาหํสุ

[๑๔๖] อปี ญฺ หนฺกา สนฺตา มฺขณฺจ ปริสฺสฺสตี

โอรามม น ปาเรม ปุเรตว มโหทธีติ ฯ

ตตฺถ อปี ญฺ หนฺกา สนฺตาติ อปี [๓] อมหากํ หนฺกา
 กิลนฺตา ฯ โอรามม น ปาเรมาติ มยํ อตฺตโน พเลน
 # ๑. ม. มํสํ ขาทิตฺวา ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ที่นาติ ทิสฺสตี ฯ
 # ๓. ม. เอตฺถนฺตเร อปี โน หนฺกา สนฺตาติ ทิสฺสตี ฯ

มหาสมุทฺทา อุกกั อากขุฒมานา โอสารेम ตุจฺฉั ปน นั
กาตุํ น สกโกม อยญฺหิ ปุรเตว มโหทธิติ ฯ

เอวญจ ปน วตุวา สพฺเพปิ เต กากา ตสุสา
กากิยา เอวรูปนฺนาม ตุจฺฉั อโหสิ เอวรูปานิ วญฺญุกฺขิณี
เอวรูปั นวิสณฺจันํ เอวรูปุ มจรฺรสทฺโท สา โน อิมํ
โจรสมฺมุทํ นิสฺสาย นญฺจาติ พหุํ วิปฺปลปีสุ ฯ เต เอวํ
วิปฺปลปฺมานे สมฺมุทฺทเวตฺตา เภรวรูปุ ทสฺเสตฺวา ปลาเปสิ ฯ
เอวํ เตสํ โสตุถิ อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกั สโมชานสิ
ตทา กากิ อัยํ ปุราณฺตุติยิกา อโหสิ กากิโก มหฺลลกฺตฺเถโร
เสสกาภา เสสมหฺลลกฺตฺเถรา สมฺมุทฺทเวตฺตา ปน อหเมวาทิ ฯ
กากชาตกั นญฺจํ ฯ

ปุพฺพรตฺตชาตกั

นยิทํ ทุกฺขํ อํหํ ทุกฺขนฺตํ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
เอกั อุกฺกณฺจิตฺตํ อารพุก กเถสิ ฯ

โส หิ ภิกฺขุ ภควตา สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ อุกฺกณฺจิตฺตํ
วุตฺโต สจฺจนฺตํ วตฺวา เกน อุกฺกณฺจาปีโตสิตฺติ ปุณฺโณ
ปุราณฺตฺตํ อายาติ วตฺวา มชฺฐรหฺตฺตฺรสา ภนฺเต สา อิตฺถิ
น สกฺโกมิ ตํ วินา วสิตฺตฺตํ อหา ฯ อถ นํ สตฺถา
เอสา เต ภิกฺขุ อนตฺตการิกา ปุพฺเพปิ ตฺวํ เอตํ นิสฺสาย
สุเล อุตฺตาสีโตเอตฺตฺตฺตฺว ปรีเทวมาโน (๑) กาลํ กตฺวา นิสฺเย
นิพฺพตฺโต อิทานิ นํ กสฺมา ปุณฺ ปุณฺเจสิตฺติ วตฺวา อตฺถิ
อาหริ ฯ

อตฺถิตฺเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสฺตฺโต
อากาสภุจกเทวตา อโหสิ ฯ อถ พาราณสิยํ กตฺตํกรตฺตํ-
วารจฺจโม สมฺปตฺโต โหติ ฯ นครํ เทวนครํ วิย อลงฺกรีสฺสุ ฯ
สพฺโพ ชโน ฉนฺทิกิพานิสฺสึโต อโหสิ ฯ เอกสฺส ปน ทฺตฺต-
มฺนุสฺสสฺส เอกเมว ฉนฺทิกิพานิสฺสึโต อโหสิ ฯ โส ตํ สฺวโรตฺถํ
โรชฺวาเปตฺวา โอบุชฺวาเปตฺวา สตฺวลิกสฺสสฺวลิกํ การตฺวา
จเปสิ ฯ อถ นํ ภริยา เอวมาห อิจฺฉามหิ สามิ เอกั
กฺุสมฺภรตฺตํ นินฺวาเสตฺวา เอกั ปารุปีตฺวา ตว กณฺเฐ ลคฺคา
๑. ม. ปตฺตฺตฺตมาโน ฯ

กตฺตึกรตฺติวารี จริตฺตุนฺติ ฯ ภาทฺเท กุโธ อมฺหากั ทลิตฺตทานั
กุสุมภั สุตฺตวตฺถั นีวาเสตฺวา กิพาทิตี ฯ กุสุมภฺรตฺตั
อลภมานา ฉนทึพั น กิพิสฺสามิ ตฺวํ อณฺณํ อิตฺถิ คเหตุวา
กิพฺสฺสูติ ฯ ภาทฺเท กิ มํ ปิเพสฺสิ กุโธ อมฺหากั กุสุมภฺนฺติ ฯ
สามิ ปฺริสฺสส อิจฺฉาย สติ กิณฺนาม นตฺถิ นนุ รณฺโณ
กุสุมภฺวตฺตฺตฺมึ พหุ กุสุมภฺนฺติ ฯ ภาทฺเท ตณฺจันนํ รกฺข-
สปรึคฺคหิตโปกฺขรณฺนิสทิสํ พลวาร์กฺขา น สกฺกา อฺปสงฺกมิตฺตํ
มา เต เอตํ รุจฺจิ ยถาลทฺเชเนว ตฺสฺสสฺสูติ ฯ สามิ รตฺตึภาเค
อนฺธกาเร สติ ปฺริสฺสส อคฺมนิยฺภูจันนํ นาม นตฺถิตี ฯ (๑) เอกา
อากาสจารินี เทวตา ตฺสฺส อนาคตภยํ ทิสฺวา ตํ นีวาเรสฺสิ (๑) ฯ

อิตฺติ โส ตาย ปฺนปฺปฺนํ กเถนฺติยา กิเลสฺวเสน วจัน
คเหตุวา โหตฺถ ภาทฺเท มา จินฺตยิตฺถาติ ตํ สมสฺสาเสตฺวา
รตฺตึภาเค ชีวิตํ ปฺริจฺจชิตฺวา นครา นิกฺขมิตฺวา รณฺโณ
กุสุมภฺวตฺถั คนฺตฺวา วตฺตี มทฺทิตฺวา อนฺโตวตฺถั ปาวิสิ ฯ
อารกฺขมนฺนุสฺสา วตฺสทฺทํ สุตฺวา โจอโร โจอโรติ ปฺริวาเรตฺวา
คเหตุวา ปฺริภาสิตฺวา โกฏฺฏฺตฺวา พนฺธิตฺวา ปภาตาย รตฺตึยา
रणฺโณ ทสฺเสสฺสุ ฯ ราชา คจฺฉน นํ สฺวเล อุตฺตาเสถาติ
อาห ฯ อถ นํ ปจฺฉาพาหุ พนฺธิตฺวา วชฺฌเกรียา วชฺชมานาย
นครา นิกฺขามาตฺวา(๒) สฺวเล อุตฺตาเสสฺสุ ฯ พลวเวทนา วตฺตฺนฺติ ฯ
๑. ม. อิม ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. นิกฺขมาเปตฺวา ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กถกฏกถวณณา หน้า 454

กาภา สีเส นิสยิตฺวา กณยคุสทิสเสหิ ตฺถุเทหิ อฺกฺขิณิ
วิษฺณฺณติ ฯ โส ตถารูปมฺปิ ทฺกฺขํ อมนสฺกิริตฺวา ตเมว อิตฺถิ
อนุสฺสริตฺวา ตาย นามมฺหิ ฆนปฺปฺพรตฺตนิวตฺถาย (๑) กณฺเจ
อาสตฺตพาหุยฺกถาย สทฺธี กตฺติกรตฺติวารโต ปรีหิโนติ วตฺวา
อิมํ กถมาห

[๑๔๗]นยิทํ ทฺกฺขํ อํทํ ทฺกฺขํ ยํ มํ ตฺทติ วายโส

ยํ สามา ปฺปฺพรตฺเตน กตฺติกํ นานุโกสฺสตีติ ฯ

ตฺตถ นยิทํ ทฺกฺขํ อํทํ ทฺกฺขํ ยํ มํ ตฺทติ วายโสติ

ยณฺจ อิทํ สฺวเล ลกฺคนปจฺจยํ กายิกเจตฺตสิทฺกฺขํ ยณฺจ โลหฺมเยหิ

วिय ตฺถุเทหิ วายโส ตฺทติ อิทํ สทฺพิปี มยฺหํ น ทฺกฺขํ

อํทํ ทฺกฺขํ เอตฺเตยว ปน เม ทฺกฺขณฺติ อตฺโถ ฯ กตฺริ ฯ

ยํ สามา ปฺปฺพรตฺเตน กตฺติกํ นานุโกสฺสตีติ ยํ สา

ปิยงฺกฺสามา มม ภริยา เอกํ กุสฺมฺภรตฺตํ นีวาเสตฺวา เอกํ

ปารุปีตฺวาปี เอกฆนปฺปฺพรตฺเตน วตฺถยฺเคน อจฺจนฺนา มํ (๒)

กณฺเจ คเหตฺวา กตฺติกรตฺติวารํ นานุโกสฺสตีติ(๓) อิมํ มยฺหํ

ทฺกฺขํ เอตฺเทว หิ มํ พาทฺตีติ ฯ

โส นํ เอว มาตฺฐคามํ อารพฺก วิปฺปลปฺนฺโตยว กาลิ

กตฺวา นีรเย นีพฺพตฺติ ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมธานสฺสิ

๑. ม. ฆนปฺปฺพรตฺตวตฺถนิวตฺถาย ฯ ๒. ม. มม ฯ

๓. ม. นานุภวิสฺสตีติ ฯ

ตทา ชายปติกา อิทานิ ชายปติกา ตั การณั ปุจกั
กตุวา จิตา อากาสกัทเวตทา ปน อหเมวาติ ฯ
ปุปุพรตตชาตกั สตุตมึ ฯ

สีลาลชาตกั

นาหึ ปุณฺ น จ ปุณฺนติ อิทั สตุธา เขตวเน วิหรนฺโต
กิเลสณิคุคหึ อารพุก กเถสิ ฯ

สาวตฺถิยั กิร ปุจจสตุตตทา สหายกา มหาวิภา
เสกฺขิปุตฺตา สตุถุ ฐมฺเมเทสนั สตุวา สาสเน อูริ ทตุวา
ปพฺพชิตฺวา เขตวเน อนฺโตโกภูิสณฺจारे วิหรีสุ ฯ อเถกทิวสั
เตสั อทุพรตตสมเย กิเลสณิสฺสึโต สกฺกปโป อูปุปฺชชึ ฯ เต
อูกุกณฺจิตา อตุตโน (๑) ชหิตกิลเส ปุณฺ คณฺหิตุ จิตฺตึ อูปุปาทยีสุ ฯ
อถ สตุธา อทุพรตตสมนฺนตเร สพฺพญฺญุตถาณทณฺฑาทิปกั
อูกุขิปิตฺวา กตฺราเย นุ โข รติยา เขตวเน ภิกฺขุ วิหรนฺตึติ
ภิกฺขุณฺ อชฺฌาสยั โอลเณนฺโต เตสั ภิกฺขุณฺ อพุกนฺตเร
กามราคสกฺกปฺปสฺส อูปุปฺนฺนภาวึ อญฺญาสิ ฯ สตุธา จ นาม
เอกปุตฺติกา อิตฺถึ อตุตโน ปุตฺตึ วิย เอกจกฺขุโก ปุริโส จกฺขุ
วิย อตุตโน สาวเก รกฺขติ ปุพฺพณฺหาทิสฺสึ ยสฺมึ ยสฺมึ
สมเย เตสั กิลเส อูปุปฺชชฺนติ เต เตสั กิลเส ตโต
๑. ม. อตุตนา ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต กกณฎกาวคควณณนา หน้า 456

ปริ วฑฒิตุ อทตวา ตสฺมี ตสฺมีเยว สมเย นิคฺคณฺหาติ ฯ
เคนสฺส เอตทโหสิ อัย จกฺกวตฺติรณฺโณ อนฺโตนฺนเรเยว
โจรานิ อุปฺปชฺชนกาโล วย วตฺตติ อิทาเนว เตสํ ฌมฺมเทสํ
สฺตฺวา กิเลเส นิคฺคณฺหิตฺวา อรหตฺตํ ทสฺสามิติ ฯ โส
สุรภิกฺคนชฺคฺคฺวิโต นิกฺขมิตฺวา มชฺฐรสฺสเรน อานนฺนทาติ อายสฺมนฺตํ
ฌมฺมภณฺฑาการิกํ อานนฺนทฺเถริ อามนฺเตสิ ฯ เถโร ก็
ภนฺเตติ อาคนฺตฺวา วนฺทิตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ อานนฺนท ยตฺตกา
ภิกฺขุ อนฺโตโกฏฺฐิสณฺจาเร วิหรนฺติ สพฺเพว คนฺชกฺคฺคฺปิรเวณ
สนฺนิปาเตหิติ ฯ เอวํ กิรสฺส อโหสิ สจาหํ เตเยว ปญฺจสเต
ภิกฺขุ ปกฺโกสาเปสฺสามิ สตฺถารา โน อพฺภนฺตเร กิเลสานิ
อุปฺปนฺนภาโว ณาโตติ สํวิคฺคฺมานสา ฌมฺมเทสํ ปฏฺิจฺฉิตฺตํ (๑) น
สภฺกฺขิสฺสนฺตีติ ฯ ตสฺมา สพฺเพ สนฺนิปาเตหิติ อาห ฯ เถโร
สาธฺว ภนฺเตติ อปาปฺรณฺ อาทาย ปรีเวณฺน ปรีเวณฺ
อาหิณฺฑิตฺวา สพฺเพ ภิกฺขุ คนฺชกฺคฺคฺปิรเวณฺ สนฺนิปาเตตฺวา
พฺพุทฺธาสนํ ปญฺญาเปสิ ฯ

สตฺถา ปลฺลลงฺกํ อากฺขิตฺวา อูหฺมึ กายํ ปณฺิชาย สิลาปจฺจวิย
ปติฏฺฐหฺมาโน สินฺนุ วย ปญฺญตฺตพฺพุทฺธาสนเณ นิสิทธิ อาเวพา-
เวพายมกยมกา ฉพฺพณฺณฆนพฺพุทฺธรฺสีโย วิสฺสชฺเชนฺโต ฯ ตาปี
รฺสีโย ปาตีมตฺตา ฉตฺตมตฺตา กุฎฺฐาคารกฺขณฺิมตฺตา ฉิชฺชิตฺวา
๑. ม. สมฺปฏฺิจฺฉิตฺตํ ฯ

นิชฺชิตฺวา คคนตเล วิชฺชุตตา วิย สลฺยจรีสุ ฯ อณฺณวภฺจฺนี
โฆเกตุวา พาลสุริยฺกคฺคมนกาโล วิย อโหสิ ฯ ภิกฺขุสงฺโฆปิ
สตุถาริ วนฺทิตฺวา ครุจิตฺตํ ปจฺจุปฺภุจเปตุวา รตฺตกมฺพลสาณิ (๑)
ปริกฺขิปนฺโต วิย ปรีวาเรตุวา นิสีทิ ฯ สตุถา พุรฺหมสฺสร
นิจฺฉาเรนฺโต ภิกฺขุ อามนฺเตตุวา ภิกฺขเว ภิกฺขุณา นาม กาม-
วิตกฺกํ พฺยาปาทวิตกฺกํ วิหีสาวิตกฺกนฺติ อิมํ ตโย อกฺุสลวิตกฺเก
วิตกฺเกตุํ น วณฺณุตติ อนฺโต อุปฺปนฺนกิเลโส หิ ปรีตฺตโกติ
อวณฺณาคูํ น วณฺณุตติ กิเลโส นาม ปจฺจามิตฺตสทิสฺโส ปจฺจามิตฺโต
จ ชุทฺทโก นาม นตฺถิ โອกาสํ ลภิตฺวา วินาสเมว ปาเปติ
เอวเมว อุปฺปมตฺตโกปิ กิเลโส อุปฺปชฺชิตฺวา วฑฺฒิตฺถํ ลภนฺโต
มหาวินาสํ ปาเปติ กิเลโส นามสฺส หลาหลวิสุปฺโม่ อุปฺปาทิตฺจฺฉ-
วิกณฺฑสทิสฺโส อาสีวีสปฺปฏิภาโค อสนิอกฺคิสทิสฺโส อลฺลียิตฺถํ น
ยฺตุโต อาสงฺกิตพฺโพ อุปฺปนฺนกฺขณฺเวยว ปฺภิสงฺขาพเลน
ภาวนาพเลน ยถา มุหุตฺตํปี หทยํ อภฺจตุวา ปทุมิณีปตฺตา
อุทกวิญฺญูนิ วิย วิวตฺตนฺติ เอวํ วิชฺหิตพฺโพ โปราณกปณฺฑิตาปิ
อุปฺปมตฺตกํ กิเลสํ ครหิตฺวา ยถา ปฺน อพฺภนฺตเร น อุปฺปชฺชติ
เอวํ นิคฺคณฺหีสฺสูติ วตุวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โพธิสตุโต

๑. ม. รตฺตกมฺพลสาณิยา ฯ ๒. ม. อวณฺณิตฺถํ ฯ

๓. อุปฺปาทิตฺจฺฉวิกณฺฑสทิสฺโส ฯ ๔. ม. วิวตฺตติ ฯ

สิกาลโยนินฺย ปฏิสนฺธิ คเหตุวา อรณฺเณ นทีตีเร นิวาสี
 กปฺเปสิ ฯ อเถโก ชรหตฺถิ คจฺจาคีเร กาลมกาสี ฯ สิกาลโ
 โคจรปฺปสุโต ตํ หตฺถิสรีริ ทิสฺวา มหา เม โคจโร อุปฺปนฺโนติ
 ตํ คนฺตฺวา โสณฺเฑ ทํสิ ฯ นงฺคลีสาย ทฏฺฐกาโล วีย
 อโหสิ ฯ โส นตฺถตฺถ ขาทิตพฺพตฺตกนฺติ ทนฺเตสุ ทํสิ ฯ
 ถมฺเภ ทฏฺฐกาโล วีย อโหสิ ฯ กณฺเณ ทํสิ ฯ สุปฺปโกฏฺธิ
 ทฏฺฐกาโล วีย อโหสิ ฯ อุทฺเร ทํสิ ฯ กุสุเล ทฏฺฐกาโล
 วีย อโหสิ ฯ ปาทฺเท ทํสิ ฯ อุทฺกขเล ทฏฺฐกาโล วีย อโหสิ ฯ
 นงฺคุฏฺเจ ทํสิ ฯ มุสฺเส ทฏฺฐกาโล วีย อโหสิ ฯ โส เอตฺถาปี
 นตฺถิ ขาทิตพฺพตฺตกนฺติ สพฺพตฺถ อสฺสาทํ อถนฺโต วจฺจมคฺเค
 ทํสิ ฯ มุทฺทุเว ทฏฺฐกาโล วีย อโหสิ ฯ โส ลทฺชนฺทานิ
 เม อิมสฺมี สรีเร มุทฺทุ ขาทิตพฺพตฺตกฏฺฐานนฺติ ตโต ปฏฺฐาย
 ขาทิตฺวา อนฺโตกฺขณฺนิ ปวิสิตฺวา วกฺกหทยาทีนํ ขาทิตฺวา
 ปิปาสิตกาเล โลหิตํ ปีวิตฺวา นิปชฺชิตฺตฺกามกาเล อุทฺริ โอตฺถริตฺวา
 นิปชฺชติ ฯ อถสฺส เอตฺทโหสิ อิทํ หตฺถิสรีริ มยฺหํ นิवासน-
 สุขตฺยา เคสทิสฺ ขาทิตฺตฺกามตฺยา สติ ปฺนฺตมํสิ กิณฺทานิ เม
 อถฺยตฺถ กมนนฺติ ฯ โส อถฺยตฺถ อคนฺตฺวา หตฺถิกุจฺฉิมเว
 มํสิ ขาทิตฺวา วสติ ฯ

กจฺจนฺเต กจฺจนฺเต กาลे นิทาสมฺเม วาตสมฺพสุเสน
 เจว สุริยรสมฺสนฺดาเปน จ ตํ กุณฺปี สฺสุสิตฺวา วลิโย
 # ๑. ม. มตฺหตฺถิสรีริ ฯ

คณฺหิ ฯ สีกาลสฺส ปวิญฺจทวารํ ปิหิตํ ฯ อนฺโตกฺกฺขณิ อนฺธกาโร
 อโหสิ ฯ สีกาลสฺส โลกนฺตริกนิวาโส วีย ชาโต ฯ กุณเป
 สฺสฺสสนฺเต มํสมฺปิ สฺสฺสฺติ ฯ โลหิตมฺปิ ปจฺฉิขฺชํ ฯ โส นิกฺขมฺนทวารํ
 อลภฺนฺโต ภยปฺปตฺโต หุตฺวา สนฺธาวนฺโต อิตฺโต จิตฺโต จ ปหริตฺวา
 นิกฺขมฺนทวารํ ปริเยสฺมาโน วิจฺรติ ฯ เอวํ ตสฺมี อุกฺขลฺลียํ
 ปิฏฺฐปฺปิณฺทํ วีย อนฺโตกฺกฺขณิ นิปชฺชฺมานเณ กตฺติปาหฺจฺเจเน
 มหาเมโฆ ปาวสฺสฺติ ฯ อถ นํ กุณเป เตมิตฺวา อุกฺกฺขาย
 ปกตฺติสณฺจฺจเนน อุกฺกฺขาสฺติ ฯ วจฺจมคฺโค วิวโฏ หุตฺวา ตารกา
 วีย ปณฺณายิ ฯ สีกาลโล ตํ นิตฺทํ ทิสฺวา อิทานิ เม ชีวิตํ
 ลทฺชนฺติ ยาว หตฺถิสฺสีสา ปฏิกฺกมิตฺวา เวเคน ปกฺขนฺนทิตฺวา
 วจฺจมคฺคํ สีเสน ปหริตฺวา นิกฺขมิ ฯ ตสฺส สฺสฺสฺสินฺนสรฺริตฺตา (๑)
 สพฺพโลมานิ วจฺจมคฺเคเยว อลฺลียํ สฺสฺส ฯ โส ตาลกฺขนฺนชฺสทิสฺเสน
 นิลฺโลเมน สรฺรเณ อุกฺกฺพิศฺศจิตฺโต มุหุตฺตํ ชาวิทฺวา นีวตฺติตฺวา
 นิสินฺโน สรฺรํ โอลเณตฺวา อิทํ ทุกฺขํ มยฺหํ น อณฺเณน
 กตฺตํ โลกเหตุ ปน โลกการณา โลกํ นิสฺสาย มยา เอตํ
 กตฺตํ อิตฺตานิ ปฏฺฐาย น โลกาวสฺสโก ภวิสฺสามิ ปุณฺน หตฺถิ-
 สรฺรณฺนาม น ปวิสฺสามิ ตํ สํวิคฺคหฺทโย หุตฺวา อิมํ คาถมาห

[๑๔๔]นํ ปุณฺนํ น จ ปุณฺนํ น จาปี อปุณฺนปุณฺนํ

หตฺถิโพนฺทํ ปเวกฺขามิ ตถา หิ ภยตฺชฺชิตฺติ ฯ

ตตฺถ น จาปี อปุณฺนปุณฺนนฺติ อกาโร นิปาตมตฺโต ฯ

๑. ส. ย. สฺสฺสสินฺนสรฺริตฺตา ฯ ม. สณฺจฺจนฺนสรฺริตฺตา ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กถกฏกวกฤจวณฺณนา หน้า 460

อยมฺปนฺเนส สกถายปี คาถาย อตุโถฯ อหฺมฺหิ อิตฺ ปุณ
ตฺโต จ ปุณฺนติ วุตฺตวาทฺโต ปุณ ตฺโตปี ปุณฺปฺปฺนํ วารณ-
สรีรสงฺขจํ หตฺถิโพนฺทึ น ปเวกฺขามิฯ กิการณาฯ ตถา
หิ ภยตฺตฺชฺชิตฺติ ตถา หิ อหํ อิมฺสมิเยว ปเวสเน ภยตฺตฺชฺชิตฺ
มรณฺภเยน สนฺตาสํ สํเวกํ อาปาทีตฺติฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา ตฺโตว ปลาโยตฺวา ปุณ ตํ วา
อณฺณํ วา หตฺถิสรีริ นาม นีวตฺติตฺตฺวาปี น โอลฺเกติฯ
ตฺโต ปฏฺจาย น โลกาสีโก อโหสิฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ภิกฺขเว อนฺโต
อุปฺปนฺนภิเลสฺส นาม วทฺตฺติตฺตํ อทตฺวา ตตฺถ ตตฺถเวว นิกฺคณฺหิตฺ
วฏฺฏตีติ วตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา ชาตํ สโมชานฺสิฯ
สจฺจปรีโยसानเน ปณฺจสตาปี เต ภิกฺขู อรหฺตฺเต ปตฺติฏฺฐหิสุฯ
อวเสเสสุ เกจิ โสตาปนฺนา เกจิ สกทาคามิโน เกจิ
อนาคามิโน อหฺลฺสุฯ ตทา ปน สีคาโล อหฺเมวาทิฯ

สีกาลชาตํ อฏฺฐมํฯ

๑. ม. ปุณฺนาติฯ

เอกปณฺณชาตกั

เอกปณฺณโณ อัย รุกฺโขติ อิทํ สตุถา เวสาลี อุปนิสฺสาย
มหาวเน กุฎาคารศาลายั วิหรนฺโต เวสาลิกั พุฏฺฐติจฺจนวิกุมารั
อารพุก กเถสิ ฯ

ตสฺมี หิ กाले เวสาลีนครั คาวุตฺนฺตเร (๑) ตีหิ ปากาเรหิ
ปริกฺขิตตํ ตีสุ จาเนสุ โคปรุฏฺฐาลกยฺตตํ ปรมโสกคฺคปฺตตํ ฯ
ตตฺถ นิจฺจกัลลํ รชฺชํ กาทเรตฺวา วสนฺตानนฺนฺเวว ราชนั
สตุตฺสหัสฺสานิ สตุตฺสตานิ สตุตฺ จ ราชาโน โหนฺติ ตตฺตกาเยว
อุปฺราชาโน ตตฺตกา เสนาปฺติโน ตตฺตกา ภาณฺฑาทาการิกา ฯ
เตสั ราชกุมารานั อนฺตเร เอโก พุฏฺฐติจฺจนวิ ราชกุมารो
นาม อโหสิ โภชน โจนฺโท ฆรฺุโส [๒] ทณฺเฑน ฆมฺภูตาสีวิโส
วिय นิจฺจํ ปชฺชฺชติโต ฯ โภชฺวเสน ตสฺส ปฺรโต เทว ตีณิ
วจนานิ กเถตฺถ สมนฺตฺโต นาม นตฺถิ ฯ ตํ เนว มาตาปิตโร
น ฌาตโย น มิตฺตสฺสุหฺชชา สิภฺขาเปตฺถ สกฺขีสุ ฯ

อถสฺส มาตาปิตฺถนั เอตทโหสิ อัย กุมารो อติฆรฺุโส
สาหสิโก จเปตฺวา สมฺมาสมฺพุทฺธั อณฺโณ อิมั วิเนตฺถ สมนฺตฺโต
นาม นตฺถิ พุทฺธเวเนยฺเยน ภาวิตพุพฺพฺพฺติ ฯ เต ตํ อาทาย
สตุถุ สนฺตีกั คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา อาหึสุ ภาณฺเต อัย กุมารो
จณฺโฑ ฆรฺุโส โภเชน ชลติ อิมสฺส โอวาทั เทถาติ ฯ

๑. ม. คาวุตคาวุตฺนฺตเร ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร สาหสิโกติ ทิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต กกณฎกาวคควณณนา หน้า 462

สตถา กุมาริ โอวทิ กุมาร อิเมสุ นาม สตเตสุ ตยา
จณฺเฑน ผรุเสน สาหสิเกน วิหะกชาติเกน น ภวิตพฺพ
ผรุสวาโจ นาม วิชาตมาตฺยาปี ปิตฺโนปี ปุตฺตทารสฺสปี
ภาทิกภคินีนมฺปี มิตฺตพนฺธวานมฺปี อปฺปิโย โหติ
อมนาโป ํสํสํ อากจฺจนฺโต สปโป วิย อญฺญวิย อญฺญจิตฺโตโร
วिय ขาทิตฺตํ อากจฺจนฺโต ยกฺโข วิย จ อฺพเพชณีโย หุตฺวา
ทฺตฺยิกจิตฺตวาระ นิรยาทีสุ นิพฺพตฺตติ ทิฏฺฐเจเยว ฌมฺเม โภชโน
ปฺกฺคโล มณฺฑิตปฺปสาธิตฺโตปี ทฺพพณฺโณว โหติ ปฺนฺณจฺจนฺท-
สฺสสิริกมฺปีสฺส มุํ ขาลาภิตปฺปทุมํ วิย มลคฺคหิตํ กาลจฺจนา-
ทาสมณฺฑลํ วิย วิรูปํ โหติ ทฺพทสิกํ โภชํ นิสฺสายํ หิ
สตฺตา สตฺถิ อาทาย อตฺตนาเว อตฺตนาํ ปฺหรนฺติ วิสํ ขาทนฺติ
รชฺชฺยา อฺพพนฺธนฺติ ปปาตํ ปตฺนฺติ (๑) เอวํ โภชวเสน กาลํ
กตฺวา นิรยาทีสุ อฺพปฺชชนฺติ วิหะกชาติยาปี ทิฏฺฐเจเยว ฌมฺเม
ครหํ ปตฺวา กายสฺส เกทา นิรยาทีสุ อฺพปฺชชนฺติ ปฺน
มนฺุสฺสตฺตํ ลภิตฺวาปี ชาตกาลโต ปญฺจาย โรคพฺพุลาว โหนฺติ
จกฺขุโรโค สโตโรโคติ อาทีสุ จ โรคฺสฺส อฺกโต อญฺจาย
เอตฺสฺมี ปตฺนฺติ โรเคน อปฺริมุตฺตา หุตฺวา นิจฺจํ ทฺกฺขิตฺตา
โหนฺติ ตสฺมา สพฺพสตฺเตสุ เมตฺตจิตฺเตน มุทฺตจิตฺเตน ภวิตพฺพ
เอวรฺูปํ หิ ปฺกฺคโล นิรยาทิภเยน ปฺริมฺจจฺตีติ ฯ โส กุมาริ
๑. ม. ปปาตา ปตฺนฺติ ฯ

สตถุ โอวาทำ สุตวา เอโกวาเทเนว นihatmano ทนุโต
นิพพิเสวโน เมตตจิตโต มุทโกว อโหสิ อณณํ อกุโกสนุตปิ
ปหรนุตปิ นิวตติตวา น โอลเกสิ อุทฐฎทาโจ วีย สปปโป
อพจฉินโน วีย กกฏโก ฉินนวิสาโณ วีย จ อุตโโก อโหสิ ฯ
ตสส ตํ ปวุตตี ฉตวา ภิกขุ ชมมสภายํ กถิ สมฎฐาเปตุ
อาวุโส ทฎฐลิจฉวิกรมาริ สจิริปี โอวทิตวา เนว มาตาปีตโร
น ฉาติमितตาทโย ทเมตุ สกขีสุ สมมาสมพุทโธ ปน ตํ
เอโกวาเทเนว ทเมตวา นิพพิเสวนํ กตวา มตตวรวารณํ วีย
สมุคคหิตาณณการณํ อกาสิ ยาว สุภาสิตฉฉิทธิ หตติ-
ทมเกน ภิกขเว หตติทมโม สารีโต เอกิเยว ทิสํ ชาวติ
ปุรตถิมิ วา ปจฉิมิ วา อุตตริ วา ทกขิณํ วา อสสทมเกน ฯเปฯ
โณณทมเกน ฯเปฯ ทกขิณํ วา ตถาคเตน ภิกขเว
อรหตา สมมาสมพุทเธน ปุริสทมโม สารีโต อฎฐ ทิสา
วิชาวติ รูปิ รูปานิ ปสสติ อยเมว ตาทิส ฯเปฯ โส
วจจติ โยคคาจரியานํ อนุตตโร ปุริสทมมสารถิติ น หิ
อาวุโส สมมาสมพุทเธน สทิส ปุริสทมมสารถิ นาม อตถิติ ฯ
สตถา อาคนตวา กาย นุตถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย
สนุนิสินนาติ ปุจฉิตวา อิมาย นามาติ วุตเต น ภิกขเว
อิทาเนเวส มยา เอโกวาเทน ทมิโต ปุพเพปาหิ อิมิ เอโก-
๑. ม. มุทติโต ฯ ๒. ม.อ. ๑๔/๖๓๗/๔๐๕ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กถกฏกถวณณา หน้า 464

วาเทเนว ทเมสินฺติ วตุวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมตตเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต
อุทิจฺจพฺราหฺมณฺกุลเ นินฺพุตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ตกฺกสฺลิตายํ ตโย
เวเท สพฺพสฺปิปานิ จ อุกฺคเหตุวา กิณฺจิกํ กาลํ ฆราวาสํ
วสิตฺวา มาตาปิตฺตุนํ อจฺจเยน อธิสฺปิพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อภินฺญา
จ สฺมาปตฺตโย จ นินฺพุตฺเตตฺตวา หิมวฺนเต วาสํ กปฺเปสฺสิ ฯ
ตตฺถ จิรํ วสิตฺวา โลณฺมพิลเสวฺนตฺถาย ชนปฺทํ กนฺตฺวา
พาราณสี ปตฺวา ราชฺยยาเน วสิตฺวา ปฺนทิวเส สุนิวตฺโต
สุปฺารุโต ตาปสากปฺปสมฺปนฺโน ภิกฺขาย นกรํ ปวิสิตฺวา
ราชงฺคณฺ ปาปฺณิ ฯ

ราชา สีนฺพลฺยเชเรน โอลเณนฺโต ตํ ทิสฺวา อิริยาปเถ
ปฺลีสิตฺวา อัยํ ตาปสํ สนฺตินฺทฺริโย สนฺตมานสํ ยุกมตฺตทสฺโส
ปทฺวาเร ปทฺวาเร สหสฺสธวิกํ จเปนฺโต วิย สีนฺวิชมฺภิเตน
อากจฺจติ สเจ สนฺตฺตมฺโม นามโก อตฺถิ อิมสฺส เตน
อพฺกนฺตเร ภวิตพฺพนฺติ จินฺเตตฺตวา เอกํ อมจฺจํ โอลเณสิ ฯ
โส ก็ กโรมิ เทวติ อห ฯ เอตํ ตาปสํ อานเหตี ฯ
โส สาธุ เทวติ โปธิสตุตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา หตฺถโต
ภิกฺขาภาชนํ คเหตุวา ก็ มหาปฺญญาติ วุตฺเต ฆนฺเต ราชา
ตํ ปกฺโกสตีติ อห ฯ โปธิสตุโต น มยํ ราชกฺลุปกา
หิมวฺนตกา นามมหาติ อห ฯ อมจฺจโ จ กนฺตฺวา ตมตฺถิ

รณโธ อาโรเจตี ฯ ราชา อณโธ อมหากัม กุลุปโก นตถิ
อาเนหิ นนตติ อห ฯ อมจโจ คนตฺวา โภชิตตัม วนฺทิตฺวา
ยาจิตฺวา ราชนิเวสนัน ปเวเสตี ฯ ราชา โภชิตตัม วนฺทิตฺวา
สมุสฺสิตเสตจฺจตฺเต กายจฺนปฺลลฺงเก นิสิตฺทาเปตฺวา อตฺตโน ปฏฺยิตฺตัม
นानคฺครตโกชนัน โภเชตฺวา กหํ ฆนฺเต วสธาติ ปุจฺฉิ ฯ
หิมวฺนตฺกา มยฺ มหาราชาตี ฯ อิทานิ กหํ กจฺจธาติ ฯ
วสฺสารถฺตานูรูปี เสนาสนํ อุปฺชาเรม มหาราชาตี ฯ เตนหิ
ฆนฺเต อมหากณฺเฒว อุยฺยานเ วสธาติ ปฏฺยิตฺถํ คเหตุวา สยฺมปี
กฺขชิตฺวา โภชิตตัม อาทาย อุยฺยานันฺ คนตฺวา ปณฺณสาลํ
มาเปตฺวา รตฺติกฺุจฺจานทิวาญฺจานานิ การेतฺวา ปพฺพชิตฺปริกฺขาร
ทตฺวา อุยฺยานปาลํ ปฏฺยจฺณาเปตฺวา นคฺร์ ปาวิสี ฯ

ตโต ปฏฺยจาย โภชิตตโต อุยฺยานเ วสตี ฯ ราชาปีสฺส
ทิวเส ทิวเส ทฺวิตฺติกฺุขตฺตํ อุปฺญฺจานันฺ กจฺจติ ฯ ตสฺส ปน
รณโธ ทฺกุจฺจมาโร นาม ปฺตฺโต อโหสิ จณฺโท ฆรฺุโส ฯ
เนว นํ ราชา ทเมตฺถุ สกฺขิ น เสสธวตฺกา ฯ อมจฺจาปี
พฺรหฺมณคฺคหปฺตีกาปี เอกโต หุตฺวา สามิ มา เอวํ กริ
เอวํ กาคฺตุ น ลพฺภาติ กฺุชฉิตฺวา กเถนฺดาปี กถํ คหาเปตฺ
น สกฺขีสุ ฯ ราชา จินฺเตสิ จเปตฺวา มม อยฺยํ สีลวฺนตฺ
ตาปสฺ (๑) อณโธ อิมํ กุมารํ ทเมตฺถุ สมตฺถโธ นาม นตถิ
๑. ม. หิมวฺนตฺตาปสฺ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กถกฏกถวณณนา หน้า 466

โสเยว นั ทเมตฺตตีติ ฯ โส กุมาริ อาทาย โปธิสตุตฺตส
 สนฺตีกิ คนฺตฺวา ฆนฺเต อัย กุมาริ จณฺโท ผรุโส มยิ
 เอตํ ทเมตฺตํ น สกฺโกม ตุมฺเห นั เอเกน อุปาเยน สิฏฺขาเปถาติ
 กุมาริ โปธิสตุตฺตส นิยฺยาเทตฺวา ปกฺกามิ ฯ โปธิสตุโต กุมาริ
 คเหตุวา อุยฺยาเน วิจฺรฺนฺโต เอกโต เอเกน เอกโต เอเกนาติ
 ทฺวิหิเยว ปตฺเตหิ เอกํ นิมฺพโปตฺกํ ทิสฺวา กุมาริ อาห กุมาร
 เอตฺตสฺส นิมฺพรฺกฺขโปตฺกสฺส (๑) ปณฺณํ ขาติตฺวา รตํ ชานาหิตี ฯ
 โส เอตฺตสฺส เอกํ ปณฺณํ ขาติตฺวา รตํ ฉตฺวา ฉินฺนิตี สห
 เขเพน ภูมียิ นฺนฺจฺจฺกิ กิ เอตํ กุมาราทิ วุตฺเต ฆนฺเต
 อิทาเนเวส รุกฺโข หลาหลวิสฺสปโม วจฺจฺฉนฺโต ปน พหุ มนฺสฺเส
 มาเรตฺตตีติ ตํ นิมฺพโปตฺกํ อุปฺปาญฺเจตฺวา หตฺเตหิ ปริมฺทฺติตฺวา
 อิมิ คาทมาห

[๑๔๕]เอกปณฺโณ อัย รุกฺโข น ภูมียา จตฺรจฺจฺโล

ผลเน วิสกปฺเปเน มหายิ กิ ภาวิตฺตตีติ ฯ

ตตฺถ เอกปณฺโณติ อุโกสุ ปสฺเสสฺส เอเกกํ ปณฺณํ (๒) ฯ น
 ภูมียา จตฺรจฺจฺโลติ ภูมิตฺ จตฺรจฺจฺลุมตฺตมฺปิ น วจฺจฺฉนฺโต ฯ
 ผลเนนาติ ผลเรเสน ฯ วิสกปฺเปนาติ หลาหลวิสสฺสทิสฺเสน ฯ เอว
 ขุทฺทโกปิ สมานิ เอวรฺูเปเน ติตฺตกปณฺเณน สมนฺนาคโตติ
 อตฺถโธ ฯ มหายิ กิ ภาวิตฺตตีติ ยทา จ ปนายิ วุจฺจฺฉนฺโต

๑. ม. ตาว รุกฺขโปตฺกสฺส ฯ ๒. ม. เอกกปณฺโณ ฯ

๓. ส. ย. ปลาเสน ฯ

มหา ภวิสฺสตี ตทา ก็ ภวิสฺสตี อทฺธา มนุสฺสมารณโก
ภวิสฺสตีตี เอตํ อุปฺปาณฺเฑตฺวา มทฺทิตฺวา ฉทฺทเทสิณฺตี อาห ฯ
 อถ นั โภริสฺสตุโต เอตทโวจ กุมาร ตฺวํ อิมํ นิมฺพโปตฺกั
อิทาเนว เอวํติตฺตโก महल्लकगाले ก็ ภวิสฺสตี กุโต อิมํ
นิสฺสาย วุฑฺฒีตี อุปฺปาณฺเฑตฺวา มทฺทิตฺวา ฉทฺทเทสิ ยถา
ตฺวํ เอตสฺมี ปฏิปชฺชि เอวเมว ตว ฐฏฺฐวาสิโนปิ อัยํ กุมารो
ทหฺรกาลเยว เอวํ จณฺโฑท ฆรฺุโส महल्लकगाले रश्चं पट्ठवा
ก็ นาม กริสฺสตี กุโต อมฺหากํ เอตํ นิสฺสาย วุฑฺฒีตี ตว
กุลสนฺตกั รชฺชํ อทตฺวา นิมฺพโปตฺกั วิย ตํ อุปฺปาณฺเฑตฺวา
ฐฏฺฐา ปพฺพาชนิยกมฺมํ กริสฺสนฺตี ตสฺมา นิมฺพฐกฺขปฺปฏิภาคตํ
ปชฺทิตฺวา อิตโต ปฏฺฐาย ขนฺติเมตฺตานุทฺทยสมฺปนฺโน โหหีตี ฯ
โส ตโต ปฏฺฐาย นินฺตมาโน นินฺพิเสวโน ขนฺติเมตฺตา
นุทฺทยสมฺปนฺโน หุตฺวา โภริสฺสตุตฺสส โอวาเท จตฺวา ปิตฺ
อจฺจเยน รชฺชํ ปट्ठवा तानातिनि पुण्णानि गट्ठवा यथाकम्मं
คโต ฯ

สตถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนเวส
ทฺฐจฺฉลิจฺฉวิกุมารो मया तमिदो पुपुषेपाहं एतं तमेसिंเยवादि
वट्ठवा चात्तं สโมธานेสิ ตทา ทฺฐจฺฉกุมารो อัยํ ลิจฺฉวิกุมารो
อโหสิ ราชานนฺโท โอวาททายกตาปโส ปน อหเมวาติ ฯ

เอกปณชาตกั นวมํ ฯ

สยชีวชาตกัม

อสนุตฺ โย ปกฺคณฺหาตีติ อิทํ สตุถา เวพฺพนเ วิหรนฺโต
อชาตสตุตฺตฺส รลฺโย อสนุตฺ สมฺปกฺคหํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส หิ พุทฺธานํ ปฏิกณฺฏกฺกฺวเต ทฺสฺสีเล ปาปชฺมเม
เทวทฺเต ปสฺสีทิตฺวา ตํ อสนุตฺ อสฺปฺปริตฺตํ ปกฺคยฺห ตสฺส
สกุการํ กริตฺสสามิตี พหุํ ฐนํ ปริจฺจชิตฺวา คยาตีเส วิหาริ
การตฺวา ตสฺส วณฺํ คเหตุวา ปิตฺริ ชฺมมราชานํ โสตาปนฺนํ
อริยสวากํ ฆาเตตฺวา อุตฺตโน โสตาปตฺติมกฺคสฺส อุปฺนิสฺสยํ
ฉินฺทิตฺวา มหาวินาสํ ปตฺโต ฯ โส หิ เทวทฺตฺโต ปจฺวี ปวิฏฺโฐติ
สฺสฺวา กจฺจิ นฺ โข มมฺปิ ปจฺวี กิเลยฺยาติ กิตฺตลิตฺโต
รชฺชสฺสํ น ลภติ สยเน อสฺสาทํ น วินฺทติ ติพฺพา-
การณากิตฺตฺนโน เปโต วिय (๒) กมฺปมาโน วิจฺรติ ฯ โส (๓) ปจฺวี
กิลมานํ วिय อวิจฺชาลํ นิกฺขมฺนตฺตํ วिय อุตฺตานํ (๓) อาทิตฺตฺยา
โลหปจฺวียา อุตฺตานํ นิปฺชฺชาเปตฺวา อยฺสุเลหิ โกฏฺฎียมานํ วिय
จ สมฺนุสฺสฺสิ ฯ เตนฺสฺส ปหฺนฺกฺกฺกฺกฺสฺเสว มฺหฺตฺตฺมฺปิ กมฺปมานสฺส
อวฺภูจฺจานํ นาม นาโหสิ ฯ สมฺมาสมฺพุทฺธํ ปสฺสฺสิตฺกาโม
ขมาเปตฺกาโม ปญฺหํ ปุจฺจิตฺกาโม อโหสิ อุตฺตโน ปน
อปฺราชมฺहनฺตฺตฺยา อุปฺสงฺกมิตฺตํ น สกฺโกติ ฯ

๑. ม. อสฺสาทสฺสํ ฯ ๒. ม. หตฺถิโปโต ฯ

๓. ม. อวิจฺชาลํ นิกฺขมฺนตฺตํ วिय ปจฺวียา อุตฺตานํ คิลียมานํ วिय ฯ

อถสฺส ราชคหนคร กตฺติกรตฺติวาเร สมฺปตฺเต เทวนคร
วีย อลงฺกเต มหาตเล อมจฺจคณปริวฺตสฺส กาณฺจนาสเน
นินฺนุสฺส ชีวักโกมารภจฺจ อวิทฺฐเร นินฺนุ นิสฺวา เอตทโหสิ
ชีวักโกเหตุวา สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สนฺตีกํ คมิตฺตสํมิ น โข
ปนฺ สกฺกา มยา อฺชฺชกเมว คนฺตุ อหิ สมฺม ชีวัก สย
คนฺตุ น สกโกมิ เอหิ มํ สตฺถุ สนฺตีกํ เนหิตฺติ อนนฺก-
ปริยาเยนสฺส รตฺติสมฺปทํ วณฺเณตฺวา กิ นฺ โข อชฺช มย
สมณฺ ฺวา พุราหุณฺ ฺวา ปยฺรูปาเสยฺยาม ยนฺโน ปยฺรูปาสตํ
จิตฺตํ ปสฺสีเทยฺยาติ วกฺขามิ ตํ สุตฺวา อมจฺจา อตฺตโน
สตฺถารานํ วณฺณํ กเถสฺสนฺติ ชีวโกปี สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส วณฺณํ
กเถสฺสตี อถ นํ คเหตุวา สตฺถุ สนฺตีกํ กจฺจิสฺสํมิติ ๑
โส ปณฺจหิ ปเทหิ รตฺตี วณฺเณสิ

ลฺกขณฺณา วต โภ โทสิณา รตฺติ

อภิรฺูปา วต โภ โทสิณา รตฺติ

ทสฺสนิยา วต โภ โทสิณา รตฺติ

ปาสาทิกา วต โภ โทสิณา รตฺติ

รมณฺิยา วต โภ โทสิณา รตฺติ

กํ นฺ โข อชฺช มยฺ สมณฺ ฺวา พุราหุณฺ ฺวา ปยฺรูปาเสยฺยาม
ยนฺโน ปยฺรูปาสตํ จิตฺตํ ปสฺสีเทยฺยาติ (๑)๑

อเถโก อมจฺโจ ปุรณฺกสฺสปสฺส วณฺณํ กเถสิ เอโก

๑. ม. เทวนครี วีย นครออลงฺกเต ๑

๒. ม. วุคฺคํ ๑ ๓. ที. ส. ๕/๕๑/๖๑ ๑

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กถกถุทกถวณฺณนา หน้า 470

มกุชฺฐิโกสาลสุส เอโก อชิตเกสกมฺพลสุส เอโก ปกฺข-
กจฺจายนสุส เอโก สลฺลชยเวพฺภุจปฺตฺตสุส เอโก นาฏปฺตฺต-
นิกฺคณฺจสุสชาติ ฯ ราชธา เตสํ กถํ สุตฺวา ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
โส หิ ชีวฺกสุเสว มหามจฺจสุส กถํ ปจฺจาสีสฺตติ ฯ ชีวโกปิ
รณฺณธา มํ อารพฺภ กถิตฺเตยฺว ชานิสฺสํมิตฺติ อวิทฺฐเร ตฺตฺตฺตฺต
นีสีทฺติ ฯ อถ นํ ราชธา อาท ตฺวํ ปน สมฺม ชีวฺก กิ
ตฺต
เตนลฺลชฺลิมฺปณฺนามตฺตฺวา เอโส เทว ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
อมฺหากํ อมฺพวเน วิหฺรติ สทฺธิ อทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
โช ปน ภควนฺตํ เอวํ กถฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโธติ
นวสฺตานิ ปาฏฺฐิหาริยานิ ชาติโธ ปฏฺฐาย ปุพฺพนิมิตฺตาทิเกทํ
ภควโธ อานฺุภาวํ ปกาเสตฺวา ตํ ภควนฺตํ เทโว ปยฺริฐปาสฺต
ธมฺมํ สุณฺนาตุ ปณฺหํ ปุจฺจตฺตฺติ อาท ฯ ราชธา สมฺปฺณณฺมโนโร
หุตฺวา เตนหิ สมฺม ชีวฺก หตฺถิยานานิ กปฺปาเปหิตฺติ ยานานิ
กปฺปาเปตฺวา มหนฺเตน ราชานฺุภาเวน ชีวกมฺพวณํ กนฺตฺวา
ตตฺถ มณฺทลมาเล ภิกฺขุสงฺฆปรีวฺตํ ตถาคตํ ทิสฺวา สนฺตฺวิจิมชฺเฌ
มหานาวํ วิย นิจฺจลํ ภิกฺขุสงฺฆํ อิตฺโต จิตฺโต จ อนฺุวิโลเกตฺวา
เอวรูปา นาม เม ปรีสธา น ทิฏฺฐปฺพุพฺพาทิ อิริยาปเถยฺว
ปรีสฺสิทฺตฺวา สงฺฆสุส อลฺลชฺลึ ปคฺคณฺหิตฺวา ฤตี วตฺวา (๑) ภควนฺตํ
๑. ม. กตฺวา ฯ

วณฺฑิตฺวา เอกมนฺตํ นิสินฺโน สามณฺณผลปฺลหํ ปุจฺฉิ ฯ อถสฺส
ภควา ทฺวีหิ ภาณฺวาเรหิ ปฏิมณฺฑิตํ สามณฺณผลสฺสฺตฺตฺนฺตํ (๑)
กเถสิ ฯ โส สฺสฺตฺตฺปรีโยसानเ อตฺตมโน ภควนฺตํ ขมาเปตฺวา
อุฏฺฐายาสนา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

สฺตฺถา อจิริปกฺกนฺตสฺส รณฺโณ ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา
ขตฺยํ ภิกฺขเว ราชา อุปฺหตฺยํ ภิกฺขเว ราชา สจฺยํ
ภิกฺขเว ราชา อิศฺสริยสฺส การณา ปิตฺริ ฌมฺมิกํ ฌมฺมราชานํ
ชีวิตา น โวโรเปสฺสติ (๒) อิมสฺมีเยว อาสเน วิรชํ วิตมลํ
ฌมฺมจกฺขุ อุปฺปชฺชิสฺสติ (๓) เทวทตฺตมฺปน นิสฺสาย อสนฺตํ สมฺปคฺคหํ
กตฺวา โสตาปตฺติผลา ปรีหิโนติ อาห ฯ

ปฺนทิวเส ภิกฺขุ ฌมฺมสถายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อาวุโส
อชาตสฺสฺตฺตฺ กิร อสนฺตํ สมฺปคฺคหํ กตฺวา ทฺสฺสีลํ ปาปฌมฺมํ
เทวทตฺตํ นิสฺสาย ปิตฺตฺฆาตกมฺมสฺส กตฺตฺตา โสตาปตฺติผลา
ปรีหิโน เทวทตฺเตน นาสีโต ราชาคิ ฯ สฺตฺถา อากนฺตฺวา
กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺสิณฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา
อิมาย นามาคิ วุตฺเต น ภิกฺขเว อชาตสฺสฺตฺตฺ อิทาเนว
อสนฺตํ สมฺปคฺคหํ กตฺวา มหาวินาสํ ปตฺโต ปุพฺเพเปส
อสนฺตํ สมฺปคฺคเหเนว อตฺตานํ นาเสสฺสีติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชชํ การเนเต โฟธิสฺสฺสโต

๑. ที.สี. ๕/๕๑/๖๑ ฯ ๒. ม. โวโรเปสฺสติ ฯ ๓. ม. อุปฺปชฺชิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาต กกณฎกวกควณณนา หน้า 472

มหาวิภเว พุราหุมนกฺเเล นิพพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ตกฺกสิลํ
คนฺตฺวา สพฺพสิปฺปานิ อุกฺกณฺหิตฺวา พาราณสิยํ ทิสปาโมกฺโข
อาจริโย หุตฺวา ปญฺจมาณวกสถานํ สิปปํ วาเจสิ ฯ เตสุ
มาณเวสุ เอโก สลฺยชีโว นาม มาณโว อตฺถิ ฯ โปริสตฺโต
ตสฺส มตฺตฏฺฐาปนมนฺตํ อทาสิ ฯ โส อฏฺฐาปนมนฺตเมว คเหตุวา
ปฏฺฐิพาหนมนฺตํ อคเหตุวา เอกทิวสํ มาณเวหิ สทฺฐี ทารุอฺตถาย
อรณฺธํ คนฺตฺวา เอกํ มตฺตพฺยคฺขมํ ทิสฺวา มาณเว อาห โภ
อิมํ มตฺตพฺยคฺขมํ อฏฺฐาเปสฺสามิติ ฯ มาณวา น สกฺขิสฺสตีติ
อาหํสุ ฯ ปสฺสนฺตฺวานญฺเวย ว อฏฺฐาเปสฺสามิติ ฯ สเจ มาณว
สกุโกสิ อฏฺฐาเปหิตี เอวญฺจ ปน วตฺวา เต มาณวา
รฺกขํ อภิรฺหิสิสุ ฯ สลฺยชีโว มนฺตํ ปรีวตฺเตตฺวา มตฺตพฺยคฺขมํ
สกฺขราย ปหฺรติ ฯ พฺยคฺโขม อฏฺฐาย เวเคน คนฺตฺวา สลฺยชีโว
คลนาลิยํ ํสิตฺวา ชีวิตฺกขยํ ปาเปตฺวา ตตฺถเวย ปตี ฯ [๑]
อุโภ เอกฏฺฐาเนญฺเว มตา นิปฺหฺชีสุ ฯ มาณวา ทารุณิ อาทาย
คนฺตฺวา ตํ ปวฺตฺตี อาจริยสฺส อาโรเจสิ ฯ อาจริโย มาณเว
อามนฺเตตฺวา ตาตา อสนฺตํ สมฺปกฺคหฺกา นาม (๒) อยฺยตฺตฏฺฐาเน
สกฺการสมฺมานํ กโรนฺตา เอวรूपํ ทฺกขํ ปฏฺฐิถนฺตฺยเวยวตี วตฺวา
อิมํ คถมาห

[๑๕๐] อสนฺตํ โย ปกฺคณฺหาติ อสนฺตํ จฺูปเสวตี

ตเมว ฆาสิ กฺรุเต พฺยคฺโขม สลฺยชีโวโก ยถาติ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร สลฺยชีโว ตตฺถเวย ปตีติ ทิสฺสตี ฯ

๒. ม. อสนฺตปฺกฺคหฺการา นาม ฯ

ตตถ อสนนตติ ตีหิ ทุจจรีเตหิ สมนนาคตัม ทุสสีลัม
ปาปชมมัม ฯ โย ปคคณหาคีติ ยัม ขตติยาทีสุ โยโกจิ เอวรूपัม
ทุสสีลัม ปพพชิตัม วา จีวรราชิสมุปทานเนน คหญจัม วา อูปรชช-
เสนาปติญ्ञานาหิสมุปทานเนน ปคคณหาคี สกการสมมามัน
กโรตีติ อตฺโถ ฯ อสนนตัม จุปเสวตีติ โย จ เอวรूपัม อสนนตัม
ทุสสีลัม อุปเสวตี กชติ ปยิรूपาสติ ฯ ตเมว ฉมาลัม กुरुเตติ
ตเมว อสนนตัม สมุปคคณหกัม โส ทุสสีลโถ ปาปปคคโถ ฉสตี
ชาหตี วินาสัม ปาเปตี ฯ กถัม ฯ พยคฺโข สลยชีวโก ยถาคี
ยถา สลยชีเวน มาณเวณ มนตัม ปรีวตเตตฺวา มตพยคฺโข
สลยชีวโก ชีวิตสมุปทานเนน สมุปคคหิโต อตฺตโน ชีวิตทายกัม
สลยชีวเมว ชีวิตา โวโรเปตฺวา ตตฺเถว ปาเตสี เอวํ อลฺโยปิ
โย อสนนตัม สมุปคคหัม กโรตี โส ทุสสีลโถ ตัม อตฺตโน
สมุปคคหกเมว วินาสตี เอวํ อสนนตัม สมุปคคหกา วินาสัม
ปาปณฺณตีติ ฯ

โพธิสตุโต อิมาย คากาย มาณวานัน ฌมมัม เทเสตฺวา
ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา ยถากมมัม คโต ฯ

สตุถา อิมัม ฌมมเทสนัน อหริตฺวา ชาตกัม สโมธานสตี
ตทา มตพยคฺญจปโก มาณโว อชาตสตุตฺ อโหสี ทิสา-
ปาโมกฺโข อจรีโย ปน อหเมวาคี ฯ

สลยชีวชาตกัม ทสมมัม ฯ

กกณญฺกาวคฺโค ปณฺณรสโม ฯ

เล่มที่ 29 เอกนิปาเต กกณฺฏกาวคฺวณฺณนา หน้า 474

ตสฺสุทฺทานํ

สุขเมธติ ทณฺทวโร จ ปุณ
ลลิตี วาลลิตี ปญฺจมรารทวโร
สมโหทลิตี กคฺคตลิตี โพนฺทลิตี ปุณ
จตุรํจคฺคต พุคฺคจวเรณ ทส (๑) ฯ
เอกนิปาตวณฺณนา นิฏฺฐิตา ฯ
ตตฺตฺร วคฺคทฺทานํ ภาวตี ฯ
อปณฺณกํ ลีลวคฺคต กุรํจค
กุลาวกํ อคฺคตกาเมณ ปญฺจจมํ
อาลลิตี โส อิตฺถิตี วรฺจณํ อปายี
ลิตฺตวคฺคเคน เต ทส
ปโรสตี หํลิตี สรลิตี อสมปทํ
ปาปเสววิคฺคโต เอกนิปาตมฺหิลจคฺคตํ ฯ
เอกนิปาตี นิฏฺฐิตํ (๒) ฯ

๑. ม. โคธลิตีสิงคาลวิโรจํ นจฺจคฺคจฺจรารทกาณฺจ

ปุปฺพสฺรตฺตตฺตจ ลิตีสิงคาลํ เอกปณฺณณฺจ สลฺยชิวํ ฯ

๒. ม. อถ วคฺคทฺทานํ

อปณฺณโก ลีลวคฺคโต กุรํจคฺคโต จ กุลาวโก

อคฺคตกาโม จ อาลลิตี อิตฺถิตีวรฺจณปายิมฺหา

ลิตฺตโต ปโรสตี หํลิตี กุสณฺนาพา สมปทาโน

กคฺคณฺฏโก ปณฺณนรท สตปณฺณนท ชาตลิตีกาตี ฯ

เอกนิปาตวณฺณนา นิฏฺฐิตา ฯ